id.Mátray Lajos, tanár MDK

a két évtized óta fennálló tanfolyamok megalapitásában legfőbb része volt id.M.L. egykori nagynevü tanárnak.
A tanfolyam ujjászervezése a háboru közbejötte miatt szükségessé vált.

Gróh István: Az esti tanfolyamok ujjászervezése az Orsz.M.Kir.Iparmüv.iskolában.
Magyar Iparmüvészet. 1921. 75.l.

Mátrai Lajos György

Mátrai Lajos György
a jubiláns-szobrásztanár

Művészi Ipar
1905. I. évf. 37. 39 l

MEK-ÁRULÓK-
DETEKTÍVEK
EKES REGÉNYTÁR

Hetenként 1 kötet jelenik meg!

MEK-ÁRULÓK-

Demel: Kémek

1

KÉ

Mátray Lajos

Hikisch Rudolf müvésztársával együtt készitett Kossuth-mauzoleum pályadij-nyertes müvét bemutatja a lap.
Repr.

Képes Családi Lapok, Bp. 1902. ápr. 13.
XXIV. évf. 15. sz. 230. lap

MDK

Mátrai és Hikisch

Munkájuk az alábbi pályázaton III. dijat nyert

Kossuth-emlékmü pályázat. Yá. Müvészet 1902. 225.

MDK

ifj. Mátrai és Hikisch

A Kossuth-emlékmü pályázat. III. dij. tervezték fentiek, repr.

Müvészet 1902. 21o.l.

M.D.K.

Mátray

A budapesti Kossuth-szobor pályázatra beküldött pályamüvét bemutatja a lap.
Repr.

Magyar Salon, Bp. 19o5. junius hó, 42. kötet
812-819. lap

MDK

ifj.Mátrai Lajos és Hickisch Rezső

Kossuth-emlékmű ~~pályázat~~ pályaterve

Kossuth emlékmű. Művészet, I.évf.1902, 225 l.

MDK

Mátrai és Hickisch

A Kossuth Mausóleum pálya tervei.

Vas. Ujs. 1902. 217 l.

SCHWEIDEL JÓZSEF TÁBORNOK EMLÉKSZOBRA.

Szabadságharczunk egyik vitéz tábornokának, *Schweidel* Józsefnek, az aradi vértanúk egyikének, emlékszobrot állítanak szülővárosában, Zomborban. *Schweidel*, a ki 1796-ban született, katonai szolgálatát mint közhuszár kezdette meg a negyedik huszárezredben és részt vett a Napoleon elleni hadjáratokban. A szabadságharcz kitörésekor őrnagy volt s a midőn ezredét Bécsből Magyarországba rendelték, Apponyi ezredes helyett ő vette át az ezred vezényletét és azt haza is vezette. E hazafias tettének jutalmául alezredessé nevezték ki s e minőségében részt vett a pákozdi és schwechati ütközetekben. 1849 május havában katonai parancsnok lett Debreczenben, utóbb Pesten, Szegeden és Aradon, szóval mindama helyeken, a hol a kormány székelt.

A kormány lemondása után követte Görgeit s Világosnál ő is az oroszok és ezektől az osztrákok kezébe került. Felesége, *Bilinszky* Danicella bárónő, a ki férje életéért mindent elkövetett, csupán a bitófától tudta megmenteni. Haynau kegyelméből október 6-án Aradon golyó által végezték ki Schweidelt.

A vértanú tábornok szülőházát pár évvel ezelőtt díszes emléktáblával jelölték meg a zomboriak. Rövid idő multán pedig mozgalom indult meg, hogy Schweidelnek emlékszobrot állítsanak Zombor város főterén.

A szoborbizottság *Vértesi* Károly zombori ügyvéd és ismert iró elnöklete alatt alakult meg. Az emlékszoborra szükséges összeg Zombor város hazafias polgárságának áldozatkészsége folytán hamarosan összegyült és a bizottság a szobor mintázásával *Mátrai* Lajos György szobrászt, a budapesti magyar királyi iparművészeti iskola szobrásztanárát bizta meg, a kinek avatott vésője alól került ki *Izsó* Miklós siremléke, az első magyar bibliafordító, *Károli* Gáspár gönczi érczszobra, a győri Kisfaludy-emlék és *Széchenyi* István gróf soproni szobra. A művész fiával, ifjabb *Mátrai* Lajossal együtt készítette el a szobor mintáját, mely honvéd tábornoki díszben, álló alakban örökíti meg a tábornokot. Az arcz és alak mintázásához fölhasználták az egykoru képeket és emlékeket, ugy, hogy a szobormű nemcsak minden tekintetben jellegzetes, de hű képmása is szabadságharczunk ez egyik hős tábornokának.

A szoborminta hivatalos birálata és átvétele közelebb történt meg az alkotó művésznek az iparművészeti iskolában levő műtermében. Az átvételnél jelen voltak: *Vértesi* Károly szoborbizottsági elnök, *Fittler* Kamill bizottsági előadó, *Róna* József, *Ligeti* Miklós és *Tóth* István szobrászok, mint fölkért szakértők, s a vértanu tábornok családja részéről *Schweidel* Albert 1848/9-iki honvédszázados, a tábornok fia, özv. *Halász* Gedeonné született *Schweidel* Anna, a tábornok leánya, dr. *Balogh* Sándor 1848/9-iki honvédszázados, a tábornok veje, *Hegedüs* Gyuláné született *Balogh* Irén és *Schweidel* Irma, a tábornok unokái.

A szakértők és a család tagjai a szoborintát sikerültnek és a kivitelre alkalmasnak találták s a tervező művésznek elismerést és köszönetet szavaztak. A mintát nyomban *Róna* József érczöntő műhelyébe szállították, a hol most öntés alatt van.

A tábornok érczalakját terméskőből faragott stilszerű talapzatra helyezi a szobrász; e talapzatot most építik Zombor város főterén. Az emlékszobrot a jövő márczius 15-én leplezik le ünnepélyesen.

Dr. K. D.

HODOSSY IMRE BESZÁMOLÓJA.

Emlékezetes napja volt szeptember 25-ikén Kis-Szebennek, Sáros vármegye e kies városkájának. A kis-szebeni választókerület képviselője, *Hodossy* Imre ekkor számolt be választóinak az elmúlt esztendőben kifejtett politikai működéséről. Politikai eseménynyé avatta ezt a beszámolót a szabadelvűpárt emez oszlopos tagjának nagy tekintélye, ünnepélyessé pedig a nagy számban idesereglett képviselők és megyei előkelőségek jelenléte.

A csöndes kis város képe már a kora délutáni órákban szokatlanúl mozgalmassá vált. Csapatostól és családostól jöttek be mindenfelől a választók, a gubás tót atyafiak, mig az utczákat mindenfelé a házakon lengő, nemzetiszín lobogók tették szinessé. Mindenből látni lehetett azt a lelkes örömöt, melylyel a kisszebeniek szeretett képviselőjük fogadtására készültek.

A máskor kihalt főutczán várakozással eltelt csoportok álldogáltak. A maga sajátos, tarka változatosságában képviselve volt a vidék minden népviselete. Himzett ingujjban, virágos bőrtüszőben feszitettek a nyalka parasztlegények, százránczú rokolyájukat billegették a szöszke parasztleányok. Kurta pipájukat szíva élénk eszmecserét folytattak a falu bölcsei, a birák, jegyzők és más efféle notabilitások. Azt hiszem egyik-másik ma politikusnak érezte magát.

A falusi nép tarka csoportjába mint megannyi sötét pont vegyültek az intelligenczia sötét kabátjai és a nők őszi toilettejei. Az egész kép arra vallott, hogy ma ünneplőbe öltözött itt mindenki.

Délután három órakor indúlt el a különvonat Eperjesről, a mely zsúfolásig megtelt a beszámolóra utazó vendégekkel. Erre a különvonatra szállt fel *Nagy-Sároson*, birtokának vasuti megállóhelyén *Hodossy* Imre is, *Láng* Lajos társaságában.

Három és fél órakor robogott be a lobogókkal és fenyőkoszorúkkal feldiszített kis-szebeni pályaudvarra a különvonat. A pályaudvaron akkor már ember ember hátán tolongott. A zenekar rázendítette a Rákóczi-indulót és felhangzott az egybegyültek lelkes éljenzése. A fogadáson jelen volt a város és környék értelmisége csaknem teljes számban, valamint a választók nagy tömege.

Az éljenzés csillapultával *Eiszelt Antal* kisszebeni polgármester szép beszéddel üdvözölte Hodossyt és a kiséretében levő vendégeket. Köszönetet mondott a képviselőnek, ki több mint 35 esztendeje — mint a törvényhozó testület legrégibb, legkiválóbb és legönzetlenebb tagjainak egyike — nemes jóindulattal képviseli a kerületet, mely büszke arra, hogy Hodossyt a magáénak vallhatja.

Hodossy megköszönte ezt a lelkes fogadtatást, mire az érkezők hosszú kocsisorban vonultak a beszámoló helyisége, a városi tornacsarnok elé. A merre a menet elhaladt, a város és környék népe állt sorfalat és lelkesen köszöntötte képviselőjét.

Erre az alkalomra idegyült a vidék számos uri fogata. Ennyi toporzékoló paripát, sallangós kalpagot is ritkán lát együtt Kis-Szeben népe. A beszámoló helyisége előtt, a katholikus templom tövében csakhamar egész kocsitábor keletkezett, mely körül élénk tere-fere folyt a beszámoló helyiségéből kiszorultak körében.

A tornacsarnok is nemzetiszinű és városi lobogókkal s fenyőgalyakkal volt felékesítve. A terem hátterében dobogó emelkedett, a melyen *Hodossy* és kisérete foglaltak helyet. A tágas helyiség néhány pillanat alatt zsufolásig megtelt választókkal. Az alkalmi elnök tisztét *Bujanovics* Sándor vállalta el és a szokott formaságok után *Hodossy* Imre a maga nemes, puritán egyszerűségével elmondotta politikai hitvallását. A beszámolót nyomon követte a hatás megnyilatkozása: a tömeg hosszantartó éljenzése és tapsvihara.

Utána *Harcsár* Péter apátprépost méltatta hosszabb beszédben a beszámolót. Majd tót nyelven tolmácsolta annak tartalmát a jelenlevő tót ajkú választóknak.

Utolsónak *Bujanovics* Sándor mondott meleg köszönetet a beszámoló megtartásáért. Elhatározták, hogy gróf *Tisza* István miniszterelnököt táviratban üdvözlik. Legvégül ismét felhangzott a zajos éljenzés, a melylyel a választók szeretett képviselőjüket üdvözölték.

A beszámoló után *Hodossy* és az országgyűlési képviselők *Harcsár* apát vendégei voltak, mig a sajtó képviselői számára a városi székházban rendeztek lakomát, hol *Prokopovics* Béla ügyvéd vitte a házigazda szerepét.

Hodossy Imre a képviselők kiséretében hat órakor különvonattal Eperjesre utazott, hol báró *Ghillányi* Imre főispán házánál vacsora volt a tiszteletére. Ezen részt vettek a beszámolóra megjelent országgyűlési képviselők, a választókerület főemberei és a megyei notabilitások nagy számmal.

A beszámolón jelen voltak: *Láng* Lajos, a volt kereskedelemügyi miniszter, báró *Feilitzsch* Artur, a képviselőház alelnöke, *Szentiványi* Árpád, *Vörös* László, *Schmidt* József, *Münnich* Aurél, *Bolgár* Ferencz, *Angyal* József, *Bornemisza* Lajos, *Brezovay* László, *Bujanovits* Gyula, *Gajári* Géza, *Lónyay* Géza, *Nagy* Sándor, *Semsey* Boldizsár, báró *Solymossy* Lajos országgyülési képviselők, *Feszt* Lajos, *Hedry*

SCHWEIDEL JÓZSEF TÁBORNOK SZOBRA. — Mátrai Lajos György szobormüve.

HODOSSY FOGADTATÁSA A KISSZEBENI ÁLLOMÁSON. — Eiszelt Antal polgármester üdvözli Hodossyt.

Ernő, *Örley* Kálmán, *Molnár* Béla volt képviselők. Sárosmegye notabilitásai közül megjelentek: *Bánó* József, a képviselőház volt elnöke, *Ghillányi* Imre báró főispán, *Palugyay* Gusztáv nyug. kuriai biró. *Grynaeusz* Géza dr., törvényszéki elnök, *Péchy* Aurél táblai tanácselnök, *Keczer* Imre táblabiró, *Kőszeghy* József, *Péchy* Elemér és *Pulszky* Géza kamarások, *Piller* Kálmán kir. tanácsos, *Bánó* Aladár megyei főjegyző, *Brühl* Menyhért apátprépost, *Kováliczky* Kornél gör. kath. kanonok, *Ribóssy* Kálmán kassai főügyészi helyettes, stb.

S. B.

A CSÁKTORNYAI TANÍTÓKÉPEZDE JUBILEUMA.

Boldog emlékezetü Trefort Ágoston 1879. julius 9-én állitotta fel a csáktornyai tanítóképző-intézetet s azzal a czélzattal adta át rendeltetésének, hogy «benne különösen oly magyar tanítók képeztessenek, kik a horvát és vend lakosok iskoláiban, mint e nyelveket értő egyének, a magyar nyelven való tanításra alkalmaztassanak.»

Azóta 25 esztendő mult el. E negyedszázad alatt az intézet működése közben soha egy perczre sem tévesztette szemei elől szervezőjének czélját s 25 évi fönnállása alatt negyedfél százra rúgó tanítói nemzedéket képezett, mely lelkesedésével és hazaszeretetével fáradhatatlanúl munkálkodik a hazafias érzés terjesztésében, leginkább nemzetiségi vidékeken. Itt a határszélen valóságos védelmi bástyája a magyar kulturának.

Hogy az intézet mennyiben felelt meg e 25 év alatt hivatásának, elég rámutatni arra a hazafias gárdára, mely a muraközi horvátság és a murántúli vendség iskoláiban, sőt tovább még a tótok és szerbek között is a magyar szó és magyar érzés terjesztésén buzgón fáradozik.

De rámutathatunk egy másik irányú hivatására is, mely szerint Horvátország területére is képesit magyar tanítókat, kik az itt elsajátított horvát nyelvi ismereteik alapján, — mely nyelv ezért kötelező tantárgya a képzőnek — jogositványt szereznek arra, hogy a Drávántúl is alkalmaztassanak, a mint tényleg eddig is ezekből az ifjakból került ki javarésze azoknak, kik a társországokban szervezett államvasuti magyar iskolákban már évek óta mint tanítók működnek.

Sajátságos véletlen, hogy ép most, a jubileum évében, nyer nagyobb arányokat az intézetnek ez irányú működése azokban a tanítói állásokban, melyek a báni kormány engedélyével az ott újonnan fölállított vasuti, pusztai, ev. ref. és a többi magyar magániskolákban, az ottani magyarság kérelmére szerveztettek — azoknak a magyar honfiaknak a megmentésére, kik a magyar birodalom déli felében legkivált ennek szlavóniai részében letelepedvén, első sorban ez iskolákban találják meg nemzetiségök föntartására egyedüli támaszukat.

Érthető tehát a kormányok gondoskodása, melyet az intézettel szemben mindenkor tanusitottak s érthető a növendékek hálája, mely a szeptember 7-ikén lefolyt jubileumon oly igaz melegséggel megnyilatkozott.

A képezdét 25 rendes növendékkel 1879 szeptember 20-ikán nyitották meg a Zrinyi-vár második emeletén. Itt majdnem egy évtizeden keresztül — 1889 február végéig — maradt, míg jelenlegi helyén, a Rákóczi-utczában nem helyezték el. Itt áll mostanában egy, a város által felajánlott 12 holdas területen, körülvéve tágas, szép parktól s faiskolával, konyhakerttel, szőlőteleppel, gazdasági udvarral, szántóföldde kibővítve.

Az épület, melynek építéséhez a város 30 ezer forinttal járult, eredetileg 47,506 forintba került, de később nagy költségekkel kibővítették: új tornacsarnokkal látták el, méhessel, gazdasági épületekkel, stb., majd pedig a folyó évben 140,000 koronát vett föl költségvetésébe a kormány, hogy az intézetet a modern követelményeknek megfelelőleg alakitsa át, illetőleg egészítse ki.

A nagyszabású jubileumi ünnepélyen a minisztert *Csertán* Károly, Zala vármegye népszerű alispánja képviselte; részt vettek benne továbbá *Ruzsicska* Kálmán dr. kir. tanfelügyelő, a zalavármegyei ált. tanítótestület küldöttsége *Szalay* Sándor elnök vezetése alatt, a muraközi tanítói járáskör, városi testületek, hatóságok, hivatalok, katonaság, a hazafias muraközi papság képviselete s a volt tanítványok, kik száznál többen jelentek meg a jubileumon.

Az ünnepély már szeptember 6-ikán délután vette kezdetét az intézet első igazgatója, *Bárány* Ignácz sírjának megkoszorúzásával. Szeptember 7-ikén hálaadó Tedeum után *Vargha* Tivadar gyöngyösi igazgató koszorúzta meg a Zrinyi-emlékoszlopot; innen a Zrinyi-várat keresték föl, a hol *Huzják* Lukács bajai tanítóképzői tanár emlékezett meg az intézet első otthonjáról. A tulajdonképeni ünnepély az intézet tágas tornacsarnokában folyt le, a hol az elhúnyt két igazgató, *Bárány* Ignácz és *Samu* József arczképeit leplezték le s elhelyezték az ő működésöket megörökitő márványtáblákat *Csiszár* József zalaegerszegi és *Poredus* Antal nagykanizsai tanítók beszédei kiséretében. Az intézet volt növendékei nevében *Brauner* Lajos

KISSZEBENI TÓT LÁNYOK A TORNACSARNOK ELŐTT.

Balogh Rezső fényképei.

GYÜLEKEZÉS A TORNACSARNOK ELŐTT, A HOL HODOSSY BESZÉDÉT TARTOTTA.

KISSZEBENI VÁLASZTÓK.

HODOSSY IMRE BESZÁMOLÓ BESZÉDE KISSZEBENBEN.

MŰVÉSZET A SZÖVŐIPARBAN.

IRTA: LAKATOS ARTUR.

HAZAI MŰVÉSZETI TÖREKVÉSEINK eddig tán legnagyobb akadályokkal a szövőipar terén találkoztak. A textilgyártás művészi termeléseiben a modern iparállamok évtizedekkel megelőztek.

A művészi szövetipar fejlődését tanulmányozva látjuk, hogy az iparművészeti alkotások értékének főtényezője a terv, azután a kiviteli mód, mely az anyagi szépséget eredményezi. A jó terv szellemi alapja minden művészi terméknek és ennek beszerzése első sorban fontos feladata a gyárosnak, és itt keresendő az oka annak, hogy honi iparunk még tekníkai fejlettsége dacára is kénytelen többnyire általános tucatízlés szerint dolgozni. Nem volt képes a modern és nemzeti művészeti törekvésekkel párhuzamosan fejlődni, jelleget ölteni és önálló művészi színvonalra emelkedni úgy, ahogy ez most már Angliában és Németországban történt.

Ezt Franciaországról nem mondom, amennyiben ez a XVIII. század óta vezette és szinte terrorizálta a világot elmult stílusaival és miután még mai napig is tán a legfejlettebb a tekníkai téren, igen nagy nehézségekbe ütközik a modern művészi törekvésnek ezen maradi befolyással szemben tért foglalni.

Pedig a szövetminták legnagyobb része az elsass—svájci textilvidéken és Párisban készül. Vannak műtermek, hol 40—80, sőt több rajzoló is dolgozik, Párisban ilyen van vagy 300. Ezekben készül az úgynevezett divat, gyári módon. Ide jönnek az egész világ szövetgyárosai, selyemfonói, kartonnyomói, innét szerzik be nemcsak szövetmintáikat, de azoknak rajzolóit, tekníkai előmunkásait is nagy részben.

A textilipar történeti fejlődése adja meg a magyarázatát ennek; Franciaországban a szövőipart és annak művészetét a királyok és a nemesség nőkultusza, az ezzel kapcsolatos fényűzés, tékozlás virágoztatta fel, Elsassban a nyomóipart pedig az a körülmény tette oly naggyá, hogy a mult század közepén ide hozták be az első indiai kattunt vámmentesen és evvel Európában kezdetét vette a szövetnyomóipar. Innen a szövet-mintarajzolók évszázados intézménye, mely ott teljesen önálló iparággá, szinte céhrendszerré alakult.

Ezek látják el az egész világot terveikkel. Azelőtt joggal, mert a mult század síkdíszítésében a vezetőszerep a francia hagyományé volt, és annyi évi gyakorlat után oly készültséget szereztek a szövőipari tanrajzolás terén, hogy mai napig is nehéz velük versenyezni.

De ma már változott a helyzet.

A jelen művészete e g y é n i, emellett azonban n e m z e t i.

Ez először az angoloknál bizonyult be, kik a szövő- és vele kapcsolatos tapétaipar terén már az utolsó évtizedekben sikerrel kísérelték meg a francia szövetminták kiszorítását és ebben most már szinte túlszárnyalták őket. Művészemberek mégértésre találtak a gyáriparosoknál, a hazafias angol közönségnél, együttműködésük eredményeként fejlődött a jellegzetes angol szövet, az angol tapéta. Németországban pedig a legújabb időkben alakul egy egyéni textílstílus. Ott van Olbrich, Cissarz, Hoffmann, Bruno Paul, Pankok, oda szerződött a belga Van der Velde. Ezek és másokból áll a weimári, müncheni, stuttgarti, drezdai, berlini, darmstadti stb. művészgárda, melyek mindegyike, kis telepítvényként, sajátos, önálló művészi hitvallását követi. Ezek terveznek a német szövőipar számára is nagyrészben és műhelyükben, iskolájukban nem vetik meg az elvont művészi tanítást a gyár gyakorlati céljának megfelelőleg irányítani, a tervezeteket a gyárosok és a közönség igényei szerint, de azért művészi meggyőződésük épségbentartása mellett elkészíteni. Ugyanez áll a német iparművészeti és ipariskolák számára is, melyek most már túlnyomó részben a fent elősorolt művészek vezetése alatt vannak.

Így visznk a praktikus életbe azokat az eszméket, melyek, sajnos, nálunk többnyire az utókor számára papíroson elraktároztatnak,

† MÁTRAI LAJOS GYÖRGY.

IRTA: PAPP SÁNDOR.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁNAK gyásza van. Egyik kiváló, érdemes tanára: Mátrai Lajos Gy. — kinek élete az iskola életével és fejlődésével szinte azonos volt — október 15-én váratlanul meghalt. Érdemei és férfias erényei méltóvá teszik arra, hogy egyéniségéről külön megemlékezzünk.

Pályafutását Kauser János kőfaragónál kezdte, hol három évig inaskodott. Éppen elég idő arra, hogy e mesterséget megtanulja és hogy e foglalkozás mellett művészi hivatottságára eszméljen. Ebben segítségére volt maga a mestere is, aki tehetségét látva, javasolta a szülőknek, hogy fiukat a szobrászati pályára adják. Érthető azonban, hogy a már mesterséget tanult és kenyerét kereső fiut a szülők nem örömmel engedték egy bizonytalan pályára lépni.

Csak hosszadalmas küzdések után került — bizonyára óvatos és praktikus tekintetekből — először is egy épületszobrászhoz, majd magasabb rendeltetése érzetében Bécsbe, Párisba, Münchenbe, míg végre sok hányattatás és küzdés után, amely együtt jár az olyan fejlődéssel, hol a tanulás a kenyérkeresettel lépést kell hogy tartson, 1880-ban ismét Pestre. Az akkori kultuszminiszter, Trefort Ágoston, az éppen létesült iparművészeti iskolához a fafaragás tanárának hivta meg. Iskolánk élete tehát ezzel a szakosztállyal kezdődvén, — fejlődésének minden mozzanata össze van forrva az ő tevékenységével. E tevékenység adja meg az ő pályafutásának tulajdonképeni jellegét — igazi jelentőségét. Mert habár számos jeles szobrászati alkotása, mint aminők: Károli Gáspár, Izsó Miklós, Kisfaludy Károly, Széchenyi István, Schweidel József, Vásárhelyi Pál, — mely két utóbbit Lajos fiával egyetemben készitette, — fényesen igazolják talentumát, az ő igazi nagy kvalitásai mégis a tanárban jutnak kifejezésre.

Azok közé az egyének közé tartozott, akik megfontolva bár, de ha egyszer valamire elhatározták magukat, az eredményt vas szívóssággal és kitartással kikényszeritik.

Érzelegni sohasem érzelgett. Gyöngeséget sohasem árult el.

A művész érzékenységét és fogékonyságát üdvösen ellensúlyozta természetadta energiája, melyet a küzdés is megacélosított, de anélkül, hogy e fogékonyságot és érzékenységet eltompította, vagy a kedélyt érintette volna.

Körülményei folytán korán megtanította őt a nagy, az igazi mester: a tapasztalat arra, hogy az élet harcmező; és hogy éppen azért minden tépelődés, aggodalmaskodás, töprengés hiábavaló és céltalan erőpazarlást jelent.

Éppen azért, ahol kötelességről volt szó, ott ő önkiméletet nem ösmert, mert a saját verejtékén tanulta meg, hogy az élet is kiméletlen, hogy azzal alkudozni nem lehet.

Ebben a szellemben nevelte a reá bizott ifjuságot is.

Kiméletlen volt az önhitt, elbizott kötelességkerülőkkel szemben, de áldozatkész és fáradhatatlan, ha ezt tartotta üdvösnek, célravezetőnek. Ily módon nemcsak oktatta, de mindenképpen támogatta és előkészitette az életre növendékeit.

A leghatásosabb didaktikai eszköze: a maga szorgalma és önmegtagadása volt, mert ezzel felkorbácsolta a lelkiismeretet és tiszteletet parancsolt.

Egész erejét, minden képességeit és teljes szeretetét, a családján kivül, az iskolának szentelte. Ennek fejlődése és növendékeinek érdeke töltötte be egész lényét.

És az eredmény fényesen igazolja, hogy ez az erő, ez a képesség és ez a szeretet nagy volt, kiváló volt. Nincs művésztanárunk, aki a kiválóságoknak olyan hatalmas gárdáját nevelte volna, mint ő.

Azért Mátrai Lajos György méltán megérdemli, hogy elvesztését mélyen fájlalva, példáját minden tekintetben kövessük.

M. D. K.

MÁTRAY Lajos szobrász

Győr. Kisfaludy. Károly szobra

Magyar építészet. Bp. 1954. 106. l.

Mátrai Lajos, fatárg yak

Magyar Iparmivészet 1935. 3.sz. 71 l.
/A magyar népmivészet és iparmiv. ünnepnepjei Bécsben./

Mátray Lajos

szobrász

Kisfaludy Károly Bronzszobra. Győr.

58.o.

Repr. "Köztársaság tér". /Hátul a szobor./
57.o.

Czigány Jenő: Führer durch Győr./Raab/. Sopron 1958.

Mátrai Lajos

Lanítványa volt elöröz Reményi József az Iparmüvészeti Iskolában Budapesten.

Reményi József szobrászmüvész gyüjteményes kiállitása. Bp. Mücsarnok, 1960. Kat. Bp. 1960. 32 l., 4 t.

3. l.

Mátrai Lajos

Tanítványa a bp-i Iparművészeti Iskolán 1902-ben Reményi Józsefnek.

Csengeryné Nagy Zsuzsa: Reményi József, „Művészet" folyóirat, Budapest, 1968. márc. 3. sz.

221.

Mátrai Lajos György

Károli Gáspárról kés ütett szobrot

Bethyán János: Egyházunk kaja ...
Református Egyház, 1970, nov. 247, 1

MDK

id. Mátrai Lajos szobrász

Szépm.Muz. Uj magyar képtárának kat. 1928.

Mátrai Lajos főnök
nővére

Ligeti Miklós tanára volt a
budapesti iparművészeti iskolá-
ban.

Dévényi Iván: Ligeti Miklós
Művészet, 1971. június - 20.oldal

MDK

Mátrai Lajos szobrász

Kisfaludy Károly szobra Győrött, szobor

Pásztortűz 1930. febr. 23. 87 l.

MDK

Mátrai Lajos, szobrászm.

készitette a soproni Széchenyi-szobrot.

ifj.Vayer Lajos:Széchenyi István képmásai.
Tükör,1941.szept. 9.évf.9.sz. 423.l.

Mátrai Lajos Gyöngy, szobrászművész

Csikász Imre 1901-ben beiratkozott az Iparművészeti Iskolába, ahol Mátrai Lajos Györgytől tanulta meg a szobrászat alapelemeit. – Lyka Károly írta róla: „Mátrai nem volt kiváló szobrász, tehetsége nem művészeti kultúrából, hanem a mesterségből szívta életerejét." De kiváló pedagógusnak bizonyult, aki tanítványaiba oltotta a természet gondos megfigyelésének fontosságát, a szobrászat mesterségbeli fogásait.

László Péter: Száz éve született Csikász Imre,
Napló (Veszprém), 1984. máj. 19.

M.D.K.

Mátray Lajos, szobrász

Cejtke volt annak a hat művésznek, akiket 1881-ben – Alexy halála után, de még Fekl életében, ellenben az ő 20 évvel előbbi elgondolásával ellentétben, a Vigadó homlokzati befejezésére felszólítottak.

Vámos Ferenc: Alexy Károly müve a Vigadón
Művészettörténeti Értesitő, 1962. XI. évf. 4 sz, 266 dj

MDK

D. Mátrai Lajos, szobrász

Allegórikus szobra áll a

Vigadón.

t.j.: Nagy Lajostól Vabula Jakabig 4

ESTI HIRLAP, Bp. 1967, jún. 3.

Miatrai Lajos György

szobrai.

csetleg lásd. teljes életrajz
kevés evszámmal.
megh. 1906. okt. 15 án

vod -

Papp Sándor Miatrai Lajos György.

Magyar Iparmüvészet, 1906. 261.

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

azaz: ..... Korona ..... f-r

ly összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190.... évi .....

Mátrai Lajos

a kerepesi uti temetőben Izsó Miklós sírcsuléze 1890

Iml

MÁTRAVEREBÉLY

Gót templom

RMV 12, 96 l.

Mátrai Lajos György id.

1850 — 1906.

Lásd

Medvey 125. l.

Szakolcza V. 123.

Mátray Lajos

az alábbi iskolában

tanult.

Tanárképzőiskola 1881.

17. l.

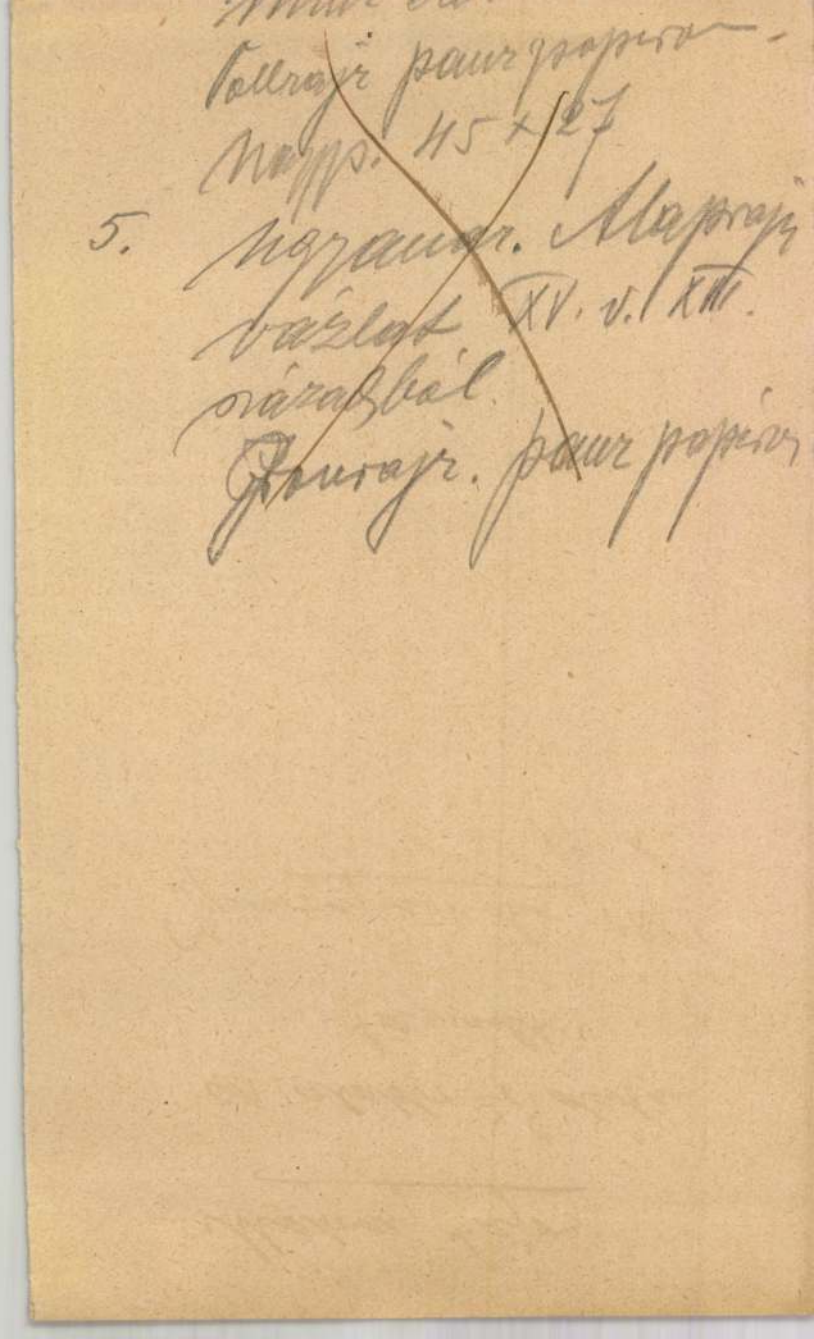

[illegible]

Pollrajz pauz papíron.

Nagyp. 45 × 27

5. Ugyanaz. Alapraj

vázlat XV. v. XIII.

századból

Pourajz. pauz papíron

Mátrai Lajos György

Ranschburg Kat. 1943

jegyzék
rány - Imprimé

Bizottsága

Budapest VI

Hegyes Endre u. 16

Mátrai Lajos György

nobrász szül. 1850 marc. 6.

+ 1906 okt. 15.

bő életrajz

Krück II. 227. l.

Vallás- és Közokt. minisztérium

III. 238, 239

Mátrai Lajos Szörz

szobran
szul, 1850 Bvrt

Singer Künstlerlex
III. 138. l.

+ 1906 dkt 15
Bvrt

Singer Künstler
lex
6 k. 190 l.

György, sziléziai herceg IV. 225.

Mátrai Lajos

Művészeti lexikon

483. l.

Franciaországi vidéki múzeumok

III. 44, 45.

Mátrai Lajos (Györi) szobrász,

szül. 1850 III. 6. Budapesten

megh. 1906 X. 15. u. o.

Itt, szécsben és Párisban tanult,

azután Münchenben II. Lajos bájor

~~[illegible]~~ kastélyai (dekorativ munkakat végzett). Itthon-

~~[illegible]~~ a tanára volt a bpesti Ipar-

müvészeti Iskolá ~~tanára volt~~.

Müvei: Izsó M. síremléke

a bpesti kerepesi-úti temetőben,

a gönci Károlyi Gáspár-szobor,

~~a gyö~~ Kisfaludy Károly

győri szobra, Széchenyi István

gróf soproni szobra, a rom-

bori Schweidl és a szegedi

Vásárhelyi-szobor, a fontaine

lumineuse a bpesti városliget-

ben

Faunus III. 44.

Mātrai Lajos

lásd

Pusztulás 100.

102

2155-909-24

Tört. Képcs.
Raktár.

631. Hőmérők.

1 darab hőmérő 50 CELSIUS fokra CALDERONI ÉS TÁRSA BUDAPEST felirattal és OK jelzéssel, valamint 10 cm-es üvegcsővel.

Méretei 12.3 cm. hosszú, 2.8 cm. széles.

Becsértéke.....1.60 K

Mátrai Györy

wod.

V. Ers. Képpel

Mátrai Lapi

vol

V. Kos

Mátrai Lajos

wód

Győr.

Mátrai

Hobruz

Lásd

Numizmat. közl.

1911. 108 l.

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n.

vi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Mátrai

~~Mát~~ Izsó Miklós
zsoborun.

Ernst

Mátrai Lajos

Műcsarnok
1920 – 21. téli kiáll 147
1928. tav. kiáll – 170
1929. tav. kiáll – 171.

Sümeg V. 186

Mátrai Lajos György

szül. 1850 márc. 6
+ 1906. okt. 16. Bpest

rod

Incze: Magy. Művészeti
Almanach. 1907. 148. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engé

.....

a műhelyfő

8. sorsz. Műhelyi n

Mátrai Lajos György, szobrász; szül.
megh. 1906-október 15-én Budapesten.

Mátray Lajos, szobrász M.D.K.

Ady-siremlékpályázatra beküldött műve, egy virágok körül hinövő, égfelé fordított tenyerű ifju, mely-Komos János szerint „legfeljebb elhésett utánérzése a hires imádkozó görög fiúnak."

Vállalkozók Lapja. Bp. 1928. XLIX. évf.

febr. 15. sz. 6. old.

Mátray Lajos MDK

Arcmás, márvány

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Matray Lajos

27 oktober

Gold

Rath II 499-
500 l

Mátray Lajos

szobrász

lásd

B. Győr 88. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enge

.....

a mühelyfőn

Matrai Lajo

Grod

Om III. 468. l.

..... *műhely.*

őnökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....számu .....

.....hó.....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Mátrai Lajos Gy

wod
GyK 164.

id. Matrai Lajos

Kopor 1898

Vpi

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláirása.

lyezem:

.....

agy helyettesének
rása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Mátrai Lajos

Ved

Ko

Mátray Lajos

Nobrica

Crod

Jak 220 – 224 l.

Képerkel

ír az Itró Nobovol
és Bpest Kerepesi'uti
tentő

Korrolt Gaiper Nobrázol –
Gönczön, a protestáns
templom udvarán –

Mátray Lajos
[illegible]

A Kossuth-nobor [illegible]
Aradi Kőrlény 1907 21/[illegible]

Szekszárd, XVIII. 27. VIII. 52

Mátrai Lajos szobrász M.D.K.

Izsó vázlatai alapján Széchenyi emlékmü ~opronban
1897.

Soós Gyula: Izsó, Bp. 1966. 14. l.

MÁTRAY LAJOS, szobrász

Szül. Bpesten 1850-ben Meghalt 1906-ban A Bpesti Iparmű művészeti Főiskolán a diszitő szobraszat tanára volt. A Főiskola megnyitásától /1880/ haláláig. Fia. Mátray Jajos szobrászmüvész tanitványa volt Az Iparművészeti Főiskolán 1890-től 1894-ig. 10/298/.old.

SZIGETI ISTVÁN: Mátray Lajos szobrászmüvész érmei és plakettjei 10/ 98/old.

AZ ÉRME, Közlemények az éremgyüjtés köréből.
XVII. 1961. 17.sz. sp.

MÁTRAY Lajos szobrász

Erzsébet-emlékmü pályázat II.kateogriába sorolva : HIKISCH Rezső, ifj. Mátray Lajos és Mátray Lajos

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 62.p.

MÁTRAI Lajos György szobrász

Falus János: Mátyás ércbrn és kőben. In. Élet és Tudomány, 199o.5o.s. 1577.p.

1781/2, 1783/4—1784/5, 1790/1—1795/6, 1797/8—1805, 1807—1817
Merner — Mierner František 1846—1850
Militz Ján 1780, 1781/2, 1783/4—1784/5
Minner František 1844—1846
Morell Henrich 1840/1—1841/2
Müller Ignác (G.) 1835—1837, 1838—1850
Müllner Ondrej 1755/6—1756/7, 1759/60, 1761/2
Nissl — Nissel Anton (G.) 1778/9, 1780, 1781/2, 1783/4, 1792/3—1795/6, 1797/8
Novak Tomáš 1825—1828
Obenrauch Ján (G.) 1778/9, 1780, 1783/4—1784/5, 1790/1 1791/2
Obermayer Jozef 1819—1832, 1834—1848
Oczadlik — Ozadlik Ján 1839—1848
Osvald Ferdinand (Cs., G.) 1745, 1755/6—1756/7, 1759/60, 1761/2
Pagerkla Gottfried 1745
Peker František 1831
Penssl Fridrich 1745
Potterburg Kristián 1745
Prager Ignác 1817
Prohaszka Matyáš 1845—1850
Proporszky — Prodovszky — Proborszky Ján 1814—1825
Rahmaust Fridrich 1745
Rachert Ondrej 1798/9—1805, 1807—1820, 1823—1831
Rachert Ján 1832, 1834—1850
Ritz Šimon 1745, 1755/6—1756/7, 1759/60—1761/2, 1769/70—1772/3, 1778/9
Rodler — Rodel Ján 1778/9, 1780, 1781/2, 1783/4—1784/5, 1790/1—1795/6, 1804

Mátrai Lajos György

Mátrai Lajos György. Irta Pap Sándor. Az orsz. iparművészeti iskola értesítője.

(Művészet 1907. 279. l.)

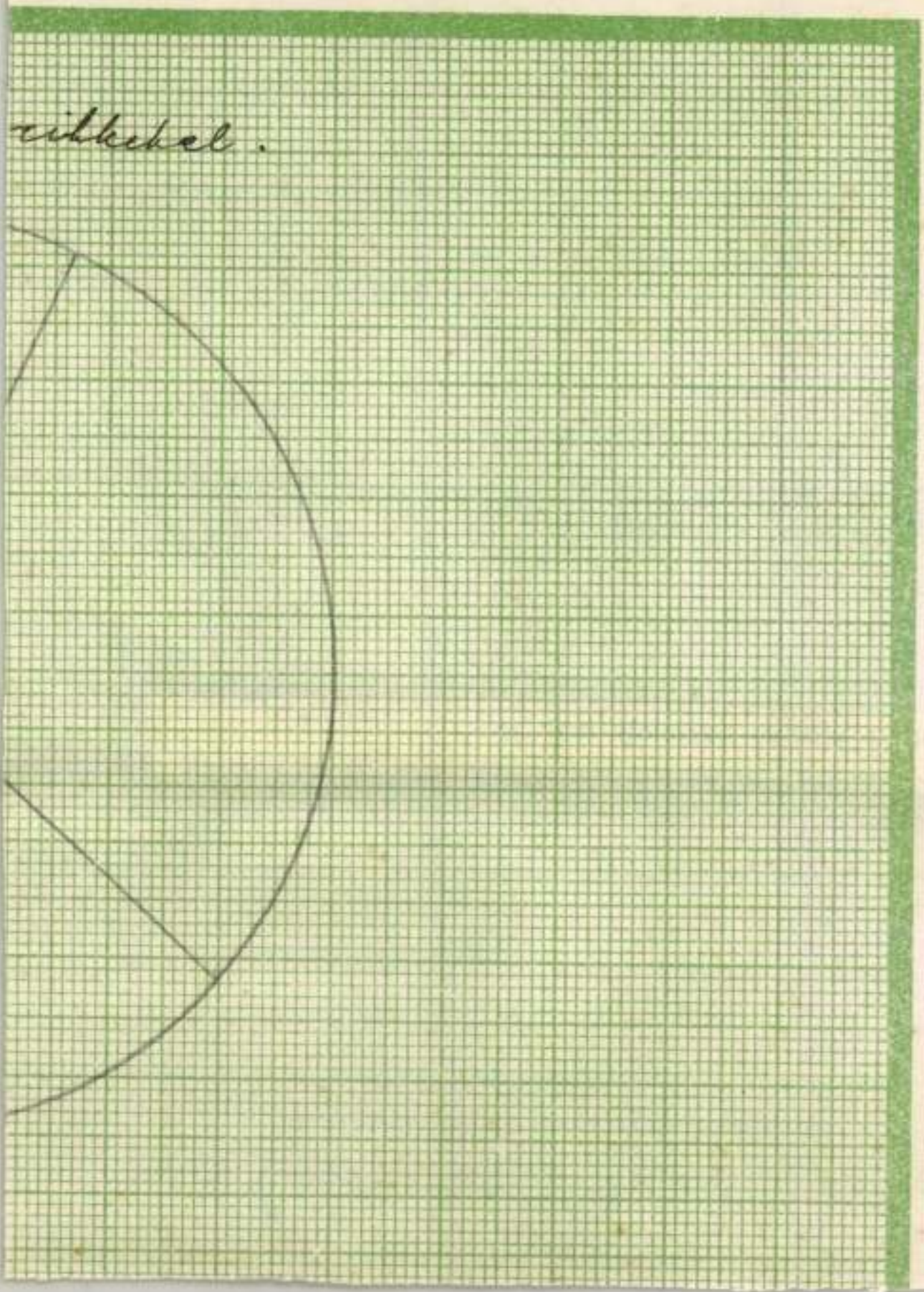

Mátrai Lajos György (Bp., 1850. márc. 6. -- Bp., 1906. okt. 15.): szobrász. Kő- és fafaragóként kezdte pályáját, Párizsban tanult. Münchenben részt vett II. Lajos bajor kir. kastélyainak diszitőmunkálataiban. Hazatérte után az Iparművészeti Isk. tanára lett. Emlékművek egész sorát alkotta (Soproni Széchényi-szobor, Gönci Károli Gáspár emlékmü, bp.-i Izsó M. siremlék a Kerepesi uti temetőben, stb.).

Mátrai Lajos György szobrász

Magyar Életrajzi Lexikon

Miátray Lajos Gyorgy

wód

Kár Erzsébet

g. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Mátrai Lajos

Eremkiáll. Kat.

1924. 77. 1.

~~Brancsill Károly dr. X. 156~~

Mátrai Lajos

Irod
2

Müvészi Ipar 1906.

II. 1. sz. (Az Iparmüvészeti Iskola története.)

1880-tól első önálló alkalmazottja az intézetnek, mint „fafaragászati műszaki vezető."

Figyelem! **Husárak!** Figyelem!

Méltóságos / Nagyságos **Asszonyom!**

Szives tudomására hozom, hogy üzletemet ujonnan átalakitva megnyitottam.

A mai sulyos gazdasági viszonyok között abban a szenzációs helyzetben vagyok, hogy a legolcsóbb húsáraimmal, nagyrabecsült vevőköröm igényeit kielégitsem.

Reklámár!

Marhahus:

Jól főlő!

1 kg.	Felsál	P 1.36
1 „	Rostélyos	„ 1.36
1 „	Ramsteack	1.36

Reklámár!

Borjuhus:

1 kg.	Borjucomb	P 2.40
1 „	Borjulapocka	„ 1.96
1 „	Borjuvesés	„ 1.80
1 „	Borjugotolette	1.60

MDK

Mátrai Lajos

Kisfaludi Strobl Zs: Balékeim. Csillag. 1956.
2.sz. 297-302 l.

Mátrai-Muderlak Lajos

díszítő szobrászat, fafaragás tanára 1880 – 1906.

Éimisk 1930. 77. l.

Mátray Lajos
rovrász

soproni Széchenyi-
rovbor

l.

Thirfelsődunántúl
112. l.

Zabla, vasból, pogány magyar TV. 119

Id. Mátrai Lajos
szobrász

1903.

Az Erzsébet emlékmű II ik pályázatán a pályabiróság következőleg itélt műve fölött:

Mátrai Lajos Gy., ifj. Mátrai Lajos, Hikisch Rezső. Pályaművük főérdeme, eredeti, nagyszabású árhitekturájuknak monumentális hatása, bár a diadalivnek a kupolával tervezett összeköpcsolása igy sem szerencsés ötlet. Ellenben a szobrászati rész oly sok kívánni valót hagy hátra, hogy a jurynek aggodalmai vannak, vajjon a szobrászok képesek lesznek e a kellő mértékben hozzájárulni az emlékmű fejlesztéséhez. A pályabiróság e művet első kategoriába osztotta s 6000 korona jutalomra ajánlotta.

Művészet, 1903. 279. l.

u. o. 242. l. fényképp felvétel után e mű képe repr.

a szükséges kapcsolatot létrehozni, és beható tanácskozás után részletesen megállapitotta szakok szerint az új intézet térbeli szükségletét. A kerepesi-úti Beleznay-telek volt tervbe véve, de az épités különböző, leginkább pénzügyi okok miatt elmaradt.

Érdekesek a tanári kar fizetési viszonyai s a növendékek anyagi helyzete, melyek ez időben nem voltak sokkal jobbak az intézet lakásbeli állapotánál. A megalapitástól kezdve egész 1885-ig az intézet egyetlen önálló alkalmazottjának, Mátrai Lajosnak, összes javadalma 1000 forint, Rauscheré, az artisztikus vezetőé 600 frt, a többi kisegitő tanár és Keleti, az igazgató 400 frt fizetést kaptak. Az emlitett évtől kezdve azonban a rendes tanár dijazását 900 frt fizetésben és 300 frt szállaspénzben, a segédtanárokét 800 frt fizetésben és 200 frt szálláspénzben állapitották meg.

Növendékek (s ez az intézet alapitása óta nem változott) igen szegények, mivelhogy a vagyontalan osztályból kerülnek ki s alig birják magukat önerejükből a legszükségesebb eszközökkel ellátni. Az állam, hogy a szegénysorsuak legjobbjainak megkönnyitse a tanulást, már az intézet alapitásától kezdve jelentékeny összeggel segélyezi a növendékeket. Az ösztöndij iránt való törekvés nemes versenyt teremt az ifjúságban, egyszersmind kitünő eszköze a fegyelemnek.

Támogatják ezenkivül növendékeket a vidéki városok és törvényhatóságok is s úgyszólván minden évben tanul egy-két növendék ilyen, szülővárosától vagy megyéjétől nyert ösztöndijjal.

TALLÓZÁS

AZ ÁLLAMI NAGY ARANYÉREM. Az iparművészeti állami nagy aranyérem odaitélése tárgyában december 12-én tartott ülést a zsüri Radisics Jenő miniszteri tanácsos, igazgató elnöklésével. A zsüri tagjai voltak: K. Lippich Elek dr. osztálytanácsos, a kultuszminlszterium, Fittler Kamill udvari tanácsos, igazgató az iparművészeti iskola, Vig Albert és Gelléri Mór az Iparművészeti Társulat és Hajts Jakab a kiállitók részéről. Jegyző Csányi Károly múzeumi őr volt. A zsüri határozata a miniszter jóváhagyásáig titkos. A magunk részéről leghelyesebbnek tartanók, ha a minister nem adná ki a magas kitüntetést, melyre szorgos keresés után is csak egyetlen tárgyat a Kriesch-Bellemont-féle gobelint itélhetjük érdemesnek. Lapunk zártakor értesülünk, hogy a kultuszminiszter a zsüri javaslata alapján Thék Endrének, a hasonnevű, asztalosgyári részvénytársaság igazgatójának adományozta az 1905. évi állami aranyérmet.

VÁNDORKIÁLLÍTÁSOK A VIDÉKEN. Művészeti ügyeink föllendítésének vágya egyre erősebb is örvendetes jelenségnek tekintjük, hogy a vidéki városok közönsége is részt kiván venni a művészet terjesztését, népszerűsitését célzó kulturális munkában. Mindannyin tudjuk, hogy a magyar művészet lassú fejlődésének okát főképp abban kell keresni, hogy minden művészeti mozgalom szinte kizárólag a fővárosra támaszkodik. Örömmel fogadjuk tehát az olyan tervet, mely a vidék társadalmát akarja mozgósitani a művészeti propaganda érdekében. A legújabb tervet, a vidéki vándorkiállitások tervét, Balogh Bertalan, a miskolci közművelődési egyesület főtitkára terjesztette néhány nappal ezelőtt az Országos Képzőművészeti Társulat igazgatósága elé.

AZ IPARMŰVÉSZETI ÁLLAMI DÍJAK. Az Iparművészeti Társulat zsűrijének javaslata alapján a kereskedelemügyi miniszter olykép döntött a karácsonyi kiállitása alkalmából kiosztásra kerülő állami dijak ügyében, hogy a kétezer koronás nagy dijat Tarján Oszkár műötvösnek, az iparművészeti állami érmek egyikét Vukovics és Kaufmann műasztalosoknak, a másikat pedig Steiner Ármin és Ferenc ércárúgyárosoknak adományozta.

RÁTH GYÖRGY EMLÉKE. Az Iparművészeti Társulat választmánya Szalay Imre elnöklésével ülést tartott, a melyen elhatározták, hogy Ráth György, a társulat elhunyt elnöke részére díszsirhelyet kérnek a fővárostól. Itt emlitjük meg, hogy a megüresedett elnöki széket a márciusi közgyűlésen fogják betölteni.

VÁLTOZÁS A FESTŐISKOLÁKBAN. A király Székely Bertalan festőművészt, az Országos Mintarajziskola és Tanárképzőintézet igazgatóját a második festészeti mesteriskola tanárává, Szinyei Merse Pál festőművészt pedig a Mintarajziskola és Rajztanárképző-intézet igazgatójává nevezte ki. Ez intézet tanárának, Várdai Szilárdnak pedig az igazgató cimet adományozta.

ÚJ MŰTERMEK BUDAPESTEN. Halmi Artur festőművész, aki sok évig Berlinben élt, visszatér Budapestre s állandóan itt marad. Herrer Cézár, a magyarrá lett spanyol festő, aki most Fiumében él, szintén a fővárosban rendezi be műtermét.

A FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTER A HÁZIIPARÉRT. A földmivelésügyi miniszter legutóbb a zemplénmegyei és a hevesmegyei gazdasági egyesületeknek folyósitott nagyobb államsegélyt háziipari tanfolyamok rendezésére.

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM EGY ESZTENDEJE. Az Országos Magyar Iparművészeti Mú-

A MAGYAR MŰVÉSZI IPAR MULTJÁBÓL

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA TÖRTÉNETE.
Két közlemény.

A negyedszázados jubileum alkalmából nem lesz érdektelen rövid vázlatban megismertetni az Iparművészeti Iskola történetét. E célra Gróh István iparművészeti iskolai tanár úr érdekes adatait használjuk fel.

Az iparművészeti iskola szervezésére már alkotmányos korszakunk első közoktatásügyi minisztere, báró Eötvös József gondolt, akinek akkor volt alkalma legközvetlenebbül meggyőződni sokszorosító művészetünk fejletlen voltáról, amidőn egy munkájának illusztrálására nem talált megfelelő művészt, és a fametszetek elkészítését stuttgarti mesterre kellett biznia. A szép eszme megvalósítása azonban Trefort Ágoston miniszterségére maradt.

Pedig a dolog igen sietős volt. Mert műipar hiján piacunk teljesen ki volt szolgáltatva a külföldnek.

Az 1880. évben Keleti Gusztávot az orsz. mintarajziskola igazgatóját és Abt Camillt, a közoktatásügyi miniszterium osztálytanácsosát, Ausztriába küldte Trefort az ottani iparművészeti iskolák tanulmányozására. Már ugyanazon év őszén az orsz. mintarajztanoda és rajztanárképezde, valamint az orsz. iparművészeti múzeummal kapcsolatosan meg is nyilott a »műfaragászati tanműhely«, amint akkoriban az iparművészeti iskolát nevezték.

A kezdet meglehetősen szerény volt. Az egész intézetet az 1880-ban a törvényhozás által megszavazott 5000 forintból kellett felállítani. Ennyiből kellett kitelnie mindennek: a tanárok fizetésének, az igazgatásnak, a tanszereknek és a többi szükségesnek.

A tanerők legnagyobb része a mintarajziskolából került az új iskolához. Önálló alkalmazottja az intézetnek csak egy volt: Mátrai Lajos, akinek címe »fafaragászati műszaki vezető« volt.

Mindjárt az iskola szervezésekor oly irányelvekre akadunk, melyek érdemesek a felemlítésre. Az egyik Rauscher Lajos eszméje, aki mint artisztikus vezető és az iparművészeti rajznak tanára, úgy vélte legjobbnak, hogy a növendék a tervezést kizárólag az iparművészeti osztályban gyakorolja s az itt készült tervek kerüljenek aztán a szakosztályban kivitelre.

A másik eszme, mely Hegedüs Candid miniszteri tanácsostól ered, az volt, hogy a növendékek a szünidőt gyakorlatban töltsék, hogy ily módon az a növendék, aki éveket töltött az intézetben, szakmájával már korábban, a szünidők folyamán megbarátkozzék.

Hogy a fafaragó növendékeknek ezt a gyakorló foglalkozást lehetővé tegye, rögtön az első tanév júliusában államköltségen diszitteti a zeneakadémia épületének nagytermét s hogy a következő évben se szenvedjenek munkában hiányt, tervbe vette egy miniszteri fogadószobának plasztikus diszitését. Ez lett volna a módja, hogy az iparművészeti iskola az élő iparral összenőjön, amely megóvta volna minden akadémikus irányú fejlődés ellen.

Fájdalom s az intézetre kétszeres veszteség, hogy Hegedüst a halál e terveinek kivitelében megátolta. Benne az intézet egyik szervezőjét és legfőbb tudással és izléssel megáldott pártfogóját vesztette el, akinek az iparművészeti iskola és a gyakorlat közti kapocsnak megteremtését célzó intézkedései, csak húsz évvel a megalapitás után, a legújabb szervezeti szabályzat életbeléptetésével valósulhattak meg.

Az első évek történetéből ezeken kivül emlitésre méltó az a nélkülözés, amelylyel az új intézet tanszerek hiányában küzdeni kénytelen. Növendék is kevés volt. A fafaragó osztály hét növendékkel nyilt meg, kik közül öt végezte el a teljes háromévés tanfolyamot. Az iskolahelyiséget a zeneakadémia épületében levő három terem képezte. Ezek közül egyik rajzolás, a másik faragás céljaira szolgál, a harmadik iroda, de időnként mintáznak és szabadkézi perspektivát is rajzolnak benne.

A következő 1881-iki év költségvetése már háromezer forintot irányoz elő az intézet butoraira, szerszámaira, felszerelésére és faragófa készletére, s evvel a legszükségesebbeken egyelőre segitve volt. A tanerők is szaporodnak a második évben.

Az 1882-ben megindúló harmadik tanévben csak kisebb változások történnek, bár az intézet kibővitése felsőbb helyen elhatározott dolog.

Az intézet a következő évben (1883/84) megbővült az ötvös-osztálylyal. Ugyancsak a 1883. év őszén helyezték át az orsz. mintarajziskola keretéből igazi helyére, az új intézetbe a fametsző osztályt.

Mindezek a változások a növendékszám örvendetes szaporodását eredményezték. Az 1883. év őszén már 35 tanuló iratkozott az intézetbe, csaknem kétszeres szám a megelőző tanév 19 növendékével szemben.

Az 1885-ben két új szakosztályt állitanak fel: a diszitő festő- és rézmetsző osztályt Az 1884—1885-iki tanév statisztikája újra örvendetes szaporodást mutat ki növendékek számában. A téli félévre beiratkozott 66, a nyárira 60 növendék. A növendékek szaporodásával egyenes arányban, mindinkább érezhetők lettek az iskola helyiségeinek hiányai.

Felsőbb helyen teljes tudatában voltak e hiányoknak s néhai Trefort miniszter tervbe vette egy oly épület létesitését, mely egyaránt szolgálna az intézet s az ezen idő szerint szintén szűk, sötét helyiségekben szorongó iparművészeti múzeum elhelyezésére. A tanári kar örömmel fogadta a kettős célú épület eszméjét, mint olyat, amely hivatva lesz a két rokon és egymásra utalt intézet között

Művészi Ipar 1906.

Mátray Lajos

Garay szobra Szegzárdon. Szegzárdról irják: A Garay-szoborügy végrehajtó bizottsága ápril. 1-én tartott ülésében tárgyalta Mátray L. szobrász ajánlatát. Mátray azt ajánlotta, hogy egy 3 méteres gránit alapzaton 3 méter magasságban el fogja készíteni Garay szobrát 15,000 frtért. A végrehajtó bizottság azonban értesülvén arról, hogy más kiváló művészek is elvállalják, ha ezzel megbizatnak, pályázatot fog hirdetni s a legjobb terv készítőjét kivánja a kivitellel megbizni. A szoborra fordítandó összeg 14,000 frt s a fönnmaradó összeg a szobornak illő kerítéssel leendő ellátására fordíttat k. A felállítás ideje 1893. év pünkösd ünnepe.

Vas. Lap. 1891. 229 l.

egész kis colonia támada az Grécből elfutamodott lutherana confessiót valló beste poroszló ebekből.

— És az Úr kegyelmének 1630-ik esztendejében, az mái áldott napon, — folytatta Trautmansdorff — csak catholicus fülekben ver echót az örvendező harangok szava. Hallja kegyelmetek, öcsém uraimék, az ki vékonyan csönget, Szent András kolostoráé az folyón innen, az ki rekedtesen szól, Mária mennybemenetelének templomáé az tulsó hídfőrül, az komolyan kongató, Szent Egyed templomáé az váras legtúlsó végirül!

A főkapitány széles karimájú, tollas, nagy fekete kalapja hátra csúszott fején a nagy magyarázgatásban, kocsi ablakához hajuldozásban. Batthyányi Ferenc hol fütyörészve nézett előre a sok tornyú város csillogó keresztjeire s az egyik végéről felnyúló hatalmas sziklahegyen komoran megülő várra, hol lova nyakát veregetve beszélt a türelmetlen állatnak. Nem szerette, ha vitézből paposan árad a szó.

Péter a csizmája szárát vésegette körmével mogorván, Miklós édes anyjára gondolt s a Boldogságos Szűzre, akiknek alakja össze-össze-vegyült elmerülő lelkében.

Mátrai Lajos

jelenleg 1884. őszén az eradi szinház szobrainak mutázásán dolgozik. Négy ülő szobrot, két nagyobb álló kariatid alakot és két kariatid perkaindiszt készít, később fedig kiváló szinészeink szobrait fogja mutázni az eradi szinház részére. Ugyanő most egy kedves csoportozaton dolgozik, mely Psychét ábrázolja, a mint egy virág szirmait tépdesi, míg az oszlop mögött álló Amor nyilat készül szivébe röpíteni. a két főalak között a mosolyó Pán mellszobra látható.

Mátrai Lajos. Képes Galáldi Lapok. 1884. 783. l

KÖNYVISMERTETÉS.

MŰIPARI MINTALAPOK. Kiadja a földmivelés, ipar- és kereskedelemügyi magyar királyi ministerium. I. füzet. Parasztbútor, tervezte Mátrai Lajos, a magyar királyi iparművészeti tanoda tanára. 1883. IV. lap és VI. melléklap. II. füzet. Kovácsolt vasmunkák. 1884. VIII. lap.

A földmivelési, ipar- és kereskedelemügyi magyar királyi ministerium felhívására az országos iparegyesület a hazai iparosok számára kiadandó műipari mintalapok tárgyában dr. Schnierer Gyula ministeri tanácsos elnöklete alatt műépítészekből, műiparosokból és egyéb szaktekintélyekből alakított számos tagú bizottság útján behatóan foglalkozott ama módozatok megvitatásával, melyek szerint a műiparban az ízlés emelésére és e szerint magának a műiparnak fejlesztésére alkalmas segédeszközül szolgáló műipari mintalapok egybeállítását eszközölni kelljen.

Azon értekezleteken, melyeken iparosok és szakértők élénk részt vettek, kimondatott, hogy a kiadandó mintalapoknak általában az ízlés terjesztésén kívül, még azon külön czélra is kell törekedni, hogy művészi iparunkban lehetőleg az önálló nemzeti ízlés kifejezésre jusson. E végből az eddig részben a miniszterium által gyűjtött, részben magánosoknál meglevő magyar formák felhasználása határoztatott el.

Ezen az úton idővel oda juthatnánk, hogy műiparunk az idegen ízlés utánzása alól lehetőleg fölszabadulna és oly irányt nyerne, mely már különleges nemzeti voltánál fogva is tetemesen emelné ebbeli czikkeink művészeti és pénzbeli értékét.

Azon mintalapok, melyek a nemzeti irány fejlesztésére szánvák, annálfogva is nagy fontossággal birnak, mivel leginkább a vidék iparosainak lesznek hivatva szolgálni.

Míg ugyanis a fővárosban számos elsőrendű iparos már ma is elegendő számú jó tervező felett rendelkezik, a vidéken az iparosok, ha már eljutottak azon fokra, melyen mintalapokat [illegible] tervezeteket igényelnek, legnagyobbrészt külföldön elfogadott és közkeletű minták felhasználására kénytelenek szorítkozni.

Mindenek előtt az asztalos, lakatos és keramikai ipar jelöltettek ki mint olyanok, melyeknek a mintalapokban különös tekintettel kell lenni.

A miniszterium az első füzetet asztalosok, a második füzetet lakatosok számára már közre is bocsátotta és azokat az ipar-kereskedelmi kamarák útján osztotta szét az illető iparosok kívánságbbjai közt.

A most első füzet, mint a czím is mondja, parasztbútorok színes mintáit tartalmazza. Valamennyit Mátrai Lajos tervezte. A második füzet kovácsolt vasmunkák mintáit nyújtja, melyeknek legnagyobb részét Schickedanz Albert tervezte, s ezek között van néhány igen sikerült magyar ízlésű vasrács. A minták közül egyet Petschacher s egyet Sturm építész tervezett. Valamennyi minta tényleg el is készült Jungfer Gyula műhelyében.

Művészi Ipar
1885/86. évf.

A harmadik füzet, mely keramiai mintákat fog nyújtani, legközelebb megjelenik.

Természetes, hogy eredményes munkásságot csak az összes tényezők együttműködése által fejthetünk ki és korántsem elég a mintalapok puszta szétosztása. Az ipar-kereskedelmi kamarákra hárul tehát az a szép feladat, hogy a maguk körében a mintalapok lehető felhasználására buzdítsanak. *Dr. Grubern Ferencz.*

FERDINAND MOSER. Ornamentvorlagen für gewerbliche Fach- und Fortbildungsschulen, sowie für kunstgewerbliche Werkstätten. E. A. Seemann. Leipzig. 1885.

Az iparművészeti rajzoktatásnál már régebben észleltetett az a hiány, hogy a növendékeknek nem mindig adhatunk olyan mintákat, melyek szakmájuk és egyúttal a rajzoktatás szempontjából is czélszerűek lennének.

Kétséget nem szenved, hogy magára a rajzoktatásra legalkalmasabbak a fősz minták, s a rajzoktatás sikerének érdekében mindenütt arra fektetik a fő súlyt, sőt némelyek kizárólag ezt ajánlják. Azonban, ezen nézet helyességét tartózkodás nélkül elismerve, nem szabad azon körülményt sem figyelmen kívül hagyni, hogy nem minden rajziskola helyiségeiben lehetséges a rajzolás fősz minták után; továbbá arról sem szabad megfeledkezni, hogy a fősz minták tetemes költséget igényelnek, s nem minden iskola rendelkezik annyi pénzzel, a menynyi ezek beszerzéséhez megkivántatik. De ha megvan a szükséges helyiség és a költség is, még mindig hiányzik a fősz minták kellő bősége, mely a különféle szakmák igényeit kielégítené, úgy hogy az iparművészet számos szakmájában a növendékek nem találnak megfelelő mintákat.

A szóban forgó kiadvány ezen nagyon is élénken érzett hiányt van hivatva lehetőleg pótolni. Szakonkint összeállított, széles kezelésű, árnyékolt mintalapokat tartalmaz, melyek régi jó munkák másolatai, s nemcsak rajztanulmányra, hanem egyszersmind kivitelre is alkalmasak, minélfogva nemcsak ipariskoláknak, hanem művészi iparosoknak is fölötte ajánlható. *Mátrai Lajos.*

ÚJ KÖNYVEK.

K. E. O. FRITSCH, Denkmäler deutscher Renaissance. VIII. Lieferung. 25 fénynyomatú lap. Ernst Wasmuth. Berlin, 1886.

J. E. JACOBSTHAL, Süditalienische Friesen-Ornamente nach Originalaufnahmen. 30 szines lap a szövegen kivül. Ivrét. Berlin, Ernst Wasmuth, 1886.

KATALOG DER SAMMLUNGEN von Gemälden und Zeichnungen alter und moderner Meister aus dem Besitze der Herrn: *Artaria*, dr. F. *Sterne* und Prof. Dr. *L. M. P.* in Wien, deren öffentliche Versteigerung Dienstag den 12. Januar 1885 im Künstlerhause zu Wien ihren Anfang nimmt unter Leitung des Herrn H. O. Miethke. 4-ed rét. Wien 1885.

DIE SCHMIEDEKUNST nach Originalen des XV. bis XVIII. Jahrhunderts. Lieferung IV—V. 39—50 lap. Ivrét. Berlin, Ernst Wasmuth. 1886.

FRANÇOIS BOURNAUD, Histoire des beaux arts et des arts appliqués à l'industrie. 8-ad rét Paris, Bernard et Comp. 1885. 10 frank.

CHAMPFLEURY, Histoire de la carricature moderne. 3-e edition. Paris, Dentu. 1885. 5 frank.

LE FORT, Étude sur l'architecte des XI-e au XVIII-e siècle. 8-ad rét. Rouen, Cagniard. 1885.

HENRY JOUIN, Inventaire général des richesses d'art de la France. Monuments civils. Tome III. Histoire et description des Musées d'Angers. 8-ad rét. Paris, Plon, Nourrit et Comp. 1885.

CAMILLO BOITO, L'Anima di un pittore. Milano, Hoepli, 1885.

PASQUALE VILLARI, Arte, storia e philosophia. Saggi critici. Firenze, 1885.

H. PARKER, The nature of the fine arts. 8-ad rét. 359 oldal. London, Macmillan, 1885. 12 és fél frank.

* **Figyelmeztetés.** *Az előfizetés könnyebb teljesitése végett* **mai számunkhoz postai utalvány is van mellékelve.**

nyol város lesz, a minő oly sok van Spanyolországban. A turisták sem fogják nagy számmal látogatni, mint eddig.

A Duna áradása a főváros közt most már megszünt veszélyes lenni, de elég bajt okozott. A városi csatornákat a Dunába ömlésnél elmulasztották elzárni, s a víz a csatornákon keresztül benyomult a pinczékbe, a raktárakba, az alacsonyabb fekvésű udvarokba. Az orvostani klinika alsó helyiségeit is elöntötte a szennyes víz, s itt nem csekély feladat lesz a kórház követelései szerint desinficziálni a falakat. A szép *Margit-sziget* sokat szenvedett. Napokig csolnakon jártak a tarka virágágyak és pázsitos gyep fölött. Leginkább a sziget felső része volt elöntve. Az ár vastag iszapot rakott le, a lóvonatú vasutat több helyen egész lábnyi iszap fedi. *Magyar* főkertész a víz apadása után rögtön hozzá kezdetett a munkához, s az egész szigeten dolgoznak, hogy eltüntessék az árvíz pusztításait.

A színészeti kiállítást még mindig elég jól látogatják. A kiállítás összes bevétele szeptember 10-ig 3550 frt 62 kr volt, miből levonva a 882 frt 70 kr kiadást, már eddig is 2667 frt 92 kr tiszta jövedelem mutatkozik. A tombola sorsjegyeit már forgalomba hozták a nyugdijalap javára. Egyelőre csak 5000 darabot bocsátottak ki, husz krajczárjával. Van 300 nyeremény és minden sorsjegy vevője fel van jogosítva a huzásra.

Franczia képviselő Budapesten. A franczia képviselőháznak egyik előkelő tagja, *Prevet* Károly, időzik jelenleg Budapesten. Prevet alelnöke volt a mult évi párisi világkiállításnak s a képviselőházban vezére ama nagy-iparosokból alakult pártnak, mely kizárólag kereskedelmi és nemzetgazdasági kérdésekkel foglalkozik. Prevetnek öt izben ajánlottak fel miniszteri tárczát, de ő nem vállalkozott egyszer sem a tisztségre. Prevet, a ki kitünő vasuti és kereskedelmi szakférfiu, egyenesen azért jött Magyarországba, hogy az uj zónarendszert tanulmányozza. A fővárosból a vidékre is elrándul. A franczia államférfiut utjában Diósy Arthur kiséri, fia Diósy Márton Londonban élő hazánkfiának, Kossuth egykori titkárának.

Sakk-versenyek. A gráczi sakkverseny befejeződött, még pedig magyar ember diadalával, a menynyiben az első dijat, egy a király által ajándékozott 150 forint értékü ezüst serleget, *Makovetz* Gyula, a budapesti sakkozó-társaság kiküldöttje nyerte meg. Makovetz e verseny alatt nem vesztett egy játszmát sem; négy játszmát megnyert, kettő pedig remis lett. A második dij Lasker bécsi sakkozónak jutott. — A *manchesteri* sakkverseny is a vége felé közeledik. A dijat *Tarrasch* fogja megnyerni, a ki már is olyan előnyben van, hogy a 80 font sterlinges első dijat nem vihetik el előle. A második dij Blackburnenek jut.

* **Élő éjjeli lámpák.** A Kelet-Indiában lakó Loxia madár, melyet megszelidítve levélhordónak is használnak s tanulékonyságáról igen ismeretes, fészkét magas fák csúcsára üvegalakulag rakja, oly módon, hogy a szél ringathassa. Egy angol tudós nemrég több fészket vizsgálva meg, a több kamrából álló fészkekben csaknem mindenütt talált egy-egy szentjános-bogarat sárral a falhoz tapadva, sőt ha a bogarat kivette onnan, a madár más napra ujat szerzett. Ugy látszik, hogy mesterséges éjjeli lámpákat szokta pótolni a világító-bogarakkal.

Előfizetési fölhivás.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése szeptember végével lejár, fölkérjük az előfizetés mielőbbi megújitására, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be.

	egész évre	élévre	negyedévre
A Vasárnapi Ujság --- ---	frt 8.—	frt 4.—	frt 2.—
A Világkrónikával együtt	« 10.—	« 5.—	» 2.50
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok ---	« 12.—	« 6.—	« 3.—
A Világkrónikával együtt	« 14.—	« 7.—	« 3.50
Csupán a Politikai Ujdonságok	« 6.—	« 3.—	« 1.50
A Világkrónikával együtt	« 8.—	» 4.—	« 2.—

*

A «Világkrónika», mint hetilapjaink kiegészitője, a hazai és külföldi *általánosabb érdekü eseményeket* részletesen ismertető és magyarázó czikkeken és képeken kivül *nagyobb elbeszéléseket és regényeket* is közöl képekkel illusztrálva, ugy szintén *uti rajzokat, nép- és tájismertetéseket, szemléltető jelentéseket* a hazai és külföldi közérdekü dolgokról, találmányokról, fölfedezésekről, ugyszintén *mulattató közleményeket, közhasznu tudnivalókat, képtalányokat, tréfás feladványokat*, stb.

A *Világkrónikát* hetilapjaink előfizetői félévre 1 frt, negyedévre 50 kr. pótdijért rendelhetik meg.

*

Az előfizetések a «**Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok» kiadóhivatalába, Budapest, egyetem-utcza 4.**, küldendők.

*

Lapunk kiadó-hivatala a «Pesti Hirlap» czimü, pártszinezet nélküli politikai napilap kiadóhivatalával oly egyezségre lépett, hogy azok, akik a két lapot együtt rendelik meg, kedvezményes áron fizethetnek elő, és pedig:

A «Vasárnapi Ujság» a «Pesti Hirlap»-pal:

Egész évre --- --- --- ---	21 frt — kr.
Félévre --- --- --- ---	10 « 50 «
Negyedévre -- --- --- ---	5 « 25 «
Egy hóra --- --- --- ---	1 « 80 «

A «Vasárnapi Ujság» és «Politikai Ujdonságok» kiadóhivatala: Budapest, IV. Egyetem-utcza 4. sz.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: Abel Ferdinánd, a magyar államvasutak nyug. felügyelője, 50 éves, Budapesten; ugyanitt: Mandis Győző, a debreczeni dohánygyár aligazgatója, 36 éves; Schubert János, 1848—9-iki honvédfőhadnagy 68 éves, ki tevékeny részt nett a budapesti honvédegylet, a honvédmenház s több más jótékony egylet alapitásában; dr. Németh Ignácz, gyakorló orvos, 65 éves; Fink Henrik, a Pannonia-gőzmalom részvénytársaságnak 23 éven át volt irodafőnöke és czégjegyzője, Fenyő Sándor hirlapiró, a «P. Napló» segédszerkesztője édes atyja, életének 53. évében; Bánfi Sándor, fővárosi zenetanitó, ki a zeneszerzés terén is sikeresen működött, 43 éves korában. — Molnár Ágoston, szabolcsmegyei földbirtokos, a ki a szabadságharczban is tevékeny részt vett, 82 éves, Leveleken. — Sukub Hugó, hadseregbeli hadnagy, N.-Váradon. — Petrovics Géza, a cs. és kir. műszaki akadémia növendéke, 21 éves korában Deregnyőn (Zemplén-megyében.) — Jarab Antal, 26 éves korában, Csik-Szent-Imrén. — Kocsis Gusztáv, a diósgyőri állami vasgyár fiatal tisztviselője. — Szilassy Caesar, a Ferencz-József-rend lovagja, 50 éves, Léván. — Treper Gyula, borsodmegyei utbiztos, Miskolczon. — Magyari Kossa Ferencz, fővárosi ügyvéd, a szabadságharczban huszárszázados, 64 éves korában, Budapesten.

Andaházy Antalné, szül. Dolovicsény Anna 90 éves korában Szepes-Váralján. — Róth Béláné, szül. Korossy Irma, a török-becsei ev. lelkész neje, 29 éves, Buziáson. — Ádámy Lajosné, szül. Luczenbacher Alojza, 84 éves, Esztergomban. — Vargha Sándorné, szül. Lófi Erzsébet, 66 éves korában Budapesten. — Schmidt Károlyné, szül. Hrabéczy Antónia, 46 éves, ugyanitt.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Esküvődre. Tehetségre mutat, csak az a kár, hogy kissé el van nyújtva s az elhamarkodás bélyegét hordja magán. Az apróbb hibákon, melyeket kétségkivül csak az elnagyolt kidolgozásnak róhatunk fel, könnyü lesz segiteni; nehányat meg is jelölünk. Például mindjárt az első strófa harmadik sorában hibás a szórend, a szavak igy elhelyezve nem azt fejezik ki, a mit a szerző mondani akar.

«Multunk . . . . .
Egymásra elpazarolt beszéd.»

Mi értelme van ennek?... semmi. — A negyedik strófában úgy látszik, mintha a délutánok tüntek volna *egymással* tova. A hősnő sem szerencsés kifejezés, ide más bensőbb, igazabb kell stb. Igy apróra szedve a strófákat, szerző bizonyára még több simitani valót is talál költeményén, melyet gondosan kijavítva, közölhetővé tehet.

Károli Gáspár szobránál. Nem közölhető.

Debreczenből és K. G. leveleit köszönettel vettük, valamint az igéretet is.

Nagy-Várad. K. N. és P. G. Magán uton válaszoltunk.

Besztercze. H. Gy. Szintén magán uton megy válaszunk.

SAKKJÁTÉK.

1621. számu feladvány. Schrüfer F.-től.

(Gróf Pongrátz Arnold emlékének ajánlva.)

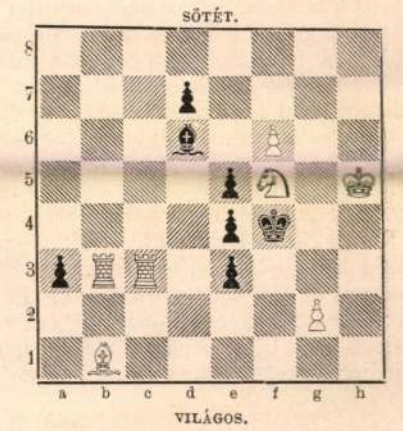

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1615. számu feladvány megfejtése.

Pospisil J.-től.

Megfejtés.

Világos	*Sötét*	*Világos*	*a*	*Sötét*
1. Fg3—c7	--- Vg6—e6 : (a)	1. ---	--- ---	Hc4—e3 : (b)
2. Be3—d3 †---	Kd4—e4	2. Fc7—e5 †---		Kd4—e4
3. Hf1—g3 mat.		3. Hf1—d2 mat.		

Világos.	*b.*	*Sötét.*
1. --- ---	--- ---	b6—b5
2. Hf1—g3	---	t. sz.
3 Megfelelő mat.		

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi Sándor. — Kovács József. — *Kecskeméten:* Balogh Dienes. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

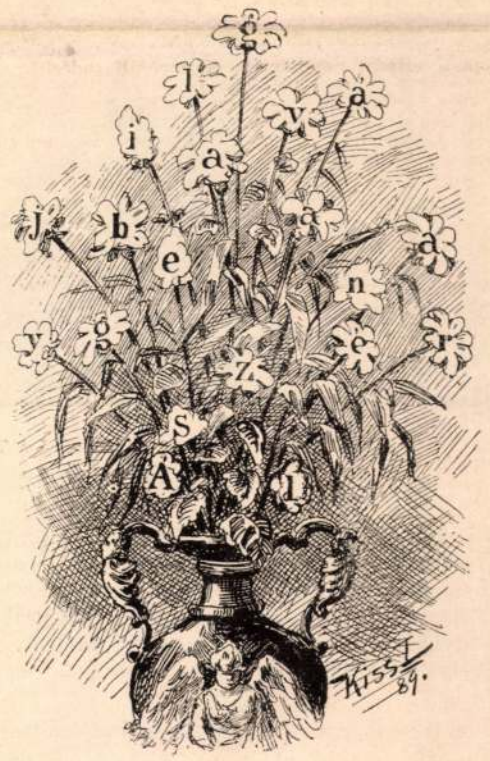

A «Vasárnapi Ujság» 36-ik számában közölt képtalány megfejtése: *A gőg nem ismer kötelességet.*

HETI-NAPTÁR, szeptember ho.

Nap		*Katholikus es protestáns*		*Görög-Orosz*	*Izraelita*
21	V.	E 17 Máté ap.	E 16 Máté	9 G 16 Joak. A.	7
22	H.	Vil. Tamás pk	Mór	10 Menodóra t.	8
23	K.	Linus pk. vt.	Tekla	11 Teodóra	9
24	S.	Gellért pk. vt.	Gellért	12 Autonóm	**10 Jom K.**
25	C.	Kleof. Jéz. tan.	Farkas	13 Föltám. t. a.	11
26	P.	Czyprián vt. J.	Nilus	14 Sz. Ker. f.	12
27	S.	Kozma és Demj.	Kozma	15 Nikita vt.	**13 S. H.**

Holdváltozás. ☽ Első negyed 21-én 11 óra 22 pk. este.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Schwarze Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 11.65 p. Meter — glatt und gemustert (ca. 180 versch. Qual.) — versendet roben- u. stückweise porto- u. zollfrei das Fab.ik-Dépôt **G. Henneberg** (K. u. K. Hoflief.) **Zürich.** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

Imre, Cseh Ervin és Fáy Béla főispánok, Duka Tivadar hazánkfia Londonból s mások. A miskolczi és kassai vonatokkal érkezett vendégeket a hidas-németi állomáson Komáromy László abaujmegyei alispán üdvözölte és szavaira Kun Bertalan püspök válaszolt. A bevonulás Gönczre 150 kocsin történt, banderium kiséretében. A diszes diadalkapunál Vécsey Endre orsz. képviselő mondott üdvözlő szavakat. Természetes, hogy Göncz és a környék lakossága sem maradt távol. A templomban *Kun* Bertalan püspök és *Kis* Áron, a szatmári nyolczvanéves agg esperes beszéltek. Majd a templom udvarára Károli Gáspár szobra elé gyülekeztek s báró *Prónay* Dezső beszéde közben lehullott a lepel a szoborról. *Szabó* József naprágyi lelkész részleteket olvasott fel Károliról szóló pályanyertes munkájából. *Duka* Tivadar, Londonban élő hazánkfia, mint az angol biblia-terjesztő társaság képviselője tartott rendkívüli tetszéssel fogadott lelkes beszédet, melyben kifejezést adott a hatalmas britt-társaság meleg rokonszenvének magyar bibliafordítónk emléke iránt. Gyönyörű szavakban mutatott rá magyar egyházunk és az angol protestantizmus folytonos összeköttetésére, melyből az angolok rokonszenvet, a magyarok erőt merítenek. (Duka Tivadar ez érdekes beszéde külön füzetben is megjelent.) *Szász* Károly püspök méltatta Károli Biblia-fordítását, élénk éljenzéssel kisért beszédében. Délután 500 teritékü ebéd következett, melynél az első felköszöntőt *Kun* Bertalan mondta a király ő felségére. Utána gróf *Tisza* Lajos kelt föl és Schlauch Lőrincz nagyváradi püspök minapi beszédjéről megemlékezvén, a lefolyt ünnepélyt is tanubizonyságul hozta föl, hogy a protestantizmus nem vergődés; a magyar protestáns szellem fenmaradására ürítette poharát. *Szász* Károly s az ő szavaira felelve b. *Prónay* Dezső, a két protestáns egyház közti testvéries viszonyt éltették. Az ünnepélyt este hangverseny és tánczmulatság rekeszté be.

TOKAJ A TŰZVÉSZ UTÁN.

Kozmata Ferencz fényképe után rajzolta Cserna Károly.

Az emlékszobor, melyet lapunk mai száma bemutat, tetszetős munka, *Mátray Lajos György* budapesti szobrász-tanár sikerült műve. Pályázat útján bízták meg elkészítésével, az ő mintáját itélvén a birálók a legjobbnak. Az ülő alak két méter magas gránit-talapzaton van elhelyezve. Maga az ülő alak kétszeres életnagyságú, XVI. századbeli protestáns lelkészt mutat; feje gondolkozásba mélyedve, a lábak könnyedén egymásra hajtva. Térdén tartja a bibliát, jobbján az irótoll. Az elmélyedés, a buzgóság van kifejezve a szobron, az a buzgóság, melylyel egy pap azon fáradozik, hogy a kereszténység könyvét hiveinek anyanyelvén adhassa oda.

Göncz maga régi városka, és nevével sokszor találkozunk történelmünkben.

Az Árpádházi királyok ezen erdős és gyér lakosságú környéken telepítések által terjesztették a kulturát. Igy találkozunk 1219-ben Abaujmegyében a *királyné németjeinek* tíz falujával. Ezek Fel-, Közép- és Al-Németi, Perény, Oroszka, Czécze, Dobsza, *Vizsoly*, Egyházas-Vizsoly és *Göncz* voltak. Nevök a tizenharmadik század közepén *vizsolyi kerület* volt, s a magyar királyné birtokához tartoztak egész a 15-ik század végéig. Göncz ugyan királynéi kegy utján 1262-ben Aladárnak, a királyné tárnokmesterének jutott birtokába, de Nagy Lajos alatt már ismét királyi birtok lett s rajta a király Pálos-kolostort emelt, melyről, mint «gönczi boldogasszony» kegyhelyéről, a 15-ik század elején van emlékezet. E kolostor már régóta romokban hever s neve «pusztaklastrom». — Mária királynénak 1384-ben Gönczön várnagya volt. A következő században a pelsőczi Bebek-család lett az ura, de 1471-ben ismét a királyi kézre került. A virágzó község német lakossága akkor szőlőmüveléssel foglalkozott s pecsétjébe is szőlőfürtöket vésetett. E foglalkozás mellett a borkereskedés és az ipar Göncz városát is, mint a 15-dik században az egész felvidéket, a jóllét nagy fokára emelte. A mohácsi vészszel e városka is sulyos megpróbáltatások alá esett. Már János király tüzet és vasat igért lakosainak, mert Ferdinándnak hódoltak. A 16-dik század stratégiai útja arra vezetett keresztül s a Hernádon a megye költségén hidja épült. És épen a megpróbáltatások ez idején lett e kis város a magyar kultura előharczosainak otthona. Göncz első lakosai német nemzetiségüek voltak s papjai — a 15-dik század végén Thyr Mihály, a krakkói egyetem doktora, 1536-ban pedig Ochs Máté, valamint a község is németül levelezett. Az akkorbeli családnevek: Gloz, Mair, Cristán, Melczer, mind német eredetre mutatnak. Midőn Kassa 1536-ban a János király kezére jutott, a reformált Kassavölgye (így nevezték akkor Kassától lefelé a Hernád mentét), csakhamar megmagyarosodott. Göncz papja 1543-ban már Szitás Márton volt; ennek utódja benczédi Székely István, az első magyar nyelven irt krónika szerzője, s 1560-ban találkozunk itt először *Károli* Gáspárral, a még élő s magát «István egyháza veteránus szolgájának» nevező Székely István oldalán. A magyarság mindenütt a kalvinizmushoz fordult, s az 1566-ik évi gönczi zsinat, melyet Károli, mint kassa-völgyi esperes hivott össze, a genfi konfessziót és Kalvin kátéját buzgón ajánlotta. Mindez azonban még nem vezetett nálunk a protestantizmus ketté-válására, s Kassa is, bár Kalvin követőit kiüldözte kebeléből, papjait Károlihoz küldte fölavatásra.

Emléktábla a Vaskapun. Szeptember 15-ikén kezdték meg a Vaskapu szikla-zátonyainak széttörését, ünnepélyesen. Ott volt gróf *Szapáry* miniszterelnök, *Baross* Gábor kereskedelmi miniszter, *Szögyén-Marich* László külügyminiszteri osztályfőnök; a szerb kormány részéről pedig *Gruics* miniszterelnök és *Tausanovics* kereskedelmi miniszter. Az első robbantáshoz Baross miniszter gyujtotta meg a dinamitot villamos készülékkel. A szabályozás megkezdésének nagy munkáját Kliszura vidékén, a hegyoldalban emléktábla hirdeti. A felirás rajta ez: «Az aldunai zuhatagoknak és Vaskapunak az 1888. XXVI. törvényczikkel elrendelt szabályozása megkezdetett Első Ferencz József uralkodása, Szapáry Gyula gróf miniszterelnöksége alatt, bellusi Baross Gábor magyar kir. kereskedelmi miniszter által 1890 szeptember 15-ikén. Isten áldása legyen e művön és megalkotóján.»

A tokaji tüzkárosultak javára rendezett hangverseny e hó 14-ikén nem töltötte meg egészen a redut nagy helyiségeit. A programm változatos és érdekes volt, s a közönség fáradhatatlan kedvvel tapsolt 11 óráig.

Az előadások a *budai dalárda* énekelőadással kezdődtek. *Meszlényi* Adrienne k. a. a szinészeti iskola végzett növendéke szavalta azután Pongrácz Béla alkalmi költeményét, mely az operaszinház festői által készített dioramatikus képek magyarázója volt, és Ivánovics Iván irt hozzá kisérő zenét. Hangulatot keltő előadás volt s a mozgó képekben megjelent Tokaj égése, a pásztortüz és a jótékonyság allegorikus csoportozata a leégett üszkös, kormos házsor tövében. *Schleger* Antonia k. a. bécsi udvari énekesnő, bécsi lokalis dalokat adott elő nagy élénkséggel. *Pálmai* Ilka asszony, ki mióta bécsi énekesnő lett, most jelent meg először régi közönsége előtt, a «Kertészleány» operetteből élénk tetszés mellett énekelt egy jelenetet *Kiss* Mihálylyal, a budai szinkör széphangu tagjával. Tüntető tapsban részesítette a közönség a népszinház két primadonnáját, *Hegyi* Arankát és *Blaha* Lujzát, kiknek minden énekét ismételtették. Közreműködött még *Prévost* Henrik az operaszinház tenoristája, *Hubay* Jenő, jeles hegedü-müvész és *Aggházy* Károly, a zeneakadémia tanára, zongorán. A hangverseny után a társaság egy része még ott maradt, s tánczra kerekedett.

A Jószív-egyesület adakozásai. A «Jószív»-egyesület a *tokaji* tűzkárosultak részére ismét ezer frtot küldött; ezenkívül *Lompért* község leégettjeinek 300 frtot, a zemplénmegyei *Sárospatak*, *Józsefalva* és *Petroho* tűzkárosultjainak ezer frtot, a nógrádmegyei *Vizslás* községi tűzkárosultaknak 600 forintot, a sopronmegyei *Babót* község tűzkárosultjainak 500 frtot, a *tisza-dadai* tűzkárosultaknak 300 frtot és *Csik-Csobokfalva* jégkárosultjainak háromszáz forintot.

Lévay József költőnket, ki negyedszázad óta viseli Borsodmegye főjegyzői tisztét, a megye aranytollal tiszteli meg október 10-ikén. A megye legközelebbi közgyűlésén melegen emlékeztek meg Lévay érdemeiről, melyeket a megyében és irodalomban szerzett, s elhatározták, hogy érdemeit jegyzőkönyvileg örökítik meg s emlékül aranytollal tüntetik ki.

A román királyné életveszélyben. Erzsébet román királyné, kitől lapunk épen most közöl egy elbeszélést, jelenleg Angliában időz. Mikor *Conway Castlet* meglátogatta, komoly veszélyben forgott.

Séta közben a romban fekvő kastély egyik menynyezet nélküli szobájában, melyet téli zöld fut be, a lomb között egy alvó baglyot látott meg a királyné s gyermekes örömmel figyelmeztette a nagy madárra a kiséretében levő udvarhölgyeket. Később a királyné a baglyot a rom egyik magasabban fekvő pontjáról akarta megfigyelni és rálépett az alacsony falra, a nélkül, hogy észrevette volna, hogy a téli zöld lábai előtt egy negyven lábnyi mélységet takar el. A királyné már épen rá akart lépni a zöld levelekre, a mikor a kiséretben levő urak egyike megragadta karjánál. Odaérkeztek erre mindnyájan s a kastély felügyelője elbeszélte, hogy évekkel ezelőtt egy ember ezen a helyen életét veszitette. A királyné megköszönte életmentőjének gyors elhatározását és a társaság kocsin visszatért.

Károli Gáspár emlékünnepe. Az első teljes Bib-
magyarra fordítójának, Károli Gáspárnak emlék-
e nemcsak a kegyeleté volt e hó 14-ikén, ha-
magyar protestánsok igazi ünnepe. Az abauj-
Gönczön a protestáns egyház számos kitü-
ült össze.
ltak Szász Károly, Szász Domokos, Kun
ref. püspökök, Zelenka evang. püspök,
80 esperes, 300 református és 100 evange-
pap, köztük budapestiek, dunántuliak, er-
ek és más vidékbeliek jelentek meg. Ott voltak
abbá báró Prónay Dezső, az ev. egyház egyetemes
ügyelője, gr. Tisza Lajos ev. ref. főgondnok, Darvas

gazdag plüssbrokát, finom, teljes virágú rózsák rajzával. A termethez alkalmazkodik. A nyakrész olv
mély, a mint azt Boleyn Anna s más Tudor
nék ékeivel összeköttetésben megszoktuk.
nyulik a vállra s a vászon rész csaknem o
mint a külső rész. A kép jobban megr
mint bármely leirás.

A harmadik kedvencz köpeny me
számára, s egy-két hires kelengyében
találunk. Jelen esetben finom, veres szövetbo
selyemmel vegyítve, a gallér csinosan paszoma
és a gallér szélén gombos rojt függ le; a galle
magasan van a vállon, a mint csak lehet, mert

40. SZÁM. 1892. BUDAPEST, OKTÓBER 2. XXXIX. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, fél évre — **6** ·
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre — **4** ·
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5.—**, félévre — **2.50**
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

KISFALUDY KÁROLY.

Az ÚJ, nemzetiesb irányú költészet első kiválóbb képviselője, az új irány követőinek vezére, a magyar dráma igazi megalkotója s a journalisztikának egyik hatalmas úttörője. Sok oldalú, gazdag tehetség az irodalomban, reformátor a költészetnek majd minden ágában, erős egyéniség az élet küzdelmeiben, világlátott, gavallér ember a társadalomban. Életének alig tiz-tizenkét esztendeje az irodalomé, népszerűségének, irói hatásának és dicsőségének délpontján (1830) szakítja meg örökre pályáját a sors: de az a néhány év, a melyben az akkori ifjú Magyarország feltörekvő fiait maga köré gyűjti, hogy a megújitott nyelv vívmányaihoz idomítsa a költészetet s egész irodalmunkat, hogy átvegye Kazinczy kezéből a vezető-zászlót s az irodalom reformját közvetetlen forrásává tegye a politikai és társadalmi reformoknak — az a néhány év új kort jelöl a magyar szellem művelődésének és haladásának történelmében.

Költői művei — általános szempontból tekintve — nem állnak ugyan a magyar költészet csúcspontján, de általános hatása a legjótékonyabbak, a nemzet életével a legszorosabban érintkezők közé tartozik, a melyeket Bessenyeitől kezdve Vörösmartyig valaki irodalmunk fejlődésére tett. A pályatörők dicsősége senkit sem illet nagyobb mértékben Kazinczy után, a jelen század irodalmi harczaiban. Senki sem volt rátermettebb a Kazinczy vívmányainak tovább fejlesztésére, a nemzetiség elemeinek a költészetbe olvasztására, az új idők fuvalmának megérzésére, új ösvény mutatására, új szellem meghonosítására s arra, hogy a költészet, a mely a klasszikai iránynyal mintegy elvált az élettől, újra megtalálja leggazdagabb forrását a nemzet társadalmi és politikai életében s egymásra hatva, egymást táplálva, nemesebb formákban induljon meg a magyar szellem fejlődése költészetben, társadalomban és politikában. Épen azért működésének azt a tért választotta, a melyen legközvetlenebbül érintkezhetett a nemzet életével, a melyen legszemmellátható bb hatást tehet vala nemzetiségünk erősítésére: mint iró a journalisztikát, mint költő a drámai költészetet.

Kisfaludy Károly megküzdvén győztesen az élet harczát, átszenvedvén az élet sok viszontagságát, külföldi kalandozásaiban, 1817-ben visszakerül hazánkba, hogy gazdag élményeit, a nyugati költészetbeli tanulmányait hozzákapcsolván ahhoz az eredményhez, a melyet Kazinczy és társai kivívtak, folytassa a magyar szellem művelését ott, a hol a tér legparlagabb, a hézag legérezhetőbb, a tehetség legritkább vala. A régi vezér tekintélyének hódol, Kazinczy nyelvújítási elveihez csatlakozik, de küzdelmébe vegyíti gazdag tapasztalatait, erős nemzeti érzését, alkotó képességét, mozgékonyságát, hogy irodalmi középpontot teremtsen Pesten. «A nagy lelkek szép sajátsága az — így irt első diadalai után Kazinczyhoz — a' merész kezdőt ápolni... Örvendek, ha dolgozásim bizonyíthatják, hogy téged vettelek például, és téged érteni, követni legfőbb szorgalmam ... Te, kedves barátom, ki a köznél feljebb állsz, kinek annyi viszontagságok, nyilt tekintetet adának, *Te légy ezentúl a szent oltár, melyre leteszem áldozatimat,* — itélj munkámról és a te javaslásodnál hiven megállok.» Azonban Kisfaludy érezte, hogy törekvéseinek ideálja mégsem lehet az, a mi Kazinczy volt; érezte, hogy költészetünk több ága míveletlen, hogy Kazinczy Széphalomról nem lehet már sokáig vezére az íróknak, hogy az újabb tehetségek csoportosítása a nemzeti elemek kifejtésében s felhasználásában ő reá vár, a ki a «Tatárok Magyarországon» czimű drámai rajzával valósággal elragadta kevés számú közönségét. A mit Kazinczy egész pályáján sürgetett, hogy eszme-forradalmat kell előidézni, hogy az irodalmi műveket külsőleg is csinosabban, tetszetősebben kell kiállítani: Kisfaludy is programmjába vette s mig egyfelől folyvást nagyobb drámai tervekkel foglalkozott, megindította az *Aurórát*, az első igazán díszesen kiállított zsebkönyvet s

Mátray Lajos szobormüve.

KISFALUDY KÁROLY EMLÉKSZOBRA GYŐRÖTT.

magához csatolta az ifjabb írókat, a kik közül Bajza az ő journalisztikai tehetségét még jobban kifejtette, Vörösmarty pedig megalkotta a művészien magyar költői nyelvet s megtörte a klasszikai irány és elvont költői eszmény kizárólagos hatalmát.

Ime, így kapcsolta Kisfaludy a multhoz a jelen törekvéseit, hogy előkészítse a magyar költők utjait, a kik az általa vert ösvényen fejtették ki a magyar szellem legjellemzőbb tulajdonságait.

De Kisfaludy nemcsak általános hatásával foglal el díszes helyet a jelen század magyar irói között: mint költő, kivált drámai költő, néhány évig versenytárs nélkül áll irodalmunkban. Ő mutatott először példát, mikép kell a nemzet történelmét drámává, a kimagasló nagy alakokat drámai hősökké alkotni; mikép kell a szinpad lapos, nem ritkán durva, majd mindig költőietlen nyelvét finomabbá, a művelt beszédmódhoz hasonlóbbá tenni; a társadalmi félszegségeket ostorozni, valódi typusokat hozni a szinre, hogy a közönség öngyarlóságaira ismerjen azokban. Ő teremtette meg a vígjátékot, mi egymagában is halhatatlan érdeme. Ő tette a drámát a magyar társadalmi élet tükrévé s így hozta a költészetet közelebb a mindennapi élethez. Ő adott először példát a víg elbeszélésben, élettől és egészséges komikumtól duzzadó alakokat ragadva ki a mindennapi életből.

Nem áll, hogy koráig Kisfaludy Károly zendítette meg legmélyebb ihlettel a magyar honfibánat húrját; e tekintetben Kölcseyt nem hogy felülmúlná, hanem még meg sem közelíti. Tanulmányaiból és gazdag élettapasztalatainak forrásából merítve, a romantikai irány, a nemzeti törekvések, a reálisabb felfogás útjait egyengette, hogy a költészet s az egész irodalom a magyar ember érzés- és gondolatvilágának, összes sajátságainak legyen hű kifejezése. Így már a vígjátékba népszinműi elemeket oltott s mintegy kijelölte Szigligeti pályáját.

Költészetünk forduló-pontján Kisfaludy Károly vezéri alakja az első pillanatra szembetünik. Őt látjuk az elalélt, a nemzetiségéből kivetkőzött nemzet feltámasztásának nagy munkájával foglalkozók közt az ifjabb irók soraiban legelől küzdeni; őt látjuk a mindennapiért fáradva, szegényes sorsával tusakodva, a műveltebb osztály izlésének megfelelőbb szellemi élvezetért dolgozni, Pestet irodalmi, majd politikai középponttá téve, alapot teremteni irodalmunk derekasabb fejlődésének. Az ő halhatatlan érdemei újulnak most meg előttünk, midőn hálás nemzete s első sorban Győrmegye, a melynek területén született, szobrot emel neki s azt ezrek tapsai közt s az egész nemzet részvételétől kisérve, lelepl ezi.

*

Vasárnap, okt. 2-ikán megy végbe Győrben, a költő szülőmegyéjének székvárosában a Kisfaludy-szobor leleplezése. Az akadémia, a Kisfaludy-társaság küldöttekkel fogják magokat képviseltetni a magyar irodalom ez ünnepén.

1888-ban múlt száz éve a költő születésének, s így a szobor leleplezése elkésett arról az évfordulóról, ámde e késedelem sem a lelkesen működő szoborbizottság hibája, sem a nagy közönségé, mely hazafias készséggel tette le filléreit e czélra, de a föladat nagysága s a megoldásával járó nehézségek hiusitották meg azt az eredeti tervet, hogy a szobor a költő születésének századik évfordulóján fölállítható legyen.

A Kisfaludy-szobor eszméje több mint harmincz év óta foglalkoztatta Győrmegye és Győr város közönségét. Már a hatvanas évek végén rendeztek egy Téthen, a költő szülőhelyén emelendő szobor javára mulatságot és ennek szerény eredménye vetette meg alapját a később nagyobb arányban megindult mozgalomnak. Kisfaludy Károly halálának ötvenedik évfordulóján Győr 1880-ban kegyeletes ünnepet rendezett s ez alkalomból új alakot nyert a szobor terve, s új életre kelt a hazafias mozgalom. Ez ünnepnek egyik részét kellett volna hogy képezze a téthi szülőháznak emléktáblával való megjelölése, de a szülőház azonossága fölött vita támadt s igy a megjelölés elmaradt. Több téthi polgár és földbirtokos nyilt levelet is intézett a szobor-bizottsághoz e tárgyban, s ebben többek közt így nyilatkoztak:

«Minthogy köztudomás szerint Téthen azon ház, melyben koszorús költőnk született, ma már nem létezik, minden más háznak emléktáblával megjelölését pedig történelmi elferdítésnek s a nemzet félrevezetésének tartjuk, bármennyire megtisztelve érezzük is magunkat a megválasztás által, kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy a megbizást el nem fogadhatjuk s a téves irányu ünnepélyben részt nem vehetünk, hanem mi, mint községünk szülöttje iránt első sorban érdekeltek, a kegyelet adóját ez alkalommal a Kisfaludy-társaság által Budapesten, a költő elhalálozása helyén rendezendő ünnepélyben óhajtjuk községünk küldöttjei által lerovatni, remélve, hogy a halhatatlan iró nyolcz év mulva bekövetkező születésének 100-ik évfordulóját a másodsorban érdekelt megye támogatásával a nagy név emlékéhez méltóan fogjuk itt Téthen, a költő születéshelyén megünnepelhetni.»

Elmaradt hát a téthi, de annál szebben sikerült a Győrben 1880-ban rendezett emlékünnep, melyen elhatározták egy állandó szoborbizottság alakítását. Később fölmerült egy irodalmi és művészi kör alapitásának terve is, melynek társadalmi uton kellett volna a szobor-alap gyarapítását munkálni, mindez azonban csak ohajtás maradt, mig Győrmegyének akkori alispánja, s ma főispánja, gróf Laszberg Rezső vette kezébe az ügyet s értekezletet hivott össze, melyen a Kisfaludy-társaság is képviseltette magát titkára: Beöthy Zsolt által. Beöthy a társaság nevében lendületes beszéddel üdvözölte a mozgalmat.

Megalakult tehát a szoborbizottság, s kimondatott az országos gyűjtés megindítása, oly czélból, hogy Kisfaludy Károly születése százados évfordulóján Győrben díszes szobor állittassék. A bizottság, melynek elnöke gróf Laszberg lett, nagy buzgalommal fogott kegyeletes munkájához, s bár a szobor-alap állása 1888 febr. 5-én, a századik évfordulón, még nem tette lehetővé a szobor fölállítását, hogy e nap ne muljék el minden nyom nélkül, emelkedett hangulatu ünnepélylyel ülték meg azt a város és a megye közönsége.

1890-ben, tehát alig két évvel ezelőtt, mutatott föl a szobor-alap pénztára akkora összeget, hogy az emlékszobor fölállításának munkája megkezdhető volt: 11,651 frtot. Remélhető levén, hogy ez összeg rövid időn 15 ezer frtra kiegészíthető lesz, a bizottság szobrász után nézett, ki a költő alakját megörökítse.

Mátray Lajos budapesti szobrász-tanár, a Károli Gáspár és Izsó Miklós szobrainak alkotója, vállalkozott e föladatra s miután bemutatta a szobor mintáját, a bizottság meg is kötötte vele a szerződést, tizenötezer forintban számitván föl az összes költségeket. Mátray ekkor már munkához láthatott, s miután úgy a teljes nagyságú agyagmintát, mint a Schlick-gyárban eszközölt bronz-öntvényt a birálatra fölkért szakértők (Keleti Gusztáv, Alpár Ignácz, Lotz Károly, Stróbl Alajos és Beöthy Zsolt) művészi kivitelű és jól sikerült műnek találták, a szobor fölállítása ügyében a végleges intézkedés megtörtént, s a most ünnepélyesen leleplezendő szobormű örök emléke lesz a magyar költészet egyik uttörőjének s a hazafias kegyeletnek.

A Győr-városi szinház előtti sétatéren ott áll ma már Kisfaludy Károly szobra. A három méter magas álló alaknak különösen élethűségét dicsérik. A szobrász, Mátray Lajos, az ihlettség pillanatában kivánta feltüntetni a költőt, a mint írni készen jobbjába tollat, baljába papirt ragad. Feje fölemelve, jobb lábával előre lép. A költő diszmagyarban van, vállát prémes mente fedi, ez alatt diszes atilla látszik. A fekete porfirtalapzat négy méter magas s egy kis párkányzaton, meg a friss babérágon kivül czifraság nincs rajta. A melső oszlopközépen látható Kisfaludy Károly neve.

A szobor 15,000 forintnyi költségéből még 2000 forint hiányzik, ezt a győriektől szerzik össze, s Győr város közönsége késznek nyilatkozott az emlék állandó gondozására.

ÓDA

KISFALUDY KÁROLY SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉRE.

Dicsőnk szobrára nézz, ragyogj alá nap!
S hirét, fényét szét sokszorozva vidd.
Még szűzi érczét fenkölt homlokának
Fürészszék csókba fénysugaraid.
A mit csak hord az ősz még anyakeblén,
Hulljon lábához minden szál virág,
Követ karolja féltőn át a repkény,
S kobzom, regényes multakon merengvén,
Dicsérje dallal a dalok fiát.

Száz év előtt egy iskolás fiúcska
Rakott itt porból játékvárakat.
A várbástyákat a szél rég lefútta
S a kis fiu is messze elszakadt.
Alig végzett az életiskolával,
Babér-ágya már meg volt vetve — lent;
«Eltünt *visszajöhetlen*,» mond a gyászdal,
De nem: mert sirjából érczragyogással
Játszóhelyén, lám ujra megjelent.

Utját a szenvedések emberének
Végig meghúzza a sors balkeze.
Már bölcsődala is halotti ének,
S bús könyhullajtás a keresztvize. [1]
Gyermekkezét Mars szorongatja zordul,
Véres cserággal csalja messzire,
Miglen honvágya telt szivén kicsordul,
Rangját eldobja, kiszakad a sorbul,
S haza hányódik meggyötört szive.

Lelkén a múzsák versenycsókja lángol,
Kedvét szolgálja az ecset s a toll.
Iszik a dicsőség tüzitalából,
S kutatja, merre édes árja foly.
Uj ösvényt vág az őserdők szivében,
Azon halad s a diadal vele! —
E Traján-utból országut lett régen,
Ám *maga* járta annak idejében
Az ő csengős, virágos szekere.

Sok czifra hang mig áluton kalandoz
És mímelegve idegent hadar:
Ő új fogással, bátran vág a lanthoz,
S minden virága szakasztott magyar.
Magyar dalt zeng szülőföldünk határa,
Kaczagva cseng a magyar Thália,
Auróra fénynyel pirkad a hazára, —
De sujt a villám, a nagyot találja
S a hajnalnak éjjé kell válnia.

Meghalt. A múzsa zokogva kisérte,
Átadván sírja szűk falainak;
Megilletődve gyászt viseltek érte
Mély bánatu, igaz hazafiak. —
Letelt a gyásznak félszázados éve,
Megbontja ő is siri éjjelét,
S élő alakját érczben visszavéve,
Kérdőn néz a «távol lenge ködébe.»
Hogy Buda áll-e s magyar él-e még?

Él. — És magasba lángzó kegyelettel
Köszönti büszke Sokoró fiát.
Most szenteli oltárul kövedet fel
És koszorúit most illeszti rád.
Hiába jött az ősz, fagyos szavának
Meg nem hajoltak még a fák se, lásd:
Szobrod körül zöld koszoruban állnak,
A «bús vándor»-nak hűs nyugtot kinálnak
És légi hangon édes susogást.

Ha meglep itt a téli szomorúság
S nagy esteken merengesz egyedül:
Meglátogatnak majd az égi múzsák
S víg csevegésük zaja elvegyül.
Taps hangzik *ott túl* . . . [2] azt hiszed, igézet . .
Tán a *te* múzsád' hívják odaát?!
Áttüzesül egyszerre hideg érczed,
Merev kezed szinte mozdulni érzed,
Hogy ah, *te* is — köszönthesd Tháliát!

Lelkesülésünk ragyogó szülötte,
Magasban álló fényes óriás,
Rólad sugárzó napfényben fürödve:
Merész parány én, ne legyek hibás.
Bontott szárnyakkal a napot kerestem
S a napba vágyók balvégzete ért:
Káprázó szemmel lángkörébe estem,
Az el nem ért czél ott csillog felettem
S csak saruidhoz nyujthatok babért.

SZÁVAY GYULA.

[1] Ot világra szülvén, édesanyja meghalt.
[2] Szemben a szinház.

Mátrai Lajos

MDK

A világító szökőkutat 1931-ben Mátrai Lajos /Mátrai Lajos György fia/ restaurálta Zaitz László főmérnökkel.

THALY TIBOR: A 200 éves Városliget. Bp. 1958.

123.l.

Mátrai Lájos, nobrázt tanár M.D.K.

tervezte az ezredéves kiállítás alkalmából épített városligeti nincs nőhökút noborcsoportját, melynek témájául a „Sió tündére" c. regét választotta.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1896. 30. köt. 325. old. 1 ábra a kútról s 1 helyszínrajz a szöv. körött

Mátrai Lajos György

Budapesti szobrász tanárt bizták meg, hogy Győr városa számára elkészitse Kisfaludy Károly szobrát. A tervet bemutatta és kivitelezésével -a müvészekből alakult bizottság- megbizta.

A HÉT, Bp. 1891. juli. 5.
II. évf. 27. sz. 44o. lap.

Id. Mátrai Lajos

Bpest, Világító szökőkút
(Fontaine Lumineuse)
Városliget, Iparcsarnok
előtti-tér

Liber Bpest szobrai

219

Mátrai Lajos

Irod

R. Az 1896. évi szeredéves országos kiállítás szines szőkökútja. M. Mérnök és Ép. Egyl. közlöje. XXX. 1896. 325. l.

A Sió tündére cím rege volt a tárgya a szokokut szobrászati részének és ezt Mátrai

készítette

Mátrai Lajos id.

Világító szökőkút
1896. vagyis a
l. Sió apotheozisa.

Liber Bpertszobrai
219–221. l.

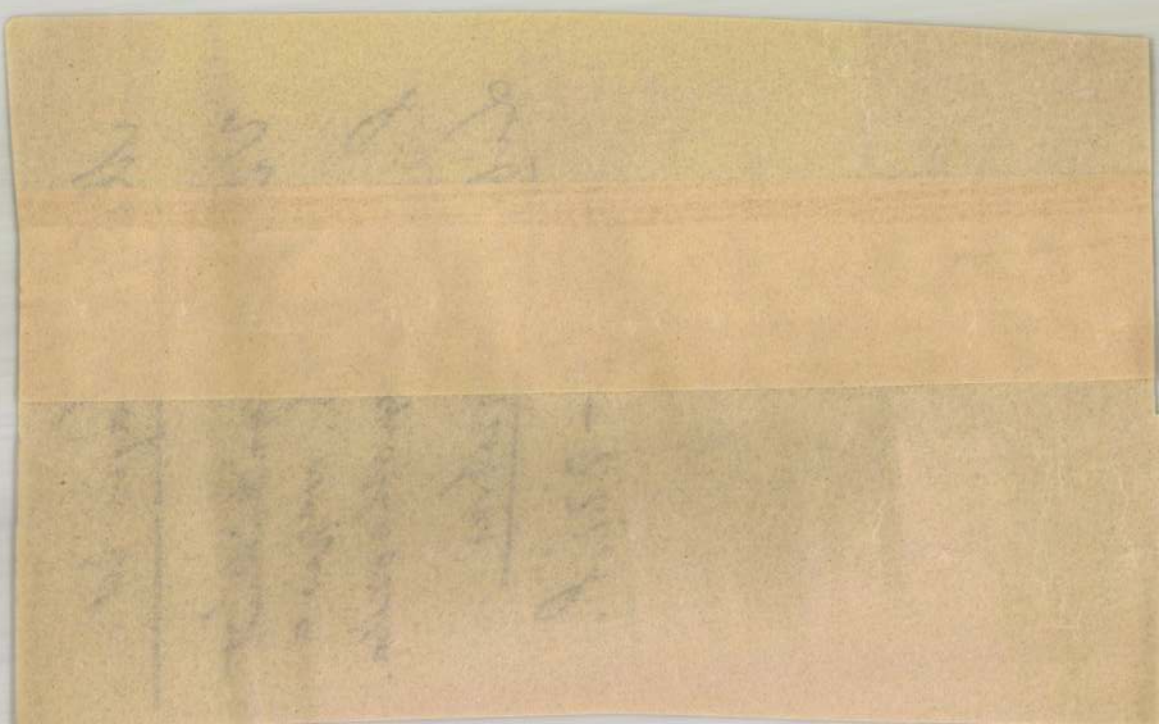

Mátray Lajos

"Sió regéje"-hez "Fontaine Lumineuse" c./szobor-csoportozatot készitette a müvész, melynek repr.-ját bemutatja a lap.

Otthon, Bp. 1895. julius hó
341. lap.

M.D.K.

Mátray Lajos, szobrász
ip. ish. tanár

fogja elhészíteni az
erredéves kiállítás „fontaine
lumineuse"-ének szobrászati
munkait, melyet 15.000
frt-ért vállalt el.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1895. XVI.évf.

máj. 14. sz. 3. old.

Mátrai Lajos György

MDK

szobrásztanár

a milleniumi kiállitásra készült világitó szökőkut.

"Sio szökőkut"

THALY TIBOR: A 200 éves Városliget. Bp. 1958.

122-123.1.

Mátrai Lajos.

B. F. J. A városligeti világító-szökőkút regéje. Pesti Hirlap. 1930 júl. 16. (Képpel.)

A székesfőváros az Iparcsarnok előtti téren 1896-ban a millenniális kiállítás alkalmából díszes szökőkutat emeltetett. Fenti készítette 1930. restaurálták és ujból világító szökőkuttá alakitották át. A kut szoborcsoportja egy ősi magyar balatoni legendát ábrázol. Ezt a legendát Sió Simmel tündéres regének irta meg Fay András. A rege elmondása után közli a cikk, hogy a Ent mely időben mukódik.

U. 3023.

TURÓCZI SÁNDOR KÖNYVTÁRA

HELYSZÁM: 1557 / S. II. 3.

SZAK: Szépirodalom

SZERZŐ NEVE: .....

FORDITÓ NEVE: .....

KÖNYV CIME: .....

.....

KÖTÉS NEME: ..... ALAK: .....

KIADÓ: ..... ÉV: .....

Mátray tajós

1896-ban

Megbízást kapott a két
győri hős Pálffy és Schwar-
zenberg győri szobra
mutájának elkészítésére.
A mutat elkészítette,
s átadta győr városának,
de a szobrra való ada-
kozás oly vontatott volt
hogy évek multán is csak
töredéke gyűlt össze a szak-
séges összegnek. A mutta
ellen is több kifogás merült
fel, hogy egy újabb pályázat
megtartásának gondolata
merült fel.

Mohl Antal dr.-győr eleste
és szülza sétele 1594-1598. Győr 1873.

108 és kv. l. a szobortervi képével

Mátray Lajos
szobrai

a nagy iparcsarnok nyugati
főbejárati kapu feletti 5 m
magas 7 m. széles és 1 m vas-
tag Hungaria csoportot,
(melyet sóskuti kőből ki-
vitelezter) fenti mintázta.
Ugyancsak az ő terves szerint
készült a csarnok belsejében
felállított szökőkút, melyet
a Schlick-féle gyár horgany-
ba öntött.

Kel 1885
I. K. 1. füzet. 33. l.

ÉRCNÉL MARADANDÓBB

Izsó Miklós síremléke

A Kerepesi úti temető 1928-ban kialakított, reprezentatív díszparcellájába nagyrészt XIX. századi síremlékek kerültek. Kevés köztük az életnagyságú, egész alakos szobor, ezek nagyobb számban a századforduló körül jelentek meg Budapest sírkertjeiben. A kevesek egyike a legméltóbb helyen, Izsó Miklós (1831–1875), a romantikus szobrászat zseniális magyar képviselője sírján található. Az 1890-ben felavatott művet tanítványa, Mátrai Lajos György mintázta. A robosztus főalak maga Izsó, Michelangelo Mózesét idéző tartásban, kezében vésővel és kalapáccsal. A mű, bár portrészerűen jeleníti meg vonásait, tágabban, a szobrászművészet allegóriájaként is értelmezhető. A díszparcellában más művészek sírján hasonló ábrázolással – az elhunyt egész alakos megjelenítésével – nem találkozunk. A XIX. század funerális ízlésére jellemzőbb volt a kerek portrérelief: ilyen került például Paulay Ede és Ybl Miklós síremlékére (Margó Edétől, illetve Stróbl Alajostól), vagy Csiky Gergely szarkofágjára (Senyei Károlytól).

A kizárólag másodlagos temetésekkel kialakított díszparcellát napjainkban általában „művészparcellaként" említik, bár legalább annyi neves tudós és közéleti személyiség kapott itt új nyugvóhelyet, mint ahány művész (hasonlóan a terület elődjéhez, a néhány évtizeddel korábban kialakított első díszparcellához, ahol például Reguly Antal és Garay János sírja áll).

Az 1928-ban létesített díszsírhelyekre került többek között Feszl Frigyes, Szigligeti Ede, Törs Kálmán és Vajda János sírköve (utóbbi mellszobrát Somló Sári készítette). Egyik legkiválóbb tájképfestőnk, Mészöly Géza, vagy a Nemzeti Színház színpadán az első szavakat kimondó Lendvay Márton síremléke a Gerenday-féle, Tóth Kálmán költőé a rivális Kauser-műhelyben készült. Egressy Béni 1994-ben kapott új síremléket, sajnos azon az áron, hogy eltűnt régi, kuriózum értékű sírköve, melyen a sarkára állított játékkocka a szerencse forgandóságát szimbolizálta. Új emlékén, bronzportréja alatt, helyet kapott a Szózat első taktusainak kottája is.

Ide temették át a századvég két „elátkozott költőjét", Komjáthy Jenőt és Reviczky Gyulát. Utóbbi első, 1891-ben a Petőfi Társaság által emeltetett síremléke, Köllő Miklós műve olyan gyatra minőségű kőből készült, hogy néhány évtized alatt tönkrement. Az új Reviczky-síremléket, Gách István Lipót alkotását már az áttemetés után, 1932-ben állították fel.

Meg kell említeni néhány művészt azok közül is, akiket 1950 után temettek át a díszparcellába. Az addig homogén XIX. századi képet mutató területen számos új sírhely létesült: ma már itt nyugszik például Krúdy Gyula, Ferenczy Károly és Virág Benedek. Ide kerültek báró Mednyánszky László Bécsből hazahozott, és Csontváry Kosztka Tivadar tömegsírból kiszabadított hamvai. Az utóbbi évtizedekben ide temetettek többsége új síremléket kapott, kiváló művészektől: Krúdyét Borsos Miklós, Mednyánszkyét Somogyi József, Csontváryét Kerényi Jenő, Ferenczy Károlyét pedig fia, Ferenczy Béni készítette.

FOTÓ: KOVÁTS ZSOLT

Tóth Vilmos

GOLYÓ-FOGÓ

Colosseum Sportcentrum

Pedig milyen jól indult minden... A XV. kerületi sportcentrum ugyan elég kietlen helyre épült, a sivár környéket viszont hamar feledteti a divatos szabadidősportok otthonául szolgáló központ. Belépve az épület nagy, nyitott belső terébe nem győzöm kapkodni a fejem, jobbra fitneszterem, balra faltenisz, a büfé mellett biliárd és egy profi csocsóasztal. Sőt alig hiszek a szememnek: egy valódi tekepálya a helyiség egyik sarkában. Nocsak, rossz helyre jöttünk bowlingozni? Kiderül, hogy a teke szívünknek kedves amerikai változata egy teremmel beljebb van.

A bowlingterem kialakítása megnyerő: a bejárattól egyenesen haladva balra fekszik a nyolc pálya egymás után, mindegyik mögött pályánként akár hatnyolc személynek is kényelmes, kárpitozott paddal, középen asztallal. Aki innen is kiszorulna, jobbra minden pályához egy-egy korrekt méretű boksz is tartozik.

Bevonulásunkkor alig tűnik fel az első baljós jel: kérdésünkre, melyik pálya lesz a mienk, a terem recepciósa hosszas tűnődés után így válaszol: „A hatos..., ha minden igaz." Nem sietünk, 9-re foglaltuk a pályát, van még 20 perc. Rendelünk a fiatal pincérlánytól, aki ezután fél órára eltűnik a szemünk elől. Miután előkerül, szégyenlősen bevallja: felvenné újra a rendelést, mert elhagyta a noteszlapot, amire az előző volt írva.

Időközben elkezdünk játszani. A 100 forintos cipőbérleti díjért cserébe a centrum 2000-es nyitásakor beszerzett Zhong Lu márkájú, szakadt és némileg széttaposott bowlingcipőkben lendülhetünk neki az első dobásoknak. Azaz lendülhetnénk, mert a pályához előbb be kell cserkészni néhány kézre álló golyót. A golyótartón ugyanis három golyóbis árválkodik: az egyik egy jeti markára lett méretezve, a másik kettővel pedig talán törpék gurigázhattak utoljára. A megfelelő golyóért meg kell küzdeni a szomszéd pálya kissé illuminált társaságával, akik korábban begyűjtötték szinte az összes többit.

De ni, megérkezik az ital is, nekem egy korsó sör (400 forint), nejemnek pedig egy kis üveg ásványvíz (210 forint), pohár nélkül, felbontatlanul. Elvégre nem a Hiltonban vagyunk. A játékterem egyébként tetszetős, semmi csicsa, római jellegű oszlopok választják ketté az egyszerű díszítésű, fehér falú helyiséget, szemben visszafogott graffiti. A 22 órakor bekapcsolt halványlilás UV-fény sem zavaró, a zene megmarad a háttérben. A pálya műanyag borítású, söprős szerkezet takarítja-állítja a bábukat. A tévékijelzőn még a dobás sebessége is megjelenik. Egy darabig...

Az első negyedóra után ugyanis a szerkezet lefagy. A karbantartó srác egy darabig kínlódik vele, majd azt javasolja, hogy menjünk át egy másik pályára. Éppen akad egy üresen. Ötven perc játék után azonban ez is bemondja az unalmast. Némi fejvakarás után elfogadjuk a következő ajánlatot: várjunk egy darabig, a 10-es nemsokára megürül. Frusztráltan várakozunk fél órát, majd elkezdünk játszani az immáron harmadik pályán. Már meg se lepődünk, mikor ez is beragad. Ezt azért üzemképesre piszkálja a szerelő, és néhány kisebb megszakítással tudunk dobálni éjfélig.

A játék után rezignáltan kifizetjük a hatezer forintos pályadíjat: a háromórai kilencezer forintos díj harmadát méltányosságból elengedi a tulajdonos, de ezen sem hatódunk meg, és rosszkedvűen távozunk.

Tenczer Gábor

Már nem érdekes, hogy A gyűrűk ura még mindig vezeti a toplistát, valakit talán még érdekelhet, hogy a Vanília égbolt tartja második helyét, de talán van hírértéke annak is, hogy egy sokadrangú premierfilm, amely az Egyetlen címet viseli, 18 ezer nézőt vonzott a moziba Budapesten. Ami nevetségesen kevés. Főszereplőjét, Jet Li-t szinte senki sem ismeri, csak a dörzsölt mozirajongók tudják, ki volt, amíg kínai filmekben játszott. És egyébként semmi köze a Lee néven legendává vált kungfu művészekhez. Az Egyetlen a Mátrix gyenge utánzöngéje. Önmagában nem volna rossz film, csak értelmetlen. Arra jó, hogy a filmbogarászók majd felsorolhassák, ha a Mátrix utánlövésekkel kell villogniuk. Itt is több világ létezik egymás mellett, különböző dimenziókban. De nem elégednek meg kettővel, van vagy 170, s mindegyikben ott él mindenkinek a mása. Ha az egyik alteregó meghal, szétoszlik életenergiája a többi között. Ha valakinek sikerül átjutni a dimenziók között, s kiirtania másvilági másait, óriási erőre tehet szert. Szóval erre voltak kíváncsiak 18 ezren. Nyerési esélyei legfeljebb csak akkor lehettek volna, ha a budapesti kínai kolónia felkerekedik, s nemzeti lelkesedésből moziba megy.

Az igazi esemény ezen a héten a Valami Amerika című magyar film páratlan jó szereplése volt a premiere előtti héten, tehát amikor még nem is nyomták teljes gőzzel, csak úgy kóstoltatták a közönséggel. És a pestiek zabálták, habzsolták a pattogatott kukoricával együtt. Minden íze, poénja nekik szólt. Ez a film valójában amerikai tempóban készített mozi Budapestről. Rólunk, nekünk, ahogy amerikanizálódott filmízlésünk megkívánja. Mondják az első igazán sikerült magyar multiplexfilmnek, utalgatnak a rendező, *Herendi Gábor* reklámfilmes múltjára. A reklámfilmes gyakorlat egyébként csak hasznára volt a Valami Amerikának.

A főhősök életre való pesti fickók, akik nem sokat filozofálnak, nagyon gyakorlatiasan hajtanak a nagy lére, amelyből majd megcsinálják első filmjüket, a Bűnös várost. S miközben a pénzt nagy nehezen sikerül összeszedniük, maguk is megélik a „Bűnös várost" a maga bulijaival, koncertjeivel, vadulásaival, de olykor (villanásnyira) szép éjszakai panorámájával is. És ahogy élnek, éldegélnek ott a filmen, egyszer csak rá kell jönnünk, hogy ez nem is a Valami Amerika, hanem már maga a Bűnös város. A cím csak átverés. A siker másik titka pedig a kicsattanóan eleven, tehetséges fiatal színészgárda: *Szabó Győző, Ónodi Eszter* és a többiek. A más korosztályhoz tartozó *Schütz Ila* a film egyik legkedvesebb figuráját, a szappanoperafüggő takarítónőt alakítja, szívvel és csodálatosan. De szép lenne, ha a következő héten, a premier hetén épp ők gyűrnék le A gyűrűk urát.

Cs. L.

A 2002. JAN. 31.–FEBR. 6. KÖZÖTTI HÉT TÁJÉKOZTATÓ ADATAI

A film címe (forgalmazó)	Heti jegybevétel (ezer Ft)	Heti nézőszám	Hány hete játsszák?	Össz-nézőszám	Az összes bevétel (ezer Ft)
1. (1.) **A gyűrűk ura** *(InterCom)*	29 111	34 915	4	190 762	237 359
2. (2.) **Vanília égbolt** *(UIP)*	20 611	25 522	2	67 352	53 848
3. (új) **Egyetlen** *(InterCom)*	15 853	18 379	1	18 379	15 853
4. (3.) **Csajok a csúcson** *(Best Hollywood)*	13 794	16 947	3	63 826	51 925
5. (4.) **Harry Potter...** *(InterCom)*	8 581	11 093	8	416 109	329 847
6. (5.) **Ellenséges terület** *(InterCom)*	6 042	7 051	2	20 285	17 037
7. (7.) **Csocsó** *(Budapest Film)*	4 233	5 503	9	98 135	77 795
8. (új) **Valami Amerika*** *(Budapest Film)*	3 467	5 325	–	6 025	3 547
9. (8.) **Doktor Szöszi** *(InterCom)*	3 243	3 924	10	107 741	89 871
10. (6.) **Ne szólj száj** *(InterCom)*	2 902	3 265	6	80 299	69 307
A Top 10 összesített eredményei:	107 835	131 924			
Budapest összesen:	135 560	186 283			

A zárójelben lévő számok az előző heti helyezést mutatják

*premier előtt

Forrás: Filmforgalmazók Egyesülete

NÉPSZABADSÁG-grafika

2. Az Orczy-kert, amely egy 4,3 hektáron lekvő, eredetileg a XVIII. században kialakított park, Magyarországon, Budapesten, a [illegible] kerület) alatt található. Területén 1949–1996 között a BKV Rt. buszgarázsa állt. A kertben, amely jelenleg legnagyobbrészt aszfalttal burkolt, néhány épület helyezkedik el, a talaj olajjal erősen szennyezett. A Főváros a kert eredeti állapotában történő helyreállítását határozta el a szükséges kármentesítést és talajrehabilitációt követően.

3. A konzulens feladatai: a meglévő dokumentációnak (a próbafúrások eredményeit tartalmazó állapotfelmérésnek, valamint a kármentesítés technológiai tervének) a felülvizsgálata; amennyiben szükséges, további mérések, például ellenőrző mintavétel (fúrás) javaslata; a kármentesítés és talajrehabilitáció (a kertrendezést kivéve) tenderdokumentációjának elkészítése; a Főváros felhatalmazásával a környezetvédelmi hatóság kármentesítési technológiára vonatkozó engedélyének megszerzése; a projekt megvalósításának műszaki ellenőrzése (kármentesítés és talajrehabilitáció, kertrendezés nélkül).

4. A kármentesítés tervezett időtartama: 11 hónap.

5. Budapest Főváros Önkormányzata felhívja az arra alkalmas konzulenseket, hogy jelezzék érdekeltségüket a szolgáltatás teljesítésében. A felhívásra jelentkező konzulenseknek olyan információval kell szolgálni, amelyek bizonyítják, hogy a feladat teljesítésére alkalmasak. Bizonyítaniuk kell, hogy az elmúlt öt évben három hasonló nagyságú talajrehabilitációs projektet kivitelteztek, illetve megvalósításában közreműködtek; információt kell nyújtaniuk laboratóriumi lehetőségeikről és a használt fúróberendezésekről, dokumentációval alá kell támasztaniuk fizetőképességüket és azt, hogy velük szemben nem folyik és nincs kilátásban jogi eljárás (csalás/csődbüntett miatt stb.). A konzulensek társulhatnak szakmai komplexitásuk erősítése érdekében.

6. Bármely országban működő cég jogosult részt venni a szolgáltatások beszerzési eljárásában, kivéve azokat, amelyek ellen az Európa Tanács a szerződés odaítélésig ezen eljárásra vonatkozóan határozott dömpingellenes intézkedést vezetett be.

7. Az előminősítési eljárás során a Megbízó hat cégben korlátozza a szűkített listán szereplő cégek számát, akiket a szűkített listára történő felkerülésről szóló értesítéssel egy időben tájékoztatnak a részletes értékelési szempontokról. A szerződés megkötése a Világbank *„Guidelines: Selection and Employment of Consultants by World Bank Borrowers,* January 1997 (Revised 1997)" irányelveiben rögzített előírások szerint történik.

8. Ez a felhívás a nemzetközi közzététellel egyidejűleg a Népszabadság és a Magyar Hírlap című magyar napilapokban is megjelenik.

9. Jelen felhívásra az írásos jelentkezéseket az alábbi címre kell eljuttatni:
2002. március 19., 10.00 óra helyi (budapesti) idő szerint.
Fővárosi Önkormányzat, Magyarország
Programvégrehajtó Egység, Szebeni Kinga figyelmébe
1052 Budapest, Városház u. 9–11. I. emelet, 115. szoba
Telefon: +36 (1) 327-1066 (naponta 9.00–16.00 óra között)
Fax: +36 (1) 327-1811, e-mail: szebenik@budapest.hu

10. Az előminősített konzulensek meg fogják kapni a meghívólevelet jelen hirdetés másolatával, az ajánlattételi felhívást, az útmutatót a konzulenseknek, a feladatmeghatározást és a szerződéstervezetet.

HUNGARY: ENVIRONMENT AND INFRASTRUCTURE

REQUEST FOR EXPRESSIONS OF INTEREST
DECONTAMINATION AND SOIL REHABILITATION OF THE ORCZY GARDENS
CONSULTING SERVICES
FI No. 0.2151/OG

1. The Municipality of Budapest has received a loan from the European Investment Bank towards the costs of environment and infrastructure projects. It is intended that a part of the proceeds of this loan be applied to eligible payments under a contract for consulting services for „Decontamination and Soil Rehabilitation of the Orczy Gardens".

2. The Orczy Gardens, a 4.3 hectares park originally built in the 18th century - situated in District VIII, Budapest, Koranyi Sandor u. 3/c, Hungary, and which has been used as the Budapest Public Transport Company's bus garage between 1949 and 1996 - in now covered mostly by asphalt and some buildings, while the sub-soil is seriously contaminated by refuse oil. The Municipality of Budapest decided to rebuild the gardens in their original shape after the necessary decontamination and rehabilitation of the soil.

3. The tasks of the consultant will include: review of and due diligence on the available documentation (status quo report incl. of the findings of test-drillings, decontamination technological plan), proposal on any additional measures like control-sampling (drilling) if necessary, preparation of the decontamination and soil rehabilitation tender documents (exclusive of the gardening), obtaining the Environment Authority's approval on the decontamination technology (on behalf of the Municipality of Budapest), technical supervision of the project implementation (decontamination and soil rehabilitation only, exclusive of the gardening).

4. The implementation period is planned to be 11 months.

5. The Municipality of Budapest now invites eligible consultants to indicate their interest in providing the above services. Interested consultants must provide information indicating that they are qualified to perform the services (brochures, description of similar assignments, experience in similar works, availability of appropriate skills among staff). Consultants may associate to enhance their qualifications.

6. Firms originating from all the countries are eligible for procurement of services, except those who, at the date of award of the contract are the subject of a definitive antidumping measure imposed by the Council of European Union with respect to the procedure concerned.

7. Procurement of contract will be concluded through the procedures specified in the World Bank's *Guidelines: Selection and Employment of Consultants by World Bank Borrowers,* January 1997 (Revised 1997).

8. This advertisement will also appear in Hungarian daily „Népszabadság" and „Magyar Hirlap" simultaneously with the international publication.

9. Printed expression of interest must be delivered to the address below by:
10.00 a.m. Budapest local time on 19 March 2002
Municipality of Budapest
Project Implementation Unit
attn. Ms. Kinga Szebeni,
H-1052 Budapest, Városház u. 9–11. First Floor Room No. 115.
Telephone: + 36 1 327-1066 (daily from 9 a.m. to 4 p.m.)
Fax: + 36 1 327-1811
E-mail: szebenik@budapest.hu

10. Short listed consultants will receive the letter of invitation including a copy of the advertisement, the request for proposal, the information to consultants, the ToR and the proposed contract.

MDK

Mátrai

a homlokzat és a külső szobor díszek egyik alkotó

C.:

Képek és szobrok a királyi palotában.
Magy. Ip.müv. 1905. 168.l.

Mátray Lajos

"Elkopottsága dacára is hatásos" a müvész "Kálvária" c. szobormüve.-mondja "Egy tárlatlátogató" a "Téli tárlat"-ról szóló kritikájában.

A HÉT, Bp. 1899. dec. 31. X. évf.
53. sz. 9o4-9o5. lap.

Mátrai Lajos, szobrász M.D.K.

kapott megbírást az épülő főrsegvárosi elöljárósági ház homlokzatának felső részén elhelyezendő dombormű, horganyöntvényből való elkészítésére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1897. XVIII. évf.
ápr. 13. sz. 2. old.

MDK

Mátray Lajos szobrász

A kassai honvédemlék

Mücsarnok, 11.sz. 1900, márc. 18. 144 l.

Mátray Lajos

vrod

Műszarnok, 1900. 144. l.
(A Rassai honvéd emlék)

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ____n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Mátray Lajos

Vas. Ujs. 1890. 245. l.

(Készülő szobrunkról.)

— *Mátray La-*
jos már befejezte a bibliafordító *Károli Gáspár* ülő szobrát, melyet a gönczi temetőben állítanak föl. A szobor másfél életnagyságu és abban a helyzetben tünteti föl Károlit, a mint a bibliát fordítja. A szobor bronzba öntése közelebb megtörténik.

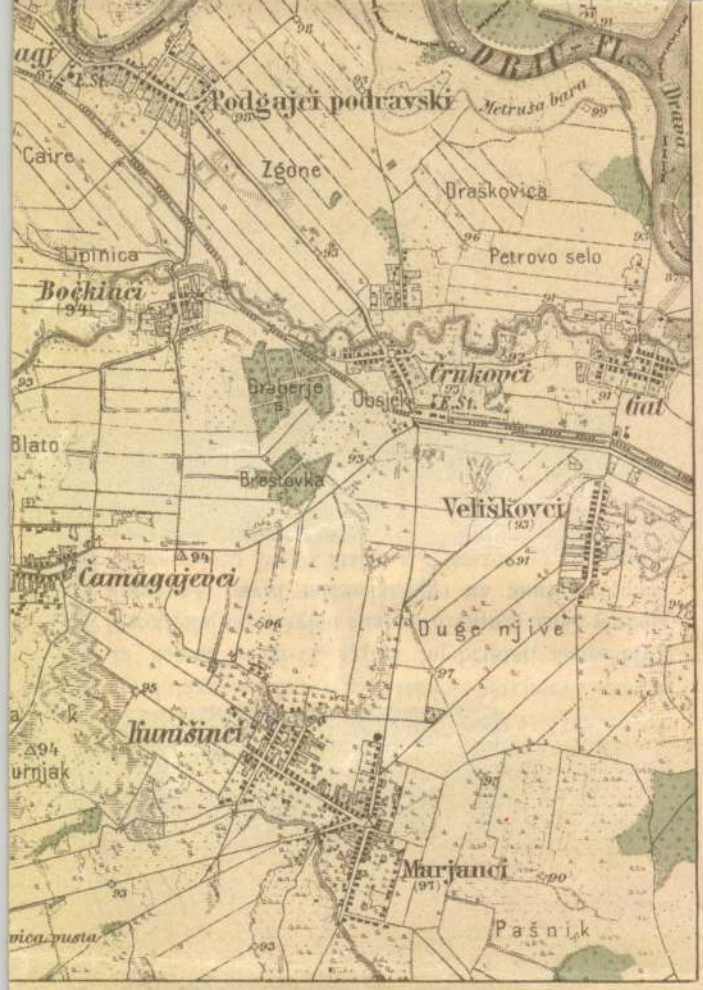

Podgajci podravski
Metruša bara
DRAU-FL.
Drava
Caire
Zgone
Draškovica
Petrovo selo
Lipinica
Bočkinci
Graberje
Obsjek
Črnkovci
Gat
Blato
Brestovka
Veliškovci
Čamagajevci
Duge njive
Kunišinci
Marjanci
Pašnik

VASÁRNAPI UJSÁG

38 SZÁM. 1890. BUDAPEST SZEPTEMBER 21. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre – 6 •
Csupán VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre – 4 •
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre – 3 •
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó

KÁROLI GÁSPÁR.

1529?—1592.

Kegyeletes ünnepet ült e hó 14-én Magyarország két nagy felekezete Abaújmegye Göncz községében, háromszáz éves fordulója alkalmából annak, hogy a Szent-irás teljes szövegében magyar nyelven is megjelent. Az ünnep, mely a teljes Biblia első magyar fordítója, Károli Gáspár egykori gönczi lelkész, Mátray Lajos által készített és érczbe a Schlick-féle gyár által öntött szobrának leleplezésével járt, első sorban felekezeti jellegü volt ugyan, a mennyiben a szobor költségeit a protestáns felekezetek hivei gyüjtötték maguk között, s az ünnep megünneplésére is leginkább a protestáns felekezetek egyházi és világi kitünőségei jelentek meg nagy számmal. De ki merné tagadni, hogy azért ez ünnepet az egész magyar nemzet a magáénak tekintheti; mert nincs az egész magyar literaturának olyan könyve, melynek a magyar nyelv elterjesztésében, pallérozásában, s ez által a magyar nemzetiség föntartásában és megszilárditásában csak távolról is oly érdeme lenne, mint a Károli Gáspár által magyarra forditotta Bibliának volt.

Bizvást elmondhatni, hogy e könyvnek irodalomtörténeti és nyelvészeti érdeme semmivel sem csekélyebb, mint a melyet annak az egyház a keresztény hit megszilárdításában és a vallásosság elterjesztése körül tulajdonít. S méltán foghat el bennünket csodálkozás, hogy irodalmunk és nyelvünk történetirói a Károli Bibliájának ezt a rendkivüli érdemét a legújabb időkig alig vették észre, s kézikönyveikben, melyekben annyi irónak és fordítónak annyi gyöngébb művét ismertetik széltire: arról a könyvről alig emlékeznek meg, melynek nyelvi szépsége, tősgyökeres magyarsága s a magyar nyelvet annyira jellemző sajátságos ritmusa annyi nagy irónknak volt első irodalmi nyelvmestere, s melynek hatása világosan fölismerhető épen azon iróink stilusán, a kik a leggördülékenyebb, legnépiesebb, legzamatosabb magyarságuk által váltak nyelvünk mestereivé s az olvasó-közönség kedvenczeivé. E Bibliából merítették művészetük bájának grammatikákba nem foglalható, sintaxisokból meg nem tanulható titkait.

Azért mondhatjuk egész bátran, hogy a gönczi ünnep jelentősége nem fér meg a felekezetiség határai között: azt magyar nemzeti általánosság illeti meg, s elhalt hősét a nemzeti elismerés koszorúja; mert irodalmunk nagyjai közt kevesen vannak, kik oly méltóvá tették volna magukat az utódok elismerésére, mint az «istenes vén ember», a Biblia teljes szövegének első magyar fordítója.

Sokáig késtünk e koszorúval, teljes három évszázadig. A Károli Bibliája első megjelenésétől kezdve, ama nyolczvan kiadáson át, melyet napjainkig megért, hány protestáns magyar lelkész-

KÁROLI GÁSPÁR EMLÉKSZOBRA GÖNCZÖN.
Mátray Lajos szoborműve. — Fénykép után metszette Morelli.

nek volt kenyéradó könyve, hány családnak legjobb házi barátja, a nép lelki tápláléka, sok időn át egyedüli olvasmánya! S mi háromszáz hosszu év alatt annyi fáradságot sem vettünk magunknak, hogy a ki magyar népünknek a lelki kincsek e kimerithetetlen tárházát hozzáférhetővé tette, egy emlékjellel megtiszteljük, sőt még az életére vonatkozó adatokat sem tudtuk teljesen és hitelesen egybeállítani.

Legalább az, a mi Károli életének első szakára vonatkozik ma is homályban van előttünk. Nem tudjuk biztosan sem származását, sem születési helyét, sem családi nevét. Csak sejtjük Bod Péternek, a «Magyar Athenas» szerzőjének, egy homályos megjegyzése után, hogy Nagy-Károlyból «vette eredetét» s származási helye után nevezte el magát, valószínűleg külföldi tartózkodása alatt, *Caroli*-nak. Születése évét Czwittinger, Lampe s utánok mások 1529-re teszik, de állításukat nem támogatják hiteles adatok. Hol kezdte, hol folytatta tanulmányait, Nagy-Váradon-e vagy egyebütt, s járt-e Helvéciában és Argentinában, mint Bod Péter mondja, az mind csak gyanitás. Egy biztos adatunk van csupán tanulása éveiből: a vittembergai egyetem tankönyve, hol az 1555—6 évi diákok névsorában előfordul az ő neve is: «Caspar Carolus Pannonius», a miről megtudjuk, hogy Luther barátjának, a nagy tudományu Melanchtonnak, volt növendéke, s életírói szerint külföldön annyira kiképezte magát, hogy a legkitünőbb magyar bölcsész, nyelv- és hittudós, Isten igéjének ékesen szóló hirdetője lőn, ki mind a Szent-irásban, mind a nyelvekben, mind az egyházi atyák irásaiban kiválóképen jártas vala.

Élesebb körvonalakban csak akkor jelenik meg alakja előttünk, mikor 1560-ban első papjává választja a gönczi eklézsia, hol oly hatalmas hitközség alakult, mely egész 1695-ig kettős papságot tarthatott. Göncznek ő előtte első protestáns lelkipásztora Benczédi Székely István vala, ki zsoltár-fordításai és magyarázatai, különösen pedig «Floria mundi» czimű munkája által országos hírre emelkedett s némelyek szerint a teljes Biblia lefordításának eszméjével is foglalkozott. Paptársai közül *Radics Gáspár* és *Huszti Imre* nevét őrizé meg a krónika. Lelkipásztori működéséről alig tudunk valamit, de a gyülekezet békéje és jólléte, «az atyafiaknak egymás között szeretetben való békés lakozása» azt tanusítja, hogy éber volt a pásztor, hathatós az ige és nemes volt a példa, mely az Ur ügyét szolgálta közöttük.

Hogy valóban jó pap volt, mutatja az s, hogy ő alatta virágzott a gönczi iskola, melynek *Pelei János* volt a rektora, s melynek híre oly nagy vala, hogy *Szenczi Molnár Albertet*, a reformáczió e kiváló alakját, a messze Nagy-Győrből odavonzotta.

Ruszkai Dobó Domokos, Istvánnak, az egri hősnek testvére, volt Károlinak egyik lelkes pártfogója, kinél a törökök által Gönczről kiszoríttatva, Szatmárt menedéket talált, s kinek ő aztán kettős munkáját ajánlotta ily czím alatt:

«*Keet Koenyv.*

Minden országoknac és Kyralioknac io Es Gonoz szerenczeieknec okairul: melybeol megerthetni, mi az oka az Magyarországnac is romlásának es fejedelmeknec szerenczetlenségeknec.

És:

Miczoda ielenségekbeol esmerhetivc meg, hogy az istennec Iteleti koezel vagion.

Gaspar Caroli, Goenci Plebanus által. Deobroeczoembe. Nyomtata, Mihál Töröc. MDLXIII.»

E könyv 186 számozatlan lap, 8 ad rét, s egyetlenegy példánya létezik ma már a magyar nemzeti muzeum könyvtárában.

A dedikáczióban szerző arra kéri patrónusát, hogy vegye e neki ajánlott könyveket jó neven. Ha Isten megtartja, rövid nap alatt nagyobbakat bocsát ki Dobó neve alatt. Ha bocsátott-e ki? irodalomtörténetünk nem tudja, s így Károlinak ez eddig egyetlen irodalmi hagyatéka — a biblia fordításán kívül. De ez egy munkájából is egy hívő lélek mély vallásossága, egy életbölcs élettapasztalatai, egy az emberiséget szerető keresztény nemes alakja és egy hazája romlásán, nemzete szerencsétlenségén busongó magyar hazafiui keserve tör elő. Oly szomoru a kor, melyet élethíven fest, oly reménytelen a jövő a három darabra tépett magyar hazában .... olyan zürzavaros maga az európai láthatár is, hogy kénytelen abban, mit körötte tapasztal, az utolsó itélet közelgésének jelenségeit szemlélni.

E műve is elég bepillantást enged lelki világába, s bár magáról keveset beszél, életének némely körülményeit is megismerhetjük belőle. Igy bizonyos, hogy nős volt, talán családos is. Tán kétszer is nősült, legalább 1587-ben megkérte a kassai Szőcs Györgyné leányának kezét, a mi erősen kétségessé teszi, hogy 1529-ben született volna.

Nagy tudománya és ritka képességei csakhamar fölébe emelték társainak, s esperese lett a *kassa-völgyi reform. egyházaknak*, számra nézve 108 anya, és számos leányegyháznak, a mi nem csekély gondot okozhatott neki, tudva azt, hogy a protestáns egyházak akkor voltak még a szervezkedés stádiumában, s azon kivül, hogy tisztázni kellett köz- és magánjogi számtalan vonatkozásaikat az államhoz, a katholikus egyházhoz, a patrónushoz, foldesurhoz, saját hiveikhez és hatóságokhoz, egymással is villongásban állt a lutheránus és református felekezet, közös harczra is szállt az unitárius szakadárság ellen.

Károli 1565-ben egyházmegyéje papjait saját egyházába, *Gönczre*, zsinatba hivta, az egyház külső szervezése, a hitegység megszilárdítása, a lelkészek hivatali hüségre buzdítása s az eretnekség elleni védekezés czéljából. A zsinat össze is gyült, birálat alá vette szent-háromság tagadásával vádolt *Egri Lukács* hitvallását, ki ugyan igyekezett homályos kifejezések alá rejteni a szent-háromságról való nézetét: de a nép előtt tartott predikácziói annyival inkább összhangzottak az unitárizmussal. A gönczi zsinat 21 czikket hozott. Utóbb Kassán is zsinat tartatván, ott Egri élőszóval is előadta, de irásban is beterjesztette hitvallását és kivánta, hogy czáfolják meg. A zsinati atyák teljesitették kérelmét s aztán egy hitvallást szerkesztettek «*A felső magyarországi egyházak hitvallása* — czím alatt — *melyet a kassai zsinatban irtak és kihirdettek.*» — Egri Lukácsot is felszólitották még egyszer, hogy állításait vonja vissza és a zsinat hitvallását irja alá. Midőn pedig ezt megtagadta: Schwendi Lázár csász. tábornok Egri Lukácsot, mint nyilvánosan megczáfolt arianus eretneket, börtönbe vetteté, honnan csak akkor szabadult ki, midőn az ős zsinatoknak a szentháromságról szóló hitvallásait a nagyváradi kath. püspök kivánatára aláirta.

Károli Gáspárnak legnagyobb érdemü alkotása a Szent-irásnak első magyar teljes fordítása volt, az u. n. *Vizsolyi Biblia*, melynek létrejöttéről maga az előszó tájékoztat bennünket.

«Az Isten egyaránt minden rendbeli embert akar idveziteni... Azért az apostoloknak a sok nyelveken szólás ajándékát adta az első pünkösdkor, hogy az ő neve sok nemzettségek nyelvén prédikáltassék.

«A rómaiak azért fosztják meg a Biblia-olvasástól a községet, hogy az ő tudományuk hamissága meg ne ösmertessék a községtől... Soha azért a fejedelmek nagyobb jót nem cselekedtek a községgel, mintha őket nagy lelki rabságukból kiszabadítván, az Istennek igéjét közönséges nyelven prédikáltatják és arra gondjuk leszen, hogy az közönséges nyelven mindennek kezében forogjon, hogy mind olvashassák. — A pápisták csak arra a latin fordításra akarnak szoritani, mely «Vulgata editionak» neveztetik. Mi ahoz nem kötelezzük magunkat, hanem a jámbor tudós embereket és azoknak görög nyelvre fordítását, kérdezzük meg... E mellett kicsoda tilthat meg bennünket, hogy *az ó-testamentom könyvein a zsidó betüt* (szöveget), *az új testamentomnál a görögöt ne tekintsük.*»

Ezután szemére veti a magyar nemzetnek, hogy eddig Isten igéjével, vagyis a Biblia magyarra fordításával nem gondolt.

«Nem tudom, ha a predikátorokat vádoljam-e — mondja Károli Gáspár, — vagy a fejedelmeket? Bizony Heltai Gáspár munkája (Biblia-forditásai) és az Méliusz Péteré bizonyságot tesz arról, hogy találtattak volna olyak azelőtt, is, kik a munkát nem restelték volna, ha a fejedelmek arra gondot viseltek volna ... *A fejedelmek azonban még csak arra sem viseltek gondot, hogy a magyar nemzetségnek sok szép nagy dolgainak vagy cselekedeteinek históriáját megiratták volna?* Volt darabonként a bibliának valami része magyarra fordítva, de mindenestől fogva egészben ez ideig (1589) az mi országunkban az mi nyelvünkön nem volt, hanem a kegyelmes Istennek jó kedvéből most mégyen ki egynehány nevezetes jámbor istenfélő nagyságos uraknak intési, törekedésök és költségök által, kik annyira nem igyekeztek e dologban a világi hirre és tisztességre, hanem csak Isten tisztességére... hogy a magok nevét is nem akarták ide beiratni...»

Saját munkásságáról ezeket mondja:

«Az Isten nevét segítségül híván, jámbor, tudós, atyafiakkal, kik nekem a fordításban segítségül voltak, meg nem szüntem addig, mig nem véghöz vittem a Bibliának egészen való megfordítását, melyben munkálkodtam közel három esztendeig fáradsággal, testi töredelemmel, de *oly buzgóságos szeretettel, hogy én egy szempillanatig ezt a munkát el nem untam*, hanem nagy serénységgel és szeretettel munkálódtam, mig el nem végeztem azt.»

A fordításhoz 1686-ban fogott Károli Gáspár. A szöveget versenkint fordították; a részek fölé pedig kitették a tartalmat is, hogy a mit keres az olvasó, hamar megtalálja. A fordításban a mennyire csak lehetett, éltek az igaz magyar szóval.

Károli Gáspár biblia-fordító munkásságáról nemcsak maga emlékezik meg, hanem egy szemtanu is, a zsoltár-fordító *Szenczi Molnár Albert*, ki eként ir arról: «Jól emlékszem reá, mely isteni félelemmel és becsületességgel kezdett az első kibocsátáshoz ... Mert előtte állottam egykor, midőn tanácskoznék *Pelei Jánossal*, az ő schola-mesterével, az ő szénjorságához tartozó atyafiaknak (egyházmegyéje lelkipásztorinak) összegyűjtése felől a közönséges könyörgésre az elkezdett dolognak jó előmeneteleért.» «És mikor már ez a könyv nyomtattatnék is, egynéhányszor hallottam, hogy fohászkodván, eképen szóla: «Csak az Isten addig éltessen, mig a Bibliát kibocsáthatom, kész leszek meghalni és a Krisztushoz költözni.»

Károli némi aggodalommal tette közzé az *első teljes magyar Bibliát*. Aggodalmának az «Előljáró beszéd»-et követő sorokban eként ad kifejezést:

«Bizonynyal tudom és semmit sem kételkedem, hogy ezen mi munkánknak, minekutána emberek közé az kimegyen, sok irigye és sok rágalmazója lészen. Mert miképen az testet követi az árnyék, azonképen a virtust az az a jóságos cselekedeteket követi az irigység. És a kik az rágalmazásra születtek, mivelhegy a más ember munkájához, vagy cselekedeteihez hasonlót nem cselekedhetnek, ha különben annak nem árthatnak, rágalmazzák azt. Mindazáltal senkinek sem irigységével, sem rágalmazásával nem gondolok; mert az Isten és az én jó lelkiösmeretem nekem bizonyságom, hogy nem egyebet, hanem a nagy Istennek tisztességére, s az ő házának épületére néztem a dologban.» Annak okáért minden keresztény olvasót kér, hogy munkájáért ne rágalmazzák, meg ne keserítsék, hanem nagy isteni félelemmel és hálaadással vegyék és olvassák e magyar nyelvre fordított Bibliát; netaláni fordításbeli hibáit jegyezzék meg és őt intsék meg, hogy a míg Isten e testben tartja, megjobbíthassa. «Szabad mindennek az Isten házába ajándékot vinni ... én azt viszem, a mit vihetek, t. i. magyar nyelven az egész Bibliát.»

Nem is akadt bántalmazója a jezsuita *Káldi György*ig. Ez, hogy saját biblia-fordításának kiadását igazolja, azt mondja, tovább is lehetett volna nemzetünk magyar Biblia nélkül, de minthogy a kereszténeky a Biblia méltóságos nevét kedvelik, lefordította ő is a végre, hogy a *magyarok megvetvén a Károlinak hamisan forditott Bibliáját, az övét olvassák.* Károli fordításának azonban 1875-ig 71 kiadása jelent meg; ellenben a Káldi fordításának mindössze kettő.

Azon jámbor tudós atyafiak közül, a kik Károlit a Biblia lefordításában segítették, csak a Pelei János schola-mester nevét ismerjük. Nagyobb a száma azon «kegyes pártfogóké», a kik kinyomatását és megjelenését lehetővé tették, s kik között első sorban emlitendők *Péterffy, Báthory István* és neje *Homonnai Drugeth Fruzina, Rákóczi Zsigmond, Drugeth István, Mágócsy Gáspár*. A biblia nem Gönczön, hanem a sokkal nyugalmasabb fekvésü Vizsolyban nyomatott, mely Báthory István országbiró családi birtokaihoz tartozott.

A nyomdát itt elébb egy alkalmas telken állították fel, később a szomszédos földesurasági épületbe vitték; azonban Károli Gáspár nem vélvén ott sem elég biztosságban, a vizsolyi templom szentélyéhez, — mely templomot a husszíták góth modorban épittetek, — egy mai napig meglevő kisebb hajlékot épittetett, mely kezdetben a Biblia példányainak raktárául, később pedig a zavargós háborús időben a nyomda rejtekéül szolgált.

A *nyomdász*, ki a vizsolyi Bibliát nyomta, *Manskovit Bálint* volt. Hihetőleg a szomszédos Lengyelországból származott, hol 1538. óta

Befejezését l. a teljes példányban

DIVATTUDÓSÍTÁS

Budapest, 1890. szept. 15.

Szeptembert irunk, és ha meleg van is még nappal, az esti levegő gyakran elég hűs már arra, hogy óvatosságra intsen.

Ez okból minden előrelátó nőnek felöltőről kell gondoskodni...

Nem a fényűzés, nem költekezési viszketeg, legkevésbbé hiúság az uraim, mely minket arra kényszerít, hogy divatos felöltőkről gondoskodjunk, hanem az önök iránti gyöngédség, nehogy megbetegedjünk, meghaljunk és önök elveszítsenek bennünket.

Sohse bocsájtanák meg maguknak, jól tudjuk, ha rosszul alkalmazott fukarságból megtagadva tőlünk a módot, a melylyel hitvesi szeretetünknek jelét akarjuk adni, sirjukig kénytelenek lennének gyászt viselni érettünk (vagy egy második, kétségkivül rosszabb, feleség mellett bünhödnének pillanatnyi hibájukért).

Alkalmat nyujtunk tehát, hogy kikerüljük a közös katasztrófát egy pár ízléses őszi felöltő bemutatásával, melyek a nőknek valószinüleg fognak tetszeni, s melyekben a nők önöknek okvetlenül még jobban megtetszenek, mint eddig.

Már a 17-ik század óta fényűzési czikkek voltak a felöltők s a mi napjainkban is megtartották ezt a

ÚJ FELÖLTŐK.

régi hirnevüket. Divatosak a szépen szabott hosszú csipkés gyapjuköpenyek, úgy mint a rövidre szabott jacketek is, melyek, bár jól festenek, nem kerülnek egy király vagyonába, de a drágább és a csinosabb köpenyek is általában olcsóbbak lettek, és az itt rajzban bemutatott három darab, érdemes a pontos megfigyelésre és leirásra.

A három közül egyik fekete bársonyból készült és szeptemberre való, bár anyagát illetőleg a bársony kényelemmel viselhető juniusban is. A köpeny jól kiemeli a termetet. Metszett és gazdagon diszített apró gyöngyökkel, a nyak magas, elől csipke cascade esik le s magas pagoda-karjai vannak. Ezen minta oly csoporthoz tartozik, mely sokáig marad divatban csekély változtatásokkal, sőt a nélkül is; diszítése a legújabb.

A második felöltő a leggazdagabb, a mi készíthető, s a szöveten nincs prém és drága csipke. Az egész lönben nem mondható róla, hogy divatosan készült. Lesz még alkalmunk a köpenyekkel bővebben is foglalkozni, majd ha még inkább rájuk leszünk utalva, most csak csupa merő óvatosságból szolgáltunk egyelőre ezekkel.

Annak idején a hosszú és rövid, testhez álló és bő, nappali és esti, utazó és városi köpenyek számtalan fajával és alfajával kötünk szorosabb ismeretséget.

De minél később lesz rájuk szükség, minél tovább jelenhetünk meg «derékban», annál jobb.

Iza.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Kazinczy Ferencz levelezése. A tud. akadémia kiadásában megindult Kazinczy Ferencz összes müveinek kiadása. A gyűjteményből először is a levelezések jelennek meg, minthogy Kazinczy levelei szolgáltatják a kulcsot műveihez, egész irodalmi működéséhez, és annak kritikai méltánylásához. Az akadémia három sorozatba osztva adja ki Kazinczy műveit. *Beöthy* Zsoltra volt bízva az eredeti művek sajtó alá rendezése, *Heinrich* Gusztávra a fordításoké, a levelezéseké pedig dr. *Váczy* Jánosra. A levelezések első kötete 716 oldalra terjed s az 1763—1789-iki évközt öleli föl.

Ka inczy műveinek összegyűjtése a magyar irodalomtörténetnek elmulaszthatatlan kötelessége. A tud. akadémia már 1832-ben elhatározta azt, s négy év mulva a «poétai munkákat» majd, 1839-ben «utazásait» ki is adta, de költséghiány miatt nem folytathatta. Nincs iró, kit oly ellentétesen ítélnének meg, mint Kazinczyt, a ki valóban nem is alkotott nagy műveket, hanem mozgató erőt, szárnyat adott az irodalomnak, mester lett, kit tanítványok vettek körül, követtek és létrehozták azt a nagy mozgalmat, mely hazánk új irodalmát megteremté, nem ugyan azon alapon, melyen Kazinczy (korának valódi diktátora) képzelte, de a tőle nyert lelkesedés és inspiráczió által. Különösen Kazinczy nyelvújítását támadják meg legélesebben, kivált az utolsó időkben, mikor a magyar nyelv germanizálásával az idegenszerűségek átültetésével oly ridegen vádolják. A neologok ellen az orthológok által megkezdett harczban Kazinczy mint nyelvrontó szerepel az orthologok szemében, a másik tábor pedig mint nyelvreformátort ünnepli. Valóban Kazinczy nem elégedett meg korának irodalmi nyelvével. Már ifjúkori leveleiből látjuk, mennyire tisztában volt, hogy a magyar nyelvet csiszolni és fejleszteni szükséges, és alkalmassá tenni, hogy hangzásban lágyabb, kifejezésekben bővebb és szinezőbb legyen. Alkotott sok új szavat, azok közül el is tünt egy csomó, de maradt elég, mely az irodalmi nyelvnek köztulajdonává lett s ma már beszédben, irásban nélkülözhetetlen. A nyelv-reformátor különben is Kazinczyból nem az egész ember, tevékeny szellemének csak egy része. Maradandó kegyeletet biztosít számára az a nagy hatás, melyet eszméivel, irányával kortársaira tenni tudott, irodalmi életet támaszthatott, s oly uralkodó tekintélylyé emelkedett, minő ma már alig képzelhető a közélet és a sajtó nagy kiterjedése közepette, de akkor felfrissítője, ébresztője volt az irodalmi szellemnek, s összegyüjtője az irodalmi munkásságnak. Nemes és fényes alakja ő irodalmunknak, telve ideálokkal, ambicióval, és szeretettel nemzete haladása és minden tehetség iránt. Leveleiben buzdít, hevít, tanácsot ád, izgat és hirdeti a czélt, toborozza az erőket. Tisztelet veszi körül, tömjéneznek neki, de a nagy befolyásban is mindig az irodalom, a költészet fejlődése lebeg előtte, s mikor már szünik a hódolat, akkor meg is jelennek, a kik őt pótolni képesek, s alkotnak a költészetben. Kazinczy tanulságos leveleiből 278 levél van a kötetben, időrendi sorozatban. Dr. Váczy János nagy gonddal ellátta ezeket jegyzetekkel és magyarázatokkal, hogy a kellő felvilágosítást azonnal megkapja minden olvasó. E levelek még eddig kiadatlanok voltak, s most kerülnek először a nyilvánosság elé, megvilágitva II. József császár korát, közmüvelődési, irodalmi viszonyainkat, s bepillantást engedve egy nagy ember lelkébe, mely szép, fogékony és gazdag. Nem csupán Kazinczy leveleit találjuk, hanem hozzá irottakat is Kazinczy Lászlótól 85, Horváth Ádámtól 34, Ráday Gedeontól 27, gr. Esterházytól 14, Földi Jánostól 10, Baróti Szabó Dávidtól 6. Kovachich Márton Györgytől 4, Orczy Lőrincztől 3 db., stb. levél tölti be a kötetet. Kazinczy a Rádayhoz irt levelében fejti ki először, hogy a magyar nyelv idomitása nélkül a költészet alig boldogulhat. Leggazdagabb levelezésben az 1789-ik év, mert ekkor Kazinczy már iskolai inspektor volt, s állása sok megfigyelésre juttatja, továbbá mert uj folyóiratot akart alapitani s e mellé megnyerni az összes erőket. Meg is indult 1790-ben az «Orpheus». E levelezések egész közelbe hozzák a kort, melynek annyi vágya és törekvése volt, s Kazinczyt, ki e vágyakat és törekvéseket lelkesítette, vezette. Dicséretes a gond, melylyel a gazdag gyüjteményt dr. Váczy rendezte, jegyzetekkel s név- és tárgymutatóval ellátta. Ára 5 frt.

Károli-emlékkönyv, szerkesztette *Kenessey Béla*, a magyar protestáns irodalmi társaság titkára. Ugyane társaság gondoskodott, hogy a gönczi ünnepre a protestáns hivek és a magyar irodalomtörténet felkutatva, összegyűjtve és kidolgozva megkapja mindazokat az adatokat, melyek az első teljes magyar biblia fordítójára, Károli Gáspárra vonatkoznak, kinek életéről és szerepléséről oly keveset tudtunk eddig. Az emlékkönyv számára *H. Kiss Kálmán* irta meg Károli életrajzát, a Biblia-fordítás történetével, s a kort is érdekesen festvén dolgozatában. Adatait mi is felhasználtuk mai számunkban a Károliról szóló czikkben. A XVII. század vallási vitáihoz szolgáltat érdekes részletet id. *Kiss Áron* «Károli Gáspár küzdelme a szent-háromság tana védelmében, Egri Lukács ellen» czím alatt. Ezt értékes tanulmány követi: «A vizsolyi Biblia nyelve» Csontosi Józseftől, ki a Károli fordította Biblia magyarságát és nyelvészeti sajátságait veszi figyelmes vizsgálódás alá. Végül pedig Fűzy János ismertet meg a Károli Gáspár emlékére állított szobor történetével, mint a magyar Biblia háromszáz éves ünnepének maradandó kifejezőjével. Az emlékkönyvet *Szász Károly* emelkedett szellemű költeménye nyitja meg: «Károli Gáspár szobra előtt». A 197 oldalt tevő könyv méltó emléke Károlinak és a protestánsok kegyeletének az irodalomban is. A szöveg mellett közli fénynyomatban a Mátray által készített emlékszobor képét, a gönczi ref. templomot, s a Károli korában szerepeltek közül többnek arczképét. Az érdekes kötet ára 1 frt 20 kr.

Fáy András élete és művei, irta Erdélyi Pál. A tud. akadémia által Fáy életére és működése ismertetésére kitűzött pályadij okozza, hogy ez immár a harmadik könyv Fáyról. Egyet-egyet Koltay Virgil és Findura Imre irt, de Fáy gazdag életében és korának irodalmi és politikai eseményeiben Erdélyi Pál még elég bő anyagot talált, mely dolgozatának újabb érdeket biztosít. Mikor művével pályázott, csak töredékes vázlatot nyújtott be, azóta azonban gonddal dolgozta, s a birálatokat is figyelembe vette.

Huszonöt fejezetben rajzolja Fáy pályáját. Az első fejezetek a Fáy-családdal, Fáy ifjuságával, sárospataki diákéletével foglalkoznak. Azután már irodalmi dolgozataira kerül a sor; a «Próbatétel», «Friss bokréta», «Parád leirása», a «Mesék és aforizmák,» a «Két Báthory,» «Bélteky-ház» fejtegetéseire. Tágul a kép Fáy pestmegyei szereplésével, Széchenyivel való viszonya, a hidügy, szinház kérdései felmerülésével, a takarékpénztár alapításával. Ezzel új vonás vegyül Fáy irodalmi arczulatába, a politikusé és publicistáé. Azután nevelési irataira irányul a figyelem. Bő méltatásban részesülnek szépirodalmi összes művei, politikai és publiczistikai dolgozatai is. A szabadságharcz leveretése után kevés a mondanivaló, bár a 70 éves aggastyán bámulatos munkaerővel dolgozik. A kép paedagogiai rendszere ismertetésével végződik. Erdélyi Pál munkája Fáy élete és munkássága minden szakában egyforma szeretettel, egyforma gonddal mutatja be az olvasónak. A 350 oldalra terjedő könyv ára 2 frt 50 kr.

Akadémiai kiadványok. A tud. akadémia kiadásában két nagyobb szaktudományi tanulmány jelent meg, egyik a természettudomány, másik az erdészet, illetőleg a botanika köréből.

Az electrodynamometer általános elmélete az egyik. Adalék az electrodynamikus inductio differentiál egyenleteinek alkalmazásához és integratiójához, dr. *Fröhlich Izidor* akadémiai tagtól. Az akadémia által a Bézsán-dijjal (1887.) koszorúzott pályamű kivonata. Három tábla rajz is magyarázza az önálló kutatások alapján készült szakdolgozatot. Ára 1 frt. — A másik pedig «*Hazánk tölgyfajai és tölgyerdei.*» (Quercus et querceta Hungariae) irta dr. *Simonkai Lajos*, kiadta tiz táblarajzzal a tudományos akadémia mathematikai és természettudományi bizottsága. Magyarország hires tölgyes erdeiből az utolsó időkben sokat kipusztítottak, de azért még ma is nevezetesek azok. Simonkai tanár sok évi megfigyelés és tanulmány után irta meg tölgyese ink monografiáját, külön osztályozva az egyes fajokat, melyek talaj és éghajlati különbözőségek szerint oszlanak el. Hazai tölgyfajaink alapos ismeretének nagy gyakorlati jelentősége van az erdészetben, mert újra létesitendő tölgyes erdőknél szem előtt kell tartani, hogy mely fajt mily helyeken lehet a legjobb eredménynyel meghonosítani. A derék szakmunka ára 1 frt 20 kr.

A magyar tud. akadémia könyvkiadó-vállalatából az 1890-ik évre szóló illetmény, u. m.: Badice Ferencztől *Fáy András életrajza*. Egy kötet; 42 iv. — Barthélemy St. H.: *A philosophia viszonya a természettudományokhoz és a valláshoz*. Fordította

Péterfy Jenő; fölülvizsgálta Pauer Imre. Egy kötet; 12 3/4 iv. — Rambaud A.: *Oroszország története.* Fordította Laukó Albert. Fölülvizsgálta Csiky Kálmán és Asbóth Oszkár. Két kötet; 55 1/4 iv, tehát összesen 110 iv, négy kötetben kikerült a sajtó alól és a jövő hónapban fog a pártoló tagoknak szétküldetni. Azon pártoló tagok, kik az évdijat (5 frtot) és — ha az illetményt kötve kivánják — a kötésdijat (1 frt 60 krt) előzetesen beküldötték, vagy legkésőbb f. évi október 15-ikéig a főtitkári hivatalhoz beküldik, a szállítmányt bérmentve kapják meg; azoknak ellenben, a kik e határidőt elmulasztják, a szállítmány (évdij és porto fejében) 5 frt 40 kr, iletőleg (kötött példányokért) 7 frt utánvétellel fog megküldetni.

Háztartástan. *De Gerando Antonina* uj könyvet adott ki, teljes átdolgozásban bocsátva közre a Clima-Gáspár-féle *Rövid háztartástant*, polgári és felsőbb leányiskolák, valamint tanitóképezdék számára, a legujabb miniszteri tantervek szerint. De Gerando Antonina tiz év óta tanitja a háztartástant, a kolozsvári felsőbb leányiskolánál, s e tankönyvet saját tapasztalatai és jegyzetei után alakította át.

Kilencz fejezetben adja elő a család, az otthon, a háztartás vezéreszméit, a takarékosság erényét, a háztartási javakat, a lakást, ruházkodást, bevásárlást, a gazdaság berendezését, a konyhát, főzést, élésztárt, a házi állatok gondozását, a konyha-kertészetet, végül a hirtelen betegedések esetére tanácsokat is jegyez föl. A gyakorlati irányú könyv a Lampel-féle könyvkereskedésben jelent meg s ára 50 kr.

Az «Osztrák-Magyar Monarchia irásban és képben» néprajzi vállalatnak Krajnát tárgyaló részéből szétküldték a 10-dik füzetet (116. füzet). A Karszt leirása *Kraus* Ferencz tollából véget ér. *Zoll* Alfréd az adelsbergi barlang szebb pontjairól rajzokat készitett hozzá. Aztán *Deschmann* Károly kezdi meg «Krajna őstörténeté»-t, melyhez a laibachi czölöp-épitmények közt talált leletek. Virből való bronz tárgyak, Watschban kiásott kelta maradványok és gall fegyverek meg ékszerek csoportos képei járulnak. Az első czikket *György* Aladár, a másodikat *Boncz* Ödön fordította.

A magyar színészet száz éves jubileumának méltó megünneplésére készülnek a nemzeti színházban. Az igazgatóság már megállapította a jubiláris díszelőadás programmját, mely a következő: «*Az úttörők*», drámai prológ, dr. Várady Antaltól, «*A földön járó csillagok*», Jókai Mór egyfelvonásos színműve, melyben az első színészek szerepelnek. Az «*Igazházi*», Simay Kristóf vígjátéka rövidre vonva. Tudvalevőleg ezzel a darabbal nyitották meg a mai várszinházat 1790 október 25-én. A jubiláris díszelőadást egymásután három estén ismétlik, október 24-én, 25-én és 26-án, október 27-én pedig a várszinházban. A díszelőadáshoz csupa uj jelmezek és díszletek készülnek.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Petőfi-társaság e hó 14-ikén tartotta első felolvasó-ülését a nyári szünet után, *Tolnai* Lajos elnöklete alatt, ki üdvözölte a szép számmal egybegyülteket.

Szana Tamás a «Bohéme élet Magyarországon» czimen olvasott föl az ötvenes évek irodalmi életéről, mikor az irók és művészek nagy kedvöket lelték a zajos életben, a korcsmázásban, s a rendes találkozó hely a «Komló» volt. Az ötvenes évek iróiról és művészeiről beszélt, kiknek egy része tivornyákba igyekezett fojtani a hazafiui bánatot. A magyar irók és művészek bohéme-életének az alkotmány visszaállitása vetett véget. A mint a nemzet visszanyerte szabad rendelkezési jogait s a többé nem volt megtiltva a politizálás, megszünt az irodalommal való demonstrálás. A tetszéssel fogadott felolvasás után *Tolnai* Lajos mutatott be néhány költeményt *Temérdektől* (Jeszenszky Danótól.) Végül *Margitai* Dezső felolvasta *Bodon* József «Ebéd a vendéglőben» czimű humoros rajzát. A nyilvános ülés után zárt ülés következett, melyen többek közt a b.-gyarmati Madách-szobor leleplezési ünnepélye s a Komócsy-jubileum került megbeszélésre.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

A székesfehérvári püspök beigtatása. Szept. 14-ikén ment végbe Székesfehérvárt *Steiner* Fülöp püspök beigtatása püspöki székébe. B. *Hornig* veszprémi püspök és káptalana kiséretében vonult a székes-egyházba, hol Gremsberger apát-plébános beszéddel üdvözölte. Steiner püspök másfél óráig tartott beszédet mondott, igérve, hogy hiveinek, egyházának s a magyar hazának javára fog törekedni. Az egyházi szertartást 140 teritékü diszebéd követte, melyben részt vettek báró Hornig püspök, gr. Cziráky Béla főispán, a Zichy és Esterházy grófok, Meszlényi Lajos és Kégl György orsz. képviselők, Havranek polgármester, stb.

Küldöttség Karsay püspöknél. Karsay dunántuli evang. püspök. hivatkozva agg korára és megromlott szemeire a Bonyhádon tartott egyházkerületi gyüléssel lemondását tudatta, de a gyülés elhatározta, hogy a lemondás visszavételére kéri, mert az evang. egyházat ugyis sok veszteség érte a legközelebbi időkben, püspökei elhunytával. Mint Győrből jelentik a kerületi gyülésből kiküldött mintegy 40 tagu küldöttség e hó 16-án tisztelgett Radó Kálmán világi felügyelő vezetése alatt Karsay Sándor püspöknél s a kerület nevében felkérte őt, hogy továbbra is a kerület élén maradjon. Karsay engedett a felhivásnak és kijelentette, hogy *lemondását visszavonja.*

MI UJSÁG?

A király a németországi hadgyakorlatokon. Ő felsége Székelyhidról egyenesen Porosz-Sziléziába utazott, a német hadgyakorlatokra. Az egész uton mindenütt lelkesedéssel üdvözölték. Odebergnél gr. *Kálnoky* külügyminiszter csatlakozott ő felsége kiséretéhez.

let Erzsébet-kórházát. Egész váratlanul történt a látogatás, s harmadfél óráig tartott. A főherczeg csaknem minden beteget megszólított, tüzetesen kérdezősködött az orvosoktól, s végül teljes megelégedését nyilvánította. A fejedelmi látogató az egész látogatás alatt magyarul beszélt. A főherczeg még aznap elutazott Bécsbe, de a legközelebbi napokban ismét várják a főherczeget és nejét, Mária Terézia főherczegnőt hazánkba *Kis-Tapolcsányba*, hogy megtekintsék új urodalmukat és a kastélyt. Az egész megyében nagy előkészületeket tesznek a trónörökös főherczeg fogadására. A kastélyban s az egész uradalomban is nagy a sürgés-forgás. A volt Keglevich uradalom összes tisztjei megfeszített munkásságot fejtenek ki, hogy a főherczegi pár gyönyörüségét találja a magyar birtokban és a két vadászlakban. Minthogy pedig mind a főherczeg, mind fenséges neje nagy kedvelői a vadászatnak, örömük fog telni abban, hogy az uradalom vadállománya ép most igen gazdag, különösen őzben, szarvasban, dámvadban és vaddisznóban.

Mai számunkban a kis-tapolcsányi kastélyról és uradalomról több képet közlünk dr. Benkő Lajos barsmegyei főorvos és gróf Wimpffen Szigfrid fényképei után. E szép fényképek a folyó évben Budapesten rendezett műkedvelő-fotografiai kiállításon már magukra vonták a közönség figyelmét, s a kiállítási bizottság ezeket is, mint a legsikerültebbek közé tartozókat, kiválasztotta azon album részére, melyet a kiállítás védnökének, *Mária Terézia* főherczegnőnek, *Károly Lajos* főherczeg nejének fognak átnyujtani.

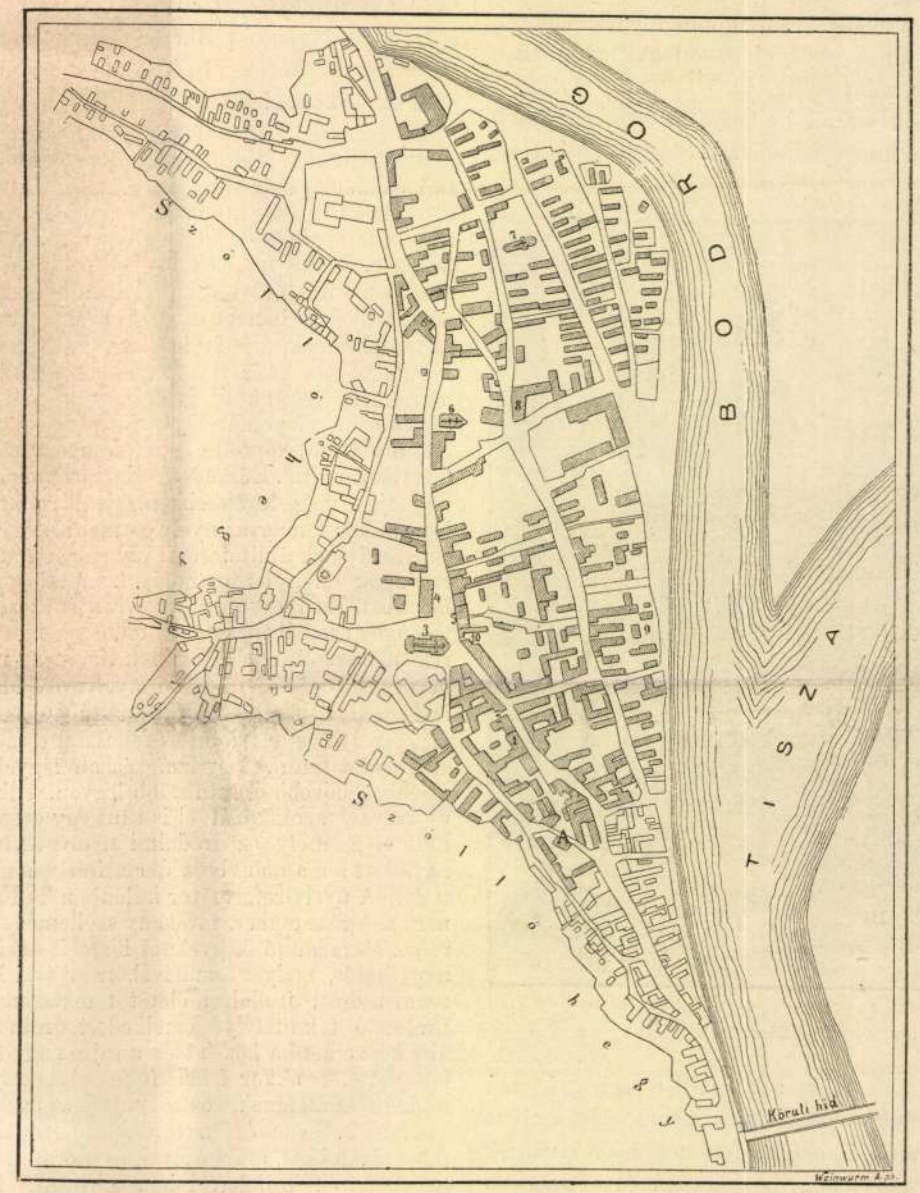

TOKAJ HELYRAJZA A TŰZVÉSZ UTÁN. — BENEDEK PÁL FŐMÉRNÖKTŐL.

A. A tűz kiütési helye. 1. Takarékpénztár. 2. Városháza. 3. A kath. templom. 4. Nagy vendéglő. 5. Degenfeld-ház. 6. Görög nem-egyesült templom. 7. Görög egyesült orosz templom. 8. Izralita iskola. 9. Zsinagoga. 10. Gyógyszertár. *A sötétebb szín a leégett házakat jelzi.*

Boroszlóba e hó 17-ikén déli egy órakor ért ő felsége, s itt gr. *Moltke* tábornagy is megjelent üdvözlésére. A király a kastélyba hajtatott, hol *Auguszta Viktoria* császárné köszöntötte. Ő felsége a császárnénál ebédelvén, *Rohnstockba* folytatta utját. Délután 5 órakor érkezett meg, s *Vilmos* császár fogadta. A két uralkodó benső szivességgel üdvözölte egymást. Ép oly barátságos volt a találkozás *Caprivi* kanczellár és gr. *Kálnoky* külügyminiszter közt. Nagy sokaság üdvözölte a fejedelmeket. Börnchenből ide érkezett *Albert* szász király is, kit uralkodónk még nap közben meglátogatott. Este udvari ebéd volt, melyen a szász király is részt vett. — Ő felsége szept. 18-ikán részt vett a hadgyakorlatokban. Elutazása e hó 20-ikára volt kitűzve.

A királyné utja. Mint Lisszabonból jelentik, *Erzsébet* királyné rövid ott tartózkodását arra használta fel, hogy a legszigorubb inkognitóban *Mária Pia* özvegy királynét és Amália királynét meglátogatta, s kirándulást tett Cintrába. A királyné e hó 14-ikén hagyta el a «Chazalie» yachton a portugál fővárost, s Gibraltár felé hajózott.

Károly Lajos főherczeg a székelyhidi hadgyakorlatokról Budapestre jövén, e hó 17-ikén meglátogatta a védnöksége alatt álló vöröskereszt-egyesü-

MDK

Mátrai Lajos

és Ybl Miklós közös alkotása volt a Rákóczi téri díszkút, amely a háború során teljesen megsemmisült. (más adat nincs.)

Díszkút a Rákóczi térem.

Érdekes Ujság, Bp. 1957. augusztus 10. 21. l.

MÁTRAI LAJOS GYÖRGY

Református Lapja 1990.máju
27. XXXIV.évf. 21.sz.

Károlyi Gáspár gönci szobráról

Abaújra néz az ország, egy kicsit talán a protestáns világ is. A mi területünkön van Gönc, ahol lelkipásztor volt Károlyi Gáspár, aki a Bibliát magyar nyelvre fordította. Itt van Vizsoly, ahol a lefordított szöveg nyomtatásban is megjelent. Ezeket a szép, régi falvakat vigyázza a hatalmas Boldogkővára, s visszatükrözi a Hernád vize.

Most ünnepeljük a Biblia kiadásának 400 éves jubileumát. Az évfordulóval kapcsolatosan nagyapámra szeretnék emlékezni a következőkben. Nikházy László 1870-ben írta a „Huszonkét közönséges egyházi beszéd" című könyvét, mely 1871-ben jelent meg. A címlapon többek között a következőket olvashatjuk: „Jövedelme Károlyi Gáspárnak állítandó emlékre adatik."

Az előszóban a következőket írta: „Nem hiúság fogatá fel velem a tollat, sem írói viszketegség: régi óhajom valósítása; mert mély fájdalom vonult át valómon mindannyiszor, valamennyiszer a Bibliát vevén kezembe s rágondoltam, hogy míg a tudatlanság gazdagságban dőzsöl; a hatalmast hazudott érdemekkel tiszteli; a tétlen erőnek, az Úr oltára árnyékában hivalkodóknak oszlopokat emeltet e kor: addig a valódi érdem — kit, míg élt, a hitrajongók pokoli szörnyei nem szűntek meg üldözni; ki éjt s napot egyítve, ha bár már előtte sok jelesek fáradoztak is e nagy munkában; de a valódi érdem mégis a Károlyi Gáspáré, az idő szerint tiszta magyarsággal magyar nyelvre fordította le az egész Bibliát, kezébe adván a népnek az örök igét, hogy ne csak hinni, hanem gondolkozni is tanuljanak — teljesen feledve, sírja jeltelen áll. (...)"

„Véleményem szerint az atyák feledékenységét hittem helyre pótolni, midőn a Károlyi »emlékállítást« megpendítettem s adakozásra hívtam fel az összes protestantizmust. Fájdalom! hogy a szó, teljesen pusztába kiáltó szó maradt. Mint önálló ember, nagy vagyonnal nem rendelkezem; mint helyettes lelkésznek jövedelmem csekélyebb, mint hogy abból alapot kezdhettem volna. A szükség a legnagyobb mester: ez fogatá fel velem a tollat."

Göncön, a gyönyörű református templom kertjében áll a Károlyi-szobor. Mátrai Lajos György alkotása. 1890. szeptember 14-én volt a leleplezése.

Kíváncsi lettem, hogy Göncön van-e annak valami nyoma, hogy nagyapám a „Felső-Lánci" segédlelkész némileg hozzájárult a szobor felállításához. Felkerestem a gönci tiszteletes urat. A következő könyvet adta ide tanulmányozásra: „A Károlyi-Biblia háromszázados örömünnepének Emlékkönyve." Kiadta a Károlyi-Emlék-Bizottság 1891. Sárospatak. Szerkesztette: Radácsi György.

Izgalommal olvastam a 100 évvel ezelőtti események leírását. Az általam keresett rész a következő: „Beke Mihály árvaszéki ülnök, mint Debrecen város képviselője, átadhatta néhány lelkes szó kíséretében a város által küldött 100 forintot a Károlyi-alapra. Erre lángot fogott a Nikházy László, szentandrási (Abaúj) földbirtokos lelke, s ő is a főasztal mellett termett, s miután pár évtizeddel ezelőtt ő indítványozta legelőször a Károlyi sírjának megjelölését, sőt a végből — mint akkor még segédlelkész, egyházi beszédek kiadása által is buzgólkodott — most sem akart hátrább maradni a legbuzgóbbaknál, s 50 forintot tett le Kun Bertalan püspök kezébe, sőt egyúttal rögtön meg is adóztatta a közönség egy részét — leginkább a főasztalbelieket — csaknem 40 forintot tányérozván össze a Károlyi alapra."

Tisztelettel adózom nagyapám lelkesedése előtt. Emlékét e néhány sor írás is őrizze.

(Encs)

Szabó Sándorné

Az euthanáziától az abortuszig

A lelkiismereti szabadsághoz lelkiismeret kell

A lelkiismereti szabadság alapvető emberi jog, ami azonban az elmúlt négy évtized magyar társadalmában csak erősen korlátozottan érvényesült. Az Egészségügyi Tudományos Tanács tudományos és kutatásetikai bizottsága már a lelkiismereti és vallásszabadságról szóló törvény (1990. január 24.) életbelépését megelőzően elkezdett foglalkozni a lelkiismereti szabadság érvényesülésével az egészségügyi ellátás gyakorlatában. A tapasztalatokról, a változás szükségességéről, a lehetséges megoldásokról beszélgettünk dr. Surján Lászlóval, a bizottság tagjával, az Orvostovábbképző Egyetem docensével, aki jelenleg a Népjóléti Minisztérium kijelölt minisztere.

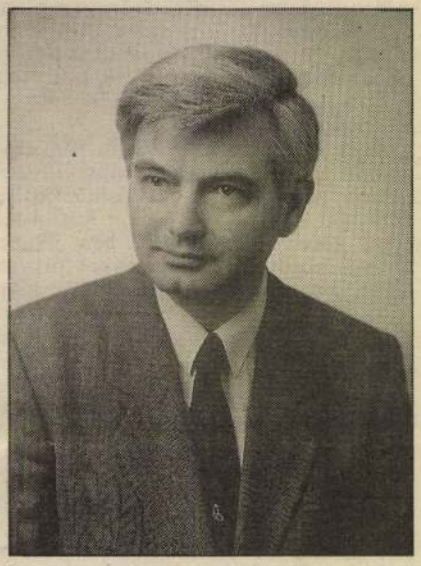

Hogyan határozható meg a lelkiismereti szabadság? A mögöttünk álló évtizedekben milyen okok voltak e szabadság érvényesülésének gátjai?

— A lelkiismereti szabadság az az állapot, amikor a társadalom tagja nem kényszerül, illetve nem kényszeríthető olyan tevékenységre, amely személyiségét destruálja, tehát lelkiismeretének súlyos sérelmét okozza. — A II. világháború után — amikor kiderült, hogy az emberiség számára nem fogadható el a „parancsra tettem", mint mentség — azt hihettük volna, hogy az ember személyes felelősségének és lelkiismereti szabadságra nevelésének korszaka jön el. Ehelyett Magyarországon azt tapasztaltuk, hogy a gondolkodás nélkül hajbókoló emberek számára nyílik meg a tér, hogy az oktatásból fokozatosan kiszorulnak azok az alapelvek, s azok az alaptárgyak — irodalom, történelem —, amelyek önálló gondolkodásra nevelik az embert. — Jó dolog az, ha az alkotmány deklarálja a lelkiismereti szabadsághoz való jogot. Azonban ennek érvényesüléséhez olyan emberek kellenek, akiknek van lelkiismeretük. Ahhoz pedig, hogy ne tegyek meg olyasmit, ami a személyiségemet destruálja, személyiségnek kell lennem. — Úgy gondolom, hogy a lelkiismereti szabadság, mint alkotmányos jog, akkor érvényesül majd, ha felnő egy olyan nemzedék, amely megfelelő mércével, érett személyiséggel rendelkezik; olyan, amelyiknek az öntudatát nem törték össze...

az egészségügy úgy jelent meg, mint politikai tényező. Azt kellett sugallja, hogy mindent megtesz az emberért, hogy a legfőbb érték az ember — mindezenközben az egészségügy lassan sorvadt. — Napjainkban azért már akad példa a régi szemlélet megváltoztatására. Például: egészen a legutóbbi időkig nem lehetett nyilvánosságra hozni, hogy ólom van a levegőben. Holott a levegőben 10 évvel ezelőtt is volt ólom... Mint ahogy arról sem „illett" beszélni, hogy Magyarországon is vannak drogosok. Pedig a kábítószer-fogyasztás visszaszorításának jószerivel egyetlen lehetősége, ha széleskörű propagandát folytatunk ellene. Ezeket az eltitkolásokat lelkiismereti okból meg kellett volna tagadni. És nem engedelmeskedni mindenféle miniszteri utasításoknak, hogy erről még tudományos cikkben sem szabad szót ejteni. Ilyenekre is gondolunk tehát, amikor bizottságunk az orvosi lelkiismeret érvényesülése érdekében emeli fel szavát, nemcsak a klasszikus értelemben vett orvosi lelkiismereti kérdésekre, mint például: az euthanasia, a génsebészet, a mesterséges megtermékenyítés, vagy az abortusz körüli problémakör.

Ez utóbbi — úgy vélem — társadalmunk egyik legsúlyosabb gondja. Három évtized alatt 4 és fél millió terhességmegszakítás történt Magyarországon. Ebben a kérdésben hogyan egyeztethető össze az orvos, a beteg és a „társadalom" lelkiismerete?

natos lenne, hogy a terhességmegszakítás helyett természetes fogamzásgátlás történjék. Azonban nem lehet csak a negatív kontroll oldaláról megfogni a kérdést. Hatni kellene az emberekre, hogy örömmel fogadják a gyermeket. Társadalmunk betegségének egyik nagyon jól mérhető és nagyon szomorú jele, hogy a gyermek erkezését elutasítjuk. Itt a családi környezetre is gondolok. Nagyanyák oldaláról nemegyszer hallani: Csak nem szülöd meg édes lányom? Ahelyett, hogy hírét véve az új jövevény érkezésének, általános öröm fogná el a családot, általános kétségbeesés jelenik meg. Bizonyos, hogy a házaspárok döntését ez a társadalmi környezet, hangulat jelentősen befolyásolja. — Ugyanakkor nem vesszük észre, hogy az a demográfiai hullámvölgy vagy szakadék, amiben vagyunk, — már lassan kútnak nehezhető — hosszú távon anyagi szempontból is veszedelmes helyzetbe hozza az országot. Tehát olyan mértékben nő az eltartottak száma az aktív munkavállalókhoz képest, hogy ez komoly gazdasági nehézségeket okoz majd. Nagyon szeretném tartom

MÁTRAI LAJOS szobrász

Gönc, Károly Gáspár szobra

ld. Pecze István: Gönc, Müemlékek. Bp. : TKM, 1990. 4.p. és cimlapkép

AZ 1890. ÉVI SZEPTEMBER HÓ 14-ÉN

GÖNCZÖN

tartandó

KÁROLI-EMLÉKÜNNEPÉLY

SORRENDJE

MISKOLCZ

FORSTER REZSŐ KÖNYVNYOMDÁJA

1890.

I.

Istenitisztelet a templomban.

(Kezdődik d. e. 10 órakor).

1. *Gyülekezeti éneklés.*

2. *A sárospataki főiskolai énekkar ünnepi éneke.*

3. *Alkalmi ima.* Mondja: *Kun Bertalan* tiszáninneni püspök.

4. Az abauji egyházmegyei énekkar ünnepi éneke.

5. Alkalmi egyházi beszéd. Szónok: *Kis Áron* szathmári esperes.

6. Ezzel egyidejüleg azoknak, kik a templomon kivül maradtak, egyházi beszédet mond: *Novák Lajos* baktai lelkész.

7. Gyülekezeti éneklés, mely alatt a gyülekezet kimegy és a templom udvarán felállitott szobor körül foglal helyet.

II.

Szobor leleplezés.

8. A sárospataki énekkar ünnepi éneke.

9. *B. Prónay Dezső* ág. hitv. ev. egyetemes felügyelő megnyitja a szobor-leleplezési ünnepélyt.

10. *Emlékbeszéd.* Károli életrajza; jutalmazott pályamű. Felolvassa a szerző: *Szabó József*, naprágyi lelkész.

11. Az angol biblia-társulat képviselőjének üdvözlő beszéde.

12. *Zárbeszéd.* Mondja: *Szász Károly* dunamelléki püspök.

13. *Hymnus.* Előadják: a sárospataki és az abauji egyházmegyei tanitói énekkar együttesen.

* * *

A leleplezési ünnepélyt társas-ebéd követi, melyre jegyek a helybeli ref. lelkésznél kaphatók.

* * *

Estve hangverseny a „Károli-alap" javára.

Figyelmeztetés !

Miután még julius 4-ről kelt, s az egyházi lapokban is megjelent levelemben, melyet a két testvér protestáns egyház püspökeihez intézni szerencsém volt, felkértem a t. közönséget, hogy augusztus hó 10-ik napjáig jelentkezni legyenek szivesek mindazok, kik a Károli emlékünnepélyen akár mint magánosok, akár mint egyházak, egyházmegyék s kerületek képviselői jelen lenni óhajtanak: és mindeddig oly csekély számmal jelentkeztek, hogy e miatt, sem a czélba vett módon az útazás, sem az elszállásolás és ellátás iránt határozottan intézkednünk nem lehet: tisztelettel kérem protestáns hitfeleinket, hogy a kik netán közbejött körülmények miatt eddig nem jelentkezhettek s az ünnepélyen megjelenni csakugyan szándékuk van, f. augusztus hó 25-ik napjáig minden bizonnyal jelentkezzenek, mert ezentúl kénytelen lesz a rendező bizottság oly szűkebb körre szoritkozni intézkedéseivel, mely a jelentkezettek számával megfelelő irányban fog állani.

Tisztelettel maradtam,

Miskolczon, 1890. aug. 12.

Kun Bertalan,

ev. ref. püspök,
a rendező bizottság egyh. elnöke.

lis. Izsó szobra épen természetes nagyságban állítja elénk a művészt művészi foglalkozása közepett, ülőhelyzetben, vésűvel és kalapácscsal a kezében. Mozdulata Michelangelo Mózesére, formái pedig a német formákra emlékeztetnek. Károli Gáspár alakja valamivel meghaladja ugyan az életnagyságot, de az oly csekély, hogy jól megtermett férfi számába mehet. Ez is ül, térdén

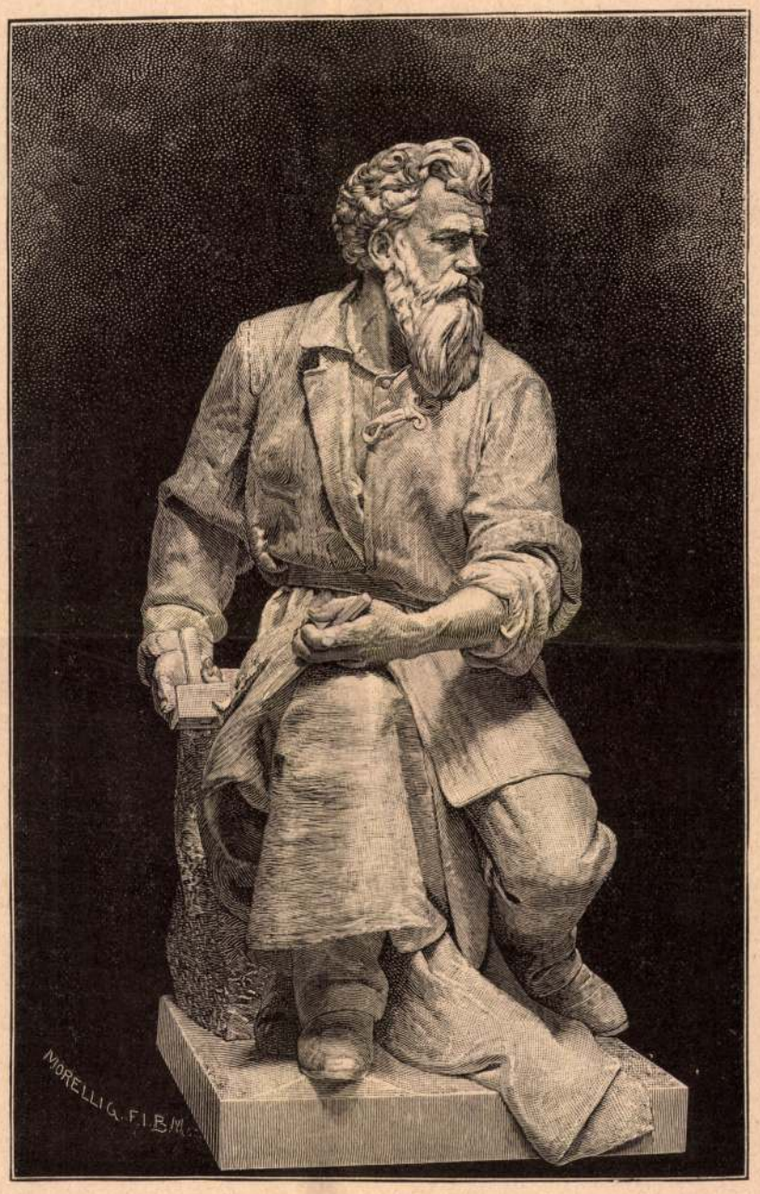

Izsó Miklós síremléke a kerepesi-úti temetőben. Mátrai Lajos szobormüve.

sírja fölött állíttatott föl. Izsó szobra carrarai márványból van faragva, Károli Mátrai Lajos szobrász műve és mindkettőt igen örvendetes tüneménynek

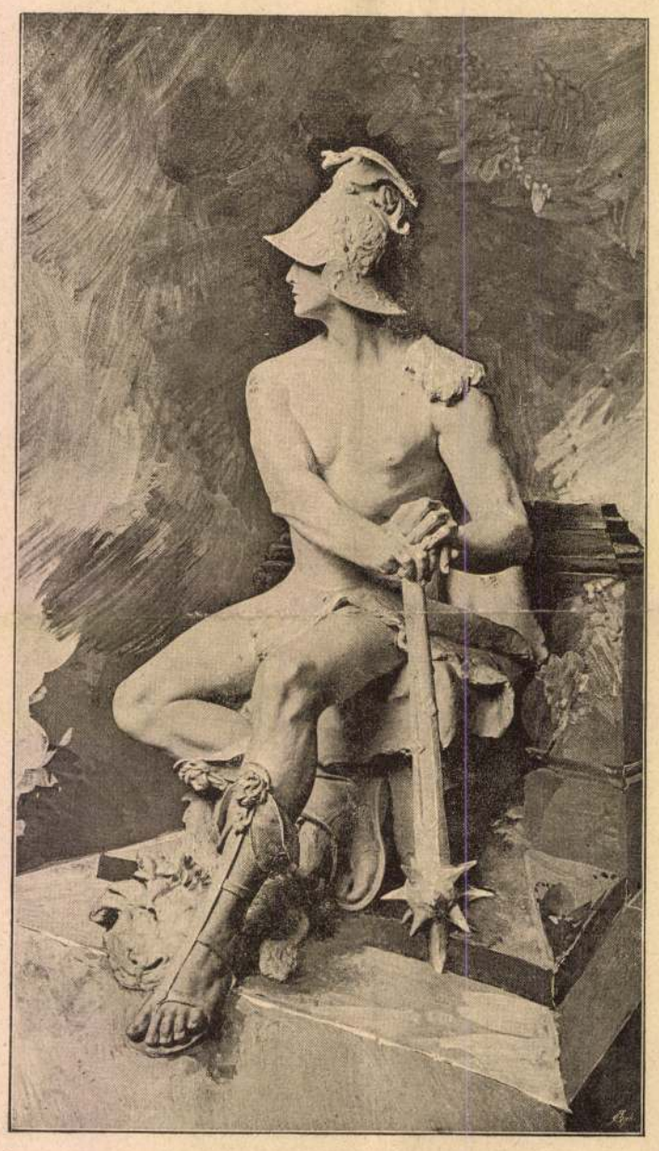

Harczkészség. Zala György szobormüve.

Gáspár alakját a Schlick-féle öntőműhely öntötte bronzba. Mindkettő közadakozásból jött létre, mindkettő tartjuk hazai szobrászatunk terén. Mind a két szobornak meg van az a nagy érdeme, hogy nem nagy, nem koloszá-

Károli Gáspár emlékszobra Gönczön. Mátrai Lajos szobormüve.

nagy könyv, a biblia fekszik kinyitva, nyilván azt fordítja, s e munkájába elmerülten néz maga elé. Mind a két szobor találóan jellemzi annak egyéniségét, a kit ábrázol, mindegyik szép, gondos kivitelű és meggyőző példája annak, hogy szerényebb eszközökkel is lehet méltó és művészi becsű emlékszobrokat emelni. Hazai szobrászatunk érdekében kívánatos, hogy ez a nézet minél átalánosabb elterjedést nyer jen, akkor aztán a kisebb városok is, melyek nem rendelkeznek százezrek fölött, állíthatnak egyik-másik hazai jelesnek méltó szobrot, s akkor talán idejöket múlják majd a szertelen alakok is, a melyek Budapesten állíttattak föl, s melyekért az egész ország áldozatkészsége igénybe vétetett. A méltányosság úgy kívánja, hogy minden város vagy minden megye gondoskodjék a saját szobrairól, s ha az országban itt is, ott is kisebb szobrokat állítanak föl, több haszna lesz belőle a művészetnek is, meg a közönségnek is. Nem lenne-e jobb, ha az ország tiz-tizenöt városának valamely terét díszítené Deák Ferencz szobra, semmint hogy ez az egy áll Budapesten?

Báró Eötvös József emlékezetére a Svábhegyen fölállított mellszobrot Strobl Alajos szobrász mintázta és Turbain Károly érczöntő öntötte. Az arcz a megszólalásig hű és jellemző. Az elhelyezés és kivitel egyéb körülményei kevésbbé sikerültek. Az ültetvények a szobor mögött ma még fiatalok és nem szolgáltatnak megfelelő hátteret. Ezen azonban a természet maga fog segíteni idővel. Nem helyeselhető azonban, hogy az érczszobrot mesterséges patinával vonták be. Nyár elején — mikor felállították — ugyan elég jól nézett ki, de már ősz felé szürkéssé és ennélfogva élettelenné vált. A kisérletet kár volt megtenni, miután annak czéltalansága már évtizedekkel ezelőtt kideríttetett. Valószínű, hogy idővel ezen is fog segíteni a természet; tavaszra a mesterséges patina elpusztul és megkezdődik majd természetes patina képződése. A svábhegyi tiszta levegőben, hol szénkorom alig van és hol a pára sokkal több, mint itt lenn a völgyben, van kilátás arra, hogy jó és szép patina fog képződni, föltéve, hogy az érczanyag tisztátlansága nem állja útját.

Az sem helyeselhető, hogy a nyilvános helyen fölállított mellszobrot vékony ércz oszlop közvetítésével állították a kő talapzatra. Megfelelőbb lett volna, hogy ha a test felső részét teljes alakítással készítik és úgy állítják tompán a kő talapzatra. A szobor, jelenlegi alakjában, épen a kis ércz oszlop miatt, helyéből bármikor elmozdíthatónak látszik; tehát nem teszi az állandóság hatását. *Jakabffy Ferencz.*

Mátrai Lajos szobormüve.

SCHWEIDEL ALAKJA A ZOMBORI SZOBRON.

SCHWEIDEL JÓZSEF EMLÉKSZOBRÁNAK LELEPLEZÉSE ZOMBORBAN.

Zombor város hazafias polgársága kegyeletesen ápolja a hazáért és szabadságért vértanúhalált halt fiának, Schweidel József 1848/49-iki honvédtábornoknak emlékezetét. Pár évvel ezelőtt emléktáblával jelölte meg a vitéz tábornok szülőházát, most pedig szobrot állittatott neki a város egyik főterén.

Schweidel, ki 1796-ban született Zomborban, mint közhuszár kezdte katonai pályáját a Napoleon elleni háborúk idején s az előkelő családból származó, tehetséges ifjú katona hamar emelkedett tiszti rangra. Mikor a szabadságharcz kitört, már őrnagy volt a 4-ik huszárezredben. Az ezredet ekkor Becsből Magyarországba rendelték; ezredese, alezredese lemondott és Schweidel lett az ezredparancsnok. Jellasics ellen vitézül küzdött a pákozdi csatában, majd a schwechati ütközetben is részt vett s ezredessé lépett elő. Ekkor megbetegedett, a mi egy időre távol tartotta a harcztértől. Fellábbadván, Budavár bevétele után a főváros térparancsnoka lett, Szegedre is követte a kormányt s itt is városparancsnok volt. Jelentékeny a része a honvédsereg szervezési, ellátási és fölfegyverzési munkáiban, a melyekben nagy hasznát vették katonai tapasztalatainak, szervező képességének. A kormány lemondása után Görgei seregével harczolt s a világosi fegyverletétellel az oroszok, ezektől pedig az osztrákok kezére került. Az aradi vérbiróság kötél általi halálra ítélte, melyet ifjúkori bajtársa, Lichtenstein herezeg közbejárására kegyelem útján golyó általi kivégzésre változtattak. Az ítéletet október 6-ikán hajtották végre Aradon, többi tizenkét vértanú-társával együtt.

Emlékszobrára a gyűjtést néhány évvel ezelőtt kezdték meg Zomborban. A város polgársága rövid idő alatt összeadta a szükséges pénzt s a szobor kivitelével megbizták *Mátrai* Lajos szobrászművészt. A szobor most készült el; az aradi vértanúk közül Schweidel az első, a kinek külön szobrot állitottak.

A leleplezési ünnepélyen, mely most, május 18-ikán folyt le, sokan jelentek meg a haza minden részéből. A képviselőház tagjait *Justh* Gyula elnök vezette. Budapest főváros hatósága két tanácsost és több bizottsági tagot küldött koszorúkkal. Arad város szintén küldött babérkoszorút. Elmentek Budapestről a honvédegyesület és a honvéd-menedékház öreg honvédjei, és máshonnan is sokan az agg honvédek egyesületeiből. Jelen volt Bács-Bodrogmegye hatósága, a többi törvényhatóság küldötteivel együtt. Ott volt az ünnepélyen a vértanú fia, *Schweidel* József birtokos is, családja tagjaival. Az érkezőket *Latinovics* Pál fogadta a vasutnál. A város zászlódiszben állott, este az utczákat fényesen kivilágitották.

A szobor a megyeház előtti nagy téren áll. A küldöttségek a reggeli órákban zászlók alatt vonúltak a térre. Itt két nagy sátort emeltek; egyiket a Schweidel-család, másikat Zombor város, a képviselőház és a főváros küldöttségei számára. A sátrakat a város, az állam és a Schweidel-család czimereivel diszitették föl.

Zombor város ünnepi közgyülése nyitotta meg az ünnepélyt. *Latinovics* Pál főispán adott kifejezést annak az érzésnek, melylyel Zombor városa nyilvánítja kegyeletét a szabadságharczban vértanuságot szenvedett szülöttének. A közgyülési teremből vonultak a törvényhatóság tagjai a szoborhoz, melyet sok ezernyi tömeg vett körül. *Vértesi* Károly, a szobor-bizottság buzgó elnöke nyitotta meg az ünnepet, ismertetve beszédében a szobor keletkezésének történetét, és kiemelte azt a hazafias áldozatkészséget, a melyet a város közönsége ez alkalommal is tanusitott. *Rácz* Soma, a szobor-bizottság alelnöke beszéde után *Rákosi* Jenő főrendiházi tag szólt a nagy küzdelemről, melyet a magyar nemzet ezer év óta folytat függetlenségéért és teljes államiságának kivivásáért, és kiemelte, hogy e hazának idegen nyelvű polgárai csak akkor boldogultak, a mikor e küzdelemben egy csatasorban állottak azokkal, kik a magyar nemzeti állam eszméjeért harczoltak. Ezentúl is csak akkor haladhatnak, ha egyek lesznek a nemzettel.

A nagy éljenzéssel fogadott beszéd után *Trencsény* Károly, a szobor-bizottság jegyzője ünnepi ódáját szavalta el. *Vértesi* Károly rövid beszéd kiséretében átadta a szobrot Zombor városának. *Hanke* Imre polgármester hazafias beszéddel vette át a szobrot.

Ezek után következett a szobor megkoszorúzása. Az első koszorút *Justh* Gyula tette le a képviselőház nevében, a következő szavak kiséretében: «Hirdesse e szobor, hogy a hazáért, a haza boldogulásáért és az alkotmányért fel kell áldozni életünket is, és midőn megkoszorúzom a szobrot, kérem az Istent, segitsen bennünket nemzeti küzdelmünkben.» *Kossuth* Ferencz a függetlenségi párt koszorúját tette le a szoborra ezen szavakkal: «Ő meghalt a hazáért, mi pedig azt akarjuk, hogy a haza éljen.»

A Schweidel-család koszorúját a vértanú veje, *Balogh* Sándor, az országos 48-as honvédegyesület alelnöke, tette le hazafias beszéddel a szobor talapzatára.

A koszoruk elhelyezése után a «Himnusz» hangjai mellett vonúlt el a közönség a szobortól.

Délután két órakor pedig ünnepi lakomára gyültek össze. Az első felköszöntőt *Latinovics* Pál főispán mondotta a királyra. Majd *Kossuth* Ferencz mondott felköszöntőt, a város boldogságára és ama szellemre ürítette poharát, a

SCHWEIDEL JÓZSEF SZOBRA ZOMBORBAN A LELEPLEZÉS UTÁN.

A KÉPVISELŐHÁZ KÜLDÖTTSÉGE A SCHWEIDEL-SZOBOR LELEPLEZÉSÉN.

Az előtérben Kossuth Ferencz és Justh Gyula, az emelvényen Balogh Sándor, Schweidel veje láthatók.

mely most a városban uralkodik. A nagy tetszéssel fogadott felköszöntő után még számos pohárköszöntő hangzott. Délután öt órakor a budapesti vendégek különvonattal utaztak el.

KÖLLŐ MIKLÓS SIREMLÉKE.

Öt évvel ezelőtt, 1900 szeptemberében vetett véget öngyilkos módon életének *Köllő* Miklós, székely eredetű, tehetséges szobrászművész. Alig volt még 39 éves, sokat kellett a kedvezőtlen körülményekkel küzdenie, mégis több becses alkotás tartotta fenn nevét. Legnagyobb szobormüve a segesvári Petőfi-szobor, ő készítette ezenkívül a marosvásárhelyi Kossuth-szobrot, a szegedi Szentháromság-szobrot, négy szobrot a királyi palota s ugyancsak négyet az új országház kupolacsarnoka számára. Ezeken kívül is számos kisebb szobormű tette nevét a művészvilágban jó hangzásúvá. Kiváló tehetségű, nemes becsvágyú művész volt, a ki nyomasztó körülményei miatt nem birt úgy érvényesülni, a hogy megérdemelte volna, — ez s három gyermekének rövid időközökben bekövetkezett halála vitte rá az öngyilkosságra.

Kevéssel halála után barátai elhatározták, hogy gyűjtést rendeznek siremlékére. Az emlékbizottság *Zala* György és *Kiss* György szobrászművészek elnöklete alatt alakult meg s az összegyűjtött szerény összegből most felállította a kerepesi-úti temetőben Köllő Miklós siremlékét, egy csinos talapzaton álló márvány mellszobrot, melyet Köllő barátai és tanítványai, Balázs István, Renner Antal és Fejér János szobrászok faragtak ki. A talapzathoz való követ Müller Ernő sóskuti kőbánya-tulajdonos ingyen adta, kegyeletből a művész iránt, ki jó barátja volt. A siremlék egyike azoknak, melyek a kerepesi úti temető művészi díszét emelik.

NEMZETKÖZI CZÉLLÖVŐ-VERSENY SZENT-LŐRINCZEN.

Május 15-ikén immár negyed izben rendezett *Szemere* Miklós nemzetközi czéllövő versenyt puszta-szent-lőrinczi lövőházában, melyet nagy áldozatkészséggel állíttatott saját költségén, valaminthogy a versenyekkel járó költségeket maga fedezi s nagy díjak alapításával is fölkeltette a versenyek iránt a külföld érdeklődését. A nemzetközi versenyben sokan vettek részt a czéllövéssel foglalkozók, nemcsak az országból, hanem a külföldről is. Szemere Miklós meghívott sok vendéget is a szentlőrinczi lövőházba, a terített asztalokhoz, a barátságos sátrak alá. Nagy érdeklődés közt durrogtak a fegyverek reggeltől délutánig.

A első díjakat eddig mindig külföldiek vitték el. Most május 15-ikén is egy svájczi ifju vitte haza a 15,000 koronás díjat. A föltétel ugyanis az, hogy meghatározott idő alatt ki talál többször a czélpontba. Tekintetbe veszik a czélponthoz legközelebb eső lövéseket is. A távolság 300 méter (400 lépés), a czélpont fehér táblákon 60 cm. átmérőjü, öt körre beosztott fekete körlap. A lövő szin alatt berendezett, ferdén aláhajló madráczos fekvő helyekről lőttek. Egyszerre nyolcz-nyolcz versenyző lőhetett saját fegyverével, melynek azonban valamely államban elfogadott katonai fegyvernek kell lenni.

A versenyben mindenki részt vehetett, a ki 1882 január elseje óta született, becsület ellen nem vétett és nemzetközi czéllövésben első díjat nem nyert. A versenyzők száma 56 volt; a fővárosból 18, a vidékről 17, külföldről (Ausztriából, Németországból, Svájczból, Olaszországból) 21.

A verseny helyén reggeltől egész alkonyatig a meghivottak nagy sokasága sürgött-forgott. Már reggel 9 órakor megjelent *József Ágost* főherczeg nejével, *Auguszta* főherczegasszonynyal automobilon és nézte a lövöldözést. A főváros társadalma a vendégek nagy számával tanusította az érdeklődést. A szinházi világot is érdekelte a Nemzeti Szinház igazgatójának, Somló Sándornak leánya, *Sárika*, a ki jól vív és jól lő. Egyetlen hölgytagja a versenynek. Szép sikerét megtapsolták. Tizenháromszor talált.

Óráról-órára változott a társaság. Délben másfélórai szünet volt s a házi gazda bő asztalnál látta el vendégeit. Volt franczia konyha, magyar halászok, szakácsnék a halászlét, gulyást bográcsban főzték; olasz szakácsok makarónit és rizottót.

A *15,000 koronás* első díjat s az aranyéremből álló tiszteletdíjat *Widmer Pál* (Biel, Svájczból) nyerte el, a ki huszszor talált és 53 kört lőtt. A második díj is (2000 korona, ezüst éremmel) külföldié, a bécsi *Lux* Károlyé lett, 19 találás, 60 körrel. A harmadik díj a komáromi *Pálmai* Ernőé, 19 találás 50 körrel. *Auer* Mihály (Komárom) 19 találás és 50 kör, *Lestyánszky* Dezső, 19 találással és 44 körrel mutatták be a magyar ifjaknak a lövésben való haladását.

AZ AKADÉMIA DISZÜLÉSE.

Régi szokás az Akadémiában, hogy az elnök alkalmat nyújt a másodelnöknek arra, hogy legalább egyszer másodelnöksége megszabott ideje alatt ő elnököljön a nagygyűlést befejező diszülésen s ő nyissa meg beszédével. Az idei diszülésen, melyet május 14-én tartottak meg, báró *Eötvös* Loránd elnök helyett *Kautz* Gyula alelnök foglalta el az elnöki széket. A diszülésre előkelő közönség gyülekezett össze; Tisza Kálmánnak az elnöki emelvény mögött délszaki növények közt elhelyezett arczképe figyelmeztetett arra, hogy a diszülés egy részét az ő emlékezetének fölújítása fogja betölteni; ugyanerre vallott gróf *Tisza* István miniszterelnöknek és nejének jelenléte is. Ezenkívül még nagy számmal voltak jelen politikusok, tudósok, irók, köztük *Berzeviczy* Albert és *Hieronymi* Károly miniszterek, *Zsilinszky* Mihály államtitkár, *Hegedüs* Sándor, *Darányi* Ignácz, *Wlassics* Gyula, gróf *Széchenyi* Béla, gróf *Teleki* József, gróf *Zichy* Ágost, báró *Radvánszky* Béla, báró *Forster* Gyula, az Akadémia vezető emberei s tagjai közül sokan.

Kautz Gyula másodelnök tudományosságunk állapotairól szólott megnyitó beszédében. Fölvetette azt a kérdést, hogy van-e igazi, európai értelemben vett tudomány és tudományosság hazánkban? Megemlékezett arról a haladásról, mely e téren nálunk mutatkozik, de ezzel szemben fejtegette, hogy jelentékeny hiányok mutatkoznak, melyek miatt nálunk igazi európai értelemben felfogott tudományosságról nem lehet szólani. A beszéd főrésze aztán hátramaradottságunk okairól szólott. Fölhozta ez okok között történetünk küzdelmeit, kedvezőtlen gazdasági állapotainkat s azt, hogy egész élet- és világfelfogásunk nem olyan, a mely a tudomány magasratartására s a tudomány-művelésre nézve különösen kedvezőnek volna mondható. A kedvezőtlen állapotok okai között felhozta a magyar faj subjectivismusát, a mely a tudománynyal való erős és sikeres foglalkozást gátolja; a tárgyilagosságot lehetetlenné teszi. Helytelenítette a külfölditől való idegenkedést, a mely a vezető kulturnépekkel való kapcsolatot lazítja s azoknak ránk nézve serkentő, élesztő hatását bénítja. Fölhozta az egységesebb világfelfogás, a nagy szempontok hiányát, az erők czéltudatos egyesítése nélküli munkásságot, a tudományos kritika hiányát, a hirlapok tultengését, melyek a közönséget a komolyabb és nehezebb olvasmánytól elvonják, hiányos és tökéletlen népnevelési és házi nevelési rendszerünket, míveltségünk egység nélküli, rapszodikus voltát, az initiativa fejletlenségét. Mind ez okoknál fogva arra a következtetésre jutott, hogy bár magasabb fokú polgáriasult állapotnak örvendünk, a nagy kulturnépekkel egyenlő vonalon álló és azokéval egyenrangú tudományossággal biró nemzetnek nem nevezhetjük magunkat s nem fölmeneteles haladásban, hanem hanyatlásban vagyunk. Rendkívüli erőfeszítésre lesz szükségünk, hogy a hanyatlás folyamatát föltartóztathassuk.

Az elnöki megnyitó befejeztével *Heinrich* Gusztáv főtitkár terjesztette be jelentését az Akadémia mult évi munkásságáról. Köszönetet mondott főtitkárrá való megválasztásáért, majd panaszosan fejtegette Akadémiánk szegénységét a reá rótt nagy feladatokhoz képest. Mint másik főbajt említette, hogy kevés a tudós nemcsak az Akadémiában, hanem azon kivül is s a magyar tudós hivatalos és társadalmi teendőkkel annyira el van halmozva, hogy a tudománynak sokkal kevesebb hasznára tud lenni, mint a mennyire képes volna. Mindazáltal e rendkívül gátló körülmények közt az Akadémia elismerésre méltó munkásságot fejt ki. A lefolyt év munkásságából különösen kiemelte gróf Széchenyi István munkáinak kiadását s a Széchenyi-Múzeumot, mely ez év őszén meg fog nyilni. Jelentése végén a visszalépett főtitkár Szily Kálmán munkásságát méltatta s az Akadémia halottairól szólt meleg szavakkal.

A jelentés végeztével *Vécsey* Tamás mondott emlékbeszédet Tisza Kálmánról, ki az Akadémiának évek során át tiszteleti és igazgatósági tagja volt. Széles alapon rajzolta meg Tisza Kálmán egyéniségét, pályáját s ennek jelentőségét. Beszélt ifjúságáról, a midőn részt vett a szabadságharcz táborozásában, mint önkéntes nemzetőr, németországi tanulmányairól, ezek során szerzett alapos képzettségéről, de külföldről is épen hazahozott nemzeti érzületéről. Érdekesen fejtegette a pátens elleni küzdelmet, melynek Tisza egyik győzelmes vezére volt, ezután az 1861-iki országgyűléssel kezdődő szélesebb körű politikai szereplését, Deákhoz való viszonyát, a balközép működését a kiegyezés után egész a fúzióig, a Deák-párt és a balközép egyesüléséig. A fúzió után az 1875-iki választásokon a nemzet nagy többséget küldött Tisza szabadelvű táborába s ennek támogatásával erős államhatalom összpontosult Tisza kezében. Erre támaszkodva tizenötévi békét szerzett nemzetének, a mely alatt erőit kifejthette. Az állam és a nemzet egységét munkálta minden szempontból s megragadott minden eszközt, hogy a honalapító és államfentartó magyar nemzet nyelvét mennél többen megtanulják. Nemzeti politikája a magyarság evoluczióját, nemzetiségi politikája pedig ennek a folyamatnak békés lefolyását szolgálta. Részletezte ezután az emlékbeszéd Tisza Kálmán államférfiúi működését, a közigazgatás, a közgazdaság, a közlekedés, pénzügy és államháztartás s a mivelődés terén elért vivmányait. Ha egy s más kérdést máskép lehetett, vagy kellett volna is megoldani, legtisztább jóhiszeműségét a

Magyar hadijelentés

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A honvédvezérkar főnöke közli: A Kárpátokon túl előnyomuló csapataink július 2-án is további tért nyertek. A repülő erők a visszavonuló ellenséget eredményesen bombázták.

Az olasz sajtó a magyar csapatok előnyomulásáról

Róma, július 3.

A csütörtöki olasz lapok kiemelik a német hadijelentés megemlékezését a magyar csapatokról. A *Popolo di Roma* berlini tudósítójának jelentése szerint *a magyar honvédség előrenyomulása mutatja, hogy a bolsevisták elleni harc a Kárpátok galiciai részein is teljes kifejlődésben van. A szovjetcsapatok ma már csak Tarnopol irányában tudnának visszavonulni a galiciai beszögelésből.* Ezen a területen a bolsevikok már régebben jelentős erőket vontak össze, hogy támadást intézzenek Középeurópa ellen.

Az olasz lapok közlik a magyar honvédvezérkar jelentéseit is. Popolo di Roma kiemeli, hogy a magyar csapatok már a határontúli területen intéznek nagy támadást a bolsevisták ellen.

A *Messaggero* a honvédvezérkarnak azt a közleményét hangsúlyozza, hogy a szovjetcsapatokat már visszaszorították az egész határ mentén. Különösen érdekesnek találja a lap azt a körülményt, hogy *a magyar csapatok most éppen ellenkező irányban járják be azt az utat, amelyen ezer évvel ezelőtt Árpád csapatai vonultak be a mai Magyarország területére.*

Juniusban a németek 768.950 tonna angol kereskedelmi hajóteret sülyesztettek el

Az utóbbi nyolc nap alatt 109 angol repülőgépet lőttek le, miközben veszteségük 12 gép volt — A tengely légierői szakadatlanul támadnak Északafrikában is — Keletafrikában hatalmas esőzések akadályozzák a hadműveleteket

Berlin, július 3.

A keleti front harcain kívül történt hadieseményekről a német távirati iroda csütörtökön délután 3 órakor a véderőfőparancsnokságnak a *vezéri főhadiszállásról* kiadott alábbi *hivatalos jelentést* közölte:

A Nagybritannia elleni háborúban repülőink az elmult éjszaka egy 5000 tonnás kereskedelmi hajót sülyesztettek el; bombázták továbbá a délkelet- és délnyugati kikötőket is.

Az erős vadászoltalommal benyomult angol harci repülőgépek nappali támadásai ismét teljesen összeomlottak a La Manche-csatorna partjai felett. Az ellenség vesztesége 15 vadász és 5 harci gép; a német légierő vesztesége egyetlen egy gép.

Az ellenség repülői az elmult éjszaka romboló és gyujtó bombákat dobtak le Északnyugatnémetország több pontján. Néhány polgári személy meghalt vagy megsebesült. Bombák hullottak többek között brémai és oldenburgi házakra. Éjszakai vadászrepülőink és légvédelmi tüzéreink lelőttek három támadó harci gépet.

Az angol utánpótló hajók elleni háború junius havában is a várt nagy sikerrel járt. Haditengerészetünk és légihaderőnk 768.950 tonnát kitevő ellenséges kereskedelmi hajóteret sülyesztett el. Ebből csupán buvárnaszádaink 417.450 tonnányi teret sülyesztettek el. Ehhez járulnak még azok a súlyos veszteségek is, amelyeket aknákkal való különböző vállalkozásaink következtében szenvedett az ellenség. Ezenkívül oly erősen megsérült sok hajó, hogy az ellenség utánpótlása számára egészen vagy huzamosabb időre elveszettnek tekinthető.

Hasonlóan eredményes volt a német légvédelem is az angol légihaderő elleni harcban. Csupán junius 26-tól julius 2-ig 109 angol repülőgépet lőttünk le; 56-ot légiharcban, 24-et éjszakai vadászaink, 22-őt légvédelmi tüzéreink, hatot a haditengerészet, egyet pedig a gyalogság pusztított el. Ezenkívül két angol vadászgép összeütközött és lezuhant a megszállt területek felett.

Ugyanebben az időben a Nagybritannia elleni harcokban 12 német gép veszett el.

Az Atlanti-óceánon végrehajtott harci vállalkozások során különösen szép eredményt aratott a Popp fregatthadnagy parancsnoksága alatt harcoló tengeralattjáró.

Róma, július 3.

A Stefani-iroda csütörtökön délután 2 órakor az *olasz főhadiszállás* alábbi *hivatalos jelentését* tette közzé:

Bombázó repülőgépeink Ciprus szigetének egyik légi támaszpontja ellen intéztek támadást.

Északafrikában a tengely légierői Tobruknál állásokat, élelmiszerraktárakat és légvédelmi ütegeket találtak el s tüzeket és rombolásokat okoztak, Marsa Matruhtól keletre pedig repülőtereket bombáztak.

Ellenséges repülőgépek egyes kirenaikai helységek ellen intéztek támadást.

Keletafrikában a welhefiti arcvonalon erőteljes tüzérségi tevékenység folyt. Galla és Szidamo vidékén a hatalmas esőzések akadályozzák a hadműveleteket.

A *Stefani-iroda* jelenti: A szollumi arcvonalon az angolok junius közepén elszenvedett veresége óta arányalagos nyugalom uralkodik, melyet időnként járőr- és légitevékenység szakit félbe. *Annál hevesebb a harc Tobruk körül. A gyűrű itt egyre összébb szorul. A szárazföldi ostromlósereg mindinkább előredolgozza magát. A repülők támogatják a tüzérség munkáját. Az angol helyőrséget kétségbeesett helyzete kitörési kísérletekre készteti, amelyek azonban sorra összeomlanak.*

A sziriai Palmira hősi védekezése véget ért

Vichy, julius 3.

A csütörtöki sziriai hivatalos jelentés szerint *az angolok összpontosították erőiket a sziriai sivatagban és folytatták Beirut bombázását.* Miután a francia csapatokat és állásokat nagyon heves és fokozott tüzérségi tűzzel árasztották el, *az angol csapatok csütörtökön déli 1 órakor elfoglalták Palmirát,* amely ellen páncélos gépkocsikkal erős támadást intéztek. A hivatalos jelentés még ezeket mondja:

A palmirai állás elesett, miután *hős védői tizenhárom napon át bámulatraméltó ellenállást fejtettek ki olyan ellenséges erőkkel szemben, amelyeknek fölénye létszámban is valósággal megsemmisitő volt.*

Hivatalosan közlik azt is, hogy *a sziriai part mentén legutóbb végzett hadműveletek során egy francia buvárhajó elsülyedt.*

HÁBORUS HIRADÓ

Magyar határvadászok vonulnak előre Galicia földjén

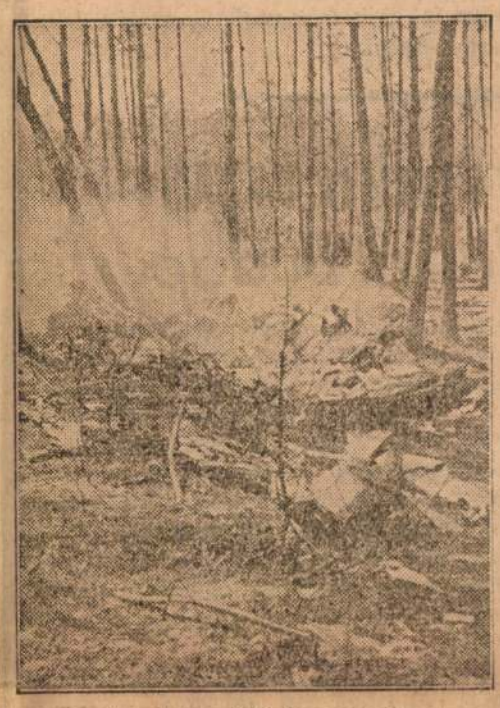

Szovjet-repülőgép roncsai az ukrajnai fronton

Német fogságba esett bolseviki dandárparancsnok

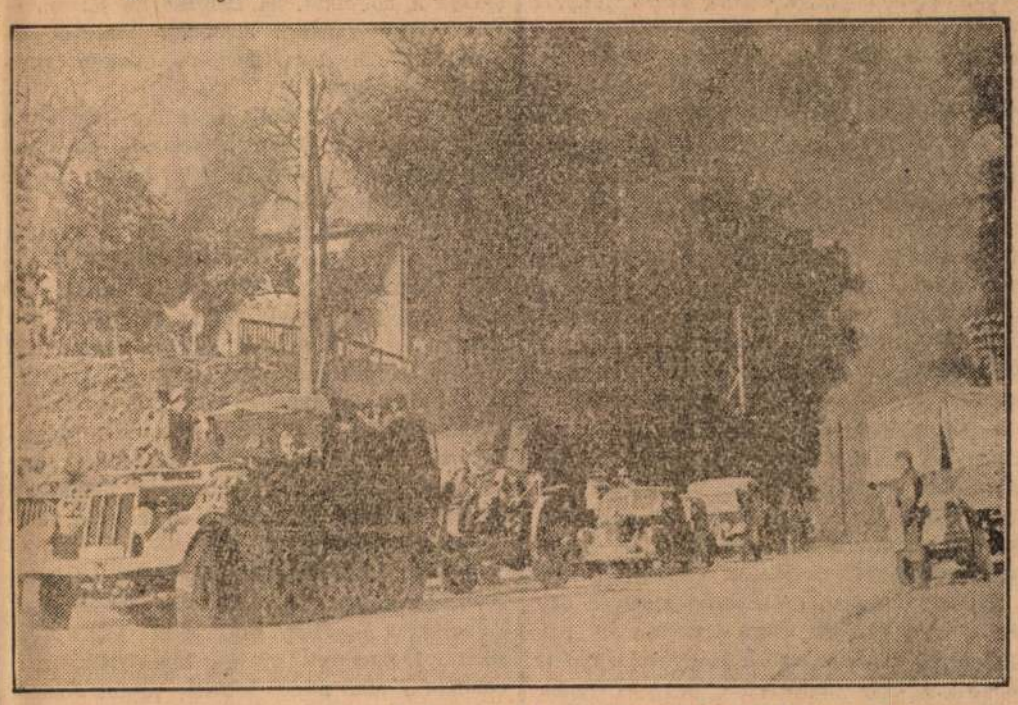

Német motoros csapatok haladnak át egy lángokban álló szovjet-városon

A litván hadtest katonái a szovjet-pokolból csoportosan szöktek át a németekhez

Megindult a diákkaptár-szövetség kölcsönakciója a gyergyócsomafalviakért

Annakidején megírtuk, hogy *Milotay* Istvánnak a gyergyócsomafalvi székelység elbírhatatlan sorsáról szóló vezércikke arra késztette vitéz nagybányai *Horthy* Istvánt, a diákkaptár szövetség országos elnökét: *intézzen felhívást ehhez a nagyszerű ifjúsági mozgalomhoz és kérje a különböző intézetek növendékeit a segítségben való részvételre.* Azóta az iskolai év befejeződött, s már legutóbb beszámoltunk arról, hogy az első diákkaptár megmozdult: egyik fővárosi leánypolgári iskola első osztályának növendékei felajánlották a csomafalvi székelyeknek az egyesztendős kamatmentes kölcsönt.

Most ugyancsak egy fővárosi községi polgári leányiskola, a Bajza-utcai jelentkezik másodikul és mint az igazgató írja: *a rendelkezésre álló rövid idő alatt a diákkaptár szövetség tagjai 150 pengő 70 fillért ajánlanak fel Gyergyócsomafalvának.* Ez az összeg — a kölcsön, ezenfelül az I. C. osztály 5 pengőt, a II. C. osztály 4 pengő 56 fillért, a IV. A. osztály pedig 10 pengőt ajándékul ad a szükölködő csomafalviaknak. A kölcsönt és az adományt szeptember 1-én bocsátják az akció rendelkezésére, s az igazgató azt írja, hogy az összeg akkorra még növekszik is.

A cégek sora se fogy el: *mára a Meinl Gyula kávébehozatali részvénytársaság levele érkezett meg az Uj Magyarság főszerkesztőjéhez,* akinek a cég azt írja: nagyon örülne, ha bekapcsolódhatnék a székely ifjúság nevelésének mozgalmába és kéri, hogy *15—20, legalább négy középiskolát végzett székely fiút szerezzünk a Meinl-üzletekbe gyakornoknak.* Természetesen a kérést továbbítjuk Gyergyócsomafalvára, — ha ugyan ott még akad a fiatalság között elhelyezetlen, hiszen a jelentkezők, gyárak, cégek, vállalatok majdnem mindenkinek helyet biztosítottak. A marosvásárhelyi állami tanoncotthonban azonban bizonyosan akad még a kétezer székely fiúból azoknak a cégeknek számára is, akik még csak — ezután jelentkeznek majd.

Egy szoborfej regényes utja Zombortól Belgrádon át Budapestig

(Középkorú úr ül velem szemben. Az asztalon egy majdnem félméteres érc-fej. Schweidel József 48-as honvédtábornok zombori szobrának feje.)

— Hol is kezdjem? Amikor a szerbek az 1918-as összeomláskor betörtek a Délvidékre, *Zomborban is megkezdték a „kultúrmunkát".* Gyilkoltak, raboltak, leverték a magyar feliratokat és *összetörték a szobrokat.* A városban két különösen szép szobor állott: *Rákóczi* Ferencé és *Schweidel* Józsefé, aki Zombor szülötte volt.

— *A Rákóczi-szobrot vak dühükben izzéporrá zúzták.* Amikor Schweidel tábornok szobrához vonult az esztelenül lövöldöző vad horda, azt mondják, a részeg szerb katonák puskatussal kezdték verni a szobrot. Az egyik fegyver hogy-hogynem elsült és *a vezénylő szerb őrmestert sziventalálta a golyó.* A babonás katonák rémülten szaladtak szét. *„Az Isten ujja",* mondogatták borzadozva.

— *A tisztikar nem volt ilyen érzelgős. Műszakiakat rendeltek ki és azok aprólékosan végrehajtották a „höstettet": a szobor fejét lefűrészelték, a talapzat két bronz reliefjét lefejtették és az egyes darabokat a Rákóczi-szobor törmelékeivel Belgrádba vitték. A szerb király ezt a „zsákmányt" a tartalékos tisztek egyesületének ajándékozta.*

— Foglalkozásom miatt sokat utaztam a megszállás ideje alatt a volt Délszláviában. Belgrádban is megfordultam többször. Itt a temetőben hatalmas csontház volt, ahová az elesettek maradványait gyüjtötték. A tisztikar emlékművet terveztetett a csontház fölé. A pályadíjat az a terv nyerte, amelyen egy kétszeres nagyitású szerb katona áll egy ágyú előtt, s annak csöve Magyarország felé irányul... Ugy határoztak, hogy a szobor öntéséhez a zombori szobrok darabjait használják fel.

— Egyszer Belgrádban egyik ismerösöm elárulta nekem, hogy a zombori szobormaradványok egy rézöntő műhelyében vannak. Azt mondta nézzem meg, mert tudta rólam, hogy mint mügyüjtőt, érdekelni fog a dolog.

— A rézöntő horvát ember volt és amikor megtudta, hogy magyar vagyok, mindjárt közlékenyebb lett. Megmutatta a műhely udvarán heverő szobordarabokat és azt mondta, hogy a szerb megbizók kikötötték: csak a magyar szobrok enyagát szabad felhasználni a beolvasztáshoz! Kimentem az udvarra és bizony majdnem elérzékenyedtem. *A szép Rákóczi-szoborból csak egészen apró idomtalan darabkák maradtak meg...* Amikor észrevettem, hogy Schweidel tábornok szobrának feje teljesen ép és ugyancsak sértetlen a két relief is, *elhatároztam, hogy az ereklyének számító becses darabokat, törikszakad, megszerzem.*

— Vásároltam a horvát öntőnél egy-két kisebb szobrot, de tudtam, hogy nem érkezett el még az idöm. Pár hét mulva ismét Belgrádban voltam és ujra elmentem az öntőhöz, aki barátként üdvözölt. Rendeltem kicsinyitett másolatot az egyik készülő szoborból és ugyanakkor bizalmasan félrevonva, kertelés nélkül kimondtam, hogy mit akarok még.

— *A horvát meghökkent és vakargatta a fejét.* Pénzt ajánlottam neki, de csak azt erősítgette, hogy felnégyelik, ha kiderül a dolog. Nem kételkedtem, hogy talán az életével játszik, de ezt még erősebben tudtam magamról. *Még több pénzt igértem és végül kötélnek állt,* de csak úgy, ha ő nem tud semmiről és én elviszem a szobor fejét, ahogy tudom.

— *Volt egy megbizható szerb emberem: Josip.* A Délvidéken született, a magyar uralom alatt nevelkedett. Josip hozta a szállodába a holmikat, ha Belgrádban jártam és vásároltam valamit. Josipnak mindent elmondtam. „Meglesz, meglesz, tessen rámbizni", — válaszolta.

— Utaznom kellett, hajnalban indult a vonat Pest felé. Josip a szállodai szobában éjjel tizenkettő felé felhajtott három pohár erős konyakot és *elindult.*

— Holdvilágos éjjel volt. Nem tudtam aludni. *Gondolatban követtem Josipot a város szélén levő öntőmühelyig.* A szobor és a két relief együttes súlya majdnem egy mázsa. Josippal úgy egyeztünk meg, hogy hajnalra a pályaudvarhoz viszi a „holmit". Nem tudtam lehúnyni a szememet és jóval a vonat indulása előtt kint voltam a pályaudvaron. A terv szerint itt Josipnak és egy ismerős hordárnak a segítségével kellett a szobordarabokat úgy elhelyezni, hogy a vámvizsgálatot kikerüljük.

— Már veszedelmesen közeledett az indulás ideje, a perronon javában búcsúzkodtak az emberek és Josip csak nem jött. Nem sikerült? Észrevették? — tépelődtem magamban s már szinte láttam, amint Josipot vallatják a rendörségen... Ha elárul, végem van — gondoltam s idegesen néztem az órát, hogy már induljunk innen, ebből a veszedelmes városból.

— *Egyszer csak odaköszön egy hordár, aki targoncán gurított valami zsákot. Mellette összeszorított szájjal Josip.* Sántítva! Josip nem is köszönt, csak mentek előre, a mozdony felé. Odasétáltam, vagy inkább futottam utánuk? Már nem is tudom. A hordár szerbül odakiáltott a fütönek, az leugrott és együttes erővel a kazán elé felrakták a zsákot.

— Josipot faggatni kezdtem, mi volt, hogyan volt, de nem szólt. Átvette a pénzt, amit igértem neki, aztán azt mondta: „Én nem ismerem az urat. Tetszik érteni? Nem ismer az úr sem engem. Prizrenbe megyek a ségoromékhoz..." Homlokára húzta a sapkáját és elment. Azóta sem láttam, talán sohasem tudom meg, mi történt akkor éjjel...

— *De Schweidel tábornok szobrának a feje megvolt. A vonat vitte kifelé Belgrádból és* én az egyik másodosztályú fülkében akkor csak erre tudtam gondolni. ***A határig már nem lehetett be-***

— *És ott is ment minden,* mint a karikacsapás. Az étkezőkocsiban volt egy belga pincér. Őt nem érdekelte a magyar-szerb ügy, számára nem jelentett semmit Schweidel tábornok szobrának a feje. Egy doboz finom szivarért átvette a zsákot és hogy hová tette, nem tudom, de a szerb mozdony ott maradt és velem, meg az értékes zsákkal már magyar földön szaladt a vonat.

— Tizenkét évvel ezelőtt történt. Azóta itt őrzöm magamnál. A szoborfej harmincöt kilogram súlyú és a tarkótól a fejtetőig mintegy negyven centiméter magas. A reliefek szélessége hetven, magassága negyvenöt centiméter. Külön-külön harminc-harminc kilogramot nyomnak. Mátrai Lajos szobrászmüvész, akinek alkotását 1905-ben állitották fel Zomborban, angol bronzból mintázta meg Schweidel tábornokot.

— Hallgattam a dologról, vártam. Eltitkoltam az egészet még a hatóságok előtt is, nem akartam, hogy kellemetlenség legyen belőle. A szerbek nem vették észre, vagy ha észrevették is, eltusso'ták.

— Most itt van Schweidel József aradi vértanu szobrának feje és két reliefje épen, sértetlenül... Nem lett belőle Magyarország ellen uszító propaganda...

(A középkorú úr befejezi a történetet, amelynek folytatása már az illetékesek feladata. Az adatok rendelkezésre állnak.)

Németh György

Julius 4

Páris megér egy misét; eddig ezt a történelmi mondást idézgették, akik valami elképzelhetetlen politikai pálfordulást, valami egészen elképesztő elvtagadást akartak illusztrálni. Mától kezdve a készlet az ilyen illusztrációhoz megszaporodott s aki bevonult vele a históriába, — a bolsevista szovjetunió diktátora, az egykori georgiai postarabló: Sztalin. Aki eddig nem ismert ilyen fogalmakat, hogy: nemzet és haza, aki tagadta e magasrendű eszmények létezését s egy kétszázmilliós birodalmon vasvesszővel regnáló terrorszervezete révén kiirtott mindenkit, ha akár a nemzet, akár a haza fogalmában hinni mert, aki egész generációkat pusztított ki, csupán azért, hogy a holtakkal együtt eltemesse a haza és a nemzet emlékét, most egyszerre megtért. Megtért a házához. Szájára vette a nevet, amelyet nem volt szabad Leninék és Trockijék óta kiejteni Oroszország földjén. Azt mondta rádióbeszédében, amelynek során az erdők felgyujtására, vetések letiprására, falvak lángbaborítására biztatta a megverten visszafelé özönlő bolsevista hadakat, hogy mindenkitől a legnagyobb bátorságot követeli, mert „a haza komoly veszélyben forog." Ugy érzi vajjon a véreskezű diktátor, hogy a bolsevizmus tana, a világ proletárjainak forradalmasítására törő marxi dogma nem elég lelkesítő gondolatnak az ellenálláshoz? Hogy a bolsevizmust, amelyet pedig több mint két évtizeden keresztül a földi paradicsom katekizmusának hirdettek, kevésbé szivesen védi a vágóhidra hajtott orosz paraszt, mint a haza földjét? Hogy az elmélet csak az uralomhoz volt jó, az élet-halálharchoz már kevés s ha vérezni kell, elesni, akkor már valami többet és nagyobbat kell a katona elé tüzni, mint Lenin és Marx tanításait? Lehet, hogy ebből a véres harcból csakugyan feltámad majd az orosz nép számára a haza, de kétséges, hogy határai közt helye lesz-e annak, aki most a kommunizmus materiális tanain nevelt tömegek számára oly hirtelen felfedezte.

A családi részvénytársaság, — ó, milyen hevesen és kiméletlenül üldözik nálunk a szegény szerencsétlen izraelitákat, — harminchatezer szíj alakjában még állami szállításhoz is hozzájuthatott. Egy jó üzletemberben, persze, ilyenkor reminiscenciák ébrednek, a régi boldog idők emléke motoszkál fejében és igyekszik a faji tradiciókhoz hűen viselkedni. Mondjuk, olyanformán, ahogy valaha a hadiszállítók szoktak a papirtalpú bakancsok korában. Ami selejtes áru előkeríthető, azt Szegő úrék ilyenkor, költséget és fáradtságot nem kímélve, előteremtik a föld alól is és „úgyis az állam fizeti!" kiáltással nyugtatják meg háborgó lelkiismeretüket, ha rendelkeznek ezzel a luxusszámba menő lelki fékkel. Nyilván a héber üzleti erkölcs klasszikus értelmezése nálunk, hogy a közösséget nyugodtan becsaphatja, aki tudja, sőt ezt tenni bizonyos mértékig kötelessége is, mert mi lenne, ha már az állami szállítások se hoznának különösen kövér profitot... Ez az a morál, amely miatt meg kellett tisztítani végre gazdasági életünket a mohó parazitáktól, ez a veszedelmes mentalitás, amely soha ki nem veszett belőlük, sőt a legnehezebb időkben dühöngött csak igazán szabadon. A jelek szerint nem javított rajtuk se példa, se elrettentés. Mert miközben kézzellábbal igyekeznek most is bebizonyítani: mennyire szeretik ezt az országot, milyen tökéletesen beolvadtak ebbe a népbe és méltatlan bűn a magyarságtól, amikor háttérbe akarja őket szorítani, — szemérmetlenül próbálnak csalni, meglopni az államot s az állam kasszáján keresztül a nemzetet, amelytől megértést, jóindulatot, szeretetet, egyenjogúságot, sőt tán különös pártfogást is követelnek.

A szigorú rendelet se segített, az angyalian demokrata amerikaiak nem hajlandók emberszámba venni még a nemzeti egység kedvéért se a négert. Philadelphiában, úgylátszik, Roosevelt lelkesítő szavait komolyan fogták fel a gyapjashajú és feketebőrű afrikai származékok, az ültetvények egykori rabszolgáinak ivadékai s elhitték, hogy a jövőben, legalábbis a demokráciák győzelméig, ők is olybá vétetnek, mintha homo sapiensek volnának s ennek folytán szabadságukban áll ugyanabban a vízben lubickolni, ugyanabban a homokban hemperegni, ahol a yankeek művelik ezt a nyári szórakozást. Hát persze, tévedtek a jámborok. Az Unio teljesjogú philadelphiai polgárai olyannyira felháborodtak a niggereknek a strandon történt megjelenése fölött, hogy mindjárt ököllel akartak maguknak elégtételt venni a tolakodó sértésért. Milyen öröme lett volna Rooseveltnek, ha látja a teljes testvéri összefogást, a fehérek és szinesek egymásba gabalyodott csoportjait az összetiport homokban! Valódi nemzeti egység volt ez, rendkívül demokratikus, hiszen lehetséges, hogy a Broadway pénzembere ölelgette éppen a harlemi néger zöldségárust, csak az a kár, hogy kissé elfajult a dolog s a négerek és fehérek első spontán összevegyülésének — harminc sebesültje maradt a homokon. A washingtoni hír szerint ötven riadóautón siettek rendőrök a demonstráció megfékezésére, szóval a verekedés egészen nagyarányú lehetett. Az európai elme csak azon tünődik el kissé rezignáltan, hogy vajjon Roosevelt valamennyi atyai tanácsát így fogadják-e meg az Egyesült Államok polgárai, s ennyire teljes-e az egyetértés például abban a kérdésben: legyenek-e az amerikai kapitalisták szövetségesei Sztalinnak és harcoljanak-e vállt vállhoz vetve a bolsevizmussal együtt a világ proletárjainak egyesüléséért.

EGY KÜLÖNÖS FIATALEMBER betörőkalandja a törvényszék előtt

Gyermekkorában egy lakatlan olasz szigeten robinzonoskodott Köröshegyi Nándor

Orvos és *nevelő* feladata az ifjúság lelkizavarainak gyógyítása, néha azonban a legsúlyosabb esetek a bíróságot is foglalkoztatják.

Tragikus főszereplője volt ilyen vonatkozású ügynek *Köröshegyi* Nándor 21 éves cukrászinas...

Évekkel ezelőtt a rádió adott róla személyleírást, mert nyomtalanul eltűnt munkahelyéről.

Mestere leszidta valamiért és az érzékenylelkű gyerek annyira szívére vette a korholó szavakat, hogy munkaruhában, cukrászsüveggel a fején, fehér kabátban és kötényben eltűnt.

A rendőrség hiába keresete, mikor váratlanul *két évre eltűnése után* megkerült.

Olasz halászok akadtak egy elvadult, mezitelenül élő gyerekre az Adriai-tenger egyik kis lakatlan szigetén, ahol gyers halon, gyökeren és bogyókon élt.

Amikor megállapították, hogy *csak magyarul* beszél, átadták a magyar hatóságoknak és hamarosan sikerült megállapítani személyazonosságát: a szerencsétlen, sok kalandon és szenvedésen átment „Robinson" *Köröshegyi cukrászinassal azonos.*

Berlin és Szófia

Az eset után *visszaadták a hatóságok szüleinek.*

Nem tudták azonban megakadályozni azt, hogy a gyereken ismét úrrá ne legyen a beteges vándorlási vágy: még két ízben eltűnt.

A német hatóságok *Berlinből* küldték vissza, a következő alkalommal pedig *Szófiából* jelentette az olasz rendőrség, hogy *Köröshegyi* Nándort sikerült feltartóztatni.

Az utóbbi időben, mintha megnyugodott volna a gyerek. Rendesen dolgozott, munkája megbízható volt. Néhány nappal ezelőtt azonban már ismét a rendőrséget foglalkoztatta. *Javíthatatlan kalandor természete sodorta ismét bajba.*

Ezúttal azonban már más színezete is volt a dolognak. *Betörésen fogták rajta.*

Akrobatikus ügyességgel felmászott egy bérház tetejére, onnan leugrott a szomszéd ház erkélyére, egy lakáson keresztülhatolva, a szomszéd ház üvegtetejét betörve, beugrott a Celsius Rt. irodahelyiségébe.

Feltört egy íróasztalfiókot ahonnan 120 pengőt vett ki. A zsákmány megszerzése után szerencsétlenségére a kényelmesebb utat választotta, mégegyszer nem merészelte a háztetőkön veszélynek tenni ki az életét és a bérház *főlépcsőjén* ment le és el akart távozni.

A házmesternek azonban gyanus volt az éjszakai látogató, leigazoltatta és megkérdezte hol járt.

— *Fent jártam egy nőismerősömnél* — felelte *Köröshegyi* —, *egy barna lánynál, az ötödik emeleten.*

— Jöjjön csak, barátom, a rendőrségre, *nincsen az ötödik emeleten barna lány!* — mondotta a házmester és karonfogva az őrszobára vezette a fiatal betörőt. Letartóztatása után megindul az eljárás és ma foglalkozott ügyével a büntetőtörvényszéken *Molnár* Árpád tanácselnök.

„Akit szeretni tudnék..."

— Ne tessék elítélni — zokogott a fiatal gyerek —, *nem vagyok én rossz gyerek és nem akarok betörő lenni.* Az volt mindig a vágyam, hogy megismerkedjek valakivel, aki szeretni tudna.

— Legutóbb a Gellérthegyen megismerkedtem valakivel, akibe beleszerettem. A leány azonban néhány találkozás után szakítani akart velem. Mondotta, hogy gyerek vagyok, neki pedig pénzre van szüksége. Elhatároztam, hogy szerzek neki pénzt...

Tanukat hallgatott ki a bíróság: a betöréssel vádolt gyerek mesterét, aki azt mondotta, hogy *Köröshegyi Nándor a legmegbízhatóbb alkalmazottja, szorgalmas, még eddig soha kifogás ellene nem merült fel.* Életét és a vagyonát is rá merné bízni és a legnagyobb megdöbbenéssel szerzett tudomást *Köröshegyi* ujabb kalandjáról. A fiatalember édesanyja is érdekes részleteket mondott:

— Beszámíthatatlan az én fiam — sírta a bíró előtt —, ok nélkül dührohamokat kap gyakran, néha pedig olyan gyerekesen viselkedik, ami nem illik egy 21 éves fiatalemberhez. Ólomkatonákkal játszik és egész viselkedése egy serdületlen gyerekre mutat.

Goltner dr. ügyész a lefolytatott bizonyítási eljárás után indítványt terjesztett elő. *Rendelje el a bíróság Köröshegyi Nándor elmeállapotának megvizsgálását, mert az adatok alapján alapos a gyanú, hogy valóban büntetőjogilag beszámíthatatlan, a serdüléses elmezavar jeleit mutatja.*

A bíróság valóban elfogadta az indítványt és úgy határozott, hogy *Köröshegyi Nándort orvosszakértők vizsgálják meg,* annak megállapítására, hogy *milyen lelki és erkölcsi zavarok vihették rá a csendes, jómegjelenésű fiut a vakmerő betörés végrehajtására.*

Zsitvay Imre

EREDMÉNYES RAZZIA beszivárgott idegenek után több kávéházban és panzióban

Kézrekerült az okmányhamisító Méhes Oszkár

A *Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság* tegnap és tegnapelőtt *nagyarányú razziát tartott a főváros különböző kávéházaiban.*

A razzián a KEOK-detektívek a külföldi beszivárgottakat keresték, akik illegális úton kerültek az országba és engedély nélkül tartózkodnak itten.

Tegnapelőtt délután először az Andrássy-uti *Róma* kávéházban jelentek meg a detektívek. Itt elfogták *Méhes* Oszkár ismert és szökésben lévő okmányhamisítót.

Méhes a néhány hónappal ezelőtt kipattant keresztlevél-okmányhamisítások ügyében került rendőrkézre, amikor internálták *Nagykanizsára.*

Az okmányhamisító az internálótáborból három nap mulva megszökött és azóta is szökésben volt.

Méhesen kívül elfogták még *Salzer* Miksát, aki *Szlovákiából* szivárgott be az ország területére. A *Rómakávéházból* előállították *Ken* Zsigmond, *Schmoll* Rudolf és *Landau* Ignác németországi beszivárgott idegeneket. Itt fogták el a detektívek *Rusz* László kereskedőt is, akit másfél évvel ezelőtt *kiutasítottak, illetve kitoloncoltak az ország területéről.*

Az előállítottakat kihallgatásuk után a toloncházba vitték, ahonnan rövidesen elszállítják őket a határra.

Ezenkívül még *tíz előállítás* történt a nagyarányú razzia során, de az előállítottak ügyét még nem zárták le és igazoltatásuk, illetve itt tartózkodásuk jogossága még kivizsgálás alatt van. A detektívek megjelentek még a *Kairó* és *Lovrana* kávéházban is, ahol a vendégek közül többeket igazoltattak és felszólították őket, hogy irataikkal igazoltatás céljából jelentkezzenek a *Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóságnál.*

Tegnap délután a detektívek megjelentek a Vilma királynő-út 20. szám alatt lévő *Fasor-penzióban* is.

A Fasor-penzióban elfogták Katona Imréné Mező Ilonát, aki örök időkre ki van tiltva az ország területéről.

Katonáné, amikor meglátta a detektíveket, felrántotta szobájának erkélyre nyiló ajtaját és *az erkélyen keresztül le akarta magát dobni az emeletről.* A detektívek az utolsó pillanatban akadályozták meg az öngyilkossági kísérletet. Az asszonyt leszedték az erkély korlátjáról. A nagyarányú, két napig tartó razzia a *Dunaparkkávéházban* fejeződött be, innen azonban *nem történt előállítás.* A külföldieket ellenőrző razziát *Baranyay* Miklós detektívfelügyelő irányította.

CSIKSOMLYÓN a Szent Ferenc-rend erdélyi káplalanja P. Boross Fortunát, a kiváló történészt választotta meg rendfőnökké.

Sportüdülő gyermekek és fiatal lányok részére, testnevelő tanárn vezetésével. Torna — tánc. Széchenyi-hegy, Kalóz-út 3. sz. Telefon: 365—334.

ÚJ KÖNYVEK

SZIKLAY JÁNOS DR.:

Dunántúli kultúrmunkások

Magyarországnak Erdély után legvonzóbb és legszebb kultúrterülete a bájos Dunántúl, ahol az ország legfejlettebb szellemi és mezőgazdasági életét a legurbánusabb városait találjuk. A Dunántúl szellemi és gazdasági felvirágoztatásának szóvivőiről írt most impozáns, vaskos művet *Sziklay* János dr., a Dunántúl Közművelődési Egyesület illusztris elnöke, a nyolcvanötödik éve ellenére is rendkívül tevékeny és friss kitűnő író. Hatszáz oldalas szép, komoly munka a *Dunántúli kulturmunkások*, nemcsak regionális, hanem egyetemes magyar kultúrszempontból is. Nem kis munka volt összegyűjteni a Dunántúl íróit, költőit, tudósait, zeneszerzőit, képzőművészeit, közgazdasági és politikai kitűnőségeit életrajzi adatok szempontjából és hogy Sziklay János ezt a nehéz feladatot a lehető legsikeresebben oldotta meg, az nagy hozzáértése mellett a hatalmas anyag fölényes ismeretét bizonyítja. A rengeteg megbízható adat révén igen értékes mű hasznos forrásmunka lesz azok számára, akik a szépséges Dunántúl kultúrtörténetével foglalkozni akarnak. A mű nemcsak a dunántúli születésű kultúrmunkások életrajzi adatait tartalmazza, hanem azokét is, akik alkotásaikban kapcsolatba kerültek Pannonia bájos országrészével.

Sziklay János értékes munkája időálló, hasznos mű, amelyhez hasonló ezen a téren még nem jelent meg. *(p. h. r.)*

DR. V. UZSOKY NORBERT:

KIÜTÉSES TIFUSZ

A könyv szerzője, mint katonai szakorvos elsősorban a nagyközönség számára írta ezt az érdekes történelmi keretbe állított szakmunkáját. Végigvezeti az olvasót ennek a veszedelmes járványnak európaszerte jelentkező nagy pusztításain, rámutatva különösen az évszázadokon át magyar betegségnek hívott kiütéses tífusz magyarországi pusztításaira a mohácsi vész után.

Ma már nem kétséges, hogy minden nagyobb európai háború alatt elsősorban a hadrakelt seregeknél kisebb-nagyobb járványokban jelentkezik a kiütéses tífusz, amit azután kellő előrigyázat hiányában a mögöttes országrészekbe is átvisznek a megfertőzött katonák. Ez a gyors lefolyású és nagy halálozási arányszámmal pusztító járvány évszázadokon át szinte korlátlanul szedte áldozatait mindaddig, míg Nicolle, a párisi Pasteur-intézet tunisi fiókjának vezetője arra az érdekes felfedezésre nem jut, hogy a kiütéses tífuszt nem maga a beteg, hanem kizárólag a ruhatetű terjeszti, amely nemcsak a ruhában, hanem az emberi hajban is megbújva, közvetlenül fertőzi meg az emberi vért. Ha a tetvetlenítést a legnagyobb gonddal keresztülviszik, akkor a kiütéses tífusz kórokozója, a tífuszbacillus, nem tud továbbterjedni és így a járványok könnyen elszigetelhetők.

Az érdekes könyv nemcsak a betegség külső tüneteit, hanem annak mikénti kezelését is részletesen ismerteti, valamint mindazokat a hatósági intézkedéseket, amelyek a tífuszjárvány, továbbterjedését megakadályozzák. Hogy a most folyó világháborúban olyan szórványosan fordul elő a kiütéses tífusz, ennek az a magyarázata, hogy a frontról visszatérő katonákat a legtökéletesebb tetvetlenítő eljárásnak vetik alá.

— **A Szabadság,** *Serényi* Gusztáv *kitűnő politikai hetilapja,* új számában a *„ponyvaszelleme"* teszi éles bírálat tárgyává. *Lendvai* István a legújabb „szellemidéző" áramlattal szemben mond éles kritikát, mert ez is alkalmas rá, hogy az élet keménv realitásairól a lelki zürzavar irányába terelje el a figyelmet. *Serényi* Gusztáv arról ír, hogy mi az oka a különböző „mithoszok" körében megindult bomlásnak s hogyan hat ez hátrányosan a nemzeti egységre. *Okolicsányi* László Szent István királyunk keményen és határozott jellemű édesanyjának érdekes életét ismerteti.

Károly román exkirály *összeütközésbe került a mexikói törvényekkel*

Károly volt román király, aki jelenleg Mexikóban tartózkodik — a „Paris-soir" jelentése szerint — különös összeütközésbe került a mexikói törvényekkel. A törvényes rendelkezések értelmében a volt román királynak a külügyminisztérium által kiadott íven látogatónak kellett volna feltüntetnie magát. Károly exkirály azonban megtagadta az ív kiállítását azzal az indokolással, hogy a mexikói törvényt uralkodóra nem lehet alkalmazni. A különös incidenssel kapcsolatban a mexikói sajtó hangoztatja, hogy a volt uralkodót Mexikóban csak egyszerű külföldinek tekintik, aki nem vonhatja ki magát a törvényes rendelkezések alól.

Hivatalvesztésre ítélték *a sikkasztó vármegyei irodaigazgatót*

Máramarossziget, júl. 31.

(Az Esti Kurir tudósítójától.) Megírtuk, hogy *Beöthy* Ödön, Máramaros vármegye irodaigazgatója mintegy három héttel ezelőtt eltünt lakásáról és miután napokig nem jelentkezett, *Ajtay* Gábor alispán elrendelte ellene a fegyelmi eljárást, egyben felfüggesztette hivatalától.

Miután Beöthy számadásai körül mintegy 12—13 ezer pengőt kitevő hiány mutatkozott, az alispán az ügyészségen feljelentést tett ellene.

Beöthyt a rendőrség Szatmár megyében fogta el és bekísérte a máramarosszigeti ügyészség fogházába.

A fegyelmi eljárás véget ért és ennek eredményeként Ajtay Gábor alispán, mint fegyelmi hatóság, vétkesnek mondotta ki Beöthyt.

A sikkasztót a hozzátartozók ellátási igényeinek megvonása mellett hivatalvesztésre ítélték.

Beöthy ellen a fegyelmi eljárástól függetlenül tovább folyik a bűnvádi eljárás.

SZENT ISTVÁN HETÉBEN MEGKEZDI MŰKÖDÉSÉT *a tabáni világító szökőkút*

A 25 méter magas vízoszlopot 120.000 gyertyafényű reflektorok világítják meg

A főváros vezetősége a nehéz háborús viszonyok ellenére is módot talált arra, hogy Budapest lakosságát és az ideérkező idegeneket egy *új vonzó látványossággal* gyönyörködtesse.

A modern parkká átrendezett Tabán területén, a Királyi Várpalotával szemben, minden technikai ötletességgel felszerelt új világító szökőkútat létesített.

Tulajdonképpen a szökőkút nem is új, hanem a Városligetben, az Iparcsarnok előtt lévő *több évtizedes művészi szökőkút berendezését és gépészeti felszerelését vitték át a Tabánba* és szerelték fel az elkerülhetetlen technikai újításokkal az itt létesített szökőkútba. *Szendy* Károly polgármester áldozatkészsége és városszeretete mellett *Zaitz* László gépészeti tanácsnoké az érdem, hogy ez az új látványosság megszülethetett.

A tabáni szökőkút több hónapig tartó munka után elkészült, bemutatását csütörtökön este rendezték, a nagy nyilvánosság előtt azonban csak a Szent István-heti ünnepségek során kezdi meg működését.

Zaitz László tanácsnok a tabáni világító szökőkút létrejöttéről a következőket mondotta munkatársunknak:

— Az ezeréves kiállítás idején létesült a városligeti *Iparcsarnok* előtti szökőkút, amely id. *Mátrai* Lajos szobrászművész kiváló alkotása. Az annakidején ritkán látott művészi szökőkút vonzó látványossága volt a Ligetnek és sokan megcsodálták hatásos játékát, kiváló technikai berendezését.

A főváros 1926-ban modernizálta a szökőkutat, amely átalakított formájában egyike volt a kontinens legnagyobb és legszebb ilyenszerű alkotásának.

Többször felmerült azonban az óhaj, hogy a szökőkutat *távolítsuk el erről a helyről, mert a Nemzetközi Vásár terjeszkedésének útjában áll* és különben is éppen a legnagyobb idegenforgalom idején, a vásárok alkalmával, a világító szökőkút *nem működhet.* Ezért határoztuk el, hogy egy alkalmas helyen a régi berendezés felhasználásával egy *új szökőkutat építünk.*

A választás a központi fekvésű Tabán területére esett, ahol az új szökőkút hatalmas perspektiva mellett gyönyörködtetheti a közönséget.

A víztükör 25x30 méter terjedelmű. Ennek közepén lépcsőzetesen kiemelkedő emelvényből tör fel mintegy *óriási jegenyefa* az alul öt méter széles és felfelé egyre vékonyodó *25 méter magas vízoszlop.* A medence négy sarkában a víztükör alól felbuzogó geyzirhez hasonló *kisebb vízoszlopok* ezt egyenlítik ki és teszik változatossá a vízijátékot.

A világítást szolgáló reflektorok vízmentes szerelvényekben vannak elhelyezve és színösszetételükkel a legváltozatosabb színhatásokat lehet kifejteni.

A medencében 400 köbméter víz van, amelyet a szivattyúk óránként egyszer cserélve, körforgásban tartanak. A vízsugarakat több mint 196 különféle nagyságú cső löveli fel. A reflektorok *120.000 gyertyafényt* sugároznak. Az új szökőkút építése és felszerelése mindössze *135.000 pengőbe került.*

A munkálatok tervezését és művezetését *Zaitz* László tanácsnok és *Szabó* Jenő műszaki főtanácsos irányítása mellett *Gábori* Béla főmérnök és *Vadász* Kálmán mérnök végezték.

A SZABADSÁG SZOBRA NEW-YORKBAN.

Közelebb elvégre fölállitják a szabadság istennőjének oly sokszor emlegetett óriási szobrát Bedloes szigeten a new-yorki kikötő bejáratánál. Hatalmas szobor ez, a legnagyobb emberi művek egyike, melyet hajdan méltán nevezhettek volna világcsodának, inkább, mint az ezek közé számitott, de sokkal kisebb rhodusi koloszt; ma azonban, midőn világrészeket választ el az ember csatorna által, a havasok és tenger alatt alagutat fur s az örök hó hazájába felvezeti a füstölgő gőzkazánt, s épen New-Yorkban, hol az emberi alkotás egy másik óriása, a brooklyni hid is látható, csak — bámulatot kelt. Maga a szobor, talapzatát nem számitva, 150 lábnyi s e felett emelkedik még — mintegy 300 lábnyira a tenger szine fölé — a képünkön is látható jobb kéz az óriási fáklyával, mely maga 12 láb magas érctorony s melynek csúcsán a balkonon 12 ember kényelmesen elfér. A praktikus yankee ugyanis a szabadság istennőjét, ki «a világot megvilágositja» gyakorlati szempontból egyuttal világitó toronynak használja fel s valóban ez óriási szobor, 300 láb széditő magasságból bocsátva szét a villamos fényt a földgömb egyik legnagyobb s leginkább látogatott kikötőjére, jövőben kitünő szolgálatokat tehet.

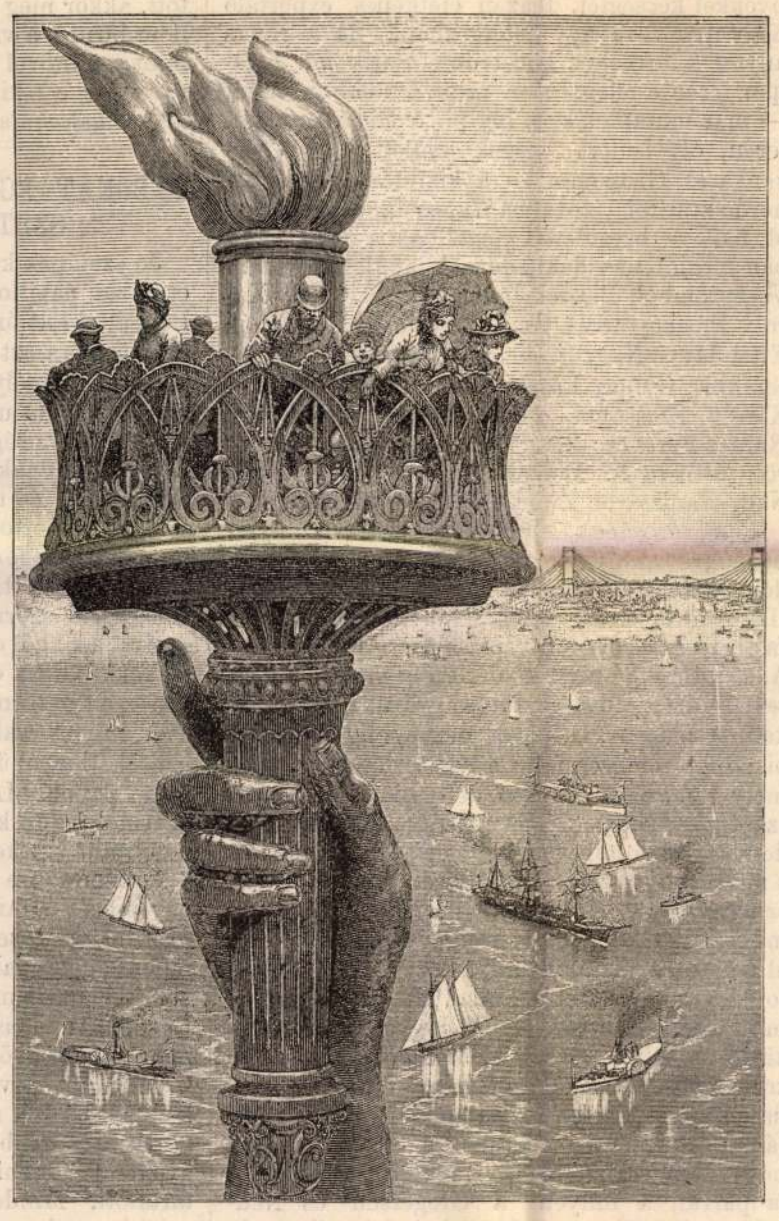

A NEW-YORKI UJ SZABADSÁGSZOBOR EGY RÉSZLETE.

A szobor története eléggé ismeretes, lapunkban is többször megemlékeztünk róla s igy ezuttal csak egy két adatot emlitünk fel. 1876-ban, midőn az Egyesült-államok népe a függetlenségi nyilatkozat százados évfordulóját ünnepelte, a francziák, megemlékezve azon jelentékeny szerepről, melyet őseik a függetlenség kivivásában játszottak, az oczeánon túl levő nagy rokon köztársaság népének közadakozásból egy nagyobbszerü emléket ajánlottak fel. Bartholdy Frigyes Ágost, elzászi jó nevü szobrász (szül. Kolmárban 1834-ben) ugyanaz, ki Rapp tbk, Schongauer, Erckmann és Chatrian szobrait is készitette, vállalkozott a nagy munkára, mely már óriási méreteivel is nagy feltünést keltett a világvárosban s folyton izgatottságban tartotta a párisiakat. E nagy méretekről elég legyen csak annyit emlitenünk meg, hogy a jobb kéz mutatóujja 12 láb hosszu s hogy a szobor egyik czombjában a müvész egykor jelentékeny számmal egybegyült hirlapiróknak és notabilitásoknak rendezett banketet. Az egész szobor érczből van és pedig $^3/_5$-ben vasból, $^2/_3$ részben rézből, 350 egyes darabból áll, melyek művésziesen illenek össze. Az egész óriási méretei daczára szép mű s a szabad tengerről elég jól látható.

Éveken át tartott munka után ez évben végre darabokban átszállitották az óriási szobrot az «Isire» nevü franczia vontató hajón, s huszonöt napi utazás után szerencsésen elért Amerikába. Ez alatt ott megcsinálták a talapzatot, melyhez már a mult évben augusztus hó 5-én kezdettek hozzá s egyuttal a fáklyát tartó jobb kezet, melyet a szoborhoz illesztettek. A szobor fölállitása a legközelebbi napokban már megtörténik, s ha sikerül, Amerika egy uj csodás épülettel lesz gazdagabb.

KÉPEK AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁSRÓL.

I.

A keleti pavillon minaretjéről.

Bármily meglepő is az a kép, mely elénk tárul, ha a főkapun belépünk a kiállitás területére, hol a széles korzó jobbján és balján a pavillonszerü épületek gazdag változata vonul fel, összhangzó keretet alkotva a közepett emelkedő iparcsarnok nagy terjedelmü épületével, magasba nyuló impozáns kupolájával — utóvégre mégis az, a mit a szem áttekinthet, nem oly terjedelmes, semhogy megszokottá ne lehessen. Mint régi ismerősöket üdvözöljük — futólagos pillantással. A keret ugyanaz marad, legfölebb a staffage változik, a hullámzó néptömeg. Szinte felejtjük már, mily csodálatos átalakulás szinhelyén vagyunk; mint emelkedett a homokos buczkán, most már valóságos park közepette, egy egész városrész, mintegy varázs-ütésre. Az a kellemes benyomás, melyet öntudatosan éreztünk kezdetben, öntudatlanná változik később. Csak ha vendégeink kiséretében látogatunk ki, ezek bámulata éleszti fel ujra . . . .

Egészen más, szinte meseszerü az a kép, melyet a kiállitás nyujt, ha nem sajnáljuk a fáradtságot s felmegyünk a keleti pavillon karcsu minaretjére. Tekintetünk először is a messzeségbe kalandozik. Ezüst szalagként vonul a Duna a budai hegyek aljában. Kékes szürkeségben vész el a lapos tetejünek mutatkozó Svábhegy; tölgyesei között itt-ott fehérlik ki egy-egy nyári laknak verőfényes falazata. A budai várhegy az előtérben, mint egy kis törpe, hátán tartja az ide látszó épületek hosszu sorozatát; a királyi várlak nagy méreteivel, a Mátyás-templom szines tetőjével tisztán kivehető. Mint nyája felett őrködő juhász, hasal a czitadella a Gellérthegyen s fülelni látszik a mélyben elterülő főváros nyüzsgő életére. A Csepel-sziget egy-két helysége, bádogos tornyával átmenetet képez a pesti oldal rónaságához. Egész közelben terül el az uj lóversenytér, közepén a vizgyüjtővel. Közvetlen szomszédságban a százház-csoportozat, mellette a főváros egyik legszebb ékessége, az uj központi pályaház. Itt már kezdetét veszi a főváros tenger házainak zavaros tömege. Nagy részét eltakarja a városliget. Annál tisztábban kivehető Kőbánya hatalmas kürtőivel. Oldalvást és közelebb a Paskál-malom fasora ötlik szembe, innét fogva huzódik az a hegyes-völgyes térség, hol az udvari rókavadászatok tartatnak, egészen Káposztás-Megyerig, hol a master tanyázik falkájával. Itt ismét felcsillámlik a Duna fényes csikja . . .

E körültekintés csak egy röpke percz müve. Hiszen régi ismerősök e tájak, csak álláspontunk uj. Azonban szemünk előtt, közvetlen közelben, az ujság varázsával ismeretlen világ képe bűvöl el, a kiállitás egy részének madártávlata. Ennek nézésébe elmerülve órahosszat gyönyörködhetünk a látnivalókon s mindig ujabbnál ujabb, szebbnél szebb részleteket fedezhetünk föl. Képünk a dolog természeténél fogva az egésznek csak egy részét adhatja vissza. Balra a renaissance-stilusban épült, szabályos királyi pavillon felső része buvik elő a fenyvesek közül, a kép jobb oldali sarkán a Haas-féle pavillon nyeregalaku, szeszélyes tetőzete képez határt. E két szélső épület között az előtérben a szebbnél szebb pavillonok egész kis gyarmata mutatkozik. Éles és jellemző körvonalaival az erdészeti pavillon azonnal szembetünik, előtte a lombok mögé rejtőzve Albrecht főherczeg pavillonja, jobbra mellette az árvai uradalom pavillonja áll, félig-meddig eltakarva a kiállitás három hires épitő-vállalkozójának pavillonjait, Neuschloss Marczel és Ödön erdei lakát, Gregersen zöld zsindelyü, góth stilben épült vadász-lakát és Neuschloss K. s fiai pavillonját, mely szerencsés utánzata Achmet kutjának, csakhogy fából. Mindezeket túlszárnyalja az iparcsarnok impozáns kapuzataival, melyek valóságos diadal-ivek, magasba nyuló kupolájával és a laternán levő aranyozott koronájával. Az egészet és annak minden részletét lombozat foglalja keretbe. Egy egész szimfonia szinekből és formákból, a melyhez az alaphangot a pázsitok, a lombos fák üde zöld szinezetének gazdag változata szolgáltatja. Az épületek fantasztikus körvonalait megelevenitik az épületrészeknek eleven szinváltozatai és mozgást hoz az egész képbe a számtalan nemzetiszinü zászló lobogása. S mégis van még valami, a mi talán — a maga nemében — még ezt a pompás látványt is felülmulja — s ez, ha vasárnap vagy csütörtök este a minaret tetején felvillan a 12,000 láng erejü óriási reflektor! Az ezer egy éjszaka mind ama varázsa, mely ifju korunkból lelkünkbe vésődött, mámorositó özönével ujra erőt vesz rajtunk, belémerülünk ama tündéri fényárba, mely innét a szinek és formák előttünk elterülő tömkelegére kisugárzik. Hogy csillan-villan minden egyes tárgy, — mint játszák tündér-tánczaikat, megannyi gyémánt lepkeként — a fénysugarak, tánczolva, bujdosva a fák lombozatai között, s világot hintve egyes csoportozatokra! A ki azt hiszi, hogy a modern tekhnika prózaivá tette a mindenséget, számüzte a tündérvilágot — az menjen fel ily alkalomkor a minaret erkélyére s azután be fogja vallani, hogy a mit az arabs képzelet gazdag világa költészetében csak megálmodott — ime azt a 19. század tekhnikusa igaz valósággá alkotta meg.

II.

Az iparcsarnok szökőkutjánál.

Akármilyen fülledt és nyomasztó legyen is a kánikulai levegő az iparcsarnok vasoszlopai és üvegmennyezete alatt, az ember felfrissül és megélénkül a szökőkut közelében, mely szelid csobogással gyürüzve ontja hullámait a tágas kőmedenczében, s hűs légáramot hajt a közelállók arczába. Ha a többi része a csarnoknak inkább a munka és a tanulmány fárasztó utjának szinezetével bir, akkor itt, a szökőkut tájékában, bizonyosan az üdülés pontját találhatjuk meg; itt közel zsongja a nemes alkotásu orgona szivhez ható akkordjait; itt verik a czimbalmon Pintérék kettősben a Rebekka nótáját, kit a népdal legujabb hősévé választott, s itt játszák zongorán hat kézre Mendelssohn «Nászéji indulójától» az «Auf den Fluren» polkáig a klasszikusok és tánczdarabirók egész repertoárját. Egy szünetlenül zengő pont ez a kiállitás testén, mely az elegánczia, fény és előkelőség középpontját is képezi. Itt csillognak-villognak egyfelől az ékszerészek kirakatai, az Egger-czég szivárványszinü nemes opáljai, csakhogy ezek a szivárványok nemhogy elüznék, de fölidézik a felhőt hölgyeink homlokán, sőt néha a záport is szép szemeikben; itt pompázik a Budapest főváros által Stefánia trónörökösnének menyasszonyi ajándékul felajánlott remek magyar ötvösmivü garnitura s Link szekrényében kormányelnökünk boldog vejének, báró Radvánszky Bélának rózsaszin zománczos diszkardja, öve és menteléncza. Másfelől a magyar porczellán- és majolika-ipar hatalmas nevei, a Láng, Fischer és Zsolnay czé-

gek kirakatai tárják fel szineik és idomaik gazdag pompáját, s legjobb hirü fényképészeink gyüjteményeiből kandikálnak elő a szépség és a nevezetesség legkiválóbb képviselői.

A szep renaissance-müvü szökőkut, melyet Mátray Lajos tanár tervezett és a Schlick-féle gyár öntött vasba, mig medenczéje és oszloptalapzata Csik József czementgyárából kerültek ki, tizenhat sugárban ontja alá és fölfelé a vizzuhatagot, tengeri szörnyekből, halat, kigyót, réczét tartó gyermekalakokból kombinálva. Felül a kimagasodó középhajó világos mennyezete, köröskörül ablakokkal és páholyokkal szakitva meg, szakadatlan sugarát árasztja a fénynek és derengő világosságnak az alant elhelyezett tárgyakra, meg-megtörve a velenczei üvegek metszett tiszta kristályán a gyémánt- és drágakövek tündöklő tarkaságán. A Fischer-féle négy óriási váza, melyekről már szóltunk e helyen, dús lombu száritott csokrokkal diszeleg a tó négy szögletén s itt-ott könnyü nádfonatu székek és franczia kerevetek kinálják kényelmes üléssel a bolyongásban elfáradt és a zene hangjait sováran éldelő közönséget.

A nyugati salon jó izlésü elegánciája és a keleti bazár mozgalmas élénksége vegyül össze e helyen, hogy bizonyos sajátlagos kifejezést adjon az iparcsarnok e pontjának apró csecsebecséivel, luxusczikkeivel, elefántcsont-faragványaival, szerpentin- és zsoboki márványtárgyaival, arany-, ezüst- és ékszerneműivel, a zay-ugróczi sétapálczák izléses faragványu gyüjteményeivel, a fényképészeti és sokszorositó-ipar termékeivel, az üveg- és porczellánczikkekkel, bőrdiszmüvekkel, a könyvkötészet és könyvkiadás valódi remekeivel, férfi- és női divatczikkeivel. Sorsjegy-elárusitó lánykáknak, kik a bejáratoknál elhelyezett asztalkák mellett foglalnak helyet, mindenki számára van egy bátoritó mosolyuk, néha több is, és egy Orlicé professzornak is becsületére váló mathematikai kiszámitással ajánlják «biztos» nyereségü sorsjegyeiket. Az udvarias látogató a kisasszony évszámainak megfelelő seriessel, vagy születési évével tesz próbát. Szerencsére ez a fegyver, ha ügyesen forgatható is, de hamar elkopik, mert egy bizonyos határon túl már dupla perczentjutalék mellett sem liczitálnák feljebb a szép elárusitónők saját életkorukat, ha tudniillik kifogy az igazi vagy megközelitő szám.

Hát még ha az udvarias vevő osztozást igér a nyereményből! Melyikök volna olyan skeptikus, hogy ne sietne rögtön notizébe jegyezni a tréfásan tett ajánlatot.

Ha az iparcsarnok szive a kiállitásnak, az iparcsarnoknak is szive a szökőkut környéke. El lehet tehát mondani, hogy a mint minden vér a szivbe tódul, ugy a kiállitás látogatóinál is minden szem oda villan, minden láb oda vonzódik, a hol a képünkön látható fényes és előkelő csoportozatok terjednek szét, miként a pávafark fényes és zománczos ernyő-küllői.

III.

A fa-ipar az országos kiállitáson.

A kiállitás megnyitására Bismarck herczeg által hozzánk küldött Lucius porosz államminisztert — ugy mondják — semmi sem lepte meg annyira, mint az erdészeti pavillon körül végig nyuló 30—35 méter hosszu hatalmas fenyők, a milyeneket vén Európának vajmi kevés országa tud felmutatni. S valóban erdészeti és fa ipar-kiállitásunk valamennyi között a leggazdagabb és a legteljesebb. Mig a többi iparágak nagy részénél méltán panaszkodhatunk, hogy a vidéki ipar nincs oly gazdagon képviselve, mint remelhető volt, addig a fa-ipar terén Magyarországnak minden vidéke lehető teljes képben van feltüntetve. E jelenség hü tükre nemzetgazdasági viszonyainknak is. Kivéve a malom-ipart, igazán nagy kivitel a külföldre csak is a fa-ipar körében mutatkozik, bár az itt elért eredmény még meg sem közeliti azt a fokot, a melyet országunk erdőkben való gazdagsága alapján joggal remélhetünk. Ugyanis a magyar birodalom erdőségei 15.868,136 kat. holdat boritanak be, s ezeknek évi átlagos jövedelme tizenkét millió forint. Tekintélyes összeg, de ha meggondoljuk, hogy intensiv gazdálkodás szerint ez erdők értékének 2400—3100 millió forintot kellene képviselni, ugy ama kimutatott tiszta jövedelem még nagyon csekély, alig $^1/_3$ százalékot tesz ki. Ez óriási nyers anyag értékesitése fogja az ország gazdagodásának egyik legfőbb tényezőjét alkothatni és ép kiállitásunk erre vonatkozólag nagy mérvü reménnyekkel kecsegtet. Igazán életképes, exportáló nagy ipar csak ugy keletkezhetik, ha a nyers anyag a forráshoz közel dolgoztatik fel. A faipar terén e jelenség — mint fentebb jeleztük — már mutatkozik is. Igy pl. a kádár-munkák terén, oly ismert czégek mellett mint Cservenka és Grossman — a kiállitási két óriási hordó készitői — továbbá Walser János és fia, Vuk M. fiai — becsülettel megállnak a nagy számban megjelent vidéki kádárok is: Benkő István Veszprémből, Bezdek János Váczról, Csally Károly Érsekujvárról, Csallotzky János Brassóból, Ettel János Nagy-Szebenből, Jankovich M. Alcsuthról, Gyulay László Debreczenből, Liwehr Károly Brassóból, Plank Rezső Pozsonyból, Rainer Ferencz, a legrégibb kádár-czég, Szegedről, Selinka N. Domaniczáról, Vogel Konrád Nagy-Kanizsáról, Zwick Antal Soroksárról.

Pécs városának, mely természeti viszonyainál fogva mintegy arra van szánva, hogy a vidéki iparnak góczpontja legyen, Zsolnay majolika-gyárán kivül egyik főbüszkesége, hogy a fa-ipar oly elsőrendü képviselője, mint az Engel A. s fiai czég, onnét küldik szét, messze tengereken túl, hatalmas gőzfürész-gyáruk ipar-termékeit. A magyar fa iparra nézve alig található biztatóbb jelenség mint e gyár története. A gyár, mely 1860-ban «az első dél-nyugat-magyarországi gőz-fürészelő» név alatt alapittatott, kezdetben elszámlálhatlan nehézségekkel küzködött s ma már — 25 évi fennállása után — Franciaországban, Hollandiában, Olaszországban a magyar fa-iparnak elsőrangu képviselője, sőt el lehetne azt is mondani, hogy ez országokban jobban ismert mint nálunk. Trefort miniszter, mint a közalapitványok főfelügyelője, körültekintő és helyes érzékü szellemének ujabb bizonyságát adta, midőn megbizván az Engel A. s fiai czéget a kiállitási közalapitványok pavillonjának épitésével, alkalmat adott bemutatni, hogy nem csak a főváros kebelén birunk oly fa-iparral, a milyent a Gregersen és Neuschlossok épületein láthatunk és bámulhatunk, hanem a vidéken is. Kiállitási épületeink ez egyik legsikerültebbjéről már adtunk egy vázlatot, most a hatalmas gyár részleteinek bemutatása alkalmából egy más oldalról mutatjuk azt be. Az emlitett czég ezen kivül a kiállitáson is gazdagon van képviselve. Az emlitett pavillonban, mely Schikedanz A. műépitész tervei után készült, Engel A. és fiai pécsi gyárában készült mintaszerü parasztbutorok is láthatók, melyek menten minden izléstelen czafrangtól, a szó teljes értelmében megnemesitve tüntetik föl a magyar butor stilt. A kiállitás V. csoportjában (az erdészeti pavillonban) láthatjuk a gyár erdészeti készitményeit: franczia dongát, német kádár-fát, vaggon-gerendákat. Ékes oszlopszekrényen talajkoczkaminták foglalnak helyet, ezekkel győzte le a czég ausztriai és német versenytársait. Belgrádban is a szerb királyi lak — mely nemrég épült — ilyenekkel van padozva. A honvédfölszereléseknél a honvédség részére készült, czéltábláúl szolgáló alakzatok vannak bemutatva, valamint a födött lovardák mintázatai, melyek a magok nemében a lehető legnagyobb fesz-távoluak. A gyár fő kiviteli czikkeit a burkoló lemezek (fournirok) s a padlókoczkák képezik, s ezekből a czég roppant mennyiségeket szállit nemcsak Francziaországba, Olaszországba, Hollandiába, hanem már meghóditotta a Balkánfélsziget országait is a magyar ipar részére. Mult évben Szerbiába és Romániába voltak nagy kivitelei. Ujabban a Földközi-tenger partvidékeit is bevonta forgalma körébe, egész Algirig elhatott. A gyárban, melyet képünk feltüntet, két gőzgép működik, az egyik 65, a másik 15 lóerejü. Használatban van 2 óriási törzsfürész, 9 gyalugép, 14 körfürész, 2 szelvényfürész, 1 szalag- és 1 lombfürész. Magában a gyárban naponta 100—120 munkás keresi meg kenyerét, a téli idényben a czég erdeiben 500—600 munkás nyer foglalkozást és a vidék lakosai a legkülönfélébb erdei iparczikkek készitésére tanittattak be. Azért emlitjük föl ez adatokat, hogy számokban is feltüntessük, mily nagy előny a vidékre nézve is, ha legalább a fa-ipar terén lemondunk a nem mindig helyes központositó rendszerről, és az intéző körök minden lehetőt megtesznek, hogy a vidéki faiparos ne legyen kénytelen nyügül érezni azt, hogy ő csak — vidéki. Ha meggondoljuk, hogy Magyarországban hány megye van, a hol a földnek több mint 50 százaléka erdővel boritott, akkor még több okunk van sajnálni, hogy nem birunk a vidéken több oly fa-ipar-teleppel, mint a minővel Pécs városa büszkélkedik. Horvátország e tekintetben szerencsésebb, de erről más alkalommal.

K. Imre Lajos.

BABONATÁRGYAK A KIÁLLITÁS ERDÉSZETI OSZTÁLYÁBAN.

Jó szemnek kell lenni, a mely észrevegye az erdészeti pavillon egyik zugában, a Széchenyi Béla által lőtt óriási medve állkapcsának szomszédságában azt a néhány rakás szeszélyes gyökérformát, mely a legkülönbözőbb emberi és állati alakokat utánozva, kelt tréfás benyomást a néző közönségnél. De még ha észrevették is, kevesen vannak, a kik ezeknek czéljával, rendeltetésével és mivoltával közelebbről ismerősök. A csoportozatot Zazula János erdész állitotta ki Rasnagorából, Horvátországból, s eredeti művészetének titka abban áll, hogy minden képzelhető szörnyidomu gyökérdarabot összeszedve, azokból egy-két metszéssel a legfurcsább alakokat állitja elő. Csak szemet kell rá festenie, s kész a legszörnyetegebb vagy legnevetségesebb alak, milyet csak a képzelet alkothat. Hegedüjátszók, kigyóbüvölők, békák, akrobaták, ördögök, papok. Leggyakrabban fordul elő egy egyenesen álló krokodil, hosszu kereszttel kezében, mint egy keresztelő szent János.

Mindenesetre dicséri e gyüjtemény kiállitója ügyességét. Hanem ez ügyességen kivül még más, historiai szempontból is érdekesek és tanulságosak e tárgyak, mert ama babonás képzetekre vonatkoznak, melyekkel századok előtt egész Európában s nálunk is az emberhez hasonló mandragora gyökerei iránt voltak.

A növény neve: *Atropa mandragora*, s gyökerének birását szerencsehozónak tartották. De annál nehezebb volt megkeritni. Mandragora-gyökeret kihuzni a földből veszélyes dolognak tartatott. Minden rostszálat ki kellett tépni, mert ha csak egy rostocska bennmaradt, annak sikoltása ölt. Legbiztosabb módnak vélték azért bedugni a fület s egy kutya farkát a növényhez kötni s aztán elszaladni. A kutya, gazdáját akarván követni, kirántja a gyökeret, s legott kiadja párját.

Hasonló hitök volt a rómaiaknak már, s az angoloknál VIII. Henrik idejében kezdtek erősen elterjedni a mandragora-gyökerek. Földi embernek nevezték őket, s hitték, hogy vagyonszerzésre segitnek. Csak meleg vizben kellett megmosni négyszer egy évben és selyembe bónyálni.

Német felfogás szerint a földi ember az Alruna-lányoktól származik s innen neve is: Alraun. Hivják Hexenmännchennek (boszorkafi), sőt Galgenmännchennek is, abból indulva ki, hogy ott szokott teremni a hol egy gyilkost felakasztottak. Görög neve, mandragora, viszont francziául main-de-gloirenak lett elrontva, a mi a dicsőség kezét jelenti. 1810-ig ilyen gyökéralakokat, olyanformán készitve, mint a hogy a kiállitáson láthatjuk, árulni is szoktak volt Francziaországban.

Különböző gyógyhatásai közt a mandragorának emlitik azt is, hogy álomhozólag hat, s igy az arabok megeszik. Már Maharbul fölhasználta ezt a tulajdonságát ellenségeivel szemben. Mondják, hogy gyümölcsei az érzékeket is izgatják s termékenyitenek, a miért aztán a régiek bájitalokra is használták. Továbbá levelei, a sebre téve, a fájdalmát is csillapitják s némely keleti nép dohányozza is. Mindenesetre gyökere kábitólag hat, s ezért nehéz műtéteknél már az ó-korban használták. Jókai több regényében egész reczepteket sorol fel, melyekben őseink a mandragora-gyökér jó hatására számitottak.

A mandragora-gyökér emberi hasonlatosságát is már Pythagoras görög bölcs emliti. De hitték azt is, hogy vele láthatlanná tehetik magokat, s amuletként viselték varázslás ellen. Közhit volt, hogy ártatlanul felakasztott magjából kel ki a bitófa alatt s gyökeréből már a középkorban faragtak emberi alakokat. Megtisztitották s egy szekrénybe állitották, a ház valamely titkos helyén s csak kincsek emelésére, jóslásra stb. vették elő. Minden ebéd előtt valami ételt és italt is tettek eléje, vasárnap este borban és vizben fürösztötték s ujholdkor friss ruhákat adtak rá. Egyéb tulajdonságai voltak: hogy betegségek ellen óvszerül szolgáltak, pörben szerencsét hoztak, stb. Mindezekért már régóta egész ke-

KÜLÖNFÉLÉK.

LUKÁCS GYÖRGY *vallás- és közoktatásügyi miniszter a művészi nevelésről és az iparművészetről.* November hó 12-én tartotta a miniszter, mint a főváros II. kerületének képviselőjelöltje, programmbeszédét, amelyben részletesen foglalkozott a művészet fejlesztésének kérdésével. Beszédének ide vonatkozó része, amely az érdekelt szakkörökben nagyon jó hatást keltett, így hangzik:

„Az állam a művészeti műveltség, a nemzeti közízlés fejlesztésében két irányban működhetik hathatósan közre és én egyik legszebb kötelességemnek ismerem, hogy ezekben az irányokban legalább az előkészítő lépéseket megtegyem. Egyik irány az, mely a *művészképzés tökéletesítését*, a másik pedig az, mely *egy nemes ízlésű társadalom nevelését* szolgálja.

Az előbb említett célra való törekvés művészeti tanintézeteink olyan reformját igényli, melynek révén lehetővé váljék, hogy a fiatal magyar művésznemzedék a modern kor legmagasabb szintjén teljes kiképeztetését itthon nyerhesse. Ne menjen a magyar művészifjú idegenbe, életkorának abban a szakában, amely minden idegen hatás iránt legfogékonyabb, a mikor még nincs ítélete. Ha művésztehetségeink kiképzésének föltételeit itthon biztosítanunk sikerül, művészetünk csakhamar meg fog telni a nemzeti szellem minden erejével. S egy erős nemzeti művészet nemcsak rányomja előkelőségének jegyét az egész közműveltségre, hanem önálló jellemző formákkal és fokozódó belső beccsel gazdagítja az ország egész ipari tevékenységét. A művészet és az ipar között az érintkezési pontokat szaporítani szándékozom, mert tisztában vagyok azzal, hogy a művészet nélkül való ipar a magasra fejlett kultúrák világversenyében meg nem állhat. A világ nagy gazdasági küzdelmek harcában áll s e küzdelemben az ipar fejlettsége lesz első sorban döntő. A magyarság ipari jövőjére nagy behatással lesz az, mennyire helyez súlyt a következő generációk szemének és érzésének gondos, művészi nevelésére.

Művészetünk fölvirágzása, iparunk ereje, kelendősége és társadalmunk vezető szempontjainak emelkedettsége, a nemzet *esztétikai nevelésének* ügyével áll szoros kapcsolatban. E tekintetben *első sorban az iskola föladata a fejlődő generációk lelkének és tehetségének esztétikai művelése. Természetes, hogy e cél szolgálatában mindenekelőtt a tanár- és tanítóképzési kell beillesztenünk.*

Nagyon fontos a rajztanításnak rendszerré tétele, továbbá gondoskodás arról is, hogy a rajztanítás az iskolák egész vonalán szakbeli felügyelet és ellenőrzés alá helyeztessék, s hogy ezzel kapcsolatban az iskolák rajztanításának eredménye időnkint rendszeres iskolai országos rajzkiállítások révén közbirálat tárgyává tétessék. Az ily kiállítások módot fognak nyújtani a tanítási rendszernek tapasztalati alapon való folytonos tökéletesítésére és a tanítási érdemek elismerésére.

Hogy a művészet megértését és a gyakorlati életben való elterjedését a közönség körében minél intenzívebb módon elősegíthessem, *az ország különböző vidékein művészeti és iparművészeti tanfolyamoknak, továbbá jeles művészek vezetése alatt iparművészeti műhelyeknek létesítése iránt szándékozom* kezdeményező lépéseket tenni, ott ahol lehet, a közművelődési egyesületek érdeklődésének belevonásával. Főleg nagy súlyt helyezek arra, hogy ily iparművészeti tanműhelyek által az ország vidékein, a helyi népművészethez csalatkozóan, a nép ízlése és munkakedve gyarapodjék, keresetforrásai pedig gazdagodjanak. Az első iparművészeti tanműhely szőnyegcsomózásra és szövésre Kriesch Aladár kiváló festőművész és iparművészeti tervező vezetése alatt Gödöllőn már működik is. Alig néhány hónap óta működik ez a műhely s már 50 nőt foglalkoztat a legszegényebb néposztályból. S ha hozzá teszem, hogy ez a műhely gyakorlati elvek alapján a legtisztább művészeti szempontok vezetése alatt áll, remény lehet arra, hogy általa egy egész magyar vidéket megnyerünk a magasabb értelemben vett munkának s ott, ahol eddig a nyári dolog után megszünt minden iparkodás, ezután állandó lesz a léleknemesítő tevékenység és az elégedetlenséget megszüntető kereset.

Országos Iparművészeti Iskolánk, mely e nemben egyedül az országban, nem töltheti be egészen nagy közgazdasági hivatást amiatt, hogy tanítási rendszere a gyakorlati iparral való szorosabb és szervesebb kapcsolatot mindeddig nélkülözni volt kénytelen. Tanerőinek és tantervének érdeme folytán egész raját bocsátja ki a kiválóan képzett iparművészeti tervezőknek, de ezek az ifjak nagy nehézségekre találnak az életben a gyakorlati érvényesülés tekintetében, mert az iskolában sohasem volt alkalmuk a saját terveik megvalósításának gyakorlati föltételeivel is foglalkozniok. A művészeti készültséget elsajátították az iskolában, de az *ipari és üzleti* egészséges szellembe nem nyerhettek kellő betekintést. *Ezért sürgős feladatomnak fogom tekinteni az iskola régen vajudó műhelykérdésének gyakorlati megoldását.* A külföldön a művelt társadalom áldozatkészsége jelentékeny adományok révén teszi lehetővé, hogy az ily iskolák tervei nemes anyagokban kivitelre is kerüljenek, mert hiszen csak ily módon képződhetnek művészi iparosok, de nálunk e tekintetben is helyettesítenie kell az államnak a társadalmi érdeklődés sajnálatos hiányát. Igyekezni fogok azonban, hogy e társadalmi érdeklődés felébresztésére módot keressek.

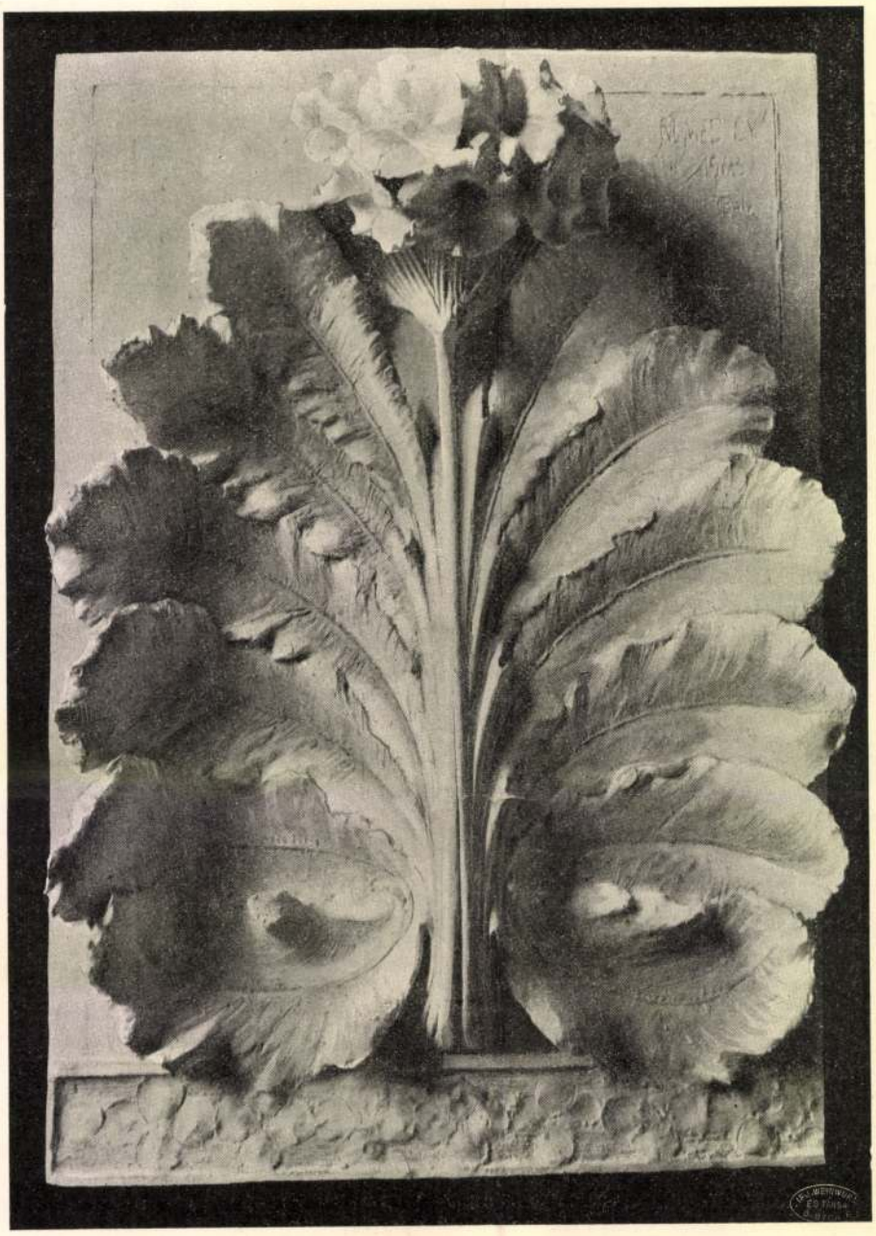

HOMLOKDÍSZ.
TERVEZTE NEMES GYÖRGY.

TANÁR MÁTRAI L. GY.

nek egyszerű regisztrálására szorítkozunk annál a közeli viszonynál fogva, amelyben lapunk szerkesztősége a kitüntetett férfiakkal van: A király az iparművészeti oktatás terén szerzett érdemeik elismeréseül *Fittler* Kamill országos iparművészeti iskolaigazgatónak a magyar királyi udvari tanácsosi címet, *Morelli* Gusztáv tanárnak az iparművészeti iskolai igazgatói címet, *Mátrai* Lajos György tanárnak pedig a Ferenc József-rend lovagkeresztjét adományozta.

AZ ORSZAGOS IPARMŰVÉSZETI ISKOLA JUBILÁRIS ÜNNEPSÉGEI.

MÁS HELYEN találja az olvasó annak a kiállításnak ismertetését és méltatását, melylyel ez a negyedszázadot megért kultur intézetünk a nyilvánosság elé lépett, visszapillantást engedve az alapítás gondjaira és nélkülözésére, számot adva jelen tevékenységéről, és bizalmat, hitet követelve jövő munkássága iránt.

Hogy az az erős munka, amely e kiállítást megelőzte, az ötlet, a szorgalom és ügyesség, mely a kiállított munkák nagy tömegében megnyilvánul, teljes elismerésre talált, annak bizonysága a napi sajtó és a hozzáértők nyilatkozatai. E helyen azon szűkebb körű, szinte családias jellegű ünnepélyekről emlékezünk meg, melyeket a tanári kar és a tanuló ifjúság rendezett, emlékezetessé kívánván tenni e napokat régi és most is működő tanárai, jelen és egykori tanítványai számára.

Október hó 23-án nyílott meg az iskolai kiállítás, mely alkalommal egybegyűltek az ipari és művészi világ kitünőségei, azoknak az intézeteknek és egyesületeknek fejei, melyek az intézettel, vagy az iparművészet ügyével összeköttetésben állanak, a resszortminiszter, az államtitkár és tanácsosaik.

Az a néhány szó, amelylyel az iskola igazgatója a szakminisztert fogadta, lapidáris tömörségben mondja el az iskola történetét, célját és jövő törekvéseit. Szerinte: „abból a szerény kis magból, melyet Trefort Ágoston egy negyedszázaddal előbb általános bizalmatlanság és kicsinylés közepette elvetett, egy terebélyes fa nőtt, mely bő táplálékot nyujt mindazoknak, akik a tisztes iparban művészetre is szomjúhoznak. — Az 1880-ban alapított egy szakosztályból, aránylag rövid idő folyamán hét szakosztály lett; az egy vezető tanárból huszonegy rendes és segédtanár; a kezdő hét tanulóból közel négyszáz, míg az egymástól távoleső és így az egymás-közötti érintkezést meghiusító négy szegényes bérlakásból e szép palota.

Emellett — s ami még fontosabb — az iskola legbensőbb életében is megváltozott. Idejekorán levetette azokat a súlyos békókat, amelyek a mult század második felében a művészetet és az iparművészetet szabad mozgásában gátolták. Az oktatás a természetben, a magyar népies művészetben és a hazai ereklyékhez fordult. Először modern lett és iparkodik most modernségében magyarrá is lenni.“

A kiállításon végigkalauzolt miniszter úr és a kiállítás vendégei meggyőződhettek arról, hogy az iskola működésének új irányát jellemző szavak igazán komolyan vannak értve. A következő nap reggelén Trefort alapító miniszter sírjánál gyűlt egybe az ifjúság és a tanári kar, hogy szeretettel és hálával emlékezzék meg arról a nagy ideálistáról, akinek már nem adatott meg megérni kicsiny méretű, de nagy jelentőségű alapításainak virágzását. Nemkülönben megkoszorúzta az ifjúság Kelety Gusztávnak, az iskola első igazgatójának sírját is.

Október 27-én rendezte az intézeti ifjúság jubileumi ünnepségét az iparművészeti múzeum nagy csarnokában, kicsiny, de lelkes közönség előtt, akiknek soraiban ott voltak az intézet egykori tanárai, régi növendékek (egyik-másik már országos nevű művész), akik szeretettel sorakoztak ismét az iskola munkásai közé, kiállítván munkákat, hogy így is jelét adják a régi kötelékek erejének, melyeket nem pusztít el az élet s az idő.

Az ifjúsági énekkar nyitotta meg az ünnepélyt a Szózat eléneklésével s ugyancsak ez zárta be a Himnuszszal. Közbül a beszédek elsejét az iskola igazgatója mondotta, lelkes szavakban buzdítván az ifjúságot a kitartásra azoknak a példáknak nyomán, amelyet az iskola 25 éves élete nyújt.

Ugyanerről emlékezett meg más szavakkal az iparművészeti múzeum igazgatója Radisics Jenő is, aki mint a testvérintézet feje, a múzeum és iskola között létesült szervi és érzésbeli kapocsra mutatott rá.

Lhotka István növendék lendületes alkalmi ódája és Jámbor Lajos növendék beszéde emelkedtek ki az ünnepi programm számai közül, melyek közeit az ifjúsági énekkar magyar dalai töltötték ki, hozzájárulván a hallgatóság megilletődésig fokozódott hangulatának emeléséhez.

A jubiláris ünnepségek legutolsójának tárgya Mátrai Lajos tanár volt, mint akinek tanári munkássága egyidejű az iskola működésével. Szeretettel emlékezett meg róla ez alkalommal a tanári kar, melynek mindegyik tagja utána került az intézetbe és az ifjúság, melynek köréből már egész sorát nevelte az ünnepelt tanár a talentumos és hasznavehető művészeknek és iparművészeknek.

Az ez alkalommal egybegyült közönség ugyancsak a múzeum kupolás csarnokában fogadta a jubiláló tanárt és művészt, és az ünnepi ének elhangzása után Fittler Kamill üdvözölte őt szívből eredő és szívhez szóló szavakkal, kiterjeszkedve a multra, arra az időre, amelyben Mátrai osztálya egyedül képviselte az intézetet, végigpillantva a fejlődés korán, mely idők mindinkább öregbítették az ünnepelt munkás férfiú érdemeit.

Fittler után a szobrásznövendékek nevében Kreipel Ottó, a többi intézeti növendék nevében Abos B. köszöntötték az ünnepeltet prózában, Lhotka István pedig lelkes költeményben. Úgy az ifjúság, mint a tanári kar ezenkívül ékes üdvözlő okiratokat és díszes emléktárgyakat nyújtottak át Mátrainak. *G. I.*

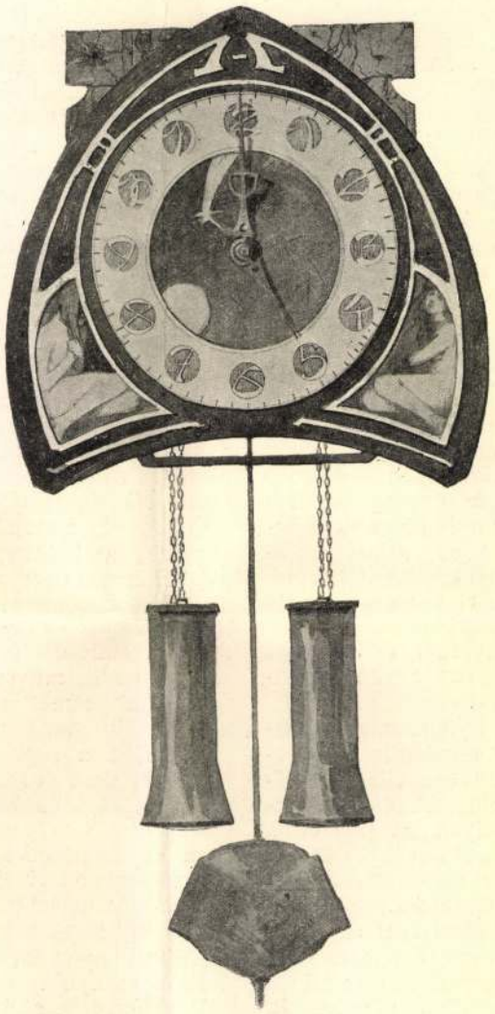

ÓRA.
AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA. TERVEZTE JÁMBOR LAJOS. TANÁR BENCZUR BÉLA.

*

Ezen a helyen feljegyezzük még, hogy az iparművészeti iskola jubiláris kiállítása alkalmából az *Országos Iparegyesület* egy egyesületi ezüst és két bronz-érmet ajánlott föl az intézet tényleges, kiválóbb növendékeinek kitüntetésére; továbbá, hogy a *Magyar Iparművészeti Társulat* ugyanilyen célzattal egy ezüst és három bronz Trefort-plaquettet ajánlott föl, végül pedig hogy *Thék* Endre, mint az Országos Iparegyesület alelnöke egyszáz koronát adott az esti tanfolyam érdemesebb növendékei között való kiosztásra. A tanári testület, valamint a kitüntetéseket adományozók megbizottaiból alakult biráló bizottság a következőképen döntött a kitüntetések felett:

Az Orsz. Iparegyesület ezüstérmét *Bődy* Kálmán kisplasztikusnak, a bronzérmek egyikét *Nemes* György díszítő szobrásznak, a másodikat pedig *Pilló* Sándor díszítő festőnek; a M. Iparművészeti Társulat ezüst Trefort-plaquettjét *Jámbor* Lajos díszítő festőnek, a bronzpéldányokat pedig *Tálos* Gyula lakásberendező, *Mühlstein* I. ötvös és *Szémán* Gyula díszítő szobrásznak itélte oda, míg a Thék-féle 100 koronás jutalmat négy 25—25 koronás részre osztva *Ruff* András fafaragónak, *Csida* János kárpitosnak, *Tóth* Lajos asztalosnak és *Pallós* Rezső bőrszobrásznak adományozta.

*

A hivatalos lap nov. 23. száma a következő kitüntetésekről ad hírt, melyek-

IZSÓ MIKLÓS SÍREMLÉKE.

Tizenöt évvel a művész halála után, f. évi okt. 26-án állítja fel az Izsó emlékbizottság a síremléket Izsó Miklós sírhantja felett a kerepesi-uti temetőben. Kétezer s néhány száz forintba került az egész, de ezen aránylag véve csekély összegnek előteremtése is nagy fáradságba került. Türr István tábornok és Than Mór festő, a bizottság első elnökei, időközben eltávozva Magyarországból, lemondtak az elnöki tisztről s ma, mint elnök, Keleti Gusztáv, az orsz. mintarajztanoda igazgatója, vezeti a bizottság ügyét. Mátray Lajos fiatal szobrász, kinek nemrég Gönczön felállított Károlyi-szobrát is bemutattuk olvasóinknak, jóformán áldozatkészséget tanusított a kegyeletes eszmével szemben, midőn hírneves pályatársa számára begyült összeg fejében oly emléket állított fel, mely a kerepesi-úti síremlékek között ritkítja párját s méltó Izsó Miklós nevéhez.

Közöljük ennek a síremléknek rajzát, mely az athleta termetű magyar szobrászt dolgozó-ruhájában és vésővel kezében mutatja be, mellette a szobrászat jelvényeivel.

Mennyi remény dölt sírba e korán, már 44 éves korában, elhunyt művészszel. Most, midőn az aradi vértanuk emlékére állított szoborművet az egész müvelt közönség éljenzései között leplezték le, több jogunk van önérzetes bizalommal tekinteni a magyar szobrászat jövője elé: 15 évvel ezelőtt, midőn Izsó koporsóját a kerepesi-úti temetőbe kisértük, aggódva néztünk a jövő elé, mert hiszen Izsó volt az egyetlen számbavehető magyar szobrász, ki hazájában működött.

Nem lehet feladatunk most ismételni a felejthetlen művész életrajzát, melyet lapunkban már két izben is közöltünk*, de a kegyeletes ünnep alkalmával önkéntelenül is eszünkbe jut az a tragikus élet, mely, a magyar úttörők közös sorsát jellemezve, e jelesünknek is osztályrészül jutott.

Nem úgy történt vele, mint hírneves elődjével, Ferenczyvel, kit ifjusága napjaiban a nemzeti lelkesedés túlbecsülve, hódolatokkal tüntetett ki, hogy azután kijózanodva elfeledje s életében megtagadja: Izsó már a magasabb igényekkel biró korszakban lépett fel, nagy küzdelmek között s csak egyesek által pártfogolva, fokonként vívta ki az elismerést, de midőn közel volt már ahhoz, hogy ennek az elismerésnek gyümölcseit is élvezze, meghalt.

Pedig erőteljes, athleta termetü, vasegészségü férfiu volt. Regék maradtak fenn, mint tört öszsze vasdarabokat s müncheni tartózkodása alatt miként vert ki egy felemelt nagy asztallal egy maga egy ellene feltámadt kávéházi közönséget. Ifjukori küzdelmeiben megkedvelte ugyan a szilaj szórakozásokat, de halála előtt évekkel már csendes ember, nyugodt polgár volt, a családi kör melegét érezve meg. Egy téli utazás közben szerzett meghülés ölte meg az erőteljes férfiut, lassan, évekig tartó küzdelem után.

Elismert művészi pályája alig tiz év volt s egykoru a «Busuló juhász» megalkotásával, azzal a bűbájosan ható s minden izében eredeti magyar felfogást tanusitó szobrával, melyet főszöntvényekben ma már ezer és ezer művelt magyar család szalonjában találunk meg, s a mely még ma is egyik legkedvesebb emlék a korán elhunyt művésztől. Harminczadik évét tulhaladta már, midőn a szép szobrot alkotta; s az azelőtt eltöltött idő sivár és kietlen volt, egy-egy kis melegebb sugárral olykor világítva meg. Az iskolából ment egyenesen a harcztérre, hol a szabadságharcz egyik áldozataként meg is sebesült s az utána következő években álnév alatt kellett bujdosnia, sőt nem egyszer vadonban rejtőzködnie. Midőn végre nyugodtabb lehetett, éveken át mint egyszerű kőfaragó kereste kenyerét. Lelkesülő ifjak fogták pártját. Budapesten Balogh Zoltán s még egy pár fiatal iró gyüjtött össze annyit, hogy tanulmányai folytatására Bécsbe mehessen, s innen ismét Szily Kálmán jelenlegi akadémiai főtitkár kezdeményezésére a bécsi magyar tanulók segélyezték, hogy Münchenbe mehessen. De még ekkor sem virradt fel elismertetésének napja. Megrendelései alig voltak, s megélhetését olykor a nemeslelkű Eötvös József báró által gyüjtött összegek tették lehetővé.

Tiz évet hagyott tehát csak a sors számára. Nagy alkotásoknak édes kevés idő. S valóban Izsó nevét a Debreczenben felállított Csokonay-szobron kivül semmi sem örökiti meg. A szegedi Dugonics-emléket egykori segédje, Huszár Adolf fejezte be s az ő hivatása volt elvégezni Petőfi és Eötvös szobrait is, melyekhez Izsó csak vázlatokat vagy mintákat készített.

Lehetséges s igen sok szakértő állítja azt, hogy Izsónak szobrászi tehetsége nem is volt alkalmas monumentális müvek alkotására, de kétségtelen, hogy rövid müködése másnemü alkotásait is megakadályozta. Halála után közvetlenül, 1875 karácsonyán, a képzőművészeti társulat helyiségeiben kiállították hátramaradt munkáit és tervezeteit. Egész sereg szebbnél-szebb genreszerü minta volt ott, mindmegannyi, miként a «Busuló juhász», a magyar népéletből véve, melyet Izsó oly hiven tudott ábrázolni, mint előtte s utána senki, de e sok terv csak egy-egy eszmetöredék, egy-egy megpendített gondolat maradt s csak egy, a ma nemzeti muzeumunkban látható «Fonóházi jelenet» volt teljesen készen mintázva. Mily más világításban tünnék fel előttünk Izsó, ha sikerült volna csak egy néhányat is megalkotnia ezekből a tervekből azzal az ős nemzeti érzülettel és művészi erővel, mely a busuló juhász szobrát alkotta, s ha sikerült volna ezeket is elterjesztve, fogékonyságot kelteni a magyar művelt osztályban a szobrászat s érdeket az idegen elemeknél a magyar népélet iránt. Nem lehetett, a sors nem akarta s Izsónak e tekintetben nem maradt utóda. Kisebb művei között ma már csak egy csoport mellszobrot találunk, melyeket egykor a nehéz napokban mintegy önmaga lelkesitése végett mintázott, a magyar nemzet kiválóbb férfiait válogatva ki s a melyek egy része Eötvös segitsége által nyert életet, ki az alkotmányos élet kezdete óta évről-évre egy-egy mellszobrot rendelt meg Izsónál a nemzeti muzeumban tervezett Pantheon számára. Nem egy jelentékeny mű van ezek között is; Rákóczy, Szalay, Arany, Pákh s különösen Egressy Gábor mellszobrai a legjelentékenyebb e nemü hazai termékek közé tartoznak, de mindez apróság, egy-egy dal a költőtől, egy-egy accord a zeneirótól, ki nagyobbak alkotására vágyik s nagyobbakra is hivatott.

Nem adatott meg neki. Sírba hullott ifjan, mielőtt munkaereje megbénult volna. S a tört oszlop, mely művészi pályáját jellemzi, családi körében is végzete lett. Egyetlen kis gyermeke alig kezdve járni és beszélni, előtte szállott sírba, műterme, az első nagyobb szobrászati terem hazánkban, melyet a szebb jövőt remélve önmagának készittetett, felépülve, már ágyhoz szegezve találta gazdáját. Az úttörő művésznek túlnyomólag csak töviseket adott végzete, a rózsákat alig érezhette.

De ha a munkakörben, magával annyi reményt sirba vivő művész neve a magyar műtörténelemben nem lehet is oly nagy, mint egykor reménylettük, ma is habozás nélkül elmondhatjuk, hogy Izsó volt az első jelentékenyebb szobrász hazánkban, s azt a sirt, hol az úttörő hamvai felett az emlékszobrot most állítják fel, kegyeletébe veszi bizonnyal az utókor is. Igaz lelkesedéssel dolgozott, művészeteért sokat szenvedett, megérdemli, hogy ne feledjük.

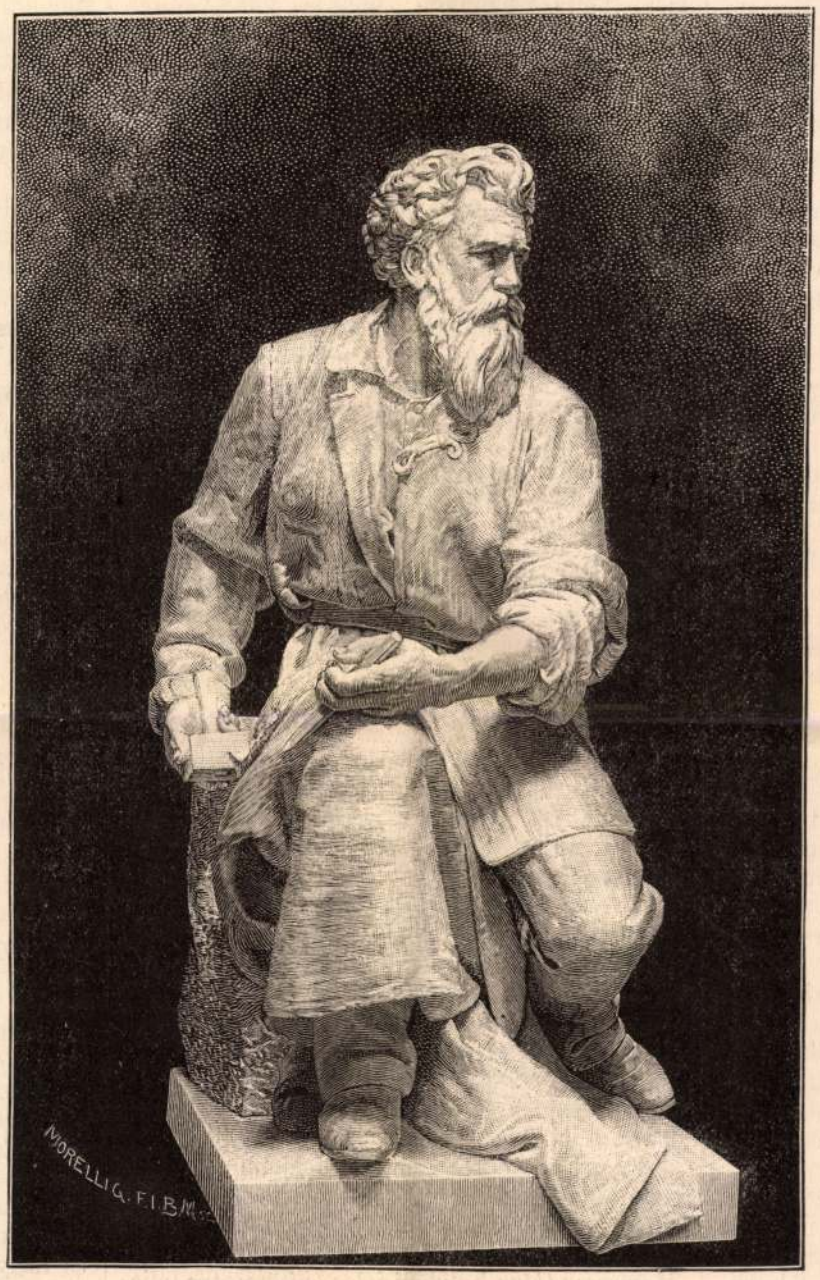

IZSÓ MIKLÓS SIREMLÉKE A KEREPESI-UTI TEMETŐBEN.

Mátray Lajos szoborműve.

* «Vasárnapi Ujság» 1868. évi 45. sz. és 1875. évi 23. szám.

A BUDAPESTI UNITÁRIUS HITKÖZSÉG TEMPLOMA ÉS BÉRHÁZA.

A törvényesen elismert hazai egyházak majd mindenikének van diszes temploma a fővárosban, — némelyiknek több is, — csak az unitáriusoknak nem volt még eddig.

Most azonban ez egyház is, stylszerű, impozáns épülettel, — melyben van a templom is, — szaporította a főváros középületeinek számát. A templom fölszentelése e hó 26-ikára van kitűzve, egyházi ünnepélylyel, melyre Ferencz József unitárius püspök vezetése alatt az erdélyrészi unitárius egyházkerületek küldöttei, egyháztanácsosok, tanárok, lelkészek utaznak fel Budapestre, sőt a külföldről, az angol unitáriusok is egy hires egyházi férfiu, *Jerson* Henrik által képviseltetik magukat.

Az unitáriusoknak óhaja, hogy állandó imaházuk legyen a fővárosban, aránylag rövid idő alatt teljesült. Alig kilencz éve csak, hogy ez egyháznak Budapesten lakó tagjai tulajdonkép önálló anya-egyházzá alakultak.

Ugyan már az 1867-iki kiegyezés után, mihelyt az unio Erdélylyel bevégzett tény lett, ez egyháznak a fővárosba letelepült egyes tagjai,— nagyobbrészt állami hivatalnokok, — egyházközség alapitása czéljából több összejövetelt és értekezletet tartottak, mig végre 1876-ban sikerült fiók-egyházzá alakulniok. E fiók-egyház kormányzati tekintetben a kolozsvári anyaegyházhoz tartozott s ott vezették az anyakönyvet is.

Az egyházi funkcziókat ez időben *Buzogány* Áron végezte, kit a kolozsvári unitárius főgymnázium tanári karából hivott volt meg miniszteriumához néhai br. Eötvös József, hol Buzogány a népnevelést vezető osztályban buzgón működött s mint e miniszterium osztálytanácsosa hunyt el, pár évvel ezelőtt.

E kis fiók-egyház 1881 okt. 2-án alakult át önálló anyaegyházzá s ez időtől fogva van rendes lelkésze, a mely állásra *Derzsi* Károly tanár hivatott meg Tordáról, s benne a budapesti egyház nemcsak jeles szónokot, hanem mint a ki angol s más külföldi egyetemeken végezte tanul-

mányait, theologiai és philosophiai készültségü szakférfiút is nyert, ki a budapesti unitárius egyházközség érdekeit nagy buzgósággal szolgálja.

A budapesti unitáriusok mihelyt 1881-ben anyaegyházzá alakultak, azonnal tervbe vették egy számarányuknak megfelelő kis imaház építését és kitartón fogtak óhajtásuk kiviteléhez. Igy nemsokára 1883-ban a fővároshoz folyamodtak alkalmas telekért az építendő templom számára. A főváros, mint a többi egyházaknak, úgy ennek is, a legelőzékenyebb készséggel adta át a kijelölt három értékes telek közül az alkotmány- és Koháry-utczák sarkán fekvő 600 négyszögölnyi kiterjedésű telket, templom és papilak építés czéljaira. Az építési költségek gyűjtéséhez is azonnal hozzáfogott az egyházközség, a templom tervrajzának elkészítésével pedig Petz Samu műegyetemi tanárt és ismert építészt bízta meg, ki egy góth stylü nagy szabásu épület tervezetét csakhamar el is készíté, impozáns homlokzattal az alkotmány-utczára.

De — bár az adakozás a templomépítésre szépen folyt, — mégsem volt egyhamar remény arra, hogy az egyházközség akkora összeget gyüjthessen, mely ily nagy épület előállítására szükséges. Az egyházközség tehát fel is hagyott azzal az eszmével, hogy csupán templomot s papilakot épit, hanem e helyett — amerikai módra, — oly nagyarányú ház építését tervezte, melyben külön imaterem s paplak is legyen, de e mellett jövedelmező bérház gyanánt is szolgáljon. A bérház eszméjével igyekezett tehát megoldani az egyházközség ama feladatot, hogy csekély anyagi ereje daczára is a fővárosban állandó imaházat létesitsen. 1888-ban az iránt folyamodott a fővároshoz, engedné meg, hogy a nyert telekre bérházat is épithessen, mit a főváros meg is engedett azzal a kikötéssel, hogy a bérházzal kapcsolatosan építendő imaház valóságos templom-jelleggel birjon.

Az egyházközség ezután több nagy építő vállalkozót szólított fel a terv végrehajtására. A megegyezés létre is jött a Holzspach A. fiai czéggel, a főváros egyik legtekintélyesebb vállalkozójával, oly föltétel alatt, hogy a czég 50 évig élvezi a bérház jövedelmét, mely idő után az egész épület az egyházközség tényleges birtokába megy át; de az egyházközségnek jogában van— a szerződés értelmében — az épületet az 50 év lefolyása előtt is bármikor megváltani. Az épitkezés költségét 325 ezer forint átalány-összegben állapitották meg.

A templom építésére begyült összeget az egyház, mint tőkésitett egyházi vagyont kezeli. Ebből fedezte a műépitész díját s a templom belső fölszerelésére szükségelt költségeket is, s igy az épitkezés magának az egyházközségnek is közel 25 ezer frtját emésztette föl.

Az adakozásban az angol és amerikai unitáriusok is résztvettek, de ők nem annyira a templom építésére, mint inkább a lelkészi állás megszilárditására és állandósitására fektették a fősulyt elejétől fogva s e czélból a buda pesti unitárius egyházközséget bizonyos évi összeggel segélyezik.

Az unitáriusok épületének e tervrajzát, valamint az előbbit is, Petz Samu műegyetemi tanár készítette. Az építéshez 1889 április végén fogtak hozzá s 1890 okt. 26-ikára a templom fölszentelését is kitűzhették.

Budapest új középülete a főváros oly részén emelkedik, mely még csak nehány év előtt is a legelhagyatottabb helyek egyike volt, ma pedig már paloták, közintézetek foglalják el: a Lipótváros külső részén, hol a törvénykezési palotát, a földmivelési miniszterium palotáját építették s tőle nem messze épül óriás arányaival s merész góth stylü tornyaival az új parlamentház, melyet Steindl tanár tervei szerint szintén a «Holzspach» czég épit. Az épület tervezőjének, Petz Samunak nem könnyü feladat volt megoldani a főváros hatóságának ama kivánságát, hogy a templom a majdani épület külsejében határozottan ki legyen fejezve. Tehát a templomnak nagyobb arányait és ezeknek, valamint rendeltetésének megfelelő styljét lehetőleg összhangzatba kellett hozni a hozzákapcsolt bérház kisebbszerü profán formáival; továbbá, hogy a kisebb tömegü templom számára mégis megőrizze a nagy bérház fölött a domináló jelleget, mind külső, mind belső kinézésével és végre, hogy a templom és bérház egymástól annyira különböző rendeltetései sehol egymással összeütközésbe ne jőjjenek.

A megoldás szerencsésnek mondható. A tervező a templomot az épület főhomlokzatának közepébe helyezte a Koháry-utcza felé. Egész arkhitekturája, nagyobb kiszökellése, hatalmas ablaka, a födeléből kiemelkedő sugár huszártorony támasztó pillérei stb., első pillanatra már láttatják, hogy itt nem a bérház egy részével, hanem a belőle kiváló templommal állunk szemben. S e nagy különbség daczára, a mely a templomnak domináló voltát biztositja: formái mégis anyira egybeolvadnak a többiekkel, velök annyira egy húsból és egy vérből valók, hogy templom és bérház együtt mégis szerves egészet képeznek, a melyben az egyik a másik emelésére szolgál.

A templom nagysága csak 200 hivőre van számitva: tehát nem nagy. Hozzá azonban három emeletes palotát kellett épiteni; igy a méretek nem engedték meg, hogy a templom magassága akkora lehessen, hogy a három emeletes bérházon is tulemelkednék és fölötte domináljon. Az épitész a megoldásnak azt a módját választotta, hogy templom padozatát a második emelet padozatával fektette egy magasságba, s igy a templomot a két felső emeleten átvive, könnyen kiemelhette. A templom mellett két oldalt vannak a fölépcsők, a melyek egyrészt a templomba járók, másrészt a házbeli lakók használatára szolgálnak, s az isteni tiszteletre járó közönség s a lakók csakis eme lépcsőkön találkozhatnak.

A föladatok megoldására ügyesen van az épitőművészeti styl és a használt anyag is megválasztva, a melyek az épület különböző jellegü részeinek összeolvasztását elősegitették. A csúcsíves styl virágzásának idejéből való formák, melyek ornamentikája néhol át-átcsap a franczia ízlésbe, ezt az épületet Budapesten a gothika egyik képviselőjévé teszik. A sajtolt tégla, a mely külsejét borítja, az arkhitekturában és a szerkezetkövetelte helyeken fölhasznált sóskuti, piszkei stb. kövek pedig megmentik a hamisításnak, a «talmi»-nak ama jellegétől, a melylyel a vakolatból készült faragott kövek, a czinkből levő gyámolító kövek bérházainkat, sőt palotáinkat rendesen felszokták ruházni. A födél könnyed csúcsaival az alatta levő nagy tömegnek arányos befejezéseül szolgál, míg a belőle kimagasló huszártornyok és szép végződések előnyösen elütnek a Budapesten látható sok más hasonló alkotástól.

Az épület földszintjét az egyik oldalon nagy kávéház, a másik oldalon pedig nagy sörcsarnok számára szolgáló tágas helyiségek foglalják el. Mindegyikhez tartozik a befásitandó udvarnak egy-egy része s azonkívül sörcsarnok-helyiségekül fölhasználható pincze, a mely azonban, ha nem volna rá igy szükség, valószinüleg gabona rakóhelyül is berbe adható. Az Alkotmány-utcza felől van azonkivül még három bolt, a hozzájuk való mellékhelyiségekkel, stb.

Az első emeleten hét lakás van, a második és harmadik emeleten ugyancsak hét-hét lakás és a templom. A lakások a két szobástól az öt szobásig terjednek s nagy komforttal vannak berendezve.

A nagy épületnél a főváros legjobb nevű iparosai működtek közre. A *Holzspach*-czég vállalta el az épitést s végezte a föld- és kőművesmunkát. Az összes munkálatok kivitelének vezetését *Majorossy* Géza helybeli jeles építőmester teljesitette. A templom berendezése szintén Petz Samu tervei szerint és saját vezetése alatt történt. Itt az asztalosmunkákat Thék Endre végezte, az orgonaházat Ruprecht Károly, az orgonát pedig Dangel Antal és fiai készitették Aradról.

A VÁNDORSZINÉSZET ROMANTIKÁJA.

Mindenki tudja, hogy a költészetben mi volt a romantika. A középkor regényességének felélesztése, restaurálása a lovagváraknak pánczélos hőseivel, sirig hű sziveivel, komolyan szereplő kisérteteivel és a túlvilágnak egyéb függelékeivel.

Az új, reális áramlat azonban a maga rideg filozófiájával újra lerombolta a képzelet által fölépitett lovagvárakat, a szétszört kövekből magtárakat épitettek, a pánczélos hősök frakkba bújtak és osztálytanácsosok lettek, a sirig hű szivek modernizáltan, mint házasságtörési drámák hősnői jelentek meg, a kisértetek pedig gyorslábú sikkasztó pénztárosokként jelentkeznek, a kiket, — ép úgy mint a kisérteteket, — nem lehet megfogni.

De ne higyje senki, hogy ezzel örökre leszámoltunk a romanticizmussal. A világért sem. A görög mythologia istenei is sokáig tartották még magukat félreeső szigeteken, regényes hegyszakadékokban, daczára, hogy a keresztény hit örökös számkivetésbe üzte őket a földi terekről.

Igy napjainkban is a romantikusság meg-megjelenik és nem egyszer olvasunk napi ujdonságok között apró történeteket, melyekből hamisitatlan romanticizmus szellő fuvalma csap felénk.

Ily apró történeteket akarok a százados évforduló alkalmából a magyar vándorszinészet életéből elbeszélni. Megengedem, hogy roppant igénytelen esetek, hogy hőseik igen jelentéktelen figurák; de oly különös légkörben mozognak, oly sajátosan viselkednek, mintha messze zónák és hosszú idők választanának el tőlük.

Pedig közöttünk élnek, egyazon czivilizáczionak részesei... de egyúttal nomádjai. Furcsán hangzik, és mégis úgy van: ők a gőz és villam századainak a sátorlakói. És ezért van e történetkéknek más ize, fordulata, lefolyása, ezért ütnek el a polgári élet sablonjaitól, és ezért nevezem e rajzokat, — jobb kifejezés hiján, — romantikusoknak.

Azután meg, ha egy kort meg akarunk ismerni, nemcsak a waterlooi csatákat és Napoleonokat kell tanulmányoznunk. És én nem ismerek nagyobb igazságtalanságot, mint minden eseménytől azt követelni, hogy korszakalkotó legyen.

Úr Isten! mily felfordult világot élnénk akkor! Szakasztottan olyat, mint a minő a vándorszinészeké, kiknek körébe most az olvasót vezetem. Tessék elhinni, igen derűs perczeket lehet ott tölteni.

*

Köztudomásu dolog a szinészetnél, hogy *Vinczénél* hiresebb basszista még nem volt Magyarországon. Bámulatos és ismeretlen mélységek nyilatkoztak meg hangjában. Még ma is széltiben beszélik róla azt az esetet, hogy egy hires olasz basszista vendégszereplésekor a nemzeti szinház karzatán volt, és mikor az a bravouráriát elénekelte, Vincze csak annyit kiáltott a karzatról: «bravó!» És a közönség meg se tapsolta az olasz énekest, ki pedig a mély *c*-t énekelte, annyira meg volt lepetve a közbekiáltástól: mindenki önkénytelenül lenézett, pedig Vincze fent a kakasülőn volt. Hanem persze tudnunk kell, hogy az ő «bravó»-ja még nehány egészséges hanggal (egy egész oktávval) volt mélyebb, mint az olasz kollega hangja.

Mikor a hatvanas évek elején a Havi magyar énektársasága külföldön járt, Vinczét is magával vitte, és valóságos legendákat beszélnek ott szerzett fényes diadalairól. Hanem azért egyik sem jött oly züllötten haza, mint ő. A müncheniek sokáig kétségben voltak az iránt, hogy mit bámuljanak jobban: hangterjedelmét-e vagy sörivási képességét?

Egyszer Baranyamegyében egy földesúrnál quartettezett a szintársulat, a melynél Vincze volt. Ez abból áll, hogy a társulat férfitagjai az ablak alatt negy hangra irt dalokat énekeltek, mi egyébkint élénken emlékeztet a hegedősök korszakára. A földesúr (egy igen derék német és nagy zenekedvelő) el volt ragadtatva Vincze tüneményes basszus hangjától, s mint az már szokás, fényesen megvendégelte a társaságot. A jeles basszista bor mellett folytatta az éneklést, s oly lelkesedésbe kergette a gavallér hajlamú házigazdát, hogy az felszólította Vinczét, maradjon nála két hétig, akkor együtt felmennek Bécsbe s ő szavát adja rá, hogy szerződtetik az udvari operához. Vincze beleegyezett s csakugyan ott maradt két hétig, fogyasztva a vendéglátó Maecenás borát és növelve lelkesedését.

Az indulás napjának hajnalán azonban nyomtalanul eltünt a következő sorok hátrahagyásával: «Uram! én önt áldani fogom végleheletemig, hanem Bécsbe nem megyek, mert én németül meg nem tanulok egész Németországért.»

Kortársai ugyan azt állítják, hogy nem anynyira a német nyelvet, mint a kótát gyülölte lelke mélyéből. És ugy látszik, hogy nemcsak hangjának, de e gyülölségének is igen mély basszusa volt, mert bámulatos hang-anyaga mindvégig pallérozatlan maradt. A helyett ugyanis, hogy énekesnek képezte volna ki magát, mint tehetségtelen drámai apaszinész kallódott apró társulatoknál s mint ilyen halt is meg.

*

Mátrai Lajos

vzobrazz

l,

Vayer Kéhemyi

104. l -

3

4.

Mátrai Lajos Győrgy

Jasó Miklós szobrász
arcképe, gipsz fenti-
tőt -

Petr E M magyarművész
arcképek

J. l.

MDK

Mátrai Lajos

Magyar kiállitó müvészek névsora. Mücsarnok, 1899. 22.sz. 346-348 l.

MDK

Mátrai /Mátray/ Lajos

Kisfaludy Stróbl Zsigmond: Emlékeim Csillag, 1956.X.évf. február 299.l.

<Mátrai Lajos>

kömpe

<> Műpari minta-
lapok. Parasztbútor.
Bp. 1883.

ömozdító Országos Magyar
t megalakítására, egyben
körlöm, hogy a t. Bizottság
sort megfelelő tagok hiá-
módomban öncállíthatni.

n

ben és megbízásából

Dr Madarassy Lánló
főtitkár.

Mátray Lajos

Kisfaludy Károly szobra Győrött. Mátray Lajos fiatal szobrász már elkészítette Kisfaludy Károly

szobrának mintáját, mely most a Benedek-rend győri épületében van kiállítva és sokan nézik. A Rábahídon túl levő kis sétányon, a szinházzal szemben fölállítandó érczszobrot harmadrész nagyságban mutatja a minta, s elisméressel irnak mind a szobrász felfogásáról, mind a mű hatásáról. A költőnek elmélyedő s jóságot sugárzó arczát beárnyékolják göndör fürtjei. Tartása könnyed; köpenye vállára van vetve; baljában papirtekercset, jobbjában iránt tart. Az alapzat választékos izlésről tanuskodik.

Vas. Ujs. 1891. 49 sz.

MAGYAR SZEMLE

A szerkesztőbizottság elnöke
GRÓF BETHLEN ISTVÁN

Szerkesztőbizottság

GOMBOCZ ZOLTÁN, GRATZ GUSZTÁV, GYALÓKAY JENŐ,
HEGEDŰS KÁLMÁN, HERCZEG FERENC, HÓMAN BÁLINT,
KENÉZ BÉLA, BÁRÓ KORNFELD MÓRIC, KORNIS GYULA,
LEPOLD ANTAL, PETROVICS ELEK, RAKOVSZKY IVÁN,
RAVASZ LÁSZLÓ, SZÁSZ ZSOMBOR

Mátray Lajos, szobrász M.D.K.

az iparművészeti iskola tanára, mintát mutatott be a győri Kisfaludy-szobor műszaki bizottságának, mely a tervbevett szobor elkészítésével Mátrayt megbízta (15.000 frt. hőtsépherettel).

Vállalkozók Lapja, Bp. 1891. XII. évf.

márc. 17. sz. 3 old. + máj. 5. 1. old

Mátray Lajos

inéd

Mucsamok, 1899. 382

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Mátrai Lajos

szobrász

az iparmin. iskola 76 esztendőn

at jelen tanára. 1906. okt.

15 én.

Budapesten megh.

1859. márc. 6 a Budapesten

szuletett.

irod

Épitőipar 1906. 389 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Mátrai Lajos id

Művészet 1903. 242, 279

Rotta G. Silvio: A Euryha 62 (819), 3701 (795).

Matrac L ξ

arcképe
a tört kepes
kézrajz gyűjt.
(öñarcz kép?)

Matrai Lajos György

Teljes eletrajzát
lásd.

az permuvészeti
kiolz 1906. 7
cu értesítője
ben

Mátrai, muda Ektő

szobrász

szód

É 1903 289 l.

290 l.

292 l

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Mátray Lajos

vol

NB. 21 l.

Mátray Lajos György

Mincsarnok Budapest.

1896. mill. kiáll.

1899–1900. téli kiáll

Krisztus sirátását ábrázoló XV. sz-beli
fadombormű a bázi templomban
N. 243.

MÁTRAI 1. *Lajos György*, szobrász, * 1850 márc. 6, † Budapest 1906 okt. 15. Kő- és fafaragó volt, aztán szobrászatot tanult Párizsban. Eleinte Münchenben végzett díszítőmunkát II. Lajos király kastélyai számára; azután Budapesten letelepedve, tanára lett az Iparművészeti Iskolának. Emlékművei: Izsó (márvány, Kerepesi temető), Károli Gáspár (bronz, Gönz), Kisfaludy Károly (bronz, Győr), Széchenyi István gróf (Sopron), Schweidel József (bronz, Zombor), továbbá a szegedi városháza és az aradi színház dekoratív szobrai és három szobor a parlament épületén. M. műve a pesti Városligetben a millennáris kiállítás alkalmából készült fontaine lumineuse. M. műveinek stílusa kötetlen, tárgyias előadású.

E. Gy. II. 95 l

Pozsony város gazdasági hivatala.

VI. 172

Mátrai Lajos György

szobrán

Lásd oko

Lykaszobr 96-14.

14. l.

MDK

Mátrai Lajos Gy. tanár

Györgyi K: Az Iparm. Isk. kiáll. Magy. Iparművészet. 1903. 76. l.

Mátrai Lajos Gy.

irod

z

György Kálmán:

Az Iparművészeti Iskola kiállítása. Magyar Iparművészet. 1897/98. 388.

l.

Mátray Lajos

1890. Budapest.

(1) Károli Gáspár műemlék nagy mutája. Gipsz szobor-

(2) Izsó Miklós műemlékének nagy mutája-

Téli Kiállítás 1890.

MDK

Mátrai L.

S: A kir. Iparm. Isk. jub. kiáll. Magyar Iparmüvészet, 1905. 312. l. Képek.

selőtelep kü

Mátrai Lajos György

1850–1906.

Életrajz arckeppel

Értimisk 1906/7.

1–5. l.

+

1906 okt. 15.

la

lőtitkár úrnak

Budapest. IX

Rákos u. 6.

Műemlékek orsz. bizottsága.

Mátrai Lajos György

Franciaországban volt tanulmányúton

Értimisk 1898/99.
15. l.

Van Dyck VII. 203

Mátrai Lajos György

nobrai

l.

Liber Bp nobrai

410. l. 411. l.

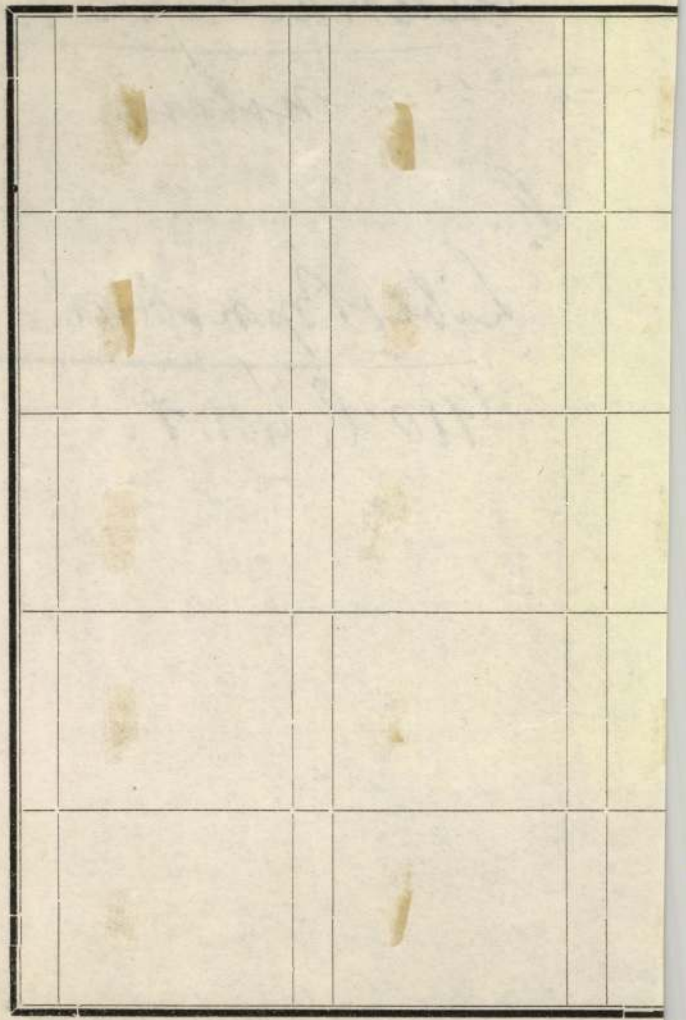

Mátrai Lajos

Művipari mintalapok. Parasztbutor. Kovácsolt vasmunkák. 35 lap. 8rp. 1883.

Posner Károly Lajos.

Mátrai-Muderlak Lajos

Erőd

Éimisk 1930. 7.l. 9.l.

10.l. 22.l. után arck.

VIRÁGOK LITTERÁTI MÁTY

Mátrai Lajos Gróf

elismerő okl.

Közlezrkiáll

12 69.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Mátray Lajos

nebász

koronás arany érdemk

Közlezrkiáll

1223. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

M.D.K.

Mátray

Müvésztársaival együtt résztvett azon a találkozón, melyet Munkácsy Mihály rendezett bpesti látogatásakor.
Telepy Károly: "Munkácsy a müvészekkel" c. beszámolójában elmondja, hogy a müvészek egy nagyméretü legyezőt készitettek Munkácsyné számára, amelyre minden müvész saját torzképét festette.

Magyar Salon, Bp. 1884. nov. 1. II. kötet. 115-119. lap

Mátrai Lajos

szobrász

Fővárosi Lapok 1896. május 11./16. sz.

(Magyar iparművészet a kiállításon)

Kalmár

Mátray Lajos

szobrász

Fővárosi Lapok 1900. febr. 25., 14. sz.

(Képzőművészet. Plebiszcitum a művészetben.)

Kalmár

Mátray

A temetők müvészetével foglalkozik Petrik Albert, egyéb müvészeti és tudományos ismeretterjesztő munkái mellett. "A Kerepesi temető" c. tanulmányában a müvészi siremlékekről, a temetői épitőmüvészetről számol be. Felsorolja az árkádos sirokat tervező épitőmüvészek és a siremlékeket készitő szobrászmüvészek nevét: Stein Aurél, Nagy Sándor, Kriesch Aladár, Donáth Gyula, Zala György, Bethlen Gy. és Fritz O., Radnai Béla, Stróbl Alajos, Kallós, Mátray, Damkó, Gerenday A.
Az itt szereplő müvészek közül Stein Aurél, Nagy Sándor és Kriesch Aladár az árkádos sirok kupoláinak mozaik képeit tervezték.

ÉLET, Bp. 1910. okt. 30. II. évf. 42. sz. 555-568. lapokon.

MDK

Mátrai Lajos

Az orsz.m.kir.iparmüvészeti iskola képesitői pályázata. Magyar Iparmüvészet 1904. 186.l.

MDK

Mátrai Lajos

Az orsz. m. kir. iparmüvészeti iskola kiáll. Magyar Iparmüvészet 1903. 67.l.

MDK

Mátrai Lajos

Hivatalos tudósitások. Magyar Iparmüvészet, 1899.
175-177 l.

MDK

Márai-Muderlak Lajos

1880-96, diszitőszobrászat, fafaragás

Az Ipm. Isk. ...tanárai...szakoktatói...1880-1936.
Iparmüv. Isk. Évk. 1934-36. Bp. 1936. 45 l.

MDK

Mátrai Lajos,

ö is aláirta a tiltakozó irást, melyet a kultuszminiszterhez nyujtottak be, Hock képv. reformkodása ellen a magy. müvészet kérdéseiben.

Ujváry Ignác: Válasz az "Okiratos válaszra." Mücsarnok. 1898. nov. 27. 155. l.

Mátrai-Muderlak Lajos, szobrasz

Az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola tanárai,tanarsegédei/segédtanarok/.--Mátrai-Muderlak Lajos,1880-1906. Diszitőszobraszat,fafaragas. 52.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/oktatási rendszere és forrasai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp.

Mátrai Lajos

1906

Mátrai Lajos. Napilapok okt. 16—17.

(Művészet 1906. 424. l.)

T. 3712.

bástyákkal megerősitett vár
lovas vágtat balra egymásután.
n, mely fölött mértani ábra van:

.5 cm.

-26.

Mátrai Lajos

Mátrai Lajos halála. Napilapok okt. 16.

1906.

(Művészet 1907. 71. l.)

Tekintetes

Országos Műemléki

Bizottságának

Budapest.

VI. Aréna út. 41.

Mátray Lajos MDK

szobrász

Csatkai Endre: A 40 éves Soproni Képzőművészeti Kör története.

MDK

Mátrai Lajos szobr.

Az Ipm. isk. kiáll. Mücsarnok, 1898. 14.sz.
117-118 l.

Mátrai Lajos

wód

Magyar Ipar mindszel

1899. 218. l.

LIUS
GÁRSULAT

Mátrai Lajos

1.

Isk. Krónika

1904. 9 n. 15 l.

bíróság,mint tk.hatóságt.

g z é s .

akarékpénztár és hitelbank r.t.
an és áruforgalmi r.t.végrehaj-
ehajtási ügyében a tkvi.hatóság
án tudomásul veszi,hogy a kikül-
részének 17462 sz.tk.betétben
alt Instructus ingatlan és áru-
nevén álló ingatlan haszonélveze-
natositotta és Fodor Zoltán bpesti
bevezette.
zárlat foganatositásának költségét

. . . . . .53 P.12 f.
. . . . . 1 P.40 f.
. . . . . -- --
összesen: 54 P.52 f.

elhivja a zár alá vett ingatlan
árlat tartama alatt ne a végrehaj-
án zárgondnoknak /lakik.V.Korál-u.

asitja a tkvi.hatóság,hogy a besze-
s köztartozások megfizetése után
ellett helyezze birói letétbe.
sitést kapnak.
hó 7 napján.
ásbiróság,mint tk.hetóság.
s biróságí jegyző.
kiadmány hiteléül:
s.hiv.tisztviselő.

Matrai Lajos id

l.

Liber Apostrophrai

3/8.8.

tairól oly fényt árasztott szét, hogy csaknem nappallá változtatta át az éjszakát.

Kétségkivül hatalmas ünnep volt, méltó a nagy és gazdag franczia nemzethez. A benszülöttek és idegenek egyaránt lelkesedéssel szóltak a gyönyörű és érdekes körmenetről s csak egyes, a köztársaság erősödésére féltékeny hangok, Napoleon Viktor herczegé s Haussonville grófé becsmérelték az egész ünnepet.

A KISFALUDY-SZOBOR LELEPLEZÉSE.

Győr városában szép ünnepélylyel leplezték le október 2-ikán Kisfaludy Károly szobrát. Megjelentek a főváros tudományos és irodalmi társulatainak képviselői. Ott volt a megye és város társadalmának szine java. A költő szülőhelye, Téth mezőváros küldöttség által fejezte ki kegyeletét. Győr város egyesületei, intézetei, az iskolák, a hatóságok állták körül a szobrot. A várost fellobogózták, s külsőleg is kifejezték a költő iránti tiszteletet.

A vendégek többnyire már szombaton, október 1-én megérkeztek, s a vasutnál a bizottság tagjai fogadták őket.

Az ünnepély okt. 2-án d. e. 11 órakor a vármegyeház dísztermében kezdődött. Ott voltak: Zalka János megyés püspök. Holdházy czímzetes püspök; a tudományos akadémia képviseletében: Jókai Mór, Rákosi Jenő; a Kisfaludy-társaság képviseletében: Beöthy Zsolt, Bartók Lajos, Endrődi Sándor, P. Thewrewk Emil, Bayer József; a képzőművészeti társulat képviseletében: dr. Fenyvessy Ferencz orsz. képviselő; a Szent-István-társulat részéről: dr. Kisfaludy A. Béla, Wenczell Antal, dr. Kiss János és Hummel Antal; továbbá az «Otthon» írók és hirlapírók körének, az orsz. műemlékek bizottságának, a népszinháznak, Pápa városának és főiskolájának, a győri káptalannak, Esztergommegyének, Aradnak, Mosonnak, Téth helységnek, stb. küldöttei. Megjelent a szobor készítője, *Mátray* Lajos is.

A győri zene- és énekegylet dala után gr. *Laszberg* Rudolf főispán, mint a szoborbizottság elnöke, lelkes szavakban üdvözölte a vendégeket. Erre *Beöthy* Zsolt, a Kisfaludy-társaság nevében válaszolt, szólva Kisfaludy Károly érdemeiről. «Eljöttünk ide — így végezte — kifejezni kegyeletünket atyánk iránt s tiszteletünket a megyének, melynek ő szülötte volt. Teszszük ezt ismét rokon érzésekkel ama régi nagyok és szentek fiaihoz, kik atyjukat segítségül hívják. Adja Isten, hogy a művelődés, a felvilágosodás és nemzeti erősödés az ő nemes felfogásának és tiszta lelkesedésének emléke mindenkor segítsen és támogasson bennünket.»

A beszédet hosszasan éljenezték, aztán a gyülekezet sorakozott s megindult a szobor helyéhez, csatlakozván hozzá az egyesületek, intézetek zászlókkal. A házak ablakai és erkélyei is tömve voltak. A szobor a szinházzal szemközti téren áll. A szobortól balra tribün volt a szónokok számára, jobbra a Kisfaludy-család tagjai foglaltak helyet, a szoborral szemben a meghivottak.

A «Győri ének- és zeneegyesület» dala után *Francsics* Norbert, Győrváros orsz. képviselője lépett a tribünre és elmondotta az ünneplő beszédet, melynek vége felé lehullott a lepel. A közönség éljenzéssel, kalap- és kendőlengetéssel jelezte a tetszést, melyet nála a szobormű kivívott. Nagy porfir talapzaton áll a három méternél magasabb érczszobor, mely ihlet perczében tünteti föl a költőt. A zúgó éljenzés elcsöndesülése után *Francsics* imigy végzé szónoklatát: «Ki életedben annyiszor csalódtál, benned sohsem csalódott nemzeted; s mert karddal, lanttal hazánknak szolgáltál, örökké legyen áldott szép neved!»

Ekkor *Jókai* Mór fölemelkedett s a következő beszédet mondotta: «Tisztelt honleányok és honfiak! A legrégibb és legifjabb irodalmi társulat részéről teszem le a koszorut azon szobor talapzatára, melylyel Győr város a dicső irodalmi vezért megörökíttette. Kisfaludy Károly volt első tagja a magyar tudományos akadémiának, első volt ő ébredő költészetünkben és maradt is a mai napig. A régi kor tudósai oly kőről beszélnek, mely folyton növekedik, ez a hegyi kristály. A magyar irodalom is ilyen, mely folyton növekedik s ennek is megvan a maga köve: Kisfaludy Károly. Én, a kinek Isten kegyelme megengedte, hogy Kisfaludy Károly kortársaival együtt éljek s egyúttal az újabb irodalom korifeusaival és a magyar közművelődésnek összes újabb szellemi munkásaival is, tanuságot tehetek, hogy Kisfaludy Károly nimbusza most is oly fényes, mint akkor volt. Győr városa érczben örökítette meg Kisfaludy Károly emlékét, a magyar nemzet azonban szivében, mely tartósabb a vasnál, maradandóbb az ércnél. Mig a magyar él és haza áll, addig Kisfaludy nevét el nem mossa az idők árja. Éljen ő, éljen emlékezete a magyar hazával örökké!»

Zajos éljen követte a beszédeket, mire azután a koszorúkat tették le a szobor talapzatára. Az első a tud. akadémiáé volt, s Jókai helyezte oda. Az énekkar ezalatt Angyal Armand főkapitánynak és ismert zeneszerzőnek Kisfaludy egyik költeményére írt dalát énekelte, majd *Szávay* Gyula szavalta el ünnepi ódáját, melyet lapunkból ismer már az olvasó, s mely költői tartalmával és előadásával nagy hatást tett. Végül gr. *Laszberg*, mint a bizottság elnöke átadta a szobrot Győr városának, melynek nevében *Zechmeister* Károly polgármester vette át.

Délután 2 órakor a Lloydtermében lakomára gyűltek össze. A felköszöntőket gr. *Laszberg* főispán kezdte meg a királyra mondott áldomással; *Zechmeister* polgármester a vendégeket éltette; *Thewrewk* Emil Győrvárost és a megyét; *Fischer* Sándor megyei főjegyző az akadémia képviselőit, Jókait és Rákosit; *Ruschek* Antal győrszigeti plébános a többi vendégeket köszöntötte fel: az irodalmi társaságok, a Kisfaludy-társaság, a Petőfi-társaság, úgy szintén a Szent-István-társaság küldöttségét, éltette a Kisfaludy-társaság beteg elnökét, Gyulai Pált is.

Jókai Mór — általános figyelem és érdeklődés közepett kelt fel — s mondotta pohárköszöntőjét. Fiatal korában a *szabadelvüség, hazaszeretet* és *közművelődés* háromságára tanították őt. Akkor keresték e hármas tudomány találkozási pontjait, — most a *szótagozó* pontokat kutatjuk. A vele egy táborban küzdő Francsics Norbertre, Győr orsz. képviselőjére, valamint a Szent-Benedek-rend tagjaira mond tósztot. «Mert — úgymond Jókai — híve vagyok apáim vallásának, tisztelem a mások vallását, meggyőződését, sőt a vallási túlbuzgóságot többre becsülöm a hitetlenségnél. Van nekünk egy közös dogmánk és ez a hazaszeretet; ebben találkozunk valamennyien.» Ismételten élteti Francsics Norbertet, ki meghatva mondott köszönetet.

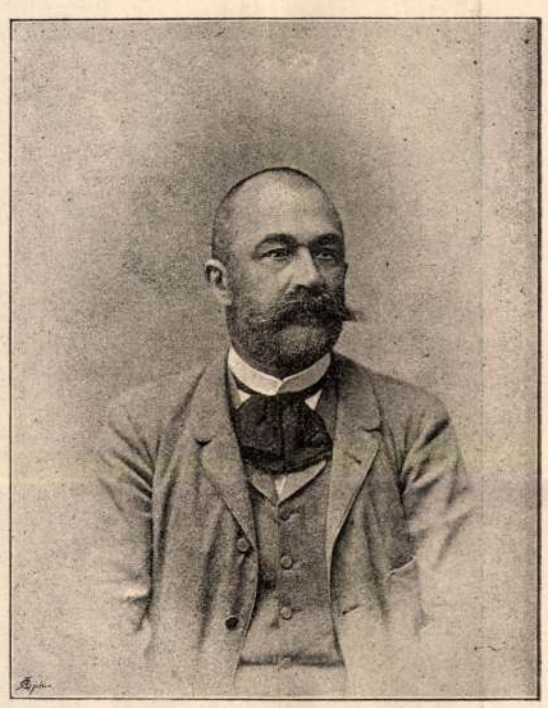

GRÓF LASZBERG REZSŐ,

Győrvármegye és Győr sz. kir. város főispánja, a Kisfaludy-szoborbizottság elnöke.

Fenyvessy Ferencz dr. a képzőművészeti társulat nevében élteté a szobrászt: Mátray Lajost, Szávay Gyulát az ünnepi óda íróját és Ruschek Antal plébánost, a szoborbizottság jegyzőjét. *Mátray* hosszabb beszédben köszönte a szép figyelmet. Volt még több felköszöntő is. *Kisfaludy* Árpád Béla egyetemi tanár a család nevében mondott köszönetet.

Ruschek Antal felolvasta az ünnepre érkezett táviratokat, közöttük első sorban *Csáky* Albin miniszter lelkes hangú üdvözlő sürgönyét.

Este a *szinházban* Makó társulata Kisfaludy «Pártütők» vígjátékát adta elő.

Ezzel véget ért a hivatalos programm. A szoborbizottság a szinház után még egyszer összeült kedélyes vacsorára Ruschek Antal győrszigeti plebánosnál, ott volt a főispán, Földváry Elemér képviselő, Kisfaludy Árpád egyetemi tanár s a Kisfaludy-család több tagja, Mátray szobrász, s még többen. Itt is ismételt ovációkban részesítették gróf Laszberg főispánt, ki mint a szoborbizottság elnöke oly fáradhatlan tevékenységet fejtett ki, hogy nagy részben neki köszönhető a szépen sikerült szobormű létesítése, valamint a szépen sikerült ünnepély is, s mindezeknél nagy buzgalommal működött mellette Ruschek Antal, a szoborbizottság jegyzője. A szép sikerben kettőjöket a fő rész illeti.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Budapesti Szemle legujabb, októberi kötete változatos, érdekes tartalommal jelent meg.

Angyal Dávid a Szilágyi Sándortól irt életrajz és kiadott okiratok alapján a «II. Rákóczi György» erdélyi fejedelem életének kiváló mozzanatait ismerteti. Folytatólagos közleményt találunk a ma épen alkalomszerü ügyről: «A katholikus klérus sérelmei 1848 előtt és után.» *Vadnai* Károly «Négy krajczáros tőke» czímmel nagyobb humoros elbeszélést irt. Költemény egy van a füzetben: *Tennyson* «Rispah»-ja, a *Hegedüs* István fordításában. *Nagyszigeti* Kálmán az akadémia kiadásában megjelent «Magyar nyelvtörténeti Szótár»-t birálja. *Zigány* Árpád «Torquato Tasso új kiadásá»-t, a Solértizét mutatja be. A következő czikk John Fiske uj angol könyve nyomán «Amerika fölfedezése»-ről ir. Az «Értesítő»-ben a Margitay Gábor «Aradi vésznapok» czimű szabadságharczi emlékiratai, a «Trimalchio lakomája» ó-római szatiráról szóló újabb német könyv és dr. Schweringnek a Grillparzer hellén tragédiáiról irt munkája vannak ismertetve és birálva. Végül a debreczeni honvédcsatáról közölt egy pár czikk tévedéseinek kimutatását s a Chyzer Kornélnak a magyarországi pókfaunáról két külföldi szaktudós segítségével kiadott latin monografiája első kötetéről szóló megemlékezést olvassuk. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt.

József főherczegről illusztrált könyvet ad ki *Thewrewk* István jó tollu fiatal iró, ki gyakrabban volt a főherczeg vendége, s közelebbről ismeri udvarát, környezetét. A főherczeg iránt minden magyar ember mély tisztelettel viseltetik, s nem lehet kételkedni, hogy érdeklődéssel fogadják azokat a jellemző leirásokat, apróságokat, melyek a népszerű főherczegről szólanak, ki mint a királyi család tagja, a honvédség főparancsnoka, tudományos kutató, a közügyek s ezek közt a tüzoltói intézmény áldozatkész támogatója, mindig közöttünk él, s jószivűségéről, nyilt őszinteségéről, magyaros tréfáiról szájról szájra járnak a jellemző apróságok. A könyv tehát, mely november havában jelenik meg, számíthat a közönség érdeklődésére. Előfizetési ára 2 frt, diszkötésben 3 frt s megrendelhető szerzőnél Békés-Csabán.

Negyvenezer mérföld vitorlával és gőzzel. Dr. *Gáspár* Ferencz, volt haditengerészeti fregatteorvos, jelenleg honvédezredorvos, irta meg ily czim alatt a világ különböző részeiben tett utazásait, tapasztalatait. Dr. Gáspár már utazásai közben is sok levelet, leirást küldött haza lapjainknak, s figyelmet keltett velök, mert érdekes tartalmukhoz eleven irói kedély és érdekes előadás járul. A kötet, melyet dr. Gáspár Ferencz most kiad, kétségtelenül utazási irodalmunk legjelesb műveit fogja gyarapítani, még pedig exotikus világrészekből, melyeket eddig csak idegen művek után ismertünk. Gáspár naplójának gazdag tárházából 40 ívnyi kötetet ád ki, mely karácsony körül jelenik meg. 120 illusztrácziával. A munka kiadására Bába Sándor szegedi könyvkereskedő vállalkozott, ki előjegyzésre szóló felhivásokat bocsátott ki. A könyv három főrészből áll: az első hadi tengerészetünket ismerteti, minden ágában; a másodiknak tárgya a «Zrinyi» korvetta expediciója Ázsia körül; a harmadik rajzokat tartalmaz a tengerész- és a gyarmatos életből. A műre 4 frtjával lehet előfizetni, Bába Sándornál, Szegeden. Megérdemli, hogy minél többen érdeklődjenek Gáspár műve iránt. Az első megrendelők egyike József főherczeg.

Baka-világ czim alatt *Farkas* Emődtől egy kötet jelent meg, mely a katona-világból közöl rajzokat. A katonai élet eddig alig foglalkoztatta irónkat. Farkas Emőd rövid idő alatt a második könyvet irja róla elég eleven tollal és jellemző vonásokkal, vidám apróságokkal. Nemcsak a belső katonai élet sajátságai miatt figyelemreméltók ezek, hanem irodalmi szinvonalon is állnak mind az előadásban, mind a szerkezetben és jellemzésben. Tizenhárom történet szól az egyéves önkéntesekről, a kaszárnya-tréfákról, a baka-csinyekről, a tiszt urakról. A kötet a szerzőnél (Almássy-tér 1. szám) 80 krért rendelhető meg.

Nemzeti szinházunk Bécsben. A nemzeti szinház tagjainak egy része a most elmult hetet Bécsben töltötte, hol a szinészeti kiállítás nemzetközi szinházában hat előadást tartottak. Művészeink a kiállítás utolsó napjaiban érkeztek s még egyszer fölpezsdítették a kiállítást, mely egyébiránt — tanulságos

volta mellett sem — nem tartozik az anyagilag sikerült vállalkozások közé, s tetemes deficzittel fog végződni. A magyar szinművészek megérkezése alkalmából a kiállítás új vonást nyert, a mennyiben *magyar szinművészeti kiállítási osztályt* is rendeztek be, szinészetünkre vonatkozó emlékekből, igénybe véve az országos képtár metszeteinek gyüjteményét is, hol sok régi viseleti kép található. A nemzeti muzeum a Liszt Ferencznek adott emléktárgyakat állította ki. A szinészet első időszakaira vonatkozó okiratok és nyomtatványok tanusítják, hogy a magyar szinészet elég régi keletű. Dr. Váli Béla, a közoktatásügyi miniszter megbizásából rendezte e kiállítást.

A nemzeti szinház művészei szeptember utolsó napján érkeztek meg, s a legszivesebb fogadtatásra találtak. Az első előadást október elsején tartották. Október 2-ikán (vasárnap) a kiállítás területén magyar ünnepélyt is rendeztek, szüreti csoportozattal, lakodalmas menettel, tánczczal. A kiállítási bizottság rendezte, de bizony elég szegényes volt, noha nagy közönség jelent meg. A nemzeti szinház előadásai azonban annál nagyobb hatásúak voltak, s kétségtelen, hogy az előadások kedvezőre hangolták a bécsiek véleményét a magyar szinművészet iránt, s a kiállításnak nem közönséges befejezéséül szolgáltak. A bécsi lapok sok czikket irtak erről a hat előadásról és a közreműködőkről, egyhangulag elismerve, hogy a magyar nemzeti szinház a legelőkelőbb művészi szinvonalon áll, teljesen betölti nemzeti feladatát és a franczia Theatre-francaise és a bécsi Burgszinház mellett foglal helyet. Az előadásoknak mindig nagy közönsége volt, azonban meg kell jegyezni, hogy a kiállítás iránt a bécsi közönség átalában nem tanusított valami meleg érdeklődést, s a nézőtéren mindig sok volt az ingyenes publikum. A lapok azonban annyi elismeréssel adóztak mind az összes előadások, mind pedig az egyes szereplőknek, mint az egész kiállítás alatt egyszer sem a vendégeknek. Volt alkalmuk megismerni «Bánk bán»-t, melyet összehasonlítottak Grillparzer hasonló érzelgős drámájával, s habozás nélkül nyujtották oda a pálmát Katona tragédiájának. Volt alkalmuk megismerni Jászai Mari, Prielle Kornélia, Márkus Emilia, Csillag Teréz, Ujházi, Nagy Imre és a többiek művészetét, kikről a legjobb véleményt nyerték és láthatták, hogy a magyar szinművészet mennyire fejlődött a nemzeti talajból. Minden esetre emlékezetes marad, a mit e hat előadásról a bécsi lapok irtak. A játékrend, melylyel művészeink fölmentek, nagyon változatos volt. Az előadásokat Paulay Ede, a nemzeti szinház igazgatója rendezte. Október elsején «*Bánk bán*» került előadásra; utána Moreto spanyol vigjátéka «*Közönyt közönynyel*», mely az előadás finom és gyöngéd szineit követeli; aztán Csiky Gergely «*Nagymamájában*» Prielle Kornélia asszony művészete érvényesült; majd «*Constantin abbé*» jól ismert alakjait láthatták a bécsiek, a czímszerepben Ujházival. Károly Lajos főherczeg és neje is jelen volt ez előadáson, s a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak. Ezt «*Medea*» követte, Grillparzer tragédiája, melyet a német közönség jól ismer, s melynek főszerepében a legkitünőbb német művésznők vetélkednek. Jászai Mari szenvedélyes játéka a közönségnél és a sajtónál megtalálta az elismerést.

Befejező előadásra az «*Ember tragédiája*» volt hagyva. Ezt e hó 6-án adták elő, s erre már a bécsiek is nagyobb számmal jelentek meg, mint eddig. A kiállítás nem volt oly pazar, mint azokkal a díszletekkel, melyeket gr. Esterházy M. a hamburgiaknak készíttetett; de annál magasabb szinvonalon állt az előadás. Adám szerepét a gyöngélkedő Nagy I. helyett Szacsvay vette át és derekasan megfelelt hirtelen elvállalt feladatának. Az est sikeréből Jászai Marinak, Márkus Emiliának, Fái Szerenának, Gyenesnek, Mihályfinak, Zilahinak, Horváth Zoltánnak jutott a legtöbb rész, valamint a rendezésnek. Minden kép után felhangzott az egész nézőtér tapsa. A legnagyobb hatást itt is a franczia forradalom jelenete idézte elő. Előadás után a bécsi egyetem magyar ifjuságának küldöttsége jelent meg a szinpadon s Paulay igazgatónak szép ezüst babérkoszorút nyujtott át, melynek leveleire a nemzeti szinház húsz tagjának neve van bevésve. A szalagon pedig ez a fölírás: «*A nemzeti szinház tagjainak a bécsi egyetemi magyar ifjúság. Emlékül 1892.*» A koszorú alján tömör arany-szalagon *Paulay* igazgató neve és a Bécsben előadott darabok czímei. A nemzeti szinház előadásain a bécsi legjelesebb szinészek és szinésznők mindig jelen voltak, nagy érdeklődést tanusítottak, és a leglelkesebb tapsolók közé tartoztak. A bécsi lapok ritka egyértelműséggel hirdetik a sikert, mely mindenkit meglepett. Jászai Mari asszony Medeájáról a legnagyobb magasztalás hangján írnak.

Népszinház. Az első eredeti ujdonságot e hó 5-én mutatta be a népszinház. Szinrekerült a termékeny Almási Tihamér «*Spitzer Régi*» czímű szinműve. Almási tolla szeret a tarkaságok közül választani, fővárosi genreképekből, majd tótok, majd meg czigányok közül. Ezúttal a zsidók közt keresett anyagot, és hozzá vette a zsidó-keresztény házasság kérdését is. Blaha Lujza asszony úgysem játszott még zsidó menyecskét, ezt a szerepet is megkapta. A darab sorsára azonban ez nem volt elegendő, valamint nem volt elegendő a többi sem, a mi az új színműben előfordul. A közönség csak egyes részeken tudott mulatni, maga az egész meglehetős hideg fogadtatásban részesült.

Makai ügynök ezelőtt tizennyolcz évvel polgári házasságra lépett Bécsben egy zsidólánynyal, s itt élnek Budapesten. Már van egy nagy lányuk is, Eszter. A családot anyagi csapás éri, melyből kibontakozhatnának, csakhogy utjokban áll a keresztény-zsidó házasság hiánya. Makainak gazdag kanonok nagybátyja végrendeletében öcscsére hagyta vagyonát, de csak úgy, ha Makainé kikeresztelkedik, különben is a polgári házasság nálunk érvénytelen. Makainé apja, az öreg Bernstein is segítené a bajba jutott családot, megbocsátaná leányának, hogy keresztény ember felesége lett, ha Eszter, a leány, helyre hozná anyja hibáját, zsidó hitre térne és a kiszemelt zsidó fiatal embert választaná. Persze a leány mást, keresztény embert szeret, és vízbe ugrik; de a mentők megszabadítják. Végre a fanatikus Bernstein beletörődik a dologba, hadd legyen unokája a keresztény ifjué. A darab czímbeli hősnője, Spitzer Régi divatárusnő, csak a Blaha Lujza asszony kedveért van oda ragasztva. Sokszor megjelenik, hogy énekeljen és felvillanyozzon. A szerző azt a szerepet szánta neki, hogy közbejárjon a szerelmesek közt, jóra fordítson mindent s a közönség ne legyen megfosztva oly szeretetreméltó művésznőtől, mint Blaha Lujza asszony, ki most is kedves diskréczióval játszotta az ügyes zsidó menyecskét, elénekelte a «Nach Grosswardein-»t meg az angol szintársulat által népszerűvé lett «Tarara-bum» nótát. A szinműnek elég jó alakjai vannak, s ezeket a szinészek is jól játszották. Kassai egy orfeumi igazgatóban kitünő alakot mutatott be; Kis Mihály zsidó kasznárja, Németh szenzálja, Szirmai félénk szerelmese sok derültséget okzott. Solymosi az öreg Bernstein fanatikus alakján igyekezett enyhíteni. P. Lukács Juliska, Csongori Mari, Csatai Zsófi, Horváth Vincze, Ujvári, s még többen is teljes erejökkel rajta voltak, hogy a darabnak használjanak. A szerzőt az első felvonás után hivták, de nem jelent meg.

Magyar vígjáték egy bécsi szinházban. Csiky Gergelynek «*Czifra nyomorúság*» czimű szinművét e hó első napján «Glänzendes Elend» czimen jó hatással adták elő Bécsben a Carl-szinházban. A szinház uj drámai személyzete előnyösen mutatta be magát a darabban. Blasel igazgató játszta a sok leányu Csoma napidijast, nevettetve, ríkatva, már a hogy szerepe kivánta. Bella szerepét kezdő, Bedekovics k. a. adta, a ki igen szép nő. A harmadik felvonás után a rendezőnek is meg kellett jelennie a hivásokra.

A FRANCZIA KÖZTÁRSASÁG JUBILEUMI KÖRMENETE PÁRISBAN.

A «CHANT DU DEPART» KOCSIJA A KATONAI KASZINÓ ELŐTT.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia három havi szünet után e hó 3-ikán tartotta első ülését, b. *Eötvös* Loránd elnöklete alatt, ki üdvözölte az összegyült tagokat.

Szily Kálmán főtitkár meleg szavakban emlékezett meg a szünet alatt elhunyt tagokról. Nendtvich Károly rendes tagot és Todaro Ágoston olasz tudós, valamint Renan Ernő a nagy franczia tudós kültagokat vesztette el az akadémia. A cseh tud. akadémia megküldte alapítása alkalmából vert érmét magyar levél kiséretében; köszönettel vették tudomásul. Az akadémia képviselve volt a komáromi Tisza-jubileumon s a győri Kisfaludy-szobor leleplezésén. A főtitkár bemutatta a 15 lapra terjedő beszterczei kodexet, mely a 15. század közepéből való és 1300 magyar szót tartalmaz. Ezzel kapcsolatban *Finály* Henrik beküldte a kodexre vonatkozó értekezését. Ezután jelenti a főtitkár, hogy a szeptember 30-ikán lejárt 14 pályázat közül egy sem maradt meddő. A *Teleki*-jutalomra (vígjáték) 12, a *Farkas-Raskó*-juta-

4. A természet tárgyait etikai mimetizmus által mintegy a saját bensőnkben újra kell teremtenünk, nagy vonalait saját egyéniségünknek megfelelően megrajzolnunk, bizonyos szempontok szerint rendeznünk s végül rendszeresítenünk. Így látjuk, hogy a természet hangulata, ámbár egyéniségünkben rejlik, nem tisztán egyéni, hanem már társadalmi érzelem s ha nem is hozzánk hasonló lényekkel, de rajtunk kívül álló oly jelenségekkel jutunk összhangba, melyek erkölcsi tökéletesedésünkre fejlesztőleg hatnak, mert oly tartalommal látjuk el őket, mely egyéniségünk legtisztább kifejezése. Ebből az is következik, hogy a tájfestő akkor válik igazi nagy művészszé, ha saját egyéniségét tudja a képében visszaadni, saját lelki világát éreztetni s képe által szemlélést is egy bizonyos erkölcsi magaslatra emelni.

Elemezzük már most azon tényezőket, a melyek a műremek létrejöttekor mértékadók s a tájfestészet művészi szuggesztióját előmozditják. A három alkotórész, melyeknek mindegyike már önállóan is hatalmas szuggesztiv tényező: a vonal, a szín s a színárnyalat.

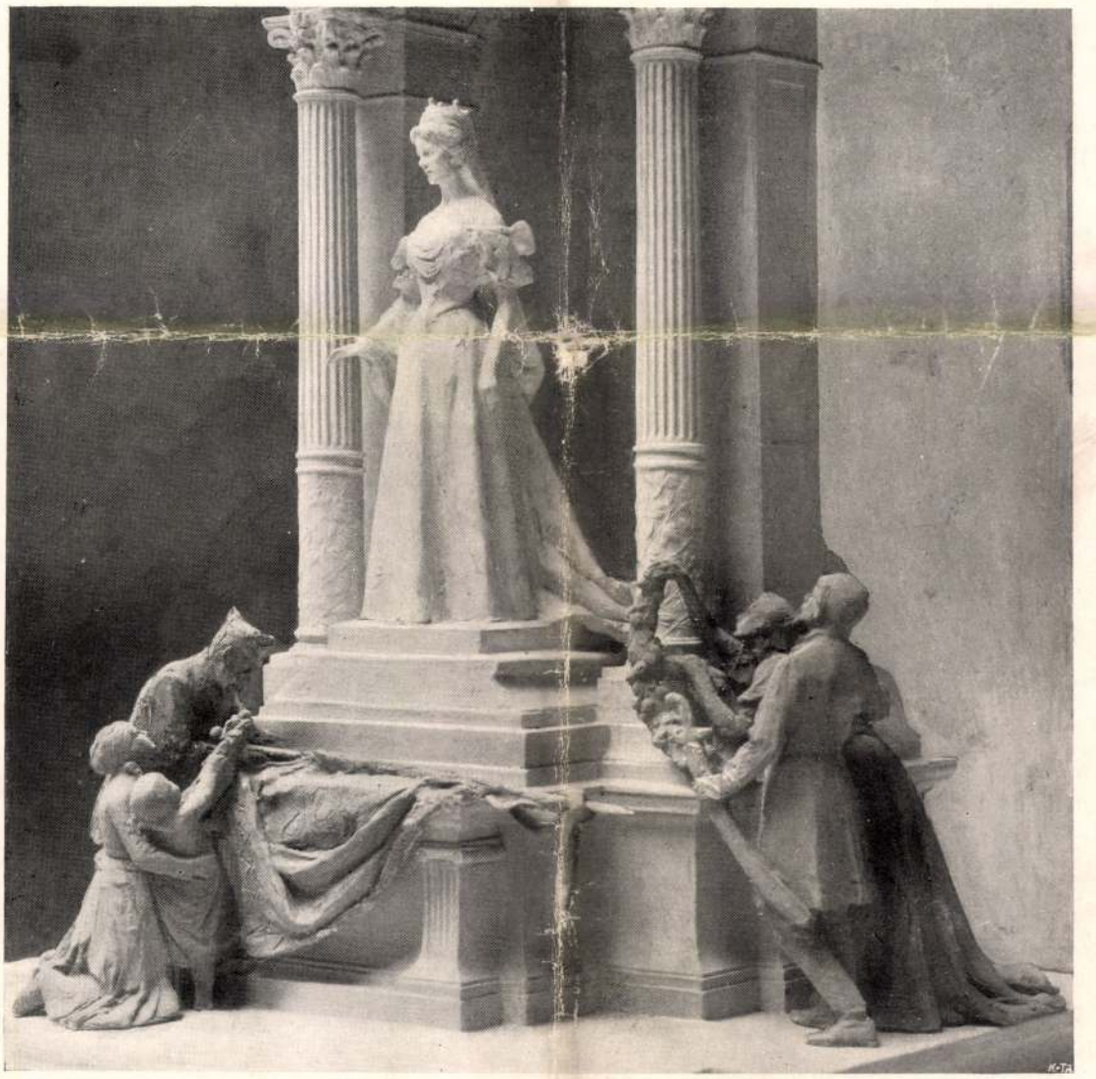

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ-PÁLYÁZAT
RÉSZLET DAMKÓ ÉS VILLÁNYI MŰVÉBŐL

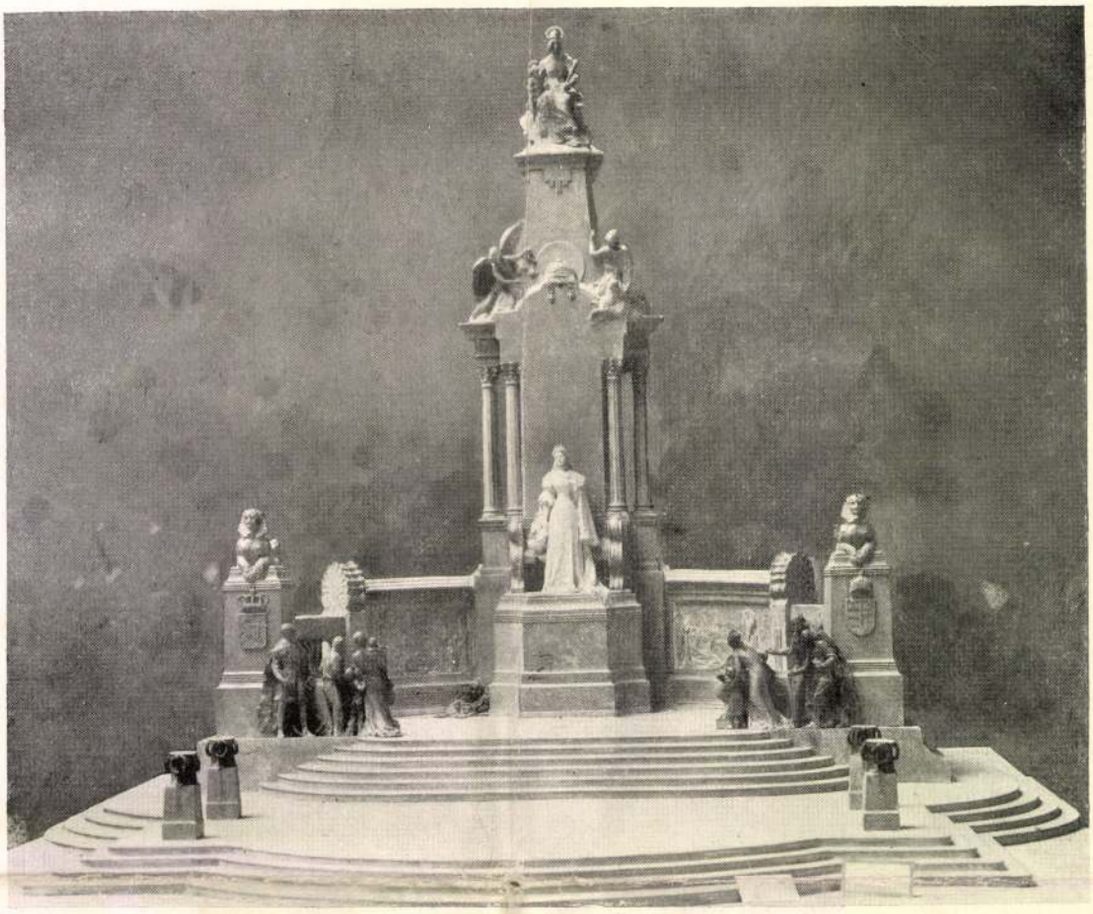

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ-PÁLYÁZAT
RINTEL GÉZA MŰVE
MEGVÉTELLEL KITÜNTETETT PÁLYAMŰ

Vizsgáljuk meg mind a hármat a hangulathoz való viszonyában.

A régibb esztetika megelégedett azzal, hogy a művészi szépség elemzésénél mindent formális viszonyokra alapított. Az újabb esztetika azonban mindenben a pszichofizikai folyamatot vizsgálja s észrevette, hogy még a vonal sem lehet esztetikai szemlélődésünk tárgya, a nélkül, hogy bizonyos mozgást ne fűznénk hozzá, mely szemünk közvetítésével saját lelkünkben jön létre. A vonal magában véve se nem szép, se nem rút, azzá csak lelkünkhöz való viszonyában lesz s esztetikailag véve tulajdonképen egyforma lelki eredmény még az is, hogy a szem a szivárvány görbe vonalán végigsiklik-e, vagy pedig a madarat ugyanazon vonalú röpülésénél végigkiséri. Vischer Róbert e szubjektiv mozgást igen

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ-PÁLYÁZAT
RÉSZLET RINTEL GÉZA MŰVÉBŐL

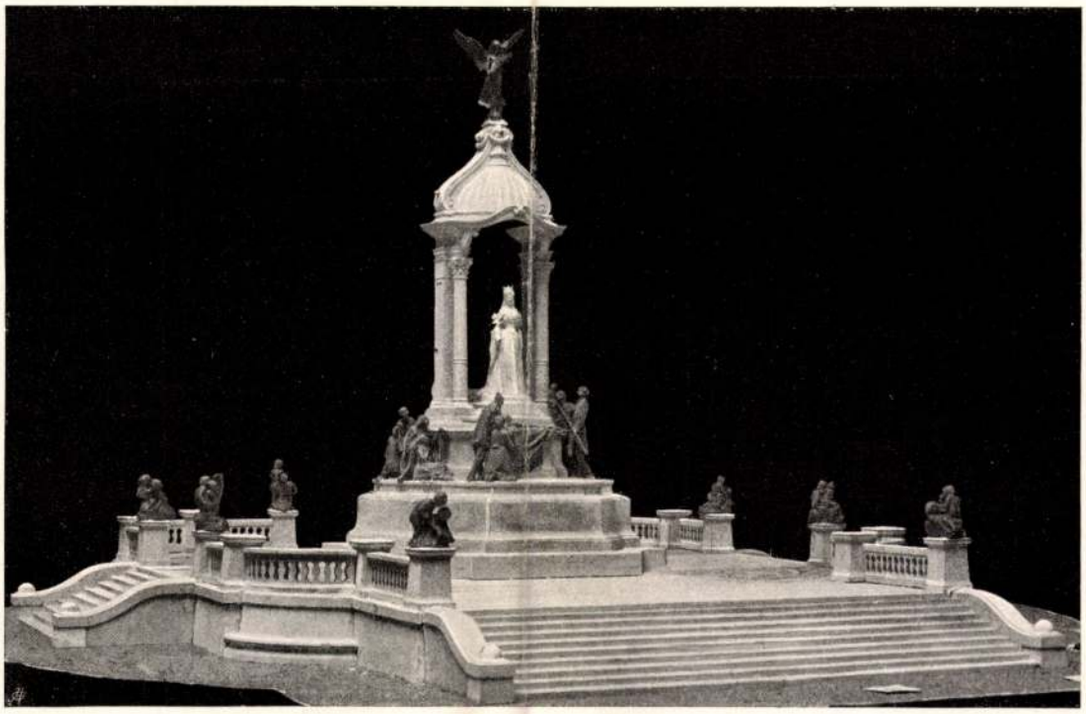

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ-PÁLYÁZAT
DAMKÓ ÉS VILLÁNYI MŰVE
MEGVÉTELLEL KITÜNTETETT PÁLYAMŰ

a kikkel többször s érdekkel érintkezünk. Sőt azon társadalmi milieu is, a melyben élünk, ránk süti etikai bélyegét. Ez az etikai mimetizmus.

A természet tárgyai is hasonló befolyással vannak reánk. Haragosan felhővé göngyölődöm, büszkén emelődöm az égnek mint fenyőfa, én vagyok a hullám, mely a sziklát korbácsolja s egyúttal a szikla is, mely súlyosan rá nehezedik a földre s a hullámnak ellentáll. Virág alakjában intek és bókolok a forrás felé, mely megint csak én vagyok. Egy tüskés növény szúró tekintetű egyénként néz reám s akaratlanul épp oly nézéssel válaszolok. A pihenőre hajló nap álomba ringatja az őszi erdőt s szempillám öntudatlanul lezáródik s elfog a félszender, a melynek ellentállni nem tudok.

Rendszerbe hozva az elmondottakat, a tájkép szemlélésénél a következő hangulatfokokat kell megállapítanunk:

1. A hangulatkeltés mindig kívülről történik, még pedig akkor, ha, mint azt később látni fogjuk, valami atmoszferikus jelenség mintegy lepelbe burkolja a természetet. A déli tisztafényű napsütés legkevésbbé tud hangulatot ébreszteni. Ez a hangulat objektiv feltétele.

2. A szubjektiv feltétel: saját énünk dispoziciója. Csakis olyankor jön létre bennünk a hangulat, ha egyéniségünk összhangban van a külső jelenséggel, vagyis ha a megfelelő kapcsolódó képzetműködés zavartalanul s minél gazdagabb tartalommal képes agyidegrendszerünkben lefolyni s azt izgatottságban megtartani. Ez a jelenség a mint előbb kifejeztem, egészen a szemlélődő egyén gondolatvilágától függ.

Guyau szerint (L'art au point de vue sociologique) a napsugárral együtt kell vibrálnunk, hogy azt megérezhessük. Hogy az éjszakát átérezzük, kell hogy annak hűvös árnyéka áthassa lelkünket, hogy a tavaszban gyönyörködjünk, kell hogy bennünk a pillangó szárnyának könnyedsége is meglegyen.

3. Antropopatiát kell a természetbe vinnünk, fizikai életet kell neki tulajdonítanunk, mert e nélkül alig mondhatunk valamit róla.

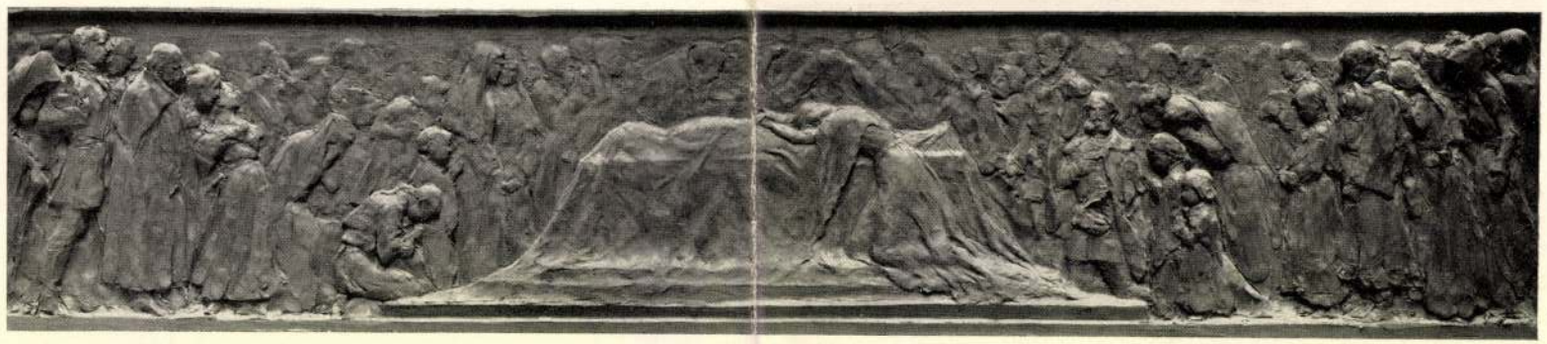

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ-PÁLYÁZAT
RÉSZLET MÁTRAI ÉS FÖRK MŰVÉBŐL

Munkácsi 1902

MDK

Mátrai Lajos ifj. és id. és Hikisch Rezső

pályamunkájukat az alábbi pályázaton az I. kategoriába osztották. Repr.

A második Erzsébet-emlékmü pályázat. Müvészet 1903. 242.l.

MDK

id Mátrai Lajos - ifj. Mátrai Lajos szobrászok
- Hikisch Rezső épitész

a második Erzsébet emlékmü pályázaton első kategoriába osztott pályamü teljes gipszmodelljének fényképe

Müvészet II. évf. 1903 242.l.

MDK

id.Mátrai Lajos - ifj. Mátrai Lajos szobrászok - Hikisch Rezső épitész

a második Erzsébet emlékmü pályázaton első kategoriába osztott pályamü teljes gipszmodelljének fényképe

Müvészet II. évf. 1903 242.l.

M.D.K.

Mátray Lajos szobrász

Az aradi szinház szobrainak mintázásán dolgozik. Később kiváló szinészeink szobrait fogja megmintázni ugyancsak az aradi szinház számára. Ezenkivül Psychét ábrázoló szoborcsoportozatot készit Amorral és Pán-nal,-közli az Irodalom és Müvészet c. rovat.

Képes Családi Lapok, Bp. 1884. aug. 31.
VI. évf. 49. sz. 783. lap

M.D.K.

Mátrai Lajos G. szobrán

ifj. Mátrai Lajossal és Hikisch Rezsővel közös Erzsébet-királyné emlékmű-tervét a másodizben is meddő pályázaton a zsűri ama 4 tew köze sorolta, melynek szerzőit - 6000 K. kártalanítással - szűkebbkörű újabb pályázatra szólítják fel.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV. évf.

jun. 17. sz, 3. old.

M.D.K.

Mátrai

Hikisch müépitésszel együtt első dijat nyert az Erzsébet-szoborpályázatra beküldött pályamüvel, -közli a "Hónapról-hónapra" c. rovat.

Magyar Salon, Bp. 1903. juli. 39. kötet
1080-1085. lap

Mátrai Lajos, id. és ifj.

és Ilkisch Rezső

Második Erzsébet emlékmű pályázaton részt-vett művük, mely az első kategoriába osztatott, repr.

Művészet. 1903. 242. l.

NEUMANN M.

M. KIR. UDV. ÉS KAM. SZÁLLITÓ

BUDAPEST

IV., MUZEUM-KÖRUT 1.

Mamlatt

dr Szentiványi Gulámé

úrnő

H.

Ifj Mátray Lajos

Hikisch Rezső és Mátray Lajos Gy. közös müvét bemutatja a lap, melyet az Erzsébet emlékszobor pályázatára készitettek.
Repr.

Képes Családi Lapok, Bp. 1903. juni. 28.
XXV. évf. 26. sz. 422. lap

Mátray Lajos Gy.

ifj. Mátray Lajos és Hikisch Rezső pályamüvét bemutatja a lap, mely az Erzsébet emlékszobor pályázatára készült, a három müvész együttes müveként.
A pályamüvek a Mücsarnokban kerülnek kiállitásra.
A bizottság a müvet az első csoportba sorolta.

Képes Családi Lapok, Bp. 1903. juni 28.
XXV. évf. 26. sz. 422. lap

MDK

Mátrai id.

Az Erzsébet-emlékmű pályázat. Ifj. és id. Mátrai és Hikisch műve. Repr.

Uj Idők, 1903. 26.sz. 599.l.

MDK

Mátrai ifj.

Az Erzsébet-emlékmű-pályázat. Ifj. és id. Mátrai és Hikisch műve. Repr.

Uj Idők, 1903. 26.sz. 599.l.

MDK

Mátrai Lajos György, Mátrai Lajos ifj. és Hikisch Rezső

az alábbi pályázaton pályamunkájukat a 6ooo koronával dijazott első csoportba sorolták

Az Erzsébet-emlékmü második pályázata. Müvészet 19o3. 278.l.

MDK

Mátrai Lajos ifj.,Hikisch Rezső és Mátrai Lajos György

az alábbi pályázaton pályamunkájukat a 6ooo koronával díjazott első csoportba sorolták

Az Erzsébet-emlékmü második pályázata. Művészet 1903. 278.l.

MDK

Mátrai Lajos id. és ifj. és Hikisch Rezső

pályamunkájukat az alábbi pályázaton az I. kategoriába osztották. Repr.

A második Erzsébet-emlékmü pályázat. Müvészet 1903. 242.l.

nyos Akadémia épületen munkálkodva. Mestere csakhamar rájött, észrevette a próbálkozásaiból, hogy nem kőfaragónak, hanem szobrásznak való. A szobrászpálya ekszisztencziális szempontból persze nem nyujtott oly biztos keresetforrást, oly biztos jövőt, mint a kőfaragás, — s ezért ellenezték szülei, hogy erre, az akkor még nagyon is kalandos természetű pályára lépjen. Később azonban keresztülvitte tervét. Egy épületszobrászhoz jut tanulónak, ahol 1867-ig dolgozik. Ambiciója, tudáskedve ekkor külföldre hajtja. A közelebbi cél már tiszta előtte: fafaragó lesz. Ügyes bécsi fafaragó-mester a gazdája, akitől többet már nem tanulhatva, 1868 őszén új állomás felé igyekszik: Párisba. A francia-német háborúig marad itt, lázas szorgalmat fejtve ki. Egész nap dolgozott, mint faragó, a kora reggeli órákat a francia nyelv elsajátítására fordította,

MÁTRAI LAJOS GYÖRGY

este pedig az akadémiára járt gypsz és természet után rajzolni. A francia-német háború kitörésekor ismét Bécsbe tér vissza, ahol Lajos Viktor főherceg palotájánál és az iparművészeti múzeum belső boltozásának díszítésével megtanulja a „stucco" technikáját. Atyja halála után súlyos anyagi körülmények közé jut. Művészeti studiumokat nem folytathat s arra kényszerül, hogy fafaragó műhelyt nyisson. Ahhoz azonban, hogy ez a műhely hasznokat hajtson, hiányzott belőle az üzleti érzés. Vágyai különben is művészeti tanulmányok felé űzték s így történt, hogy újabb helyzetébe nem tudván beletörődni, 1878-ban újra Párisba megy — most már mint nős ember — a világkiállításra. Erre egy ösztöndíj adta meg neki a lehetőséget: a budapesti iparkamara utazási ösztöndíja. Páris levegője megerősíti szobrász ambicióit. Él benne a törekvés, hogy addig nem jön haza, amíg apróra nem ösmerkedett meg e művészet mesterségbel titkaival. Biztos foglalkozást talál Münchenben, II. Lajos bajor király kastélyainak építkezésénél s ami szabad ideje jut, mindezt a művészetnek szenteli. Hazulról Kelety Gusztáv buzgólkodása folytán terjed rá a figyelem s amikor megnyílik az iparművészeti iskola, hazahívják. (1880.) Ettől az időponttól kezdődik abbeli működése, amely sokaknak felejthetetlenül él emlékezetében. (Meghalt 1906. október 15-én.) Művei közül a következőket említjük: Izsó Miklós szobra, Károli Gáspár göntzi szobra (mindkettőt pályázat útján nyerte), a győri Kisfaludy-szobor, a soproni Széchenyi István-szobor, Schveidel József szobra Zomborban, Fontaine Lumineuse a millenniumi kiállításon, Vásárhelyi Pál szobra Szegeden. (E két utóbbit már fiának, ifj. Mátrai Lajosnak segédkezésével mintázta.)

KIÁLLÍTÁSOK. December 6-án nyilt meg a Könyves Kálmán r.-t. helyiségeiben Pállya Celesztin kollektiv kiállítása. December 9-én nyilt meg Klammer Mariska kiállítása, saját műtermében. (Kmetty-u. 19.) December 9-én nyilt meg a magyar Nők közműv. körének képző- és iparművészeti kiállítása. (Váci-utca 9. szám alatt.) December 15-én nyilt meg az Uránia képkereskedés karácsonyi tárlata. December 16-án nyilt meg a Nemzeti Szalon bajai kiállítása. December 29-én nyilt meg Faragó József hátrahagyott rajzainak kiállítása, a Könyves Kálmán r.-t. művészeti szalonjában. Január 5-én nyilt meg a Képzőművészeti Társulat vándorkiállítása Gyöngyösön. Január 11-én nyilt meg Vajda Zsigmond gyűjteményes kiállítása a Könyves Kálmán r.-t. művészeti szalonjában. Január 20-án nyilt meg a Nemzeti Szalon kiállítása Győrött. Február 7-én nyílt meg Szikszay Ferenc gyűjteményes kiállítása a Könyves Kálmán szalonjában. Február 16-án nyílt meg a Szépművészeti Múzeum grafikus kiállítása. Február 16-án nyílt meg Kalivoda Kata kiállítása a művészet és művelődési nőegyesület vigadóbeli helyiségében. Február 21-én művészeti sírkő-kiállítás nyílt meg a Várkert-bazárban Füredi Richárd, Tóth István szobrászművészek és Lechner Jenő építőművész műveiből. Február 27-én nyílt meg Telepy Károly hagyatékából rendezett kiállítás a Könyves Kálmán szalonjában. Március 3-án nyílt meg Erdei Viktor gyűjteményes kiállítása a Philantiában (Váci-u. 4.). Március 6-án nyílt meg Mihalik Dániel kiállítása az Uránia műkereskedésben. Március 9-én nyilt meg a Nemzeti Szalon első csoportkiállítása modern magyar festőművészek munkáiból, a Szalon új helyiségében. (Erzsébet-tér.)

KITÜNTETÉSEK. A Képzőművészeti Társulat nemzetközi téli tárlatának ezerkétszáz koronás Ráth-díját Knopp Imre nyerte. Az Eszterházy-féle hatszáz koronás vízfestmény-díjat Olgyai Viktornak ítélték oda. A Lipótvárosi Kaszinó ezerkoronás pályadíját Herrer Cézár kapta.

Művészet 1907

Mátrai Lajos özv.

BAB-PIRGÁLÓK
VESZTRÓCZY MANÓ FESTMÉNYE
A TÉLI TÁRLAT RÖKK-DÍJÁNAK NYERTESE

MÁTRAI LAJOS GYÖRGY. Hosszú esztendőkön át egész generációkat tanított meg a fafaragás mesterségére. Szobrász volt s erről az oldalról nem egy — méretre kisebb — monumentum őrzi nevét. Jelessége azonban mégis a tanítványok: fiatal iparművész-emberek, akiket nem engedett ki addig az iskola fedele alól, amíg nem voltak tisztában mesterségüknek, a fafaragásnak grammatikájával. Igazi hivatása tehát akkor kezdődik, amikor professzornak hívják az Iparművészeti Iskolába. Ebből a hivatásból minden ponton lelkiismereti kérdést csinált. Teljes lelkével neki élt, nem sajnált tőle időt, fáradságot, energiát. Szolid, a dolgukat alaposan értő munkások becsületessége ad nemes patinát professzori minőségének. Mátrai (családi néven: Muderlak) Lajos 1850 március 6-án született Budapesten, szegény iparos szülőktől. Szülei a Terézvárosban laktak, ahol akkortájt a német nyelv volt a lakosság anyanyelve. S mivelhogy a Bach-korszakban nevelődött s az iskolában is csak német szót hallott, szinte idegen nyelvképp kellett megtanulnia hazája nyelvét. Már mint kis fiúcska sok szeretettel rajzolt és faragcsált. Hajlamai ekkor ébredeztek, szülei tehát Kauser János kőfaragóhoz adják inasnak, akinél három évet tölt a Tudomá-

HAJLÉKTALANOK
GÁRDOS ALADÁR
A TÉLI TÁRLAT RU

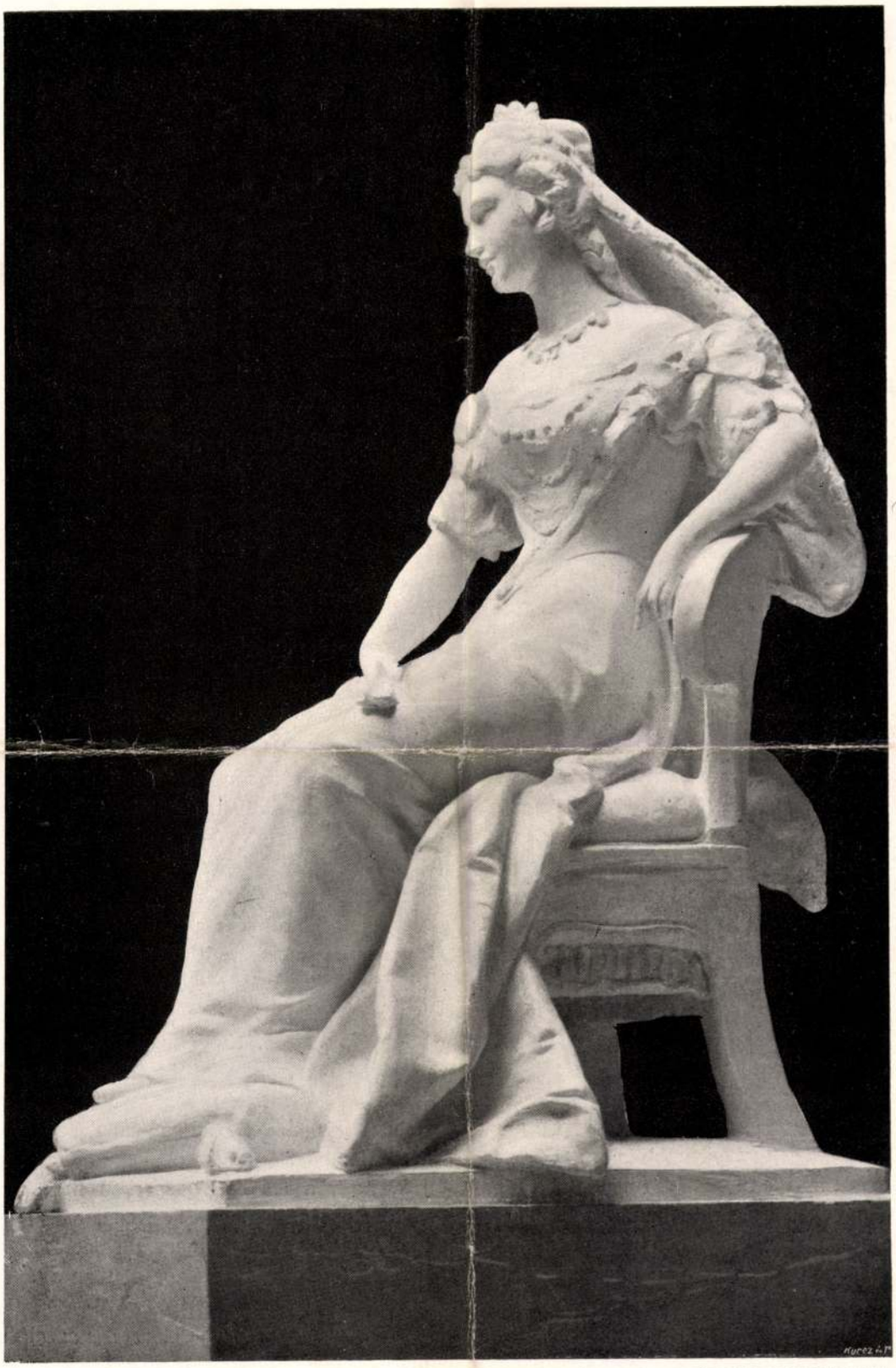

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMÚ-PÁLYÁZAT
RÉSZLET ~~DONÁTH GYU~~LA MŰVÉBŐL

~~113 – 115~~

Művészet 1902
116. p kép

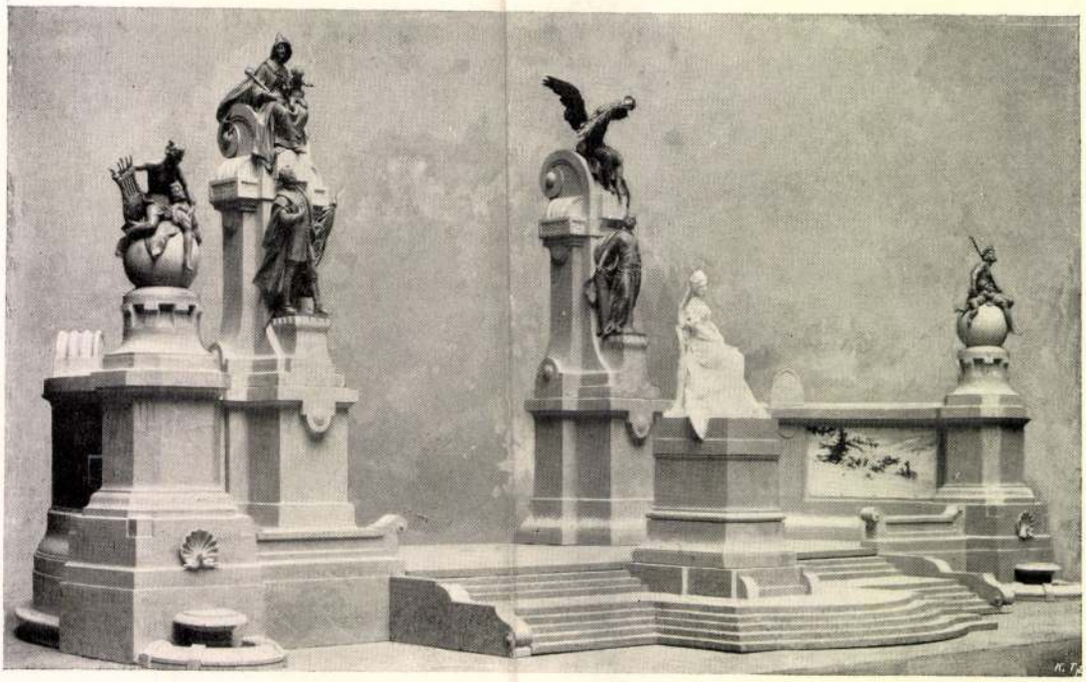

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ-PÁLYÁZAT
DONÁTH GYULA MŰVE
MEGVÉTELLEL KITÜNTETETT PÁLYAMŰ

mas mosolygással néz végig, mert ő legtöbbször oly helyeken szokott járni-kelni, hol a touristika romantikus érzelmei megfagynak. A legelhagyottabb, legsivárabb helyeket keresi fel és ott tanulmányozza s élvezi a nagy természet csodáit, a hol az a legigénytelenebbnek látszik. Borongós őszi estéken a zsombékos lápok között, mohos, roskatag viskók az erdők mélyében, a vihartól ledöntött vagy letördelt redves vén fák, elhagyott malomárkok, a melyekben a hinár vagy a mérges bürök burjánoz, a tőzegsivatag a korai reggel szürkülő ködében legkiválóbb tárgyai a modern tájfestőknek. S itt észrevehetjük mindjárt azt a nagy különbséget, mely a természetet kedvelő nagyközönség s a sokkal fejlettebb ízlésű tájfestők s naturalista írók természetfelfogása között fönnáll. A nagyközönség még mindig eposzt keres a természetben. Bizonyos hagyományokhoz ragaszkodnak, hallgatják a könnyebben megérthető vonalak változatos meséit, míg a festők szubjektivebb szemmel nézik a természet folyását. Az utóbbiak első sorban hangulatot keresnek, nem a mi érdekli őket, hanem a dolgok mikéntje. Azt vallják, hogy a természet mindenütt szép, csak nem mindenkor. A természet liraisága köti le figyelmöket, az a jelenség, mely rokon a lelkükkel, mely ki tudja fejezni egyéniségüket, gondolataikat, érzelmeiket s vágyaikat.

Félszázaddal azelőtt a festők nagy csoportja még Svájcban vagy a szabin hegyek között tanyázott, de a mióta a franciák az ú. n. paysage intime-mel irányjelölő működést fejtettek ki, azóta elhagyták e vidékeket s inkább Hollandia, Dánia, Német- s Angolország lapályos tájait keresik föl. Sőt egyes helyekhez egész tájképiskolák neve fűződik mint pl. Fontainebleauhoz, Wight szigetéhez, Norwich környékéhez s legújabban a Bréma mellett levő Worpswede faluhoz. S ha az okát kutatjuk, azt látjuk, hogy a festők első sorban nem a rajz változatosságát s nem a konvencionális hagyományokat keresték, hanem a saját lelküknek megfelelő talajt s ezzel kapcsolatban a tájfestészet hangulatát.

Jöjjünk tehát tisztába először is azzal, hogy mit kell tulajdonképen hangulat alatt értenünk.

A természet emberi érzelmeink legéltetőbb forrása. Minél inkább hatolunk be titkaiba,

annál bensőbb kapcsolatot fedezünk fel saját énünk s a természet változásai között. Az ó-kor antropomorf világnézete megszünt. Helyébe az antropopatia lépett, t. i. az a felfogás, mely a természetnek lelket kölcsönöz, mely pszichikai tényeinkre nem csupán analogiákat s szimbolumokat keres, hanem ezeket a természet erőinek nyilvánulásaival azonosítja is.

A pszichofizikai esztetika kimutatta, hogy a természet változásai a leghatalmasabb szuggesztiv tényezők az emberi lélek esztetikai működésében s a lélekre nem is annyira a közvetlen inger által létesült képek, mint inkább a hozzátartozó képzetek sorai a legelhatározóbb befolyással vannak. Innen van, hogy a tájképfestő tulajdonképen nem is adhatja vissza a természet benyomásait másképen, mint a saját lelkén keresztül. A tényleg látott benyomásokat a hozzákapcsolódó képzetműködések segítségével a maga lelke szineivel szi-

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ-PÁLYÁZAT
RÉSZLET DONÁTH GYULA MŰVÉBŐL

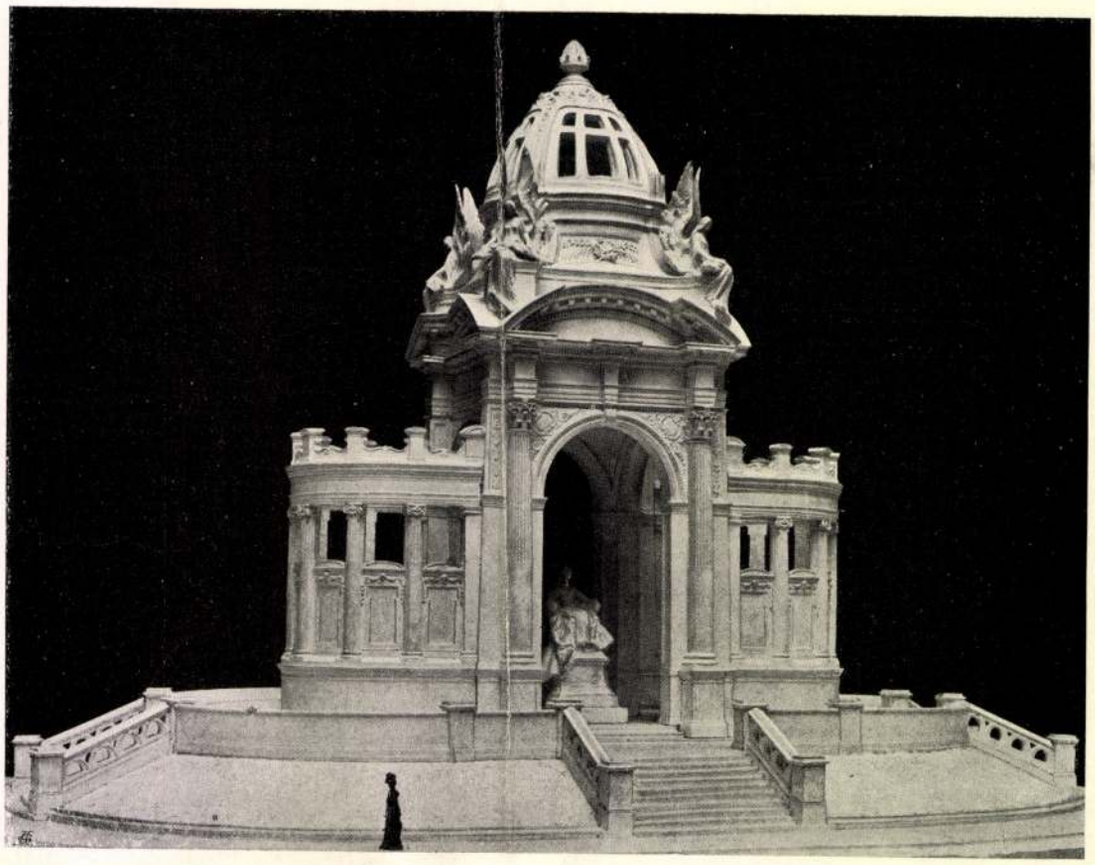

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ-PÁLYÁZAT
MÁTRAI ÉS FÖRK MŰVE
MEGVÉTELLEL KITÜNTETETT PÁLYAMŰ

nezi ki. Úgyszólván magát adja vissza minden alkotásában s minél gazdagabb a lelke, annál erősebben érzi át az érzéki benyomásokat s annál szuggesztivebb módon adja vissza őket a vásznon. Ebből megérthetjük, hogy a hangulat, a melyet annyi ember saját énjén kívül helyez, voltaképen sokkal szövevényesebb lelki működés, mint a minőnek első pillantásra látszik. A hangulat főforrása mindig a művész lelki világában keresendő. Csakis akkor beszélhetünk igazán hangulatról, ha a természet képei a megfelelő képzetkapcsolatok által mintegy lelkünk által újra teremtve jelennek meg előttünk. Saját bensőnk összeforr a külvilág tényeivel. Magunkra ismerünk a tenger hullámzó víztömegében, a napsugár mosolyában, a viharos felhő közeledésében, a vihar által korbácsolt fákban, a hegyi tavak csendességében, a csevegő patakok csörgedezésében. A természet ezen antropopatikus átérzése mindig bizonyos fejlettebb idegrendszert feltételez s a szemlélődő egyén gondolati világával függ össze.

Ehhez járul egy még érdekesebb jelenség, a melyet a francia esztetikusok „mimitismus"-nak neveztek el. (Paul Souriau: La suggestion dans l'art. Paris 1893.) Sok állat ösztönszerűleg vette fel tartózkodása helyének szineit, abból a célból, hogy minél észrevehetetlenebbé váljék. Ez a jelenség a legfeltünőbb módon a kameleonnál észlelhető. A zöld fűben zöldes szinű, de ha sárga fövenyre tesszük, teste rögtön megsárgul s itt-ott fekete pontok jelentkeznek rajta, mintegy utánozva a nagyobb homokszemeket. E jelenség az állatvilágban a fizikai mimetizmus.

Gyakran tapasztaljuk az ehhez hasonló jelenségeket mindennapi életünkben. Öntudatlanul elsajátítjuk azon emberek arckifejezését, mozdulatait, beszédmodorát, sőt érzésvilágát,

A felségek beléptén térdre ereszkedtek.

— Keljenek fel, — inté a császár. — Nem sokára az Isten előtt fognak térdepelni, egész alázatosságuk legyen most az övé.

— De szép ő, mamám, — súgta a főherczegnő a mostoha anyjának.

A császárné közelebb szólítá a menyasszonyt, a ki láthatólag elfogódva, remegve, hosszú uszályos ruhájába akadozva közeledett a felséges asszonyhoz és előre nyújtott kezét megcsókolta.

— A császár Ő Felsége igen jó szívvel viseltetik ön iránt, gyermekem és én is kívánom, hogy boldog legyen.

Aztán megnézegette figyelmesen, kegyes jósággal, szelidséggel.

— Igen csinos asszonyka lesz, — folytatá — csak aztán . . .

Ilona piros lett, mint a rózsa.

— Csak aztán jól viselje magát, legyen jó keresztény és hű feleség. Jöjjön, jöjjön csak ide!

Egy asztalkához szólította, a hol a láda állt kinyitva, csillogó, gazdag ezüstneművel.

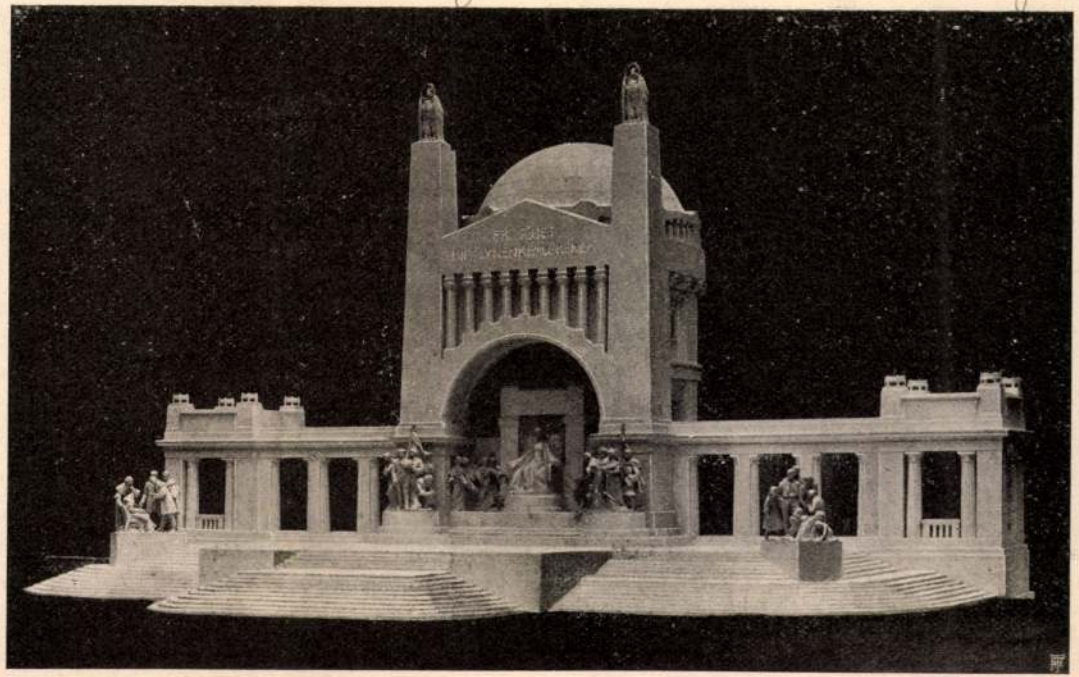

MÁTRAI LAJOS GY., IFJ. MÁTRAI LAJOS — ÉS HIKISCH REZSŐ PÁLYAMŰVE.

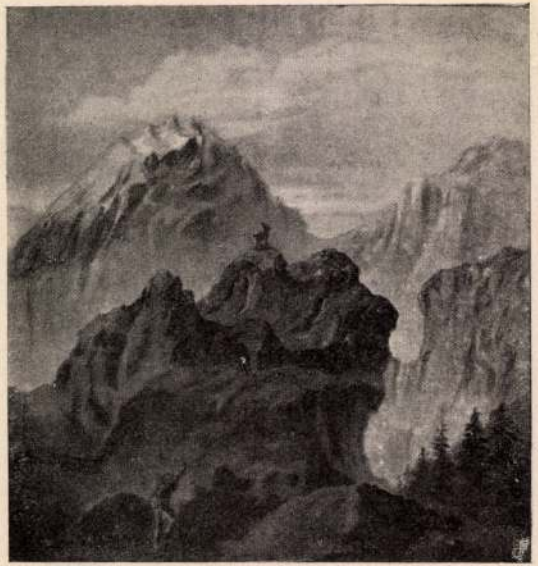

A király 1888. évi czéltáblája a budapesti polgári lövész-egyesületben.

zárva voltak — mert hisz az eseményt meg kellett a kocsmában beszélni — és hogy a lóvasút és villamos a konak előtt nem járhatott, mert a katonaság az utat teljesen elzárta. Hogy itt a királyi családot kiirtották, azt bizony egy idegen sem vette volna észre, ha az ujságokban nem olvassa. Néhány különkiadást nem tekintve, a délután megjelenő lapok a rendes napi tartalommal, tárczával, regénynyel jelentek meg, sőt némelyik csak két sorban tudatta, hogy a reggel említett legyilkoltakon kívül még három tábornokot is megöltek.

Nemcsak a férfiakon, hanem a nőkön is meglátszott a teljes közömbösség, sőt cynismus is. A végzetes napon délben a Mihály-utczán mentem végig. Megvolt a rendes, napi korzó. Hölgyek, urak, tisztek, katonák vegyest, mintha mi sem történt volna. A «Ruski czar» előtt egy gólya lépdelt. Hallottam, a mint egy növendék lányka megjegyezte: «Most viszi a trónörököst a konakba.» Ilyen a belgrádi nép! A megrendítő események iránt ép úgy közömbös, mint a hogy hidegen hagyják a lelkesítő dolgok is.

Az idegenekre azonban ez a borzasztó éj felejthetetlen lesz. Reggel kettőtől négyig a folytonos lövöldözés és ordítozás — azután pedig maga a hir, az ablakból kidobott holttestek, a sok megölt ember és kiontott vér. Nyolcz órakor kezdték a koporsókat a konak felé szállítani, — bizony borzalmas látvány volt. A szerbek általános részvétlensége csak hozzájárult ahhoz, hogy a szerencsétlen fejedelem iránt szánalmas részvétet érezzünk.

A szerbeket csak egy dolog képes nemcsak sodrukból kihozni, hanem valósággal lázba ejteni, a politika, a pártküzdelem. Jellemző erre nézve egy szenátor kijelentése, ki, miután a nemzetgyűlés három óra hosszat nem tudott megegyezni a király elébe küldendő küldöttség összeállítása felett, boszúsan ott hagyván a termet, azt mondotta: «Királyt öt percz alatt választottunk, küldöttséget három óra alatt nem vagyunk képesek összeállítani.»

Minden politikai csekélység képes a szerbet a legvégzetesebb tettre ragadni, de mihelyest befejezett ténynyel áll szemben, melyről látja, hogy azon változtatni nem képes, azt mentegetni és szépítgetni, sőt üdvösnek és czélszerűnek elismerni azonnal kész. A belgrádi publikum közömbössége nem flegmatikus természetének következménye, sőt ellenkezőleg, nagyon

Mátrai Lajos, ifj. és id.

Hikisch Rezső

Első csoport:

Mátrai Lajos Gy., ifj. Mátrai Lajos, Hikisch Rezső. Pályaművük főérdeme: átgondolt, eredeti, nagyszabású arkitekturájuknak monumentális hatása, bár a diadalívnek a kupolával tervezett összekapcsolása így sem szerencsés ötlet. Ellenben a szobrászati rész oly sok kívánni valót hagy hátra, hogy a jurynek aggodalmai vannak, vajjon a szobrászok képesek lesznek-e a kellő mértékben hozzájárulni az emlékmű fejlesztéséhez.

Művészet. 1903. 279 l.

(Az Erzsébet-emlékmű második pályázata.)

kokat és panokat, pogány allegórikus alakokat teremtett s idegenkedve a barna galériatónustól, a görög-római falfestmények szabad, égő színezését tanulmányozta. Szinyei a magános álmodóhoz kapcsolódott, derűs optimista kolorizmusa, megelevenedett mitológiája szívéhez közelebb állt, mint a müncheni akademizmus egyre szárazabb történetieskedése.

Liezen-Mayer, Benczúr, Makart és Leibl baráti körében, a művészeti forradalmak előszele közepette a levegő tele volt új problémákkal és izgalommal. Victor Müller és Gabriel Max, kik az 1867-es párizsi kiállításról tértek vissza, sokat beszéltek Szinyeinek az új francia festési módról, mely a friss, világos színek felé hajlik s elveti a galériatónust meg a tárgybeli érdekességet. Szinyei igazolva látta törekvéseit. Nem sokat dolgozott, inkább kis vázlatokkal kísérletezett, melyek közül a Ruhaszárítás (1869, Budapest, Wolfner-gyüjtemény) *(39. kép)* lehelletfínoman összecsendülő derűs színezésével talán e híradások ösztönző erejéből merített. Ez a kis vázlatos kép színfelfogásának egyéni bátorságával festészetünk egyik legeredetibb alkotása. Egyetlen nagyobb, befejezett képe e korszakból az Anya gyermekeivel (1869, New York,

dagasztást? Tőlem ugyan nem! Mindazáltal így kezdtem:

— Domboru legyen a kenyér, meg sem is igézem!

Csodálkozott is, örvendett is Kati, hogy a házában lát és nagyon kért, üljek le a karospadra. Leültem és biz én megmondtam, amit akartam:

— Kati fiam, kitől tanultad ezt a késői dagasztást?

— A nyomorúságtól, instálom! Nem akkor süt a szegény, amikor akar, csak amikor lehet . . .

— De hátha olyan szegény lennél Kati, nem öltöztetnéd a leányaidat kisasszony ruhába! Tudod, úgy is szólítottam őket, hogy — kisasszonykák.

— Tán nem, instálom?!

— Hát hogy a mendergős menkűbe szólítsam, ha olyan sárgacipősek!

Erre Kata hevesen kezdte gyömöszölni a tésztát és azzal mentegetődzött, hogy a cipő olcsóbb a piros csizmánál, aztán ilyen a módi most itt: minden szegénynek és nagygazdának a gyermeke köntösbe, cipőbe jár.

— Elég helytelen dolog biz ez, így elkorcsosítani a gyönyörü ősi viseletet! Hogy az úri gyermek mezitláb futkos, bánja az ördög, majd nem teszi, ha felnő; de a ti gyermekeiteknél mindig marad egy-más libernyeg a rongyból! Hát a szobádat mi az isten csudájáért rontottad így el! Ez is módi?

— Módi, instálom. Az uram folytatta az ácsmesterséget és azt mondta, hogyha már a jó gazdák fiókos kasztert állítanak a faragásos tálas helyébe, ű is megteheti, s már ha kaszter került be, a régi kancsókat eladtuk jó áron, mert az urak törik utána magukat . . . És így beszélte tovább a dolgot. Én pedig csak néztem, hogy a szép régi kancsók helyén rongyon vásárolt, rongy porcellántányér és színes üvegpoharak csillognak; aztán az ágyon csupa horgolt csúpu párnák és a párnák alól is eltünt a jó lombos pokróc, helyét vásári komisz paplan bitorolja, csak az egy hajtásos lepedő van még a régiben . . . de hát ez nem az én bajom — gondoltam — és egyszerre csak rátértem a dologra:

— Kata, hányéves az idősebb leányod?

— Palánt-ültetéskor vala tizenhat.

— Tudod mit? Add hozzám, hogy legyen olyan jó cselédem, mint te voltál . . . nem bánja meg . . .

Kata elrémülve emelte föl tésztás kezét, aztán úgy csapta össze, hogy a tészta szétpotyogott a teknő szélére. — De hát ezt mi lelhette? — gondoltam és meg is kérdeztem.

— Ugyan miért vagy úgy megrökönyödve, hát olyan rossz asszonyod voltam én?

— Dehogy vót, nagyon is jó vót, áldja meg érette az Isten; de most mégis csak ebből származik minden bánatunk . . .

Gyorsan kezdte egy másik liszttel mosni a kezét és úgy felelt sürgető faggatásomra. Elmondta, hogy a szomszédok Pistája nagyon szereti a leányát Katát, Kata is él-hal a legényért; de a szomszédék nem akarnak beleegyezni ebbe a házasságba, mivelhogy a Kata anyja cseléd volt; pedig máskülönben szeretnék a leányt; egyszer a legény anyja azt is mondta, hogy bár legalább egy akkora bornya lenne, mint egy macska, úgy talán nem vetnék a szemére, hogy szolgálótól való koldusivadékot vittek a telkökre.

Rosszul esett ez a beszéd: sajnáltam szegény asszonyt, akinek annyit kell dolgozni, hogy olyan ruhába járathassa gyermekeit, mint a jó gazdák, s amikor ezt nagy kínnal eléri, azt hányják a szemére, hogy cselédem volt. Igazán nagyon bosszantott ez a dolog, s fölhevülésemben hajlandóságot éreztem jól odamondani a szomszédasszonynak.

Kata beszédközben takargatta a tésztát; egy tál korpát is öntött az abrosz fölé, aztán a kamarába fordult. Tudtam, mit akar és utána kiáltottam, hogy ne hozzon semmit. Dehogy nem hozott! A magyar paraszt még az oláhot is megkínálja, ha a küszöbén belül tudja. Egy tányér mézet és egy tál buzával érő édest — már mint körtvét — hozott, s olyan lelkéből kínált, hogy vissza sem utasíthattam.

Sok mindenről tudakozódott. Feleltem is a kérdéseire, de az eszem mindig csak a rátartós szomszédasszonyon járt.

— Na, instálom rektorné asszonyom, egy kisség kifordulok, nehány darab fát csapok, mert kél a tészta, be kell gyújtani. De küldöm magam helyett kis Katát . . .

Be is küldte nyomban. A leány gyönyörü termetü, hamvas pirosarcu, feketeszemü szép gyermek. Piros csizmája, sárgaposztós muszulya, ráncos köténye igaz, régi kalotaszegi; de már a szép fehér ingvállat eltakarja az az ocsmány kartonrekli, amilyet eddig csak a cigányleányok hordtak ezen a vidéken.

Kis Kata kezet csókolt s én egész gyönyörűséggel

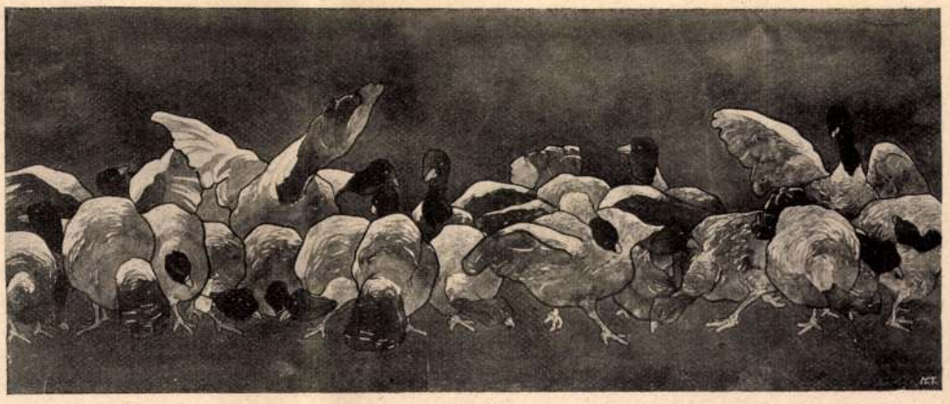

Az iparművészeti iskola kiállítása

GRÖH TANÁR OSZTÁLYÁBÓL

Az iparművészeti iskola kiállítása

MÁTRAY TANÁR OSZTÁLYÁBÓL

Ujdonság 1903. IX. 11.

Mátray Lajos

simogattam fiatal üde arcát, mert az igazán szép és ráztam egyet a tarka reklién, mert az igazán csunya:

— Ugyan, ugyan miért rútítod el magad ezzel a tarka rongygyal? Be illik az arcotokhoz az a hófehér habzó ingujja, amint ráncba szedve könyökön alul odasimul karotokhoz a varottas kézelővel. Azt gyönyörűség nézni és nézik is, messzi földről jönnek a kalotaszegi tájviseletet látni. Majd nem jő ezután senki, mert ha mind így, tíz év mulva híre sem lesz itt az ősi subának . . .

Észrevettem, hogy a szép leánykát nem nagyon érdekli, mit fognak itt majd tíz év mulva találni a szellőző, vagy a festő urak. Vállam fölött kitekintett az ablakon és szelid tekintete benézett a szomszéd telekre. Ismét megcirogattam az arcát és kérdeztem:

— Kivel beszélgettél olyan édesen a kerítés mellett?

Egész a szeme fehéréig fölgyult s zavarral felelte:

— Hát . . . hát instálom a szomszédék Pistijével . . . Csak azt kérdezte mér' valék a kertbe' . . . én meg azt feleltem . . . hogy . . . hogy . . . gyomlálni . . .

— Hiszem, hiszem . . . De mindazáltal szeretjük kicsit azt a Pistit ugy-e?

Önkéntelenül, gyorsan vetette oda:

— Nemcsak én szeretem, ű is éppen úgy szeret engem! — E meleg szavak után szégyenkezve rejtette kezeibe égő arcát.

— Sose' szégyeld magad, lányom! — Gyöngéden elvontam a kezét, ekkor elpityeredett, mint egy gyermek. Vigasztalni kezdtem; de még szomorúbb lett, mert hát ő szegény, aztán az anyja csak cseléd vót . . . nem is fáj úgy a szíve senkinek, mint neki . . . Jaj be megszántam, aztán fel is lázadtam; úgy kergették egymást a szánó és haragos gondolataim, mint öjv a galambot: hát azért szenved ez a szelid, szép gyermek, hogy az anyja nálam szolgált? Na, ezt el nem tűröm! Megcsúfolom ezeket a felfuvalkodott szomszédokat . . . meg én! És amint határozatra jöttem, tüstént hüledezett a haragos lángom; éreztem, hogy jól fogok végezni.

Kinéztem az udvarra nyíló kis ablakon, honnan jól be lehet látni a szomszéd telekre. Pista a csűr előtt gerebjélte össze a töréket; az anyja a kútnál öblögetett egy sajtárt. Várjatok csak! — gondoltam — és gyorsan mentem a tornácra: úgy tettem, mintha észre sem venném a szomszédékat: még úgy is álltam félig elfordulva tőlük. Tudtam, mily közel vannak, minden szót hallhatnak, de azért mégsem kíméltem a torkomat, amint Katára kiáltottam:

— Kata! Kata, Varga Kata! Merre vagy? Na, látlak már, fát vágsz, hát csak maradj veszteg, mert elkél a tésztád. Hát olyan szomszédok vannak erre, hogy férfi nem segíti a gyenge asszonyt? Nálunk még az oláh is megcselekszi . . . Na, de ez már nem az én szégyenem! Más egyébért szólítalak. Te, Kata! Hallottad hírét a havasszéli rektor üszőinek? De ugyan, hogyne hallottad volna? Mikor nemcsak ezen a vidéken, hanem messzi földön is törik magukat az ilyenfajta bornyu után, mert többet ér az öt másnál. Esztendős korában akkora, mint a hároméves, fejős korában ontja a tejet, a bornyának pedig csodájára járnak, de nem igen juthatnak hozzá. Te, Varga Kata, nagyon jó cselédem voltál, nem is néztelek cselédszámba, azért elhatároztam, hogy a leányodnak adok egy üszőt, amikor férjhezmegy. De aztán tisztességes gazdalegényt válasszon. Egy olyan szép leány, — jó fajból való, — egy olyan szép üszü — híres fajból való — bizony érdemes a legjobb szerencsére! Aztán azután is lesz gondom a leányodra . . . Na most, az Isten áldjon meg! Sietek . . .

Fordulás közben a szomszédék felé sandítottam; akkor már Pista mellett állott az anyja és könyökével érintve, halkan mondta:

— Iszen te már csak elég tisztességes gazdalegény lennél, vagy mi? . . . Na menj, csapj egypár darab fát azoknak . . .

És mikor az utcaajtóhoz értem, Pista már úgy rohant egy fejszével, hogy majd levert. Így hát én meg lennék elégedve: bevált a bosszum . . . jól végeztem az üszővel . . .

— Hej! Rektorné asszonyom, ha egy üszővel így el lehetne intézni a tájviselet dolgát is!

— Egy üszővel nem; de sok szép szóval: talán, talán . . .

— Tehát az első szót ime megteszem es kérve, kérlek édes szép szépem, ne korcsosisd el ezt a te gyönyönyörü ősi viseletedet, tarka-barka ribi-rongyokkal, mert az megrontja a szépségteket is, aztán meg az ősi szép ruhával, bizony, bizony, majd szegre kerül a régi jó tiszta magyar erkölcs is! . . .

A Klapka-légió előzménye

Az egész világ sajtójában tárgyalják most az olasz Chiala könyvét, amelyet az 1866-iki háborúról írt. Chiala érdekes és új adatokat közöl a Magyarországgal való kooperáció tervéről is, s ez fölelevenîti az 1866-iki eseményeket s köztük a Klapka-légió emlékét.

Mikor Bismarck az Ausztria ellen való háborúra és az Olaszországgal való szövetségre gondolt, kedvenc ideálja volt Magyarország föllázítása, hogy azzal az osztrák haderőt lekösse. Bismarck, aki 1849-ben a porosz második kamarában megrótta a kormányt, mert Oroszország példájára nem vett részt a magyar forradalom elnyomásában, időközben más nézetre jutott. Politikájának egyik sarkpontja volt Ausztria leverése s a magyarok elégületlenségét hasznára igyekezett fordítani.

Alig került kormányra, érintkezésbe lépett a magyar emigránsokkal és már 1862-ben megbizta Scher-Thoss grófot, az emigráció egyik tagját azzal, hogy a magyar viszonyokról állandóan értesítse. Később, amikor Scher-Thoss Párisból kénytelen volt neje betegsége folytán távozni, Nemeskéri Kiss Miklós utján egyenesen Kossuth Lajos ajánlott neki informátorokat Simonyi Ernő és Irányi Dániel személyében.

Később egyéb szálak is szövődtek Bismarck és az elégületlen magyarok közt. Az egyik szálat Csáky Tivadar gróf szőtte, aki bele volt keveredve az Almássy-féle összeesküvésbe, de az elfogatást szerencsésen elkerülte azzal, hogy éppen külföldön volt. Csáky gróf átvette Almássy örökét és Komáromy Györgygyel egyetemben olyan forradalmi pártot szervezett, amely Kossuth és az emigránsok nélkül akarta megcsinálni az új szabadságharcot. E párt összeköttetése felnyúlt a nemzeti kaszinóba és a legelőkelőbb magyar mágnás-családokba. Csáky gróf, akit Scher-Thoss gróf értesített Bismarck terveiről és érzelmeiről, 1865 elején Berlinbe ment, fölkereste Bismarckot és neki ajánlatot tett, hogyha Poroszország Ausztria ellen hadat indít, a titkos magyar nemzeti párt, amely az egész országban szervezve van, Magyarország függetlensége fejében kész a nemzetet fegyverre szólítani. Bismarck természetesen hajlott a tervre, mert hisz titkos gondolata volt ez neki, de Magyarország föllázítását Olaszországra akarta bízni. Terve az volt, hogy Garibaldi törjön be olasz és magyar önkéntesekkel Dalmácián át Magyarországba és az olasz hadsereg — elkerülvén a várnégyszögben való céltalan hadakozást — Ausztria és Magyarország területe felé igyekezzék nyomulni, hogy ezzel délen minél több osztrák csapatot lekössön.

Olaszországban azonban a magyar diverzió terve nem találkozott azzal a tetszéssel, amelylyel Bismarck fogadta. La Marmora tábornok, aki 1864-ben miniszterelnökké lett, nem rendelkezett Cavour merészségével és nagy koncepciójával, mert, mint később „Több világosság" című emlékiratában mondja, kész őrültségnek tartotta olyan képzeletbeli királysággal szemben, amilyen

tavaly készitette el a vértanú Schweidel József szobrát Zombor városa részére.

A KITÜNTETETT IFJAK.

A jubiláris kiállitáson szerepelt növendékeknek több kitüntetés is jutott. Az Országos Iparegyesület, a Magyar Iparművészeti Társulat és Thék Endre siettek az ifjak ambiciójának növelésére kitüntetéseket, illetőleg ösztöndijakat felajánlani. Az Iparművészeti Iskola zsűrije a következőkép itélte ezeket oda:

Az Orsz. Iparegyesület ezüst érmét Bődy Kálmán V. éves (kisplasztika), bronzérmét pedig Nemes György V. éves (diszitő szobrász) és Pilló Sándor diszitő festő kapták.

Az Iparművészeti Társulat ezüst Trefort-plakettjét Jámbor Lajos V. éves (diszitő festő) növendéknek itéltek oda. Bronz Trefort-plakettet kaptak: Tálos Gyula IV. éves (lakberendezés), Mühlstein Imre IV. éves (ötvös) és Semann Gyula A. (diszitő szobrász).

Az állami ösztöndij-alapból a következők kaptak jutalomdijat: A diszitő festészeti szakosztályon: Jámbor Lajos és Koreny József 20–20 koronát, Pilló Sándor és Schuszlik Dezső 15–15 koronát. A diszszobrászati szakosztályon: Raith Béla és Reményi József 20–20 koronát, Timner Alajos 15 koronát. A fametszeti szakosztályon: Baranyovits János, a kisplasztikán Ráduly János, a rézmetszésen Kloszka Rezső, a lakásberendezésin Abos Brunó kaptak 20–20 koronát. Ugyanezen a szakosztályon: Hembach Gyula 15 koronát, az ötvösségen Mühlstein Imre és az alakrajzon a haladóknál Jámbor Lajos 20–20 koronát; ugyanezen a szakosztályon a kezdőknél Mihály István, az ékitményes rajzon pedig Kalmár János 15–15 koronát, az iparművészeti tervezési szakosztályon Hembach Gyula 20 koronát, a zománcozáson pedig Csajka István 10 koronát kapott,

Thék Endre által az esti tanfolyam hallgatóinak jutalmazására adományozott 200 koronából Ruff András, Csida János, Tóth Lajos és Pallós Rezső 25–25 koronát kaptak.

A MŰVÉSZI IPAR PÁLYÁZATA.

A Művészi Ipar szerkesztősége pályázatot hirdet egy szerény polgári család részére való egyszerű, olcsó, legfeljebb 120 korona költséggel előállitható, modern előszoba-berendezés tervrajzára. Az első dij 5 arany, a második 2 arany. Hogy az előszobaberendezés mely darabokból álljon, teljesen a tervező művészre van bizva. Fontos, hogy a tervező számoljon a budapesti lakásviszonyokkal. A tervrajzok mellé alaprajzot is kell csatolni. A pályanyertes rajzok a szerkesztőség tulajdonát képezik és a Művészi Iparban közöltetnek. A pályaműveket folyó évi december hó 1-éig, jeligével ellátva, kell a szerkesztőség cimére beküldeni.

VELENCEI TANULSÁGOK.

Irta: Radisics Jenő.

Aminap levelet kaptam Angliából. Azt irja benne Mrs. Macdonald, tagja annak a társaságnak, mely Srubsole barátunk vezetésével hazánkat meglátogatta a nyáron, hogy e hó végével nagy jótékony bazárt rendez a londoni társaság szine-java, hogy ő egy külön szobát kapott, abban magyar műipari cikkeket, magyar menyecskének öltözve akarna elárusitani. Forró óhajtása megismertetni angol honfitársaival mintegy hálából az itteni vendégszerető fogadtatásért, a magyar műipart, melyet nagyon érdekesnek talál.

Velencében külön teremmel rendelkezünk a nemzetközi művészeti tárlaton. Maga az olasz rendezőbizottság kinált meg vele minket annak idején. Ezt a tényt, hogy t. i. a kezdés egy magyar osztály rendezéséhez, külön helységben, egysorban az angolokkal, franciákkal, svédekkel és németekkel — osztrák terem nincsen — Olaszországból indult ki, elvitatni nem lehet s érdemes feljegyezni.

Mikor a jövő évi milánói kiállitás eszméje kialakult, az idevaló olasz főkonzul egy urat kisért hozzám, ki egyenesen Milánóból jött volt ide azzal a megbizással, hogy Magyarország részvételét biztositsa a tárlat részére. Az illető, bebizonyitandó, hogy mekkora súlyt helyeznek megjelenésünkre, bekezdésül kijelentette, hogy minket minden tekintetben a legtöbb előnyt élvező franciákkal egyforma elbánásban fognak részesiteni.

A »Le Gaulois« cimü párisi napilap női munkákból nemzetközi versenyt rendez a tavaszszal. Az erre vonatkozó hirdetmény és programm még csak készülődésben volt, mikor a nevezett lap szerkesztősége kérdést intézett hozzám a mult nyáron, hajlandók volnánk-e egy külön magyar osztályt szervezni, a melyre nagy súlyt helyeznek, már előzetesen kijelentik, hogy az általunk elfogadandó munkákat nem fogják újból megbirálni Párisban.

A közelmultban Velencében lezajlott művészeti kongresszust nagyobb ünnepiesség okáért, egy védnököknek elnevezett bizottság égisze alatt inditották meg, s e bizottságba minden nyugati kultur nemzetből egy-egy tagot választottak be. A kisded társaság igen jó hangzásu neveket tüntetett fel. És ismét nem feledkeztek meg rólunk: mi is képviselve voltunk a védnökök között.

Jól meggondolva az imént elmondottakat, a felsorolt tényeknek e kis bokrétája eléggé különös dolog: a külföld keres fel minket, nem mi törekszünk magunknak határainkon túl helyecskét szoritani, ha lehet, ott a hol, úgy a hogy. Hivnak minket, foglalnánk helyet; egy uj széket tolnak be a többi közé, ülnénk le az első sorban.

Hogyan és miért esik ez tulajdonképpen? Mert, mi nem igen látván meg azt, ami itthon történik, intézmények, emberek hasznos munkájáról nem veszünk tudomást, kivéve, ha személyes vonatkozások révén egyúttal támadást is intézhetünk valaki ellen. Gyönyörűségünk telik nem az ügygyel, ha-

felületességet nem ismeri. Itt Fürlinger Rezső, Ascher A., Csajka J. és Moser J. válnak ki a növendékek közül.

Az iskola esti tanfolyamán is érdemes munka folyik. Itt a napi munkában kifáradt iparosok fejnek a művészet emlőjéből tiszteletreméltó, sokszor megható igyekezettel és nem kevesebb szerencsével. Vajha minél több növendéke volna a tanfolyamnak, mely kétségkívül csak növelné az iparművészeti iskola fontosságát.

AZ IFJÚSÁGI ÜNNEPÉLY.

Október 27-én déli 10 órakor az ifjúság ünnepélyt rendezett a múzeumi üvegcsarnokban. Az énekkar nyitotta meg a Szózattal az ünnepet, majd Fittler Kamill igazgató emelkedett hangú megnyitó beszédet mondott. A szép beszédből közöljük a következőket:

»Nektek pedig kedves növendékeink, tanártársaim nevében is nemcsak azt a buzgóságot köszönöm, amelylyel ezt a kiállítást fizikailag felállítani és rendezni segitettetek, de különösen is és egyáltalában a legnagyobb elismeréssel adózom az egész működéstekért, amelyet iskolai éveitek alatt eddig tanúsitottatok. És ezt a teljes egészében értem az Esti tanfolyam hallgatóira is. Érezni ezt azon a közvetetlenségen, láthatni ezt azon a szereteten, amely kiállitott munkáitokról lemosolyog, bevilágitja törekvéseiteket és számotokra a közönség, a kritika és a legfelsőbb körök elismerését is kivivta.

De el ne bizzátok magatokat ezen első sikerektől; csak bátorságot meritsetek belőle a jövendő és még nagyobb küzdelmeitekre.

Se most, se később a támadás meg ne tántoritson, a dicséret, hizelgés meg ne szédítsen benneteket.

A művészetre nézve elveszett az az ember, aki akár az egyikre, akár a másikra, túlságosan reagál. Ellenben az, aki akár a támadásból, akár a dicséretből ki tudja hámozni az igazságot és azon okulva azt a maga további előmenetelében okosan tudja felhasználni, az úgy cselekszik, mint a bibliai bölcs és elsősorban önmaga látja cselekvésének hasznát.

És el ne vesszétek ügyetekbe vetett bizalmatokat, ha lerázván az iskola porát, a további boldogulástok elé tornyosuló nehézségeket találjátok magatok előtt. Ez meg van most minden pályán és megtörténik a legtöbb egyénnel. És figyeljetek reá, hogy, aki kényelmesen, zökkenés nélkül megy át az iskolából az életbe, azt a későbbi nehézségek puhának és ellent nem állónak fogják találni. Mig aki pályájának mindjárt a legelején lépésről-lépésre és sokszor mondhatatlan keserűségek, nélkülözések és csalódások között küzdi ki magának a létet, az a küzdelemben megedződik, karaktere ruganyos lesz és rendesen — ahogy a közmondás mondja — a jég hátán is megél.«

Az igazgató lelkes éljenzéssel fogadott beszéde után Radisics Jenő miniszteri tanácsos, az Iparművészeti Múzeum igazgatója üdvözölte az Iparművészeti Iskolát, együttes munkára kérvén továbbra is a magyar művészi ipar érdekében. Az ünnepet megzavarta L'Hotka István III. éves növendék szocialista izű, rossz ódája. Az ünnep rendezői ugyanis nem gyakoroltak előzetes cenzurát s igy került a közönség elé a rossz zöngemény. Jámbor Lajos V. éves növendék beszéde után az énekkar adott elő több alkalmi darabot és a Hymnuszszal befejezte az ünnepet.

MÁTRAI JUBILEUMA.

Mátrai Lajos volt huszonöt év előtt az Iparművészeti Iskola első tanára, a »fafaragászati tanműhely vezetője«, amint akkoriban hivatalosan nevezték. Az Iparművészeti Iskola jubileuma, tehát egyszersmind ennek a derék művészprofesszornak is negyedszázados jubileuma lett.

Az intézet nem is feledkezett meg róla és november 3-án külön ünnepséget rendezett az ő tiszteletére a múzeum üvegcsarnokában.

Volt ének, szavalás, ünnepi beszéd és diszes ajándék; mind-mind, ami egy jubileum kelléke és ezenkivül volt még számos őszinte sziv is az ünneplők között. Ez pedig a legtöbb jubileumon hiányzik! Radisics Jenő az Iparművészeti Múzeum igazgatója is levélben üdvözölte az ünnepelt tanárt s e lelkes hangú üdvözlést lendületes ünnepi beszéde után Fittler Kamill iskolai igazgató olvasta fel a közönség előtt.

Alább közöljük néhány sorban a jubiláns életrajzát, melyből sok reménybeli művész szerezhet magának értékes okulást.

Mátrai Lajos György (családi nevén Muderlak) 1850 március 6-án született Budapesten. Pályáját Pesten kezdte mint kőfaragó, de csakhamar kitünt, hogy durva véső helyett finomabb való a kezébe, hogy az Isten is szobrászművésznek teremtette. 1867-ben Bécsbe ment a fafaragást megtanulni és küzdelmes tanulás közben annyi pénzt is tudott szerezni szorgalmával, hogy 1868-ban Párisba mehetett művészetét tökéletesiteni. Akkortájt még nem hevertek az utca porában az ösztöndijak. Párisban egész új világ tárult a 18 éves művész elé és mohón tanult tovább. 1870-ben Bécsbe került vissza, majd csakhamar Münchenben kapott alkalmazást II. Lajos bajor király palotáinak diszitésénél. E munkáival vonta magára Trefort miniszter figyelmét, aki aztán huszonötév előtt kinevezte az Iparművészeti Iskola tanárává. Ez időtől kezdve egészen a művészetnek élhetett. Egymásután alkotta meg úgy műveit, melyek közül kiemeljük Izsó [illegible] életnagyságon túli ülő márványszobrát a [illegible]pesi-úti temetőben. Károli Gáspár, az első [illegible]gyar bibliafordító bronzszobrát Göncön, Kisfa[illegible] Károly emlékét Győrött. Ugyancsak ő mintázta [illegible]illeniumi kiállitás fontaine lumineuse-ét s ő [illegible]zitette Sopron város megbizásából Széchenyi [illegible]án gróf monumentális emlékszobrát. Fiával, a [illegible]ikevésbé tehetséges ifj. Mátrai Lajossal együtt

Művészi Ipar
1905. I. évf. 3. f.

M.D.K.

Mátray Lajos szobrász

nyert megbízást a szegszárdi Garay-szobor elkészítésére, melyet a győri Kisfaludy-szoborhoz hasonlóan 14.000 frt. ért fog elkészíteni.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1892. XIII évf.

okt. 25 sz. 1. old.

Mátrai Lajos szobrász M.D.K.

Izsó Miklós siremléke, Kerepesi temető, r pr.

Izsó Miklós levelei, Bp. 1958. 64.l.

Mátrai Sajós

nüvei az alábbi temető-
ben.

Izsó Miklós süremléke

Kovács Dénes. A Kerepesi-
temető. Utmutató és táje-
kosztató. Bp 1894. 7. l.

A kölni Schnütgen-gyüjteményből Simor primás vásárolta.

KRISZTUS,
ül és áldást oszt.
Német munka, XV. század.
Trébelt aranyozott réz, mag. 15 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.

EREKLYETARTÓ,
Úrmutató alakú, reneszánsz díszű talppal és gótikus fiálés felső résszel.
Magyar, XVI. század eleje.
Aranyozott ezüst, mag. 12 cm.
Egyházműv. kiáll., 1930., 332. szám.

DÍSZPOHÁR,
címerrel, 1626-os évszámmal és későbbi felirattal:
KOLYI ECCLESIAE EZ A POHÁR.
Magyar munka, 1520 körül.
Részben aranyozott ezüst, mag. 12·8 cm.

ÚRMUTATÓ,
felső része hengeres üveg, zománcos dísszel, vésett talpán két zománcos püspöki címer. Tornya hiányzik.
Olasz munka, XVI. század.
Aranyozott réz, mag. 26·5 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Egyházi műrégiségeink az 1885. évi budapesti országos kiállításon. Egyházművészeti Lap, VI., 1885., 291—292. l.

KÖRMENETI KERESZT,
előlapján középütt niellóban Szent András mellképe, szárvégeken négy kámeó, hátlapján dom

Mátrai Lajos

Izsó Miklós sírját szoborral fogják megjelölni, s e végből már korábban bizottság alakult Keleti Gusztávnak, az orsz. minta rajziskola igazgatójának elnöklete alatt. Három szobrász küldött be mintákat, s a birálók Mátrai mintáját ajánlották elfogadásra. A szoborbizottság elhatározta, hogy őt fogja megbizni a szobor elkészítésével. Mátrai szobra ülőhelyzetben tünteti föl Izsót, kezében vésővel. Maga a szoboralak karrarai márványból készül; az arcz kivitelénél a bizottság figyelmébe ajánlja a szobrásznak a Huszár Adolf által készített ismert mellszobrot. A szoboremlék czéljaira eddigelé mintegy 2200 frt gyült egybe.

Vas. Lap. 1888. 47 l.

Daruvár, Tüköry – Gaszt

47

Mátrai Lajos

Vas. Ujs. 1890. 457. l.

Emlékszobrok. A főváros előkelő köreiben szóba jött, hogy b. *Wesselényi* Miklósnak Budapest valamelyik terén szobrot állítsanak. Ha a főuri társaság az őszkor együtt lesz, az eszme érdekében megteszik a további intézkedéseket. — *Izsó* Miklósnak, a jeles szobrásznak sírjára Mátrai Lajos szobrásztanár műtermében már készül a szobor. A márványzobor Izsót munkája közben örökiti meg. A szobrot, melynek költségei közadakozásból gyültek össze, az ősz folyamán helyezik el a kerepesi-uti temetőben. — *Károlinak*, az első magyar biblia-fordítónak szobrát is Mátrai készítette. Ez már öntés alatt van Az emlék életnagyságnál nagyobb, ülő helyzetben tünteti fel Károlit, a mint ölében tartja a bibliát és a fordításon elmélkedik. A szobor a jövő hó folyamán kikerül az öntő műhelyből s alkalmasint már szeptemberben felállítják a gönczi ref. templom szomszédságban. A leleplezés ünnepélyességek közt megy végbe.

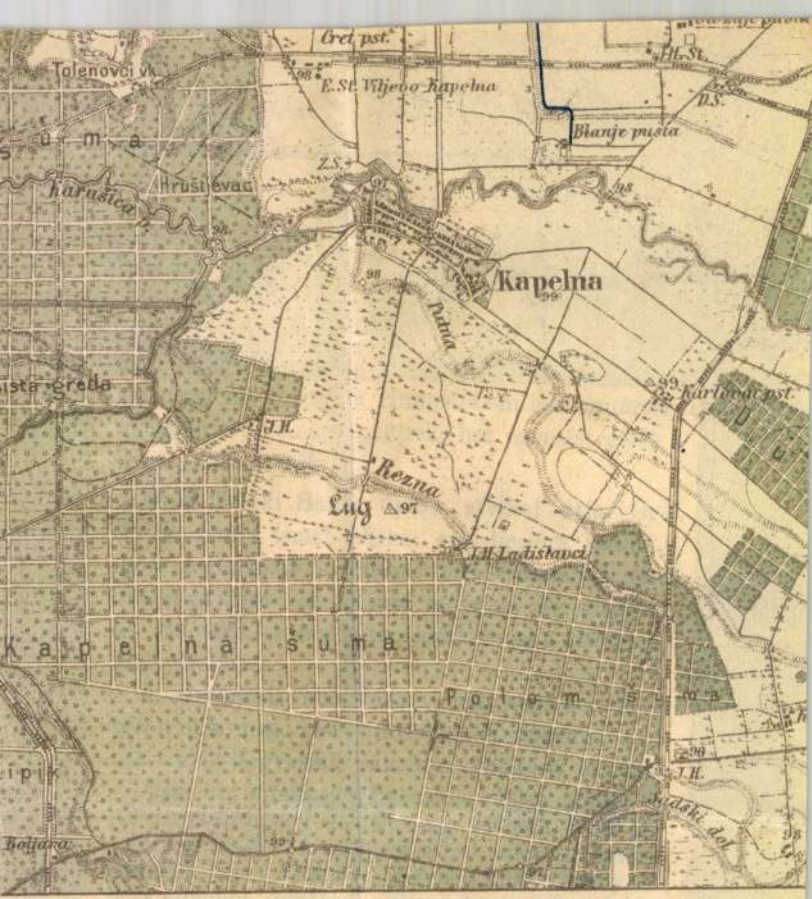
Cret pst.
Tolenovci vk.
E.St. Viljevo Kapelna
H.St.
D.S.
Blanje pusta
Z.S.
Hruštjevac
Karušica
Kapelna
Pidna
Karlovac pst.
J.H.
Rezna
Lug
J.H. Ladislavci
Kapelna šuma
Polom šuma
J.H.
Sadski dol
Boljara

Mátray Lajos

nobrász

l.

Szana Tamás: Izsó Miklós élete és munkái Bp. 1897 145. és kv. ll.

Izsó Miklós szemléke 1890. fenti tól.

Képpel.

295 Vajda Zsigmond: Bachansnő.

Mátray Lajos György

Gantner Antal:
A régi Sopron.
Sopron 1936.
(A 68. lapon Széchenyi
István soproni szobrá-
nak ünnepélyes lelep-
lezése 1897 máj. 23-án)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Mátrai Lajos

Vas. Lyc. 1896. 568 l.

Szobrok. *Sopronban* október végén leplezik le gr. *Széchenyi* István szobrát, melyet a város Izsó Miklós szobra után Mátrai Lajos szobrásznál rendelt meg. A leleplezés ünnepies lesz, s meghivják a kormányt, akadémiát, a szomszédos törvényhatóságokat, a Széchenyi-családot. Az ünnepi ódát Dóczi Lajos irja. A szobor kétszeres életnagyságú.—

Mátrai Lajos

Vas. Ujs 1895. 752. l.

A soproni Széchenyi-szobor. *Sopron* városában Széchenyi szobrát a Széchenyi-tér nyugati részén, a város legélénkebb helyén állítják föl. A szobrot Izsó Miklósnak a budapesti Széchenyi-szobor pályázatára készített terve után *Mátrai* Lajos dolgozza ki kellő nagyságban. A művész tiszteletdija 20,000 forint, melyet felerészben a vármegye, felerészben a város visel. A szobrot a jövő év szept. 21-én, Széchenyi születése napján, országos ünnepélyek közt leplezik le. Az érczalak $3^1/_2$ méter magas lesz, a talapzattal együtt pedig 9 méter.

A Széchenyi-szobor leleplezése.

A barátság.

A Horváth Margit históriája éppen olyan közönséges volt, mint a többi szerelmi históriák, a melyek házassággal végződnek, csak éppen a bevezetés volt egy kicsit különösebb.

Horváth Margit ugyanis mikor bemutatták neki Balázs Béla urat, azt mondta a néninek:

— Ez a legcsúfabb majom az egész világon.

Horváth Margit szeretett szuperlativuszokban beszélni, de a tárgyilagos igazság kedveért meg kell jegyeznem, hogy bár Balázs Béla egy csöppet sem hasonlított ama pogány istenhez, a kihez a megszorult poéták imádkoznak, másrészről élénk fantázia és némi túlzás kellett ahhoz, hogy benne valaki a világ legcsúfabb majmát lássa.

A néni, a kinek sokkal higgadtabb nézetei voltak, meg is jegyezte:

— Nem látok rajta semmi csúfat, különben is férfinél nem a szépség a fő dolog.

Ez épp oly régi, mint bölcs axioma hallatára Margit dühbe jött.

— Mindamellett nem fogsz ennek a simpánznak a nyakába varrni, — és egy keztyűgomb rögtön lepattant a kezéről.

— Eszemben sincs, hogy valakinek a nyakába varrjalak. Tégy, a mit akarsz. Egyébként figyelmeztetlek, hogy Balázs Béla eddig még meg sem kért; ennélfogva fölösleges volt keztyűd gombját letépni.

Margit csakugyan elcsöndesedett. Igaz, hisz' nem is történt semmi, csak éppen bemutattak neki egy kellemetlen fiatal urat. És a néni milyen gúnyosan hangsúlyozta, hogy még nem kérte meg! Margit elhatározta, hogy gondja lesz rá, nem fog odáig jutni a dolog.

Mikor másnap délután a jégen találkoztak, Balázs Béla elhívta korcsolyázni, Margit mosolyogva nyujtotta neki kezét és az úton azt mondta:

— Nézze csak, én magát nagyon derék embernek tartom. Szeretném, ha jóbarátok maradnánk. Akar-e jó barátom lenni?

Balázs Béla pedig a világ legközönségesebb hangján azt felelte:

— A kisasszony boldoggá tesz.

Margit ránézett, ez a száraz hang meglepte, de már benne volt és nevetséges lett volna minden indokolás nélkül hagyni az előbbi ajánlatot.

— Ha jó barátom akar maradni, akkor sohase udvaroljon nekem. Gondolja azt, hogy én is férfi vagyok. És hogyis mondjam? Ne nézzen én rám úgy, mint a kinek udvarolni szoktak és a kibe esetleg belészeretnek.

— Higyje meg kisasszony, eszem ágában sem volt.

A hatvanfontos gorombaságra Margit fölkapta a fejét, de Balázs Béla oly szeliden mosolygott a szeme közé, hogy nem tudott neki mit mondani. Végre is megérdemelte ezt a gorombaságot. Mit akart ő ettől a férfitől? Hagyta volna békében az utálatos majmot.

Közben meg észrevette, hogy az utálatos majom egy csinos szőke leány után bámul, a ki bámulatos vakmerőséggel csinált mindenféle figurákat a jégen. Ügyes, bájos teremtés volt és haja, az a pompás szőke haj, úgy csillogott, mint az ezüst. Margit kísérőjéhez fordult:

— Ismeri ezt a csinos babát?

— Nem ismerem — felelt Balázs Béla — csak a haját néztem.

— Szereti a szőke hajat? kérdezte a leány és önkéntelenül a szívébe nyilallott; koromfekete haja volt és életének felét odaadta volna azokért az ezüstszőke fürtökért.

— Én mindent szeretek, a mi szép — mondta Balázs úr közömbösen.

Uj Idők 1897. III. 23.

— A szőke haj sokkal szebb, mint a fekete! — sóhajtott Margit.

— Szebb és ritkább — felelt a férfi.

Ez az egykedvűség végkép' kihozta sodrából a leányt, de átlátta, hogy minden kitörés nevetségessé teheti, hát mosolyogva mondta:

— Látom, hogy maga nagyon engedelmes férfi, megfogadja szavamat és nem akar nekem udvarolni.

— Kisasszony, lelkiismeretem tiltja, hogy meg nem érdemlett dicséretet elfogadjak. Én nem parancsának tettem eleget, hanem meggyőződésemnek adtam kifejezést.

Ez már sok volt. Margitnak arcába szökött a vér.

— Sértegetni akar?

Balázs Béla pedig változatlan nyugalommal, mosolyogva fogta meg a leány kezét.

— Kisasszony, higyje el, igaz barátja vagyok. Miért teszi föl rólam, hogy én lázítani akarom? Értsük meg egymást. Nekem van egy erkölcsi törvényem, mely ugyan kevés paragrafusból áll, de mindenik pont után ott van az indokolás is, például: ne lopj, mert meglátnak, ne hazudj, mert rajtakapnak.

— Mit akar ezzel mondani?

— Csak azt, édes kisasszony, hogy nem lopok és nem hazudok soha a föntebb jelzett indokolásnál fogva. Kegyed barátjává fogadott, engedje kijelentem, hogy ezzel boldoggá tett, mert fölteszem kegyedről, hogy barátságát csak olyan embereknek adja, a kiket van valami oka becsülni, ugy-e? Nos hát, a kegyed becsülését én oly nagy értéknek tartom, hogy a világért sem merném azt üres udvariaskodásért kockára tenni.

— Még mindig nem értem — türelmetlenkedett Margit.

— Pedig elég világosan beszéltem. Kegyed joggal megvetne engem, ha azt mondanám, hogy a szőke hajat csunyának és unalmasnak találom, pedig az udvariasság törvényei szerint valami ilyesmit kellett volna mondanom, ugy-e? Mondja, tovább is kitüntetné barátságával, ha hazugságon kapna? Ha szóval azt állítanám, hogy ama szőke hölgy csunya és engem nem érdekel, aztán a magaviseletem az ellenkezőről győzné meg?

Horváth Margit arca fehérebb lett angora-muffjánál is. Oly hallatlan módon sértve érezte magát, hogy sírni szeretett volna, de összedte magát és csak ennyit mondott gúnyos hangon.

— Úgy? Gratulálok!

Azzal otthagyta Balázs urat s a nénihez sietett, kijelentvén, hogy haza akar menni.

A néni nyugodtan kelt föl helyéről, Margit keze lázasan reszketett, míg a fátyolát kereste, az utcán kitört belőle a keserűség:

— Ez az ember folyton sértegetett a legdurvább módon.

— Balázs Béla? — felelt a néni fázosan — hát minek beszéltél vele annyit? Ha sértegetett, ott kellett volna hagynod rögtön. Nagyon különös izlésed van, hogy egy utálatos simpánzzal és olyan emberrel, a ki sérteget, töltöd az egész délutánt, holott annyi csinos, jóravaló ismerősöd volt kint.

— Hagyj békét velük, únom őket!

— Eszerint téged mulattatott a Balázs úr gorombasága? Csak azt nem értem, mért panaszkodol?

— Gyűlölöm Balázs Bélát.

— Ha jól esik, — felelt a néni — változatosság kedvéért megteheted, csak arra kérlek, vigyázz magadra.

— Mire vigyázzak? — ámult Margit.

— Nem szeretek ebben a hidegben beszélgetni, hát csak annyit mondok, hogy bele ne szeress ebbe a majomba, mert ha esetleg nem tetszel neki?... Azért nem szükség fölindulnod, az ízlések különfélék, lehet, hogy Balázs úrnak rossz ízlése van és látod, ez nagy szerencsétlenség volna.

Margit szeme tele lett könnyel:

— Minek kínozol néni? Úgyis meghalok.

— Érdemes is volna egy majomért!

Mikor hazamentek, Margit leült a zongorájához és ábrándos nótákat játszott. A néni ott ült az ablaknál horgolással a kezében és nézte a fehér hópelyheket. Margit egyszer csak fölugrott és odaállt a néni elé:

— Mondjad néni, de igazán, őszintén . . .

— Mit mondjak?

— Csunya vagyok én?

— Bolond vagy — förmedt rá a néni haragosan, eredj dolgodra.

Másnap délután szokatlanul víg volt; mikor a jégen meglátta Balázs Bélát, egyenesen felé tartott.

— Bemutatta már magát annak a szőke kis leánynak? kérdezte nevetve.

— Még nem, — felelt Balázs Béla jókedvűen — ráérek még.

— Pedig azt gondoltam, hogy ma délutánra már új barátot kell keresnem.

— Én minden körülmények közt változatlanul az maradok, a ki voltam: a kisasszony barátja.

Margit tekintete elhomályosodott, végtelen szomorúság nehezedett a lelkére, Balázs is hallgatott, így mentek a jégen egy darabig, míg végre a leány megszólalt:

— Haragszik rám?

— Én? Ugyan hogy jut ilyesmi eszébe?

— De nem szívesen van velem, ugy-e, nem szívesen?

— Ugyan édes kisasszony, hát akkor miért volnék itt, tartóztat valami kötelezettség?

— Igen — felelt a leány halálos szomorúsággal — Önnek nincs irántam semmiféle kötelezettsége.

— No lássa, — és Balázs Béla nevetni kezdett.

Ez a nevetés végképpen megfosztotta Margitot a józan eszétől, összeszorult a szíve és majdnem síró hangon mondta:

— Ha másutt jobb szeret lenni, vagy máshová kötelezettségek vonják, én nem tartóztatom.

— A kisasszony nagyon kedves, de ne aggódjék miattam, biztosítom, hogy e pillanatban sehol sem érezhetném magamat jobban.

A leány arca földerült kissé.

— Igazán mondja?

— Tegnap meggyőződhetett róla, hogy nem igen fárasztom magam a hazudozással.

Margit arca újra szomorú lett, de azért félénken megkérdezte:

— Hát az a szőke hölgy?

— Még eddig nem ismerem, csak a haja színét, ez pedig egy kicsit kevés.

— Mért mondta hát tegnap, hogy szereti?

— Én mondtam?

— Igen, mondta — aztán kitört belőle a keserűség — miért kínoz engem?

— A kisasszonyt kínozom? De hát mivel?

A leány görcsös sírásra fakadt és úgy beszélt zokogástól meg-megszaggatott hangon:

— Igaz, megérdemeltem, mert tegnapelőtt azt mondtam magáról, hogy majom.

Balázs Béla pedig megfogta az egyik kis keztyűs kezet és gyöngéden ajkaihoz vonta:

— Azt mondta rám, hogy majom? Lássa, ez nem volt szép magától.

A leány pedig sírt tovább, nem is vette észre, hogy keze a férfi kezében van és folytatta vallomásait:

— Tegnap még azt mondtam, hogy sértő a modora. A néninek mondtam ezt magáról.

— Hallatlan! — szörnyűködött Balázs Béla és mégegyszer megcsókolta a leány kezét.

József királyi herceg Fejérváry bárohoz indul

Fejérváry báró megköszöni József királyi herceg gratulációját

Fejérváry báró a honvédelmi minisztérium kapujában fogadja József királyi herceget

A Fejérváry-jubileum — Az Uj Idők eredeti fényképei

Ott ül az asztalfőnél az öreg nótárius, Borbély uram, aki ugyan nagy sóhajtozások közt végezte munkáját, Aranynak kellett érte is helyt állani, de a mulatozásnál amaz elsők közt volt mindig. Arany szeretetreméltó kollégiálitással így zeng róla:

Úgy hallottam, jól megy fejed dolga,
Bár nem úr vagy, hanem olyan szolga,
Kinek ura legio, mint tenger ...
Ámde nagy kár volna elcsüggedni,
Tüske körül szoktak vackort szedni,
Ha semmid sincs, van szép szabadságod,
A papiros rongyát körül vágod
És mikor magad vagy egy szobába
Az igazat megmondhatod vaktába.

Ott üldögél Pécsy Lajos a vasáros, akit rengeteg módon maga Arany leplezett le, még pedig saját boltjában. Volt ott ugyanis egy zárható ablak, amit igen nagy gonddal csukott el mindenkor a kiváncsiak szeme elől, azt állítván a kérdezősködőknek, hogy ott tartja a legfontosabb levelezéseit. Arany egyszer véletlenül toppant be boltjába, íme, ott áll Pécsy a titkos levelező-ablak előtt, s éppen jó érmeliéki bakatorból hajtogatott föl két-három kanálnyit. Szerette volna Pécsy uram lopva vissza bedugni az üveget ... Késő iparkodás ... Azontul rájártak vendégei a bakatorra e kegyetlen kijelentéssel: Addsza csak ide azt a fontos levelezést. Arany versében rögtön ki is nevezte több tudós társaság levelező tagjának.

Zwikkel József kirurgus az egyedüli orvos Szalontán szinte eredeti ember volt a maga nemében. Nagy komoly orcával tréfából iszonyuan tudott hazudni, úgy hogy hallgatói majd két felé dültek. Különben pedig becsületes legény volt, vidám borozó cimbora.

Arany egyik legkedvesebb barátja Rozvány Endre volt, akit Arany szűz Rozvány Endrének nevezett s akivel a Rozvány családnál, mikor ott nevelő volt, éveken keresztül együttlakott. A zömök, barna, hadaró beszédü, szép ember igen szerette a szemrevaló vászoncselédeket. Hogy Arany mennyire kedvelte, mutatja, hogy halálakor egy szép verset szentelt emlékének.

Hát még Zsugovics Demeter, a görög város görög boltosa, aki szörnyü latinsággal ugyan, de folyékonyan beszél deákul, ezért klasszikus Demeternek hívta Arany. Tisza Lajostól, a híres adminisztrátortól vadászatközben egyszer azt kérdezte: Magnifice domine bombardivisti ne leporem? (Magnifice domine, nem lőttél nyulat?) Mire Tisza Lajos így válaszolt: Non bombardivi, amice Demetrie. (Nem lőttem, Demeter barátom.) A lő-igét így akarta a jó görög a tőle csinált latin szóval kifejezni.

Legszótalanabb volt e vidám társaságban Pap Imre, vagy amint Arany tréfásan mondotta: „Mozgalmas Pap Emere". Üveges boltos volt, szerénységeért kedves cimborája a szalontai kis társaságnak. Tüneményes mély baszus hangja volt, ha beszélt is, azt mély mormogásnak hallotta mindenki. Ha pedig énekelt, megrendült a ház, az emberek ijedten kapták föl fejöket, mintha a debreceni öreg harang kondult volna meg fölöttök. Innen a mozgalmas név.

Ilyen vidám társaságban élt a kis nótárius. Itt teljesen jól érezte magát. A hivatalában komoly szótalan nótárius sohase volt elrontója a jónak. „Igyad a bort, rugjad a port" — szokta volt mondani, de úgy a mulatozásban, mint a boritalban, mértéket tudott tartani. Még jókedvében is mindég méltóságos volt, az ő körében a mulatság sohase fajult rakoncátlansággá.

A literátor Szilágyi mellett így szólalt meg újra muzsája a két névnapi verses köszöntőben. Mindakettő kiadatlan, de értékes emlék, a szalontai társaság vidám fotografiája, és egy

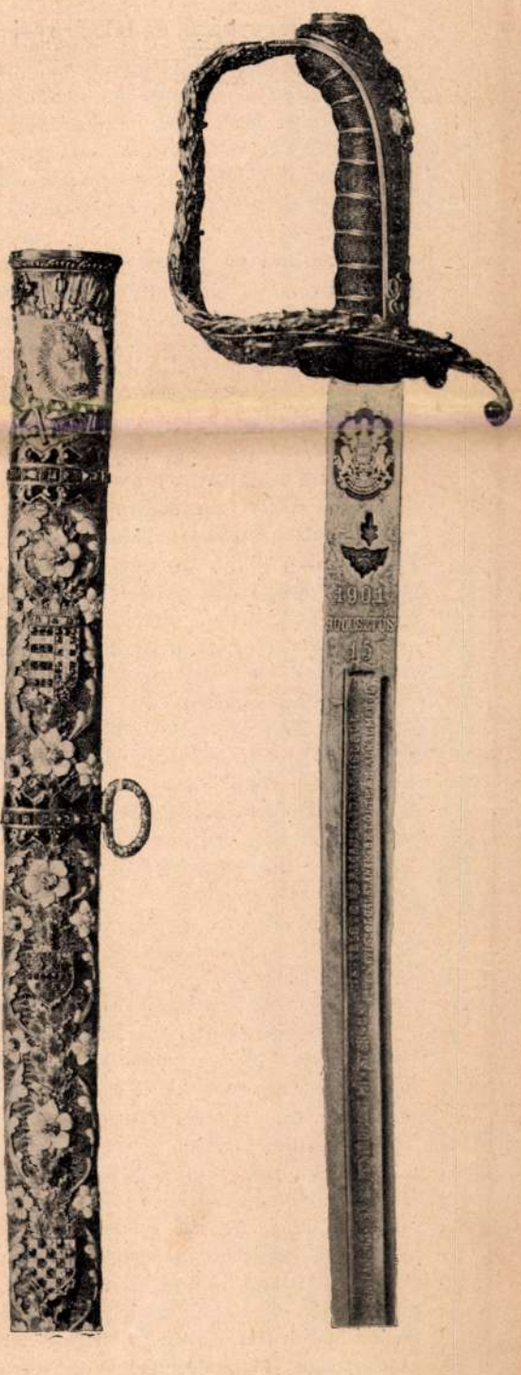

Fejérváry Géza báró jubiláris díszkardja

végképpen elnémult költői tehetség újból való megszólamlása. Igaz, hogy a versekből senki sem olvasta volna ki a nagy világra szóló póétát. Egy elavult költői iskola, a Dugonics, Gvadányi-féle élcelődés és nyelv viszhangjaképpen jelenik meg e két költemény, de első lépése egy nagy költő útra indulásának. És mily nagy szerencse, hogy Szilágyi éppen ez időben tukmálta rá a Lemonton-féle angol nyelvtant, ami latinul volt írva. Arany Rozványiéknál nevelő korában sokat olvasott, fordított is Shakesperből, de az angol nyelvet e könyvből tanulta meg és most már az eredetiből fordítgatott; először csak cél nélkül, de már ezzel is szinte öntudatlanul rálépett az írói pályára. Szilágyi Máramaros-Szigetről, ahová tanárnak került, egyre-másra küldi neki a görög klasszikusokat. Ez időben nem is olvas egyebet csak görög klaszikust és az angol Shakespearet. Homer legkedvesebb költője, kinek költeményei — szerinte — tejjel-mézzel folyó népi költemények.

Alig három év mulva, mikor Szilágyival megismerkedett, szatirikus époszba kap, ugyanekkor a Kisfaludy-társaság pályadíjat tűz ki víg eposzra, Arany hirtelen befejezi és beküldi az „Elveszett Alkotmányt“ s meg is nyeri vele a huszonöt aranyat. Mint tréfásan maga mondotta: „Csiklandta a huszonöt arany!“ Látott ő már olyat Szilágyiban, aki bőven nyert aranyokat, hátha ő is megnyeri, legalább tudni fogja, hogy mit érez ilyenkor az ember.

Már kész író, egy csapással országraszóló hírt, nevet Toldi-ja szerez neki, mikor e munkájáról mindenütt csak elragadtatással tudrak beszélni. Megtörténik ez rövid négy esztendő alatt Szilágyi szerencsés ösztönzésével... Hanem nem szabad megfeledkezni Fekete Mihály uramról se. Mert ami igaz, az igaz: ha ő nem hozta volna Szilágyi István rektor urat Szalontára, ki tudna ma Toldiról és a kis nótárius egyéb munkáiról. Ezt vallotta mély meggyőződéssel Fekete uram is maga teljes életében és fölötte elkeseredék, ha valaki hinni nem akarta.

GYÖNGYÖSY LÁSZLÓ

Fejérváry báró emléktárgyai

Jubileuma alkalmával Fejérváry bárót tisztelői remekművü emléktárgyakkal lepték meg: a honvédelmi minisztérium, a honvédség és csendőrség tiszi és hivatalnoki kara pompás díszkardot és emlékalbumot adott át a miniszternek, amelyeknek képeit e számunkban közöljük.

A díszkard a rendes szolgálati kard formájára készült, Háry Gyula festőművész terve szerint. Az egész kard ötvös- és zománcmunkáját Hibján Samu, a Magyar Iparművészeti Iskola tanára készítette. A markolat kosarának domborműveit Mátray Lajos szobrász mintázta, a penge bevéseséit Herpka Károly készítette: mindketten a nevezett intézet tanárai. Mint az összes emléktárgyak, úgy a kard díszítményei is régi magyar minták s magyar történeti emlékek alapján készültek. A markolat gombján zománcos szalagon függ a Mária Terézia-rend gyémántokkal kirakott keresztje, a markolat gombja hatalmas smaragd, amelybe Fejérváry báró címere van bevésve. A kosarat féldombormüben páncélos vitéz és eszményi női alak díszíti, a katonai vitézség és igazságosság jelképei. A kosár széleit zománcos babérág futja körül rubinbogyókkal. Előrészét mesteri ötvösmunkában, zománccal és drágakövekkel kirakva a miniszter címere ékesíti, a térközöket rubintok, zafirok és zománcvirágok töltik ki.

A penge valódi XVII-ik századbeli damaszkusi mű. A belevert bélyeg szerint Hamid arabs fegyverkovács készítette Edirnében. A penge tulsó oldalán arabs betükkel a Korán győzelmi Surájának negyedik verse van beétetve. Ebbe a régi pengébe vésték be aranynyal a báró Fejérváry címert, majd az 1901 augusztus 15. jubileumi évszámot és az ajánló föliratot.

A kardhüvely aranyozott alapon régi magyar motivuma filigránnal van borítva, amelynek egész felületét zománcművü magyaros stílü százszorszép virágok és drágakövekből kirakott címerek födik. A filigrán maga több ezer darabból áll s az egész kardon négyszázat meghaladó drágakő van. A markolaton fönt, a bujtatónál, a honvédség Szűz Máriás lobogója díszlik remek zománcmüben, fegyvercsoportok között. Innen zöldzománcos cserkoszoru indul ki, mely az egész hüvelyen végigfut. A zászló alatt van Magyarország, Erdély, Horvátország, Dalmácia, Szlavonia és Fiume címere. Az összes címerek színei zománc helyett a megfelelő színü drágakövekkel, rubint, gyémánt, smaragd és zafirral vannak kirakva.

Az album háromezer fényképet foglal magában, amelyeket Klösz György készített. Az album bekötését Gottermayer Nándor végezte.

Az album első lapját a honvédség főparancsnokának József főhercegnek s második lapján Gromon Dezső államtitkárnak arcképe díszítik. A kötet címlapját remek akvarellel ékesítette föl Horti Pál festőművész. Itt is régi magyar hadi jelvények, címerek és a honvédség zászlójából telt ki a keret díszítése.

De az album legművésziebb része a külső bekötési tábla, mely hatvankét centimétér hosszu és ötvenkét centimétér széles. Ez Horti Pál országos magyar iparművészeti iskolai tanár tervezete után készült. A lap alapját díszítő cser- és babérágakból font koszorúk Horti tanár saját teknikája szerint és műhelyében rekeszzománcban készültek.

A lap többi részei szines kagyló alapon Hibján tanár által készített ötvösmüvü díszítményekkel vannak födve, melyekbe drágakövek vannak foglalva. Középterét szokatlan nagyságu lapislazuli lap födi, melynek közepére van erősítve Fejérváry zománcos címere és kétoldalt aranyból a két jubiláris évszám 1851 és 1901. A négy sarok négy zománcos címerpaizsát szintén Hibján tanár készítette.

A budapesti nemzetközi kerékpárverseny. A budapesti tréning-iskolának augusztus 20-án volt hatodik nemzetközi kerékpárversenye a csömöri-úti millenáris versenypályán. Mint mindig, most is nagy volt az érdeklődés, annál is inkább, mert a versenyzők közt volt Európa kerékpár-bajnoka, Gerger Ferenc is. De a 25 kilométeres főversenyen ötszáz méterrel előzte meg őt Schimmel Samu, a Magyar Uszó-Egyesület tagja. Képünk a főverseny startját mutatja.

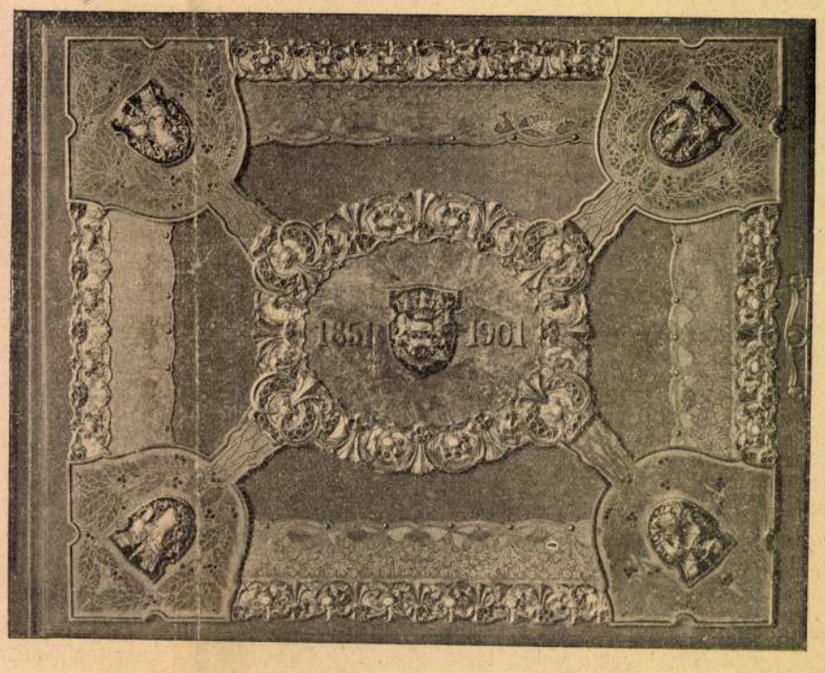

Fejérváry Géza báró jubiláris emlékkönyve

34. SZÁM. 1901. BUDAPEST, AUGUSZTUS 25. 48. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt { egész évre **24** korona, félévre **12** ; Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **16** korona, félévre **8** ; A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) { egész évre **10** korona, félévre **5** ; Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

BÁRÓ FEJÉRVÁRY GÉZA JUBILEUMA.

Lefolyt a fényes ünnepély, melyet augusztus 15-ikén rendeztek báró Fejérváry Géza honvédelmi miniszternek a honvédség, a közös-hadsereg s a polgárság képviselői. A jubileumon megjelentek bizvást mondhatták, hogy a nemzet nagy többségének érzelmeit tolmácsolják, melyek valóban ritkán fordúlnak egy ember felé, mint ez ünnepen báró Fejérváry felé.

A király meleg szavakkal üdvözölte s fényes kitüntetéssel ékesítette fel, a német császár, a bolgár fejedelem a külföld elismerésének tanújeleiül küldték üdvözletüket. A nemzet pedig elküldte politikai és társadalmi köreinek képviselőit, hogy méltassák a kiváló férfiú érdemeit.

Az a beszéd, melyet József főherczeg, a honvédség főparancsnoka hozzá intézett, méltón tolmácsolta nemcsak a honvédség, hanem a polgári társadalom érzelmeit is, és azok a szavak, melyeket Fejérváry e beszédre válaszul mondott, híven jellemzik katonás őszinteségét, s a hazafiságról való komoly, nemes felfogását.

A jubileumról magáról ezuttal két képet közlünk. Az egyik azt a jelenetet tárja elénk, a mint a jubiláns Fejérváry József főherczeget, a magyar királyi honvédség főparancsnokát fogadja, a ki a honvédtisztek küldöttségét s a honvédelmi miniszterium személyzetét elébe vezette. A másik képen a honvédfőtisztek elvonúlását szemlélheti az olvasó, a jubileum után. Mind a kettőn a honvédelmi miniszterium palotájának főbejárata látható.

Bemutatjuk ezenkívül azokat az emléktárgyakat, melyeket a miniszter ez alkalommal kapott s melyek művészi díszükkel is kiváló alkotásai a magyar iparművészetnek. Első sorban említendő köztük a honvédelmi miniszterium, honvédség és csendőrség tiszti- és tisztviselői által felajánlott *díszkard*, mely a rendes szolgálati kard formájára készült. Háry Gyula festőművész tervezte. Az egész kard ötvös- és zománcz-munkáját Hibján Samu készítette.

A HONVÉDELMI MINISZTER JUBILEUMA. — BÁRÓ FEJÉRVÁRY GÉZA MINISZTER FOGADJA JÓZSEF FŐHERCZEGET MEGÉRKEZÉSEKOR.

A HONVÉDTISZTIKAR KÜLDÖTTSÉGÉNEK ELTÁVOZÁSA AZ ÜNNEPÉLY UTÁN.

A markolat kosarának domborműveit Mátray Lajos szobrász mintázta. A penge aranybevereséseit Herpka Károly készítette. Díszítményei régi magyar minták s magyar történeti emlékek alapján készültek.

A markolat gombján zománczos szalagon függ a Mária Terézia-rend gyémántokkal kirakott keresztje, míg a markolat gombja hatalmas smaragd, melybe báró Fejérváry czímere van bevésve. A kosáron féldomborműben, művészi kivitelben egy pánczélos-vitézt s eszményi női alakot látunk, kezében mérleggel: a katonai vitézség és igazság jelképeit. A penge a XVI. századból származó valódi damaszkusi mű. Ebbe a régi pengébe verték be aranynyal báró Fejérváry czímerét, majd az 1901 augusztus 15. jubileumi évszámot és az ajánló föliratot. A hüvely aranyozott alapon régi magyar motivumu filigránnal van borítva, melynek egész felületét zománczművű magyaros stílű százszorszép virágok és drágakövekből kirakott czímerek födik. A filigrán maga több ezer darabból áll s az egész kardon négyszázat meghaladó drágakő van. A markolaton a honvédség Szüz Máriás lobogóját látjuk zománcz műben, fegyvercsoportok között. Innen zöld zománczos cserkoszorú indúl ki, mely az egész hüvelyen végig fut. A zászló alatt látjuk Magyarország, majd Erdély, Horvátország, Dalmáczia, Szlavonia és Fiume czímereit.

E kard elhelyezésére amerikai diófából művészi kivitelű faliszekrény készült, Fehér Sándor szobrász tervezete szerint.

A második emléktárgy az *Album*.

A háromezer arczképet magába foglaló araszynyi vastagságú album, százat meghaladó lapon a magy. királyi honvédelmi miniszterium tisztviselő kara, a magy. királyi honvédség és csendőrség, valamint a honvédségi tan- és egyéb intézetek tiszti karának arczképeit tartalmazza. Az album első lapján a honvédség főparancsnokának, József főherczegnek, második lapján Gromon Dezső államtitkárnak arczképe díszlik. A kötet czímlapja Horti Pál vízfestménye. Itt is régi magyar hadi jelvényekből, czímerekből, és a honvédség zászlójából telt ki a keret díszítése. Fent a solferinói csata képe látható, lent pedig a képviselőházból egy jelenet, midőn Fejérváry beszédet tart. A lap közepén olvasható az ajánlás. Az album legművészibb része a külső bekötési tábla, mely 62 centiméter hosszú és 52 centiméter széles. A lap alapját rekesz-zománczból készült cser- és babérágakból font koszoruk képezik, többi részei pedig szines kagyló alapon készített ötvösművű díszítményekkel vannak fedve, melyekbe drágakövek vannak foglalva. A lap közép terét rendkívül nagyságú lapis lazuli lap födi, melynek közepére van erősitve báró Fejérváry zománczos czímere és két oldalt aranyból ez a két évszám: 1851 és 1901. A lap négy sarkán négy zománczos czímerpaizs van régi magyar fegyvercsoportozatokkal.

Az egész album elhelyezésére, amerikai diófából, román kori stylben faragott, szinesre festett és aranyozott, 1 méter 16 centiméter magas *állvány-szekrény* szolgál. A szekrény középkori olvasó könyvállvány formájára készült. Két oldalon a magyar királyi honvédség és báró Fejérváry czímere van kifaragva. Az album mettszett kristály-üvegből készült fedő szekrény alatt bársony párnán van elhelyezve. Az album, valamint a hozzá tartozó szekrény Horti Pál tervei szerint készült, a rajta levő ötvös-munka pedig Hibján Samu műve.

Budapest székes főváros művészi kivitelű díszpolgári oklevelét is bemutatjuk, melyet a a főváros küldöttsége nyujtott át a jubileumon Márkus József főpolgármester vezetése alatt.

AZ ÉNEKMONDÓ.

Czajander Pál költeménye.

A fejedelmi várban csendül a telt pohár,
A koronán ezernyi rubint- s gyémántsugár,
A merre szem tekinthet, ezüst, arany ragyog,
S a lanton zengedeznek bohókás dallamok.

És az örömbe' mégis van még egy nagy hiány;
Hogy mi az, egy se tudja, bár érzi mind a hány.
Tánczolnak és nevetnek, tréfákat mondanak,
De mind csak megszokásból s nem szív szerint kaczag.

S im a hüs udvaron künn igazi kedv repes,
Mert ott a nép körében ül egy vén énekes.
Dalol, s a fellegekben visszhangzik éneke ...
Szavára tán az ég is örömmel lesz tele.

Nézd! a fényes terem most fölnyílik hirtelen,
Egy ifjú lép ki rajt' és a dalnokhoz megyen
«Öreg — így szól — a legszebb dalt zengjed el nekünk,
Vidítsd föl énekeddel borongós kebelünk.»

A küszöbön megáll hát a görnyedt testű vén,
Görcsös botjára dőlve, oly elhagyott s szegény.
Ezüstös a szakálla, haja vállát veri,
Hószínbe' tündökölnek leomló fürtei.

Csend lesz a nagy teremben, miként a sírba' lenn.
Ki az ott? — ezt susogják elfojtva, csöndesen;
Fölöttük elsuhannak az éjnek árnyai,
S halvány ködben libegnek a gyertya lángjai.

És zeng az agg feléjük amott a küszöbön,
Ajkára a szelíd szó halkan, remegve jön,
Mint a madárka, melyet vad kéz kalitba zárt,
Panaszló dalba önti szívének bánatát ...

Hanem a hév növekszik, a szív jobban hevül,
Csapongóbb lesz az ének, rá viszhang kél belül,
Az ősz görnyedt alakja sudár és büszke lesz
És villógó szemében csodás tűz gerjedez.

Daliát zeng az ének, Kaleva hőseit,
Az éj homálya ellen a fény küzdelmeit,
A hősök gyászhalálát, az anya bús szivét
S a balgatag fiúnak szomorú végzetét.

S im, a terembe' titkos varázslat szárnyal át,
Mint a midőn elűzi a regg az éjszakát,
A természet fölébred, susog a falevél,
Harmat hull és az égre a hajnal pírja kél.

S így a teremben is most dobognak a szivek,
A sárga arcz kigyúlad, rajt' néma könny pereg,
Oszol a dermeteg köd s az éjnek árnya mind
És tündökölve fénylik a gyertyaláng megint.

És, mintha most találna a boldogság ide,
Nem gondol az aranyra, pompára senki se,
Tánczolnak, énekelnek, tréfákat mondanak
És mindegyik vidáman, szíve szerint kaczag.

S a dalnok, kit előbb még mindenki megvetett,
Most a fényes teremben talál díszes helyet,
S oly szép ott, mint a vén fa, ha lágy eső után
Ezüstös fényben áll a szelid nap alkonyán ...

Finnből fordította: *Bán Aladár.*

Horti Pál rajza.

A MAGYAR KIR. HONVÉDELMI MINISZTERIUM, A HONVÉDSÉG ÉS CSENDŐRSÉG TISZTI ÉS TISZTVISELŐI KARÁNAK ÜDVÖZLŐ IRATA.

A HONVÉDELMI MINISZTER JUBILEUMÁRÓL.

CSUDRA MAKAR.

Irta *Gorkij* Maxim. (Folytatás.)

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

— Jól van, leány! Hallottad uram? Nem megy a dolog! Galambokat keress magadnak, azok kezesebbek. S mentünk tovább.

— Az öreg megfogta és földhöz vágta a sapkáját és elvágtatott, de úgy elvágtatott, hogy csak úgy rengett belé a föld. Lásd sólyom, ilyen volt ám Radda!

— Bizony! Egyszer meg este ülünk és hallgatózunk — zeneszó szállott végig a pusztaságon. Gyönyörű zene! A vér is nekitüzesedett tőle az ereinkben, és úgy hivott valahová az a muzsika. Mindannyian éreztük, hogy attól a zenétől v - lami olyasra kerekedett kedvünk, a mely után már nem is volna érdemes élni, vagy ha igen, csak királyokul, uralkodván az egész földön, — olyan volt ám az a muzsika, te sólyom!

— S mind közelebb és közelebb jött. És ime, a homályból kibontakozott egy ló, s rajta ült egy ember és felénk közeledve játszott. Megállt a tűz mellett, abbanhagyta a játékot és mosolyogva nézett reánk.

— Nini, Zobár, hát te vagy az! — kiáltott rá Danila örvendezve. — Itt van ni, Zobár Lojkó!

— A bajusza lecsüggött a vállaira és összekeveredett koromfekete haja fürteivel, a szemei úgy égtek, mint a ragyogó csillagok, a mosolya maga volt a nap, Istenemre mondom! A lovával együtt, mintha csak egy darab vasból kovácsolták volna ki, úgy állt ott a tűz világánál, mint ha vérben úszott volna, a fogai pedig csillogtak, a mint mosolygott. Átkozott legyek, ha nem szerettem úgy mint saját magamat, még mielőtt csak egy szót szólt volna is hozzám, vagy csak észre is vette volna, hogy én is élek ezen a kerek világon!

— Lásd, te sólyom, milyen emberek is vannak a világon! Belenéz a szemedbe és megtelik tőle a lelked s nem hogy szégyelnéd magadat érte, inkább még büszkélkedel vele. Az ilyennel az ember maga is egyszeriben megbarátkozik. De kevés ilyen ember van ám barátocskám! Jobb is, hogy csak kevés van. Ha nagyon sok szép volna a világon, akkor tán őt sem tartanák annak. Úgy bizony! De hallgasd csak tovább.

— Megszólalt Radda: — Szépen játszol ám te Lojkó! Vajjon ki csinálta ilyen csengőre és finomra a hegedűdet? — Amaz meg elneveti magát: — Én magam csináltam! Csináltam pedig nem fából, hanem egy fiatal leány kebléből, a kit nagyon szerettem, a húrjait meg a szivéből sodortam. Egy cseppet még hazudik a hegedűm, de hát én jól tudom fogni a vonót! Látod?

— Mindenki tudja, hogy a magunkfajta ember iparkodik hamarosan ködbe borítani a leány szemeit, nehogy fölgyújtsák a szivét, — Lojkó is így tett. Csakhogy rosz helyen járt. Radda elfordúlt tőle, és nagyot ásítva így szólt: — És még azt mondták, hogy Lojkó okos és ügyes, — lám, hogy hazudnak az emberek. S ezzel tovább ment.

— Ej haj babám, de élesek a fogaid! — szólt Lojkó szikrázó szemekkel, és leugrott a lóról. — Adjon isten, czimborák! Ti hozzátok jöttem! — Hozott isten, te sas! — felelt neki Danila. Összecsókolóztak, elbeszélgettek, majd lefeküdtek aludni... Nagyot aludtak. Reggelre kelve csak nézzük, hogy a Zobár feje be van kötve. Hát ez mi? Álmában fejbe rúgta a ló.

— He, he, he! Tüstént megértettük, hogy ki volt az a ló, és a bajuszunk alatt mosolyogtunk, még Danila is mosolygott. De hát tán Lojkó nem volt méltó Raddához? No, az már nem! Már a leánynak, ha még olyan szép is, bizony csak kicsinyes és szűk a lelke, s akár ha egy font aranyat akasztasz is a nyakába, nem lesz jobb, mint a milyen. Már ez bizony így van!

— Éltünk, éldegéltünk ugyanazon a helyen; akkoriban jól ment a dolgunk, s Zobár is velünk volt. Ez volt aztán a bajtárs! Bölcs volt mint egy öreg ember, járatos mindenben, s oroszul és magyarul is tudott irni, olvasni. Olykor kedve jött és elkezdett beszélni, akár be se húnytuk volna a szemünket, és örökké elhallgattuk volna! A mikor meg játszott, — üssön belém a mennykő, ha valaki a világon még tudott úgy játszani, mint ő! Ha csak egyszer végig húzta a vonóját a húrokon, megrezdűlt az ember szive, másodszorra meg már csak úgy szorongott... de ő csak játszott és mosolygott. Az ő nótáit hallva, egyszerre sirni és nevetni lett volna kedve az embernek. Az egyik pillanatban mintha keservesen sóhajtozna valaki a vonó alatt, segítséget kérne tőled és szinte késsel hasogatná a kebledet. A másikban meg, mintha a pusztaság regéket mesélne az égnek, csöndes, szomorú regéket. Sír a kis lány, a mint ballag a legénye után! A legény meg találkára hivja a leányt, ki a pusztára. És egyszerre, — hej! zúgva harsog a szabad, az eleven dallam, és ime, még a nap is tánczolni kezd az égen erre a nótára! Úgy bizony, te sólyom!

— A testednek minden porczikája megérti ezt a nótát, és rabja leszel neki teljesen. Ha egyszer ilyenkor elkiáltotta volna magát Lojkó: «Elő a bicskát, czimborák!» — bizony valamennyien késre mentünk volna, a kivel akarja. Csinálhatott az emberrel, a mit akart, és mindenki szerette őt, csak Radda, az rá se hederített; egyébiránt jobb volt így, mert különben is csak gunyolódott volna vele. Pedig Zobár nagyon, de nagyon törte magát utána! A bajuszát pödörgette, a fogait csikorgatta Lojkó, sötét szemeiben örvény tátongott, s olykor ugy hánytak a szikrát, hogy szinte elborzadt tőle az ember. Éjjelenkint messze kiment a pusztára Lojkó, és ott sírt a hegedűje reggelig, siratta a Zobár szabadságát. Mi pedig ott fekszünk, hallgatjuk, és elgondoljuk: vajjon mi lesz? És nagyon jól tudjuk, hogy ha két kő egymásnak rohan, közibük állni nem lehet, mert összemorzsolják az embert.

— Egyszer valamennyien együtt ültünk, és beszélgettünk. Aztán unatkozni kezdtünk. Danila megkérte Lojkót: «Húzz egy nótát, Zobár, derítsd föl a lelkünket!» — Ez rápillantott Raddára, a ki nem messze tőlünk ott hevert arczczal fölfelé s nézte az eget, — és belekapott a húrokba. Szinte beszélt a hegedűje, mintha csakugyan leány kebléből való lett volna! S elkezdett hozzá énekelni:

Ej-haj! Csupa láng a szívem,
Végtelen a róna,
Gyors a lovam, mint a szélvész,
Van erő karomba.

— Odafordult hozzá Radda, és belenevetett a szemébe. Olyan piros lett Lojkó, mint a hajnal.

— És csak énekelt tovább! Ma már nem énekel úgy senki sem! Radda meg így szólt a fogai közt:

— Jobb lesz, ha nem szállasz olyan magasra Lojkó, mert még le találsz esni, orral a sárba, és bemocskolod a bajuszodat, vigyázz! — Lojkó úgy nézett rá, mint a vadállat, de nem szólt, semmit, csak énekelt tovább.

— Ez volt aztán a nóta! — kiáltott föl Da-

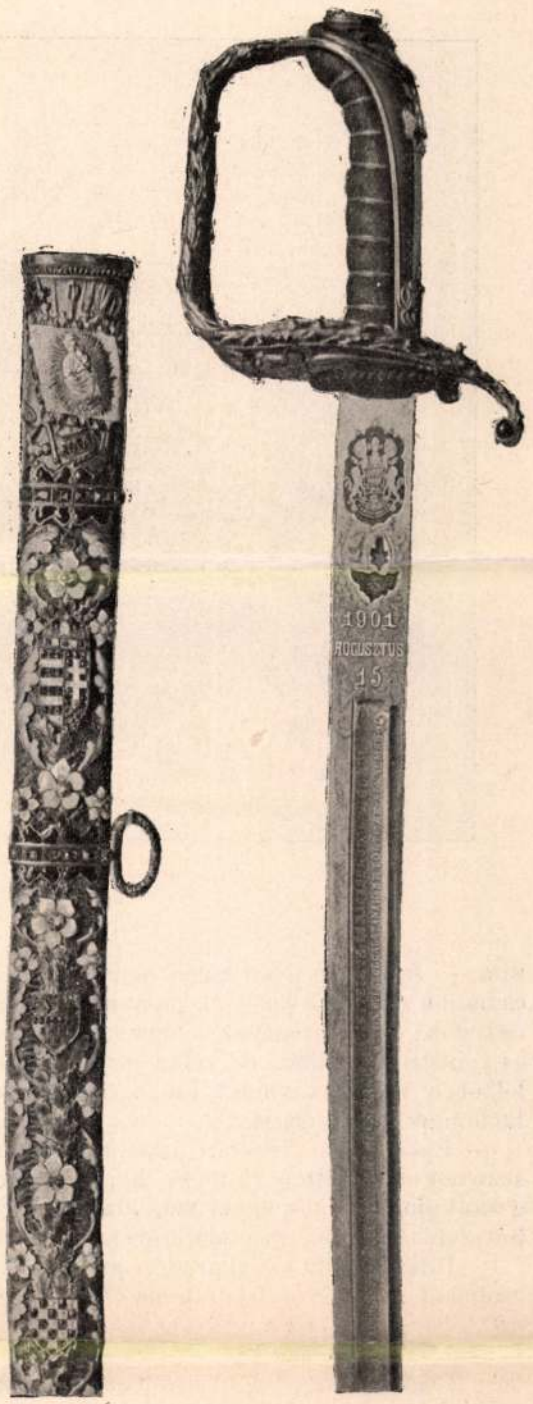

A MINISZTERNEK AJÁNDÉKOZOTT DÍSZKARD ÉS HÜVELYE.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS DÍSZPOLGÁRI OKLEVELE.

A HONVÉDELMI MINISZTER JUBILEUMÁRÓL.

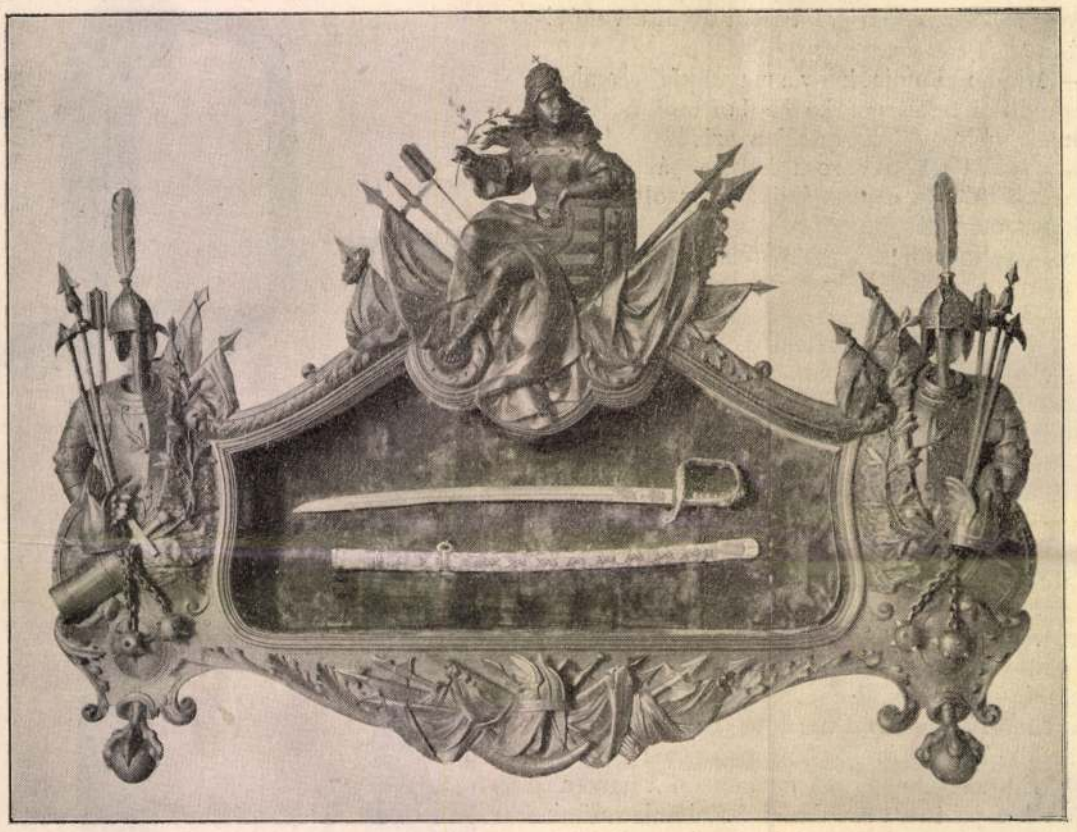

A DÍSZKARD ÉS SZEKRÉNYE.

nila, — soha még ilyen nótát nem hallottam; csináljon magának belőlem pipát az ördög, ha hazudok! — Az öreg Núr is tépdeste a bajuszát és vonogatta a vállát, és valamennyiünknek a lelkében volt a vakmerő Lojkó nótája. Csak Raddának nem tetszett.

— Épen ilyen lehetett, mikor egyszer a szúnyog elkezdett zümmögni, hogy majmolja a sas vijjogását, — mondotta, s mintha csak hóval dobált volna meg bennünket.

— Talán bizony azt akarod, hogy megkorbácsoljalak, Radda? — fordult oda Danila hozzá, de Zobár a földhöz vágta a sapkáját, és szinte belefeketedve így szólt:

— Megállj Danila. A tüzes lónak, aczél zabla való! Add hozzám feleségül a lányodat!

— Ez már beszéd! — felelt Danila mosolyogva, — ám vidd el, ha tudod és akarod!

— Jól van! — mondotta Lojkó, és odafordult Raddához:

— Nos leány, hallgass rám egy kissé, és ne képzelődjél! A te fajtádból már sokkal volt dolgom, nagyon sokkal! De még egy sem indította meg a szivemet úgy, mint te. Hejh, Radda, foglyul ejtetted a szivemet! Nos hát, ám legyen, a minek lennie kell! — nincs az a ló a világon, a melyre egyszeriben föl lehetne pattanni! . . . Én téged Isten előtt, a lelkiösméretem, az apád, és mindezek az emberek előtt, feleségül veszlek. De vigyázz, és ne állj útjában a szabadságomnak — én mind a mellett szabad ember maradok, és élek úgy, a mint nekem tetszik! — szólt, és odalépett hozzá, a fogait csikorgatva, szikrázó szemekkel. Majd meglássuk, — úgymond a kezét nyújtva felé, — azt hiszem fölkantároztam a puszták lovát. Radda! . . . Egyszerre csak azt láttuk, hogy hanyatt bukott a földre! . . .

— Hát ez mi volt? Mintha csak szíven találta volna egy golyó. Hát bizony Radda ostort csavart a lábai köré és magához rántotta, — azért bukott el Lojkó.

— És megint ott fekszik a leány, és szótlan gúnynyal mosolyog. Mi csak nézzük, hogy mi lesz, Lojkó pedig ott ül a földön és szorongatja a fejét, mintha attól tartana, hogy tüsténT széthasad. Azután csöndesen fölkel, rá se néz senkire és elmegy. Nur odasúgja nekem: — Jó lesz, ha szemmel tartod! — S én utána lopóztam az éj sötétjében a pusztán. Úgy bizony, te sólyom!»

Makar kiverte a hamut a pipájából, és újra megtöltötte. Én jobban beburkolóztam a subámba és belenéztem az öreg naptól és széltől fekete arczába. Szigorúan és komoran csóválta a fejét, és valamit mormogott maga elé; sűrű szürkés bajusza meglibbent a szélben, mely szilajul tépázta a haját. Olyan volt, mint egy vén tölgy, melyet fölgyújtott a villám, de a mely azért még mindig erős és hatalmas a maga büszke erejében. A tenger ép úgy zajongott a part mellett, mint annakelőtte, s a szél ép úgy széthordta a zúgását a pusztán. Nonka már nem énekelt, de az égen gyülekező felhők még sötétebbé és zordonabbá tették a hűvös, őszi éjszakát.

— Lojkó csak ment, mendegélt, lehorgasztott fejjel és lecsüngő karokkal — folytatá Makar, — s a völgyben lévő folyóhoz érve, leült egy kőre és sóhajtozott. Úgy sóhajtozott, hogy a szívemet a szánalomtól elöntötte a vér, de azért még sem mentem oda hozzá. Puszta szóval nem segíthetsz a bánaton, — ugy-e bizony!? Elmúlt egy óra, elmúlt kettő, a harmadik, és még mindig ott ült mozdulatlanúl.

— Én is ott hevertem nem messze tőle. Világos lett az éjszaka, a hold széthintette ezüstjét az egész pusztaságon, és mindenfelé messze el lehetett látni.

— Egyszerre látom, hogy a czigánytábor felől sietve jön Radda.

— Egyszeriben fölvidultam. — Derék egy leány ez a Radda! — gondoltam magamban. Odament hozzá, és ő nem is hallotta. A vállára tette a kezét; összerezzent Lojkó, és fölemelte a fejét. Fölugrott és a bicskájához kapott! Jaj, leszúrja azt a leányt . . . Már segítségért akartam kiáltani és odaugrani hozzájuk, mikor egyszerre hallom:

— Hajítsd el! Keresztül lövöm a fejedet! — Nézem, hát Radda kezében egy pisztoly van, és Zobár homlokára céloz vele. Ördöngös egy leány! No, — gondolom magamban, — vajjon mi lesz most??

— Hallgass ide! — Radda az övébe dugta a pisztolyt és így szólt Zobárhoz: — Nem azért jöttem, hogy megöljelek, hanem hogy megbékítselek, hajítsd el hát a késed! — Az el is hajította, és komoran nézett a szemébe. Fölséges volt ez barátocskám! Ott áll egymással szemben két ember, és nézi egymást, mint két vadállat, s mindkettő olyan szép és olyan elszánt. Bámulja őket a csillogó hold, no meg én.

— Nos hát, hallgass ide Lojkó: én téged szeretlek! — mondja Radda. Amaz csak a vállát vonogatja, mintha keze-lába meg volna kötözve. (Vége következik.)

AZ ALBUM ÉS SZEKRÉNYE.

A HONVÉDELMI MINISZTER JUBILEUMÁRÓL.

11000.

Idösb. Mátray Lajos:

Mellig, kissé balra fordul, de szembe néz. Előre fésült haja, szakálla és bajusza rövid. Öltözete: álló galléru ing, kettős csokorra kötött nyakkendő és kabát. Jelzése alól jobbra: Mátray L. Gy.

Vörös krétarajz, mér. 18:17 cm.
Rajzolta: Sándor Béla.

Mátrai Lajos

Izsó Miklós siremlékét készíti a müvész, a Kerepesi temetőben nyugvó müvész sirjára. Az emlék, munka közben ábrázolja az elhunyt szobrászmüvészt.
"Uj szobrok" c. közlemény tudósitása.

A HÉT, Bp. 189o. juli. 13. I. évf. 28. sz. 32. lap.

M.D.K.

Mátray Lajos szobrász

és Keszler Adolf szobrász-Huszár Adolf: "Aradi vértanuk emlékszobrá"-nak befejezését vállalták el az aradi szoborbizottság megbizásáról. -közli a Képzőművészet c. rovat.

Képes Családi Lapok, Bp. 1885. febr. 22. 22. sz. 351. lap

Mátray Lajos

vol

Izsó Miklós sírenlőke –
Vas. Lap 1890. 699.

Képpel.

Mátray Lajos

wod

Vas. Typ 1890. 245.

457.

Mátrai Lajos

vrod

z

Épitő Ipar 1890

462. l. (Az Irió-

szobor leleplezése)

..... *műhely.*

...főnökség!

...v ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

...am.

... évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Mátray Lajos Szőrt

wod

Trencsény Károf. Emlék-
lapok Schweidel Józef,
gyadi vestanu, Zombor város
szülötte szobrának leleple-
zésére. 1905. máj. 18. Zombor
1905.

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

.....

helyettesének

i.

Endrényi Imre, Szeged.

Mátrai Lajos György

Lyod

Eökönyve, A Bács Bodrogh vármegyei tört. társ. – Zombor, 1905. XXI. 78. l. (Schweidel Jozef szobrának leleplezése).

leleplezték Zombor
1905. máj. 18.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

yezem:

.....

ıgy helyettesének
ása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Mátrai Lajos

SZOBRÁSZAT

Schweidel József tábornok emlékszobra (Mátrai Lajos György műve). Írta dr. K. D. Vasárnapi Ujság, okt 2.

1904.

(Művészet 1904. 350. l.)

Nagyságos

dr. Szentiványi Gyula urnak,
muzeumi titkár,

Budapest.

Szondy-u. 98/b. sz.

Mátrai Lajos

nobratt

Zombori Schwedel Józef

nobor, (aradi vestam

Mátrai Lajostol

lelepl. 1905. máj. 18.

vrd

I. kötet

B. Bács B. (225. l.

233. l.

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

délyezem:

k vagy helyettesének
aláírása.

a. — Endrényi Imre, Szeged.

Mátrai Lajos

Zombori Schweidel József honvéd-táhornok szobra.

A szerbek eltávolították.

Olaymagyarul

224. l.
226. l. képpel

Ponyvák.

(Lásd zsák és ponyvaipar, valamint kereskedelem alatt is.)

Budapest

Bauer és Rácz Bpest, V. Csáky-u. 49/51 *299-015

Bertex Textiláru R.-T. Budapest, V. Wekerle Sándor-u. 8. 180-239 381-186

Faludi Elek és Fischel zsák és ponyva kölcsönzés és eladás Bp V. Nádor-u 31 118-301

Kiss Arpád Bp. V. Légrády Károly-u 8/10. 291-925

***Lőwy Oszkár* autó, kocsi. wagon. sátor, ponyvakészítő, Budapest, V. Wekerle Sándor-u. 24. 112-893**

Magyar kender-, len- és jutaipar r.-t. Bpest. V Wekerle Sándor-u. 8. *188-996

Mezőgazdasági és Ipari Zsákkereskedelmi Rt. Budapest, V. Perczel Mór-u. 2. 121-528 118-567

Molnár Gyula **napellenző ponyvák** Bp VII Károly-krt 3/c 427-575

Pannonia textilker. váll. kft. Budapest, V. Sas u. 20/22. *123-533

Péter József Bp. II. Margit-krt 51/53 158-266

***SALZMANN-FÉLE* magyar textilipar rt Bp V Báthory u 6 128-072 116-994**

Schillinger zsáküzlet ponyva, zsák, zsinegkeresk Bp Széchenyi rkp 7 124-526

Székely Mihály és Tsa zsák és ponyva kölcsönzés Bpest, V. Akadémia-u. 14. 114-542

Győr

Üvegkereskedelmi k.f.t. Győr Rába-u. 3. 12-6

Kassa

Pauer Tivadadar üveg- percellán nagykeresk. Kassa, Fő-u. 19. 24-2 20-2

Kolozsvár

***Fischer Kálmán* Üveg-udvar, porcellán és üveg-nagykereskedés, Kolozsvár, Wesselényi u. 7. 22-33**

„Iris" Keramiai Iparvállalat R.-T. Kolozsvár, Kajántói-ut. 86/90. 15-88

Komárom

Kincs Mór Fia üveg és porcellán-nagykeresk. Komárom. Vármegyeház-u. 9/11. 3-15

Marosvásárhely

Kieselstein Kálmán porcellán-kereskedő Marosvásárhely Széchenyi-tér 7. T. 2-97

Pápa

Eisler Mór ifj, Pápa. 10-24

Pécs

Úrvölgyi (Lovrics) András dr. üveg, porcellán, diszmüáru-keresk. és képkeretező, Pécs, Király-u Városház épület, 24-12

***Zsolnay*-féle kerámiai gy. rüzem Pécs, Zsolnay, Vilmos-u. 69. 20-35 20-10**

Ujvidék

Derner Lipót üveg, porcellán kereskedő, Újvidék, Mussolini-út 30. 29-42

Lerch János üveg és porcel-

Mátrai Lajos

U. 3227

Schweidl József
honvédtábornok
szobra, Zombor
Eltávolítva

Magyarüzenlapuszt

képpel

Hiv.szám: 601/1943.

ámu felterjesztésére értesitem a tek.
nyai gótikus templom alapfalainak fel-
II.1. számu rendeletemmel engedélyezett
elsőőrsi prépostsági templom helyreálli-
ználásához hozzájárulok.
levő összegnek a tek. Elnökség csekk-
ásáról egyidejüleg rendelkeztem.

MÁTRAI Lajos szobrán

Schweidel József szobra, 1905.
Zombor, Megyeháza előtt

Kalapi 1995 195. és ill
208

M.D.K.

Mátray Lajos, nobrán

műve a Kerepesi-temetőben felállitott Irsó Miklós sírcmlér, melyet a lap könyomatos ébrázolásban közöl.

Bauzeitung für Ungarn, Bp, 1890. XIX. évf.

nov. 10. sz. 249. old.

Mátrai Lajos

MDK

Izsó Miklós emléke, repr.

Műcsarnok 189o. téli kiáll.

Mátrai Lajos MDK

Károli Gáspár müemlékének nagy mintája, gipsz

Izsó Miklós müemlékének nagy mintája

Mücsarnok 189o. téli kiáll.

Mátrai Lajos
Izsó Miklós siremléke

Kovács Dénes: A Kerepesi-uti temető. Utmutató és tájékoztató. Bp. 1894. 7, 22 l.

Mátray

/szetéről

Előzmény az .1.sz. cédulán, a temetők művé-/
Izsó Miklós siremlékét mintázta meg a művész. A Petri-tanulmány csak annyit jegyez meg róla, hogy "megcsillan rajta Michelangelo Mózesének hatása".
Szobrászalakot ábrázol munkaruhában vésővel a kezében. Komoly elgondolkozó arccal néz maga elé.
A lap bemutatja a művet.
Repr.

ÉLET, Bp. 1910. okt. 30. II. évf. 42. sz. 555-568. lap.

Mátray Lajos Szörty

vod

Sopron. 1897. 112 y.
(A Széchenyi - ünnep.)

Mailáth László Gróf

Politisches Volksblatt

1847 máj. 25.

(Das Széchenyi-Denkmal in Oedenburg.)

Eger, Széchenyi-u. 20.
Telefon: 280.

NYOMTATVÁNY

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Mátray Lajos György

---

erőd

2.

Westungarisches Volksblatt.

1897. máj. 22.

(Zur Enthüllung des Széchenyi-Denkmals am 23. Mai 1897.)

Európa hírlap iroda

V Ker ~~Visegrádi ut 26~~

Budapest

Szabadi Tekintem Géza Kunhegyes

Máthay Lajos György

und

Marbach, Ernst:

Gedenkblatt der Oedenburger Zeitung zur Széchenyi-Feier.

Sonntag. 23. Mai 1897. 2-r, 2 l.

Mátrai Lajos György

szobrász

wód

Deszkásy Boldizsár:

A Széchenyi-szobor

története. Soproni

Hírlap. 1941. szept. 28.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Mátray Lajos György

~~irod~~

Az Athenaeum nagy képes naptára az 1898-diki közönséges évre. Bp [1897].
(Gróf Széchenyi István soproni szobra.)

Mélyen tisztelt

Tisztelettel közöljük
kiállításunk sajtóbemutatójána

1944. március 17-én péntek

Amennyiben akadályozta
a kiállítás a többi napokon, a
is rendelkezésére áll.

Matray Lajos György

Dunántuli Tárogató 1937. ~~aug~~ 27. v. (Dunántúli Képes Ujság c. mellékletében: Széchenyi István soproni kobrának leleplezése 1897 máj 23.)

Mátray Lajos György

zobrázt

źród

2.

Póda, Andreas:

Das Oedenburger Szécheny-Denkmal. Westungarisches Volksblatt. 1897. máj. 22.

Mátray Lajos György

vsd

Tolnay Gábor:

Hol állittassék szobor a nagy Széchenyinek?

Sopron - 1891. 46-sz

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Mátray Lajos György

Amicus: A Széchenyi-
nobor. Sopron
1891. 44-7.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Mátray Lajos György

wód
z

Soproni Ujság -
1896. 195. sz.
(A Széchenyi-szobor
leleplezése.)

Az

Európa.

tet. tiudóhivatalának.

Budapest.

V. Visegrádi utca 36,

PU. SZ... 943 SEP 2
MAGYAR KIR. POSTA KONTOLY

Mátray Lajos György

Reminyi Ede itj:

A soproni Széchenyi-
szobor. Soproni Hir-
lap 1895. 262. sz.

Mátray Lajos

Новгай

Год

A soprom Széchenyi
новог. Mudrecki
Lajos 1896.5 [redacted] н
8.1.

Mátrai Lajos
Szolvász

Fővárosi Lapok 1896. jun. 25., 6. old.
(Ujdonságok. Széchenyi István gróf szobra)

Kalmár

Mátray Lajos
szobrász

Fővárosi Lapok 1896. jul. 25., 6. old.
(Ujdonságok. Széchényi szobor Sopronban.)

Kalmár

Mátray ~~Alajos~~ Lajos
Szobrász

Törvényi Lapok 1896. aug. 15., 5. dd.
(Ujdonságok. Széchenyi István gróf
Szobra Sopronban.)

Kalmán

Mátrai MDK

Az Erzsébet emlékmü pályázat, repr.
megvétellel kitüntetett pályamü

Művészet 1902. 113-120.o.

MDK

Mátrai Lajos

Erzsébet királyné szobra. Vasárnapi Ujság 1902. 7. sz. 106-107.l.

MDK

Mátrai

Mátrai-Förk terve az Erzsébet-emlékmű pályatervén.

Lyka Károly: Az Erzsébet-emlékmű.

Művészet, 1902, 105-110.l.

Mátrai MDK

Az E$_r$zsébet emlékkü pályázat, részlet, repr.

Müvészet 1902. 113-120.o.

MDK

Mátray Lajos - Foerk Ernő

müve az Erzsébet emlékmü pályázaton.
Megvétellel kitünt. pályamü

Müvészet I.évf. 19o2, 2.sz. kép 116, 117. o.

l y i l a p

lvjárási Gyüjtőpályázatra be-
lyamunkához

"Erdőgazdálkodás

.....

.....

.....

.....

álményei:

törben olvasott irodalmi forrásmun-

forrásmunkák /amennyiben a pálya-

z anyagot gyüjtötte/ személyi adatai
y/, amennyiben a pályamunkában nin-

Id. Mátrai Lajos

archépe Sándor B-
tól a Tört. Képes-

Mátrai Lajos

zobrázt

wód

z

Storno Mikra -

A Storno - család

Széchenyi - gyűjteménye -

nek tárgyjegyzéke.

Sopron, 1938. 76. l.

Matrány L

rod

Ormány Vilag 1892

6461

Matrey Lajos

Tarsbach

Taid

Vas Lyp 905. 707 l

Mátrai Lyri

Laid

Vas Lys 1905.
333 l.

Mátray Lajos

v. ö.

Vas Lyc. 1890. 704.

Matrai Lajos György

Lásd

Vas. Ny 1904. 681.

Képpel

Mátrai Lajos György

Nobrárt

Megh. Bpesten 1906.

56 éves Eoraba

Vas. Hys 1906. 705 l.

Mátray Lajos

1850–1906

vrod

z

Díváld 1927

160. 1–

MAGYAR KIRÁLYI FERENCZ JÓZSEF
TUDOMÁNYEGYETEM
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI INTÉZET
~~KOLOZSVÁR~~

UNIVERSITÉ ROYALE HONGROISE
FRANÇOIS-JOSEPH
INSTITUT D'HISTOIRE DE L'ART
~~KOLOZSVÁR~~ SZEGED

1943 X.29.

Kedves Barátom,

meggyőződtem róla, hogy Katona a katalégusokat csakugyan elküldte. Ismétlem, bármiben lehetek szolgálatodra, mindig a legszivesebben megteszem.

Hanem elfelejtettem előterjeszteni tegnap még egy fontos kérést.

Mátrai Lajos

Wód Koleti 1893

468. l.

ıberendezések.	TÁRGYMUTATÓ-CSOPORT
	SZÁRMAZÁSI HELY
I.sz.I.f.	MESTER
	SZEMÉLYI VONATKOZÁS
	EGYÉB MUTATÓBA VALÓ ADAT

:

Mátrai Sajos

l.

Arv. Csarnok III. aukc

Ear

Genthon: Régi magyar festőművészet

Mátrai Lajos

nobrán

l.

Boggay Tamásdr

A jáki apátsági templom és szent Jakab-kápolna. Kombathely 1943. 70-l.

2 sz. eml.

96-l.

— arlesi típusú oszlopfő 90
— kocka oszlopfő 149
— gyámköves fríz 116
— párkány 167
— falképek 229
OLTSZAKADÁT *(Szakadát, (Săcădate, Sakadat, Szeben m.)* ág. ev. templom, kapu 101, ~~CXI~~ 2
— kapuszobrok 143, 184—185, XCI 2
— sasos oszlopfő 146, XCI 2
ORCIVAL *(Puy-de-Dôme)* templom, alaprajz 70
ORVIETO SS. Andrea e Bartolomeo-templ., szalagfonatos motívum 155
OSEK *(Cseho.)* bencés kolostor, olvasóállvány 152
OSLO Nemz. Múz., aquamanile 198
OSSERO bazilika 27
OSTROVUL-MARE l. Nagy-Osztró
Ó-SZŐNY l. Brigetio
OTRANTO székesegyház, oszlopfő 139
OTRHÁNKY l. Eszterce
PANNON
apáts.
— a ten
alapító
— alapr.
— altemp
— belső
— díszka
— kettős
— oszlop
— oszlopl
— bimbós
lombai
— szentel
194, C
— kapu,
— az ap
írása
— főapát
ván á
— koron
248
PANNON
90, 13
— superi
PÁPÓC (
LXX
PARÇAY

LXXXII. 2

1. számu cédula. M.D.K.

Mátrai Lajos György szobrásztanár

A Hónapról-hónapra c. rovat a müvész halálhirét közli és rövid összefoglalást ad pályafutásáról: Kőfaragóként kezdte pályáját, majd Bécsben fafaragóként folytatta. Ezzel a munkával összekuporgatott annyi pénzt, hogy Párisba utazhatott további tanulmányutra. Visszafelé ujra Bécsben dolgozott, majd Münchenbe ment.
Trefort miniszter később kinevezte az Iparmüvészeti iskola tanárává.

Magyar Salon, Bp. 1906. nov. hó. külön kötet 123. lap.

2. számu cédula. M.D.K.

Mátrai Lajos György szobrásztanár

Alkotásai: Kerepesi temetőben Izsó Miklós emléke, Károli Gáspár szobra Gönczön, Kisfaludy Károly bronzemléke Győrött, a Városligetben fontaine lumineuse, Széchenyi István szobra Sopronban, Vásárhelyi Pál szobra Szegeden, Schweidel József 48-as tábornok szobra Zomborban. 1896-ban arany érdemkeresztet, 1905-ben a Ferenc József-rend lovagkeresztjét kapta kitüntetésül.

Magyar Salon, Bp. 1906. nov. hó. külön kötet 123. lap

MDK

Mátrai Lajos

Müvészi Ipar-Nemzeti Müvészet. 1906. II. 3. sz.
78.l.

MDK

Mátrai szobrász

L-r: Képek és szobrok az uj kir. palotában. Épitő Ipar, 7. sz. 1903. febr. 19. 62. l.

1905

M.D.K.

Mátrai Lajos Gy. szobrász

Magyar Palyázatok, 1903.6 sz. 8-10.l. 30 l.

MDK

Mátrai Lajos Gy.

Magyar Iparművészet 1906. 88.l.

MDK

Mátrai L. Gy.

Magyar Iparmüvészet 1905. 316.1.

MDK

Mátray Lajos

Szombathely város közkutja. Magyar Iparművészet 1902. 30.l.

M.D.K.

Mátrai

Lázár Béla: "Téli tárlat"-ról szóló cikkében di
cséri a müvész által kiállitott szoboralkotá-
sát.

Magyar Salon, Bp. 19oo. január
811-832. lap

Mátrai Lajos

nobrán

wód

z

Kővárymillen

40. l.

49. l.

147. l.

204. l.

ünnepeket és
boldog újévet
kíván
Kellemes
karácsonyi
ünnepeket és
boldog újévet
kíván

Matrai Lajos

---

ind
2

M. Gomez. 1897.
354 l - Egypt

Mátray Lajos

l

Művészi Ipar

1892. 203. l.

cikk.

Rimaszombat III. 176.

Mátrai Lajos

Nobrin cikke

l.

Művészi Ipar

1885/6. I. évf.

127. l.

182. l.

k 3. hasábjában foglalt adatok a

tése után az A./ Jegyzékekben
rendkivüli segélyeket minden to-
kell utalványozni, ha csak az
állitása és az utalványozás napja
ıtból el nem bocsáttatott. A B./
ek engedélyezése végett jelentés
december hó 15-ig felterjesz-

ek./ kételye van aziránt, hogy
ékbe felvett valamely alkalma-
z utalványozást erre az alkal-
ről hozzám tegyen jelentést.
imet./, hogy az utalványozások
ek cimén kiutalványozott össze-
tezve és az A./ és B./ jegyzékek

Mátrai (Muderlak)

Munkácsynak adandó
ezüst Eszpont muntázza

Vas. Ujs. 1882. 46 l.
(Munkácsy fogadtatása.)

6.

ılékmü dombormüveinek felirattal

elyezése ügyében helyszini szem-

évi j u n i u s hó 27-én

Mátrai Lajos MDK

Kálvária, szobor

Portrait-alak

Műcsarnok 1899/1900. téli kiáll.

Mátray Lajos, szobrász M.D.K.

„a szegszárdi Garay-szobor-bizottságnak felajánlotta, hogy a györi Kisfaludy szobor mintájára Garay szobrát is elkészíti (ugyancsak 15.000 frt-ért.) A bizottság azonban a nyilvános pályázat mellett döntött.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1891. XII. évf.

ápr. 7. sz. 3. old.

MDK

Mátray Lajos

Kamermayer Károly siremléke.

Műcsarnok, 1899. 24.sz. 582 1.

Mátra Lajos

Hobr.

IROD.

Vas Ujs 1895

697

Mátrai Lajos

IROD.

Vas Zsp 1895.

752 l.

Matrag Lajos

Szód
z

Vas Typ 1891.
493. l

Mátrai Lajós

nobrain

Izsó Miklós siremlehe a kerepesi uti köztemetiben

Thirring Bpest

127 l.

Mátray Lajos

Szod

Vas. Ujs. 1891. 229.

Mistray Lajos

Vas. Ny. 1890. 38 n.

Egypt.

617. l.

Mátrai Lajos

MAGYAR MŰVESZET

1926. 219. 535.
1927. 212, 260, 428, 458
1928. 536

Mátrai Lajos György

Művészet 1904. 350
– 1905. 258, 270, 414
– 1906. 424
– 1907. 70, 71, 130, 131, 279
– 1910. 164, 173
– 1914. 70, 431
– 1915. 53

Magyar Művészet
1926. 219. 555
1927 212, 260, 428, 458
1928. 536

Gross Béla: Néjének arcképe 1924
(615), 2373 (351). — Saját arcképe 1924
(615), 1630 (154).

Mátray Lajos

rovd
2

Szana Szárcó

352. l.

B. Báth. László

Csütörtök

28

Román ap.

Február

Péntek

1

Albin pk.

Szombat

2

Simplic p.

Nap kelte 6 ó. 41 p. — Nyugta 17 ó. 45 p.

1935 • 9. hét **Március** III. hó • 31 nap

naptár

Adar

V	21	
H	22	
K	23	
S	24	
C	25	
P	26	
S	27	S. V.

M. D. K.

MÁTRAI-Lajos szobrász

II. em, fülhéjében

Várpalota ~~[illegible]~~ allegorikus nobor:

Hazaszeretet

Bédozatkészség

Ybl Buda 256, l.

Körplasztika

Mátray, Károli szobra

Pesti Napló, 41 éf. 1890 VII.9

Mátrai Jol

Kőrglanticka, Amor Muderlak

Lajostól

Budapesti Hírlap, 1881. X - 5.

110 n. melléklet, Berényi Lajtó:

A magyar Salon II.

Hörglaytika, Hamis Ámor Mu. Jol

derlap (Mátrai) Lajostól

Budapest Kiilap, 1881, VIII. 19

60 n. 2 o. (H. Erik)

/11

Körplasztika, Hamis Amor

Müderlak (Matrai) Lajostól

Budapesti Hirlap. 1881, X. 13.

119. n. 4.o. (K. és M.)

M Ű V É S Z E T
VI.évf. 1907.
131.l.

Péczely
Béla

M á t r a i L a j o s G y ö r g y :

Arckép/fénykép/

Mátrai Lajos György, szobrász

Müvészet, II.1903. 276-280.

Az Erzsébet-emlékmü második pályázata

Mátrai Lajos, ifj., szobrász

Müvészet, II., 1903. 276-280.

Az Erzsébet-emlékmü második pályázata

Mátrai /Muderlak/ Lajos szobrász Ybl
Olasz- és németországi tanulmányutja

Budapesti Hirlap,1882.VII.5.
183.sz.3.o. /Sz.és M./

Mátrai Lajos

Szobrász

Magyar Iparművészet, 1897/98.

I. köt. 6/7. sz. 322. o.

Hivatalos Tudósítások.

Muderlak (Mátrai) Lajos György szobrász

Pesti Hirlap. 1881. ápr. 10. 3.

A Műcsarnok ból

Muderlak (Mátrai) Lajos
szobrász

Pesti Hirlap. 1881. dec. 14. 4.

a Képzőművészeti Társulat
Riáltitására....

Muderlak (Mátrai) Lajos

szobrász

Pesti Hilap. 1881. dec. 23. 4.

Művészeti hírek

Muderlak (elátrai) Lajos szobrász

Pesti Hirlap. 1882. jan. 5. 3.

Pannelmányi rajzok élő
minták után

Mudeslak (Mátrai) Lajos
Szobrász

Pesti Hirlap. 1882. jan. 8.

Munkácsy Budapesten

Muderlak (Mátrai) Lajos
szobrász

Pesti Hirlap. 1882. jan. 14.

Munkácsy budapesti fogadta-
tadához

Muderlak (Mátrai) Lajos szobrász

Pesti Hirlap. 1882. marc. 11. 4.

A Vigadó szobordiszítése

Mucharlah (Mátrai) Lajos
szobrász

Pesti Hirlap. 1882. jan. 18.
mell. 3.

A Munkácsy-ünnepély

Mudeszlak (Mátrai) Lajos
Szobrász

Pesti Hirlap. 1882. febr. 21. 1 mellékl.

Munkácsy Budapesten. A jelmezestély

Muderlak (Mátrai) Lajos szobrász

Pesti Hirlap. 1882. ápr. 7. 3.

A Vigadó szobrannitái

Mátrai Lajos György, [illegible]bránművén.

Művészet.

VI. évf., 1907.

130-131. l.

Mátrai Lajos szobrász.

Művészet.1905.IV.414.l.

Mátrai Lajos szobrász

Pesti Hirlap. 1921. nov. 12. 6

az Alkotó Művészek Propaganda Egyesüle-
tének megalapítása

Mátrai Lajos, szobrász

Müvészet, IV., 1905. 255-264.

Lázár Béla: Ligeti Miklós

Mátrai Lajos, szobrász

Művészet, IV., 1905. 27o.

Uj szobormüvek

Mátray Lajos fotóján

Tér és Forma, 1932

V. évf. 33-34. o.

P. Q.: Budapest Székesfővárosi Elektromos Művek Hankó utcai építkezései.

Körplasztika
Károli Gáspár szobra
Mátray Lajos
Göncz

Századok 1890. XXX 684 o.

JH

Körglantika Hamis Ámor Mudarlak

(Mátrai) Lajostól

Budapesti Hirlap. 1882, II. 22

53. n. 3 o.

a mindenhaj ünnepése I.

Jbl

Körplasztika, Csalfa Ámor

Mudarlak (Mátrai) Lajostól

Budapesti Hirlap, 1881, XII. 29.

195. n. 3. o. (Szés M.)

Mátray Łajos szobrász

Századok 189c. [illegible] 684 o.

Mátrey Lajos spoleradz

Pesti Hirlap. 1884. jun. 28.-1

lej spolomuvek

Mudarlak (Mátrai) Lajoskobrán

Budapesti Hirlap 1882, II 20

51. n. 3. o. Munkáon itthon IV

Mudrlak Lajos (Kátrai) [illegible] Jbl

Budapesti Hírlap, 1882. II 8.

8. n. 3. o. (Sp. és K.)

pd

Mudorlak (Mátrav) Lajos szobrász

Budapesti Hiálap. 1882. V. 8

126. sz. 3. o. (Szerk.)

Hb

Müderlak (Mátrad) Lajos

nóbrai

Budapesti Kiilap. 1882. VII. 5

1883. n. 3. o. (Cz. és Kr.).

Mudarlák (Mátrai) Lajos nakán

Budapest Milag 1882. III. 11

70 m. 3.0. (Ly. és M.)

Můderlak (Mátrai) Lajos /bl

nobrány

Budapesti Hirlap 1882, IV. 4

93. n. 3. o. (h. cik)

Mudorlak (Mátrai) Lajos nobrász

Budapesti Hirlap 1882. II 22.

53. n. 3. o.

A műszház ünnepélye I

701

Muderlach (Muderlak - Mátrai)

Lajos nobrán

Budapest Hiclap, 1881. X. 13.

119. n. 4. o. (h- és M.)

Ill

Muderlack (Muderlak-Mátrai)

Lajos-nokrát

Budapesti Hirlap, 1881, X. 5

110. n. melléklet, Berenyi László:

A magyar Salon II.

Můdellák (Můdelak, hésőbb Mát-Jbl

nai) Lajos nyomán.

Budapesti Hirlap, 1881, VIII. 19.

60. n. 2. o. (Sz. és K.)

Muderlak Lajos festő

Pesti Hirlap, 1883. febr. 13. 5.
A müipar magyarositása

Muderlak Lajos szobrász

Pesti Hirlap, 1882. nov. 8. 11.
A Vigadó szobrai

ifj. Mátray Lajos szobrász

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
354–355.
"Pályázatok"

Muderlak Lajos szobrász

Pesti Hirlap, 1882. nov. 1. 3.
A Vigadó szobrai.

Muderlak szobrász.

Pesti Hirlap. 1882. máj. 8. 3. l. Föv. ügyek.

Huderlak Lajos szobrász.

Pesti Hirlap.1882.jul.5.1-mell.2.l.

Muderlak Lajos festö.

Pesti Hirlap.1882.jul.11.Kép.mell.3.l.

Muderlack szobrász.

Pesti Hirlap. 1882. szept. 28. 2-mell. 2. l.

Muderlak (Mátrai) Lajos
szobrász

Pesti Hirlap. 1881. ápr. 29. 4.
a tavaszi kiállítás II-ik
sorozatára....

Muderlak (Mátrai) Lajos
György

Pesti Hirlap. 1881. máj. 10.

az új tavaszi tárlat

Muderlak (Mátrai) Rajos
szobrász

Pesti Hilap. 1881. Sept. 14. 4.

Mivészeti hírek....

Muderlak (Mátrai) Lajos
szobrász

Pesti Hirlap. 1881. okt. 13. 4.
Képvetárlatok a Műcsarnokban

Muderlak (Mátrai) Lajos
szobrász.

Pesti Hirlap. 1881. nov. 20. 3.

a fővárosi Képzőművészeti
bizottság....

Mátrai Lajos, tanár

Pásztortűz, 1931. 1 sz.
12. l.

Kisfaludi Strobl Zsigmond: Szeretnék magyar sohat dolgozni.

Festészet — XX. sz. — Önálló táblakép.

Nouvelle Revue de Hongrie

1934. XXVII. année, LI. Tome,
288-290. l.

Oltványi Imre: Derkovits Gyula.

Mátrai Lajos, Szobrász, 1850-1906

Pásztortűz, 1931. 1 sz.

12. l.

Kisfaludi Strobl Zsigmond: Szeretnék nagyon sokat dolgozni.

Mátrai, tanár

Pásztortűz, 1927. 16 sz.
369. l.

Szohvlay Béla: Diter Székely Károly szobrász művész.

ifj. M á t r a i Lajos szobrász

M Ű V É S Z E T
II.évf. 1903.
141.
"Kitüntetések"

ifj. M á t r a i Lajos szobrász

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
225.
"Kossuth emlékmü"

Mátrai (?)

Szobrász

Budapesti Szemle, 1903.

CXV. 285. - 294. l. — Éber László:

Erzsébet királyné emlékszobra.

Mátrai Lajos szobrász

Pesti Hirlap. 1885. máj. 2. 10

Válasz a „Nehány szóra ...” az aradi
vértanuk ügyében

Mátrai Lajos szobrász

Pesti Hirlap. 1885. okt. 2. 1-2

Az uj aradi szinházról

A soproni Széchenyi-szobor.

Perczel Mór hadseregéhez állva *Jellacsics* ellen küzdött. Gasparichot később a német Pozsonyban fölakasztatta, de horvát ajku testvérei *Perlak* piacán szép emlékszobrot emeltek neki hálájuk jeléül. Ilyen hazafias érzelmü Csáktornya s a Muraköz egész lakossága most is. Magyar a szíve, lelke s a Drávántúli horvátokkal semmi közösséget nem tart.

Csáktornyától észak-keletre fekszik *Zala-Ujvár*, a gróf Festetics Jenő kastélyával, mely most a király és közvetlen környezete szállásául szolgált. A kastély renaissance-stílusban épült s az ország legszebb főúri kastélyainak egyike. A gyönyörü park közepén emelkedik s a magasra törő platánok, fenyők, nyár- és akácóriások lombja mögül csak a tornya látszik ki az utcára s a közeli vidékre. A kastély egyemeletes épület, délkeleti sarkán gótmodorú toronynyal. Flor bécsi müépitész terve szerint Tiefenbrunn épitőmester készitette; berendezése oly szép és kényelmes, hogy valóban királyinak mondható. Ő Felsége az első emeleten, kisérete pedig a földszinten lakott a hadgyakorlatok alatt. Ezen alkalomra a kastélyt Csáktornyával telefon kötötte össze s külön postát rendeztek be számára.

Felméri Albert.

—

Opera a kiállitáson. A kiállitás már vége felé közeledik, de dacára ennek, nemcsak hogy nem veszít érdekességéből, hanem azon igyekeznek az intéző körök, hogy értékesebbé tegyék. Irigységgel olvastuk néhány hét előtt, hogy a *nürnbergi* kiállitásnak milyen vonzóerejét képezi, hogy ott a *müncheni* operaház előadásai hallhatók. E hó 15-től a mi kiállitásunk látogatói is megszerezhetik maguknak azt az élvezetet, hogy a kiállitás területén meghallgassák 3 kilométernyi távolságból *a m. kir. operaházban színre kerülő előadásokat.* Báró *Nopcsa* Elek kormánybiztos tudvalevőleg engedélyt adott a Telefon Hirmondónak, hogy a m. kir. opera és saját központja közt összeköttetést létesitsen és az operaház előadásait előfizetőinek továbbitsa. A Telefon Hirmondó f. hó 15-én kezdte meg az operaházi előadások kisérletképpen való átvitelét és ugyanazon naptól fogva a nagy iparcsarnok északi kapuja mellett levő Telefon Hirmondó pavillonban is hallhatók első müintézetünk előadásai. Megjegyzendő, hogy míg a nürnbergi kiállitáson csak 15 ember hallgathatja meg a müncheni operát, a mi kiállitásunkon egyszerre száznál több ember élvezheti az Andrássy-uti muzsa-templom előadásait.

GAZDASÁGI ÉLET.

A hivatalos ázsió. A vámilletékeknek ezüstben történő fizetésénél a törvény értelmében szedendő aranyárkelet-pótlékot *október* hónapra 19·05 százalékban állapitották meg.

Uj gőzhajózási társaság. Értesülésünk szerint *Fiuméban* uj gőzhajóvállalat létesült. A társaságnak az a célja, hogy a *fiume-malta-afrikai* forgalmat átvegye. A részvények többnyire görögök és törökök birtokában vannak.

Telefon Budapest és Berlin között. A két főváros között már a jövő évben meglesz a telefonösszeköttetés. A felállitás költsége összesen 130.000 forintba kerül.

Megszünt a rákjárvány. *Darányi* Ignác földmivelési miniszter, értesülésünk szerint, a ráktenyésztés ügyét is felkarolni szándékozik. Az ország különböző pontjain megejtett vizsgálat alapján ugyanis egész biztossággal megállapitották, hogy az a járvány, mely vizeink emez értékes anyagát évekkel ezelőtt kipusztitotta, megszünt és az újból való betelepités ideje elérkezett. Ez annál inkább kivánatos, mert a rák tenyésztése igen csekély költséggel jár és értékes voltánál fogva nagyban emelheti vizeink jövedelmezőségét.

A pénzpiac helyzete. *Budapesten* a gabona- és cukorpiac megélénkülése következtében a pénz iránt nagyobb kereslet mutatkozik, de a kamatláb mindazonáltal változatlan maradt. *Bécsben* a helyzet javult, mert az osztrák magyar banknál a benyujtások mérsékeltek voltak. *Londonban* a nyilt piacona kamatláb a következő: naponkint esedékes pénz $^3/_4 - 1\,^0/_0$, nyolcnapos váltó $1\,^0/_0$, két hónapos $1\,^1/_2 - 1\,^5/_8\,^0/_0$, három hónapos $1\,^3/_4 - 1\,^7/_8\,^0/_0$. *Berlinben* a helyzet nem javult, mert az ipar és kereskedelem folyton nagyobb igényekkel lép fel a bank irányában. A magánkamatláb $3\,^1/_2\,^0/_0$, ultimópénz pedig $5 - 5\,^1/_4\,^0/_0$ között ingadozik.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI.

Az Uj Idők.

Az új évnegyednek ez az első száma. És a téli — az olvasás igazi — évadjának kezdő száma egyszersmind.

A szíves olvasó már tapasztalásból tudja, hogy az *Uj Idők* ebben az időszakban a legerősebb és bár sulyt helyezünk arra, hogy mindig érdekes és változatos legyen: a becses olvasmányok és szép képek egész tömege torlódik össze éppen a szezonra. Igy van ez most is; régebben jelzett és frissen kapott eredeti munkák várják a közlés sorát. Annak rendjében valamennyire rá kerül a sor és az *Uj Idők* nemcsak igéreteit váltja be minden irányban, de tudja annak a módját is, hogy meglepetést szerezzen olvasóinak. Éppen ezért szíves figyelmük és érdeklődésük mellett — türelmüket is kérjük, ha egyszer-egyszer — bizonyára kivételes esetben — olyan akadályokba ütközünk, a melyeket elhárítani némi időbe kerül.

A következő évnegyed programja: sok élvezetes olvasmány, mennél több szép, önálló kép és illusztráció. A szépirodalmi tartalom nagyobb részét, mind rendesen, most is maga a szerkesztő: *Herczeg* Ferenc és két főmunkatársa: *Mikszáth* Kálmán és *Bródy* Sándor szolgáltatják. Velük buzgólkodnak a rendes belső dolgozótársak: *Sebők* Zsigmond, *Lyka* Károly és *Tábori* Róbert, a kinek az *Uj Idők* e számában megkezdett regényére külön is felhívjuk az olvasók érdeklődését. *A negyvenéves férfiu* cimü regény egy jó irónak különösen szerencsés munkája: ötletes is, mély is. — Egyébként a mi az *Uj Idők* iró- és müvész-munkatársait illeti, marad minden a régiben. A mi becses a magyar irodalom és mü-

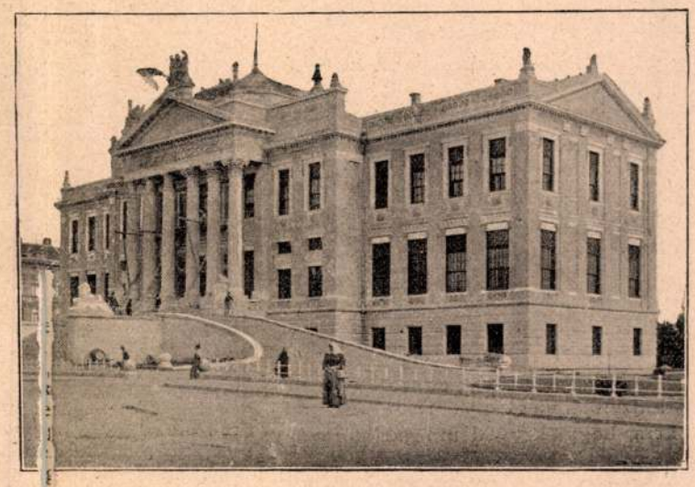

A szegedi kultür-palota.

vészet friss termésében, azt mi megszerezzük és közreadjuk a jövendő időszakban, úgy mint az elmultakban. Tegyenek mellettünk tanuságot az *Uj Idők* eddigi kötetei.

*

Az *Uj Idők* következő száma még minden előfizetőnek jár, de azért kérjük a most lejáró előfizetések lehetőleg gyors megujítását.

Az előfizetési ár változatlan. Félévre négy forint, negyedévre két forint.

Az Uj Idők kiadóhivatala,
Andrássy-út 10.

—

Alice. Budapest. Azokat az idegen szavakat, melyeket a hiányzó magyar szavak pótlása gyanánt széltében használnak s melyek mintegy átmentek a köztudatba, magyaros helyesírással írjuk. Ilyen például az ön által is emlitett *szenzáció*. A többi idegen szót ellenben eredeti helyesírásuk formájában adjuk, tehát nem írjuk fonetikusan.

G. J. Eger. A *kell* és *szükséges* szók nem cserélhetők fel egymással, némely szólásforma kivételével. Az előbbi kényszerüséget, az utóbbi szükségességet fejez ki. A *kell* erősebb, nyomatékosabb a *szükséges*-nél. A közbeszédben sokszor fölcserélik ezt a két szót, sőt néhol éppen semmi külömbséget sem tesznek köztük.

Pannuska, Gyöngyös. Bármily szivesen tennénk is eleget óhajának, azt az egyet még sem teljesíthetjük. Nagyon sokféle okunk van arra, hogy ne nyissunk tért lapunkban az olvasók kölcsönös levelezésének. A főokok egyike, hogy az Uj Idők olvasóinak túlnyomó részét aligha érdekelheti az, hogy mit mond két olvasó egymásnak. Általános érdekü kérdést fölvetni és ahhoz hozzá szólni minden olvasónak jogában áll.

G. Gizella, Budapest. Hodzsa = pap, müezzin pedig az, a ki a mecset tetejéről kikiáltja az imádság idejét. A cikk iróját nem nevezhetjük meg, mivel inkognito óhajt maradni.

T. E. Baja. Csak december elején küldhetjük.

H. J. Nálunk nem a név határoz hanem a tehetség. Ha jó az, a mit beküld, szívesen adunk neki helyet.

B. K. 7366. A szóban forgó betegség gyógyítható, de csak szakorvos által. Egyáltalán nem örökölhető. »Szükségből« mint ön mondja, megnősülhet, de aztán lásson hozzá mielőbb a rendszeres kezeltetéshez.

Szegedi előfizető. *A Gyurkovics leányok* képét az Uj Időknek minden előfizetője megkapja, tekintet nélkül arra, hogy közvetlenül póstán, vagy könyvkereskedő által fizet elő lapunkra. Előbbi, ebben a tárgyban hozzánk intézett levelét nem kaptuk meg.

Nem közölhetők: Mesék a sebzett szivekről. — Kóbor költők. — A haszonleső. — Álomképek. — Szabadságért. — Ide és tova. — Vadon tvirága. — Szeretlek. — Az utolsó emir.

Ön—maga—kegyed. Nagyon helytelen, hogy manapság még a megszólítást is alávetik a divatnak. Ha tőlem függne, a következő szabályok volnának mérvadók a megszólításra:

Az *ön* megszólítást egészen idegenekkel szemben használják. A *kegyed*-et már valamivel bizalmasabbaknál. A maga pedig egy fokkal magasabb nivón álljon a te megszólításnál. Egyáltalában nem találom illendőnek a keresztnéven való megszólítást, mert ez már a bizalomnak egy neme és oly férfiakkal, kikkel nem állunk rokoni vagy bensőbb viszonyban, visszatetsző. A fiatal uraktól is zokon veszem, ha nem elégszenek meg a puszta nagysád megszólitással, hanem még a keresztnevet is hozzátoldják. *J. Klára.*

Mikor még vidéken laktunk, mi lányok nem sokat válogattunk a kifejezésben, általános társalgásban semmiféle megszólítást nem használtunk, szokásunk volt azonban akkor is, mint mindig (tehát nem a divat szerint) a fiatal embereket — kikkel odahaza vagy közös ismerősöknél találkoztunk, *magázni*; még rögtön a bemutatás után is. Mindenesetre használtuk az *ön* megszólítást, mikor tartozkodó modort akartunk mutatni. *Kegyed* megszólítást fiatal emberekkel szemben nem használtunk soha.

Mióta Pesten vagyok, belejutottam a pesti divat áradatába, azonban a magázásnak itt használt módja előttem új. Tüntetően és sokat használják és a bizalmasság jeléül veszik; ebből azt következtetem. hogy itt illendő szokás az *ön* megszólítás használata társalgás közben.

Fiatal embereket keresztnéven csak akkor szólíthatunk, ha azok a családban bizalmas ismerősök; különben nem való. *Dunántuli Eszter.*

—

B. L.-né. K. Ha gyermekei sehogy sem akarják a tejet inni és különben is *kis élüek* — mint megjegyzi — akkor csendes erőszakkal, türelmes kitartással kényszerítse őket reá; idővel lassankint beletörődnek és megszokják (habár valószínü, hogy kedvenc *ételükké* sohasem fogja magát felküzdeni.)

Türelmét azonban ne veszítse el, mert a tej — bárhogy kételkedik is kegyed — tényleg nagyon lényeges és értékes tápszer, sőt tartalmánál fogva leghasznosabb tápszerünk. A tejben ugyanis mindazok az anyagok megvannak, melyek a testet felépítő szövetképzéshez és az anyagcsere előidézte veszteség helyrepótlására feltétlenül szükségesek. (A tej kereken 5% caseint és fehérjét 4—5% zsírt, 4—5% cukrot és 0·5% sót tartalmaz.)

Hogy mennyire értékes tápszer a tej, mutatja az, hogy egész néptörzsek léteznek, a melyeknek főtápláléka a tej; pl. Svédországban a köznép, Arábiában a beduinok a kurdisztánok stb. Pedig ezek általán[illegible]ságban az egészséges és erőteljes emberek prototipusaiul szolgálhatnának.

Habár válogathat a tej minőségében — mint irja — akkor is maradjon a tehéntejnél. És ha ebből a legjobbat akarja nyujtani, akkor adja az esteli fejéskor nyert tejet, melynek vajtartalma majdnem kétszer akkora, mint a reggeli fejéskor nyert tejé.

Az egész pohár tejet egyszerre, — egy ivásra — felhörpinteni nem jó; ez rossz szokás. A tejet vagy apró kortyokban vagy kanalazva kell kiüríteni. Tudniillik, hogy egyszerre nagyobb mennyiségü jut a gyomorba, az a gyomor nedveinek behatása alatt nagy tömegben olvad meg, melyek csak a peripherikus — a gyomor falaival érintkező — felülete van kitéve a gyomornedv bomlasztó, emésztő behatásának, a többi része pedig kihasználatlanul hagyta el a gyomrot, azaz: a megivott tej mennyiségének csak bizonyos része értékesül.

Utolsó kérdése már a közegészségügy keretén kívül esik.

S. D. Budapest. *Lányi* Ernő, a termékeny és kitünő zeneköltő épp a napokban beszéltetett ismét magáról, *Uj egri nóták* cimü zeneművével, mely *Schunda* J. Vencel kiadásában jelent meg Budapesten.

Tartalom:

Szöveg: *A Vaskapu.* Irta Pósa Lajos. — *Naca és Yvette.* Irta Herczeg Ferenc. — *A negyvenéves férfiu.* Irta Tábori Róbert. — *A Vaskapu.* Irta Kemechey Jenő. — *Don Juan búcsuja.* Irta Bródy Sándor. — *Szent Péter és a Charon csónakja.* Irta Szomaházy István. — *Rovatok:* Képeink. Művészet. Mindenféle. Gazdasági élet. A szerkesztő üzenetei.

Képek: *Ősz.* — *Lakodalmas menet.* — *A Vaskapu.* (4 képpel.) — *Nem kacsintok már biz én . . .* Kéry Gyulától. — *A zentai hős.* — *A szegedi kulturpalota.* — *A soproni Széchenyi-szobor.* — *Fejedelmi sereglek.*

Olvasóink figyelmébe ajánljuk hirdetési rovatunkat.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Laptulajdonos: **Singer és Wolfner.**
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, Andrássy-ut 10. sz.

Egyéves önkénteseket

legelegánsabban felszerel

WEINER és GRÜNBAUM

cs. és kir. és portug. kir. szabó cég,

József Ágost kir. főherceg ő fensége kamarai szállitója

Sorozókötelesek mindennemü felvilágositást, ugyszinte kivánatra ingyen és bérmentve kapnak oly árjegyzéket, mely az önkéntesi év elnyerésére vonatkozó összes törvény-cikkek, utasitások és folyamodványokat tartalmazza.

BUDAPEST, IV., Váci-utca 27. sz.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Mátrai Lajos

Kisalföld

1965. november 25., csütörtök

1021

Kisfaludy Károly emlékezete és egy szobor története

Kisfaludy Károly neve és irodalmi munkássága már országos megbecsülést szerzett, mikor szülőfaluja az 1860-as években első ízben nyilvánította ki hivatalosan, hogy emlékét méltó módon kívánja megőrizni. Lelkes barátok a Téten felállítandó szobor javára táncmulatságot rendeztek, melynek bevételét takarékpénztárban helyezték el. A csekély bevétel miatt azonban a terv nem valósulhatott meg.

Az első szavak

A költő halálának ötvenedik évfordulóján Győr megye tett kezdeményezést, pirulva az eddigi mulasztáson. A gondolat három barát: *Baky István* ügyvéd, *Vargyas Endre* tanfelügyelő és *Kisfaludy Árpád*, a költő unokaöccse „sétatéri" beszélgetéséből bontakozott ki. Az első nyilvános szót a megye és város közművelődése érdekében oly sokat tett Vargyas Endre tanfelügyelő ejtette ki. A Győri Közlöny 1880. évi október 31-i számában *„Emléket jeleseinknek"* című cikkében a költő téti szülőházának táblával való megjelölésére buzdított, de már a jövőre is gondolt. Elképzelései még csak enyhe óhajként jelentkeztek: *„Hiszszük, hogy megérjük még mi is, hogy valamelyik teret, talán a Karmelita tért idővel szintén nálunk is Kisfaludy Károly szobra díszesítse, s tőle nyer elnevezést a térség. Születésének 1888-ik évi február hó 5-én, tehát nyolc év múlva lesz százados évfordulója. Akkorra talán majd gondolunk is egy merészet és teszünk nagyot!"*

A tanfelügyelő buzdító cikke után Győr megye és város közönsége a költő halálának 50. évfordulóján első ízben rótta le *„azon hazafias kötelezettségét, mellyel megyénk szülöttének és nemzeti fejlődésünk egyik kiváló előharcosának, Kisfaludy Károly emlékezetének"* tartozott. Az ünnepi ülés kimondotta, hogy a költő születésének 100. évfordulóját *„a megye székvárosában egy emlékszobor felállításával fogja megünnepelni"*. A közös értekezlet célul tűzte ki a költő téti szülőházának emléktáblával való megjelölését is, a ház azonossága körül támadt polémiák miatt azonban ez elmaradt. A szobor ügye e kezdeti fellángolás után évekig aludt.

Társadalmi mozgalom

1885-ben több oldalról megnyilvánult érdeklődésre való tekintettel az 1880-ban létrejött „szobor-bizottság" elnöke február 1-én értekezletet hívott egybe. Az ülésen a megye és város képviselői mellett a Kisfaludy Társaság titkára, Beöthy Zsolt is megjelent. Az értekezlet megismételte az 1880-as határozatot, majd az intézkedések eredményessége céljából a törvényhatóság fejeinek elnökletével alakult meg több mint száz taggal a szoborbizottság. A nagy létszámú bizottság munkáját három osztályban fejtette ki: műszaki, gyűjtési és ünnepélyrendező, valamint irodalmi szakosztályban.

A gyűjtés nem indult éppen a legkedvezőbben. Egyike a legilletékesebbeknek, a város ugyanis áldozatkészségének kifejezése mellett a következőképpen nyilatkozott: *„a szorult helyzet, mely a város adózó közönségének terhekben gazdagon osztja az akadályok nagy számát, az ésszerűség bilincseibe vervén a jelen esetben is a legszentebb hála és hazafias érzület ütereit, a „ne tovább"-nak határain belüli tartózkodást javasolja"*. A városi közgyűlés ezek után három éven keresztül 100—180 forintot szavazott meg a szobor-alap javára. A megye 500 forinttal járult az alaphoz, s annak kezelését házi pénztárára ruházta. Közben az országos gyűjtés eredményesen alakult, úgyhogy az 1887. évben már csaknem 10 000 forint állt rendelkezésre. Az alapot nagy sikerű helyi rendezvények is jelentősen emelték. 1887. január 17-én Zichy Géza, az egykezű gróf adott emlékezetes hangversenyt Győrött a szobor-alap javára.

A szobor-ügy valósággal felrázta a város polgárságát, felkeltve közművelődési érdeklődését. A győri sajtó jelentős érdemeként könyvelhető el, hogy a szobor-ügy nem rekedt meg a tanácskozások fergetegében. Időközben elérkezett Kisfaludy Károly születésének 100. évfordulója. A bevételek még nem tették ugyan lehetővé a szobor felállítását, de a megye és város erejéhez mérten méltó ünnepséget rendezett. Az ünnepség keretében került sor a költő tanulói évei alatt győri házának: Szücs utca (ma Kisfaludy utca) 6. sz. ház emléktáblával való megjelölésére.

A megbízás

Időközben a gyűjtő bizottság elnöke *Zechmeister Károly* polgármester lett, akinek fáradozása, a törvényhatóságok megajánlásai, a Kisfaludy-asztaltársaság munkája és egyéb gyűjtések közeli lehetőségként vethették fel a szobor felállítását.

A szobrászművész *Mátrai Lajos* nevét Zechmeister Károly polgármester hozta először szóba, aki a műcsarnokban látta szobormintáinak (Károlyi Gáspár és Izsó szobor) kiállítását. A művész 1891-ben kapott megbízatást Kisfaludy Károly szobrának megalkotására. A segédmintát és a szobor közvetlen öntési mintáját *Keleti Gusztáv, Alpár Ignác, Lotz Károly* és *Stróbl Alajos* által képviselt művész bizottság vizsgálta felül, kijelentve, hogy azt *„egyhangúlag alaposan tanulmányozott, érett és minden tekintetbe eső szempontból jól sikerült műnek"* ítéli.

„Kies megállóhely"

A szobor 1892-re készült el, majd a művésszel közösen egy szűkebb körű bizottság jelölte ki felállítási helyét. A legalkalmasabbnak azt a helyet találták, *„mely a sétatér keleti előrészén (Radó-tér uszoda felőli része) a fasoros sétautak által félkör alakúlag meghatárolva, szemben a színházzal középen áll. A város központján, legnépesebb külvárosunknak s az élet érdekszálaival ide kötött nagy vidéknek e városba vezető útvonalán kies megállóhely gyanánt, hűs folyamok ölelő karjai között virul ez a kert. Ez az első pont, melynek láttára az érkező utas megáll, s gyönyörködve tekint szét. Ide tér napi fáradalmai után a város közönsége, ide vezeti vendégeit is, hogy jó benyomásokat vigyenek magukkal Győrről. Itt van a színház, melynek múzsája Kisfaludy Károly lelkének egyik ideálja volt... Emberkéz ezt a helyet méltóbb és illőbb emlékkel meg nem tisztelheti, mintha lelkesülésének és tiszteletének márványoltárát itt állítja fel, s megyéje fiának, hazája költőjének e költői környezetben ad díszhelyet"*.

A javaslatot elfogadták, 1892. október 2-án a Sétatér keleti részén felállították a szobrot.

Sáry István

JÓ VICC

Az angolok hagyománytiszteletéhez nem fér kétség. Könnyebb eljutni Londonból a Marsba, mint például megváltoztatni egy, négyszáz esztendeje fennálló, elavult törvényt. Ezért hökkentem meg a híren, hogy a BBC stúdióban most folyik egy nudista film fölvételezése, mégpedig — tessék jól megkapaszkodni — a televízió részére.

A BBC a mindenünnen érkező rosszallásokra azzal válaszol, hogy ez a tévé-játék csak paródiája lesz a nudista filmeknek, tehát nem kell komolyan venni a lemeztelenített valóságot. No, de mit szóljanak minderre a színészek, akik — paródia ide, tréfa oda — mégis csak meztelenül kell megjelenjenek a reflektorok előtt?

—Gz —ő

*

MA:

1965. november 25., csütörtök. Katalin napja.

A Nap kél 7.03, nyugszik 15.59 órakor.

A Hold kél 9.28, nyugszik 17.28 órakor.

*

125 éve, 1840-ben vezette be

Justius Liebig

német természettudós, a tudománytörténet legeredményesebb kísérleti és gyakorlati vegyésztehetségeinek egyike a mesterséges trágyázást. Sokágú kutatómunkája során foglalkozott az élő szervezetek — növények, állatok — táplálkozásával és anyageseréjük kémiájával. Nagy fontosságúak a termőtalajra vonatkozó vizsgálódásai. Ezen a réven lett az agrókémia egyik megalapítójává. A művelés alá fogott talajok kimerülését tanulmányozva, a talajból kifogyott növényi tápanyagok kutatása vezette az első műtrágya, a szuperfoszfát feltalálására. További munkásságával megalapozta a modern trágyázástan és takarmányozástan tudományait. Az általa bevezetett ásványi trágyázás új alapelveket hozott a mezőgazdaságba.

*

— Átadták a pénzjutalmat tegnap a Győri Kötöttkesztyűgyárban a szocialista brigádok által kezdeményezett háromhónapos versenyszakasz győzteseinek. Az első helyezett, a kötödei Lenin brigád ezer forint jutalmat kapott. A másodiknak, a megmunkáló Tyereskova brigádjának jutalma 500 forint. A harmadik helyezett Március 15. brigád 300 forint jutalmat kapott. Rajtuk kívül még két brigád 200—200 forint jutalomban részesült.

— A Szovjetunió zenei életéről tart élménybeszámolót Barsi Ernő november 29-én este 6 órakor a győri művészklubban.

— Előzetes tervek szerint a következő öt évben ezer holdon telepítenek gyümölcsöst a megye termelőszövetkezetei, legnagyobb részt almát és őszibarackot.

Felfedezés. Két szovjet geológus, Szemenyov és Geraszinovszkij Grönlandban új ásványt, a berillium és az ón természetes vegyületét fedezte fel. A híres dán geológus, professzor Sörensen után sörensenitnek nevezték el.

— A magyar műszeripar kiváló termékeiből rendezett kiállítást ma délelőtt 10 órakor nyitja meg Jankovics István, a Magyar Szocialista Munkáspárt Győr városi Bizottságának első titkára. A kiállítást a Műszer- és Irodagépértékesítő Vállalat, illetve a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége győri intéző bizottsága szervezte. A kiállítás megtekinthető a Jókai Mór Művelődési Házban november 28-ig naponta reggel 10-től este 6-ig.

— A neveltségi szint felméréséről ad tájékoztatót Dobos László, az Országos Pedagógiai Intézet munkatársa ma délelőtt fél 10 kor Győrött a városi tanácsháza nagytermében.

Növekvő felhőzet

Várható időjárás ma estig: kevés felhő, valószínűleg csapadék nélkül, majd északnyugat felől ismét megnövekedő felhőzet, többfelé havazás. Mérsékelt, helyenként élénk szél. Hideg idő. Legmagasabb nappali hőmérséklet ma plusz 1— mínusz 4 fok között. (MTI)

*

Ausztriában túlnyomórészt derült idő, felhőátvonulásokkal, csapadék nélkül. Élénk északi szél.

*

A DUNA vízállása Dunaremeténél szerdán 285 centiméter volt.

*

— „Kiváló méhész" jelvényt adományoz az Országos Méhészeti Tanács megyénkből kilenc méhésznek. A jelvényeket a nemzetközi méhésznapok alkalmával adják majd át.

— Ifjúsági napot tartottak tegnap a mosonmagyaróvári Kossuth Gimnáziumban.

— Két nap és két éjjel dolgoztak a győri posta műszaki fenntartási üzemének szerelői a Puskás Tivadar utcában, míg megszüntették az egyik legnagyobb földkábel műszaki hibáját. A hiba abból adódott, hogy Krammer Károly, a MÜM 401-es Iparitanuló Intézet oktatója a Puskás Tivadar utca 5/a—b társasház csatornázásán segített, és bevágott csákányával az ipartelepi főtelefonkábelba.

— A falusi ifjúság helyzetét, kulturális ellátottságát, szórakozási igényét méri fel megyénkben a következő hetekben a MESZÖV.

Betegápolás. Ez év első felében csaknem 5000 beteget kezeltek a soproni kórházban. A betegápolás átlagos időtartama 18 nap volt.

PÁRTHÍREK

Az MSZMP győr-belvárosi alapszervezete értesíti tagjait, hogy 26-án, pénteken este 6 órakor taggyűlést tart. A tagok pontos megjelenését kéri a vezetőség.

Az MSZMP győr-révfalui alapszervezete értesíti tagságát, hogy november 26-án pénteken este 6 órai kezdettel Damjanich utca 11. szám alatti pártházában taggyűlést tart. Pontos megjelenést kér a vezetőség.

KISALFÖLD

Az MSZMP Győr-Sopron megyei Bizottsága és a Győr-Sopron megyei Tanács lapja.

Főszerkesztő: LÓNYAI SÁNDOR.

Kiadja: a Győr megyei Lapkiadó Vállalat.

Felelős kiadó: UGRÓCZKY MIHÁLY a vállalat igazgatója.

Szerkesztőség: GYŐR, Tanácsköztársaság útja 3., II. emelet. Telefon: 12—34, 22—71, 34—31. SOPRON, Előkapu 11., telefon: 22—66.

Kiadó: Győr, Tanácsköztársaság útja 3., II. emelet. Telefon 21—04. A hirdetésfelvétel telefonja 31—89.

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a helyi postahivatalokná! és a kézbesítőknél. Előfizetési díj egy hónapra 12 forint.

Kéziratot nem őrzünk meg és nem adunk vissza.

Győr-Sopron megyei Nyomda Vállalat, Győr, Árpád út 39. Telefon: 20—26, 20—61. INDEX: 25068.

Tommaseó Niccolo Dizionario d. estetica (művészettörténeti szótár) III. ed. Milánó, 1800. 4⁰, f. 10.—
Nuovo dizionario dei sinonymi della linqua IV-ed Milánó, 1858. 4⁰ 1038 l. 60.—
Magyar Törvénykezési Szótár. Kiadta: Trattner Károly Budapest, 1837. n. 8⁰, papirkötés 3.—
Tramater e. C⁰ Vocabulario universale italiano 7 kötet. Napoli, 1829—40. n. 4⁰, félbőr. A legnagyobb ritkaságok egyike, nagyon szép példány 300.—
VENERONI JEAN—CARLÓ PLACARDI: Le dictionarie imperial—Dictionarium Caesareum. I. francia-olasz-német-latin szótár II. latin-olasz-francia-német szótár. Köln, 1766. 4⁰, 1 bőrkötés 6.—
SZTEHLÓ KORNÉL: Kétszáznegyven esztendő az egyház szolgálatában. Bpest, 1908. 4⁰, fűzve 2.—
TAKÁTS SÁNDOR: A magyar gyalogság megalakulása. Bp. Akadémia, 1908. Lex. 8⁰, fűzve 4.—
THALY KÁLMÁN: Rákóczi-tár 2 kötet 1866—68. n. 8⁰ vk. 8.—
— Régi magyar vitézi énekek és elegyes dalok 2 kötet. Pest, (Laufer) 1864. 2 díszes félvászonk. 10.—
TANKÓ JÁNOS: A forradalmak kora és az újabb állami alakulások. Bp., 1890. n. 8⁰, 1/1 v. 2.50

UJABB VÉTELEK, ÁRJEGYZÉKE

Az árjegyzék szedése alatt érkezett anyag.

ARANYI LAJOS: Vajda-Hunyad vára. 15 lapnagyságú acélmetszettel, nagy folió. Pest, 1867. fűzve 5.—
BALOGH GYULA: Vasvármegye nemesi családjai. Szombathely, 1894 Igen ritka! Kötve 20.—
BELIDOR: La Science des Ingenieurs. Nagy folió. Paris, 1729. bőrkötés, sok melléklettel, rézmetszetű képekkel, muzeális 110.—
COLLEVILLE L. VICOMTE: Pie X. intime. Páris, 1906. kötve 3.—

Doenges Willy: Meissner Porcellán Geschichtliches u. Künstlerisches entwicklung, 4 farbigen wollbildern, 16 Doppeltón-Drucktafeln, 2 Blautafeln 1 Brauntafel, 249 Abbildungen in Text, 1 Fakszimile, 1 Markenabbildung. 1/1 v. szép példány 15.—

HORVÁTH JÁNOS DR: 1905—6. évi Vármegyei Ellenállás története. (Darabant-korszak) Cca 480 oldal, n. foliói, eredeti 1/1 v. 20.—
A nemzeti ellenállás története hiteles adatok alapján vármegyénként van megírva.
HUSZTY STEPHANÓ: Jurisprudentia Practica Jus Hungaricum. Compositus. Tyrnaviae, 1746, fél bőrkötés 5.—
KAFFEHR BÉLA Kővári: Vasvármegye Berzsenyinek. Szombathely, 1896. A szombathelyi Berzsenyi szobor megalkotásának és leleplezésének története 5.—
KERÉKGYÁRTÓ ÁRPÁD DR.: Hazánk évlapjai. Magyarország történetének kortani átnézete évszámokban 884—1849. Kötve, Bpest, 1875. 1/1 v. 6.—

KISFALUDY-TÁRSASÁG KÖNYVTÁRA

Bárd Miklós költeményei 1887—1913. Felvágatlan borítólapos, új példány 4.—
BEOTHY ZSOLT: Rajzok. Eredeti 1/1 v. Uj példány 2.50
BYRON: Kain. Felvágatlan, borítólapos új pld. 2.—
CSATÓ PÁL: Szépirodalmi munkái. Er. 1/1 v., új pld. 3.—
ERDÉLYI JÁNOS: Pályák és Pálmák fél v. kötve 6.—
— Tanulmányok. Felvágatlan borítólapu, új pld. 5.—
FIRDUSZI: Sahnáhmejából. Ford.: Radó A. (Zál és Rudabé) 2.50
— Szijavus. Ford.: Radó A. Körülvágott, borítólappal 4.—
GONCOURT: Zengamó fivérek. Er. borítólappal, felvágatlan 4.—
IMRE SÁNDOR: Irodalmi tanulmányok. Felvágatlan, új pld. 2.—
KNIGHT WILLIAM: Az aesthetika története, függelék: Jánosi Béla: A magyar aesthetika története. Füzött, felvágatlan 4.—
GYULAI PÁL: Katona József és Bánk Bánja. Er. vk., új pld. 6.—
— Varju István. Er. borítólap, felvágatlan 1.50
LÉVAY JÓZSEF: A muzsa búcsúja. Er. borítólapos, felvágatlan 2.50

MADÁCH IMRE Az ember tragédiája
1 kiadás, remek piros 1/1 v. teljesen kifogástalan, gyüjtőknek való pld. 18.-

RACINE: Phaedra. Ford. Farkas Albert. Er. borítólap, fűzve 3.—
RUSKIN JOHN: Szezámok és Liliomok. Szép pld., er. borítólap 4.—
SALAMON FERENC: Irodalmi tanulmányok. Er. zöld 1/1 v. 2 k. 4.—
SCHEFFEL I. V.: Ekkehard. Felvágatlan új pld. 4.—
SEBESTYÉN GYULA: A magyar honfoglalás mondái. 2 kötet, er. borítólap 3.—

Szigligeti Ede: A dráma és válfajai
Uj pld, Borítólap! Igen ritka! 10.—

TOLNAI LAJOS: A nyomorék. Eredeti borítólap 3.—
VADNAI KÁROLY: Irodalmi emlékek. Er. borítólap 2.—
VOINOVICH GÉZA: Madách és az ember tragédiája. Er. borítólappal felvágatlan 4.—
Minerva, Felsőmagyarországi Nemzeti folyóirás negyedik évf., negyedik negyed. Kassa, 1828. Igen szép pld. Ritka. Eredeti borítólappal 12.—
MOLDOVÁN GERGELY: Nyilt levelek Alrechén A. Lászlóhoz. Kolozsvár, 1894. 1.—

Pinelli Bartolome: Mitologia Illustrate 3 kötet, illetve 270 egész oldalas igen finom rézmetszet **35x50** nagyságban 3 vászon mappában. **Igen becses ritkaság!** Alkalmi olcsó ára P 480.-

RUSCHEK ANTAL: Győr Kisfaludynak. A Kisfaludy-szobor leleplezés alkalmával kiadott emlékfüzet Szép példány 5.—
TRATTNER JÁNOS és KÁROLYI ISTVÁN: Magyar Nemzeti *Kalendáriuma.* 15. évf. Eredeti borítólap, szép pld. 8.—

Wrangel C. C. gróf: Mugarus Pferdezucht in wort in bild, 28 füzetben teljes, több mint 500 képpel, igen ritka, páratlan, soha el nem avuló forráskönyv, gyönyörü pld. alkalmi ára 150 P

2 különlegesség:

GIESSWEIN SÁNDOR DR.: Mizraim és Assur tanusága, képekkel, 2 kötet, Győr, 1887. A nagy pap legszebb és legértékesebb könyve 14.—

GIESSWEIN SÁNDOR DR.: Az összehasonlító nyelvészet fő problémái. Győr, 1890. fél bőr 6.—

Raritás:

GOETHE HERRMANN: Ampelográphisches Wörterbuch Traubenvarietäten Synonimen Wien, 1876. kötve 6.—

Magyar Folklore:

HERMAN OTTÓ: A magyar halászat könyve. Remek példány, 2 kötet, félbőrkötésben 40.—
HERMAN OTTÓ: A magyar pásztorok nyelvkincse eredeti kötésben 24.—
LAMBRECHT K.: Hermann Ottó élete és művei új példány, vászonkötés 2.20
MADARASSY LÁSZLÓ: Művészkedő magyar pásztorok, új pld., vászonkötés 2.20
GYÖRFFY ISTVÁN DR: Matyó szürhimzés, folió, 16 gyönyörü színes táblával 3.—
VISKY KÁROLY DR.: Székely szőnyegek, 16 nemes szőnyegmotívum, szövésmintának igen alkalmas 3.—
E két műből nagyon csekély készletünk van és a kiadónál teljesen elfogyott.

Orbis Pictus Hungaricus
14 levelezőlap, 14 pompás népviselet kifestőkönyv, szinezési utasításokkal, magyar és német nyelven, széjjelválasztható és minden darab, mint képeslevelezőlap használható. *Csekély készlet* **40** fill.

OLCSÓSÁGOK az irodalom minden fajtájából:

ARAGON LOUIS: A bózeli harangok Remek nagy regény, új pld. f. 2.40

Mátrai Lajos

Kisfaludy Károly győri szobra. Győrmegye buzgósága és kegyelete szobrot emel Győrben Kisfaludy Károlynak. A szobrot *Mátrai* Lajos már elkészítette, leleplezése szeptember hóban lesz. Összes költségei 16,000 frtot tesznek, eddig azonban csak 12,000 frt gyűlt össze. A szoborbizottság tehát fölkéri a közönséget, hogy a még hiányzó összeget segitse összegyüjteni adományaival, valamint mindazokat, kik még a gyüjtőíveket be nem kuldték, hogy juttassák azokat a bizottsághoz. Az adományok Győrmegye alispánjához, gr. Laszberg Rezsőhöz lehetőleg május első napjáig küldendők be.

Vas. Lyo. 1892

284. p

Mátrai Lajos

Kisfaludy Károly győri szobra. Győr városa szobrot akar állítani jeles fiának, Kisfaludy Károlynak s az e czélból alakult bizottság *Mátrai* Lajos György budapesti szobrász-tanárt bizta meg a szoborminta elkészítésével. A minta készen is áll Mátrainak rózsa-utczai műtermében. Egyharmad életnagyságban, álló helyzetben örökíti meg Kisfaludyt. Magyar ruha van rajta, s vállán köpeny. Jobbjában iróeszközt és baljában papirlapot tart. A talapzaton, mely gránitból fog készülni, babérág nyugszik. A mult héten egy bizottság szakértői szemlét tartott Mátrai műtermében s a mintát végleges kivitel végett elfogadásra ajánlotta a győri szobor-bizottságnak. Mátrai most Győrbe ment, hogy bemutassa a mintát, melyet közszemlére állítanak ki. A szobor a győri régi sétatérre jön, szemközt a szinkörrel s leleplezését a jövő év szeptember havára tervezik.

Vas. Ujs. 1891. 446.

britannia jegyzéke utasítja el legkategórikusabban az egész Páneurópa-organizáció gondolatát. Az angol jegyzék ugyan hangsúlyozza, hogy a brit-kormány csak ideiglenes választ adhat, amíg a Dominionok felfogását nem ismeri, ez azonban nem javítja a helyzetet, hiszen a Dominionok bizonyára nem rajonganak azért a gondolatért, hogy Anglia egy — Európán kívüli érdekek ellen fordítható — szorosabb európai organizációba belépjen. Ennek dacára a brit jegyzék — a kötelező bevezető udvariasságok lerovása után — a legnagyobb nyiltsággal kijelenti, hogy Anglia sem szükségesnek, sem kívánatosnak nem tartja az európai együttműködés előmozdítása szempontjából új, a Népszövetségtől különböző intézmények létesítését. A tervezett új európai szervezetek zavart és versengést támasztanának s a Nemzetek Szövetségének hatályos működését akadályoznák, sőt annak tekintélyét is veszélyeztetnék. Emellett Páneurópa megteremtése elkerülhetetlen rivalitást hozna létre Európa s a többi kontinens között. Nagybritannia kormánya ezért elegendőnek és célszerűbbnek tartaná a Nemzetek Szövetségének intézményei útján dolgozni a szorosabb európai egységen s evégből legfeljebb külön bizottságok alakítását pártolná.

A brit jegyzék ezzel, mondhatni, megadta a kegyelemdöfést a máris számtalan sebből vérző Páneurópának. A többi kisebb hatalmak válaszaiban foglalt eszmék ezután már csak akadémikus jelentőségűek. Röviden végigfutva rajtuk mégis érdemes felemlíteni, hogy Spanyolország nem kíván csatlakozni semmiféle alakulathoz, amely a délamerikai spanyolnyelvű államokkal való intim kapcsolatait hátrányosan befolyásolhatná ; hogy Hollandia egy rendkívül tartalmas memorandumban a leghatározottabban ellentmond annak a

Mátray Lajos

Kisfaludy Károly szobra. A győri szinházzal szemben levő sétatérre tervezett Kisfaludy-szoborra eddig 11,000 frt gyült össze. Mátray Lajos, a budapesti iparművészeti iskola tanára a bizottságnak a napokban szobormintát mutatott be, mely Kisfaludy-Károlyt állva, s emelt fővel tünteti föl, baljában papir tekercset tartván jobbját irásra emelve. A bizottság elhatározta, hogy Mátrayt bízza meg a szobor elkészítésével. Az összes költségeket 15,000 frtra számít-

Vas. Ujs. 1891. 177. l.

ják. A negyedfél méter magas alapon álló szobor 3 méter lesz.

S már nem is kell tán.
Bemegyek és megfogom a kezét
Ablakhoz viszem s megmutatom:
Idevilágol a túlsó part.

Túl a Dunán leányok siklanak
S bánt e forróság
Ez asszonyság, ez a minden-szabad,
Ez az elérés és ez a jelen:
Idevilágol a túlsó part.

Hallga csak: hajós tülköl s Ő zokog,
Be, bolond nászéj
S a vérük a vérük búgva lobog
Nekik ⟨kislyányok, várakozók⟩:
Ide világol a túlsó part.

ADY ENDRE

Mátrai Lajos György, szobrász M.D.K.

mintázta, Izsó Miklos tervei alapján, a soproni Széchényi téren álló Széchényi szobrot.

Horváth László: Budapest - Győr - Sopron

Bp. /é.n./, Panoráma, /Magyarország irásban és képben 13.köt./

119. old.

MÁTRAI Lajos György szobrász

PROHÁSZKA László: Széchenyi István ábrázolása a szobrászatban. = Pavilon 7 (1992) 36.p.

MDK

Mátrai Lajos, szobrász

mintázta Széchenyi szobrát Izsó gipszmintája után/1897/.

Csatkai Endre dr.: A soproni szobrászat. Magyar Müvészet.1928. 7.sz. 536.l.

M.D.K.

Mátrai /Muderlak/ Lajos

Széchenyi István gróf szobrát alkotja Izsó Miklós tervei szerint. /1896./ Sopron. Széchenyi tér.

Dr. Heimler Károly: Sopron topográfiája utca és házjegyzékkel. Sopron- 1936. 48. l.

Mátrai Lajos Grosz

cód. 6

Kugler Alajos

Emléklap a soproni Széchenyi-szobor leleplezésére. Sopron 1897.

4-r. 63 l.

MDK

Mátrai Lajos Gy., szobrászm.

Portrait-alak. Szobormü.

MKTárs. 1899-1900. Téli kiáll. Kat. 27.1.

Mátray Lajos

l.

Emléklap Sopr. 1897

25. l

Tőegyházmegyei Hatóságnak
legalázatosabb
szolgája
Böschatt Ferenc
plébános

Mátrai Lajos

lásd

Vas Up 1897.
22. szám.

Ytechnyi nobor
Sopron.

nét czikk van
benne róla.

Mátray Lajós

vobrai az Országházon:

Északi homlokzat

Ond, Kund.

Az ülésterem alatti falon

II. Rákóczi Ferenc.

A kupolacsarnokban

II. Endre, Bethlen Gábor

Zámborszky Ilona

A magyar Országház

Bpest, 1937. 129, 130 l

Szőnyegekre	167.797·30
Liftek, csillárok, világítótestek, telefon, házitávíró stb.	972.943·18
Központi vezetésre, az építéssel kapcsolatos költségekre	1,307.646·20
Különféle kisebb kiadások	70.616·34
Az ezredéves ünnepély költségeire	113.613·28
Egyéb munkákra	55.476·09
A művezető tiszteletdíja és irodájának fenntartása s ezzel kapcsolatos kiadások	1,180.000·—
Összesen :	37,183.943·71

MDK

Mátrai Lajos szobrasz.

II.Rákóczi Ferenc c. szobormüve az Országhaz ülésterem alatti falan.

Zámborszky Ilona: A Magyar Országház.Bpest.1937. /képekkel./ 130.l.

MDK

Mátrai Lajos szobrász

II.Rákóczi Ferenc

Zemborszky I: A magyar Országház. Bp.1907, 129-132 l.
/az épület külsején elhelyezett szobrok/

MDK

Mátray Lajos szobrász

Bethlen Gábor

Zámborszky I: A magyar Országház. Bp. 1937. 131 l.
/az épület belsejében elhelyezett szobrok/

MDK

Mátray Lajos szobrász

II.Endre c.szobormüve az Orszaghaz kupolacsarnokában.

Zámborszky Ilona:A Magyar Orszaghaz.Bpest.1937. /képekkel./ 131.l.

MDK

Mátray Lajos szobrász

II.Endre

Zámboszky I: A magyar országház. Bp.1937. 131 l.

/az épület belsejében elhelyezett szobrok/

MDK

Mátray Lajos szobrász

Bethlen Gábor c. szobormüve az Országhaz kupola-csarnokában.

Zámborszky Ilona: A Magyar Országhaz.Bpest. 1937./képekkel./ 131.l.

MDK

Mátray Alajos szobrasz

"Ond", "Kund" c. szobormúvei az Orszaghaz északi homlokzatán.

Zámborszky Ilona: A Magyar Országház.Bpest. 1937./Képekkel./ 129.l.

MDK

Mátray Alajos szobrász

Ond, Kund

Zámborszky Ilona: A magyar Országház. Bp. 1937.
129-132 l.
/Az épület külsején elhelyezett szobrok/

MDK

Mátray

Bethlen Gábor alakját mintazta,

Galgóczy Istvan: Az épülő új orszaghaz fobb vállalkozói.

Ország-Világ, 1894. 19.sz. 318.l.

MDK

Mátray Lajos szobrász

II.Rákóczy Ferenc, Kond és Ond alakját formálta meg az Országház szobrai közül.

Cikk: Az új országház ünnepéhez.

Ország-Világ, 1894. 19.sz. 315.l.

Matrai Lajos M.D.K.

szobrász

760) II. Rákóczi Ferenc fejedelem.

Országház

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke.
Bp. 1952. 551

M.D.K.

Mátrai Lajos /1850-1906/

760. II. Rákóczi Ferenc fejedelem. Kemény mészkőszobor 205 cm.

Elveszett. /Szegedi Muzeum/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet. 55. l.
MUMOK. Bp. 1952.

Mátrai (Muderlak)

szobrász

Csód

Vas. Ujs. 1881. 735 l

(Az Operaszinház szobordiszítése.)

Wäh

Nr.	Te
	zwei
II	Hexaca
III	Hexago
IV	Hexand
V	Hexeris
VII	Roldana
VIII	Rollada
IX	Rollcar
X	Rollona
BCN XI	—

SCHNELLPRESSENFABRIK **Verlan**

KOENIG &

MÖDLING BEI WIEN

Mátrai Lajos MDK

Mindennapi kenyerünket adjad nekünk ma, szobormű

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll.

Mátrai Lajos

MDK

Mellszobor

Miccornok 1898/). téli kiáll.

M.D.K.

Mátrai Lajos szobrász

Mátyás királyt ábrázoló müve

Mátyásföldön a Mátyás téren Mátyás kőmell-szobra 1896/

Polgár Károly: Mátyás mint szobortéma
Magyar Nemzet 1966. augusztus 14. 14. 1.

. . .

Mártyas lejos escobres

Mártyasfoldön o Mártyás tárren Mártyás Kömeil-
escobra 1895/

Matrai Lajos

az ny orszaghaz szobraikozul
az ejszaki kutsejen

Kond, Ond, II Rakoczy
Ferencz,

Cx 20 l.

M.D.K.

Mátray Lajos, szobrász

Az 1903-as győri képkiállitáson szerepelt. A győri Kisfaludy szobor alkotója. Szobor vagy rajz?

Csatkai Endre: "Győr város kultúrképe". Az 1903-as képkiállitás. 237-o.

Arrabona, 8. A Győri Múz. Évkönyve. Győr. 1966. Xantus János Múz.

Mátrai Lajos György

Irod.

Ruschek A.: Emlékbeszéd Kisfaludy Károly szobrának leleplezése ünnepén. Győr, 1892. Szt. I. Bpest, 1892.

Szombathely VIII. 186.

Mátray Lajos

Kisfaludy Károly szobrát készitette Győr városa részére.
Repr.

Képes Családi Lapok, Bp. 1892. okt. 9.
XIV. évf. 41. sz. 653, 655. lap

Miatray szobrász tanár

wód

Kisfaludy. Károly szobra

Győrött. Vas. Ujs 1892

637 l, 670. l.

Leleplezték 1892. okt. 2.

Kisfaludy Károly

A szobor ~~fo~~ Morelli fam.

sepr. Vas. Ujs 1892

40 szam.

ezt okvetlenül lásd, adatok van-

nak benne.

wód.

Szávay Gyula. Óda Kisfalu-

dy Károly szobrának lelepl-

ezése, nemepére. Vas Ujs

1892. 678 l.

Mátrai Lajos

Hoban

vrod

P. Gy. Kistaludy Károly emlékszobra Győrött. Műveiti Ipar. 1892. 203–204 l. Egyel.

Telepl. 1892. okt 2.

486 y.

A Magyar Nemzet

Trostelettel

18-án 503 y.a. A

gimnáziumi ta

9 db. veket.

Mátrai Lajos

Nod

Kisfaludy Károly (A Szőcs szobor leleplezésher) Ma

Szer szalon 1892.-3

~~144~~ - 145 - 148 l.

XVIII. Geppel

Mátrayhajós

irod

Kisfaludy Károly
györi szobrán Vas Zy
1891. 446 l.

Mátrai Lajos Győrszy

Kisfaludy Károly
szobra Győrött
Cserna Károly rajza

Repr.

Om IV. 486 l.

SZIRÁK

Teleki-sírbolt

Kéne VV 1864, 149 l.

Matray L.

A Gyön' Einfaluds
Szeborna 1891 be
Egyta a meg-
birást

ired
Vas Zsp 1891. 177

Mátray L

Úvod

A Eisfaludy-szobor le-
leplerése. Vas. Ujs 1892

707. l.

Mátrai Lajos M.D.K.

Kisfaludy Károly szobra, melyet Cserna Károly lerajzolt az Osztrák-Magyar Monarchia irásban és képben 13.köt. Magyarország.IV.:"Győrmegye" c. cikk illusztrálására v.ö. uo. 486.p.

M.D.K.

Málnai Lajos, szobrász

Terve nyert első díjat az első magyar bibliafordító Károli Gáspár alakjának megörökítésére kiírt pályázaton "Málnai Károlit korhű jelmezben karosszékben ülve ábrázolta, ölében nyitott bibliával."

Vállalkozók Lapja, Bp. 1889. X. évf.
decz. 10. sz. 3. old. + decz. 24. 3. old

M.D.K

MÁTRAY Lajos szobrán

Ifjú Kisbaludy Károly szobra.

Gerő Lajtó: Magyar építészet haladó hagyományai Bp. 1951. 64. l.

Mátray Lajos

Hobrát

Kisfaludy Károlyi bronz-
szobra Győrött -
1892

Ivód

B Győr 87 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Mátray Lajos

Kobrasz

Készítette Károlyi Gáspár

gőncri brouz szobrát Lelep-

lerték 1890 szept 14-

irod

Szikl. Borov. 330-

332. l.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

lyezem:

agy helyettesének
rása.

- Endrényi Imre, Szeged.

M.D.K.

Mátrai Lajos nobrán

Kisfaludy Károly győri nobrának kéhitője.

Czigler Ignác: hüvelődéstörténet. Bp. 1902
194

Napjaink 1980. január

Országot s népet vigyázó gonddal

Négyszázötven éve született Károli Gáspár

Ötvös László írásának közlésével a bibliafordító Károliról való megemlékezésen túl arra is figyelni-figyeltetni kívánunk: nem volna-e érdemes gyűjteménybe összefogni s például épp Vizsolyban múzeummá rendezni a magyar reformáció ősnyomtatványait, bibliafordításokat, vitairatokat, prédikáció- és énekgyűjteményeket, a magyar írásbeliség e fontos dokumentumait.

Az 1590-es Károli-féle bibliafordítás Vizsolyban őrzött egyik eredeti példánya. Ezenkívül még 52 példány ismert a világon

Károli Gáspár Nagykárolyban született, 1529 körül. Mivel születése évét következtetés útján állapították meg a kutatók, ezért az évszám mellett gyakran ott találjuk a „körül" szócskát. Tanulmányait szülővárosában kezdte, feltűnik a neve a brassói diákok között 1549-ben (Bottyán János Ref. Egyház, 1976 274), Wittenbergben (1556) együtt hallgatják Mélius Juhász Péterrel Melanchtont. Hazatérésétől haláláig (1559—91) gönci lelkipásztor volt, leszámítva a rövid tállyai (1584) működését. A tarcali Zsinaton (1564) püspöki tisztséget jelentő esperessé választják, a különböző „téveszmékkel" szemben, a bibliai hitet védelmezte, amivel a magyarság megtartásán fáradozott. Hazai és külföldi tanulmányai során héberül, görögül, latinul és németül megtanult, négy évtizedes működése alatt ezeket elmélyítette, így érthető, hogy a gönci iskolában vezetésével görög és latin nyelvet, valamint bölcsészetet is tanítottak. Károli működése alatt lett Gönc Abaúj megye egyházi, világi és művelődési középpontjává.

Károli Gáspár a jelenlegi gönci katolikus paplak oldalhajójában fordította le a Bibliát (dr. Balogh István plébános, a bibliafordítás címlapjának bekeretezett képével emlékezteti a látogatókat a „reformáció" nagy eseményére). Van adatunk arra vonatkozóan, hogy a kor legnagyobb műfordítóját, a gönci katolikus templom alatti sírboltba temették el.

KÉT KÖNYV, 1563

Károli Gáspár szépprózai kötete a Két könyv című munkája, amely először 1563-ban jelent meg, Debrecenben. Azóta többször is kiadták, a hazaszeretetre ihlető bibliai elmélkedést. Az én birtokomban a Magyar Irodalmi Ritkaságok (szerk.: Vajthó László) 50. száma van, amelyet Harsányi András rendezett sajtó alá (Bp. 1940). Ebből való a kötet első kiadásának címlapja és a róla szóló idézet is.

KÉT KÖNYV
MINDEN ORSZÁ-
GOKNAK ÉS KIRÁ-
LYOKNAK JÓ ÉS GONOSZ
SZERENCSÉJEKNEK OKAIRUL: (MELYBŐL
MEGÉRTHETNI, MI AZ OKA AZ MAGYAR
ORSZÁGNAK IS ROMLÁSÁNAK ÉS FE-
JEDELMEKNEK SZERENCSÉT-
LENSÉGEKNEK)
ÉS
MICSODA JELENSÉGEKBŐL
ESMÉRHETJÜK MEG,
HOGY AZ ISTENNEK ITÉLETI
KÖZEL VAGYON
GÁSPÁR KÁROLYI, GÖNCI PLE-
BÁNUS ÁLTAL
DÖBRÖCZÖMBE.
NYOMTATÁ MIHÁLY TÖRÖK.
M. D. LXIII.

Károli Gáspár a Két könyvét Dobó Domokosnak, pártfogójának ajánlja, tartalmáról és céljáról pedig maga mondja a következőket: „Írtam mostan az több szorgalmatosságim között két kis könyvecskét. Egyiket arrul, micsoda legyen országoknak és királyoknak jószerencséjeknek vagy gonosz szerencséjeknek oka, melyből az ember eszébe veheti az Magyarországnak is szerencsétlenségének okát. Másikat írtam arrul, micsoda jegyekből esméri meg ember, hogy az Istennek itéleti felette igen közel vagyon. Mind az kettőt azért írtam, hogy az népet inteném penitenciára, azaz életnek jobbítására. Mert mind ez mi országunknak romlása, mind penig az Istennek itéletinek közel való volta int minket vigyázásra." (32—33)

Károli Gáspár történetszemlélete rokonítható Bornemissza Péter, Mélius Juhász Péter és Félegyházi Tamás felfogásával. Erről és a magyarság „Nyugat védőbástyája" mivoltáról a kötetben Harsányi András tanulmánya részletesen szól.

VIZSOLYI BIBLIA, 1590

Károli Gáspár főművének, a bibliafordításának elkészítéséhez megrendítő családi események hatása alatt fogott hozzá. Az 1586-os országos járványban meghalt második felesége és három gyermeke.

Követtünk a fordításban sok jámbor tudós embereket — mondja Károli —, a Vulgatát (a Biblia latin fordítását) és emellett sok magyarázó doktorokat. Akik ezelőtt valami részt fordítottak a Bibliában, azokat is nem utáltuk meg, hanem megtekintettük. — Magyar fordítók közül gondolhatunk Sylvester Jánosra, Mélius Juhász Péterre, Félegyházi Tamásra, Heltai Gáspárra. Közvetlenül tudós lelkészektől is kaphatott segítséget Károli fordítás közben.

A kinyomtatás költségét pártfogók biztosították: Rákóczi Zsigmond egri kapitány, Vizsoly földesura; Ecsedy Báthory István országbíró, dicséretköltő; Drugeth Bálint zemplén főispán és Mágócsy István földbirtokos. Rákóczi kúriája egyik lakrészét engedte át a nyomdásznak, Mantskovit Bálintnak, aki így költözött könyvnyomdájával Vizsolyba. A templomhoz oldalt toldalékot építettek, ott működött a nyomda, ahol el is készült a Biblia kinyomtatása 1590 közepére, 800 példányban. (Ezek közül 53-ról tudunk a világon.)

Nyomtatás közben feltűnik, a diák Szenci Molnár Albert alakja, aki később átnézve újra kiadja (Hannau, 1608) a Vizsolyi Bibliát. (Egy példánya ennek birtokomban van) Tóthfalusi Kis Miklós gondozásában 1685-ben, Balogh Ferenc sürgetésére 1908-ban átdolgozott kiadása jelent meg Károli bibliafordításának. 1590 óta legalább 120 kiadásban jelent meg, ha a részkiadásokat figyelembe vesszük, minden esztendőre jut egy megjelenése. A régi magyar nyelvnek, szólásmódokban és kifejezésekben gazdag kincses bányája, nyelvtörténeti kútfője lett a Vizsolyi Biblia. (A fordító szobra a református templom kertjében, Szenci emléktáblája a templom falában van, amelyeket Madarassy Kálmán vezetésével, gondosan őriznek.) A Vizsolyi Biblia irodalmi hatása felbecsülhetetlen. Értékeire és az általános érdeklődésre való tekintettel újra megjelenik, fakszimile kiadása folyamatban van. (Magyar Nemzet, 1979. február 21.).

KÁROLI GÁSPÁR MÁS MUNKÁI

Károli Gáspár (azért írom így a nevét, mert maga is következetesen így írta) írói munkásságához hozzátartozik levelezése is. Bizonyára több levelet írt annál, mint amelyekről ma tudunk. Egy-egy Károli-levelet közöl a Századok 1873 295—296, a Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelmező 1886 42—43, a Református Egyház 1968 255—256 (A magyar irodalomtörténeti bibliográfia 1772-ig c. kötet tévesen adja az utóbbi folyóirat oldalszámát: 355—356); két, illetve három levelet publikál a Történeti Tár 1889 605—606, valamint a Sárospataki Lapok 1889 819—820, 993—996.

Külön is megjelent a Vizsolyi Biblia előljáró beszéde, 1890-ben, 1940-ben és 1958-ban. A Vizsolyi Biblia szemelvényes, irodalmi ki-

MÁTRAY LÁSZLÓ GYÖRGY

adása 1958-ban, az Énekek Éneke pedig 1971-ben külön napvilágot látott. A Vizsolyi Biblia egyik része már 1589-ben — vagyis 390 évvel ezelőtt — jelent meg, míg a teljes Biblia az azt követő esztendőben. A legolvasottabb magyar könyv különböző kiadásaiból Miskolcon a belvárosi református templom oldalhajójában kétszáz kötetes bibliagyűjtemény van, amelyet e sorok írója hozott létre.

A Vizsolyi Biblia történetével, a 17. századtól többen foglalkoztak. Az idézett irodalomtörténeti bibliográfia 1875-től 1966-ig gyűjti össze a tanulmányokat. Nem említi a következő, a bibliafordítás történetével foglalkozó alábbi műveket: Balogh Ferenc, A magyar biblia kiadásai korrend szerint (Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelő 1870. 428—434), Harsányi István, A magyar biblia és Musnai László kötete, melyek 1927-ben jelentek meg, valamint Erdős Károly, Károlyi Gáspár bibliafordításának törzskönyve (Klny. a Károlyi Emlékkönyvből Bp. 1940. 40—58).

Megemlítek még három tanulmányt, amelyek a Bibliának, a magyar irodalomra tett hatásával foglalkoznak: Juhász Géza, Károlyi és költészetünk (Károlyi Emlékkönyv, 123—140), Scheiber Sándor, A Bibilia hatása az utolsó negyedszázad magyar irodalmára (Kézirat 1945), A Biblia a magyar irodalomban 1945—1973 (Folklór és tárgytörténet, Bp. 1977. 490—504).

ÖTVÖS LÁSZLÓ

Károli Gáspár szobra a gönci református templom kertjében. A szobrot 1890-ben Mátray Lajos György készítette

Filmekről, újévkor

A MOKÉP tervei 1980-ban

1979-ben 29 új magyar film bemutatását tervezték; bemutattak huszonhatot. A huszonhatból tizenegy volt mai társadalmi dráma. Történelmi dráma négy, történelmi kalandfilm egy, kalandfilm ugyancsak egy, a két világháború között, illetve 1944-ben játszódott egy, a múltban játszódott kettő, mai vígjáték egy, gyermekfilm egy. Természetfilm egy, továbbá két — nehezebb pontosabb műfaji meghatározást találni — Jancsó-film. Ezenkívül bemutattak még két kisfilm-összeállítást: a Lakatos Vincéét és a Gyarmathy Líviáét, amelyeket — különösen az utóbbi sorozat Kilencedik emelet című dokumentumfilmjét — valóságunk drámai ábrázolásai közé sorolhatjuk.

Az év során bemutatott mintegy kétszázhúsz film közül negyven származott a Szovjetunióból, mintegy félszáz más szocialista országból, hat a fejlődő országokból és több mint hetven a fejlett tőkés országokból, elsősorban az USA-ból, Franciaországból és Olaszországból. Ezeknek a száma a magyar filmekkel együtt éri el a mintegy kétszázhúszat. A szovjet filmek műfajilag változatosak voltak, dokumentumfilm, bűnügyi játék, társadalmi dráma, történelmi kaland, háborús dráma, vígjáték egyaránt akadt közöttük. A baráti országok filmjeiben a társadalmi dráma volt túlsúlyban, a fejlett tőkés országoknál Franciaország elsősorban drámákkal, az USA egészen vegyes kínálattal szerepelt, Olaszország szintúgy.

Az új évben, mint a MOKÉP igazgatósága tájékoztatott, a filmterjesztési feladataik között első helyen az összlátogatottság stabilizálását szorgalmazzák, azon belül változatlanul fontosnak tartják a megfelelő műsorpolitikai arányok biztosítását. Kiemelten fontos feladatként jelölték meg a magyar filmek sikeres forgalmazását, s ezen belül az új magyar filmek és a közönség közötti kapcsolat erősítését, valamint az elmúlt harminc esztendő jelentős alkotásainak folyamatos műsoron tartását. A korábbi éveknél nagyobb figyelmet kívánnak fordítani a szocialista országok filmjeinek sikeres forgalmazására, és az eddig említett feladatokkal összefüggésben tovább kívánják szélesíteni az értékes filmek közönségbázisát. Tekintettel arra, hogy a mozi széles tömegeknek nemcsak önművelő, hanem szórakozási lehetősége is, a színvonalas szórakoztató művek megfelelő forgalmazását is biztosítani kívánják és fokozottabb mértékben akarnak élni a differenciált forgalmazás különböző formáival és a mozin kívüli filmforgalmazás lehetőségeivel is. Külön kiemelkedő feladatként tűzte maga elé a MOKÉP az MSZMP XII. kongresszusa és felszabadulásunk 35. évfordulója megünneplését és e két fontos esemény jelentőségének a filmművészet eszközeivel, illetve az erre alkalmas művek bemutatásával, felújításával való kiemelését, aláhúzását.

Ebben az évben mintegy kétszáznegyven játék- és egész műsort betöltő dokumentumfilmet kívánnak a premiermozikban bemutatni, s ezek között tizennégy felújítás és tizenkét rövidfilm-összeállítás is szerepel. Közel másfél száz film a szocialista országokból, hét a fejlődő országokból és nyolcvannyolc a fejlett tőkés országok stúdióiból kerül a magyar mozik vásznára. A válogatás harminc ország filmjeiből történt. Ezeken kívül még mintegy félszáz olyan filmet is bemutatnak, amelyek nem kerülnek szélesebb forgalmazásba, csak az egyes országok filmhetein, ünnepi filmbemutatóin kerülnek vetítésre.

A magyar filmművészetet a tervek szerint huszonhat új alkotás reprezentálja. Ezeknek egy része még nem készült el. Mindenképpen érdemes megemlíteni a már januárban bemutatásra kerülő Bizalom című filmet, Szabó István filmdrámáját, Gyarmathy Lívia Koportos című művét, Fábri Zoltán Fábián Bálint találkozása istennel, Dárday István Harcmodor, Grunwalski Ferenc Utolsó előtti ítélet, Rényi Tamás Élve vagy halva, Vitézy László Békeidők, Dobrai György Az áldozat című műveit a már elkészültek közül.

Az egész éves programban összesen harminchét vígjáték és szatíra, tizennégy kalandos, tizennyolc bűnügyi, három western-, négy zenés és egy tudományos-fantasztikus film jelenti a szórakoztató kategóriát. A gyermekek és a fiatalok számára húsz film bemutatását tervezik.

A szovjet filmek közül megemlítendő Averbah Szerelmi vallomás, Hejfic Ászja, Rejzman Egy furcsa asszony, Tarkovszkij Tükör, Koncsalovszkij Szibériáda és végül, de nem utolsósorban Eizenstein—Alekszandrov Éljen Mexikó! című filmje. Bulgária elsősorban drámákkal, Csehszlovákia krimikkel, zenés játékokkal és drámákkal, Jugoszlávia háborús és társadalmi drámákkal, az NDK társadalmi drámákkal, Románia vegyes műsorral és Lengyelország is nagyobb műfaji választékot jelentő kínálattal lesz jelen az idén mozijainkban. Az európai baráti országokon kívül néhány filmet Kubából, Koreából és Vietnamból is láthatunk. A fejlődő országok közül Argentína, Dominika, a Fülöp-szigetek, Mexikó, Tunézia és Venezuela egy-egy filmje várható. Dominika kivételével valamennyi drámát küld, viszont a már januárban látható dominikai film — a Pantaleon és a hölgyvendégek — szatirikus vígjáték.

A fejlett tőkés országok közül Amerika, illetve az Egyesült Államok huszonnyolc filmmel lesz jelen a programokban. Ezek a legváltozatosabb műfajokat képviselik, s látható köztük Milos Forman Hair-je, G. R. Hill Az ötös számú vágóhíd című történelmi drámája, Pollack Skalpvadászok című westernfilmje és Basc Negyedik fázis című tudományos-fantasztikus műve. Franciaország tizenkilenc, Olaszország tizenöt filmmel szerepel és ez utóbbiak között látható majd az idei moszkvai fesztiválon díjazott Krisztus megállt Ebolinál című, Francesco Rosi rendezte társadalmi dráma, Etore Scola Mennyire szeretjük egymást című drámája és Visconti Meghitt családi kör-je. Az NSZK-ból várható két film között lesz az NSZK—USA koprodukcióban készült, Ingmar Bergman rendezte Kígyótojás és Schlöndorff A bádogdob című munkája. A három angol film egyike Tony Richardson Josef Andrews című kalandfilmje, az egyetlen svéd film címe: Picasso kalandjai.

Az éves műsorterv ismeretében úgy tűnik, hogy a premierfilmek nemzetiségi és műfaji arányai érdemben nem változnak az előző esztendőhöz képest. Így hát a MOKÉP-nek az az elsődleges terve, hogy az összlátogatottságot a mozikban stabilizálja és ugyanakkor a megfelelő műsorpolitikai arányokat biztosítsa — s ez utóbbi alatt az is értendő, hogy a műsorpolitikailag értékesebb filmek nemcsak felvillanjanak, hanem hoszabb ideig műsoron maradjanak — nem látszik túl könnyű feladatnak.

BENEDEK MIKLÓS

MDK

Mátray Lajos szobrász

Diszkardmarkolat kosarának dombormüveit mintázta. Fénykép.

Cikk: Fejérváry báró emléktárgyai

Uj Idők 1901 VII. 35.sz.

M.D.K.

Mátray Lajos szobrász

br.Fejérváry Géza honv.min.jubileumára felajánlott diszkard markolat kosarának domborműveit mintázta.Kép 543.o.

Cikk: Báró Fejérváry Géza jubileuma.

Vasárnapi Ujság 1901. 48.évf.34.sz.

M.D.K.

Mátray Lajos szobrász

Fejérváry báró emléktárgyai közül a diszkard markolat kosarának domborműveit Mátray Lajos szobrász mintázta. Kép közölve a 187-ik lapon.

Cikk: Fejérváry báró emléktárgyai.

Uj Idók 1901.VII.35.sz. 186-187.l.

Mátray Lajos, szobrász MDK

Rákóczi -téri diszkut. az épitészeti rész:
Ybl Miklós müve. Horgany.

Az Országház épületét 253 szobor disziti. Közte
M. -é is.

Bajó Gyula:Budapest ujabbkori épületszobrászata.
Bp.1942. Pázm.P.Tud.Egy. doktoranti. 62.l.

M. D. R.

Col. MÁTRAY Lajos szobrász

Díszkút gyermekszobrai épitési terveső Ybl (Rákóczi teri kis kert)

Ybl Ervin. Ybl Miklós 135.,

id Mátray Lajos

Bpest. Diákút, Rákóczi-tér sarok

Liber Bpest sarokrai

318

id Mátray Lajos és Jókelikés

Bpest. Dísztér, Liszt Ferenc tér

Liber Bpest arbrai

197.

Mátrai Lajos id.

Diszkút 1885 Eörül
Gyár utca

Liber Bpest nobrai
197. l.

hó!

/Mátray/ Mátray Lajos MDK

szobrász

Bisinger József szobra./Győr. Tanácsház előcsarnokában./

13.o.

Czigány Jenő: Führer durch Győr./Raab/. Sopron 1958.

Matrayhajós

Bisinger József
márvány szobra a
győri városház előcsar-
nokában.

Revai lex. IX. k. 218. l

Ugyanott tőle Kisfaludy
Károly szobra.

Pfann, Lévi Kingsbóra II. 34.

1904. T. 20.

Miskolc (borsod-miskolczi.) (Bd/1904.)

Könyvjegyzék

Koller utó

SZÁSZ KÁROLYNÉ.

SZÁSZ KÁROLYNÉ HALÁLA.

Szász Károlynét rendkivüli nagy és igaz részvét kisérte végső útjára. Kiterjedt gyászoló családja bánatának enyhitésére nemcsak a református templom és annak udvara telt meg részvevőkkel, hanem a Kálvin-teret is egészen ellepte a közönség. A gyászbeszédet a család régi barátja, Szilády Áron halasi lelkész mondotta a templomban, a ki az elhúnytban a feleség és anya mintaképét dicsőítette. És pedig méltán, mert a boldogúlt a szó szoros értelmében egyetlen gondolatnak élt. Az a családja volt. Férjének s gyermekeinek jóllétén csüggött lelke egész erejével. Az otthon volt az ő mindene. Odaadó szeretettel teljesitette azt a kötelességet, a melyet reárótt az otthona; bőséges erőt merítve abból a ragaszkodásból, a mely övezte őt. Férjének a 42 évi együttlét boldog életet adott, gyermekeire meg áldás volt.

Nagyon korán ragadta őt ki szerető családja köréből a halál. Alig 63 évet élt s hirtelen, bucsu nélkül távozott. Előkészületlenül övéire is. Nem volt fekvő beteg. A szivével szenvedett s aztán egyszerre csak nehány percz alatt végzett a szenvedéseivel, a melyeket nemes megadással tűrt évekig. Nem panaszkodott. Gyöngédségből fojtotta vissza magába az aggályt, csak hogy a környezetét mentse meg attól. Finom lélek lakott benne. Idegenek közt zárkózott. Szive kincsét kizárólag otthonának őrizö. S hogy e kincseknek milyen gazdag tárháza volt az ő lelke, arra Szász Károly költői munkássága a bizonyság. Családi boldogságukból merítette költészetének legszebb gyöngyeit. Jósága, vonzalma, gyermekeihez, otthonához való ragaszkodása adta a költő kezébe a lantot. Ezekből az ő nemes vonásaiból merített ő legtöbbször ihletet.

Higgadt gondolkozása volt. A tiszta lelkiismeret és a kötelességét teljesitő családanya nyugodt érzése fénylett a szeméből s jutalmúl megadatott neki fölülről, hogy öröme legyen a gyermekeiben, a kiket gondos őrszemmel nevelt. Egyik fia derék, tehetséges titkára a kultuszminiszteriumnak és számottevő munkása

Melyünk jut majd előbb a véghez,
A sír partján első ki lesz?
Mert fogjuk legerősebben bár
Egymás kezét egész uton:
A végponton az egyik nem vár,
S ott hagyja társát, jól tudom.

A győri új városháza (képpel

186, 187 l.

Mátray Lajos

teinek. Az új városháza hivatalos felavatása egész csendben e napokban ment végbe.

A győri városházának kiváló ékessége az előcsarnokban elhelyezett Bisinger-szobor. Bisinger József egyszerű városi polgár, üveges mester volt, a ki 1843-ban történt halála alkalmával egész vagyonát a városra hagyta jótékony czélokra. Ennek kamataiból 200,000 forintot fordított Győr város a széképület építési költségeire s háladatosságból és emlékezet okáért a derék polgárnak szobrot emelt.

A természetes nagyságban márványból készített álló szobor *Mátray* Lajos tanár sikerült alkotása. A városház-felavatással kapcsolatban történt ezen szobor leleplezése is. A város díszközgyűlést tartott e hó 19-én, s a városi polgárság egyik régi vezére, dr. *Kautz* Gusztáv városi képviselő tartott hatásos beszédet, dicsőítve a polgárerényeket és azok egyik képviselőjét, kit a szobor ábrázol. A szobor leleplezése után a díszes közgyűlési csarnokban gróf *Laszberg* Rudolf főispán elnöklete alatt zajos éljenzések között fejezte ki a város képviselete elismerését és köszönetét a városház tervező mérnöke: *Hübner* Jenő budapesti műépítész, és megépitője, *Schlichter* Lajos győri épitész iránt, kiknek munkája ezt a szép palotát létre hozta. A közgyűlés ezenkívül jegyzőkönyvben is megörökítette irántuk való elismerését. Hasonlóképen méltányolta a Bisinger-szobor alkotójának, *Mátray* Lajosnak érdemét is.

A díszközgyűlésen jelen voltak gr. *Batthyány* Lajos, Győr város országgyűlési képviselője, valamint a győri társhatóságok és közintézetek képviselői.

Győr városának a díszes városháza 460,000 forintjába került. A barokk stilű épület a város régi vásárterének közepén, közvetlen a vasúti pályaudvar előtt áll. A három tornyos, tekintélyes palota, mely némileg a szegedi városház képét juttatja a szemlélő eszébe, a szabad téren kitűnően érvényesül.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

* **A Vasárnapi Ujság Regénytárában** eredeti regényközleményeink mellett legközelebb egy nagyobb külföldi regényes történet közlését kezdjük meg melynek czíme: «*Cougourdan Marius. «A Boldogasszony» nevü hajó kapitányának utazásai és kalandjai.*» Irta *Mouton* Jenő, fordította *Sárossy* Bella, ki a Kisfaludy-társaság legutóbbi nagygyülésén pályadíjat nyert. Cougourdan Marius kalandjaiban fejezetről fejezetre változik a szinhely, változnak a szereplők, csak Cougourdan, a vén kalóz, vezér marad ugyanaz, ki kalandjait maga adja elő, sok helyt humoros és szatirikus túlzással és szépítéssel. A francziáknál közkedveltségűvé vált regény fordítására a jogosultságot lapunk szerezte meg és az érdekes szöveget a párisi díszkiadás eredeti illusztráczióival közöljük.

E. Kovács Gyula költeményei. E szép gyűjtemény koszorú, melyet kegyeletes kezek tettek le az elhúnyt sírjára. Kovács Gyula leányai, Ilona és Etelka adták ki e kötetet s dr. Ferenczi Zoltán írta meg hozzá szépen, tartalmasan a költő életrajzát. Az életrajz megkapó vonásokkal festi az idő előtt megszakadt, de mégis oly egész, oly bevégzett pályát, s azt a nagy szolgálatot, melyet ez a nemes becsvágytól sarkalt s testestől-lelkestől magyar művész nemzeti kulturánknak tett. Kovács Gyulában a költői hajlamok megelőzték ugyan a művészi hajlamok ébredezését, de az utóbbiak kaptak oly erőre, hogy csaknem egész lelkét betöltötték. A költészettől sem vett azonban soha búcsút; családi érzéseit, a természet iránt érzett erős szeretetét, a lét és nemlét fölött való tépelődéseit s művészlelke benyomásait örömest öntötte dalba. Kovács Gyula költészete nemes, emelkedett, lendületes s méltán őrzi emlékét annak a férfiúnak, ki annyi babért aratott erős művészetével a világot jelentő deszkákon. A kötetből, mely csinos kiállításban Kolozsvártt jelent meg, álljon itt mutatványúl halála esztendejében írt egyik tartalmas költeménye:

Kérdés.

A nap most is épp úgy lángol,
Szellő, lomb, mind úgy suhog;
A virágok illatától
Ma is épp úgy kábulok;

A GYŐRI ÚJ VÁROSHÁZA.

A kik az országban a városház-épületeket ismerik s látták Győr városának most épitett palotáját, mindnyájan abban a véleményben vannak, hogy ez egyike hazánk e nemű legszebb épüle-

Matray Lajos

---

ved

Vas Zsp ~~189~~ 1900.
1861.

Bisinger Józef
mellszobra Győr.

Alulírott megrendelem **dr. Bogyay Tamásnak** „A jáki apátsági templom és Szent Jakab-kápolna" c. műtörténeti könyvét, és kötelezem magamat az árnak legkésőbben a leszállításkor leendő megfizetésére (12 P).

Sorszám	Név	Foglalkozás	Lakóhely, utca	Példány szám	Összes ár
1	A jáki templomban fentitőt Nep. Szent János és Szent Anna szobrai (1902) cred.	Bogyay Tamás dr. A jáki apátsági templom és Szent Jakab kápolna. Dunaújtúli kemle 1944. 1-2. n. 61. l.			
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					

Mátrai Lajos

Alulírott megrendelem **Bogyay Tamás dr.**-nak „A jáki apátsági templom és Szent Jakab-kápolna" c. műtörténeti könyvét _____ példányban à 12 P. A megrendelt példányok árát legkésőbben a könyv leszállításakor fizetem.

Kelt _____, 194_____

Név: _____

_____

Foglalkozás: _____

_____

Utca, házszám: _____

_____

MARTINEUM RT., SZOMBATHELY

NYOMTATVANY

A DUNÁNTÚLI SZEMLE

Szerkesztőségének

SZOMBATHELY

Szent Imre-utca 5.

Mátrai Lajos György

l.

Ráth György 1896

159. l.

a modellt, figyelni, hallgatni és rajzolni, amíg a végén *igazat mond* és *jobb emberként* megy haza, felülmúlhatatlan élvezet nekem ...“ Pompás adalék ez nemcsak az *embernek*, de Simon György Jánosnak, a *művésznek* természetrajzához is. Aki így keresi másban az igazságot, az bizonyára az igazságra törekszik művészetében is, és aki jobb emberré akarja nemesíteni még azokat is, akiket a véletlen sodor elébe, az önmagát nyilván még szigorúbban neveli a jobb emberségre és a jobb művészetre.

Mondain élet? ... Ime, milyen ez az élet közelről nézve: „Nagyon szeretek tengerészekkel, halászokkal beszélgetni, festeni őket. Pompás emberek! És a munkanélküli tengerészek a dokkokban és *China Town*-ban, akik oly kifogyhatatlanok a gyönyörűbbnél gyönyörűbb elbeszélésekben. Azok a pofák! Az embernek megáll az esze! Öt pennyért egy liter nagyon rossz sört lehet kapni egy *pub*-ban, és csak ennyi az ára egy ötven perces gyönyörű történetnek. (Esetleg két liter, ha a tengerész kövér!) A

Mátrai Lajos

1.

Olay II.

301-1-

Magyar Mérnök-

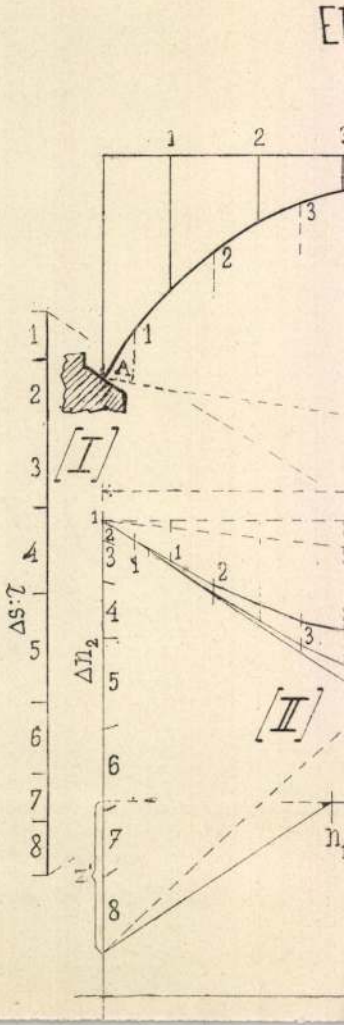

Mátrai Lajos

l.

Thirring Gusztáv dr

Sopron. Civitas fi-
delissima. Sopron
1925. 9. l.

Érkezett 1905 júl. 7.

606/1905 sz. (Pozsony, 1905 júl. 7.)

Albrecht János, muz. őr jelenti, hogy a Hummel-féle Zongora megvételére 400 K-val rendelkezik és kéri a vételár másik felének, ölamint a f. évi segély kiutalványozását.

(A pozsonyi városi tanácsnak. VII. 25. 400 K elküldetett VIII. 4. e. i. 366/904)

Mátrai Lajós

l.

Thirfeltödmántul

51. l - 60. l

TURÓCZI SÁNDOR KÖNYVTÁRA

HELYSZÁM: 342 N. H. 2.

SZAK: Szépirodalom

SZERZŐ NEVE: Boehn, Max von

FORDÍTÓ NEVE:

KÖNYV CÍME: Die Mode. Menschen und Moden im siebzehnten Jahrhundert.

KÖTÉS NEME: Papirkötés. ALAK: 8-r.

KIADÓ: F. Bruckmann ÉV: 1918. München

Mátray Lajos

wód.

Myskerně

58-C

Neuwald Illés utodai Könyvnyomda, Budapest.

1 Herich, Bronzmiwészetről

1 Ipolyi Arnold

1 Mátrai Tókönyv

1 Mihálik Textilanyagismi

1 Nyári, Dom zum Kaschau

1 Pekár, Diszitő motívu

~~1 Pétrik, Magyarország rom~~

1 Purgstaller, Szépészet

1 Thewrewk, H. Székely

1 Szendrey, Dürer Albert

1 Szikszay, Gyüjt. kiál

1 Vay, Nippon Aesthet

1 Végh, Dürer Albert

Mátray Lajos

Nobrász

l.

Közlezrkiáll

977 l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Mátray Lajos

Közlemények

1287. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" rt. t. Budapest — 435418

Mátrai Lajos

l.

Ráth György 1896

232. 8-

48

4

624

600 70 30

33600 3920 1680

30

Mátray Lajos

wód

Aliquis

41. l.

Mátrai Lajos György

l.

Forst Erzséb

13. l. 14. l. 15. l. 16. l.
18, 19. l. 21. l. 22. l.

XVI. tábla

BUDAPEST
12 II 13 10

Mátrai Lajos György

szobrász

Lyka München

58. l.

Az első négy termet rendezte:

felvinczi TAKÁCS ZOLTÁN,

az ötödik termet:

HUBAY ANDOR.

~~Hirsch Rezso épitéz~~ K

Matrai Lajos Gyés

Aj. Matrai Lajos

Szobrarok

erod

Magyar Palázatok

1903. 6 sz. 8–10 l.

30 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .....év

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

M.D.K.

Mátray Lajos tanár

A győri városházának az előcsarnokában elhelyezet
Bisinger-szobor Mátray Lajos alkotása.

Cikk: A győri uj városháza.

Vasárnapi Ujság 1900.47.évf.12.sz.
186-187.l.

M.D.K.

Mátray Lajos, szobrász

Készítette az aradi szinház (terv. Halmay) nérő teréner figurális szobrászi díszítését.

Bauzeitung für Ungarn, Bp. 1885. XIV. évf.

okt. 11. sz. 196 old.

M.D.K.

Mátrai Lajos, szobrász M.D.K.

Készítette az aradi szinház szobrainak és reliefjeinek mintáit, melyek a zenét és a táncot allegorizáljak.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1885. VI évf.

febr. 18. sz.

MDK

Mátrai Lajos, Szobrászm.

Anyai öröm. Gipsz szobor.

OMKT ált.reni. Brassói Képkiáll. 1890.máj. Kat. 26 old.

MDK

Mátrai Lajos szobrán

„Anyai örömök" c ~~kőrét~~ gipsz-szobrát dr Dirner

Gusztáv vette meg. 1889.

MDK-A-I - 1/2661.

MDK

Mátrai Lajos ~~fertő~~ nobrán

„Anyai öröm" c ~~képét~~ gipsz-nobrát megvettek.

1889.

MDK-A-I-1/2627.

MDK

Mátrai Lajos ~~[illegible]~~ kabrán

„Anyai örökü" c képét eladta. 1889.

MDK A 1 - 1/2640.

MDK

Mátray Lajos, szobrász

Pesti Vigadó szobrai. 1859-65.

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp.1942. Pázm.P.Tud.Egy. dolgozatai. 61.l.

Mátray Lajos

- Bokros Birman Dezső tanára volt

Említve: Maróti Géza, Mátray Lajos
Lehel Maria, Bernáth Aurél, Szőnyi
István

Souchy M. Emil: Szobrok és Ady port-
rék Bokros Birman Dezső művészetében

Irodalmi Szemle 1977/9 820. old.

MÁTRAI LAJOS GYÖRGY
SZOBRÁSZ

Tóth Vilmos: A budapesti Luther-emlékmű mestere

Népszabadság 2001 febr. 26, 28

ntézményekkel, a tudományos képzésben és
ommal ruházza fel ezeket.
Központ elkötelezett támogatója az
ársadalomtudomány meglévő centrumainak
zötti párbeszéd előmozdítása.

zési tevékenységet folytat. Legfontosabb
ialakítását tekinti, szorosan kapcsolódva a
áró társadalomtudományi szakembereknek
onferenciák, közös kutatási tevékenység

íván létrehozni, amely magában foglalja a
utatási és felsőoktatási műhelyeket, elősegíti
szehangolja ezek működését. Megszervezi
magyarországi tartózkodását, minél több
kutatás nemzetközi normáinak elsajátítását.
kutatási terveket dolgoz ki kutatók és
szok számára, és magára vállalja ezek
ányzataihoz kapcsolódó interdiszciplináris
lehetőséget biztosít a hazai és nemzetközi

Központ szerteágazó *kiadói tevékenységet*
gatásával született, illetve a doktorképzés
rendezvényein elhangzott előadásoknak,

Mátrai Lajos György
nottán-tanár

Méltatás

Remenyi József: Emlékeim a Teles műterenről
Művészet 1970. január – 15 lap.

MÁTRAI LAJOS, szobrász

Az Iparmüv. Iskolában Reményi József éremművész tanár ra volt. Állatszobrászt akart nevelni belőle. Kitömött madarakat mintáztatott vele. - E Reményi éremművészeti próbálkozásait nem nézte jó szemmel.
79. old. 2. jegyz

SOÓS GYULA: Reményi József éremművészete 79. old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LX-LXI. évf. 1961-1962.
Akad. Kiadó, Budapest. 1962

MDK

id. Mátrai, szobrász

a legnépesebb és egyik legkitünöbb szakosztályt - a szobrászatit- vezeti az ifju Mátraival együtt. Az ornamentális tervezések mellett a figurálisat is.ápolják.

Hamvay Ödön: Az iparmüvészeti iskola jubileuma. Müvész Ipar. 1905.nov.15. I.évf. 3.sz. 36.l.

id. Mátrai

mint idegen azaz nem helybeli szerepel a kiállitáson müveivel.

Mükiállitás Sopronban. 1899.ápr.3o.
Mücsarnok. 1899.16.sz. 243.l.

14.D.4

Mátrai Lajos
szobrász

Sámuel Korniel az Iparművészeti
Iskolában Mátrai Lajos növendéke
volt

N. Penrés Éva: Samuel Korniel
Művészet, 1965. november - 14 lap

MDK

Mátrai Lajos

Mátrai Lajos, Kisfaludi Strobl Zs. mestere

Müvészet XII. évf. 1913. 26. kép: 8.

MDK

Mátrai-Muderlak Lajos, az iskola kinevezett tanára

Iparműv. Isk. Évk. 1880-1941. Bp. 1942.
1936-37, 1940-41. tanévek tört.
8 1.

Mátrai Lajos szobrász MDK.

Győr, Kisfaludy Károly szobra 189o körül

Genth.Müeml.1959 I. 118

M.O.K.

Mátrai Lajos rovása

Sopron, Széchenyi István bronzszobra
Izsó M. vázlata után.
1897.

Gerth. Müem. 1959 I. 314

MDK

?átrai-Muderlak Lajos szobrász

O.M.Kir.Iparmüv.Isk. 1936-37 - 1940-41. tanéveinek tört. Iparmüv.Isk. Évk. 1880-1941. Bp.1942.
8 l.

14DK

Mátrai Lajos

mintázta Kisfaludy Károlynak a győri Köztársaság téren álló szobrát 1892-ben. (A térről a szoborral repr.).

Borbíró-Valló: Győr, Bp. 1956. 172. l.

MDK

Mátrai Lajos

mintázta Bisinger József carrarai márványmellszobrát. A szobor a győri Városháza előcsarnokában áll.

Borbíró - Valló : Győr, Bp. 1956. 263. l.

id.Mátray Lajos, szobrász

MDK

Az Országház épületét 253 szobor diszíti, közöttük az övé is.

Bajó Gyula:Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp.1942. Pázm.P.Tud.Egy. dolgozatai. /63.1.

MNK

Mátrai Lajos szobrásztanár 1900/1901

M.Kir.Iparművészeti Isk. 1936-37 - 1940-41. tanéveinek tört. Iparművészeti Isk. Évk. 1880-1941. Bp.1942.
11 l.

MDK

Mátrai Lajos

Magyar Iparművészet 1906. 88.l.

Mátrai Lajos

notrair

l.

Vallógyör

59. l –

M.D.K.

Mátrai Lajos, szobrász

műve a városligeti

u.n. mesekút.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1915.39.évf.

33.sz. 197.o. 7.á

MDK

Mátrai Lajos György

M.T.Akad. Széch. Muzeuma. 1902. máj. 1.

6 l.

hez intézett szerelmes levelének hű hasonmása van mellékelve.

A Budapesti Szemle juliusi kötetét *Zichy* Antalnak «A gr. Széchenyi Istvánhoz intézett megtisztelő levelekről» czimű dolgozata nyitja meg, melyet Széchenyi levelezéseinek újabb kötetéhez irt, s melyet a tud. akadémia februári ülésén olvasott föl. Azokat a leveleket ismerteti ebben, melyeket 1827—35 közt irtak Széchenyihez bámulói, tisztelői, a tanácsadók és kérők. Van köztük nehány, mely vagy az iró kiléténél vagy korjellemző vonásainál fogva érdekes most is, többi közt Kis Jánostól. *Nendtvich* Gusztávtól folytatását és végét veszszük Gaullieur franczia iró dolgozatai fordításának a «Kaliforniai tanulmányok»-nak, melyek az amerikai szellem erélyéről és kitartásáról sok jellemzőt mondanak. *Joób* Lajostól nagyobb czikk olvasható «A szocziálizmusról», melynek történetét Plato «Respublicája»-tól és Morus «Utopiája»-tól kezdve egész a mai korig kiséri, eszmei menetében, fejlődésében és az új korban oly fenyegető kiterjedésében. Ezt «Szuleiman» czímű keleti tárgyu elbeszélés követi, melyet *Bánfi* Zsigmond fordított franczióból Loti P. után, kit a napokban választottak a franczia akadémia halhatatlanjai közé. A szépirodalmi közleményekben még «A hírvivők», legifj. *Szász* Károlynak a Kisfaludy-társaságban felolvasott költeménye és *Lévay* Józsefnek Burns-fordításaiból a «Vadászdal» foglal helyet. *Telkes* Simon «Agyagipari tárlatunk»-ról ir részletesen. Végül az «Értesítő» következik, mely Raoul Chélardnak Magyarországról irt könyvéből mutat ki furcsaságokat; foglalkozik továbbá Suppan Vilmos pedagogiai jelentésével (az ifjusági testi neveléséről), Baksay Sándor «Szederindák» czímű új elbeszéléseivel; aztán pedig Felméri Lajos válaszol Pauer Imrének a könyvéről megjelent birálat következtében, valamint Pauer is nyomban megteszi észrevételeit e válaszra. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Az osztrák-magyar monarchia irásban és képben czimű vállalatnak most megjelent 123. füzete Magyarország III. kötetéből a 2. füzet, melyet egészen Budapest krónikájának folytatása tölt be. *Salamon* Ferencznek e jeles dolgozata a krónika szerény czímét viseli ugyan, mindazáltal a történetiró mesteri tollával fűzi egymáshoz a haladó idők egymásra következő eseményeit, melyek egészben véve azt a hatást teszik az olvasóra, mint valamely nagyon mély hátterű természeti tájkép a szemlélőre. A messzeség ködös kékje fokozatosan halványodik, s végre az előtér, — e dolgozatban a legújabb kor, — tiszta világosságban tárja föl előttünk még a részleteket is. A krónikás modor különben előadás tekintetében sem zavarja a dolgozat kerekdedségét és egységét. Valóban nem kis nyereség, hogy fővárosunk viszontagságos történetei ily tanulságos, tömör rövidségben s épen oly avatott kézből kerülnek az olvasó közönség elé. A füzetet, mint rendesen, szép rajzok díszítik.

A főváros multjára nézve igen érdekesek ezek az illusztrácziók, több egykoru képet ismertetvén meg. Ilyen Buda a XVII. század elején, Merian «Newe Archontologia Cosmica» czímű Frankfurtban 1636-ban megjelent müvéből; Budavár ostroma 1686, egykoru metszet után; (Lanfranconi Eneának a főváros részére ajándékozott gazdag metszet-gyüjteményéből); A keresztény hadak bevonulása Buda várába. 1686 szept 2-ikán, Herber Károly azon időbeli lotharingiai festő rajza után, az ő felsége bécsi palotájában levő szőnyegképről; Pest és Buda a XVIII. század elején Bél Mátyás 1737-ben megjelent müveiből; Buda és Pest a jelen század elején, az Artoria és társa bécsi műkereskedése által kiadott szines kép után pesti és budai polgárőrség (1793—1750) egykoru rajzok után Kimnach Lászlótól. Az ujabbkori illusztrácziók: Faragványos kövek Mátyás palotájából (jelenleg a nemz. muzeumban) Kimnach Lászlótól; a fehérvári kapu, Török Bálint nevének kezdőbetüivel, Dörre Tivadartól; a budavári jezsuita-lépcső, szintén Dörre Tivadartól; a pesti vármegyeház, Háry Gyulától; a pesti városháztér az 1838-iki árvizkor (egykoru rajzok után) Kimnach Lászlótól; a régi városház Budapesten, Nádler Róberttől. A vállalat Révai testvérek bizományában jelenik meg. Egy-egy füzet ára 30 kr.

Irodalomtörténeti közlemények, az akadémia támogatásával és dr. Ballagi Aladár szerkesztésében megjelenő új folyóiratból a 2-ik füzet hagyta el a sajtót.

Dr. *Lázár* Béla tüzetesen ir benne a «Gesta Romanorum» hatásáról a magyar költészetre. Szól benne az 1472-ben kiadott latin mese- és adomagyüjteményről, a szerzőjére vonatkozó homályos adatokról, s felsorolja a magyar irókat, a kik belőle merítettek. Ifj. *Kemény* Lajos XVI. századból való kassai városi emberekről emlékezik meg, kik latin verseket irtak, s korukban elég hatást tettek. *Szeremlei* Samu a «Nyelvtörténeti Szótár»-ból kimaradt régi magyar szavakat kezd közleni. Dr. *Váczy* János befejezi Ráday Gedeonról szóló tanulmányát, melyben a hatást vizsgálta, a mit Ráday Kazinczyra tett. Dr. *Versényi* György összeállítja azt a gyér számu adatot, melyre Simai Kristóf 38 évi körmöczbányai működésére nézve a körmöczbányai városi levéltárban akadt. *Angyal* Dávid befejezi Kisfaludy Sándor Petrarca-reminiszczencziáinak összevetését. *Négyessy* László azt fejtegeti: vers-e Petőfi «Őrült»-je s arra a következtetésre jut, hogy a költeménynek van versalakja, formája egy nyugot-európai schéma: az egyenetlen sorsu szakozatlan és rimtelen anapaesztizált jambus. *Ballagi* Aladár szerkesztő a jezsuita-rend most megjelent franczia nyelvű bibliografiájából kiirja a magyarországi jezsuita munkákra vonatkozó adatokat. *Bayer* József több levelet közöl, adalékul «Báró Wesselényi Miklós pesti szintársulatának történetéhez», melyben az 1807-iki színészháboruról, Rehák József ügyvéd és később szinházi plenipotenciárius viselt dolgairól, apró fondorlatairól, Ernyei Mihály igazgatósága tarthatatlanságának az igazi okairól, szóval a szintársulat ingadozó helyzetéről mindjárt a Pestre jövetel első éveiben nyerünk képet. *Koncz* József ifj. gróf Teleki Domokos saját levelével mondja el, mily véletlenül jutott a gróf 1798-ban a jénai ásványtani társulat elnökségébe. Könyvismertetés, kiadatlan levél közlése fejezi be a füzet tartalmát.

A történelmi tár, a történelmi társulat és a tud. akadémia történelmi bizottsága évnegyedes folyóirataiból a julius-szeptemberi kötet hagyta el a sajtót, számos eddig ismeretlen történeti kutfő feldolgozásával és közlésével. Pór Antal a Lipóczi Keczer-nemzetségről ír. A többi közlemények: Emlékek Barsvármegye hajdanából, közli Szerémi. Podolin történelme és okmányai, közli Wéber Samu. Erdély és a harmincz éves háború, közli Szilágyi Sándor. Regesták Erdély történetéhez, közli Barabás Samu. Csehországi regesták Prágában, közli Sasinek Ferencz. Ezenkivül müvelődéstörténeti adatok, vegyes közlések. Ára 1 frt. 30 kr.

A Balaton vidéke, irta dr. Sziklay János. A műnek most harmadik füzete is megjelent. Ebben a szerző befejezi a Balaton-vidék geglogiáját és áttér a földrajzi történetre, melynek fejezetei: «Az első települők.» «A vidék a rómaiak korában.» «A vidék a népvándorlás idejében.» Egyes füzet ára 40 kr, az egész munka ára 7 frt.

Tóth Kálmán életrajza. Melháné Szaák Lujza, kitől nem régiben jelent meg b. Jósika Miklós terjedelmes életrajza, most Tóth Kálmán költőnk életrajzával foglalkozik. Fölkéri tehát mindazokat, kik fölhasználható adatok, emléktárgyak birtokában volnának, legyenek szivesek azokat nehány napi használatra rendelkezésére bocsátani. Lakása: Kigyó-utcza 1. sz. a.

Kriza-Album. Kriza János néhai unitárius püspök és költő, az akadémia s a Kisfaludy-társaság tagja, a «Vadrózsák» összeállítója szülőházát emléktáblával jelölte meg 1882. év nyarán a kolozsvári unitárius főiskola ifjusága; elhatározta, hogy az emléktábla leleplezése ünnepén elmondott alkalmi ódát és beszédeket, ezek között Jakab Elek emlékbeszédét több kiváló iró, mint dr. Brassai Sámuel, Szász Károly, Kőváry László, dr. Szász Béla, Bodnár Zsigmond, Jékey Aladár, Fanghné-Gyujtó Izabella, Jakab Ödön, sat. művével együtt, kik Kriza János emléke iránt való kegyeletből közreműködésüket megigérték, diszes füzetben «Kriza-Album» czím alatt kiadja. A mű tiszta jövedelméből Kriza-alapot létesítenek, hozzá adva már az ünnepély alkalmával összegyült s jelenleg 246 frtot tevő összeget. Kamatait az ifjuság köréből hirdetendő szépirodalmi pályázatokra fordítja majd a kolozsvári unitárius főiskola. Az album negyedrét alakban, Kriza János arczképével, szeptember havában kerül ki a sajtó alul. Egy forinttal előfizethetni rá Kovács János unit. főiskolai igazgatónál Kolozsvártt.

Két új lap. A nemzeti demokrata munkáspárt heti közlenyének czíme «*A mi zászlónk*» lesz s első száma szombaton jelenik meg. A lap feladatául tüzte ki a magyarországi munkások érdekében küzdeni s rámutatni arra a helyes utra, melyen haladva a a munkáskérdés mihamarabb megoldható. — A «*Köztelek*», az orsz. gazdasági egyesület megindítandó új hivatalos lapja, október elsejétől kezdi meg pályafutását. A lapnak minden gazdasági ágra külön rovatvezetői lesznek. Hetenkint kétszer fog megjelenni s az egyesületi tagok ingyen kapják.

Uj zenemü. Rózsavölgyi és társánál közelebb *Szabados* Károlynak, a m. k. operában szép sikert aratott Vióra czimű balettjéből egy csinos keringő jelent meg, *Viora Valse* czimen. A keringőt zongorára Behr Ferencz irta át. Ára 1 frt 20 kr.

Megjutalmazott zenemű. Az országos magyar dal-egyesület az 1892-ben Budapesten tartandó dalünnepben éneklendő versenykarra jutalmat tűzött ki. A 24 versenyműközül a «Győzzőn a jobb» jeligéjű «*Ébresztőnek*» itélték oda egyhangulag a jutalmat. Szerzője *Poldini* Ede, a nemzeti zenede volt tanítványa. Megdicsérték mellette a «Honfi dal» és a «Panasz» czímű zeneműveket is. A *király-hymnusz* pályázatra, melyet ismételten tüztek ki, jun. 15-éig' mint határnapig 141 pályamű érkezett.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar földrajzi társaság a magyar tudományos akadémia segélyével az idén megkezdi a Balaton tudományos vizsgálatát. A ki küldött bizottság egyhangulag kimondá, hogy a meglevő meteorologiai figyelő állomásokon kivül Siófokon, Tihanyban, Bogláron, Badacsonyban, Kenesén és Türjén állít fel megfigyelő állomásokat, Siófokon és Keszthelyen párolgásmérőkkel. A műszereket Konkoly Miklós, a magyar királyi meteorologiai intézet igazgatója bocsátja rendelkezésre. A Balaton-fenék fölvételére nézve pedig emlékiratban keresi meg a társaság a földmivelési miniszteriumot. A növénytani vizsgálat ki fog terjeszkedni a hinárra nézve is, a mit az akadémia különösen kiván.

A Balaton-egylet újjáalakitása végett jun. 29-én népes értekezlet volt Balaton-Füreden, Fenyvessy Ferencz elnöklete alatt.

Székely Emil szolgabiró, mint az értekezlet jegyzője előterjesztvén Fenyvessy memorandumát, Svastics Benő zalai főispán, Purgly Sándor veszprémmegyei főjegyző, Csemeghy Károly kuriai tanácselnök, Szabó Imre orsz. képviselő, Bezerédj Viktor min. tanácsos, stb. hozzászólása után az értekezlet kimondotta: óhajtja, hogy a Balaton-egylet, mint önálló egylet, vidéki osztályok megalakításával továbbra is megmaradjon, de szoros kapcsolatban a dunántúli közművelődési egylettel, mint a többi dunántúli kulturegylet; e végből alapszabályai összhangzatba hozandók a dunántúli közművelődési egylet alapszabályaival; a Balaton-egylet elnöksége felszólíttassék, hogy az Anna-bál napján közgyülést hivjon egybe, mely az átalakulást kimondja, és az alapszabályokat letárgyalja.

Közgyülések. *Az orsz. tanár egyesület* idei közgyülése a jövő héten lesz Budapesten. Ez egyszersmind a 25-ik jubiláris közgyülés, melyre sokan készülnek Budapestre. — *Az orsz. tüzoltó szövetség* aug. 14-ikén Sopronban tartja közgyülését.

MI UJSÁG?

A király a hadgyakorlatokon. Szeptember hóban a nagy hadgyakorlatok Magyarországon Nagy-Tapolcsány és Nagy-Szombat közt lesznek, s megjelenik azon a király is. Főhadiszállásul *Galgóczon* gr. Erdődy kastélya van kiszemelve. Galgóczon lesznek Károly Lajos és Frigyes főherczegek is, Albrecht főherczeg pedig gr. Esterházy István nyitra-ujlaki uradalmában.

Haynald bibornok-érsek egészségi állapotáról már napok óta aggasztó hirek érkeznek Kalocsáról. A bibornokot, ki már régebben betegeskedik, szélhüdés érte s a halotti szentségekkel is ellátták. Életereje azonban visszatért, s a legutolsó hirek, melyek e hó 2-ikáról szólanak, megnyugtatóbbak.

A Balaton gőzösei. A Balatonnak immár négy gőzhajója van. Az érdekelt megyék támogatása lehetővé tette, hogy a balatoni gőzhajózás fejlődésnek induljon. Ennek az ünnepét ülték meg junius 28-án. Az ünnepélyre a fővárosból is sokat meghivtak s népes s válogatott társaság gyült össze Siófokon, hol a «*Baross*» új gőzhajó várt a vendégekre.

A «*Baross*» közlekedik Siófok és Füred közt, s ez a hajó is, valamint a többi, az új-pesti hajógyárban készült. Mindenik csavargőzös, tengeri hajók szerkezete szerint. Egy-egy hajón elfér 200 személy. Három hajó Fáy András regéjének, a «*Sió*»-nak főalakjai után van elnevezve: «*Kelén*» a pásztorrá lett herczeg, «*Helka*» pedig kedvese, leánya az ősz «*Rohan*»-nak ki Tihany várában lakik s kinek életére tör gonosz leánya Horka. Az új «Kelén» elkészülte óta jár már Boglár, Badacsony és Révfülöp közt; a «Helka» Siófoktól Keszthelyig megy, a kis «Rohan» pedig a balatonfüredi kirándulók rendelkezésére áll. A jun. 28-iki ünnepélyre reggeli 6 órakor külön vonat indult Budapestről. Ott volt Gerlóczy Károly polgármester is, Kenessey Kálmán hajózási főfelügyelő, több képviselő, miniszteri tisztviselő, hirlapiró. Siófokon várták a társaságot Veszprém, Somogy és Zalamegye vezérférfiai, a benczés-rend képviselői, főispánok, alispánok, megyei tisztviselők, a Stefániai-yacht-egylet. A csator-

nánál nagy tömeg hullámzott. Ott ringott a «Baross», a «Kelén» és a «Helka». A vendégeket Szarvassy Sándor, a balatoni gőzhajó-társaság igazgatója kalauzolta. Várták Baross minisztert is, de nem mehetett el. Tiz órakor indult el a «Baross», melyen gazdag villás reggelit szolgáltak. Egy óra alatt B.-Füreden voltak, hol zajos fogadtatás várt. Kovács Ábel fürdő-igazgató fogadta a vendégeket. A társaság megnézte B.-Füredet, a yacht-klub helyiségeit, azután *Vaszary* Kolos főapátnál tisztelegtek, ki mint a fürdő-tulajdonos rend feje, lakomát adott. Körülbelől másfélszázan vettek részt benne. Az első felköszöntőt *Vaszary* főapát mondta a királyra; gróf *Eszterházy* Mihály a távollevő Baross minisztert éltette, *Véghelyi* Dezső alispán a három megye képviselőit, a fővárosi vendégeket, *Svastits* Benő főispán a főapátot, *Tallián* Gyula somogyi alispán a yacht-egyletet, *Szabó* Imre országgyülési képviselő a sajtót; *Polonyi* Géza képviselő a fővárosiak. *Borostyáni* Nádor a hirlapirók nevében válaszolt. Lakoma után kirándulás következett a «Baross» gőzhajóval a zalai part felé, s a *rév-fülöpi* kikötő helyén, hol szintén ünnepélyes fogadtatás és szónoklat volt, valamint a *boglári* kikötőnél is, melyet Somogymegye építtetett. A szivesen fogadott vendégeket innen készen álló kocsik vitték a vasuti állomásra, honnan külön vonat indult Budapestre. A kirándulók meggyőződtek, hogy a Balaton regényes vidéke emelkedik, s a hajóközlekedés megnyilta egész új életet fog itt támasztani.

Kisfaludy Károly győri szobra. Győr városa szobrot akar állítani jeles fiának, Kisfaludy Károlynak s az e czélból alakult bizottság *Mátrai* Lajos György budapesti szobrász-tanárt bizta meg a szoborminta elkészítésével. A minta készen is áll Mátrainak rózsa-utczai műtermében. Egyharmad életnagyságban, álló helyzetben örökíti meg Kisfaludyt. Magyar ruha van rajta, s vállán köpeny. Jobbjában iróeszközt és baljában papirlapot tart. A talapzaton, mely gránitból fog készülni, babérág nyugszik. A mult héten egy bizottság szakértői szemlét tartott Mátrai műtermében s a mintát végleges kivitel végett elfogadásra ajánlotta a győri szobor-bizottságnak. Mátrai most Győrbe ment, hogy bemutassa a mintát, melyet közszemlére állítanak ki. A szobor a győri régi sétatérre jön, szemközt a szinkörrel s leleplezését a jövő év szeptember havára tervezik.

Az akadémia disztermének újabb falfestményéhez Lotz Károly még e nyáron hozzá kezd, s a jövő év májusáig, az akadémia nagygyűlésének idejéig el akarja készíteni. A festmény tudvalevőleg Mátyás királyt fogja ábrázolni tudósai körében, a renaissance, az irodalom föllendülése korát. A kath. főpapság áldozatkészségéből eddig már 3800 frt gyült össze a festmény költségeire.

Előadások a nemzeti múzeumban. A nemzeti muzeum tisztviselői Pulszky Ferencz igazgató elnöklete alatt értekezletet tartottak, melyen a közoktatásügyi miniszternek azt az óhajtását tárgyalták, hogy a nemzeti múzeum egyes táraiban vasárnaponként népszerü magyarázó előadásokat tartsanak a közönségnek. Hosszas eszmecsere után az értekezlet arra az eredményre jutott, hogy ilyen előadásoknak ilyen formában való tartása teljességgel lehetetlen, mert oly rendkivül szük a muzeum egyes táraiban a hely, hogy minden egyes látogatónak külön előadást kellene tartani. Az értekezlet e helyett inkább azt vélné, hogy az egyes tárgyakból külön helyiségben népszerü felolvasásokat tartanának, mint a hogy ezt Párisban is teszik.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK.

Azon t. olvasóinkat, kiknek előfizetése f. junius hó végével lejárt, megrendeléseik mielőbbi beküldésére kéri föl a kiadó-hivatal, nehogy a lapok küldésében fennakadás álljon be.

	egész évre	félévre	negyedévre
A Vasárnapi Ujság --- ---	frt 8.—	frt 4.—	frt 2.—
A Világkrónikával együtt	« 10.—	« 5.—	» 2.50
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok ---	« 12.—	« 6.—	« 3.—
A Világkrónikával együtt	« 14.—	« 7.—	« 3.50
Csupán a Politikai Ujdonságok	« 6.—	« 3.—	« 1.50
A Világkrónikával együtt	« 8.—	» 4.—	« 2.—

*

A Vasárnapi Ujság eredeti elbeszéléseket és életképeket, nagyobbrészt illusztrálva, közöl **Jókai Mórtól, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Gyarmathy Zsigánétól, B. Büttner Linától, Petelei Istvántól, Szivos Bélától, Szomaházy Istvántól, Kacziány Gézától, Kazár Emiltől, Törs Kálmántól**, stb. A külföldiek közül leginkább az angol, franczia, orosz szépirodalom jelesebb elbeszélői müveit mutatja be.

*

A «Vasárnapi Ujság» társlapjának, a most már 37-ik évfolyamában lévő **«Politikai Ujdonságok»**-nak rendes előfizetési ára egész évre 6 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr. A «Vasárnapi Ujság» előfizetői azonban egész évre 4, negyedévre 1 frtért rendelhetik meg. A «Politikai Ujdonságok» tehát nem csak aránylag, de általában véve is a legolcsóbb politikai lap az országban s a hetenkint megjelenő politikai lapok között egyuttal a legterjedelmesebb és legtartalmasabb is. Egyik héten másfél, a másikon két egész iven jelenik meg s e terjedelem lehetővé teszi, hogy ne csak a politikai, hanem általában az egész közélet nevezetesebb jelensegeire kiterjeszthesse figyelmét s hétről-hétre számot adjon mindenről, a mi az egyik számtól a másikig letelt idő alatt a bel- és külföldön fontos vagy érdekes történt. Igy egészíti ki a napok történetének előadásával a «Vasárnapi Ujság» közleményeit s folyton az események szinvonalán igyekszik tartani az olvasót úgy, hogy a napi lapok rendes olvasása nélkül is állandóan tájékozva legyen a világ folyásáról. A «Politikai Ujdonságok»-hoz minden második héten «*Magyar Gazda*» czimű, képekkel illusztrált gazdasági lap van csatolva, mely a mezőgazdaság, állattartás, gazdasági gépismeret, kertészet, szőlőtermelés és pinczegazdaság, baromfitartás, selyemtenyésztés, vadászat, konyha- és háztartás körébe vágó tájékoztató közleményeket s gyakorlati utasitásokat, hasznos tudnivalókat közöl a legjobb források után mindarról, a mi a külső és belső gazdaságra, annak mellékágai s általában az életmód czélszerű berendezése és kellemessé tételére vonatkozik. A «*Politikai Ujdonságok*» a «*Vasárnapi Ujság*»-gal együtt megrendelve egész hétre ellátják a házat a leggondosabban válogatott olvasni valóval olyan árért, a mely szerény voltával még a külföld kedvezőbb sajtóviszonyai között is feltünést keltene.

Az előfizetések a **«Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok» kiadóhivatalába, Budapest, Egyetem-utcza 4.,** küldendők.

HALÁLOZÁSOK.

Vérei József, az «Athenaeum» nyomdai társaságnak tizennyolcz évig vezető igazgatója, ki csak a mult évben vonult nyugalomba, meghalt jun. 27-én hajnalban, Budapesten, 56 éves korában. Mint egy nagy irodalmi és nyomdai társulat vezetőjének közel két év tized alatt tevékeny része volt a hirlap- irodalom és könyvkiadások mozgalmaiban, s érdeme, hogy a kiterjedt üzletet mindig eredménynyel intézte. Igazgatása alatt jelentek meg Petőfi és Madách müveinek újabb és részben fényes kiadásai, Kossuth «Iratai»-nak nagyérdekü kötetei. Tavaly sulyos szembaj bántotta, mely elmult ugyan, de Vérei visszalépett az igazgatástól s mint igazgatósági tag szerepelt tovább a társulat ügyeinek intézésében. Halálát pár napi gyöngélkedés után, szivszélhüdés okozta. Temetésén az irodalom is nagy számban volt képviselve, s a tisztelők koszorúi egészen elborították ravatalát.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Felsőeőri Pyrker Ambró, premonteri kanonok, a koronás érdemkereszt tulajdonosa, az országos levéltár tagja, élete 85-ik, papsága 58-dik évében, Jászóváron. — Székely Ádám, régebben városi levéltárnok, később pénzügyi hivatalnok, fia Székely Sárdornak, «A székelyek Erdélyben» czimű munka irójának, Kolozsvártt. — Id. Póka Károly, N.-Kőrös volt polgármestere, 68 éves. — Toncs Ferencz, uradalmi nyug. orvos, 69 éves, Szentesen. — Rácz János, görög keleti esperes Hátszegen. — Balkányi Deső, bankhivatalnok, 27 éves, Aradon. — Csobán István, városi képviselő, a ref. egyház presbitere, 71 éves, Debreczenben. — Molnár Elek, ügyvéd, 51 éves, Miskolczon. — Feuerstein Sámuel Ábrahám, rabbi és tanár Kőbányán, 47-ik évében. — Adda Tivadar lovag, vezérkari ezredes, Pozsonyban. — Dreihann Ferdinánd, nyug. főhadnagy, 37 éves, Kassán. — Gál Lajos, ügyvéd és uradalmi ügyész, 73 éves, Veszprémben. — Prohászka Ottó, fővárosi tanító, 31 éves, Szent-Endrén.

Szmrecsányi Dáriusné, szül. Rakovszky Petronella, kiterjedt család tisztelt tagja, 77 éves korában, Kis-Beszterczén és nagy részvét közt temették el a Rózsahegy melletti Kutiban levő családi sirboltban. — Dr. Erdélyi Pálné, szül. Péntek Rózsika, a fiatal irodalomtörténeti irónak s néhai Erdélyi János jeles eszthetikusunk fiának neje, 20 éves korában, tíz hónapi boldog házasság után, Budapesten. — Solymossy Lajosné, szül. Dávid Ilona, 31-ik évében, Székelyudvarhelyen. — Özv. Korbély Endréné, szül. Mehlschmidt Szidónia, 54 éves korában, Tóváros. — Özv. Gyöngyössy Alajosné, szül. büki Pákozdy Mária 66 éves, Budapesten. — Özv. Petrő Józsefné, szül. Ossikovszky Terézia, 58 éves, Miskolczon.

Szerkesztői mondanivalók.

Déva várán. Királyhymnusz. Sajátságos, hogy többen azok közül, kik a «M. Hirlap» népszavazata alkalmával Jókai királyhymnusza felett pálczát törtek, rosszabbnál rosszabb királyhymnuszokkal kopogtatnak be hozzánk. A «Déva várán» czimű vers valamivel jobb, de az is elég gyenge.

Kérdem tőled. Gombos Eszter. Egyiket sem használhatjuk; az első még csak tűrhető, habár akkor, midőn egy ismert népdalt, soronként szétbontva szőtt bele, nagyon rossz mintákat követett; Gombos Eszter azonban egészen gyönge kisérlet, a feladat nagyon meghaladta szerző tehetségét.

Hiába múltak el a századok. A másikat választottuk.

Páris. B. S. Magánuton válaszolunk.

A sovárgóhoz. Vigasztalás. A derült életbölcsesség mellett, mely bennük uralkodó, a költészet sugarai is meg-megcsillannak; de a kidolgozás egyenetlen, a vers nem egyszer meglankad, szóval elárulja a kezdőt, kinek a gyakorlat iskolájában még sokat kell tanulnia.

A szerelem (németből szabadon átdolgozva). Az eredeti sem ér valami sokat; a fordítás még kevesebbet.

Nem közölhetők: A keserű könytelés (?). — Halál után. Szent ligetnek zsenge csalogánya.

SAKKJÁTÉK.

1669. számu feladvány. Eisele H.-tól.

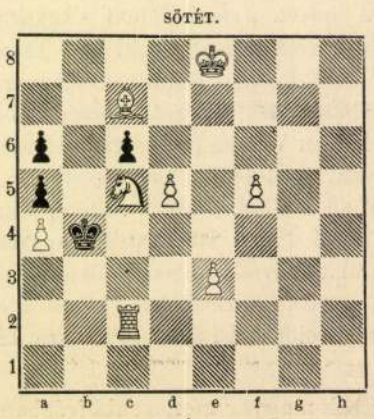

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1662. számu feladvány megfejtése.

Campbell J. G.-től.

Megfejtés.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a.*	*Sötét.*
1. Vh5—g6	f7—g6 : (a)	1. ---	---	f7—f6
2. Kb1—c2	t. sz.	2. Vg6—e4	---	t. sz.
3. Kc2—d3 : v. Fa5—b6 v. Hd8—e6 v. Hd4—b3 mat.		3. H v. B mat.		

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács József. — *Kézdivásárhelyt:* Győrbiró Gergely. — *Kecskeméten:* Balogh Dienes. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 25-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Eltörött a cseréptányér.*

HETI-NAPTÁR, julius hó.

Nap	*Katholikus es protestáns*		*Görög-Orosz*	*Izraelita*
5	V.	**D 7 Jézus sz.vér.**	**D 6** Sarolta	**23** F. Agrip. sz.	29
6	H.	Dominika sz. vt.	Izaiás	**24 Iván szület.**	30 R.-Ch.
7	K.	Willibald pk.hv.	Vilpolt	25 Febrónia s t.	**1 Tham.**
8	S.	Erzsébet kir.	Kilyén	26 Dávid rem.	2
9	C.	Veronika sz.	Ludovika	27 Sámson pap	3
10	P.	Amália sz.	7 fivér	28 Cyrus s Ján.	4
11	S.	Pius pp. vt.	Pius	**29 Péter és Pál**	**5 Sab. K.**

Holdváltozás. ☾ Ujhold 6-án 5 óra 15 pk. regg.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Selyem-grenadine, fekete és színes (esti világításhoz is minden színben) **95 kr.** egész frt 9.25 méterenkint (18 minőségben) — szállit ruhánként vitel- és vámdij-mentesen **Henneberg G.** (csász. és kir. udv. szállitó) gyári raktára, **Zürichben.** Minták postafordultával. — **Levelekre Svájczba 10 kr.-os levélbélyeg ragasztandó.**

M.D.K.

Mátray Lajos, szobrász

műve, feltehetőleg, a Feszl-féle pesti Vigadó földszint fölötti mellvéden elhelyezett hat figura egyike.

Dr. Radnai Lóránt: A pesti Vigadó

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp.1966. XXI. évf. máj. 20. sz.

915 - 919. old.

Matrai-Muderlak Lajos, szobrasz

Az ő vezetésével a növendékek az iskola három kapujának szobrászati kiképzését oldották meg. A homlokzatra nyolc sgraffito képet készítettek. 47.old.

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/oktatási rendszere és ~~formai~~ forrásai 37.old

Müv.Tört.Ert. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

IDB MÁTRAI LAJOS, szobrász

Kühmayer Róbert pozsonyi szobrászművész pozsonyi kacsás szökőkutja és idb. Mátrai Lajos bpesti, Városligeti Sió tündér szökőkutja közt rokonvonások vannak, de a kacsás szökőkut szikláin ~~mászkáló~~ nem sellők és nimfák másznak, de kacsákkal hancurozó meztelen kisfiuk/3/. A bronz fiuktok modellje az egyik pozsonyi elemi iskola 6-10 éves tanulói voltak. 15/303/. old.

SZIGETI ISTVÁN: Kühmayer Róbert szobrászművész érmei és plakettjei 15/303/. old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyüjtés köréből.
------ XVII. 1961. 17. sz. Bp.

Mátrai Lajos, szobrászművész

Horvay János szobrászművészt már gyermekkorában érdekelte a faragás. Rendszeres kiképzését a Pécsi Iparkamarának köszönhette, Budapestre küldte Mátrai iskolájába.

Pusztai József: Horvay János halálának 35 évfordulójára.
Dunántúli Napló, 1979. nov. 18.

Mátrai Lajos, szobrászművész

Pásztor János iskolái elvégzése után a budapesti Iparművészeti Iskolába jelentkezett, ahol Mátrai Lajos olyan nagy tehetségnek tartotta, hogy segédjének fogadta s Pásztorral készíttette el szegedi Vasvári Pál-szobrának két mellékalakját. (említve)

Sz. Kiss Katalin: Emlékezés Pásztor Jánosra.
Hajdú-Bihari Napló, 1981. május 24.

Mátray Lajos

Mátrai Vilmos: "Iskolai kiállitások" cimmel három kiállitást ismertet: A Képzőművészeti Főiskola és a Müegyetem a Nemzeti Szalonban, az Iparmüvészeti Iskola és a Felső Épitő Ipariskola saját épületében rendezett a növendékek ezévi munkáiból kiállitást.
Az Ipőrmüvészeti Iskola tanári kara:

Sándor Béla és Ujváry Ignác a festészetben, Mátray Lajos, Orbán Antal és Simay Imre a szobrászatban, Udvary Géza, Márton Ferenc, Stein János és Szent-Istvány Gyula a figurális rajzban vezeti a jövendő müvészeket.
A tárlatokat ismertető beszámolóban felsorolt müvésznévsort lásd: Márton Ferenc nevénél.

Élet, Bp. 1923.juli.1. XIV.évf. 13.sz. 309. lap

Mátrai Lajos, szobrász

A Budapesti Iparmüvészeti Iskola tanára volt. 1905-ben a szegedi Csáky Józsefnek tanára az iskolán. 137.old

Szelesi Zoltán: Párisba induló szegedi müvészek a század elején 131.old

A Móra Ferenc Múz. Évkönyve, 1969.- Szeged, 1969. Szegedi Nyomda

M4t

MÁTRAI JALOS, szobrász

Kilényi Gyula először egy aradi faszobrásznál tanúlt, majd Békéscsabán ,később Budapesten faszobrászként dolgozott a Thék bútorgyárban.-1901-ben beiratkozott az Iparművészeti Főiskolára,ahol Mátrai Lajos növendéke volt. 57.old

GOSZTONYI JÓZSEF: A .Szazadi magyar ér művészek külföldön 57.old

A Magyar numizmatikai Társulat évkönyve, 1971. köy. 1972.

Mátray Lajos szobrász

Az Ipartanodában 1886-87-ben a műfaragó osztállyal kapcsolatban díszítőszobrászati szakosztály is nyílott. Mátray Lajos tanár vezetésével.ahol nagyobb arányú építészeti díszítmények mintázását is tanulták.Feltehető hogy Abt is részesült ilyen kiképzésben. 315.old

Mendöl Zsuzsa: Apáti Abt Sándor és müködése a Zsolnay gyárban 315.old

A Jan.Pann.Múz.Évkönyve. XIX. 1974. Pécs

Mátrai (Muderlak) Lajos György

az Orsz. Mintarajztanodától 188o-ban különválasztva megszervezett Műfaragászati Műhely nobrán-faragó tanára volt.

Rónai György: Gondolatok művésznevelésünk intézményesi-tésének centenáriumán.
Művtört. Ért.1971.3.sz.2o4-212.1.

21o.1.

id. Miákrai Lajos (?)

készitette a pesti Vigadó szobrászati diszitésének
alábbi részeit:

Nőalak (külső)

Czagány István: A pesti Vigadó épülettörténete.
- Építud. 1970 /II.köt./ 1-2-sz- 173-268.l.

Id. Mátrai Lajos

Várdai Szilárddal, Rauscher Lajossal és Schikedáns Albert-
tel az iskola első tanárai közé fontosik.

Az O. M. Kir. Iparmüvészeti Iskola évkönyve 1934-36; 11. l.

MÁTRAI LAJOS GYÖRGY, szobrász

A Soproni Muz. grafikai gyüjteményében kb. 100 portré, sok Széchenyi ábrázolás.-Ezek jegyzéke:
21./.-Gróf Széchenyi István, egész alak.
Mátrai Lajos György szobormüve. S. 1879. máj. 23-án.
Metszette: Morelli Gusztáv.-acélmetszet.- 167. old.

ASKERCZ ÉVA-DAVIDNÉ: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafiaki gyüjteményének története 157. old.

ARRABONA, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MÁTRAI LAJOS, szobrász

Kilényi Gyula szobrászművész 1901-ben beiratkozott az Iparművészeti főiskolára. Itt Mátrai Lajosnál tanúlta a szobrászatot. 22.old.

SZIGETI ISTVÁN: Kilényi Gyula szobrászművész érmei és plakettjei 22.old.

AZ ÉRKM, Közlemények az éremgyűjtés köréből. XIX. 1965. 25.sz. Bp.

A Ratibor-baba. *László* Fülöp hamar érte el azt, a mire sok inséges piktor vágyvavágyik: népszerűvé lett a legfelsőbb tízezrek körében Drezdától Szófiáig. Egész galériát festett már össze csupa sokágu koronát viselő személyiségekből. Ezeket az arcképeket szorgalmatosan el szokta küldeni minden kiállításunkra, a közönség szereti őket, mert a közönség szereti azt a kifogástalan finom tónust, a mely eme tízezrek parkettjén otthonos s a melyet *László* Fülöp jó sikerrel tudott visszaadni arisztokrata arcképein. A tavaszi szalonban is féltucat ilyen festményt állított ki, a melyek az elrendezés és a tónus eleganciájában egyformák. Egy kis szőke hercegi babát választottunk ki közülök, hogy bemutassuk olvasóinknak: a legifjabb Ratibor-csemetét. A gyönge kis baba lágy formái nagyon szépen hatnak ebben az illuzion ruhácskában, szőke haja olyan aranyosan borul fejecskéjére, hogy szebb annál a koronánál, a melyet melléje pingált a heraldika. *László* legkedvesebb arcképe ez, tele van gyöngédséggel és eleganciával.

—

Paraszt-lóverseny. Van nagy készülődés a vármegyében. A gazdasági egyesület elhatározta, hogy a megye székhelyén lóversenyt rendez s arra készítik most a jó futó paripákat. A falvakban persze a paraszt lovak versenye okoz lázas izgalmat. Most mutassa hát meg a kevély gazda, hogy van miért kevélykednie! Majd kisül most, hogy van-e joga Tóth János gazdának az emberekkel csak úgy lóhátról beszélni (mert ha csakugyan olyan jó futósak a lovai, akkor van!) és Nagy Mihály gazda megérdemli-e azt a nagy hírt, mely a lovai révén éri. A híres gazdák izgatottak is. Hónapok óta futtatják, gyakoroltatják lovaikat és válogatják a lóra termett csikóslegényeket, a kikben megbíznak, hogy diadalra viszik paripájukat. A legjobb lovas kétségkívül az öreg Bálint, a madarasi csikós, a ki nem egy lóversenyen került már be elsőnek, de azért aggodalmasan vakargatja Tóth uram a füle tövét. Öreg már a legény, rozogák a csontjai, hej, ki tudja, rábízza-e kincsét, szemefényét, a Szellőt? Jobb lenne talán arra a nyalka ifjúra bízni, a ki olyan délcegen illeg-billeg a lovak közt. Az öreg Bálint észreveszi a gazda aggodalmát, egy kicsit elkeseredik és nem is nagyon kínálgatja magát. Hja, öregség, szomorúság. Mikor azonban a döntésre kerül a sor, Tóth uram a Szellőt mégis csak a Bálintra bízza. Nem is csalatkozik benne, mert a versenyen íme az öreg Bálint ott száguld a többi élén és a Szellő diadalmasan leveri versenytársait; a délceg csikóslegény pedig, a ki oly büszkén pengette a sarkantyúját, hátul poroszkál sereghajtónak. No, van is becsülete megint a Szellőnek, a gazdájának, meg az öreg Bálintnak. Ezt a lóverseny-jelenetet rajzolta meg *Pataky* László az *Uj Idők* számára igaz magyar alakokkal és megragadó vonásokkal.

MŰVÉSZET.

Széchenyi szobra. Sopron város megtisztelte magát azzal, hogy szobrot emel Széchenyi István grófnak. Utóhangja ez a millennáris nagy ünnepségeknek, a melyeknek sorából nem hiányozhatott a legnagyobb magyar ünneplése. Azokból a viharokból, a melyek fölszántották a század közepén Európa országait, az ő alakja megdicsőülten maradt ránk, mint a magyar teremtő erő, a magyar okosság és buzgalom szimbóluma. Ő tízszer kevesebb eszközzel és tízszer nagyobb eredménynyel plántálta be a nagy európai eszméket Magyarország földjébe, mint annak idején Nagy Péter cár az ő országába. Az ő programmja nem volt pillanatnyi programm,

hanem biztos út a nemzet szivós fejlődésére. Sopron hálásan emlékezett meg az ezredév nagy epokájában nagy grófjáról s gondoskodott róla, hogy alakja, a mely oly plasztik san domborodik ki a modern Magyarország történetéből, ép oly plasztikusan, erősen, elevenen álljon mi előttünk, a kiknek nem adatott őt szemtől-szembe látnunk. Sopron városa megbízta Mátrai szobrászt, hogy elkészítse Széchenyi István szobrát s a művész már végére is járt feladatának. Az új emlékmű fölavatását vasárnapra tűzték ki s mi örömmel adjuk közre ebben a számunkban a szobormű fényképét. Nem elseje ez Mátrai műveinek, tör.énelmünk, birodalmunk, művészetünk sok nagyságának emlékképe került már ki az ő műterméből. A soproni szobormű szerzője élete delét éli ez időben, pályáját Budapesten mint kőfaragó kezdte, később Bécsben mint fafaragó működött, míg annyi pénzt tudott összekuporgatni, hogy kiképeztetése céljából Párisba utazhasson. Itt szorgalmasan látogatta az estéli rajz- és mintázási órákat, a melyek egészen új világot nyitottak meg előtte. 1870-ben visszakerült Bécsbe, majd Münchenben kapott alkalmazást II. Lajos bajor király palotáinak diszítésénél. Ezekkel a munkáival vonta magára *Trefort* miniszter érdeklődését, ki azután ki is nevezte az iparművészeti iskola tanárává. Ez időtől kezdve teljes erejével művészetének élhetett, s egymásután alkotta meg nagyobb műveit: *Izsó* Miklós életnagyságon fölüli ülő márványalakját a kerepesi-úti temetőben; *Károli* Gáspár, az első magyar bibliafordító bronzszobrát (szintén ülőalak) Göncön; *Kisfaludy* Károly bronzemlékét (álló alak) Győrött. Ő mintázta a millenáris kiállítás *fontaine lumineuse*-ét, s vasárnap leplezik le Sopronban *Széchenyi* István gróf emlékszobrát. Legújabban a Győrött fölállítandó *Pálffy* és *Schwarzenberg* szabadsághősök emlékének tervezésével bízták meg. A Széchenyi-szobor egyike legkiválóbb alkotásainak. Leleplezése nagy ünnepséggel megy végbe közéletünk számos jelesének jelenlétében.

Népszínház. Az öreg Strausz még mindig komponál évenkint egy-két szép keringőt és mikor együtt van vagy féltucat, valamely házi szövegirójával operettszöveget csináltat hozzá. A keringők rendesen jók, a szöveg rendesen élvezhetetlen. Így a legújabb is, a mely *A májusi bor* (németül *Waldmeister*) cimü operett keretében három óráig változó szerencsével törekedik a közönség mulattatására. A *Waldmeister*, magyarul *közönséges erdei müge* illatos virág, a melyet borba tesznek, mitől különös, a németeknél nagyon kedvelt illata és zamata támad. Ezt a bort a második fölvonás végén iszszák hársfatéa helyett, a mi a szereplőkre nézve kellemes csalódás lehet, de humoros fordulatnak mégis gyönge. Szerepel azonfelül három szerelmes pár, a kiket a darab végén zenekiséret mellett eljegyez *Davis* úr, a szövegiró. Mérsékelt igényü színházlátogatók jól mulattak a darabon, de még a legnagyobb igényüeket is elragadta *Küry* Klára játéka és *Komáromi* Mariska éneke.

Pauli Rikárd. Mint tanár kezdte meg pályafutását, de fölfedezték benne a szép tenorhangot és éppen negyven évvel ezelőtt vitték a színpadra. Azon élt és működött egészen 1890-ig és nem volt olyan dalmű, a melyben nem szerepelt volna. Mikor hét év előtt visszavonult a színpadtól, Liszt és Erkel Ferenc rábeszélésére ismét tanár lett, de nem a filológiát, hanem az énekművészetet tanította azóta a zeneakadémiában. Most készülnek megünnepelni negyvenéves jubileumát, a

melyet friss egészségben és teljes tetterőben ért meg. A színpadi tehetség átöröklődött családjában, mert leánya, *Hentallerné* Mariska a legjobb magyar szubrettek egyike.

Uj Idők 1897. III. 22 z.

A teljes Petőfi.

Kár, hogy az *Athenaeum* lekésett vele a mult esztendő nemzeti diadalszekeréről, mert a milléniumi hangulatba pompásan beleillett volna ez a teljes Petőfi-kiadás. Még hogy hozzá Jókai írta az előszót, azzal a ragyogó, zamatos és a szívhez kaput nyitó módon, a mely az ő sajátja. Igaz ugyan, ő tiltakozik ebben a bevezetésben ama föltevés ellen, mintha a legnagyobb magyar lirikus költő rendszeres élettörténetét akarta volna megalkotni. De többet tett ennél: száraz adathalmaz és didaktikus széptani ismertetés helyett megfestette Petőfi képmását, azt a csodálatos portrét, a melynek hű visszaadása egyetlen festőnek, avagy szobrásznak sem sikerült a mai napig. Sokszor két-három mondásban föltárja egész lényét, milyenek például a következők:

— Petőfi egész ember volt; de egész költő is: s az ember és a költő úgy összefonva egymással, hogy semmi ellenmondó vonás nincs közöttük. Egész szívvel tudott szeretni, hölgyet, hazát, jó barátot és eszményképet. A kit egyszer a szívébe fogadott, azzal megosztotta mindenét; még a dicsőséget is. Hanem gyűlölni is éppen olyan egész szívvel tudott, s ahogy a szerelemben nem, úgy gyűlöletében sem ismert elérhetetlent . . . A magyar irodalomban egy egész új világot teremtett meg, mely kezdetben meglepett, gyorsan diadalmaskodott, végre eltakarta a régit, s hatása megmaradt mind a mai korig — s hiszem, hogy örök időkre. Petőfi a magyar népköltészet formáit, kifejezéseit, szó és szívjárását juttatta esztetikai tökélyre. A magyar népköltészet humorában, borongásában, képleteiben sajátszerü önalkotta jelleggel bir. Ez támadt föl Petőfi költeményeiben.

*

A teljes Petőfi-kiadás hat kötetből áll. Mindegyikhez jegyzetek vannak fűzve, a melyeket *Havas* Adolf írt, a ki kéziratok alapján rendezte sajtó alá ezt a kiadást. Megvannak benne a variánsok is a régibb kiadásokból, a melyek még akkor készültek, mikor mint az Úr szelleme a víz fölött, lebegett a cenzura a magyar irodalom fölött. Ez a zsarnok úr ma már detronizálva van és a költő igazsága, szelleme és szókimondása teljes jogába léphet.

Az ötödik és a hatodik kötetben megtaláljuk Petőfi prózai írásait is. Bár ezekben nem nyilvánul meg annyira óriási lángelméje, emberileg majdnem közelebb hozzák az olvasóhoz Petőfit. Látjuk szenvedéseit, vergődéseit, küzdelmeit és mintha a tilos gyümölcsnek édes ízét is megkóstolnók belőlük. Az a Petőfi, a ki a levelekből és ujságcikkekből hozzánk beszél, nem a magyar Tyrtaeus, a szabadságküzdelmek lantosa, hanem egy intimebb egyéniség, a kit nem csupán megbecsülünk, hanem szeretünk is.

S mivel az ő egyéniségének kiegészítője az a nő, a ki utolsó és legnagyobb szerelmét bírta, nagyon helyesen cselekedtek a kiadók, hogy fölvették a teljes kiadásba *Szendrey* Juliának Petőfire vonatkozó leánykori levelezését. Ennek fejében azonban szívesen elengedtünk volna egyetmást a prózai *fordításokból*. Mert hogy a *Coriolán*-tragédia átültetése érdemes munka volt, abban nem kételkedik senki, de már a Paul de Kock-féle elbeszélés fordításával csak kenyérkereső munkát végezett s nem éppen szívemelő tudat, hogy a nagy költő a mindennapi kenyér kedvéért ilyesmire is ráfanyalodott.

Hanem teljesség kedvéért, isten neki, kibékülünk azzal a gondolattal is, hogy volt idő, mikor Paul de Kock — táplálta Petőfit!

*

Éppen a napokban jelent meg egy másik könyv, vidéki ember írta, *Perényi* József. *Szemere* Miklós életrajza van benne, a költőé, Petőfi kortársáé. S abból a könyvből is meglátjuk, mily kevéssé értették meg Petőfit kortársai, mily kicsinykedéssel üldözték sokszor, mint állitották mellé a nemzeti elismerés állványára olyan embereket, a kik föl sem értek hozzá és mint kínozták sokszor a lelkét azzal, hogy készakarva félreértették legjobb szándékait. Nagy volt nekik az ő alakja, nem tudták beállítani apró társadalmi háztartásukba, kíméletlennek tetszett nekik igazságkimondó természete, a melynek minden vonása egy-egy támadás volt az ő síma hazugságukra és azért akarták elhitetni a világgal, hogy Petőfi poétának korántsem olyan nagy poéta, mint — Hiador. Ma nevetségesnek látszik ez az ungorkodás, de abban az időben sokan hittek benne, mert nem volt még teljes Petőfi-kiadás, mert összes műveiben nem látták még megtestesülve a költő nagy alakját.

Negyven esztendő kellett ahhoz, míg megszületett a teljes Petőfi-kiadás. Nehéz társadalmi és politikai vajudások előzték meg létrejöttét: örvendjünk, hogy legalább mi megértük és a nagy költő kincses bányájának teljességében gyönyörködhetünk. *T. R.*

Kitüntetés és etikett.

A Ferenc József szép rendjel, jó annak, a kinek van. De egy kissé általános rendjel, nem különös kitüntetés, mert igen sok polgártásunk van a birtokában. Kisebb rendü és olyan érdemekért is szokták osztogatni, a melyek nem annyira országos, mint helyi érdekűek. Ha egy iparos — tisztelet az iparnak — csinos munkát végez és ha a helyett, hogy krídát mondana, szépen fölgazdagszik, előkelő uraknak szállít és a főispánnal jóban van: kap, csak ne féljen, csak akarja, biztosan kap Ferenc József-rendjelet.

Ilyen iparosnak nézték Fadrusz Jánost is, Magyarország ezidőszerint első szobrászát, a ki Magyarország — legalább eddig — legjobb szobrát Pozsonyban nagy dicsőség és ünnepségek közepette fölállította. Adtak neki Ferenc József-rendjelet, akkor, a mikor ő alkotott. És a főispánt megtették kegyelmes úrnak, pedig ez csak reprezentált. Mi értelme van ennek? Azt mondják ez a spanyol etikett és az osztrák-magyar rendjelek rendje. Lehet. De vajjon lehet-e akkor az ilyen kitüntetéseket komolyan venni? Ilyen módon az egész rendjelezés célja magában van, statumokért, játék, semmi egyéb.

A kik értenek a dologhoz, azt mondják: Fadrusz nem kaphatott magasabb rendjelet, mert még nem volt neki semmiféle. Ez a felfogás korrekt — katonai szempontból. A tábornagy is közkatonaságon kezdi. Ámde, ha egy közkatona a harctéren kitünteti magát: előléptetik soron kívül. Fadrusz első monumentuma, a szép királyné: a művészet törzstisztjei közé emeli őt egyszerre. Mért szégyenitették hát meg azzal a kitüntetéssel, a melyet nem egyszer igazi művészembernek is, de közönségesen inkább derék kereskedőknek, ügyes édespálinka-gyárosoknak, egyenruha-szabóknak szoktak adni? A kereskedelemnek és az iparnak természetesen újra tisztelet, hanem a művészet mégis valamivel magasabb rendü dolog. Legalább annak tartja mindenki, kivévén ama copfos urakat, a kiknek egyenlő érdem: vigyázni, hogy a szobor talapzatára gyerekek föl ne mászszanak és megkomponálni, fölállítani egy gyönyörü monumentumot. Városi főkapitány és zseniális művész nekik mindegy, ha ugyan az első nem több.

Maga a szobrász azonban aligha elégedetlenkedik. Zsebre dugja a mit kapott és elgondolja magában: sebaj, a munka gyönyörűségéhez hozzátartozik ez a kis megaláztatás! Pardon, ez a kitüntetés. Mert ez a rendjel még is csak a felség nevéről nevezetik, tehát tisztelni kell és nem szabad elfeledni: I. Ferenc József sokkal szuverénebb és elfoglaltabb úr, minthogy törődhessék olyan kicsiny dolgokkal, mint egy művész méltó kitüntetése.

—

Vitam et sanguinem!

(Jelenet a pozsonyi koronázó téren.)

Mária Terézia lehajlik szilaj márványlováról és megszólítja a mellette álló nemes urat.

Mária Terézia: Mit olvasnak az emberek itt körösköril oly mohón?

Magyar nemes: Valami diariumot . . .

Mária Terézia: Aha, talán a Ráth Péter uram Hirmondóját, melynek még én adtam engedelmet, hogy Pozsonyban nyomathassák?

Magyar nemes: Nem fölség . . . Bécsi ujságokat olvasnak . . . Azt hiszem, a Magyar Kurirt, mely fölséged halála után hét esztendővel jelent meg Bécsben.

Kuruc vitéz (a királyné másik oldalán megszólal morogva): Ej dehogy! Ez a sok köcsögkalapos, plundrás magyar mind bécsi német ujságot betűz.

Mária Terézia: Vajjon mi lehet az, a mit oly nagy kíváncsisággal olvasnak?

Magyar nemes: Úgy gondolom, fölség, a vasárnapi ünnep leirását.

Mária Terézia: De szép is volt az! Be kár, hogy szép tollu magyar testőreim nem élnek! Mily pompásan megénekelték volna ők! Itt állt az egész nemzet ismét körülöttem! Az ország-

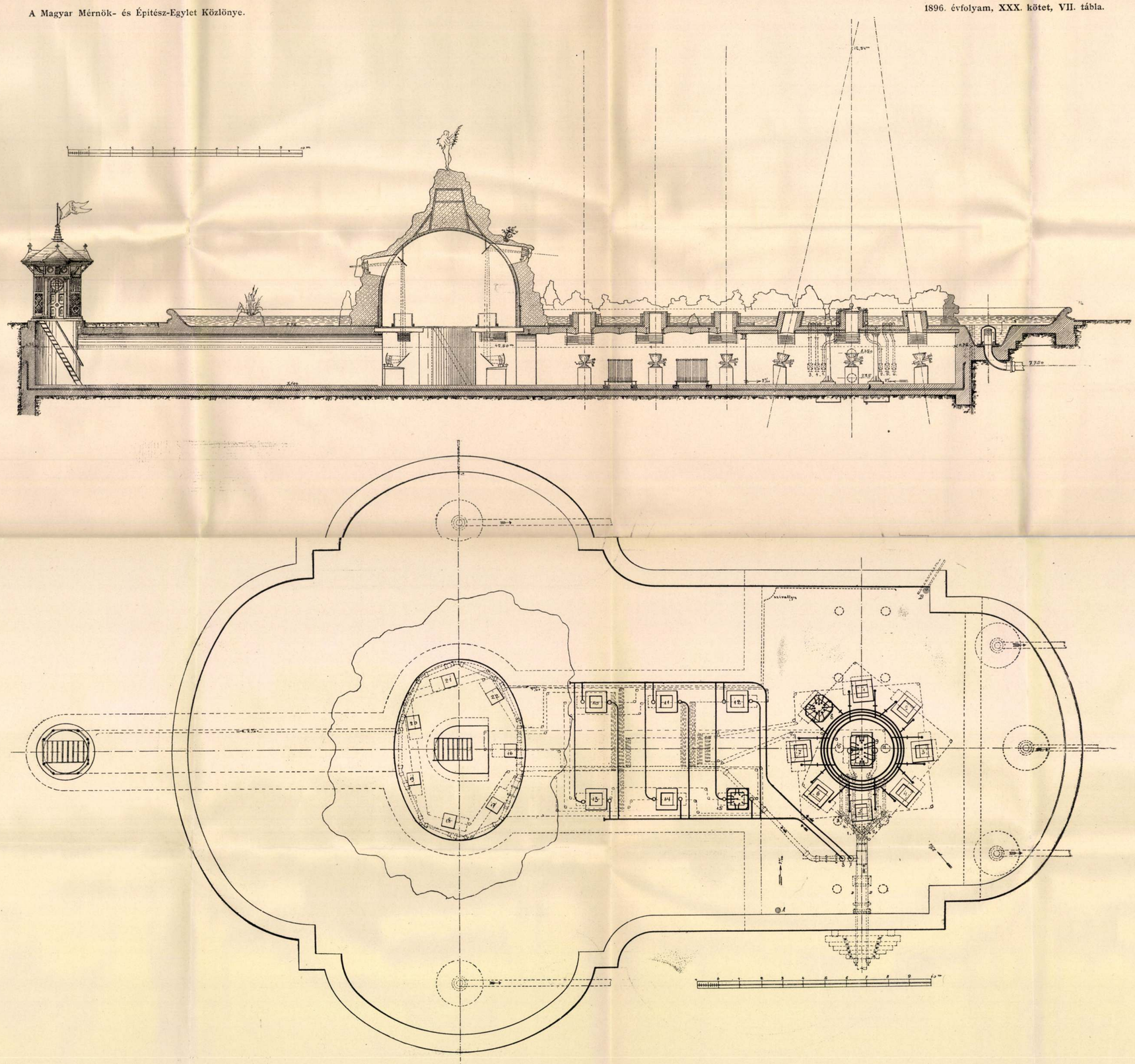

Az ezredéves országos kiállitás szines szökőkutjának hosszanti metszete és alaprajza.

zete harmonizál a lokomotív többi arányaival, mely minden részletében a szerkesztőnek közvetlenségre és egyszerűségre irányzó szándékát mutatja. A forgattyúk odorokban átkovácsolt acélöntvényből vannak készítve a minthogy e szerkezetben az acélöntvényt nagy mértékben használják. A gép gőzfűtéssel van ellátva.

XIV. a négycsatlós másodrangú lokomotív. Ez a lokomotív, melyet másodrangú hegyi vonalak részére 1896-ben építettek, legújabb tipusa e gépgyárnak és tulajdonképpen a XII. tipus modernebb kivitele, hegyi pályákra alkalmazva, szerkezetét a 26—29. ábra láttatja. A gép kéthengeres kompaund rendszerű, külső keretű 4 csatlós szerkocsi-lokomotív. Tengelynyomása egyenkint csak 10 *t*; azonban 40 *t* adhezió súlyával, mely 6250 *kg* vonóerő és aránylag nagy rostély és fütő-felszinnel bíró, 12 légkörnyomású kazánnal teljesen kihasználható; e tipus igen erősnek mondható. A kazán Becker-féle, amerikai füstszekrénynyel és Prüssmann-féle kürttel. A keretkivágások acélöntvény merevítései, hasonlók a nagy lokomotívéhoz, keresztkötéssel ellátvák ugyan, de ék a nagy vezetékfelszinek miatt itt sincsen. A Heusinger-Walschaert-féle vezérművet emeltyű kormányozza. Az indító készülék független a kormányműtől, a kormánygerendely osztott úgy, mint a kiállított III*q*. lokomotívé. A két középső tengely tartórugói himbával vannak összekötve, a hátsó tengely tartja a tűzszekrényt. A hajtórúd hajtja a 3-ik tengelyt éppúgy mint a IV*c*.-nél; keresztmetszete I forma, a kapcsoló rudaké egyszerű négyszög. A forgattyúk anyaga odorokban átkovácsolt acélöntvény. A tolattyúkat a Borries-féle tehermentesítéssel látták el. A lokomotív gőzfűtéssel van berendezve.

Végül a II. táblázatban összeállítjuk a kiállított lokomotívok főméreteit a magyar államvasutak gépgyárától szívesen rendelkezésünkre bocsátott adatok alapján.

Az 1896. évi ezredéves országos kiállítás színes szökőkutja.

Az első színes szökőkutat *Gallavay and Sons* cég az 1885. évi londoni kiállításon mutatta be s noha ennek sokkal csekélyebb fényerőssége és színhatása volt, mint a későbbi kiállításokon bemutatott színes szökőkutaknak, mégis a kiállítás területére ez vonzotta legjobban az esti közönséget. Ez idő óta még egyetlen nagyobb kiállításon se kiányzott a színes szökőkút, melynek látványos volta mindenütt megnövelte az esti korzók közönségét. A legszebb és legnagyobb e fajta kút volt az, melynek játékában az 1889-iki párisi világkiállítás közönsége gyönyörködött.*

Az ezredéves országos kiállítás építkezése folyamán 1894-ben a *Ganz és társa* cég azzal a tervvel járult a kiállítás igazgatósága elé, hogy a kiállítás korzóján színes szökőkutat állít fel. A tervet csekély változtatással csakhamar elfogadták, mire a nevezett cég hozzá fogott annak megvalósításához. A kút szoborcsoportozatának elkészítésével *Mátrai* Lajos szobrásztanárt bízták meg, ki annak tárgyául a Sió tündére című regét választván, feladatát az 1. ábrabeli szoborcsoportozat alakjában oldotta meg. A cinkből öntött tündérek és egyéb alakok a szikla előtt játszó sugarakkal és a szikla oldalából kitörő forrásokkal gyönyörü képet alkotnak, csak egyet sajnálhatunk s ez az, hogy a kút fekvése nem a legszerencsésebb. A frankfurti és a prágai kiállítások színes szökőkutjainak hatása tetemesen nagyobb volt, mert magasabb helyen feküdtek, azonban ilyen hely a kiállítás területén nem akadt.

A kút építését 1895. augusztus 25-ikén kezdték el és 1896. év februárius havában fejezték be. Az építkezés sok nehézséggel járt, mert a Városligetnek azon a helyén, a hol a kút áll, körülbelül 1·5 *m* mélyen a talaj felszine alatt már víz fakad és 3 *m* mélyen futóhomok réteg terül el. A mondott okokból csak erős szádfalak segítségével sikerült az alapozás és a felfakadó vizeket 3 hónapon keresztül, három lóerejű szivattyú emelte ki.

A kész kút hosszanti metszetét és alaprajzát a VII. tábla láttatja.

Ebből az tetszik ki, hogy a kút fedett részét a 15.6 *m* hosszú és 9.6 *m* széles nagyobb kamara, a 10 *m* hosszú és 6 *m* széles kisebb kamara, a 8.3 *m* hosszú és 6.2 *m* széles elliptikus kamara és a 15 *m* hosszú és 2 *m* széles folyosó alkotja, melyet a lejáró akna faházával lépcső köt össze. A nagy kamarában 10 öntöttvas oszlop tartja a fedelet.

A négy földalatti helyiségnek és az oszlopoknak alapfalát a szádfalak beverése után egyszerre építették s midőn azok 1.5 *m* magasságig készen voltak a nagyobb és kisebb kamarát bétonozták ki, még pedig két rétegben, melyeknek vastagsága 30 és 20 *cm*, a bétonkeverék aránya meg 1:5-höz volt. Mintegy három hét mulva a a 20 *cm* vastag réteg elég erősnek látszott arra, hogy megkezdjék a második réteg felrakását. E célból először 3 réteg aszfalttal itatott izoláló nemez lapokat terítettek a 30 *cm* vastag bétonrétegre s ezt 20 *cm* vastag bétonnal (1:4) fedték be, egyben pedig elzárták a folytonos szivattyúzással ártalmatlanná tett három forrást. Két nappal e munka végrehajtása után a nagy kamara bétonfenék lapja mintegy 14 *cm*-nyire emelkedett fel s a keletkezett repedésekből víz áramlott ki. A folyosó fenéklapja is meghajolt s itt-ott megrepedt. Ennek a jelenségnek oka az volt, hogy a 30 *cm* vastag háromhetes betonréteg elég erős volt ugyan a saját sulyának, az aszfaltlemezeknek és a 20 *cm* vastag bétonlapoknak tartására, de nem volt elég erős arra, hogy a talajvizek mintegy 0.2 *kg* *cm*^{2}-kinti nyomását kibirja.

A felső bétonlap az átló irányában szakadt el, miközben a 3 izoláló aszfaltnemez-lap is megsérült; tehát a bajhoz még az is járult, hogy a két bétonréteg között rosszul szigetelő réteg keletkezett; vagyis az izoláló lapok teljesen feleslegessé váltak.

A felemelt fenék lenyomása céljából ennek felszínére 1500 *q* kavicsot terítettek, vagyis annyit a mennyi becslés szerint a talaj víznyomása lehetett. A fenék csakugyan néhány *cm*-nyit sülyedt, azonban midőn 3 hét elmultával az oszlopok beállítása és a boltozat elkészítése céljából a kavicsréteget elhordták, kitűnt, hogy a fenék kihajlás nem simult el teljesen és az átló irányban keletkezett szakadások résein sok víz áramlik ki. A 20 *cm* vastag fenék bétonréteg a szakadások következtében 4 háromszögalakú darabra vált, melyeknek alapvonalai az oldalfalakkal függtek össze. Ezeknek a lapoknak összekötése s ezzel egyetemben a talajvíz elfojtása úgy történt, hogy a rések széleit farkas-

* Ennek leírását lásd a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyének 1889. évi XXIII-ik kötetében 535—546. oldal.

MMÉE Közl 1896.

fog alakúra fölvágták és aztán bétonnal (1:2) kitöltötték. A kút további építésekor a nyert tapasztalatot értékesítették is olyformán, hogy a földdel érintkező alapfalazatot bordákkal egymáshoz kapcsolták és a földdel érintkező bétonlapokat is bordákkal merevítették, illetőleg tartószerű bordákkal a falazathoz kötötték. Az említettük munka végrehajtása után a kamarákat 10 *cm* vastag bétonvakolattal (1:2) fedték be, még pedig oly formán, hogy a fenéklap az egyik sarok felé lejt. Ide gyűlnek össze a szivárgó vizek, melyeket elektromossággal hajtott szivattyú befalazott gázcsövön keresztül a legközelebbi csatornába nyom.

A sziklákat Monier rendszere szerint készített fél ellipszoid-alakú kupola tartja, melynek nagy tengelye 8·5 *m*, kistengelye 6·2 *m* magassága 4·6 *m* és vastagsága mintegy 12 *cm*.

A leírt munkákhoz összesen 890 m^3 betont használtak fel 1:6, 1:5, 1:4 és 1:2-hez való keverő arány szerint készítve. A boltozatba 11000 *kg* súlyú vastartókat építettek be, melyeknek legerősebbje 300 *mm* magas volt.

A fél ellipszoid alakú kupola tartja a salakbétonból készített szikladarabokat. A világító aknákat is ebből az anyagból készített sziklák körítik.

*

A színes szökőkút gépészeti berendezése hidraulikus és elektromos részből áll, melyhez a színjáték létrehozására való optikai készülékek sorakoznak.

A hidraulikus rész gépészeti berendezését 2 Worthington felé gőzszivattyú alkotja, melyek percenkint 12000 *l* vizet szolgáltatnak átlag 45 percenkinti fordulatszám mellett, miközben a vízsugár nagysága szerint 1—6 *atm* nyomást fejtenek ki. Ezek a szivattyúk a vizet a kút medencéjéből 5 szívófejen át 500 *mm* bő és 500 *m* hosszú csővezetékbe szívják és 400 *mm* bő s ugyancsak 500 *m* hosszú csővezetékbe nyomják, melynek a kamarába való betorkolása a VII. táblában előtűntetett alaprajzból világosan kitetszik. A szóban forgó csővezeték helyszínrajzát a 2. ábra láttatja. Ez a főcső a kamarában, több mellékcsővé ágazik szét, melyek a vizet a szökőkút egyes részeihez juttatják. Ezek közül egy cső az elliptikus alaprajzú kamarában levő cső-

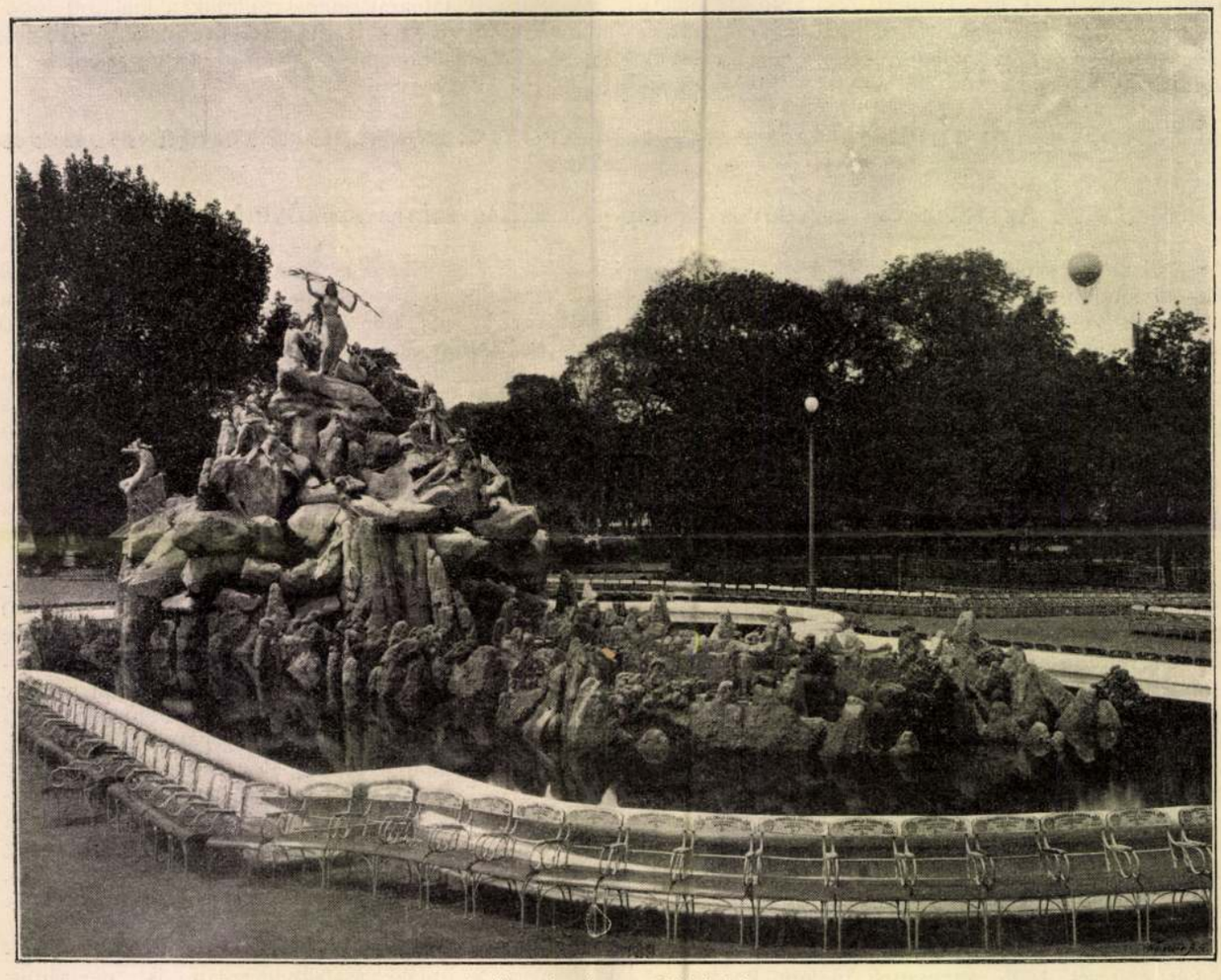

1. ábra. A szines szökőkút képe.

gyűrűbe torkol, mely 7 darab $2^1/_2$ hüvelykes cső segítségével a kupolába erősített 7 elliptikus szájzót látja el vízzel; ezek alkotják a sziklából előtörő 7 parabolikus sugarat. A víz medence vízsugaraihoz és vizsugárkévéihez szintén gyűrűs csővezeték szolgál, ugyhogy a vizsugarak játékát a kamarákból könnyen igazgathatják, csupán a parabolikus sugarakat nem módosíthatják; ezek csövei állandóan nyitva vannak s úgyszólván a csövezetek biztosító szellentyűit alkotják, mert emelkedőnyomás esetén több vizet lövelnek ki.

Megjegyezzük, hogy a budapesti tapasztalatok szernt a vékony lapos vízlepel a belsejére eső fényt jobban és biztosabban viszi el és reflektálja, mint a kerek vagy elliptikus üres vagy telt sugár.

A szökőkutakat tápláló csővezeték két főcsoportra oszlik. Az egyik az elülső fő- és ezt körítő 8-, a másik a szikla előtt elhelyezett közbülső 6 világító aknához szolgál. Mindegyik aknából egy központi vízsugár s ezt körítő sugárkéve szökik fel. Az utóbbiakat vagy finom vízsugarak vagy pedig rozetták alkotják, oly formán, hogy e sugárkévék és a rozetták váltakozva működhetnek.

A parabolikus reflektorok gyújtópontjához igazítvák, a 150/14 és 250/21 *mm* méretű szénpálcák, még pedig oly formán, hogy a 3—5 *mm* hosszú fényív éppen a gyújtópontban van és a pozitív szénpálca krátere a kút boltozata felé néz. A szénpálcák kissé ferdén fekszenek és végük egymás fölött van. Az összes lámpások kézzel szabályozhatók és porcellán szigetelőkön nyugvó fatalapzaton állanak.

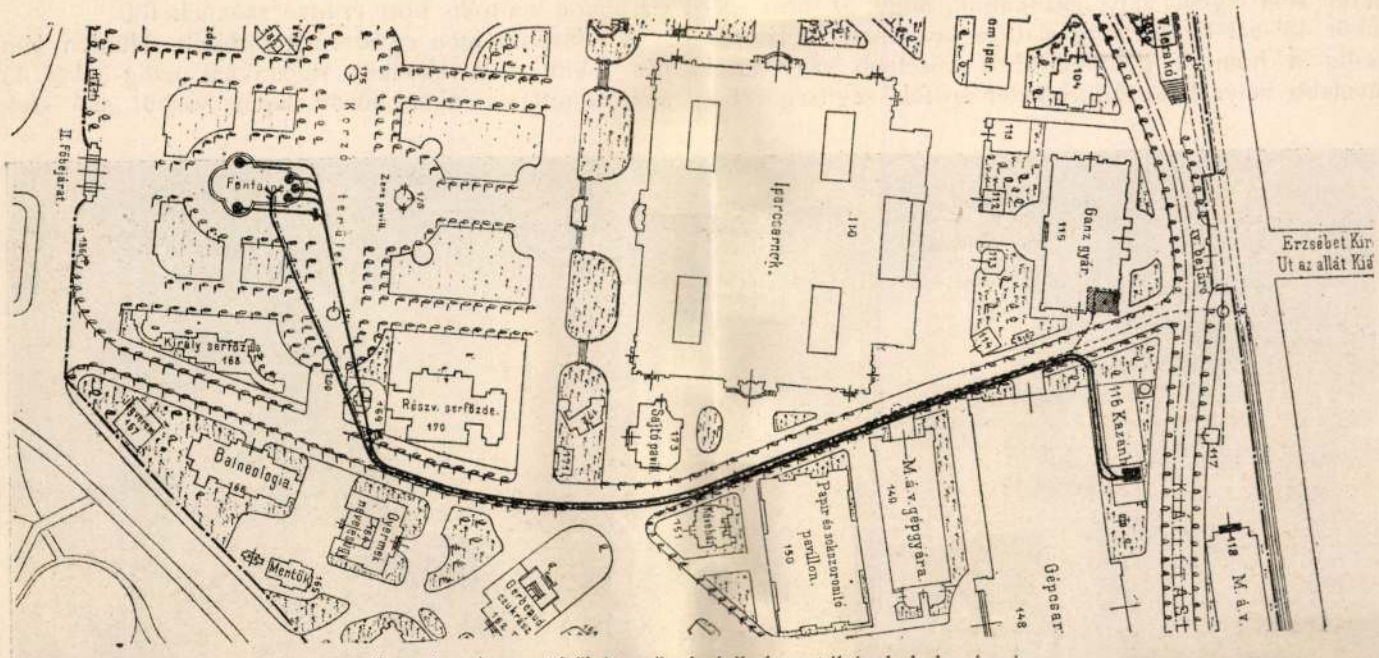

2. ábra. A színes szökőkút cső- és kábelvezetékének helyszínrajza.
A teljes vonal a szívó- és nyomócsövet, a pontokkal szakgatott pedig a kábelt jelenti.

A 2. 4. 6. 8. 11. 13. és 15. aknának csak sugár, az 1, 3. 5, 7. 10. 12. és 14. aknának csak rózsa, a 9-nek pedig rózsa és sugár kévéi vannak.

A csapok is számokkal látvák el. Az 1-es számú a 9-es akna sugarához a 2-es számú ugyanennek sugárkévéihez, a 3-as számú az 1. 3. 5. és 7. aknák sugarához a 4-es számú ugyanezek sugárkévéjéhez, az 5-ös számú a 2. 4. 6. és 8. aknák sugarához, a 6-os számú ugyanezek sugárkévéjéhez, a 7-es számú a 11., 12., 13., 14. és 15. aknák sugarához és a 8-es szám a 11, 12, 13, 14. és 15. aknák sugarához és a 8-as szám ugyanezek sugárkévéjéhez szolgál. E csapok előtti csőágba biztossági szellentyűt is igtattak.

A szükséges víznyomás 3 *atm*, ily feszültség mellett a 9-es számú akna 3 *cm* bő szájzójának kiszökő vízsugarát 3 szinűre festhetik, azonban rendszerint 5 *atm* nyomással dolgoznak.

A vízsugarak és kévék megvilágítására szükséges villamos áramot a Ganz és Társa cég pavillonjában levő két darab C_{60} és egy darab C_{100} jegyű egyenáramú gépek szolgáltatják, melyek 66000, illetőleg 100,000 *W* energiát fejtenek ki. A két C_{60}-as gép tartalékul szolgál, mindegyiket közvetetlenül kapcsolt 75 lóerejű Ganz-féle gyorsan járó gőzgép hajtja. Ezek képét a 3. ábra láttatja. A C_{100}-as gépet szintén közvetetlenül kapcsolt 160 lóerős gőzgép forgatja. A gerjesztett áramot a 2. ábrában pontozva előtűntetett 2 szál 150 mm^2 keresztmetszetű rézdrót vezeti a kút kamarában levő s a VII. táblában, valamint a 4-ik szövegábrában előtűntetett reflektorokhoz. Négy reflektor egymás után szeriesbe kapcsolva 300 *V* feszültségi áramot kiván és egy szeriesnek 42 *A*-nyi áramerősség kell. A reflektorok ellátvák előkapcsoló ellentállásokkal.

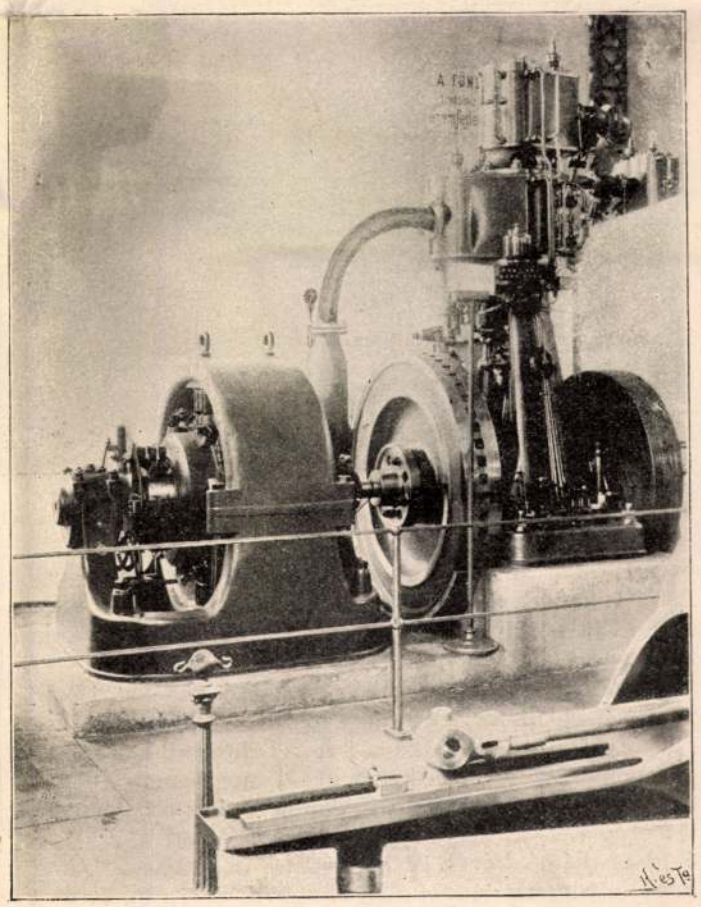

3. ábra. Az 1896. évi ezredéves országos kiállítás szines szökőkútjához tartozó egyik C_{60} jegyű dinamógép.

A parabolikus sugarak reflektorai gömbalakúak s a szénpálcák közel függőlegesen állanak. A konvergáló sugarat 45° alatt állított tükör veti a sugár szájzója előtt álló és szintén 45° alatt helyezett tükörbe, olyformán, hogy a folytonosan kuposodó elliptikus sugárnyaláb az elliptikus szájzóba illik.

Mivel a lámpás, a homorú gömbtükör és az egyik síktükör közös vaskereten állanak, melyet csuklók körül forgó második vaskeret tart, az egész rendszert kézi kerék segítségével úgy igazíthatjuk, hogy az alsó síktükör 45°-nál kisebb szög alatt is beállítható, a lámpás pedig a homorú gömbtükörhöz közelebb vagy ettől távolabb helyezhető. Mikrometer srófok segítségével a szénpálcákat a sík tükörtől jobbra-balra, előre vagy hátra tolhatják, ezenkivül gondoskodtak a felső tükörnek és a parabolikus sugár szájzójának tetszés szerinti beállításáról is.

A reflektorok felett látható világító aknákat 15 *mm* vastag üveglap zárja el, mely fölé a szökőkút vízlövellő szájzója vagy rozettája hajlik. A reflektorból kiáramló és a reflektor előtti színes üvegekkel megfestett villamos fény áttör a 15 *mm*-es üveglapon és az utjába talált vízcseppeket és sugarakat megfesti. Mivel a 2., 4., 6., és 8-as számú kévék és vízsugarak úgy állítvák, hogy a fő vízsugarat 12 *m* magasságban, az 1., 3., 5. és 7. számú kévék és sugarak pedig olyképp, hogy azt 21 *m* magasságaan keresztezik s mert az említett világító aknák reflektorai is e vízsugarak irányában lövelik ki a fényt, a közbülső fősugarat háromszinűre festhetik. Az első harmadát a saját két lámpása, a második harmadát a 2., 4., 6. és 8-as aknák lámpásai és a harmadik harmadát az 1., 3., 5. és 7-es számú aknák lámpásai festik és világítják meg. Azonban megjegyezzük, hogy a fő vízsugarat a mellék vízsugaraknak metszeniök nem szabad, mert különben a közbülső sugár szétpermetezne; ezért az 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7 és 8-as aknák vízsugarai centrális kört érintve szöknek föl.

A színváltás igen egyszerűen történik. Minden lámpás fölött, a parabolikus sugaraknál pedig a két 45° alatt állított sík tükör között, lapos vasból való szekrények vannak, melyekbe apró görgőkön futó 5 darab keret mozoghat. Mindegyik keretet ólomból való ⊥ alakú rúddal 9 négyzetre osztották fel, melyeknek oldalhosszúsága 160 *mm*. Ezekbe a négyszögekbe vannak a színes üvegtáblák. A nagy hőségben könnyen elpattanó üveglapok darabjainak leesését a keretek aljára kifeszített 5 *cm* nyilásbőségü drótháló akadályozza meg.

A legalsó keretben vörös, a másodikban sárga, a harmadikban zöld, a negyedikben sötétkék és a legfelsőben világos kék üvegek vannak.

A 2. 4. 6. és 8-as keretet
az 1. 3. 5 és 7-es „
a 11. 13. és 15-ös „
a 10. 14. és 12-os „

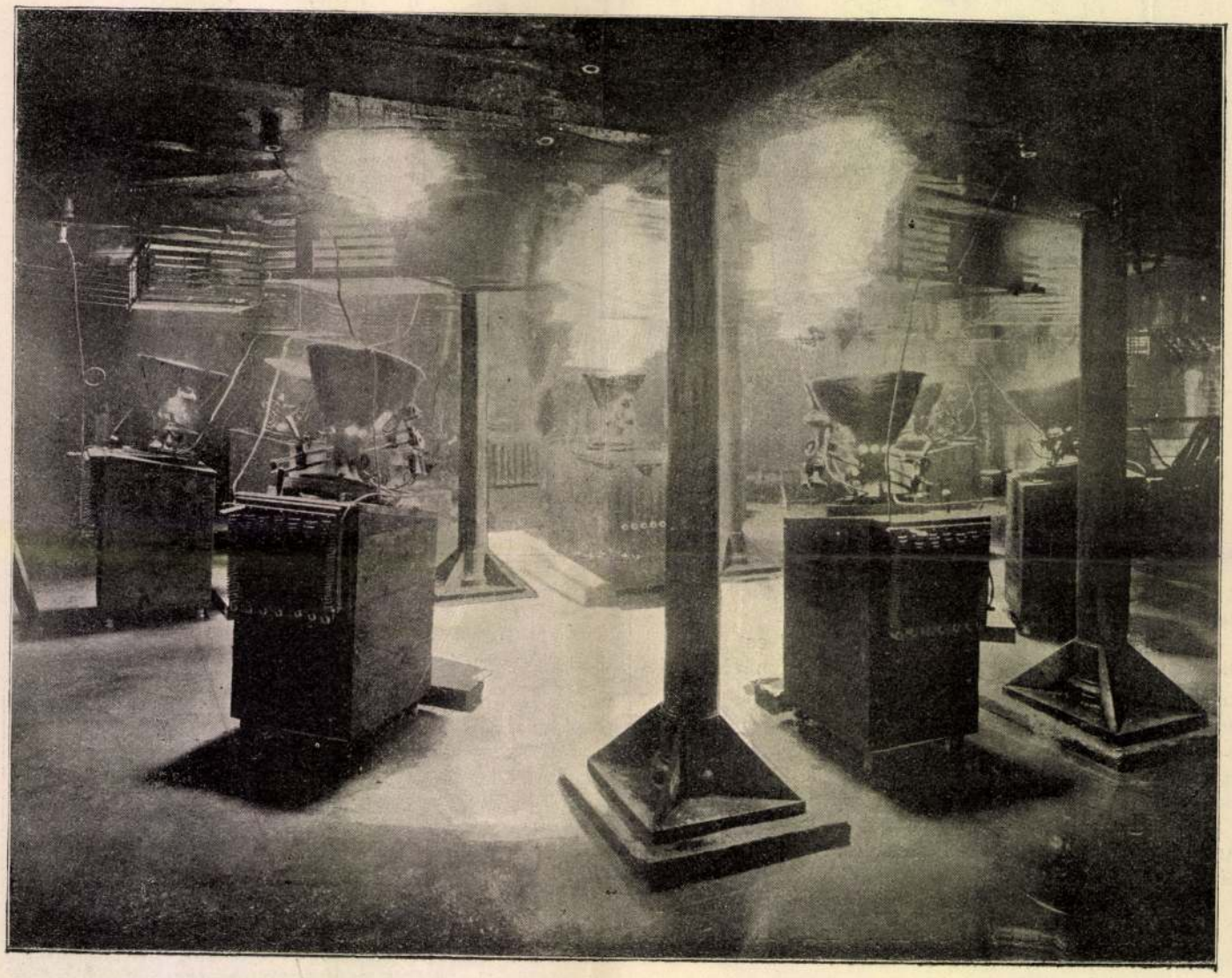

4. ábra. Az 1896. évi ezredéves országos kiállítás színes szökőkútjának fő- és ezt koszoruzó mellékvízsugaraihoz tartozó sugárvetők.

a 16. és 9-es keretet
a 17. 19. és 21-es „ és
a 18. 20. és 22-ős „

kenderkötélbelü $3{\cdot}_5$ *mm* vastag vaskábel köti egymás össze, úgy hogy minden lámpásszeries egyszínű üvegjei zárt gyűrűt alkotnak. Mivel minden keretnek illetőleg minden keretszeriesnek mozgatására egy-egy emeltyű kell, összesen $7 \times 5 = 35$ emeltyű van, melyek két csoportba osztvák.

A színes üvegek mozgatására való emeltyűket tabella szerint és percenkint egy vagy két színváltozásra állítják be. Az emeltyűk közöstengelyen vannak s alsó szegment alakú karjukat a keretekhez oly formán kapcsolták, hogy a szegment egyik sarkából kifutó és csígákkal vezetett kötél az elmozdítandó keret egyik végéhez, a másik sarkából kifutó pedig a másik végéhez van kötve. A két oldalról ható állandó feszültség következtében ezek az emeltyűk bármely állásban meg. maradnak. Az emeltyűket tartó tengely átmegy az emeltyűket átfogó két ⌐¬ alakú közös emeltyű két szélső szárának sasszemén is. A szóban forgó emeltyű vízszintes részén számokkal jelzett, ide-oda tolható s mozgásukban peckekkel határolt réztokok vannak, melyeknek lenyúló csatlója az emeltyűkbe ütközik. Ha az előbb említett tabella szerint az elmozdítható tokokat beállitották, a csatlók az ⌐¬ alakú emeltyűnek a másik oldalra való átfordításakor magukkal viszik a megfelelő emeltyűket s ezzel az üveglapok egy részét előre tolják. Ugyanekkor a másik ⌐¬ alakú emeltyűt a működésben volt üvegtáblák visszahuzása céljából a másik oldalra fordítják át. Ily módon az egyik emeltyű, csoportból 4—4, a másikból pedig 3—3 üveget tolnak előre, illetőleg vissza.

A hidraulikus emeltyűt 4 állásba (zárt, közép, $^2/_3$ és nyitott) hozhatók és pontos var'álásuk céljából azokat is tabellák szerint állítják be.

A kút működéséhez 12 ember kell, a szivattyúnál 1, a gőzgépeknél és dinamóknál pedig 3 ember foglalkozik. Abban a háromszor 20 percznyi időben, mikor a színes szökőkút dolgozik mindenki tele van munkával, melyet súlyosbbit a kamarákban uralkodó nagy hőség és pára, noha erőteljesen szellőztetnek.

A szivattyúkat és gőzgépeket a kuttal telefon köti össze.

Az egész berendezés gőzgépek és szivattyúk nélkül mintegy 115,000 frtba került. Ebben az üzemi költségek 10,000 frt erejéig szerepelnek. A szenet illetőleg gőzt a kiállítás igazgatósága díjtalanul adja. *R.*

SZEMLE.

1. Mű- és középítés. Épitő anyagok.

Mesterséges építőkövek vizsgálata, különös tekintettel a téglára. «A berlini *Mittheilungen aus den kön. technischen Versuchanstalten*» című folyóirat XIV. évfolyamának első füzetében *Gary* Miksa az építőanyagok vizsgálatát eszközlő osztály vezetője, érdekes cikkelyt tesz közzé, mely mind alapvető tulajdonsága, mind általános érdekessége miatt megérdemli, hogy vele bővebb kivonatban foglalkozzunk.

Nevezett cikkely főcélja, megismertetni a téglavizsgálatok általános menetét olyanformán, hogy a később közzéteendő téglavizsgálatok eredményeinél az itt részletesen megírt kisérletekre csupán utalás történhessék.

A vizsgálatok módszere részben a régi eljáráson alapszik, részben újonnan van megállapítva, részben a Münchenben, Drezdában, Berlinben, Bécsben és Zürichben tartott nemzetközi konferenciák határozataihoz ragaszkodik, részben pedig ezektől eltér.

A fennálló intézetekben dívó vizsgálati eljárásokat egyenként nem próbálták ki. Gary általában megjegyzi, hogy a főbb pontokban vizsgálati eljárása megegyez a müncheni és a zürichi kísérleti állomások eljárásával. Csak egy pontban van jelentékeny eltérés. Míg az említett kísérletező állomások megelégesznek aránylag kisebbszámú kísérletekből levont eredményekkel, addig kísérletező támaszkodva rendkívül nagyszámú kísérleti sorozatokra, azt a meggyőződést szerezte, hogy az egyes kísérleteknek lehetőleg nagy száma adhat csak biztos középértéket és éppen ezért minden sorozatra tíz egyes kísérletet ír elő.

Mind a mesterséges, mind a természetes építőköveknél az egyes kísérletek eredményei igen ingadoznak, az egyenlőtlen tömeg, a bennök levő fészkek, repedések és hasadások jelenléte, a különböző égető hőmérséklet és a különböző rétegképződés következtében, úgy hogy csak megközelítőleg helyes középérték elérhetése végett is igen nagy számú egyes kísérletre van szükség.

Hogy minő nagyok lehetnek a mesterséges köveknél ezek a különbségek még a jó és legjobb minőségű előállítási módok melllett is, ezt a cikkely szerzője táblázatban mutatja be.

Az említett folyóiratban közölt táblázatból e helyen csak azt akarjuk kiemelni, hogy az egyes kísérletek eredményeinek tetszésszerinti csoportosításával tényleg jelentékeny eltérések állhatnak elő, ha például a középérték képzésére az első öt, az utolsó öt, vagy mind a tíz kísérlet eredményeit veszszük alapul.

A *müncheni határozatok* azt írják elő, hogy a kísérletekhez mindennemű mesterséges kőből a leggyengébben égetettet kell venni. Minthogy azonban ilyen, tisztán a szemmértékre bízott választás nem megbízható, a fent nevezett intézet ettől eltekint s a súlyt inkább arra veti, hogy a köveknek olyan választékát állítsa egybe, mely mellett a nyert eredmények középértéke az átlagos anyagnak megfelelő legyen, tehát sem a legjobb, sem a legrosszabb kövek azok, melyekkel kísérleteit végzi. A téglára vonatkozó vizsgálatok sorrendje a következő.

1. *A felszín alkata.* A legfeltűnőbb és legjellemzőbb megmegkülönböztető jegye valamely építőanyagnak külseje és törésének felszíne. Éppen azért súlyt kell vetni arra, hogy minden részletesebb vizsgálat előtt a követ pontosan nevezzék meg és méreteit, esetleg különleges alakját, valamint külsejének alkatát és törésének felszinét pontosan írják körül.

Ezek az adatok rendesen mint rövid jegyzetek foglalhatók egybe. Igy pl.:

Nedvesen sajtolt téglaanyag: méretei: 25, $12{\cdot}_5$, $6{\cdot}_5$ *cm*; tömege: egyöntetű, sűrű; törése: élesélű, kagylós; színe: barnavörös; vagy

szárazon sajtolt *Klinker* (pengő tégla) méretei: 24, 12, 6 *cm*; tömege: szemcsés, csomós, repedezett; törése: szabálytalan, durva, kissé szálkás; színe sötétvörös.

2. *Keménység.* A felszín keménysége homogén anyagoknál a közönséges *Mohs*-féle fokozat szerint állapítható meg, jóllehet a keménység megállapításának pontosabb módja kivánatos.

3. *Fajsúly, térfogatsúly, sűrűség és vízfelszívósság.* Az égetett kövek lyukacsosságának megállapítására szükséges sűrű-

ség meghatározása a fajsúly és térfogatsúly segítségével. E megállapítások egységesítése szempontjából a következő képleteket állapították meg:

Legyen a test sulya G = a levegőn, G' = a vízben, G_1 = a légszáraz állapotban, G_t = a 100° *C*-nál való szárítás után, G_p és G'_p = a paraffinköpenyben, és G_w és G'_x = vízzel telített állapotban, J_g = a súly meghatározásából nyert köbtartalom és J_m = mérésekkel nyert köbtartalom.

Ezek után:

$$J_g = G_w - G'_w \text{ vagy } = G_p - \left(G'_p + \frac{G_p - G_t}{0{\cdot}93} \right)$$

ahol $0{\cdot}93$ a paraffinnak fölvett fajsúlya.

s = a későbbi képletekben a poralakú test fajsúlya, r = a test térfogatsúlya.

A tiszta anyag fajsúlyát akként határozzuk meg, hogy a kőanyagból levonjuk a befoglalt üregeket, azaz ha a követ összetörjük s porrá morzsoljuk. A kőport 900 és 4900-as szitákon (azaz 1 cm^2-re 900 illetőleg 4900 nyílás essék) megszitáljuk, hogy minden esetben megközelítőleg egyforma szemcse nagyságokat nyerjünk kisérleteinkhez.

A kétféle szita között visszamaradt por elég finom arra, hogy rövid idő alatt vízzel telíthető legyen. A nyert port 100—110° *C*-nál megszárítjuk s fajsúlyának megállapítását vagy a *Schumann*-féle volumenometerrel, vagy a *dr. Erdmenger és Mann*-féle térfogatmérővel eszközlik.

A száraz por súlyából s annak térfogatából nyert hányados megadja a hézagnélküli kőanyag fajsúlyát: $s = \frac{G_t}{J_m}$.

A térfogatsúly meghatározásánál az illető anyagból vett megközelítőleg egyforma nagyságú darabokat 100—110° *C*-nál megszárítunk, azután vagy a vízzel telítő módszerhez, vagy a paraffinköpenybe való burkoláshoz foghatunk. A két eljárás nem vezet mindenkor egyforma eredményre.

A paraffinköpenynyel való bevonásnál nehéz elkerülni azt, hogy a paraffinba léghólyagocskák ne záródjanak. Nagyobb mennyiségben föllépő léghólyagok a térfogatsúlyt befolyásolják.

A vízzel telítő módszer tehát jobb, különösen akkor, ha a kisérleti darabok teljes telítése lehetséges.

A térfogatsúly $r = \frac{G}{J}$ a következőképen számítható:

a) vízzel telítő módszer:

$$r_t = \frac{G_t}{G_w - G'_w} \text{ vagy}$$

$$\left[r_1 = \frac{G_1}{G_w - G'_w} \right].$$

b) paraffinköpeny alkalmazása esetén:

$$r_t = \frac{G_t}{G_p - \left(G'_p + \frac{G_p - G_t}{0{\cdot}93} \right)} \text{ vagy}$$

$$\left[r_1 = \frac{G_1}{G'_p - \left(G'_p + \frac{G_p - G_1}{0{\cdot}93} \right)} \right].$$

A [ ] tett értékek a térfogat súlynak légszáraz állapotban való meghatározására vonatkoznak, amely eljárás szokatlan és átalában csak akkor jön alkalmazásba, ha olyan testekről van szó, melyek magasabb hőmérséklet mellett való szárítást nem tűrnek meg.

A testek paraffinköpenybe való burkolását egyszerűen úgy érjük el, ha a száraz kődarabokat ismételten olvasztott paraffinba mártjuk.

A térfogatsúly megállapítása a térfogatméretek alapján csakis jól kidolgozott szabályos alakú testeknél lehetséges s így téglánál vagy más mesterséges kőnél ritkán alkalmazható, amennyiben ezek a testek rendesen érdes és egyenetlen fölszínűek.

A térfogatsúly osztva a fajsúlylyal, megadja az illető kő sűrűségi fokát, azaz a szilárd részek mennyiségét az összes köbtartalomban. Mennél inkább közeledik az eredmény az 1-hez, annál sűrűbb a kő anyaga.

A sűrűségi fok képlete lesz tehát:

$$d_t = \frac{r_t}{s} \text{ és } \left[d_1 = \frac{r_1}{s} \right]$$

és a porosítás foka lenne eszerint:

$$u_t = 1 - \frac{r_t}{s} \text{ és}$$

$$\left[u_1 = 1 - \frac{r_1}{s} \right]$$

Az imént ismertetett módon, midőn kisebb próbadarabokkal az anyag sűrűségét, illetőleg lyukacsosságát megállapítottuk, megállapítható egyúttal a látszólagos sűrűség illetőleg lyukacsosság is, ha az egész kövek vízfölvételét határozzuk meg.

A téglák súly- vagy térfogat-egységére eső vízfölvétel, tehát a látszólagos lyukacsosság akként állapítható meg, ha a köveket (10 darabonként) a kisérlet megkezdésekor egyenként megmérjük és aztán 40—60 C^0 melegnél állandóan megmaradó súly mellett kiszárítjuk.

A tapasztalat tanúsítja, hogy a mintegy $^1/_2$ m^3 ürtartalmú szárítókamra a fentebb említett hőmérsékletet állandóan megtartja s teljesen elegendő ahoz, hogy a mérsékelten nedves téglát mintegy két nap alatt teljesen kiszárítsa.

A teljesen száraz téglákat újból megmérjük s azután részben, majd mélyebben, végül egészen vízbe mártjuk. A vízfölvételt méréssel állapíthatjuk meg, még pedig 24, 72, 100 és 125 s ha szükséges 150 óra után. Rendesen, legföljebb 100 órai áztatás után a mesterséges kövek teljesen vízzel telítettek lesznek.

A vízzel való telítésnek azt a módját, mikor a köveket légszivattyú burája alatt, avagy valamely hydraulikus sajtóban 3 légköri nyomásnak megfelelő sajtolással telítik meg, a kisérleti állomás tekinteten kivül hagyta, mert ezek az eljárások igen körülményesek. De máskülönben is. a kő a légszivattyú alatt sokkal több vizet vehet föl, mint a menynyit rendes körülmények között hajcsövesség útján fölszívhat és megtarthat, gyakorlati szempontból az utóbbi eset a fontosabb és döntő.

A vízfölvevőség a térfogategységre avagy az illető anyag súlyegységére számítható át. Legalább 10 egyes kísérlet átlageredményét kell meghatározni. A térfogategységre vonatkoztatott adat a rendes, a súlyegységre vonatkoztatott adat a kivételes eset.

A vízfölvétel meghatározható tehát.

a) a térfogategységre vonatkoztatva: (szabály)

$$w_t = (G_w - G_t)\frac{r_t}{G_t}; \text{ és}$$

$$\left[w_1 = (G_w - G_1)\frac{r_t}{G_1} \right].$$

Mátray Lajos György
nobrán

Cred

Veray János:
Hazafias országra)
(Nyíló emléklap. Gr. Széchenyi István nagy hazánkfia — nobra felavatása
Sopronban 1897. máj
23. (Mátray nobrán és
épitészúr terorajza
után készült. Bp é.n.
8-r 1 l.

Mátray Lajos gróf
írod
Bethlen Oszkár:
A Széchenyi-nábob
története. Sopron,
1897. máj. 23.

Bethlen??

Mátrai Lajos György

Dóczi Lajos:

Alkalmi óda a soproni Széchenyi-nobor leleplezésére. Sopron, 8-r. 4 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Mátray Lajos György

irod

Markóczi Imre:
Széchenyi István gróf
soproni nobrának le-
lepleresi ünnepére.
Óda. Sopron, 1897.
máj. 23.

Mátray Lajos György

szobrász

erőd Kugler Alajos:

Emléklap a

soproni Széchenyi-

szobor leleplezésére. ♁

Sopron, 1897. 4-r. 63 l.

♁ 1897 máj. 23.

Mátray Lajos Ernő

Sopron c. kol. napilap
1897. máj. 23-iki ünnepi
száma a soproni
Széchenyi-szobor
leleplezése alkalmából.

Mátray Lajos György

irod

Zombory József:

A szoborbizottságról.

Sopron. 1897. máj 23.

Miatrany Lajos

Vas. Ujs. 1897. 352, 353. l

(A soproni Szechenyi-nobor; M. arczépével és a nobor képével.)

Élétrajz és a nobor teleplezésérőt (1897. máj. 23) rövid report.

Mátrai Sajós

Vas. Ujs. 1897. 345. l
(Gróf Széchenyi István
szobra Sopronban; képpel)
(22. szám.)

Mátrai Lajos

Vas. Ujs. 1897. 340 l.

(A soproni Széchenyi-
nobor.)

VASÁRNAP
23
Kat. Edíltrud
Prot. Zoltán
Ó-g. 10. Mindsz.

N. k. 4 ó. 3 p. N. ny. 20 ó. 01 p.

HÉTFŐ
24
Kat. K. János
Prot. Iván
Ó-g. 11. Barnab

KEDD
25
Kat. Vilmos hv.
Prot. Vilmos
Ó-g. 12. Onufr.

SZERDA
26
Kat. János, Pál
Prot. János, Pál
Ó-g. 13. Aquil.

CSÜTÖRTÖK
27
Kat. László kir.
Prot. László
Ó-g. 14. Metód

PÉNTEK
28
Kat. Ireneus
Prot. Arszlán
Ó-g. 15. Ámosz

SZOMBAT
29
Kat. Péter, Pál
Prot. Péter, Pál
Ó-g. 16. Tikon

Izr. 23. S. Korakh. 3 P.

Mátray Lajos

wód

Vas. Ujs. 1897. 220. l.
(A soproni Széchenyi-
nobor.)

Mátrai Lajos

Izsó Miklós Széchenyi szobrához készült gipszmintáját, amit Sopron városa megvett átdolgozta 1897.

Csatkai Endre: A soproni képzőművészet története 1962. Sopron 17.1.

Mátray Lajos

nobrázt

1850-1906.

Szechenyi-nobor 1897.)

(Sopron (Izsó M. után)

Egy tanulmány well-

nobra gipszből a

Storno gipsztemeinyben

Egy gipsz tanulmá-

nya a Soproni Városi

Muzeumban.

Goldmark medaillonja

gipsz Russ Oszkár

tulajdona Sopronban

a Soproni Képzőmkör

tiszteleti tagja volt.

Csatkörl

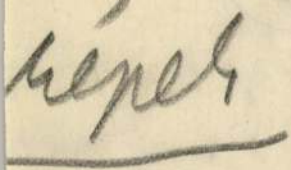

Répel

Mátray Lajos György

~~Nobrán~~

vod

A Storno-család Széchenyi-gyűjteményének tárgyjegyzéke

Sopron, 1938. 242. 4.

Fentitől gróf Széchenyi István mellképe gipszből, aranyozva.

Szerkesztő Ur!

a mellékelt meghivónkon jelzett
k időpontját:

en d.e. 10-3 óráig.

tva lenne ebben az időben, ugy
nyilvános látogatási órák alatt

Kiváló tisztelettel:

Matrony

szobrász

Széchényi István
mellszobra.

Soproni szende

1938 161. l.
(A városi muzeum
gyarapodása
1937-ben.)

Mátrai MDK

szobrász

A soproni képzőművészeti kör II. mükiállitása.
Mücsarnok 1899. 256-257.o.

Mátrai Lajos

Szobrász.

Széchenyi szobrát 1897-be leplezték le Sopronban.
Részt vett az 1897-ben alakult Soproni Képzőművészeti Kör azévben megrendezett első kiállitásán.

Csatkai Endre: A soproni képzőművészet története
Sopron 1962. 18.l.

Mátrai Lajos MDK

Széchenyi István, gipsz Izsó Miklós eredeti tervezete nyomán

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Mátrai Lajos

szobran

a szegedi városháza

szobrászati diszítését

készítette.

vied

Az Építési Ipar

1883. 489 l. (A

szegedi munkák)

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

élyezem:

k vagy helyettesének
láírása.

a. — Endrényi Imre, Szeged.

Poštovana kolegice !

Sl.Požega 22.I
199o.godine

Prošlo je mnogo vremena od kako sam Vam pisala posljednje pismo.Ponovo Vam se javljam jer me na to potakhuo jedan slučajan nalaz,jedna skulptura nađena u Požegu ,a vezana uz Vašu zemlju.

Riječ je o jednoj skulpturi,bisti koja prikazuje vjerojatno jednu važnu osobu.Autor je mađarskog porijekla,a signatura na poleđini skulpture otkriva ime autora koji nama nije baš poznat.

Signatura glasi:MÁTRAI

Ne znam da li Vam to nešto govori.Možda ste upoznati s likom koji je prikazan .Mi ništa od toga ne znamo jedino imamo tu sreću da posjedujemo ovu zaista lijepu umjetninu.

Bila Bih Vam zahvalna ukoliko Vam to neće biti teško da mi napišete ako ste u mogućnosti nešto o autoru ukoliko Vam je poznat i o liku koji je prikazan na ovoj umjetnini.Možda će i Vama sve ovo nešto ili u nečemu pomoći.Nadam se da će to biti korisno i za Vas.

Šaljem Vam fotokopije fotografije ako Vam one budu mogle nešto pomoći.

Unaprijed Vam se zahvaljujem

Srdačan pozdrav Lidija Ivančević

Lidija Ivančević

Muzej Požeške kotline
N.Demonje 1
553oo Slavonska Požega
Yugoslavia

MÁTRAI BÜST

a

-i

múzeumban

almi és zeneművek — egyebek között is-oladrámák, sőt korai operák — központi ·májaként is megjelenik; ezek kiadása, letve színrevitele nyilvánvalóan világos lásfoglalást jelez a Habsburg-dinasztia ér-kei, politikája mellett.[14]

A Rudolf legenda, mint említettük, m tartozott a barokk kor széles körben terjedt ábrázolási témái közé; Pigler An-r alapvető kézikönyve a 17—18. szá-dból mindössze hét ilyen tárgyú alkotást ılít.[15] Érdemes megjegyeznünk azonban, gy e művek köre további öt példával bő-hető. Közülük a német-alföldi *Gerrit ıesz Bleker* táblaképe a legkorábbi (1628), antik öltözetű harcos képében jeleníti g Rudolfot.[16] 1690 és 1697 között készül Sternberg grófok Prága melletti Trója-stélyának freskódíszítése, *Abraham* és *ac Godin*, antwerpeni festők munkája. kastély dísztermének falképsorozata I. ót és a Habsburg-dinasztia apoteózisát ázolja; itt az oldalfalak jelenetei között nt Lipót alakja, valamint Habsburg Ru-f legendája egyaránt helyet kapott.[17] A msmünsteri bencés apátság dísztermé-(Kaisersaal) oldalfalait a Habsburg-di-ztiából származó tizenöt német-római zár ideálportréja — Martin Altomonte kói 1721-ből — díszíti. Itt, Rudolf alak-ık hátterében legendás tettének ábrá-sa is látható.[18] Végül a bambergi Neue idenz Kaisersaalját díszítő freskósoro-egyik ábrázolására — *Melchior Steidl* e 1709-ből — valamint *Georg Philipp endas* rézmetszetére hívjuk fel a fi-met, amely Ignaz von Tannenberg-té-apját illusztrálja (11. kép), s Bécsben ült 1727-ben.[19]

E lapon a legenda részletező bemuta-ugyancsak a Habsburg uralkodók, Rudolf utódainak képmásai övezik. A pozíció felett három ovalisba foglalt é tűnik fel: középütt, a többinél vala-l nagyobb léptékben, az akkor ural-kodó VI. Károly császár képmása, ezt két elődjének, I. Lipótnak és I. Józsefnek az arcképe fogja közre. Az ábrázolás célza-tos, s a központi jelenet jobb oldali figu-ráinak testtartása, gesztusai, valamint a terjedelmes latin feliratok szövege által sugallt üzenete egyértelmű: császár, VI. Károly, az őseitől örökölt, s a közvetlen elődeinek szellemében gyakorolt kegyesség méltó letéteményese; a kompozíció az ő uralmának eszmei-ideológiai alátámasztása a képi megjelenítés sajátos eszközeivel.

A felsorolt példák többségének esetében a Rudolf-legenda ábrázolása sajátos jelentéstartalommal, a császári hatalomnak, a Habsburg-dinasztia uralmának legitimációjára célzó világos utalással telítődik. Vajon a témának a győri monstrancián megjelenő ábrázolása magában rejti-e egy hasonló értelmezés lehetőségét? Ebben az összefüggésben az ötvösmű ornamentális díszítményének egy hangsúlyos elemére, az ostyatartó felett látható, drágakövekkel kirakott koronára hívjuk fel a figyelmet. Ennek a szokásosnál nagyobb léptékű ornamensnek itt nem csupán hagyományos, elsődlegesen dekoratív szerepe van; alakja, megformálása a Habsburgok birodalmi koronájáéra emlékeztet, így nyilvánvalóan s félreérthetetlenül annak képzetét idézi. A monstrancia különböző, egymásra utaló figurális és dekoratív motívumai ily módon egységes, összefüggő ikonográfiai programot valósítanak meg. E programba szervesen illeszkedik a talp hátoldalán látható, Szent Lipót apoteózisát ábrázoló jelenet is. Lipót ugyanis, mint említettük, az osztrák tartományokban a 13. századig uralkodó Babenberg-dinasztia tagja volt. A Habsburgok, hogy a szerzett dominiumok feletti hatalmuk jogszerűségét hangsúlyozzák, kezdettől fogva sűrűn és előszeretettel hivatkoztak a Babenberg-örökségre vagyis arra, hogy e kihalt dinasztiának ők a törvény szerinti, legitim utódai. Mindezek alapján megállapítható, hogy a monstrancia ikonográfiai programjában, burkoltan, ám egyértelműen, ugyanaz a birodalom-eszme jut kifejezésre, amelyet a prágai, a bambergi és a kremsmünsteri freskósorozat a Tannenberg-tézislap, a profán apoteózis műfaji követelményeinek megfelelően nyíltan hirdet.

Ez a program ugyanakkor — a Szent József, illetve a Madonna-figura „Patronus Austriae", illetve „Patrona Hungariae" felirata révén — egy sajátos új elemet is magába foglal. A József oltalma alatt álló Ausztria itt és ekkor, 1731-ben természetesen nem azt a nemzetfogalmat jelenti, amely a 18. század végén kezd majd kialakulni,[20] hanem elsősorban az ősöktől örökölt, az ő szellemükben felvirágoztatott, s a birodalom egyik alappillérévé vált osztrák tartományok értendők rajta. Hungária viszont, ebben az összefüggésben, mint a közvetlen elődök által visszaszerzett, az ő buzgalmuk, elszánt törekvéseik révén a katolikus hitre visszatérített ország jelenik meg, amelynek jelentősége nagyban megnőtt a birodalomban, olyannyira, hogy immár annak másik súlypontját képezi. Ez a dinamisztikus, s egyszersmind szakrális színezetű birodalom-eszme félreérthetetlenül mintegy magába olvasztja s integrálja a magyarországi jezsuiták által kimunkált s propagált Regnum Marianum-gondolatkört, ugyanakkor hangsúlyozottan megfosztva azt egy olykor — más összefüggésben, s inkább korábban — hozzátapadó képzettől, a nemzeti királyság ideáljától.

A győri monstrancia ikonográfiai programjában tehát egyértelműen visszacseng egy olyan jelentéstartalom, amely a korszak osztrák művészetében — a sokszorosító grafikától a monumentális műfajokig — sűrűn megfogalmazódik. Példaként elég, ha Sankt Florian-i ágostonrendi apátság Kaisersaaljának impozáns mennyezetfreskójára utalunk[21] (12. kép). Ezen — Bartolomeo Altomonte 1722 és 1724 között készült művén — az Ausztriát és Hungáriát megszemélyesítő két allegorikus nőalak a fellegek között trónoló Jupiter képében ábrázolt császár, VI. Károly előtt hódol. Ebben, s az ehhez hasonló alkotásokban nyilvánvalóan nem valamiféle dualisztikus államalakulat ideáját, hanem annak a már említett birodalom-eszmének a képi megfogalmazását kell látnunk, amely VI. Károly uralmának gondolati-ideológiai alátámasztására szolgál.

Az effajta, bizonyos értelemben analógiának tekinthető művek ismeretében vethető fel a kérdés: milyen esemény szolgáltatott alkalmat a győri jezsuita templom monstranciájának elkészítésére 1731-ben, s ki volt, ki lehetett e mű körültekintő következetességgel felépített ikonográfiai programjának kidolgozója. Az első kérdést könnyebb megválaszolni, minthogy arra vonatkozóan történeti adatok állnak rendelkezésre. A monstrancia a magyarországi barokk köztéri szobrászat egy kiemelkedően jelentős alkotásával, a győri Frigyláda-szoborral egy időben készült. Ez utóbbi mű létrejöttének körülményei jól ismertek: egy szökött katona, aki korábban a jezsuiták rendházában talált menedéket, álruhában csatlakozott az úrnapi körmenethez. Társai felismerték, elfogták, s dulakodás közben a processió élén haladó pap kezéből kiverték a monstranciát, amely a földre esett.[22] Az ezen a helyen álló Frigyláda-szobrot, terjedelmes latin feliratának tanúsága szerint, VI. Károly császár megrendelésére emelték a következő évben, 1731-ben. Bizonyosan ugyanaz az esemény volt az új monstrancia elkészítésének kiváltó oka is.

A győri Frigyláda-szobor kompozíciójának vázlatrajza — a talapzatára került, az uralkodó kegyességét dicsőítő felirat szövegével együtt — megtalálható a bécsi Na-

MÁTRAI - sobra

a Slavonska Požega-i múzeumban

Jugoszlávia

MDK

Mátray László

Magyar plakát 66. 5. magyar plakát kiáll.
Műcs. 1966. dec.

a Dirac-reprezentáció /-+kölcsön-

Mátrai László:

A MÉSZ Mesteriskola előadásai.

IV. ciklus 1976-78

Mátrai László: Mű, vagy emlék?

Magyar Építőművészet, 1979, 1-2 szám, 4-old.

Mátray László

Astoria-étlappal szerepelt.

Székely Artúr: Magyar plakát '66; Magyar Grafika, 1967. 1. sz. 19. l.

MÁTRAY Lajos építész (Kunszentmárton)

Tiszakürt, ref.t. 1885-1886

VÁRADY József: Tiszántúl református templomai. I-II.köt. Debrecen [Sajószentpéter] : Borsodi Református Egyházmegye, 1991 447., ill.

Ex Libris

Mátray László:
Novomalt,
gyógyszer,

1963. M. H. Arch.

Levelezőlap

Mátraydánló:
Chlorosan, gyógy-
ner.

1963 -

Prospektus aus Lap

Mátray László:
Ch. Korosan, gyógyner,

1963 -

Prospektus

Mátray László:
Vörösgyűrűs halló
győr,

1963.

Prospektus

Mátrai László:
~~alk. könyvtér-~~
jentő v.

1963.

Sajtógrafika

Mátray László:
Egyetült Gyógyner

1963

Csomagolás

Mátray Lápló:
The tiger (cérna)

1963

Cinke

Mátray László:
Con dor tucsza

1963.

Crinile

Mátray László:
Szabadság hálló

1963.

Bomagolás

Mátray dánló:
Balarina (cérna)

1963

Csomagolás

Mátray László:
„Crown" final

1963.

Csomagolás

Mátrayhánló:
Puppets fonal

1963-

Csomagolás

Mátray Rárló:
XIII. kér. Vch. déglátó-
ipari. V.

1963.

Csomagolás

Mátray Kárló:
„Tilinko" cérna

1963.

Csoma gyűlés

Mátray László:
„Pe pyets" fondé

1963

Étlap

Mátray Kárló,
Szabadság Kálló,

1963 -

Étlap

Mátray László:
Szabadság halló

1963.

Étlap

Mátray László:
Pauli u. Kránda

1963.

Étap

Mátray László:
Szabadság hálló

1963

Étlap

Mátray hadtló
hadrig hadtló

1963.

Itallap

Mátray László.
Szabadság halló

1963.

Mjeri üdvözlő

Mátray László:
Orszév,

1963.

Mjéri ü dvőrlő

Mátray Lánló:
Szabadság Szálló

1963 -

MDK

Mátray László, grafikus

Szendei Ádám könyvéhez készített illusztrációkat.

dr. Székely Sándor: Szendei Ádám: Orvos a 241. old.
családban

KÖNYVTÁROS, Bp. 1967. április XVII/4.

16

Mátrai Lóránló

Réntoett a „Magyar plakát 66" c.

kiállításon a Műcsarnokban

Székely Artúr: Magyar plakát 66

Magyar grafika 1967. 1. n. 19.

Mátray Lilianu, rajztanár, képzőművész

Megnyílt a nyírbátori képzőművészek stúdió 12. rajztanáni alkotótelepének bemutatója, a Nyíregyházi Galériában. – Szerepel Mátray Lilianu (Nagyecsed), műve

Bátori tűzzománcok.

Kelet-Magyarország, 1983. febr. 4.

M. D. K.

Mátray Livia

Octave Mirbeau: „Pénztárca" c. fo. változatához kénitett diszletterochet.

Filmi Lindház Muzsika. Bp. 1964. juni 12.
VIII. évf. 24. sz. 14. lap.

Mátray Lóránt

1915. ápr.-máj. kiáll. N. Halom
Önarckép, pasztell

Mesel, Christoph V. 133

...mutatnak be tíz budapesti és három vidéki társulat művészei. *(mti)*

Befejeződött a Bartók kórusverseny

Ünnepi záró hangversennyel és díjkiosztással fejeződött be a XXI. Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny szombaton Debrecenben. Az egyhetes találkozón 16 országból 24 kórus vett részt. Nagydíjas a svédországi Allmanna Sángen kórus lett. *(mti)*

1 mondatban

- **Tekintettel** a sok érdeklődőre, augusztus 22-éig meghosszabbították Schrammel Imre keramikusművész Sokarcú föld című kiállítását az Iparművészeti Múzeumban. *(mh)*

- **Közép-európai** fürdőhelyek címmel kiállítás nyílik augusztus 4-én, szerdán 17 órakor az esztergomi Duna Múzeumban (Kölcsey u. 2.). *(mh)*

- **Nemcsics Antal** festőművész, színkutató A szín síkon és térben című kiállítása augusztus 5-én, délután öt órakor nyílik a Vigadó Galériában (Budapest VI., Vörösmarty u. 47/A), ahol ugyanekkor bemutatják a színkutató két új könyvét is. *(mh)*

MAGYAR HIRLAP
2.00h. augusztus 3.

„Csúnya arcok" tárlata

startvonal

Mátrai Miklós, a tizenkilenc éves fotográfus Arcok című első önálló kiállítása augusztus 15-éig látható a Raiffeisen Galériában. Az idén érettségizett fiatalember, a számos hazai és külföldi pályázat nyertese továbbra is a hétköznapokat szeretné fényképezni, új nézőpontból, vagy ahogy mások mondják: folytatja a „csúnya arcok" dokumentálását.

Hiába éljük a digitális fotótechnika korát, hiába próbáljuk meg kétszázötvenhat megabájtba tuszkolni nyaralásaink „felejthetetlen" pillanatait, vagy akár megapixelekben mérni Firenzét, Londont, Párizst, a pillanatok egyediségét nem lehet egykönnyen tömörített fájlokban megőrizni. Mátrai Miklós még csak tizenkilenc éves, de kiállításával máris olyan világba kalauzolja a látogatót, amely a mindennapok perspektívájából alig érzékelhető, de felfedezhető téli napokon a hetes busz hátsó ülésén, a kapualjakban vagy az aluljárók koszos pokrócaiban. Pedig a fiatal fotográfus „nem a szociót" akarja megmutatni, hanem a sztorit, a különös arcok mögött megbúvó történeteket. Sokan turistának nézik – talán az is –, hiszen turistaként járja saját városát, azért, hogy lefotózhassa szubjektív világának dokumentumait. A dokumentumokat, amelyek nem régi épületek, grandiózus szobrok, hanem az itt élők arcvonásai, mélyülő ráncai. Valószínűleg ez éppolyan kimeríthetetlen téma, mint az aktfotózás, bár Mátrai szerint a digitális fényképezés népszerűsége épp a technika háttérbe szorulását és a témaválasztás, a nézőpont egyediségének dominanciáját mozdította elő. Fényképeinek epikus jellegével szemmel láthatóan számos sikert arat, hiszen már a világ több országából (Luxemburg, Olaszország, Japán) tért haza díjakkal, emellett megnyerte a HP Invision fotópályázatát és a Canon „grimaszversenyét" is. Az elismerések azonban nem feltétlenül jelentenek biztos karriert. Az idén nem sikerült bejutnia az Iparművészeti Egyetemre. A kudarc – bár szemmel láthatóan megviselte – mégsem szegte kedvét. Minden érdekli, ami vizualitással kapcsolatos, a film és a grafika is. „Nem vagyok fotóriporteri alkat, és nehezen tudok megnyílni" – vallja, a képek azonban másról tanúskodnak. Hajléktalanok, nehézfiúk, maffiózók, zárkózott tekintetű melósok grimaszolnak, pózolnak a kamerának, mintha nem is egy tizenkilenc éves fiú figyelne rájuk a gép túloldalán, hanem családtag, ivócimbora, börtöntárs. Unszolásomra az ifjú fotós elmondja, a képek készítése közben általában a korára szokott hivatkozni, hogy még csak most tanulja a szakmát, erre még a legriasztóbb külsejű fotóalanyok is engedni szoktak. (Azért hozzáteszi, hogy a nehézfiúknál sokkal körülményesebbek a látszólag barátságos nagymamák, akiket szinte lehetetlen meggyőzni, hogy nincs átverés vagy anyagi haszon, ez pusztán művészet.) Aztán felnevet, és mosolyogva magyarázza: „De hát a fotókiállítás is ezt próbálja sugallni: merjünk odamenni egymáshoz, legyen bátorságunk érdeklődni, beszélgetni."

fotó: Pélyi Nóra

A tizenkilenc éves alkotó képei között a Raiffeisen Galériában

Mézes Gergely

jelentős torlódásra számítottak a határon a szabadságra hazainduló német és osztrák vendégmunkások miatt.

Az euró iránt hirtelen megnőtt igény azonban a szélesebb bolthálózatú váltócégeket nem küldte padlóra. „Nincs euróhiány, átcsoportosítással megoldjuk, hogy mindenhol kapható legyen az uniós valuta" – mondta Madarász Gyula, a 160 irodával rendelkező Exklusive Change ügyvezetője.

A spekulációs céllal eurót vásárlók a bankokkal szemben azért részesítik előnyben a pénzváltókat, mert olcsóbbak. Szemben a bankok 5,5-6 százalékával, a többség 2,5-3 százalékos marzzsal dolgozik, azaz többet fizet a felkínált euróbankókért, és olcsóbban is adja el. Ez utóbbi még akkor is igaz, ha a nagy keresletre való tekintettel néhány váltóhelyen a napokban kissé tágítottak is az árrésen, mint ahogy azt tapasztaltuk.

Vannak a piacon olyan pénzváltók is, amelyek a valutavétel vagy -eladás összegétől teszik függővé, hogy ügyfelükkel milyen árfolyamon számolnak el. Az Interchange Kft. például, amely a főváros központja mellett több Cora hipermarketben is otthon van – próbavásárlásaink szerint – majd húsz százalék körüli árréssel dolgozik kétszázötvenezer forintnál kisebb összegű valuta eladása, illetve vétele esetén. A Corában azonban jelen van más pénzváltó is, így aki kisebb tételben adna el eurót, érdemes alaposan megismernie az összes ajánlatot. *pe*

PÉNZPIACI ALAPOK

ACCESS Pénzpiaci	08. 02.	1 108,1 M Ft	1,363441	12,3
AEGON Pénzpiaci	07. 30.	2 440,3 M Ft	1,155920	10,1
Budapest Bonitas	07. 30.	35 485,8 M Ft	1,355000	9,9
Budapest Pénzpiaci	07. 30.	42 963,7 M Ft	1,008831	-0,2
CA Pénzpiaci	07. 30.	22 326,4 M Ft	2,076336	10,5
CIB Pénzpiaci	07. 30.	14 340,6 M Ft	1,423000	9,8
Concorde Pénzpiaci	07. 30.	2 784,0 M Ft	1,509903	8,7
Erste Alpok Pénzpiaci Alap	07. 30.	50 741,4 M Ft	1,313200	10,3
Futura Pénzpiaci Alap	07. 30.	1 288,1 M Ft	1,127443	10,0
Generali Cash	07. 30.	2 763,6 M Ft	1,272264	9,8
Hozamgarancia	07. 30.	3 528,6 M Ft	2,607800	10,7
Hunnia Pénzpiaci	07. 30.	8 214,2 M Ft	1,816300	10,6
ING Pénzpiaci Alap	07. 30.	3 643,4 M Ft	1,149480	9,9
K&H Pénzpiaci	07. 30.	29 536,0 M Ft	1,551597	10,0
Parvest Short Term Dollar (Cls Cap)	07. 30.	482,8 M dollár	175,500000	0,3
Parvest Short Term Euro (Cls Cap)	07. 30.	1 121,4 M euró	182,970000	1,4
Prémium	08. 02.	4 546,0 M Ft	1,166945	10,5
Quaestor Kurázsi	08. 02.	1 409,8 M Ft	2,147780	8,9
Raiffeisen Likviditási	07. 30.	1 342,8 M Ft	1,242094	10,2
Raiffeisen Pénzpiaci	07. 30.	4 698,3 M Ft	1,913783	11,1

KÖTVÉNYALAPOK

AEGON Belföldi Kötvény	07. 30.	7 633,1 M Ft	1,951545	6,6
Borostyán	08. 02.	1 568,4 M Ft	2 428,100000	10,4
Budapest (I.) Állampapír C	07. 30.	42 994,0 M Ft	4,005500	9,2
Budapest (II.) Kötvény	07. 30.	28 605,8 M Ft	3,290800	3,1
CA Kötvény	07. 30.	9 289,0 M Ft	2,324520	3,3
CIB Kincsem Kötvény Alap	07. 30.	4 705,1 M Ft	2,031200	-1,7
Concorde Kötvény	07. 30.	3 464,0 M Ft	1,243293	3,1
Concorde Rövid Fut. Kötvény Bef. Alap	07. 30.	2 411,0 M Ft	1,837413	8,4
Credit Suisse Kötvény	07. 30.	1 825,5 M Ft	1,284316	6,3
Erste Alpok Kötvény	07. 30.	3 571,5 M Ft	1,626900	4,4
Futura Kötvény Alap	07. 30.	792,6 M Ft	1,037163	6,0
Hunnia Államkötvény (III.)	07. 30.	1 775,0 M Ft	2,925400	2,2
ING Kötvény Befektetési Alap	07. 30.	238,4 M Ft	1,012350	2,6
K&H Aranykosár	07. 30.	15 069,0 M Ft	2,516864	7,6
K&H Kötvény	07. 30.	2 937,7 M Ft	2,972108	1,5
MKB Állampapír	08. 02.	2 368,5 M Ft	3,147841	3,6
OTP Maxima	07. 30.	4 366,6 M Ft	1,274126	4,4
OTP Optima	08. 02.	247 623,9 M Ft	2,969038	8,5
Raiffeisen Kötvény	07. 30.	1 861,2 M Ft	1,857989	3,9
Takarék Állampapír Alap	08. 02.	218,8 M Ft	1,310845	7,0
Volksbank Állampapír Alapok Alapja	07. 30.	198,2 M Ft	1,019900	-6,9

RÉSZVÉNYALAPOK

AEGON Belföldi Részvény	07. 30.	763,6 M Ft	1,831060	1,2
Bonus Részvény	08. 02.	653,7 M Ft	1,293455	8,9
Budapest Növekedési Részvény	07. 30.	5 858,1 M Ft	2,185100	-5,6
CA Részvény	07. 30.	1 349,3 M Ft	1,661207	-4,3
CIB Részvény Alap	07. 30.	343,2 M Ft	1,199200	8,2
Concorde Részvény	07. 30.	3 119,1 M Ft	1,942799	5,6
Erste Alpok Részvény	07. 30.	352,8 M Ft	1,640000	7,1
Futura Indexkövető Részvény Alap	07. 30.	851,2 M Ft	1,506705	16,4
Generali Gold	07. 30.	9 451,9 M Ft	1,455466	7,9
Hunnia Részvény	07. 30.	186,3 M Ft	1,255500	16,1
ING Indexkövető Részvény Bef. Alap	07. 30.	212,4 M Ft	1,041120	15,8
K&H Navigátor	07. 30.	955,5 M Ft	1,585629	11,9
K&H Részvény	07. 30.	121,6 M Ft	0,913279	3,0
OTP Fantázia Gar. Zv. Szárm. Rv. Alap	07. 30.	1 057,4 M Ft	9 864,597893	-7,4
OTP Quality Részvény	07. 30.	23 609,5 M Ft	1,481234	10,2
Raiffeisen Részvény	07. 30.	1 229,8 M Ft	1,177549	3,2

a pénteki másodpiaci referenciahozamhoz képest viszont 0,29 százalékponttal magasabb hozam alakult ki. Az Államadósság-kezelő Központ Rt. (ÁKK) eredetileg harmincmilliárd forint keretösszegű kincstárjegyet hirdetett meg, de a mindössze 32,6 milliárd forintnyi kereslet hatására csak 25 milliárd forintnyit értékesített. Az eredetileg háromhónapos futamidővel kibocsátott likviditási kincstárjegyek aukciós átlaghozama 11,39 százalék lett. *(mti)*

1 mondatban

- **A beszerzésimenedzser-index** szezonálisan kiigazított értéke 51,4 százalék volt júliusban, 1,5 százalékponttal kevesebb a júniusban mért értéknél. *(mti)*

- **Az RJ Reynolds Tobacco** amerikai dohányipari vállalat adózott eredménye 150 millió dollár lett a második negyedévben, 92 százalékkal több a tavalyinál. *(mti)*

- **A BorsodChem Rt.** új pénzügyi vezérigazgató-helyettese 2004. augusztus 1-jétől Illéssy János. *(mh)*

Friss tőzsde- és pénzpiaci adatok: www.magyarhirlap.hu/tozsde

MHonline

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

HEVES MEGYEI
NÉPÚJSÁG

1967 OKT 22

Mátrai-Markovits Jenő

1021

Emlékezés Mátrai-Markovits Jenőre

1967. szeptember 26-án, 71 éves korában, Budapesten meghalt a szlovákiai származású magyar szobrász és festőművész, a realista művészek egyik kiemelkedő alakja: Mátrai-Markovits Jenő. Családja a Garam vidékéről került Rimaszombatba, apja asztalos, anyja varrónő volt. Rajztanára, Schwalm Nándor felfigyelt a tehetséges diákra. Markovits érettségi után a budapesti képzőművészeti főiskola növendéke lett. Itt kötött életre szóló barátságot Wwerk Ödön és Galanda Miklós festőművészekkel. Az első világháború után Révész Imre és Glatz Oszkár voltak mesterei.

Rimaszombatban született 1896. október 27-én, ott élt és alkotott. 1945-ben Budapestre költözött. A 20-as években külföldi tanulmányútjáról felmaradt pasztellképei „Tiroli utca", „Velence", „Tóparti móló", Locarnó", stb. nagy sikert arattak a kassai, losonci, bratislavai, komáromi, lévai kiállításokon. Realista irányzatú, sajátos egyéni művészetét szűkebb hazájában készült tájképei örökítik meg legjobban. Rimaszombat és környéke, Murányi-hegység, a Garam és a Magas-Tátrában készült olajképeinek témagazdagságával és színhatásával méltán vívta ki művészrangját a legnagyobbak között, hogy csak néhányat soroljunk fel: „A dudás", „Szegény asszony ebédje", „Krasznahorka vára", „A kistöréki huszita templom", „Garam vidéki gazda", „Pokorágyi dombok", „Rima parti fák", „Lányom arcképe, kutyával", stb., stb.

1966-ban „Gömöri festők művei a XX. század első felében" című rimaszombati kiállításon dicséretes munkát végeztek a szervező- és szakbizottság tagjai és Mátrai-Markovits Jenőnek 39 olajképét, 11 pasztellképét, 1 vízfestményét, 3 rézkarcát, 2 ceruzarajzát állították ki. Nem találtuk viszont szobrait, pl.: „Tompa Mihály mellszobra", „Virág László mellszobra", „Öreg paraszt" (fafaragás) és számos kisplasztikáját. Nem csoda, mert magántulajdonban levő művei féltett kincsek és nehezen gyűjthetők össze. A rimaszombati múzeumban négy-öt képe őrzi nagy szülöttjének művészetét, és hogy most kiesett a kezéből az ecset, ceruza és a véső, maradandó művei hirdetik a nagy realista mester hű ábrázolásait az emberekről, akik közt boldogan élt és szülőföldjén készült tájképei, mert onnan merítette az ihletet, hogy szépet, időállót alkosson.

Virág László

A káde
a személyz
néhány

Írta: HA

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1967. május 9-én határozatot hozott a párt kádermunkájáról, az állami személyzeti munka pártellenőrzésének helyzetéről, a káder- és személyzeti munka továbbfejlesztéséről. A határozat alapján, arra támaszkodva, megvizsgáltuk megyénkben is a pártszervek kádermunkájának, az állami személyzeti munka helyzetét és kidolgoztuk továbbfejlesztésük feladatait. Ezeknek a tapasztalatoknak és feladatoknak néhány fontosabb kérdéséről szólunk.

I.

Tapasztalatainkat és feladatainkat annak tudatában összegeztük, hogy a párt káderpolitikája szerves része a párt politikai irányvonalának, azzal szorosan összefügg. A párt marxista—leninista politikája, következetes vonala megteremti és erősíti a helyes kádermunka elvi alapjait és fordítva: csak helyes káderpolitikával lehet kidolgozni, a valóságba átültetni, az életben megvalósítani a párt politikáját.

Megyénk káderhelyzete egészében véve kielégítő. Az utóbbi években a helyes káderpolitikai elvek és módszerek alkalmazása nyomán lassú, de pozitív irányú fejlődés következett be. A káderek többsége megfelel az egyre összetettebben jelentkező követelményeknek, politikai, szakmai felkészültségük, vezető-irányító készségük általában megfelelő, a párt politikáját alapulvéve önállóan, alkotó módon tudnak cselekedni. Fejlődött a káderek közéleti tevékenysége és tömegkapcsolata. Erkölcsi és morális szempontból, a kulturált magatartás szempontjából is fejlődés következett be.

A vezető szervek újjáválasztása a pártszerveknél, tanácsoknál, szakszervezeti, KISZ- és más szerveknél általában pozitíven hatott, a vezető szervek összetétele, a testületek alkalmassága kedvező irányban változott.

A pártszervek kádermunkáját szabályozó elvek és módszerek általában érvényesülnek. Nagy jelentőségű az a tapasztalatunk, hogy

A községi tanács vb-vezetőinek 55,8 százaléka rendelkezik közép- és felsőfokú állami iskolai végzettséggel. A 80 legfontosabb szakszervezeti tisztségviselő összetételét tanulmányozva azt látjuk, hogy 63,8 százalékuk középfokú, vagy annál magasabb állami iskolai, 66,1 százalékuk pártiskolai végzettséggel rendelkezik.

A párt- és tanácsi szervek kádermunkája, a tsz-parasztság tehetséges fiainak akarása eredményeként létrejött és számban és minőségben fejlődik a legfiatalabb mezőgazdasági nagyüzemek, a termelőszövetkezetek káderállománya.

Állami szerveknél, üzemeknél több helyen rendszeresen végzik a káderek minősítését és nyilvántartását. A kádermunka tervszerűségének segítője, egyben kifejezője is — főleg a tanácsoknál, igazságügyi szerveknél rendszeresített — a képzési, iskoláztatási tervek.

Megyénk káderhelyzetében, a pártszervek kádermunkájában, az állami személyzeti munkában végbement fejlődés nem feledtetheti, hogy a Politikai Bizottság határozatában említett hibák, a káderpolitika torzulásai kisebb-nagyobb mértékben nálunk is megtalálhatók.

Megyénkben is lehet találkozni a kádermunka, a személyzeti munka helyének, szerepének, jelentőségének meg nem értésével, sőt lebecsülésével. Az anyagi és szellemi javak termelése tárgyi feltételeinek megteremtésére, nyilvántartására helyenként aránytalanul nagyobb gondot fordítanak, mint az

Mátrai Makovits Jenő /1896.október 27.Rimaszombat/:festő.

Középiskoláit Rimaszombatban végezte. Rajztanára, Schwalm Nándor figyelt fel először tehetségére, tőle kapta az első instrukciókat.

1913-ban Budapesten a Képzőművészeti Akadémián folytatta tanulmányait, ahol barátságot kötött Gwerk Ödönnel és Mikuláš Galandával.

Az I.világháború befejezése után folytathatta tanulmányait, mesterei Révész Imre és Glatr Oszkár voltak. Tanulmányúton Olaszországban és Svájcban járt. 1945-ig élt Rimaszombatban. Jelenleg Budapesten él.

Főként tájképei, népi életképei és arcképei ismertek. Témáit Rimaszombat környékéről, a murányi hegységekből, a felső Garam és a Magas Tátra tájaiból merítette: A dudás 1925, Szegény asszony ebédje 1928, Krasznahorka vára 1930. Műveiben a realista szemlélet kötődik az impresszionizmussal s helyenként szerepet kap a Garammente gazdag népviselete, különösen életképein. Olajképein kívül foglalkozott akvarellel, rézkarccal,pasztellel, sőt szobrászattal is - az ő munkája Tompa Mihály hamvai mellszobra.

Kiállítása: 1921 - Szlovákiai művészek tárlata, Prága.
1925 - Szlovákiai művészek tárlata, Losonc, Kassa.
1933 - Szlovákiai művészek tárlata, Pozsony

Műveiből Rimaszombatban a kereskedelmi testület évente rendezett kiállítást. Hat olajképét őrzi a Gömöri rimaszombati múzeum.

Irodalom: Z novších vytvarnych dejín Slovenska -
. Gömöri festők /a XX.sz.I.fele/-Rimaszombat, 1966 /katalógus/.

Mátrai Makovits

Jenő

vimaszombati festő
művész, sagja volt
1943-ban a vámos-
balogi művésztelepnek.

Balogi táj c.
képe repr.
Az alábbi kiállitáson
mélyvölgy, Este Balogon,
vasárnap Balogon
tunnek ki.

Oltvai 297. l.

Mátrai Makovits Jenő festő" és szobrász Rimaszombat

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest. XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.
FELVIDÉKI UJSÁG (Kassa)
Lap: 1943 SZEP. 14.
Megjelent:

Művésztelep lett a balogi Kóburg-kastély. Rimaszombatból jelentik: A kultuszminisztérium a m. kir. földmüvelésügyi minisztériumtól szeptember 1-én átvette a gömörmegyei Felsőbalog községben lévő volt Kóburg-kastélyt. Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter még a mult évben elhatározta, hogy az ideális fekvésü gyönyörü kastélyban festőművészeti akadémiát és üdülőtelepet rendez be. A terv első része most jutott a megvalósulás stádiumába. Szeptember 10-én kezdődött meg a Képzőművészeti Főiskola első kéthónapos tanfolyama, amelyet Varga Nándor, a főiskola helyettes igazgatója vezet. A miniszter a kastély gondnoki teendőivel Mátrai-Makovits Jenő ismert rimaszombati festőművészt és szobrászt bizta meg.

Mátrai-Markovits Jenő

Virág László: Emlékezés Mátrai-Markovits Jenőre. – Heves Megyei Népújság, 1967. okt. 22.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört. Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

82. l.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch. 51. 25.ó

Mátray Makovich Jenő szobrász Rimaszombat.

A felsőbalogi művésztelep gondnoka volt 1943-ban

Varga N.Lajos életrajza.
felsolgozta Kopp Jenő.

Mátray Markovics Jenő

— Tompa Mihály szobrot kapott Hanván. A nagy költő hanvai lelkészkedése emlékére a község a templom szomszédságában szobrot emelt. A szobrot *Mátray-Markovics* Jenő rimaszombati művész készítette.

Magyarország
Reggeli lap
1940. június 16.

kerületének előjárója

A IV.ker.elleni mérkőzés 1940 jun.16.-án reggel 8 h.kor. XIV.ker.Millenáris sporttelep.Szabó József u. Pontos megjelenés.

Bpest 1940 jun.14.

XI kerületi levente nyilvántartó

Mátrai Makovits Jenő
festő

*** A felsőbalogi művésztelep kiállítása.** Most ért véget a Szinyei Merse Jenő kultuszminiszter által életrehívott felsőbalogi művésztelep első őszi kéthónapos tanfolyama, amelyen a képzőművészeti főiskola válogatott növendékei vettek részt Varga Nándor főiskolai tanár vezetése alatt. A művésztelep tagjai a gömörmegyei táj benyomásaiból fakadt alkotásaikból kiállítást tartanak a rimaszombati polgári körben. A kiállítás anyagát a művésztelep tagjainak munkáiból Varga Nándor tanár és Mátrai-Makovits Jenő festőművész válogatta össze. Az új művésztelep munkásságának első beszámolója elé Rimaszombat és Gömör vármegye közönsége nagy várakozással néz. A kiállítás vasárnap nyílik meg.

157.

III

Új Magyarság
1943. nov. 6.

IV

216. *179.* *214.*

Ezer gyümölcsös házhely Kispesten

43-as és 40-es villamos végállomásnál 120 négyszögöles telkek, 14—18 pengős árak, ötévi törlesztés. Minden telekhez **városi vízvezeték**, villanyvilágítás, kiépített utak, járdák. Magyar-Olasz Bank parcellázása. Telefon: 346—929

A németek nem zaklatják Lengyelországban a katolikus egyházat

Berlin, június 15.

A külföldi sajtóban újra meg újra olyan állítások látnak napvilágot, amelyek szerint a lengyel főkormányzóság területén önkényesen járnak el a katolikus egyház és képviselői ellen és zaklatják őket. Ezeket az állításokat irányadó német helyről ismételten visszautasítják.

Igy hangsúlyozandó, hogy *a templomok változatlanul nyitva állnak a hívők előtt.* Nem felel meg a valóságnak különösen az az állítás, hogy bezárták a krakói Mária-templomot.

Továbbá nem helytálló, hogy a papok legnagyobb részét elfogták vagy elhelyezték. *Papok letartóztatására csak olyan esetekben került sor, amikor papok vétettek német rendeletek ellen, a szószékről uszítottak és ezáltal veszélyeztették a német birodalom biztonságát.* Igy letartóztatták a lublini érseket, egyházkerületének tizenhárom lelkészével, mert *fegyvereket találtak náluk.*

Nem igaz, hogy a varsói katolikus kórházakból római katolikus lelkészeket távolítottak el. Nem tiltották meg az egyházi házasságkötést sem.

A pestvidéki kir. törvényszék, mint birtokbíróság.
P. I. 5729/1940. szám.

Hirdetmény

A pestvidéki kir. törvényszék, mint birtokbíróság közhírré teszi, hogy Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye közönsége kérelmére a budapest—zombori th. közút céljára Aporka község határában szükséges ingatlanok megszerzése végett a m. kir. Kereskedelemügyi miniszter által 89.001/XI. 1939. szám alatt elrendelt kisajátításból kifolyólag a kártalanítási eljárást Aporka községben fekvő és az annak idején a községben közzétett kisajátítási összeírásban telekkönyvi betét és hrszám, fekvés, kiterjedés és a tulajdonosok személye tekintetében részletesen körülírt ingatlanokra nézve megindította s az egyezség megkísérlése végett tartandó tárgyalásra határnapul **az 1940. évi június hó 27 (huszonhét) napjának d. e. 10 óráját Aporka községházához** kitűzte és hogy az ismeretlen tartózkodású és távollévő érdekeltek képviseletére ügygondnokul dr. Gyenes József ráckevei ügyvédet kirendelte.

Erre a helyszíni tárgyalásra az érdekelteket azzal a figyelmeztetéssel idézi meg, hogy elmaradásuk a kártalanítás felett az érdemleges határozat meghozatalát nem gátolja s hogy az egyéni külön értesítés elmaradása, vagy a tárgyalásról való elmaradás miatt igazolásnak helye nincs.

Budapest, 1940. évi június hó 5. napján.

Csonka Antal s. k. kir. törvényszéki tanácselnök.

A kiadmány hiteléül:
Olvashatatlan aláírás
s. h. t.

Trianon ellen tüntettek a magyar asszonyok vigadói nagygyülésén

Táviratok tömegében tiltakozik az ország a nyilas nemzetiségi javaslat ellen

Apponyi Albertné grófné, *Raffay* Sándorné, *Kasits* Margit, *Szászy* Béláné és *Zichy* Rafaelné grófné nagygyűlésre hívták össze a magyar asszonyokat és leányokat szombaton délután 6 órára a vigadóba. A magyar nők százszázalékosan eleget tettek a felhívásnak: *közel kétezer magyar asszony és leány gyült össze a demonstrativ nagygyűlésre, képviselvén az összes jelentékeny női egyesületeket és szervezeteket.*

Bevezetőül az egybegyültek elénekelték a Himnuszt, majd Apponyi Albertné grófné nyitotta meg a nagygyűlést. Üdvözölte a jelenlévőket és hangsúlyozta, hogy *a magyar nők felháborodásukat akarják kifejezni azzal a merénylettel szemben, amely Szent István birodalmának alapját fenyegeti.* Ezután a névtelen asszony felhívását *Masson* Izabella, a Prohászka Ottokár polgári iskola igazgatónője intézte a magyar nőkhöz.

Masson Izabella azt fejtegette, hogy a magyarság ezer éven át védőbástyája volt az európai kultúrának. Ezt a hivatásunkat csak azért teljesítettük, mert állami berendezésünk sziklaszilárd alapon épült. Most ezt a berendezkedést akarja kiforgatni alapjaiból az úgynevezett nemzetiségi törvényjavaslat, amely darabokra tépné hazánkat. Az egyesült földek és gyepük törvényjavaslatából a halál lehelete árad felénk. Egyenesen ijesztő, hogy a magyar országgyűlés házában ilyen javaslat kísérthet. Alkotmányunk erejében dacoltunk ezer esztendő sorsfordulataival, *ennek erejével harcoltunk életre-halálra Trianon ellen is.*

Ezekre a szavakra zajos tüntetés tört ki a teremben Trianon ellen.

— *Vesszen Trianon! Máris elveszett Trianon! — kiáltották mindenfelől és erre hosszan, lelkesen éljenezték a tengelyhatalmakat, Trianon német megszállása alkalmával.* A tüntetés elültével Masson Izabella hangoztatta, hogy a *magyar nők magukat és családjukat védelmezik ezzel a javaslattal szemben.*

Apponyi Albertné grófné zárószavaival, majd a Szózat eléneklésével ért véget a demonstratív nagygyűlés.

Az az óriási arányú felháborodás, amit a nyilasok nemzetiségi javaslata váltott ki a magyar közvéleményből, egyre nagyobb hullámokat ver a társadalom széles rétegeiben. A szombati nap folyamán *Szegedről, Debrecenből, Székesfehérvárról, Sopronból, Hódmezővásárhelyről, Rimaszombatból, Szentesről, Lévárról, Elekről, Dunaszentgyörgyről, Udvardról, Szentendréről, Kiskundorozsmáról, Tolnáról, Szarvasról, Putnokról, Szatmár megyéből, Kecskemétről, Vágsellyéről, Gyönkről, Tiszakoródról, Marcaliból, Gádorosról, Szegvárról, Komáromból, Pécsről, Tornaljáról, Dombóvárról, Nagybereznáról* s az ország számos más helyéről *tiltakozó táviratok százai érkeztek a miniszterelnökhöz.* Megmozdult a magyar asszonytársadalom is, élükön a katolikus nőegyesületekkel. De ott vannak a tiltakozók között a Kalot vidéki szervezetei, a vitézek, a társadalmi egyesületek vidéki csoportjai és számos más társadalmi szervezet.

SOPRONBAN
Felsőlöveri Penzió elsőrendű
koszt, családias jellegű otthon, Dr. PALOVICHNÉ.

— **Megvalósulás felé közeledik az önálló gazdatiszti kamara.** A magyar gazdatisztek országos egyesülete most tartotta igazgatóválasztmányi ülését Bayer János gazdasági főtanácsos elnökletével. Az ülésen Faber György igazgató bejelentette, hogy a földmívelésügyi miniszter az egyesület felterjesztésére kilátásba helyezte okleveles gazdatiszteknek a földreform végrehajtása során történő állami igénybevételét és szerzett jogaik sérthetetlenségét. Megnyugvással vette tudomásul a választmány, hogy a földmívelésügyi minisztérium a közel jövőben rendezni kívánja a gazdatiszti fizetéseket és a szabadság kérdését. A minisztérium megváltoztatta felfogását a kamarai kérdésben és most már hajlik az önálló gazdatiszti kamara gondolata felé, amelynek megalkotását a készülő magántisztviselői kamara is sürgőssé teszi. Elhatározta a választmány, hogy a mai kor szellemének megfelelően átdolgozza a gazdatiszti kívánságokat és küldöttségileg felterjeszti a földmívelésügyi miniszter elé.

NYÁRI GOND A TÉLI KAMRA. Aszalást, befőzést, idényszerű zöldségek ízletes elkészítését mutatják be a Gázművek, VI., Vilmos császár-út 3. szám alatti bemutató-termében, Június 18-án, kedden délután 5 órakor: Nyers gyümölcsleves, hamis húspogácsa, kalarábégombóc, uborkás burgonyafőzelék. Cseresznye aszalása, befőzése. — Június 21-én, pénteken délután 5 órakor: Ribizlileves, nyári töltött káposzta, parajtekercs, kenyérfelfujt, reteksaláta. Eper befőtt és lekvár készítése. — A nagy érdeklődésre való tekintettel, két teremben párhuzamos előadásokat tartunk. Belépődíj nincs.

Görögországban bevezetik az élelmiszerjegyeket

Athén, június 15.

Metaxasz miniszterelnök közölte, hogy a kormány a helyzetnek megfelelően, *kénytelen kenyér-, cukor-, kávé-, tészta-, rizs- és zöldségjegyeket bevezetni.* A húsfogyasztást is korlátozni fogják. A fényreklámokat megtiltják, a vasút-, hajó- és társasgépkocsiközlekedést korlátozzák.

Elérhet 80 évét
IGYON IGMÁNDIVIZET

— **Bankszünet kedden, a kormányzó születésnapján.** A takarékpénztárak és bankok egyesületének kötelékébe tartozó pénzintézetek kedden, június 18-án, a kormányzó születésének évfordulója alkalmából bankszünnapot tartanak. Tekintettel az esedékességek beváltására, egy váltópénztár nyitva lesz.

Tartós hullámosítás, hajfestés, szépségápolás
Kránitz, IV., Párisi-u. 5. (Molnár és Moser mellett) Tel.: 189-040.

— **A Budapesti Giro- és Pénztáregylet részvénytársaság** igazgatósága június hó 14-én Pósch Gyula dr. elnök elnöklete alatt tartott ülésében jóváhagyta a Bányai Aladár dr. vezérigazgatóval létesített megállapodást, amelynek értelmében Bányai Aladár, aki az intézetet a legnehezebb időkben kiváló eredménnyel vezette, barátságos megegyezés alapján, június hó végével a szolgálatból kiválik.

Hegedüs Lóránt kéri azokat, akik vele együtt ötven évvel ezelőtt, 1890 júniusában, a budapesti református főgimnáziumban érettségit tettek, hogy jelenjenek meg a félszázados találkozón, amely szombaton, június 22-én délelőtt 10 órakor a Kálvin-téri református templomban tartandó istentisztelettel kezdődik.

Móga csipkés függöny a lakás komoly dísze
Budapest, IV, Deák Ferenc-utca 17

ŐSZTŐL-ŐSZIG

REGÉNY

IRTA: DÖVÉNYI NAGY LAJOS

74

Az öreg Soós Sándor kiegyenesedett. Ugy állott a fehérre lakkozott ajtófélfák négyszögében, mintha önmaga komoly és méltóságos arcképe lett volna: az utódok számára készült férfias, zord képmás, a szerző, a céltudatos és szentimentális ellágyulásokba soha se eső dinasztiaalapító.

— Mondja, apám, mit csinált maga?

— Az egyetlen okos dolgot, amit tenni lehetett. S te érted tettem.

— Ki kérte rá, hogy a dolgaimba beleártsa magát? Mi vagyok én? Ostoba kamasz, vagy gyengeelméjű, akinek baklövéseit a jó atya szigorával és bölcseségével kell helyreütni? Honnan veszi magának a bátorságot, hogy az én életembe belenyuljon? Azért mert az apám?

— Te!

Soós Sándor hangja csattant, keze ökölbe szorult.

— Hogy beszélsz velem?

— Ahogy megérdemli! Maga az életemet akarja tönkretenni s még modorbeli hiányosságokat vet a szememre? Tán kaszinói udvariassággal kérjem számon a boldogságomat? Azonnal mondja meg, hová üldözte el, hová üldözték el, mit tudom én kivel összefogva, Idát!

— Nem tudom, hol van.

Hangját erővel lefojtotta, szava csendes volt, de homlokán kidagadtak az erek és arca vöröslött az indulat vérhullámától.

— És ezen a hangon nem is vagyok hajlandó veled beszélni. Majd ha megembereled magad, diskurálhatunk. Ugy veszem, mintha most semmi se történt volna, beszámíthatatlan vagy, akár a részegek. Pár nap mulva, ha úgy érzed, uralkodni tudsz magadon, mindent elmondok.

Hátatfordított és otthagyta.

Darab ideig állt, utána nézve, szinte bénán, aztán maga is bement a szobájába. Felöltözött, a fürdőszobában megmosta az arcát, nem szólt senkinek s elindult Ida nyomát megkeresni.

A kis házban az öreg asszony, akinél szobát bérelt, semmit se tudott.

— Elutazott ma hajnalban — mondta sápitozva —, nagyon szomorú volt szegény. Mindenét elvitte.

— Hová ment? — kérdezte sürgetőn, de csak vállvonogatást kapott válaszul.

Kinyittatta a szobát, amelyet most végtelenül ridegnek és szomorúnak talált. A kedves, öreg bútorok árván, esetlenül álltak helyükön, a divánról eltüntek a puha párnák, a sublódról, az asztalról a csipkék s a falról a két-három kép, ami az övé volt. A szekrény ajtaja nyitva maradt, a polcok üresen ásitoztak, az asztal közepén még ott állott fedetlenül a tintatartó s a toll, amelyet utoljára használt.

— Pedig a hónap végéig ki volt fizetve a szoba — motyogta mellette az asszony.

— Nem hagyott valami üzenetet? — faggatta egyre kevesebb reménnyel, de makacsul.

— Nem . . . nem üzent semmit.

Köszönni is elfelejtett, úgy fordult ki a házból.

— A tanfelügyelő — jutott eszébe az utcán, s már ment is, hogy kivallassa a fakó kis emberből a titkot.

De itt se boldogult. A tanfelügyelő rideg udvariassággal és hivatalos szóval fogadta, nem birt még szóváltásba se keveredni vele. A torkának igazán nem eshetett, igy aztán csak annyit tudott meg, hogy Berecz Ida betegszabadságot kért, megkapta és ha letelik, bizonyosan visszajön.

— Mennyi szabadságot kért?

— Bizonytalan időre szólót — kapta meg a felvilágositást és utána mindjárt a kérdést: — Szolgálhatok még valamivel?

— Nem . . . semmi — mormolta. — Csak ezt akartam tudni . . . Köszönöm.

Kitámolygott az utcára s ment céltalanul, akár a részeg. És most hová? Nyomozni utána, akár egy magándetektiv? Kimenni az állomásra és a pénztárnál firtatni: merre váltott jegyet? A város ellenségesen őrzi a titkot. A négy fal, amely közt az elhagyatottság és az árva szomorúság súlya alatt elhatározása született, tudná tán megmondani egyedül, hová szökött előle, a sorsa elől, a nyelvek és a szemek elől, nyomtalanul.

— Miklós — jutott eszébe. — Talán vele beszélt még ezekben a napokban. Tán neki panaszkodott s megmondta azt is, mit akar tenni.

Türelmetlen volt, a Rákóczi-téren elfogott egy kódorgó konflist s azzal hajtatott el a házig. A kaput zárva találta, csak a vén kutya őrködött otthon. A korhadó deszka résein szimatolva kinézett, aztán hátat fordított az is és elballagott az udvar túlsó végébe.

— Ugyse mondaná meg — tünődött, ahogy ott állt a bezárt kapu kilincsét fogva —, ha tudja, se mondaná meg . . .

Elküldte a kocsit s nekivágott a határnak. Gondolatok nélkül, zúgó fejjel kószált órákon keresztül s az este vetette haza. Szobájába zárkózott s mikor Rozika bekopogott hozzá, hogy vacsorázni hívja, azt felelte: nem érzi jól magát, lefekszik.

Az öregúr vállat vont az üzenetre, anyja azonban sírva fakadt.

— Jaj, még valami borzasztót csinál magával . . . Látja, mondtam én, hogy ne avatkozzék bele.

Soós Sándor bosszusan legyintett.

— Nem kell félni! Nem abból a fából faragták. Megjön az esze, addig meg hadd hányja a habját.

Még asztalnál ültek, mikor hallották, hogy az irodában jár és valakinek telefonál. Az állomást hívta fel, az öreg főnökkel beszélt és arra kérte: tudja meg az éjszakai szolgálatostól, hová utazott a „kis tanítónő". Kezében reszketett a kagyló, míg a válaszra várakozott s aztán egyszerre hallotta az egyetlen szót:

— Pestre.

— Köszönöm.

(Folytatjuk)

Özvegy SZELECZKY AGOSTONNÉ
KELMEFESTŐ-VEGYTISZTÍTÓ
ezúton értesíti kedves vevőit, hogy Rottenbiller-utca 8. alól
BAROSS-TÉR 16. SZÁM
alá költözött. Mindenért házhoz megyünk. A jövőben is kérem szives pártfogásukat. Telefon: 336-896.

Olasz püspökök állásfoglalása a Duce mellett

Róma, június 15.

Az olasz püspöki kar egy csoportja a Ducehoz üzenetet intézett. Ebben kijelenti, kéri az Istent, hogy teljes sikerrel koronázza a Ducenak azt a zseniális tervét, amellyel az olasz nép munkáját és szellemét fel akarja szabaditani. Könyörögve kérjük az Urat — mondja az üzenet — hogy *helyezze vissza az olasz zászlót a Szent Sirra és érvényesitse a Savoyai királyi háznak a Szent Sirra vonatkozó jogát.*

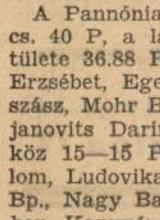
Szép nap-
szemüvegek.
CHMURA
IV., Ferenciek-tere 2.

Ujabb adományok az árvizkárosultak javára

Még mindig növekszik az árvizkárosultak javára indított gyüjtés összege. Napnap után küldik be adományaikat sokszor másodszor, harmadszor is azok, akik a gyüjtés komoly és nagyfontosságú célját kellőképpen átérzik. A budavári koronázó főtemplom ének- és zenekara júniusi hangversenyén a hang birodalmának magasztos melódiáit szólaltatta meg, hogy művészetének honoráriumát, 245 pengőt most szerkesztőségünk útján adja az árvizkárosultak javára. Remélhető, hogy az az összeg, amelyet végső célul tűzött ki a gyüjtés vezérkara, a társadalom lankadatlan áldozatkészsége folytán hamarosan összegyűlik.

Az Uj Magyarság szerkesztőségébe eddig beküldtek . .	127.244.07 P
Közvetlenül és postán érkezett	299.10 „
Az Uj Magyarság csekklapján beküldtek	173.30 „
Összesen:	127.716.47 P

Június 5-én érkezett adományok:

A Pannónia-utcai el. isk. Ifj. Vöröskereszt cs. 40 P, a lajosmizsei áll. népiskola tantestülete 36.88 P, Vajna Janka, Eger és Varga Erzsébet, Eger 20 P, Szundy Zoltán, Beregszász, Mohr Béla, Sárospatak 20—20 P, Sztojanovits Darinka, Bp., Takár István, Taracköz 15—15 P, Pietrovszky Erzsébet, Sashalom, Ludovika Akadémia nemzetvédelmi sz., Bp., Nagy Barna dr., Sárospatak, László Tibor, Kapuvár 10—10 P, Igaz Mária és Bárány László, Székesfehérvár 8 P, Brascsajkó Gyula dr., Huszt, Széki János, Felsőgalla, Deáky Zsigmond, Bp., Millner Panni, Ujpest, Heinrich Árpádné dr.-né, Bp., S. V. Bp., Hidvégi János, Békéscsaba, Nagy Józsa Kálmán, Bp., Králik Gusztáv, Losonc 5—5 P, Seffranovits Béla, Bp., Hentz Lajos, Lábatlan 3—3 P, Gallis Károly dr., Törtel, Ipsics József, Székesfehérvár, Magyar István, Szolnok, Tóth András, Diósgyörvasgyár, Fekete Károly, Hatvan, Juhász Klárika, Bp., Juhász Piroska, Bp., Fodor László dr., Debrecen, Doba Sándor, Kunszentmárton, Bita Gyula, Nagyrákos, özv. Szilágyi Ferencné, Bp., Graf József, Bp., Nagy Sándor, Disznóshorvát, Bábás József, Öcs 2—2 P, Szatmári Lajos, Sárospatak, özv. Visegrády Jánosné, Sajószentpéter, özv. Feledy Ferencné, Veszprém 1—1 P.

Modellek eladása
VI.—30-ig
Lázár Julia
NŐI DIVATSZALON
Párisi-utca 1.

— **Minden háziasszonyt** érdekli az, hogy a hústalan napokon hogyan főzzön olcsón, változatosan és mégis izletesen. A tavaszi zöldfélékből, mégpedig zöldborsóból, kalarábéból, gomba- és spárgából, gyümölcsökből jóizü, könnyü nyári ételek készithetők. Pompás, tápláló nyári ételek még a különböző gyümölcsös sütemények (cseresznyés rétes, gyümölcsös piskóta, piték, stb.) és parfék. Ez a programja az elektromos müvek Honvéd-utcai ingyenes főzőelőadásainak. Előadások: szerdán d. u. 5 órakor, továbbá hétfőn, csütörtökön és pénteken d. e. 10 órakor.

— **A Csongrád—Szeged közötti** személyhajójáratokat, amelyek az árvíz miatt szüneteltek, a Mefter június 16-án, vasárnap újból megnyitja.

A keresztény pénzintézeti tisztviselők szövetségének közgyülése

A keresztény pénzintézeti és biztositási tisztviselők országos szövetsége most tartotta évi közgyülését *Cselényi* Pál dr. országgyülési képviselő elnöklésével. A közgyülésnek külön ünnepi díszt adott az a körülmény, hogy a szövetség most érkezett el fennállásának huszadik évfordulójához, amely alkalomból leleplezték a szövetség első elnökének, *Zsembery* Gyula kormányfőtanácsosnak arcképét.

Cselényi Pál elnök, megnyitójában meleg szavakkal emlékezett meg a kormányzó húszéves országlásáról, majd vázolta a szövetség kétévtizedes működését. A Keptosz-nak egyszerre három irányban kellett harcolnia: az addig monopolisztikus jellegü szociáldemokrata pénzintézeti mozgalom ellen, azután a keresztény banktisztviselői kar közönye és öntudathiánya s végül a kar szociális fölemelkedését gátló munkaadói érzéketlenség ellen. Beszédében rámutatott az elnök arra is, hogy *a szövetség most már, húsz nehéz év után, végre a jogos remények és teljesülések korszakába jutott.*

A nagy tetszéssel fogadott beszéd után *Stirling* István főtitkár az évi jelentést, *Szóráth* József a zárószámadásokat és a költségvetést terjesztette elő. A szövetség felvidéki csoportja nevében *Schalkház* Lipót köszöntötte a közgyülést, amely ezután táviratilag üdvözölte *Reményi-Schneller* Lajos pénzügyminisztert és *Varga* József kereskedelemügyi minisztert.

Bulyovszky-utcai leánynevelő intézet
Előjegyzések folyamatban.
Titkárnőképző (1 év. dipl.) Ruha- és modelltervezés, varrás. Tökéletes továbbképző. Idegen nyelvek.
Telefon: 115-693. Bulyovszky-utca 10.

— **A makkoshotykai ref. egyház** jótékonycélu tárgysorsjátékának 1940 május 30-án megtartott húzásán a 6695, 6675, 5496, 19346, 15540, 14317, 432, 2277, 3337, 4305, 5214, 5435, 6615, 7914, 8412, 8459, 8887, 9783, 10746, 10858, 11779, 11869, 11918, 13118, 14170, 14602, 15678, 17951, 19095, 19249, 19537, 1700, 2985, 2884, 3179, 7476, 7483, 7765, 8065, 10138, 11799, 12895, 14410, 15974, 18142, 18759, 794, 2430, 3480, 4292, 6216, 6800, 7851, 10213, 10877, 11070, 12807, 13713, 14558, 15154, 15616, 18006, 18050, 18558, 18889, 19893 számu sorsjegyek nyertek.

OPTIKA FOTO
Kern és Tsa Kossuth L.-utca 3. Tel.
Honvédségi szállitók, Baross szövetség és NyUKOSz tagja

Házasság

Farkas Nelli és géresi *Balogh* Pál posta s. mérnök június 8-án tartották esküvőjüket Cegléden. *(Külön értesités helyett.)*

Zsilinszky Rezső dr. legfőbb számvevőszéki osztálytanácsos és felesége, *Pacséry* Mária leányát, Máriát eljegyezte *Hajós* Géza dr. ny. táblabiró és felesége, *Clark* Nelly fia, Géza. *(Külön értesités helyett.)*

Geleta Mária és *Bánás* Artúr dr. június 12-én nászmise keretében tartották esküvőjüket a wekerletelepi róm. kat. plébániatemplomban. Az eskétési szertartást a völegény bátyja, P. *Bánás* Gyula kiskanizsai Ferences atya végezte.

Tuna Oszkár Mávag müszaki tanácsos és verbói *Szluha* Katalin ma házasságot kötöttek.

Nagy Ilona Mária okl. tanárnő és *Galther* Béla müszaki tisztviselő, t. repülőhadnagy házasságot kötöttek. Tanuk voltak: *Lukácsovich* Lajos szerkesztő és *Matusik* Rezső igazgató-főorvos.

Saly Erzsi és *Szabó* István dr. budapesti református lelkész június 15-én tartották eljegyzésüket.

Majerszky Etelka és nagybeltai *Halász* György jegyesek. (Minden külön értesités helyett.)

Árvai Rózsa okl. tanitónő és *Szüts* Mátyás m. kir. csendőr g. hadnagy jegyesek.

Huszthy Katalin (Cegléd) és békási *Békássy* Árpád dr. jegyesek. (Minden külön értesités helyett.)

V. *Kárpáthy* Zoltán m. kir. tüzérezredes és tiszatarjáni *Molnár* Klára leánya, *Klára*, szentmártonkátai és vattai *Batta* Béla nyug. járásbirósági elnök és nagyrévi *Nagy* Margit fia, Ottó, a székesfőváros vizmüveinek mérnöke június 15-én tartották esküvőjüket Pécsen a Zrinyi honv. főreáliskola református kápolnájában.

Schwahofer Babette és *Szepes* Gyula festőmüvésztanár a mai napon házasságot kötöttek.

*

— **Legújabb frakk, szmoking, zsakett** kölcsönzés Teichner, IV. Királyi Pál-utca 7. Tel. 185-796.

BRILLIÁNS ARANY EZÜST
vétele és eladása VARJAS Károly-körút 22 udvarban Tel. 189-236

Nivea bőrtápláló Euceritet tartalmaz. Erre van szüksége az Ön bőrének is, hogy egészséges maradhasson. Csak az egészséges bőr lehet szép és maradhat szép. Ne feledje el bőrét naponta legalább kétszer Nivea-val bedörzsölni és erősiteni.
Itt vagyok, hogy erősitsem bőrét!

— **Megjelent az „Egyedül vagyunk" legújabb száma.** Gömbös Gyuláról szól a júniusi szám első tanulmánya. Elsősorban Gömböst, a tengelypolitikust mutatja be új szinekkel, Gömbös bizalmas politikai barátainak elbeszéléseit egykorú feljegyzések és hiteles parlamenti naplók nyomán, de számos kényes belpolitikai kérdés hátteréről is lerántja a leplet. Közli azt a négy híres oldalt Gömbös Gyula jegyzeteiből, amelyek egyikén a Berlin—Róma tengely kifejezés olvasható. Folytatja a lap Milotay Istvánnak országos visszhangot keltett ellenforradalmi visszaemlékezéseit. Oláh György az „Ejtőernyősök" cimen közöl igen érdekes cikket. Szatmári István a Földközi-tenger és a Balkán katonai problémáira világit rá. Vörösmarthy Kálmán az árvíz utáni épitkezéseket mutatja be, Szvoboda Béla „A csángó láz" cimen a bukovinai magyarok hazatelepitéséről közöl tanulmányt. Andrássi Győző Gutenbergről, a könyvnyomtatás feltalálójáról ir. Sok érdekes kép és glossza teszi rendkivül tartalmassá a lap júniusi számát.

— **Tompa-szobrot lepleztek le Hamván.** Hamváról jelentik: A községben művészi kivitelü szobrot állitottak Tompa Mihálynak. A szobrot Mátray-Makovics Jenő rimaszombati szobrászművész készitette, honorárium fejében a csehek által Hamván ott hagyott hangszereket kapta meg. Egyidejüleg hatalmas lépcsőt épitettek a templom bejáratához, ezenkivül diszes vaskerités és templomkaput készitettek. A lépcső költségeit abból az összegből fedezték, amelyet a főméltóságú asszony adott a Magyar a magyarért-akcióból erre a célra, a vaskerités és kapu anyagát az ózdi gyár ajándékozta. A szobrot most leplezték le hazafias ünnepség keretében. Ünnepi beszédet mondott Lenkey Lajos gömörmegyei esperes, azután Ablonczy Pál hamvai lelkész tb. esperes mondott köszönetet mindazoknak, akik a szép emlék létesitéséhez hozzájárultak. Egyidejüleg Tompa emléktáblát is lepleztek le, amelyet Soldos Béla dr. főispán ajándékozott a hamvaiaknak. Az emléktáblát a lelkészlak falában helyezték el.

ESŐ-, BALLON-, loden-, kabát, raglán MÁRTON ÉS SZÁSZ V. BALVÁNY-UTCA 3

— **Rendzavarások és kihágások a légvédelmi gyakorlat alatt.** Pénteken a déli légiriadó idején Kispesten az Attila-utca 46. számú ház előtt szenet lapátolt Kuruc József 45 éves napszámos és a munkát a szolgálatos rendőr figyelmeztetésére sem hagyta abba. A rendőr bekisérte a kispesti kapitányságra, ahol tiznapi elzárásra itélték. — A Podmaniczky-utca táján hajtott kocsijával a riasztás idején Való János 21 éves kocsis, aki a segédrendőrök figyelmeztetésére sem akart kitérni arról az útról, ahol a jelképes bombatámadás után a helyreállító munkálatok folytak. A helyszinre érkezett rendőrre ostorral támadt a kocsis, a rendőr azonban kardot rántott és ártalmatlanná tette az embert, majd bekisérte a főkapitányságra. Hatósági közeg elleni erőszak és légvédelmi kihágás miatt indul ellene eljárás. — Este 10 óra tájban Pestszentlőrincén az Üllői-úton a sötétségben ismeretlen tettes zsebkésével kétszer hátbaszúrta Hofbauer Ferenc 51 éves gyárimunkást, akit a mentők sulyos állapotban a Szent István-kórházba vitték. A támadót keresik.

— **Tömeges beiratkozások a soproni nyári egyetemre.** Sopronból jelentik: Bár még két hónap választ el a nyári egyetem megnyitásától, mégis már tömeges jelentkezéseket könyvelhet el az előkészitő bizottság. A soproni nyári közgazdasági és müszaki tanfolyamok mindenkor *magyar szempontból tárják a hallgatóság elé világhirü tanárok előadásában,* ötéves ciklusban, *a mai világképet!* Sopron lelkes, müvelt hölgyeiből bizottság alakult, hogy a nyári egyetem minden hallgatója az első ismerkedési estétől kezdve azonnal bekerülhessen a város legjobb társaságába, amely az irodalom, a müvészet és a tudomány buzgó müvelője. A minisztérium félárú utazást engedélyezett a hallgatók számára: egyéb kedvezményekről szivesen nyujt felvilágositást Sopron város idegenforgalmi irodája (Sopron, Várkerület 44).

— **Leendő anyák,** akiknek különös gonddal kell arra ügyelniök, hogy bélmüködésük rendben legyen, ezen célt úgy érhetik el, ha időközönként reggel éhgyomorra egy kis pohár természetes „Ferenc József" keserüvizet isznak. Kérdezze meg orvosát!

Nagy sikerrel énekel naponta MORETTI olasz tenorista SUKI TÓNI és zenekara müzsikál
Vasárnap délután tánc.
CZIEGLER -nél I., CZAKÓ-UTCA 3 Asztalrendelés: 152-783 • 8-as autobusz

— **Hivatali szünet június 18-án, a kormányzó születésnapján.** A kormány rendelkezése folytán június 18-án, kedden, vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzójának születésnapja alkalmából az összes közhivatalokban, igy a székesfőváros hivatalaiban is, hivatali munkaszünet lesz. Ezen a napon a fővárosi hivatalokban csak ügyeletes szolgálat lesz, az előre kitüzött tárgyalásokat azonban megtartják. — Az Országos Társadalombiztositó Intézet értesiti az érdekelteket, hogy hivatalaiban június 18-án, kedden, a Kormányzó úr Őfőméltósága születésnapja alkalmával munkaszünet lesz. Az intézet ezen a napon kizárólag az erre a napra már beidézett felek ügyeinek elintézésére szolgálatot tart. A rendelőintézetek ügyeletes szolgálatot tartanak.

— **Hétvégi üdülés a Dunán.** Utazás a Mefter menetrendszerü hajóján Budapestről Révkörtvélyesig a Csallóköz szigetvilágába és vissza. Kényelmes, nyugalmas, szórakoztató kirándulás kitünő ellátással. Indulás minden szombat délután 6 órakor, visszaérkezés vasárnap este 9 órakor. Összköltség (I. o. menetjegy, négyszeri étkezés, kabinhely egész útra) 25 P. Ugyanezt az utat meg lehet tenni hétköznapon a hétfőn és szerdán induló hajóval is. Jelentkezés a hálókocsi társaságnál, V., Vörösmarty-tér 5.

— **Ujból kapható a Morisson szőrtelenitő.**

40 éves érettségi találkozó Azok a régi diákok, akik a mult század utolsó évében, 1900-ban a szegedi piarista főgimnáziumban tették érettségit, június 29-én, Péter Pál-napján, reggel 8 órakor találkoznak a főgimnázium aulájában. Junius 28-án este előzetes megbeszélés a szegedi Haggenmacher-vendéglőben.

HAJDUSZOBOSZLÓI GYÓGYFÜRDŐ ma már európai hirü
Fedett gyógymedencék, ivócsarnok, inhalatórium, strandfürdő, hullámfürdő. Páratlanul eredményes fürdő, — ivó — és bélelégzőkurák. A „Szoboszlói Gyógyviz" és a szénsavval telitett „Hajduviz" mindenütt kapható. A fürdőt Hajduszoboszló 73 és 78 fokos sós, jódos, brómos, hidrocarbonatos hévizei táplálják. 3000 liter forróviz percenként. Magyar és németnyelvü ismertetővel készséggel szolgál a fürdő Igazgatósága.

Eden - penzió
Balatonboglárón f. hó 25-én nyílik
Régi vezetéssel. Budapesti érdeklődés: Tel.: 187-089. 9969

Jó gazdasszonynak tudnia kell,

hogy a szombati piacon kellemes meglepetést szerzett a bevásárlóknak az uj burgnya nagy áresése. A hét elején még kilónként 44 fillért kellett fizetni az uj rózsaburgonyáért, szombaton pedig 25—26 fillérjével kinálták. Olcsóbb lett még a levesspárga, kilója 36—40, a főzőtök, 38—60, a kelkáposzta, 40—68, a vágott tyuk, 180—240, a vöröshagyma, 24—32, a földieper, 50—160 fillér.

A zöldborsó ára a szedést hátráltató esőzések miatt kissé emelkedett. Kilónként 28—38 fillérért kinálták.

ÓRÁSBOLT

Sok régi óra összve-vissza üt...
Az: órát, perce[k]et, ez: hangot, betüt.

Az egyik szól: „A perced már lejárt!"
A másik szól: „Még messze van, ne várd!"

Az: hangosan kong, ez: halk szóra rest.
Az: holnap reggel, ez meg: tegnap est.

Hogy gyors iramban, vagy lassan ver-e?
Közöttük ül az órák mestere:

Hallgat. Figyel: ki vétkez, az vagy ez?
És minden órát nagy próbára tesz.

Minden zörejről főkönyvet vezet,
Mig nem forog jól minden szerkezet.

Mert tudja, addig tart csupán a per,
Mig gyors és lassu más iramba ver.

Nehéz, nagy munka. Hosszu csend ez és
Még igy se biztos minden rendezés.

Mert bár ma tudja mind, hogy mit szabad,
De holnap ez megáll s az elszalad.

Sokáig eltart, mig hanyag s derék
Együtt s egyképen forduló kerék,

Ha már elnémul minden balga szó,
Csak halk óráknak hangja hallható.

Mikor talán a perc se volna más,
Csak mélyből feltört bölcs szivdobbanás.

A végtelenből tört nemes darab,
Mely perce multán mindig megmarad.

De addig bár zengő kongást, ha versz,
Csak perc maradsz és elmulsz, mint a perc.

PÜNKÖSTI ANDOR.

RÁCZ-féle nyilvánosjogu magán elemiiskolában) (VI, Vilmos császár-ut 31
a beiratások megkezdődtek!
GYERMEKOTTHON
Német - angol nyelvoktatás
35-ik évfolyam Tel. 118-091

Ezrivel terem a fán meggy

Hires város az Alföldön Nagykörös. Hires a reformátusok liceumáról, melynek olyan tanárai voltak egykor, mint Arany János, Szász Károly, Salamon Ferenc, Szabó Károly, Szilágyi Sándor, hogy többet ne is említsünk. De hires még egyről: gazdanépének szorgalmáról, értelmességéről, hires a zöldségtermeléséről, a gyümölcséről, abban is a nagykőrösi meggyről, melynek országos neve, a külső országokban pedig nagy kereslete van. A meggynek nemcsak az a különös nevezetessége, hogy „ezrivel terem a fán", hanem az is, hogy a kajszibarackon kivül ez az egyetlen magyar gyümölcsféleség, melynek nincs versenytársa a világpiacon, s ennek következtében szinte korlátlanul lehetne értékesiteni. Lehetne is, lehet is, már amennyire a termelés mértéke határt nem szab neki. Az ország gyümölcskivitelének számai közt érdekes felfedezni, hogy tavaly már 276 vagon meggyet vittünk külföldre, holott meggykivitelünk addig legfeljebb, ha száz vagon volt. És ezen a ponton kezdődik Nagykörös város keserve, amit most, a meggytermés idején panaszol el a város régi ujságja, a Nagykőrösi Hiradó. Hogy az a gyönyörüen megnőtt kiviteli többlet Nagykőrösnek, a meggy ősi hazájának, öröme, de keserve is. Mert azt a többletet máshol adják a kereskedelem kezére, nem pedig Nagykőrösön. Ahol néhány esztendeje áll már a meggykisérleti állomás, csak éppen, hogy nem szervezték ujjá a város meggytermelését — és Nagykörös ezidőszerint már nem halad az élen a meggytermelésben. Ugy van az, hogy ezrivel terem a fán a meggy, de mit ér, ha a körösi meggy őshazája éppen a meggyével marad hátra a versenyben? Szombaton jelent meg az *Ujság*-ban a hivatalos jelentés, hogy a földmüvelésügyi miniszter megalakitotta a Gyümölcsértékesitő Szakbizottságot. Az ország üdvözli ezt a régóta várt szervezetet. Nagykőrös pedig kér tőle egyet: azt, hogy nézzen körül és mutasson irányt a gyümölcstermelőknek a körösi meggy hires és nevezetes őshazájában.

— **Nyári időszámitás Olaszországban.** *Rómából* jelentik, hogy Olaszország területén életbelépett a nyári időszámitás. Az órákat éjfélkor egy órával előbbre igazitották.

— **Életuntak.** *Fleischer* Imréné 46 éves asszony az Aréna-ut 42. alatti lakásán megmérgezte magát. — Klauzál-utca 33. alatti lakásán *Kis* Boriska 32 éves háztartásbeli allatószert vett be. — *Győrfi* Lajosné 34 éves asszony, aki a Mészáros-utca 62. alatt lakik, aszpirinnel mérgezte meg magát. Mindhárom életuntat sulyos állapotban vitték a Rókus-kórházba.

Két-három gyermeket magammal vinnék nyaralni
Orvosi felügyelet, hizókura. Lang, Nagymező-utca 38. 408

FŐISKOLÁT VÉGZETT, magyar, német, francia, angol
önálló levelezőnő
GÉP-GYORSIRÓ, zsidó, **ELHELYEZKEDÉST KERES.** „Szécsenyi-körüi irodai gyakorlattal" jeligére főkiadóba.

Ezer gyümölcsös házhely Kispesten
43-as és 40-es villamos végállomásánál 120 négyszögöles telkek, 11—18 pengős árak, ötévi törlesztés. Minden telekhez **városi vízvezeték,** villanyvilágitás, kiépitett utak, járdák. Magyar—Olasz Bank parcellázása. Tel.: 346-929. 7013

24 szobából álló
főuri lakás
azonnal is kiadó, esetleg a ház eladó. „Ritka alkalom" jeligére főkiadóba. 381

Vezető hazai textilgyár
budapesti, **iparigazolványos,** kimutathatóan jól bevezetett **képviselője** még **egy vagy két** szakmabeli
cég képviseletét vállalná
Szives megkeresést Eötvös-u. 28. hirdetési irodába kér „Eredményes munka" jeligére. 403

Két jugoszláv barát, nagyobb vidéki város lakosai nem messze Zágrábtól,
zsidó vallásuak,
az egyik 31 éves, középtermetü, szőke, nagybirtokos-kereskedő, középiskolai érettségivel, a másik 39 éves, magas, karcsu, barna, drogéria tulajdonos, kereskedelmi akadémiai végzettséggel, mindkettőn zeneértők, sportkedvelők és jókedélyüek, egyenrangu családi felekezetü
házasulandókat keresnek
Feltételek: Jó házias szonyok, fedhetetlen előélettel, jó családból hozománnyal. Fényképes kimerítő megkeresésekel, legkielégitőbb discretio mellett „Házasság a szerencsében 31 vagy 39" jelige alatt Propaganda, Zagreb I. Postafach 472. cimre. 4313

Hóman kultuszminiszter légvédelmi pincében tárgyalt egy küldöttséggel

Magyarországon nagy multja van a küldöttségjárásnak. Kisebb-nagyobb ügyekben hol ezt, hol azt a minisztert keresték fel különböző testületek, érdekeltségek, pártok és egyéb alakulatok s mindegyik küldöttség azon a lélektani alapon épitette fel vállalkozását, hogy a közvetlen tárgyalás, a kérdéses ügynek bővebb kifejtése a közvetlenül érdekeltek jelenlétében és helyeslése mellett sokkal nagyobb eredményt hoz, mintha az instanciát irásba foglalnák és rendes szolgálati uton küldenék a minisztériumba. Rendszerint ugy történt, hogy a küldöttség kedves szavakat kapott válaszul a minisztertől, még akkor is, amikor érdemi elintézésre nem tehetett igéretet, s ez az udvarias forma rendszerint kielégitette a legtöbb instanciázót. Miniszтereink rendszerint hivatali helyiségeikben fogadták és ma is fogadják a küldöttségeket, van azonban számos eset arra is, amikor a kerület országgyülési képviselőjének vezetésével a parlament épületében álltak a küldöttségek a miniszterek elé. Aszerint szokott történni a küldöttségek fogadása, hogy az illető miniszternek hol alkalmasabb ez az aktus.

Hóman Bálint kultuszminiszter az uj idők stilusának megfelelően olyan helyiségben fogadott egy küldöttséget, amire eddig még nem volt példa. Shvoy Lajos megyéspüspök vezetésével pénteken délben felkereste a kultuszminisztert holdutcai minisztériumában a magyar egyházi zenészek népes küldöttsége. Shvoy püspök előterjesztette az érdemes kántortanitói kar sérelmeit és megköszönte a kultuszminiszternek, hogy legutóbb a képviselőházban megigérte a sérelmek orvoslását. Éppen a kultuszminiszter válaszára került volna sor, amikor megszólaltak a légvédelmi riadót jelző szirénák. Hóman kultuszminiszter erre a küldöttség tagjaival együtt levonult a minisztérium légvédelmi óvóhelyére és ott „zárt ajtók" mögött adta meg válaszát a püspök vezetésével megjelent küldöttségnek.

A gyomor és a bél megbetegedéseinél, különösen, ha azok makacs székrekedéssel és az emésztőcsatornában végbemenő nagyfoku érjedési és bomlási folyamatokkal vannak egybekötve, akkor reggel felkeléskor egy pohár természetes **„Ferenc József"** keserüvizet kitünő hatással ihatunk. Kérdezze meg orvosát!

— **A Sporthorgász,** az egyetlen magyar horgászszaklap most megjelent juniusi száma szakszerü cikkekben foglalkozik az idei télnek a halállományra gyakorolt hatásával, a vizbérletek és a halszaporitás ügyével, érdekes horgászati leirásokat közöl. A kezdők rovatában a fenékhorgászat és a balatoni csónakos horgászat módszereivel foglalkozik. Részletes beszámolót hoz a horgászati eredményekről, egyesületekről, ismerteti a különböző horgászati lehetőségeket. A lap előfizetői dija évi 6 pengő. Kiadóhivatal: Budapest, XI., Horthy Miklós-ut 30. szám.

Sándor-penzió, Svábhegy
Melinda-ut 14 Függőkert. Fogastól 3 perc Elsőrendü ellátás. T. 165-578

Nyaralás fiatal lányok részére **Tátralomnicon** Uszás, tenisz, nyelvoktatás .Felvilágositás: **dr. Polgárné,** Telefon 187-223. 1075

Internátusok
Polgárista fiuk és leányok, elemista fiuk és leányok részére. **Havi internátusi dij 45 P. és mellékdijak.** Prospektust küld a Szentendrei Református Iskolák és Internátusok Igazgatósága. Nyaralás. Előkészités. 1095

Csillaghegyen 5 szobás villa
minden komforttal, gyönyörü kerttel kiadó vagy eladó. Telefon 422-974. 9505

Posztónagykereskedelmi iparigazolványhoz
szerióz társat keresek
Jelige: „Elsőrangu referenciák és összeköttetések" főkiadóba. 375

— **A cukrászok nem akarnak süteményt adni a cukorkakereskedőknek.** Tudvalevő, hogy szombatonkint a mos cukorka-üzlet olyan körülmények között tarthat nyitva a késő esti órákig, hogy cukrászsüteményt is árusit és ezzel helyiségét cukrászdának minősitették. Ezeknek a „cukrászdáknak" a sorsa most sulyosra fordult, mert a cukrászüzemek elhatározták, hogy a cukorkás üzleteknek nem szállitanak süteményt, miután a cukorellátási nehézségek miatt saját fogyasztóik számára sem tudnak elég süteményt készitení. A cukorkás üzletek cukrászsütemény-nélkülisége viszont azzal a következménnyel fog járni, hogy ezentől az üzletektől megvonják a „cukrászda" jelleget és mint egyszerü cukorkaüzletek, korábban kell zárniok. A KÉKOSz most eljárt a városházán és kérte, adjanak nagyobb cukormennyiséget a cukrászüzemeknek, hogy továbbra is elláthassák a cukrosboltokat süteménnyel.

— **Orvosi hir.** *Schmideg* Armand dr. bőrgyógyász-, kozmetikus-, nemigyógyász-szakorvos ismét rendel naponta 4-től 6-ig, hétfőn és pénteken 3-tól 8-ig. VIII., Rákóczi-ut 49.

— **A légvédelmi nap rendőri hirei.** Pénteken este a légvédelmi riadó alatt Szücs József huszonötéves szobafestőségéd, aki Pestszenterzsébeten a Béla-utca 13. szám alatt lakik, végigszaladt az utcán. A rendőrök megállitották és igazoltatása során kiderült, hogy Szücs Józsefet a rendőrség régóta körözi. Az egyik rendőr a szobafestőségédet a közeli rendőrőrszobára akarta kisérni, de utközben Szücs zsilettpengével felmetszette hasát és körülbelül husz zsilettpengét lenyelt. Életveszélyes belső sérülésekkel a rabkórházba vitték. — Pestszentlőrincen az Üllői-uton pénteken este tiz óra tájban, a nagy sötétségben ismeretlen tettes megtámadta és zsebkéssel többször hátbaszurta Hofbauer Ferenc gyárimunkást. A mentők sulyos állapotban a Szent István-kórházba vitték. Támadóját keresik. — Kispesten az Attila-utca 46. számu ház előtt pénteken az első légiriadó idején Kuruc József napszámos lovaskocsijáról szenet lapátolt. A szolgálatos rendőr felszólitására nem hagyta abba a munkát, sőt gorombáskodott is a rendőrrel. A kispesti kapitányságon azonnal itélkeztek felette és légvédelmi kihágás miatt tiznapi elzárásra itélték. — Ugyancsak az egyik riasztás alatt Való János huszonegy éves kocsis az Aréna-uton nem akart kocsijával más irányba hajtani és ostorával rátámadt a szolgálatos rendőrre. A rendőr végül megfékezte és bekisérte a főkapitányságra, ahol hatósági közeg elleni erőszak miatt őrizetbe vették és légvédelmi kihágás miatt is eljárás indult ellene.

— **A gyógyhelyi bizottság jelentése.** A Budapesti Központi Gyógy- és Üdülőhelyi Bizottság most tette közzé jelentését az 1939. évről. A jelentés beszámol arról, hogy a bizottság öt évvel ezelőtt kezdte meg müködését és azóta célkitüzései közül igen sokat megvalósitott. A bizottság minden erejével igyekezett a főváros idegenforgalmi jelentőségét, valamint gyógyfürdőit és azok környékét rendezni. Ekkora fejlődést a világ egyetlen fürdővárosa sem tud felmutatni. A bizottság ezenkivül rendszerbe foglalta a fürdőproblémákat, megszervezte a piackutatást, kiépitette a külföldi hálózatokat, balneo-therápiai és reumatológiai hazai és nemzetközi tanfolyamokat szervezett, kiépitette a fürdős segédszemélyzet kiképzését, sokszáz külföldi ujságirót hivott meg a budapesti gyógyfürdők tanulmányozására, akik többezer cikkben számoltak be olvasóiknak Budapest gyógyértékeiről. Prospektusokat adtak ki minden európai nyelven és tudományos közleményekben ismertették szakkörök előtt a budapesti gyógytényezőket. Az elmult évben külföldi utazási irodákkal együtt társasutazásokat szerveztek Budapestre, különösen az északi államokból és a Balkánról, de hatalmas lépésekkel vitték előbbre a belföldi idegenforgalmat is.

Uj szünetjel a magyar Rádióban

Uj szünetjelt vezet be a magyar Rádió müsoradásába junius 18-án. A szünetjel a Kormányzó Ur születésenapján, déli harangszó után, 12.10 perckor hangzik fel először, tájékoztató ismertetés keretében.

A Rákóczi-indulónk kezdő két ütemét választotta uj szünetjelének a Rádió. Az eddigi szünetjel is a Rákóczi-nótából, tehát a Rákóczi-induló részlegéből vett dallam alapján készült, de nem a kezdő ütemekből és némileg stilizáltan. Az uj szünetjel celestán és hárfán hangzik fel. Muzsikája négy másodpercig tart s az egyes hangzások közt körülbelül nyolc másodperc telik el. Ritmusa és üteme, mint az eredeti indulóé.

— **A főváros legujabb könyvkiadványa.** Nemzetközi városkongresszus ült volna össze az idén Budapesten, ha a külpolitikai helyzet meg nem akadályozza a szép terv megvalósitását. A főváros a kongresszusra megiratta Hankiss János dr. debreceni egyetemi tanárral a magyar müvelődés történetét s azt számos idegen nyelvre lefordittatva, készült szétosztani a kongresszus tagjai között. Bár erről a szándékáról egyelőre le kellett mondania, a könyv magyarnyelvü kiadásait még is megjelenteti s elsősorban a külföldön élő magyar ifjuság között osztatja szét.

— **SPANYOL KATONASÁG TANGERBAN.** *Tangerból* jelentik: **Tangert 3500 spanyol katona szállta meg. Egy spanyol cirkáló befutott a tangeri öbölbe. (MTI)**

— **Álhirek cáfolata.** Berlinből jelentik: A külföldi sajtóban ujra meg ujra olyan állitások látnak napvilágot, amelyek szerint a lengyel főkormányzóság területén önkényesen járnak el a katolikus egyház és képviselői ellen és zaklatják őket. Ezeket az állitásokat irányadó német helyről ismételten visszautasitják. Igy hangsulyozandó, hogy a templomok változatlanul nyitva állanak a hivők előtt. Nem felel meg a valóságnak különösen az az állitás, hogy bezárták a krakkói Máriatemplomot. Továbbá nem helytálló, hogy a papok legnagyobb részét elfogták vagy elhelyezték. Papok letartóztatására csak olyan esetekben került sor, amikor papok vétettek német rendeletek ellen, a szószékről uszitottak és ezáltal veszélyeztették a német birodalom biztonságát. Igy letartóztatták a lublini érseket egyházkerületének tizenhárom lelkészével, mert fegyvereket találtak náluk. Nem igaz, hogy a varsói katolikus kórházakból római katolikus lelkészeket távolitottak el. Ugyancsak nem tiltották meg az egyházi házasságkötést. (MTI)

— **Változás a közvetlen kocsik forgalmában.** Az Államvasutak igazgatóságától kapott értesités alapján, az olasz államvasutak igazgatóságától nyert értesülés szerint a Budapest déli pályaudvarról 19 óra 45 perckor induló, illetve ide 10 óra 25 perckor érkező 1208., illetve 1207. számu trieszti gyorsvonatok olasz csatlakozó vonatai további intézkedésig nem közlekednek. Ennélfogva az emlitett vonatoknál rendszeresitett olasz viszonylatu közvetlen személy- és hálókocsik egyelőre csak Budapest déli pályaudvar — Postumia—Grotte állomások között közlekednek.

Gyermekét küldje a nyári szünidőben a **Tátrába** a „Juventus" gyermekotthonba
Novy Smokovec **(Ujtátrafüred)**
Bővebb felvilágositással szolgál: Tátra fürdőiroda, Budapest, V., Dorottya-u. 5—7.

— **Tompa Mihály szobra.** Tompa Mihálynak szobrot állitottak Hanván, ahol egykor református paróhuslelkész volt a nagy költő. A község templomának szomszédságában emelkedik az uj monumentum, *Mátrai-Markovits* Jenő rimaszombati szobrászmüvész alkotása. A szoborhoz vezető impozáns lépcső költségei abból az összegből kerültek ki, amelyet a „Magyar a magyarért"-akcióból kaptak *Horthy* Miklósné őföméltóságától erre a célra, a diszes vaskerités és kapu anyagát az ózdi vasgyár adta, a munkadijat pedig a debreceni diákok gyüjtötték maguk között. A lelkészlakon egyidejüleg leleplezett Tompa-emléktáblát *Sóldos* Béla dr. főispán ajándékozta, évtizedek óta lelkes harcosa a Tompakultusznak. Az ünnepélyt megelőző istentiszteleten *Varga* Imre rimaszombati lelkipásztor prédikált, az avatás szónoka *Lenkey* Lajos, a gömöri egyházmegye esperese és *Ablonczy* Pál tb. esperes volt.

— **Az ujságirók kerti ünnepélye az Angol Parkban.** Évtizedek óta a nyár legvonzóbb és legszórakoztatóbb, de egyben legolcsóbb mulatsága az angolparkbeli Ujságirónap, amelyen a közönségnek egy pengőért ezernyi látnivalóban és szórakozásban lesz része. A gazdag és változatos müsort az idén is a rádió nyitja meg. „Szerelmi ciklus" a cime annak a pompás egyvelegnek, amelyben a világ leghiresebb szinmüveinek, operáinak és operettjeinek egyes részletei kerülnek előadásra az Operaház müvészei tolmácsolásában. Az éjféli müsort a könnyü muzsa jegyében állitotta össze a rendezőség. Az 1 pengős belépőjegy megváltásával a jótékonyság oltárán is meggyujt egy kis mécsest a közönség, mert az Ujságirónap jövedelme az Ujságirók Szanatórium Egyesülete céljait szolgálja.

Közgyülést tartottak a községi jegyzők

Szombaton tartotta évi rendes közgyülését a Vigadó nagytermében a Községi Jegyzők Országos Egyesülete. A közgyülésen *Törs* Tibor, a képviselőház alelnöke, vitéz *Bonczos* Miklós belügyi államtitkár és más előkelőségek is résztvettek. A Hiszekegy elmondása után *Koncz* János dr. elnök mondott megnyitó beszédet, melyben kifejezést adott annak a reményének, hogy a magyar jövendő a legközelebbi közgyülésen már valósággá lesz és eljön az idő, amikor a magyar reménység megvalósul. *Vámos* Ferenc főjegyző is mertette a válságba jutott községi közigazgatás kérdéseit. Ismertette a hatá rozati javaslatot, amelyben kéréssel fordult a miniszterelnökhöz és a kormány tagjaihoz, hogy az egyre szaporodó rengeteg munkához teremtsenek elegendő munkaerőt, illetve fedezetet. Kérik a miniszterelnököt, rendelje el, hogy a minisztériumok a rendeleteket magyarosan, érthetően, tömör fogalmazásban és a paragrafusokra való utalások nélkül rendelkező tartalommal adják ki. A községi igazgatás zavartalan müködésének biztositására szükséges volna a honvédelmi munkakötelezettség elrendelése. Kérik a honvédelmi minisztert, hogy a községi igazgatás tagjait lehetőleg mentesitse a rendkivüli fegyvergyakorlatok alól.

Jeskó János a jegyzőgyermekek tanulmányi alapja kérdését tette szóvá és kérte, hogy egyes bevételek ötven százalékát gyermeknevelési célokra engedjék át. Bejelentette, hogy vitéz *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter érdeklődéssel foglalkozott a kérdéssel és hajlandóságot mutat arra, hogy a községi jegyzők gyermeknevelteési céljaira évenként 80.000 pengőt engedjen át.

A tisztujitás során elnök ismét *Koncz* János dr. lett, alelnökök: *Monostory* Alfréd, vitéz *Förhécz* Sándor és *Börzsönyi* László lettek, főjegyzőnek ujból *Vámos* Ferencet választották meg

DR. B.-NÉ KRAUSZ HILDA OKL. NYELVMESTER INTERNÁTUSA
Angol-magyar leánynevelő Budapest, XIV. kerület, Ida-utca 3. Városliget. Telefon 296-313. szám. Zsidó urileányoknak otthont és tanulási lehetőséget nyujt. Prospektus

A kirándulás gyönyörei

Szerettem sokáig aludni,
De szörnyen kergetett a vágy,
Milyen is lehet az a weekend,
Ahol a zöld fü öle lágy?

És szólt egy turista barátom:
Vedd fel nagyatyád köntösét
S rongyos cipőt, melyet már nem hord
Sem a bátyád... sem az öcséd.

Nosza... nosza! Szóltam én hévvel,
Most már nem öl többé a gond.
S elkezdtem bőszen gyalogolni,
Csakugy porzott rajtam a rongy.

Idegeimnek jót fog tenni,
Mondták ugy Ede, mint Ödön,
De nem tett jót nekem a rukkzakk,
Melyet lehuzott két bödön.

És nem tett jót a lábfájás sem
S a nap sem, amely égetett...
És a szunyog sem, amely csipett
S a kecske sem, amely bégetett!

S a lekvár sem, amely kiömlött,
Megédesitve... sós husom.
S éreztem, nem tesz jót a tej sem,
Amelyben, mint a légy... uszom.

Bégetve... csipve... összetörve,
Még két kutya rántott felém,
Belehajtottak a bokámba,
Az is kirándult... nemcsak én.

BENEDIKT.

— **Miért nem volt gyümölcs?** *(Levél a szerkesztőhöz.)* Tekintetes Szerkesztőség! Felhasználva a mostanában ritkán kinálkozó alkalmat, igénybe vettem a vasárnap indult filléres vonatot és lerándultam Szegedre, hogy az ország második városát és az ottani ipari vásárt megtekintsük. Minden nagyon szép volt, igen jól éreztük magunkat, gyönyörü idő is kedvezett, azonban nem voltunk képesek az egész városban egy kis gyümölcsöt vásárolni. Vendéglőben persze lehetett volna talán drága árban kapni, azonban ebben a nagy városban senkinek sem jutott eszébe, hogy kihasználják a gyümölcs belső fogyasztásának propagandáját, ezenfelül az ottani és környékbeli termelők jó üzletet is csináltak volna. Ehhez jó alkalom volt a kiállitás is, annak a területén is kellett volna cseresznyét, epret árulni, hiszen nagy tételekben küldik fel Pestre az árut, ott pedig sem csomagolással, sem pedig az expedicióval nem lett volna dolguk. A két vonattal körülbelül 1500 személy rándult le Szegedre; igen tekintélyes összeg maradt volna ott a gyümölcsért, ha az utcán, vagy valami alkalmi helyiségben árulták volna. Kiváló tisztelettel *B. A.*

Modellek eladása
junius 30-ig
Lázár Julia
nőidivatszalon
Párisi-utca 1

Az árvizkárosultakért

Vitéz *Bonczos* Miklós államtitkár, az árvizvédelem országos kormánybiztosa gépkocsin Győr, Komárom, Pozsony és Nyitra vármegyébe utazott, és ott a közigazgatás helyi vezetőivel, valamint a müszaki és közjóléti előadókkal tárgyalásokat folytatott *az árviz által megrongált házak ujjáépitésének munkálatairól* és igyekezett eltüntetni az épitést akadályozó nehézségeket. Megtekintette a folyamatban lévő ujjáépitési munkálatokat is.

★

Az árvizkárosultak javára inditott országos gyüjtés szombati eredménye 26.323 pengő 82 fillér. A gyüjtés végeredménye 4.391.669 pengő 21 fillér. A négy és félmillióhoz hiányzik még 108.330 pengő 79 fillér.

★

Pilitzer Vilmos, Budapest, VII., Nagyatádi-utca 33, junius 12-én lefizetett az árvizkárosultak javára 5 pengőt. Lapunkban tévesen Politzer néven nyugtáztuk az adományt, amit ezennel helyreigazitunk.

MILYEN IDŐ LESZ

A MELEG IDŐ TOVÁBB TART

Meteorológiai Intézet jelenti junius 15-én este:

A Kárpát-medencében folytatódott a meleg, fülledt idő. A hőmérséklet a délkeleti megyékben elérte a hőséget jelentő 30 fokot is, északkeleten azonban a borultabb idő miatt 25 fok alatt maradt a felmelegedés. Zivataros eső sokfelé volt, főleg az északkeleti megyékben. Alsóverecke 28, Kassa 21, Debrecen 14 mm csapadékot jelentett. Az esti órákban még országszerte 20—25 fok között állott a hőmérséklet.

Budapesten este 9 órakor a hőmérséklet 23 Celsius-fok, a tengerszintre átszámitott légnyomás 761 mm, mérsékelten emelkedő irányzatu.

Várható időjárás a következő 24 órára

Mérsékelt délnyugati, nyugati szél. Sok helyen délutáni záporeső, zivatar. A meleg, fülledt idő tovább tart.

—

A földmivelésügyi minisztérium vizrajzi intézete jelenti:

Szombati dunai vizállások: Schärding 388, Passau 581, Aschach 318, Struden 520, Stein 400, Bécs 490, Pozsony 279, Komárom 412, Budapest 395, Paks 376, Baja 362, Mohács 600.

A Rába Szentgotthárdnál 0, Nagyogóhidnál —23. — A Dráva Barcsnál —2, Drávaszabolcsnál 117.

Szombati tiszai vizállások: Tiszaujlak —40, Vásárosnamény 52, Tokaj 165, Tiszafüred 261, Szolnok 444, Csongrád 554, Szeged 641. — A Szamos Csengernél 98. — A Bodrog Sárospataknál 141. — A Sajó Bánrévénél 68.— A Hernád Hidasnémetinél 44. — A Körös Körösszakállnál 40, Békésnél 276, Gyománál 434. — A Maros Makónál 266. — A Balaton Siófoknál 103. A Velencei-tó Agárdnál 125.

— **A Sebésztársaság soproni gyülése.** *Sopronból* jelentik: A Magyar Sebésztársaság nagygyülésének második napján — szombaton — Vidákovics Kamillo szegedi egyetemi tanár „A végbél sebészi megbetegedései" cimmel összefoglaló előadást tartott. Előadást tartott még Koós Aurél a „Fejlődési rendellenességről", Szacsvay István a „Gyulladásos betegségekről", Ratkóczy Nándor a „Röntgensugaras kezelésről", Kisfaludy Pál a „Rádiumkezelésről". Az előadásokhoz Bakay Lajos és Ádám Lajos egyetemi tanáron kivül többen hozzászóltak. A sebésztársaság nagygyülésével kapcsolatban egyidejüleg évi rendes közgyülés volt, amelyen Verebély Tibor egyetemi tanárt egyhanguan elnökké választották.

— **A Radetzky-huszárok ezrednapja.** *Komáromból* jelentik: A volt Radetzky-huszárok szombaton rendezték ezrednapjukat, amelyet szentmisével kezdtek. Nagy közönség jelenlétében vonultak a lovassági laktanya előtt levő hősi emlékmühöz, ahol Kempsky Lénárt postatakarékpénztári igazgató hódolt szép beszédben a Radetzky-huszárok 23 tiszti és 583 legénységi állományu hősi halottja emlékének.

BEKÜLDÖTT HIREK

— **Ötvenéves találkozó.** Felkérem az „Orsz. Izr. Tanitóképző"-ben 1890-ben képesitést nyert kartársakat, hogy julius 1-én reggel 8 órakor az ötvenéves találkozón jelenjenek meg az intézetben, Földes Lipót, Budapest, VI., Felsőerdősor 3.

A Magyar Izraeliták Pártfogó Irodája anya- és nevelőképző tanfolyamot rendez azoknak a fiatal lányoknak, akik nevelőnők, játszóiskola- vagy gyermekotthonvezetők akarnak lenni. Minden leendő anyának igen hasznos a tanfolyam. Alapos, korszerü elméleti és gyakorlati kiképzés, a csecsemő és kisgyermek nevelésével, foglalkoztatásával és testi gondozásával kapcsolatos mindennemü teendőben. A tantestület a legkitünőbb szakemberekből áll. Előzetes jelentkezések junius 15-től julius 1-ig reggel 8—10 között a tanfolyam vezetőjénél, Halász Jenny okleveles tanitónőnél (telefon 166-267). Személyes érdeklődés csakis előzetesen megbeszélt időpontban (Tigris-utca 56). Korlátolt létszám. A tanfolyam szeptemberben kezdődik. — **A Magyar Izr. Kézmü- és Földmivelésügyi Egyesület** junius 30-án délelőtt tizenegykor tartja évi rendes közgyülését a pesti izr. hitközség (Sip-utca 12) diszermében. Napirend: 1. Elnöki megnyitó. 2. Jelentés az egyesület 1939—40. évi működéséről. 3. Az 1939—40. évi zárszámadás, a számvizsgálóbizottság előterjesztésével. 4. Az alapszabályok 10. §-ának módositása. 5. Az 1940—41. évi költségvetési előirányzat. 6. Esetleges inditványok. Határozatképtelenség esetén az uj közgyülés időpontja fenti helyen és tárgysorozattal julius 16-án délután hatkor. — **A Báró Eötvös József-eserkészcsapat öreg raja** julius 3-án, vasárnap este kilenckor a Gellért-szálló kerthelyiségében gardenpartyt rendez. — **A Dr. Bajuszné és tanártársai leánygimnáziuma** szépen sikerült tornaünnepélyt rendezett. A tornaünnepély Sztankovits Aranka testnevelési tanárnő diszes munkája. Az iskola a teljes jövedelmet felajánlotta az árvizkárosultak számára.

Előadások hétfőn, junius 17-én:

Erdélyi László: Emlékbeszéd Karácsonyi János rendes tag és Sörös Pongrác levelező tag felett. (Tud. Akadémia, délután 5.) — A Baross Női Tábor ifjusági estjén este hét órakor Tóth Lajos, a Balatoni Intéző Bizottság főtitkára tart előadást a Balatonról. Bernhardt Janka Mária „Nők az ipari pályán" cimmel tart előadást. Faragó Ibolya zongoraművésznő Liszt és Zakál Dénes müveiből zongorázik, Bolyanka Wasileva pedig bolgár müveket ad elő csellón.

EGY BALLON KABÁT mégis KETTŐ
nézze meg SPORTRUHÁZAT-nál
VILMOS CSÁSZÁR ÚT 13. SZÁM

— **Be kell jelenteni az öt kilogrammon felüli tojáskészletet.** Az árellenőrzés országos kormánybiztosa elrendelte, hogy minden olyan termelő, akinek szetes vagy jogi személy, akár a maga, akár más részére akár hütőházban elraktározott, meszezés után vagy bármily más módon konzervált, öt kilogrammnál több tyuktojás van birtokában, ezt a készletet legkésőbb junius 20-ig irásban be kell jelenteni az árellenőrzés országos kormánybiztosánál.

— **Megkezdte működését az ipolysági törvényszék.** *Ipolyságról* jelentik: Az ipolysági királyi törvényszék Hont vármegye székházának nagytermében, nagy közönség jelenlétében, ünnepi külsőségek között megkezdte működését. Előttevényi Olivér törvényszéki elnök lendületes beszéde után a birák esküt. A teljes mondták a hivatalos ülés hódoló táviratot küldött a kormányzónak és üdvözölte Radocsay László igazságügyi minisztert.

— **Az olasz diplomáciai személyzet feltartóztatása.** *Genfből* jelentik: A franciaországi olasz diplomáciai és konzuli személyzetét szállító vonatot, amelyen Guariglia nagykövet is utazik, a francia Bellegarde határállomáson feltartóztatták és három nap óta visszatartják. A párisi olasz kolónia több tagját az indulás pillanatában letartóztatták. Kettőt közülük a marseillei Saint Nicolas-erődben őriznek. A nimesi olasz konzulátus egyik tisztviselőjét ugyancsak letartóztatták. A genfi brazil főkonzul, aki a franciaországi olasz érdekek védelmét vállalta, Bellegardeba utazott, hogy megkisérelje a diplomáciai vonat továbbengedését, fáradozása azonban sikertelen volt.

— **Kik épitkeznek?** A polgármester Csimár Károlynak Columbus-utca 31.608, kétemeletes bérház, Halász Aladárnak Balás-utca 30.712, egyemeletes bérház, Szlukics Lászlónak Gödöllői-ut 39.691, földszintes lakóház épitésére adott engedélyt.

— **Köszönetnyilvánitás.** Mindazoknak, akik édesapám halála alkalmából meleg részvétükkel felkeresték ezuton mondok hálás köszönetet. *Krupiecz Bauer Sára Ágnes.*

— **Halálozás.** A magyar tudományos világ nagy részvéte mellett szombaton délután temették el a kerepesiuti temetőben nemes *Grosschmid* Lajos egyetemi nyilvános rendes tanárt, a József nádor müegyetem tudós matematikai professzorát. A termelési szertartást *Ferenczy* Géza dr. plébános végezte. *Stahó* Tibor dr., *Pogány* Béla dr. és *Bodetzky* József dr. mondott bucsuztatót.

Oszmann Imre, az Ujpesti Önkéntes Mentő Egyesület őrsvezető-gondnoka, junius 12-én, szerdán délután három órakor, életének 43-ik évében váratlanul elhunyt. Junius 16-án délután négy órakor temetik.

Ratki és Salamonfai *Barthodeiszky* Béla földbirtokos, a beledi plébánia kegyura, Beled diszpolgára, Sopron vármegye törvényhatóságának évtizedek óta köztiszteletben álló tagja, hosszabb szenvedés után, 68 éves korában Sopronban elhunyt.

VÁGÓ EDIT
okl. középiskolai tanár egész és fél
INTERNÁTUSA
izraelita középiskolai leánynövendékek részére
NYELVEK, ZENE, KORREPETÁLÁS
szaktanárok vezetésével
bejáró növendékeknek is
VI., Vilmos császár-ut 31
Tel.: 118-091 Prospektus

Pintér Kálmán dr., Pestszentimre község orvosa, MÁV pályaorvos és több vállalat kezelőorvosa, junius 12-én elhunyt.

Belgrádból jelentik, hogy *Petkovics* Voljiszlov ismert jugoszláv közgazdasági férfiu, a belgrádi kereskedelmi kamara alelnöke, pénteken Belgrádban elhunyt.

Koszoruk szállitásánál izlésben, pontosságban garancia a Hungária Virágház és Kertészet
Muzeum-körut 11. Tel.: 183-130.

— **Minden háziasszonyt** érdekli az, hogy a hustalan napokon is hogyan főzhet olcsón, változatosan és mégis izletesen. A tavaszi zöldfélékből, mégpedig zöldborsóból, kalarábéból, gomba- és spárgából, gyümölcsökből jóizü, könnyü nyári ételek készithetők. Pompás, tápláló nyári ételek még a különböző gyümölcsös sütemények (cseresznyés rétes, gyümölcsös piskóta, pités stb.) és parfék. Ez a programja az Elektromos Müvek honvédutcai ingyenes főzőelőadásainak. Előadások szerdán délután 5 órakor, továbbá hétfőn, csütörtökön és pénteken délelőtt 10 órakor.

— **Hétvégi üdülés a Dunán.** Utazás a MFTR menetrendszerü hajóján Budapestről Rév-körtvélyesig, a Csallóköz szigetvilágába és vissza. Kényelmes, nyugalmas, szórakoztató kirándulás kitünő ellátással. Indulás minden szombat délután 6 órakor, visszaérkezés vasárnap este 9 órakor. Összköltség (I. o. menetjegy, négyszeri étkezés, kabinhely egész utra) 25.— pengő. Ugyanezt az utat meg lehet tenni hétköznapokon a héten és szerdán induló hajóval is. Jelentkezés a Hálókocsi Társaságnál, V., Vörösmarty-tér 5.

RÁDIÓ

VASÁRNAP, junius 16. — **Budapest I.** — 8: Ébresztő. — 10: Róm. kat. 11.15: Evangélium, istentisztelet. — 12.30: Budap. Hangv. Zenekar. — 14: Hanglemezek. — 15: Előadás. — 15.45: Szalonötös. — 16.30: Előadás. — 17.15: Beszélgetés a virágos rétről. — 17.40: Postás-zenekar. — 18.15: Felolvasás. — 18.45: Cigányzene. — 19.25: Csevegés. — 19.55: Hanglemez. — 20.10: Elbeszélés. — 20.30: Sport-eredmények. — 20.40: Részletek „A bajusz" cimü operettből. — 22.10: Hangképek a magyar kard-bajnokságról. — 22.25: Jazz. — 23.20: Cigányzene. — **Budapest II.** 10.30: Közv. a Hősök teréről. — 11: Cigányzene. — 15.05: Hanglemezek. — 17.15: Postás-zenekar. — 19.20: Cigányzene. — 20.25: Versek. — 20.50: Tánclemezek.

TANGÓHARMONIKÁT
VEGYEN **Wagner** -IÚL JÓZSEF-KÖRÚT 15

NAPRAFORGÓ

REGÉNY

Irta ZSOLT BÉLA

37

Alfonznak tehát az első pillanattól az volt a legfőbb gondja, hogy a kisasszonyt ne ébressze föl. Bevezette Pirikét a szobájába s mert állandóan azt jajgatta, hogy a szemlész minden percben megjöhet, elrejtette a nagy gadrób-szekrénybe. Aztán elengedte a kutyát, maga pedig görcsös bottal a kezében, az udvaron, a kapu közelében várta a támadást. Revolvere is volt, — mondta tanuvallomásában —, de tölténye nem volt otthon. A szemlész negyedtizenkettőkor tényleg dörömbölni kezdett. Alfonz nem nyitott neki ajtót, de a szemlész bikaerős ember volt, neki vetette a nagykapunak a vállát, amely csak el volt reteszelve és bent volt az udvaron. Portartur ugatott, de nem barátságtalanul, különösen amikor meghallotta Alfonz inkább kérlelő, mint támadó hangját. — Mit tetszik itt keresni, Elek ur, ilyen késői órákban, — kérdezte fogvacogva. — A feleségemet, — felelte Elek. — A feleségét, — csodálkozott áruló rettegéssel Alfonz. — Hogy tetszik gondolni? Önagysága nincs itt és sohasem volt itt! — Nézze Svaszta ur — szólt dermesztő hangon a szemlész —, adja ki a feleségemet, különben magát irtom ki. — De ha mondom, Elek ur... — Ne töltsük az időt Svaszta ur, — és elindult a veranda felé. Alfonz rémülten hátrált. — Uri becsületszavamra mondom Elek ur, — makogta közben. Már fent is voltak a verandán. A szemlész egyenesen elindult Svaszta kisasszony szobája felé, amely szemközt nyilt a feljárattal.

— Mondtam —, hogy Alfonz mindennél jobban félt attól, hogy a kisasszony felébred. Talán azt gondolta, ha nem megy másképp, csináljon ez a veszett alak amit akar, öljön ha ölnie kell, de csendben, az Isten szerelmére, hogy fel ne keltse Svaszta kisasszonyt. A szemlésznek már a kisasszony szobájának kilincsén volt a keze, amikor elébe ugrott. — Kérem, Elek ur — könyörgött —, ez a néném szobája, ide ne tessék benyitni. — A szemlész még az önkivületben is elbitte, hogy az elökelő, vallásos, erkölcsös, közjótékony hölgy, nem rejtegethet egy cédát. Nem maradt más hátra, Alfonz jóformán betuszkolta a saját szobájába. Ha Alfonz akkor nem fél, hogy Svaszta kisasszony fölébred, talán meg lehetett volna menteni az asszonyt. Időt nyert volna, hogy kisurranjon vagy kiugorjon az ablakon. De Alfonz a nővérétől jobban retteget, mint Elek kardjától. A szobában sötét volt. — Csináljon világosságot, — parancsolta a szemlész. — Nincs gyufám, — próbálta huzni az időt Alfonz, de a szemlész kezében már megzördült a gyufaskatulya. Sajátkezüleg gyujtotta meg a petróleumlámpát. Szakavatottan körülnézett, elemében volt, nyomozott, szimatolt. Egyelőre nem talált semmi gyanusat. Arra még ez a szerencsétlen, primitiv ember sem gondolt — jegyezte meg Lenke —, hogy felesége a házasságtörési bohózatok leltári butordarabjában, a szekrényben rejtőzik. Már-már megusz̈ták a dolgot. A szemlész láthatóan kezdte elveszíteni a biztonságérzetét. Ekkor a buta cseléd sirni kezdett a szekrényajtó mögött.

— Hát mégis itt vagy! — dördült el a szemlész.

— Itt vagyok, ne bánts! — rimánkodott az asszony.

— Gyere ki! — vezényelt Elek.

— Ne bánts, esküszöm nem igaz... Semmi sem igaz!... Hallgass meg Elemér.

— Gyere ki, — ismételte vésztjósló tompa hangon a férj.

Az asszony nem mert kimozdulni, mire Elek felrántotta a szekrény ajtót. Lebontott hajjal, meggörnyedve, vörösre dagadt szemekkel állt Svaszta Alfonz öreg gumikabátja tövében Pirike. Amikor derékban meghajolva lassan, kikuszott a szekrényből, kiderült, hogy mezitláb van, papucsát menekülés közben elvesztette.

— Nem igaz! — tördelte a zokogó a kezét. — Hidd el, Elemér, csak látszat! Csak beszélgettünk! Kánikula van, Elemér, azért vagyok igy.

— A főnökkel és a fiával is? — üvöltött a szemlész és megint csattogtatni kezdte a kardját. Gyors egymásutánban félig kihuzta, aztán visszaeresztette. Még hangosabban orditott: — És ezzel az... ezzel az urral is! Ezzel a Svaszta urral is?

— Nem igaz, nem igaz! — könyörgött kegyelemért Pirike és térdre ereszkedett.

— Persze, hogy nem igaz! — szólalt meg elhaló hangon Alfonz, akit nemcsak a szemlész megjelenése, de a leleplezése is összetört. Az egész ügy, — magyarázta Lenke — tulajdonképpen bohózati fordulatot is vehetett volna, ha a véres befejezés elmarad. Svaszta Alfonz még a tárgyaláson is sirt, amikor beszámolt az érzésekről, amelyek akkor támadtak benne, mikor megtudta, hogy az az asszony, akit ő eszményien szeretett, — Isten nyugosztalja, duplán is visszaélt a bizalmával. Másrészt azért is sirt, mert tele volt lelkifurdalással: tönkre tette nővére tekintélyét, jó hirét és üzletét. Csakugyan másnap reggel, mikor a büntény hire elterjedt a városban, előbb mindenki azt hitte, hogy a szemlész a Svaszta házban, Alfonz kapujában kapta rajta a feleségét. A Nádor-utcán összeverődött izgatott csoportok s a rendőröktől körülvett Svaszta-villa előtt gyülekező szájtátók felháborodva tárgyalták, hogy a hölgy, aki minden vallásos és jótékony egyesületben vezető szerepet játszik, akit ősz haja s szigoru erkölcse és veszélyes szája miatt az egész város tisztel, s akinél a déli korzó idején tábornokok és prépostok kaszinóznak — aljas célokra átengedte a lakását. Miután Svaszta Alfonzot sohasem azonositották a nővérével, mert a szólás szerint: „minden jó családban kell egy rossznak lenni". Alfonz és a szemlésznő idült viszonya mindeddig nem ártott a kisasszony nimbuszának. De most az volt a város véleménye, hogy a kisasszony tulajdonképpen kettős életet élt, s ha ez megtörténhetett, ki tudja, mi minden történt még a városvégi villában? A dusgazdag Fleischmanné, akinél két hétig volt helyben Svaszta kisasszony egyik elbocsátott cselédje, hangosan mesélt a Fektor-cukrászdában, hogy a szomszéd asszonyoknál is mindenki hallhatta: Svaszta kisasszony minden este leitta magát az asztal alá.

(Folytatása következik)

Mátrai Márta [gyermekrajzoló] MDK

Díjat nyert többek között Mátrai Márta is
(XIII. ker. Üttözőház)

– Kiontották a nemzetközi gyermekrajz=
kiállítás díjait

Népszabadság, Bp. 1959. jún. 20. 8 l

MATRAI MIKLOS FOTOGRÁFUS

Magyar Hírlap, 2005. május 12., csütörtök

Pillanatképek a valóság illúziójáról

TÁRLATOLGATÓ

Mátrai Miklós fiatal fotográfus szemmel láthatóan beindult, legalábbis az elmúlt néhány hónap kultúrhírei erre engednek következtetni: tavaly nyáron a Raiffeisen Galériában kiállított képei után most a budapesti Castro étteremben és a Nemzeti Táncszínház galériájában is megtekinthetjük képeit.

Tavaly még a Startvonal című, pályájuk elején álló rovatunkban számolhattunk be Mátrai sikereiről – a most húszéves fényképész 2002-ben a Fiatal Fotóművészek első díját nyerte el Luxemburgban, 2003-ban Firenzében a „legművészibb sorozat" különdíját, majd a Canon grimaszpályázatának különdíját is elvitte –, ma már mint a sokadik kiállításával jelentkező művészt mérhetjük ugyanolyan szigorú mércével, mint a profikat.

Mátrai Miklósnak a Nemzeti Táncszínházban bemutatott képei továbbra is az útkeresést, a témaválasztás bizonytalanságát tükrözik, szemmel láthatóan minden érdekli, ami vizuálisan érdekes, ugyanakkor szívesen játszik különféle epikus üzenetekkel. Bár egyik fotó sem kapott címet, mégis számomra azok voltak a meggyőzőbbek,

Mátrai Miklós nemcsak lefotózza a perifériára szorult embereket, hanem történetbe is illeszti őket

amelyek alól valósággal hiányzott az a néhány szó, amellyel a jól körülhatárolható téma nyelvileg lefordíthatóvá válik a nézőben.

Egy-két kép átkerült a korábbi tárlatról – ezekről nyugodtan megállapíthatjuk, hogy a legkiemelkedőbbek –, például a galambokat etető hajléktalan nőről készült fénykép vagy a két portré, amelyet Mátrai az Arcok sorozatba készített. A gnómszerű figurák mintha egy rémmeséből léptek volna elő, pedig mindennap találkozhatunk velük, elég csak egy-egy esős nap valamelyik budapesti busz hátsó üléseire pillantanunk. Persze, mondhatjuk, hogy ezek a karakteres arcok minden fényképen művészi hatást keltenének, de Mátrai nemcsak lefotózza ezeket a társadalom perifériájára szorult embereket, hanem történetbe illeszti őket, így képei dinamikusak és szuggesztívek.

Mátrai most új oldaláról is bemutatkozik: láthatunk ügyes kompozícióba szerkesztett tájképeket, testrészek által határolt intim tereket, és elmosódott, mozgásban lévő alakokat. Ez utóbbiakra különösen, de Mátrai képeire általában is jellemzők a mesterséges, mármár mesterkélt beállítások – itt elsősorban a pirosas fényben tetszelgő önarcképre, illetve az éjszakai felvételen a lámpafénybe vesző, ballonkabátos alakra gondolok –, amelyekből olykor igazán hatásos, olykor kissé patetikus felvételek születnek. Ahhoz hogy a művészi kvalitása jobban megmutatkozhasson, célszerűbb lett volna egy tematikailag kevésbé szerteágazó tárlatot összeállítani.

Mézes Gergely

Preview – Mátrai Miklós kiállítása
Nemzeti Táncszínház, *Kerengő Galéria (Bp. I., Színház u. 1–3.)*
Megtekinthető május 19-ig 10–18 óra között

ütörtök

Nincs Ossie a Bundesligában

Cezúrát jelezhet a német labdarúgás történetében: a Hansa Rostock kiesésével bizonyossá vált, hogy keletnémet egyesület nélkül kezdődnek szeptemberben újra a Bundesliga első osztályának a küzdelmei.

A két német állam egyesülése 1990. október 3-án ment végbe, vagyis olyan időpontban, amikor már javában zajlott a keleti (Oberliga) és a nyugati (Bundesliga) labdarúgó-bajnokság. A két szövetség úgy határozott, hogy a megkezdett sorozatokat végigjátsszák, és 1991 nyarán egyesítik a keleti és a nyugati országrész bajnokságait, az élvonaltól a járási ligákig. Az utolsó önálló Oberliga eredményét figyelembe véve a bajnok Hansa Rostock és a második helyezett Dynamo Dresden jutott be a (húszfősre bővített) Bundesliga első osztályába.

Mindenki azt hitte, hogy a sokszoros NDK-bajnok drezdai csapat fog megkapaszkodni a nyugati ligában. Az első évadban ez így is történt, míg a Rostock 1992 júniusában búcsúzni kényszerült az első osztálytól, a drezdai csapat bent maradt.

Három évvel később aztán fordult a kocka: a rostockiak feljutottak az élvonalba, míg a Dynamo Dresdent – kellő pénzügyi háttér hiányában – a liga elnöksége visszaminősítette a másodosztályba. Onnan hamarosan tovább csúszott lefelé az együttes, s csak tavaly sikerült visszakapaszkodnia a regionális ligából a II. osztályba.

A Hansa viszont tíz éven át bírta a versenyt a nyugati klubokkal, ebben a szezonban viszont már ősszel megroggyant: olyan mértékű ponthátrányba került a többi klubbal szemben, hogy azt egy fényesebb tavaszi szereplés sem tudta ellensúlyozni. Az élvonalba feljutó keletnémet együttesre nincs kilátás. A második Bundesligában futballozó négy keleti klub legjobbika, az Erzgebirge Aue is csak a nyolcadik helyen áll (nyolc pontra a feljutást jelentő harmadik helytől), míg a Rot-Weiss Erfurt egyévi másodosztályúság után ősszel visszatér a regionális ligába. *(mti)*

Nemzetközi kupadöntő magyarul: esélyesebbek a győriek

A női kézilabda EHF Kupában – a sportág történetében először – magyar házi döntő lesz. Az első találkozónak május 15-én a Győri Graboplast ETO ad otthont, majd 22-én a Cornexi-Alcoa a HSB-Holding csarnokában csap össze a két együttes.

A papírforma a győriek győzelmét vetíti előre, de az is biztos, hogy a Cornexi nem adja magát könnyen. Még akkor sem, ha meglepetésre a bajnokság rájátszásában hazai pályán szenvedett nagy vereséget (21:33) a Ferencvárostól. A nexinek a rájátszásban először van esélye, hogy elcsípje a bronzérmet. Valamint az eddigi EHF Kupa-menetelés is önbizalmat adhat a fehérvári játékosoknak, tehát megnehezíthetik a győri lányok dolgát.

Ráadásul az is a Cornexi mellett szól, hogy az EHF Kupa visszavágóját Székesfehérváron rendezik meg, és hazai pályán, ha nem is verhetetlen a Cornexi, azért nem könnyű onnan győzelemmel távozni. Persze mindkét fél mindent megtesz azért, hogy megszerezze a kupát, de tény, hogy a győri lá-

nemzetközi kupasorozatok döntőibe. Ennek köszönhetően számtalan nemzetközi mérkőzést játszottak, ráadásul a korábbi válogatottak meghatározó részét is ők adták. Ám mindezek ellenére még egyszer sem sikerült elhódítaniuk a trófeát. Már el is könyvelték őket – olykor ők magukat is – ezüstcsapatnak, de úgy tűnik, az idén változnak a „hagyományok". Először a Magyar Kupát hódították el a Dunaferrtől, majd az alapszakaszt is éllovasként zárták. És nem mellesleg bekerültek az EHF-kupa döntőjébe. Optimális esetben akár három aranyérmük is lehet ebben az évben, és akkor ez lenne a Győr legeredményesebb szezonja. **jáh**

Csodában bízik a Cornexi

„Az utóbbi hetek eredményei nem túl fényesek, de ha a játékosok felfogják, hogy még nem ért

riak vezetőedzője. „A Győr tűnik esélyesebbnek, de nem adjuk fel! Volt már rá példa, hogy erősebb

HÍREK. EREDMÉNYEK

fotó: reuters

Tenisz. Az egymillió euró összdíjazású római női torna második fordulójában: Szugijama (képünkön, japán, 15.)–Vento-Kabchi (venezuelai) 6:3, 6:0, Dulko (argentin)–Gyementyjeva (orosz, 4.) 7:5, 6:4. *(mti)*

A hamburgi, 2,1 millió euró összdíjazású torna második fordulójában: Federer (svájci, 1.)–Berdych (cseh) 6:2, 6:1, Robredo (spanyol, 14.)–Kuerten (brazil) 6:3, 6:0. *(mti)*

Sakk. Ma kezdődik Szófiában a XX-as kategóriájú, 300 ezer euró összdíjazású nemzetközi torna. A résztvevők (zárójelben az Élő-pontszám): Viswanathan Anand (indiai, 2785), Veszelin Topalov (bolgár, 2778), Vlagyimir Kramnyik (orosz, 2753), Michael Adams (angol, 2737), Polgár Judit (2732), Ruszlan Ponomarjov (ukrán, 2695). *(mti)*

Labdarúgás. Bemutatkozik a csippel felszerelt labda a 2006-os világbajnokságon, nem lesz vita abból, hogy áthaladt-e a labda a gólvonalon. *(mti)*

Az idény végén öten távoznak a Bayern Münchentől: Thomas Linke a Salzburghoz szerződik, Robert Kovac a Juventusszal ka-

MÁTRAI MIKLÓS

Fiatal művész válogatott fotóiból Mátrai Miklós Arcok című fotókiállítása látható a Raiffeisen Galériában (V., Akadémia u. 6.) augusztus 15-ig. (Metro)

Mátrai Péter, építész 1./Folytatás

Egy magánpályázat tanulságai

1983. márc. 9-én a Fiatal Építészek Stúdiója nyilvános vitát rendezett egy építészeti magánpályázatról. A pályázat kiírója saját családi házának megtervezésére kérte fel Nagy Bálint, Mátrai Péter, Ungvári Péter, Ekler Dezső és Szövényi István építészeket. Az 5 beérkezett pályamunkát kialakította a saját elképzeléseit és hívat egy hatodik építésszel, Boldogh Bélával építtette meg.

Magyar Építőművészet, 1986, 4., 16-old.

Mátrai Péter, építész 2) Folytatás.

Egy magánpályázat tanulságai Magyar Építőművész, 1986.4., 17-old.

⑥

a—a

1. Mátrai Péter terve. a—a metszet

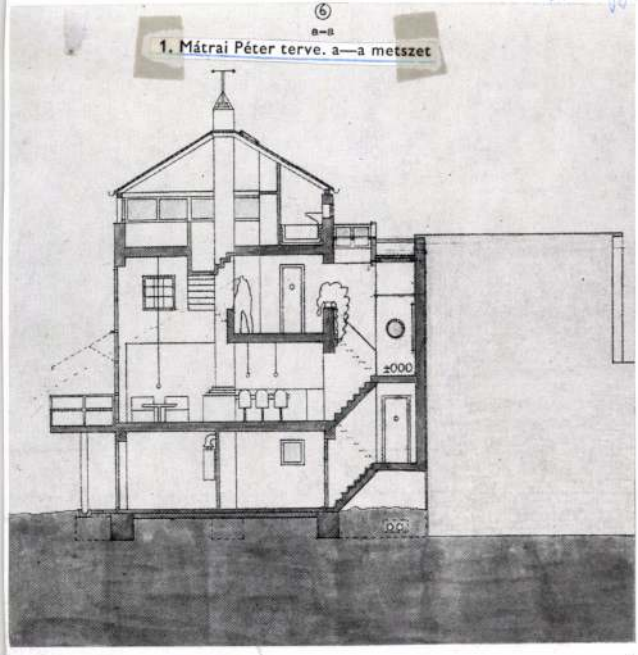

⑦

b—b

2. b—b metszet

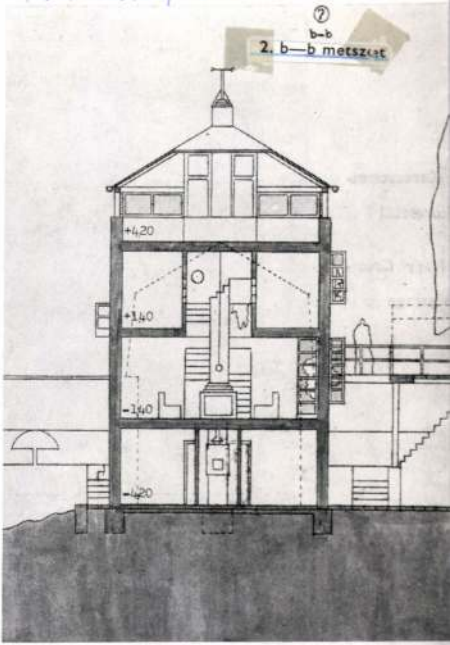

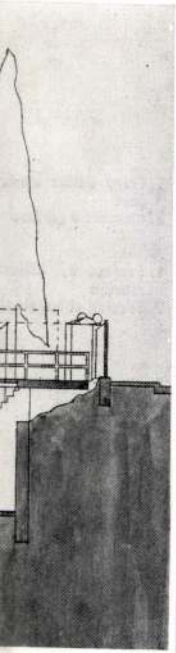

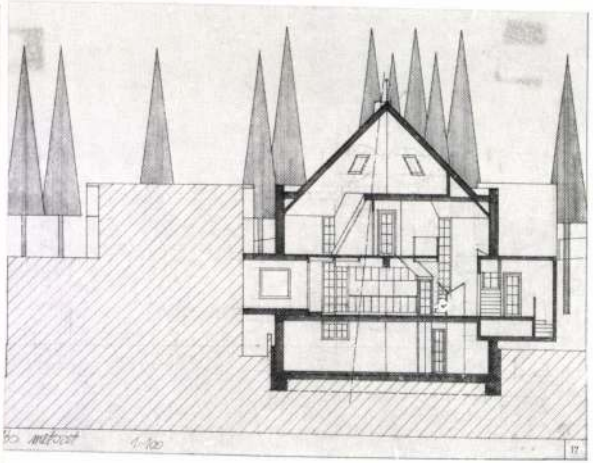

1

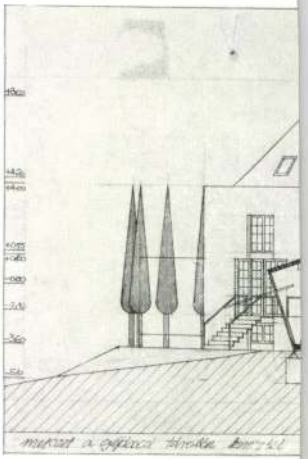

4

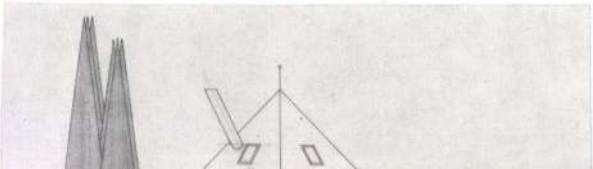

Mátrai Péter, építész 3. Folytatás.

Egy magánpályázat tanulságai.

3. A bejárati szint alaprajza. / repr. / Magyar Építőművészet, 1986. 4., 17 old.

4. Emeleti alaprajz. / repr. /

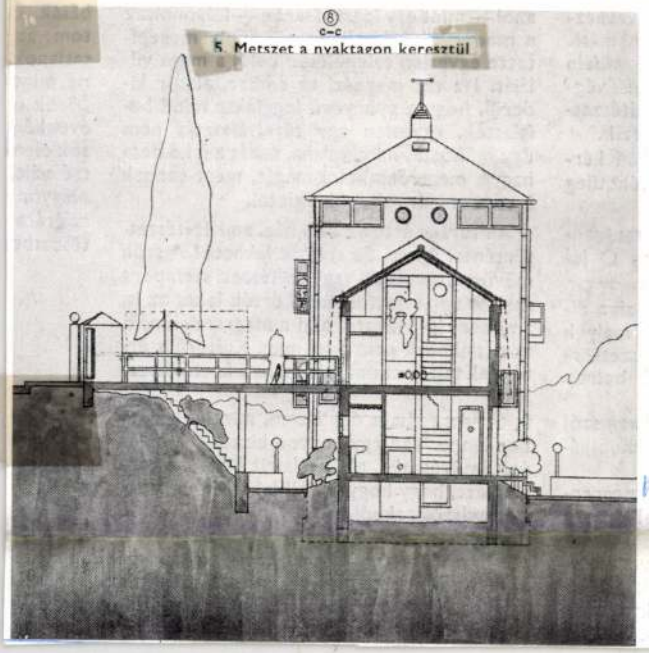

5. Metszet a nyaktagon keresztül

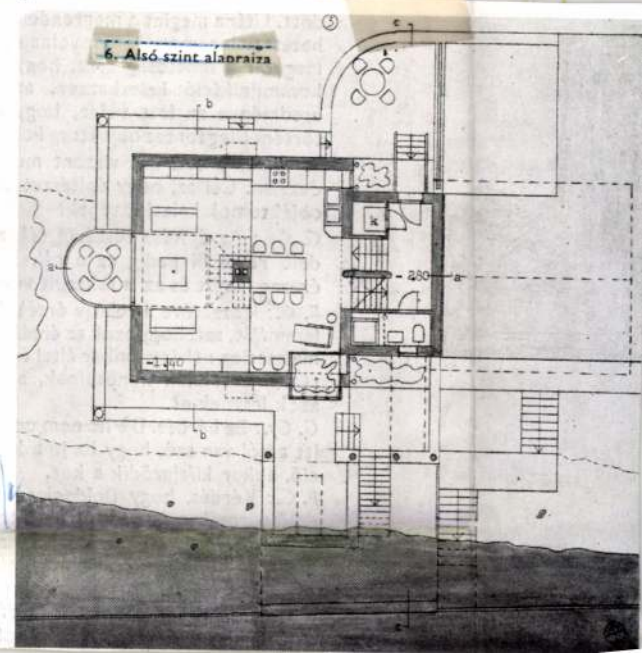

6. Alsó szint alaprajza

W. A.: Meddig lehet erőszakos az építész, tehát művészi koncepciójával milyen mértékben befolyásolhatja a megrendelő életmódját? Lehetne sorolni a példákat, talán a legszebb a stuttgarti Weissenhof-Siedlung,

Az építőművészek nem csalhatatlanok. A magánmegrendelőknek vannak olyan igényeik, amit esetleg el tudnak mondani, és még ha azt az építészek hibásnak is minősítik, más szempontból nem biztos, hogy hi-

A beszélg
Archivum
tette: Fer

91

Mátrai Péter

14. Mátrai Péter: Művelődési ház terve, Jászberény 1978

Magyar Építő-művészet 1984. 1. 19-old.

14

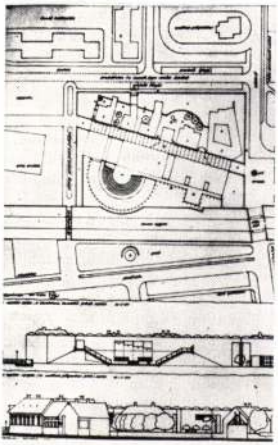

Mátrai Péter, építész. (Szerkesztő). 1.) folytatás

Diplomáciai Testületet Ellátó Szervezetek Központi Telephelye, Budapest

Építész: Mátrai Péter (Szerkesztő)

1. Helyszínrajz
2. Földszinti alaprajz
3. Hosszmetszet
4. Béke úti homlokzat
5. Udvari —"—
6. Gyöngyösi úti —"—
7. Kereszt-, ill. hosszmetszet

(képek)

1. Helyszínrajz
   a. tárolóépület, b. műhelyépület
2. Földszinti alaprajz
   1. fedett előtér, 2. előcsarnok, 3. rakodótér, 4. felvonók, 5. közlekedő, 6. iroda, 7. mosdók, 8. műhely, 9. raktár, 10. csomagoló, 11. fedett tároló-rakodó tér, 12. garázs, 13. gépkocsijavító, 14. targoncatöltő, 15. étkező, 16. teherporta, 17. trafó, 18. udvar
3. Hosszmetszet
4. Béke úti homlokzat
5. Udvari homlokzat
6. Gyöngyösi úti homlokzat
7. Kereszt-, ill. hosszmetszet

Magyar Építőművészet, 1986. 2., 43-old.

Mátrai Péter, építész (Sparterv) 2) Folytatás

Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság Központi Telephelye, Budapest. Építész: Mátrai Péter (Sparterv).

Magyar Építőművészet, 1986. 2, 44-old.

1. A főbejárat részlete

Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság központi telephelye, Budapest

Építész: Mátrai Péter (IPARTERV)

Statikus: Lovas Imre; épületgépészek: Boros Gyula, Jerkó Anikó, Sebestény Péter, Szakál István. A tervezés ideje: 1980. Az építés ideje: 1979—1983. Kivitelező: Észak-Dunántúli Közmű és Mélyépítő Vállalat (Győr); beruházó: Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság (Budapest). Bruttó szintterület: 5226 m²; bruttó építési költség: 97 millió Ft. Fotó: Szathmáry Zoltán.

A DTEI termelési, szerviz-, és szállítmányozási részlegei a telephely megépülte előtt a város különböző pontjain, rossz adottságok között működtek, cél volt ezeket egy helyen, korszerű körülmények között összevonni.

A rendkívül sokrétű program és a kedvezőtlen geometriai adottságú telek mellett az is nehezítette a feladatot, hogy a létesítmény tervezése — megépítése két ütemben zajlott. Az épületegyüttes helyszíne a Béke utca és Gyöngyösi út sarkán, egy megkehetősen rendezetlen, vegyes beépítésű tömb szélső telke volt.

Az ütemezhetőség érdekében a programot két épületben, a Béke utcai front teljes hosszát elfoglaló többszintes műhelyházban és az udvarban telepített tárolóépületben helyeztük el. Feltételezzük, hogy ezzel a telepítéssel sikerült a tömb további sorsát kedvezően befolyásolni.

A műhelyház földszintjére került a szállítmányozási osztály, valamennyi műhely, továbbá raktárak, művezetői irodák; első emeletére a termelésirányítás irodái, az öltözőzuhanyozó blokkok és a központi raktár.

A kétszintes felépítmény alsó szintjén a melegítőkonyhát, az éttermet és a büfét, felső szintjén pedig a kazánházat és egyéb gépészeti helyiségeket helyeztük el. A szintek kapcsolatát két lépcsőház és két teherfelvonó biztosítja.

A tárolóépületben fűtetlen raktárak, gépkocsitároló és szerviz, valamint targoncatároló nyert elhelyezést.

Az épületegyüttes sajátosan kettős arculatát: ipari és középület jellegét az alaprajzi szervezéssel és az anyaghasználattal próbáltuk kifejezésre juttatni. A DTEI igényelte reprezentatív jelleget szerény eszközökkel igyekeztünk megteremteni.

A tömegformálásnál és részletképzésnél fontosnak éreztük a funkcionális tartalom kivetítését: a műhelyek és irodák ismétlődő sorára azonos alakú és anyagú előregyártott

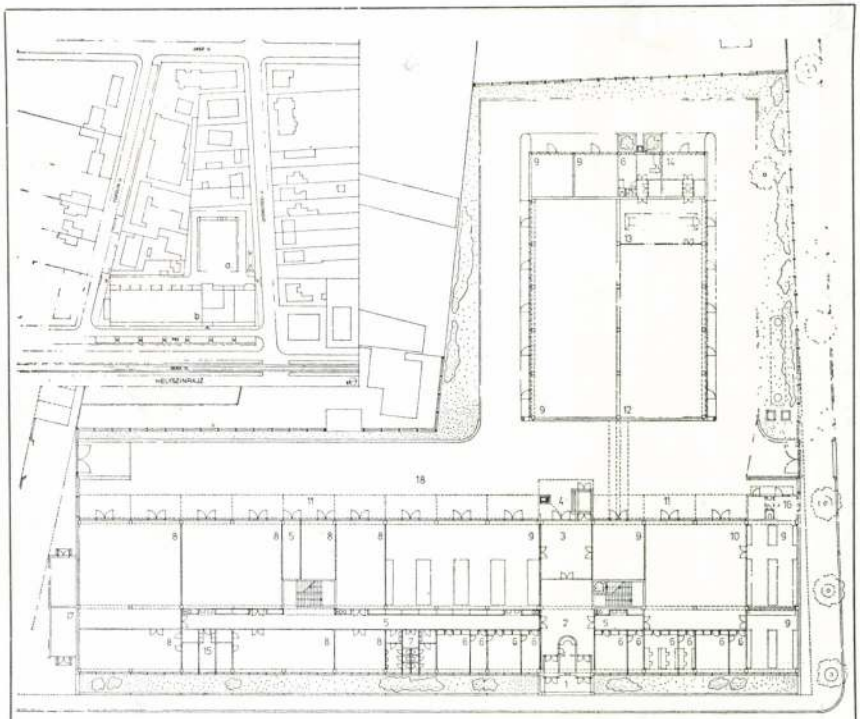

1—2

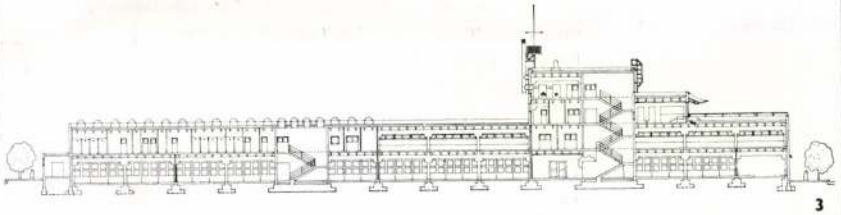

3

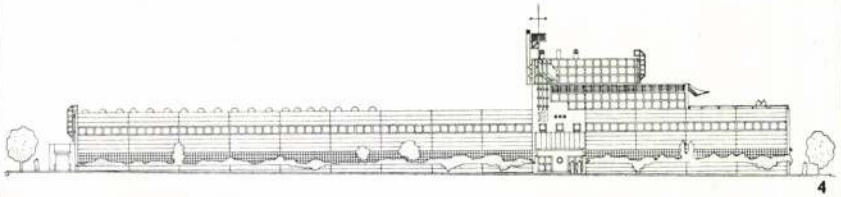

4

Mátrai Péter, építész (Ipartert. 3.) Folytatás.

Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság központi telephelye, Bpest.

Építész: Mátrai Péter (Ipartert.

2

2. Nézet a Béke út felől

3

3. Bejárati előtér

Magyar Építőművészet, 1986. 2., 44-old.

ókat szabadabban formált épü
leztük (pl. bejárat, liftek, lépc
őregyártott és a helyszíni va
ezetek váltakozásával, tovább
teinek különféle zsaluzásával
uk hangsúlyozni.
Mindkét épületet a Kivitel
ÉKMV) rendelkezésére álló é
giához maximálisan alkalmazk
ük meg. A teljes épületváz, a f
omlokzati elemek üzemi elő
észültek, míg a lépcsőházi és li
végfalakat többször felhasználh
at segítségével, helyszíni vasb
ettel kivitelezték. (Itt említem V
nűvezetőt; az épületek szinte r
ete az ő áldozatos és lelkiism
áját dicséri.)
Az épületeken használt valam
s szerkezet hazai gyártású és b
omlokzati nyílászárók éppúgy,
ökben alkalmazott szerkezetek
A berendezés csak a legszüks
pített és mobil bútorzatra s
helyet szintén a hazai bútorvál
tottunk össze.

Mátrai Péter, Építész (Ipartervi) 4. Folytatás

Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság Központi telephelye, Budapest. Építész: Mátrai Péter (Ipartervi)

Magyar Építőművészet 1986. 2., 45-old.

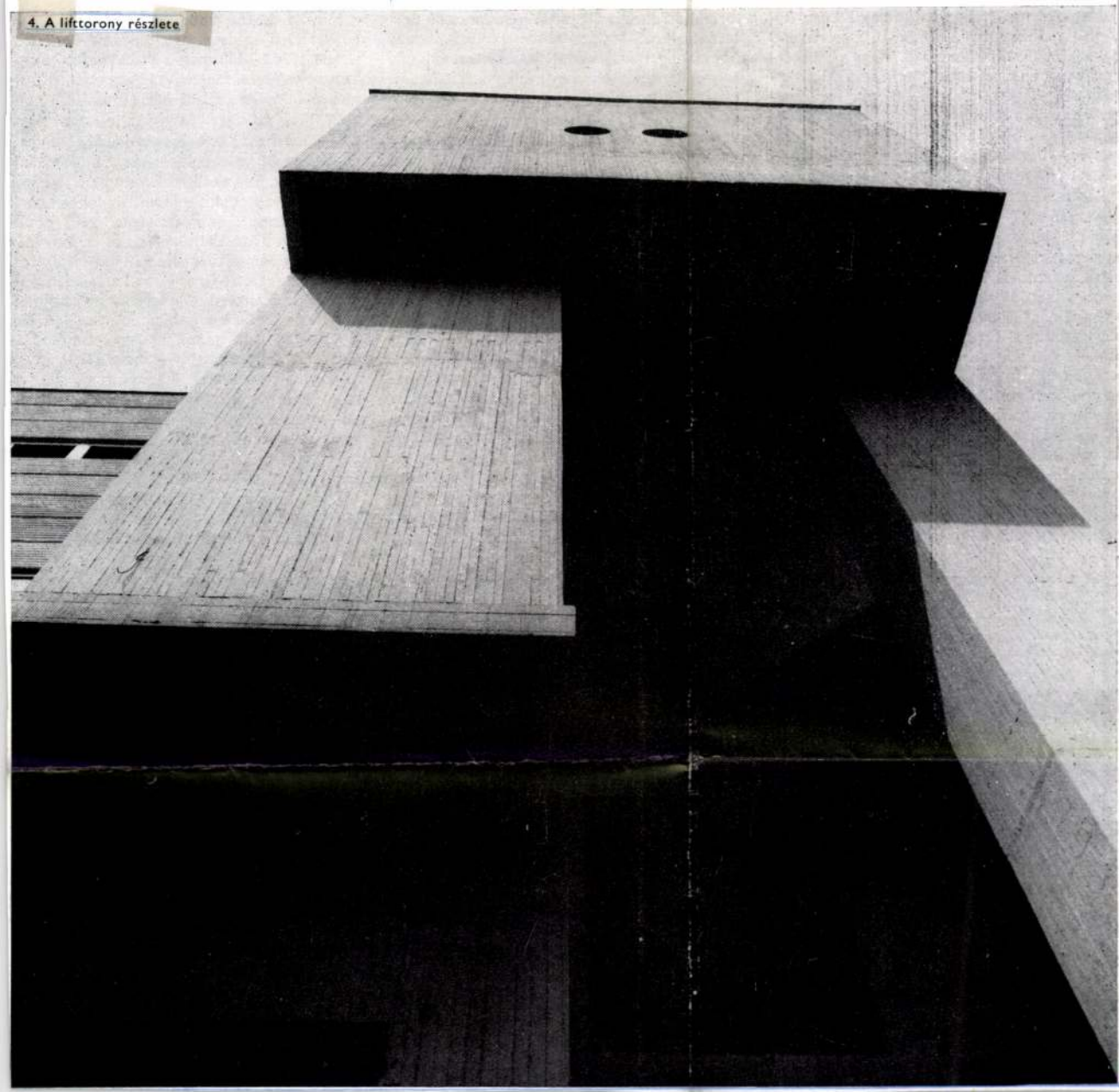

4. A lifttorony részlete

Az építészet szuverenitása

A kontextus kérdése Mario Botta alkotásaiban

Mario Botta hengeres tömegű *Casa Rotonda* lakóháza magányosan áll a környező banális épületek káoszában. Maga a lakóház építészetben szokatlan, nehezen többszörözhető, kapcsolható alapforma is sugallnazza az elkülönülést, de a donjonszerű test elhasítása mély árnyékba húzódó, lőrésszerű nyílásokkal, a román építészetben használt faltagolás (fogazott téglasor) vagy a kívülről oszlopként megjelenő lépcsőház „fejezetének" archaikus jellege is teljesen egyértelművé teszik az asszociációkat egy környezetétől elzárkózó, illetve azzal harciasan szembeforduló erődítménnyel. Bizonyos nézetből az épület középkori lovag célsisakjára is emlékeztet, mintha az ellenséges vidéket fürkészné lehúzott rostélya alól.

Tudjuk, a jó építészet sosem csak magán az épületen múlik — az *épület* és a *hely* kapcsolata döntő fontosságú. Ezt a kapcsolatot az építész úgy tudja kifejezni, ha az épület formái utalnak a környezet formai sajátosságaira. Lehet-e a Casa Rotonda, melynek tervezőjét láthatóan a helyről való meditáció helyett sokkal inkább egy kompakt, elzárkózó, ugyanakkor expresszív és feltűnő forma létrehozása izgatta, példamutató építészeti alkotás? Nincs-e ellentmondás abban, hogy amíg Botta elutasítja a posztmodernt és magát egyértelműen modern építésznek tartja, a középkori építészetet idéző formákkal él?

Már az is ellentmondásnak látszik, hogy a kontextus szempontjait látszólag ennyire ignoráló Botta valamennyi alkotása alig néhány kilométeres távolságra épült szülővárosától, Mendrisiótól a svájci Tessin (Ticino) kantonban. Ez a legdélibb svájci kanton nem tartozik Európának azok közé a minden újra nyitott kulturális központjai közé, ahol a modern építészet utópiája gyorsan győzedelmeskedett, és ahol most a modern haláláról és a posztmodern aktualitásáról vitatkoznak. Egyébként is, Svájcban a modernizmus „bevált", ami nem utolsósorban a megbízható svájci építőiparnak köszönhető. Egy jól megépített, jól funkcionáló épület jó befektetésnek bizonyult, és ezen divatos teóriák mit sem változtatnak. És persze létezik az az ártatlan regionalizmus is, ahol az épületek semmire nem kötelező koegzisztenciáját alpesi tetők, kőfalak, „kedves" részletek biztosítják.

Mintha Botta ebbe az irányban indult volna: első épülete, egy plébánia *Genestrerióban* (1961—63) még a szomszédos templom anyagához, formáihoz igazodott. A *Stabióban* felépült családi ház (1965—67) egészen más felfogást tükröz, jelezve, hogy Botta időközben *Le Corbusier* irodájában dolgozott az új velencei kórház templomának tervezésén. Ez a szoborként tájba helyezett expresszív alkotás iskolapéldája lehet annak a „*heroikusságra és eredetiségre*" való törekvésnek, melyet Venturi éppen a hatvanas évek közepén kezdett keményen bírálni.

1969-ben Botta *Louis Kahn* irodájában dolgozott a velencei kongresszusi palota tervjavaslatán. A *Cadenazzóban* épült családi ház (1970—71) már ennek az együttműködésnek a hatását mutatja — mely Botta munkásságában tartósnak bizonyult. A ház három hatalmas körablaka és a tömeg ferde bemetszése Kahn építészetére vezethetők vissza, bár Kahn ezeket csak a középületeknél használta. A későbbi családi házak: *Riva San Vitale* (1971—1973), *Ligornetto* (1975—76), *Pregassona* (1979—80), *Massagno* (1979—81), *Viganello* (1980—81) és végül az említett stabiói ház, a Casa Rotonda (1980—81) egy

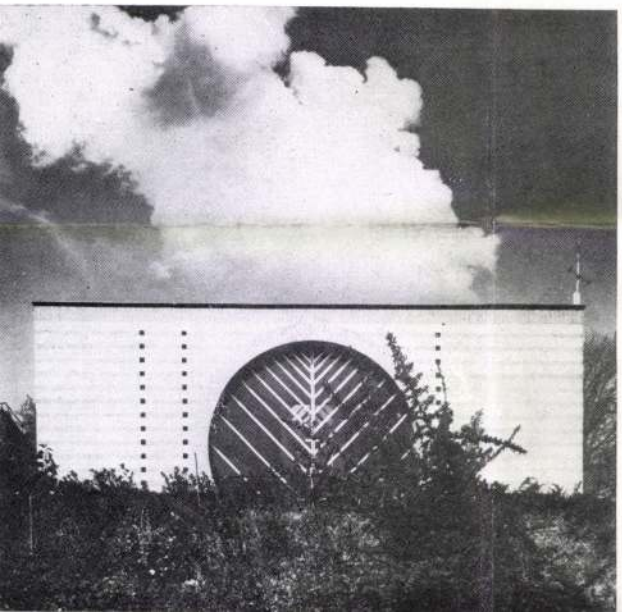

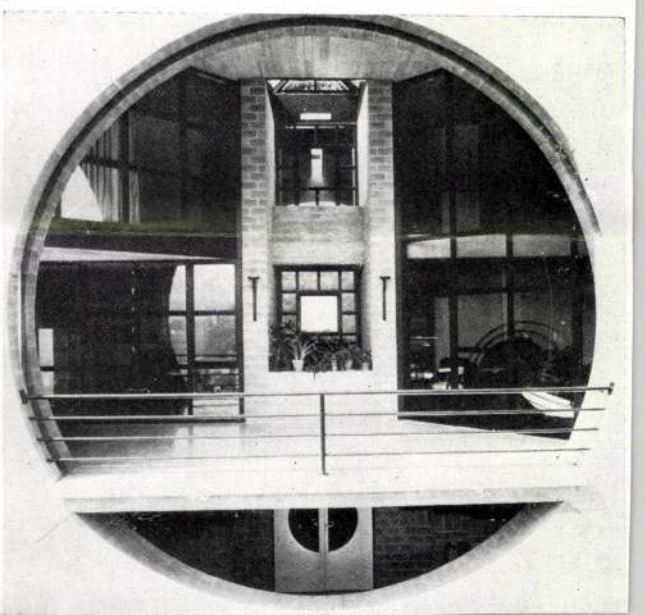

Mátrai Péter, építész (Iparterv). 5.) Folytatás

Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság központi telephelye Budapest.

Építész: Mátrai Imre (Iparterv)

Magyar Építőművészet, 1986. 2., 45-old.

5. Nézet a Gyöngyösi út felől

6. Teherporta

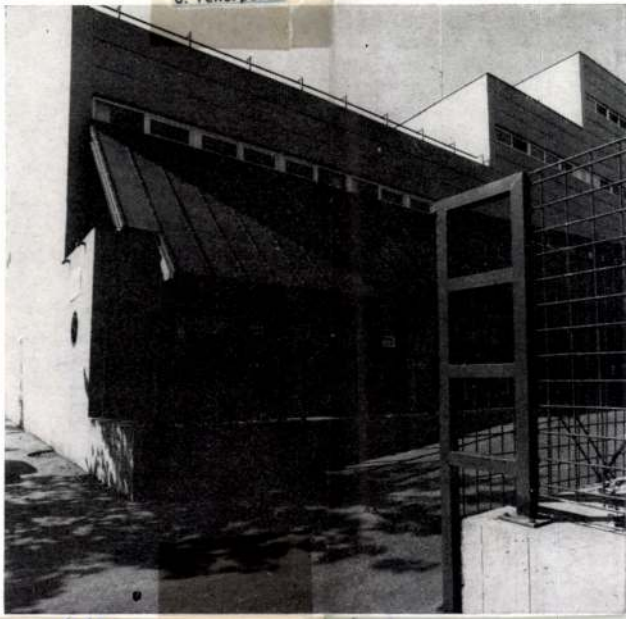

Mátrai Péter, építész,
a MÉSZ Mesteriskola előadásai.
V. ciklus 1978-80.

Mátrai Péter: Spontán építészet.

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2. szám, 4-ab.

Mátrai Péter építész
"Körlevelezőlap".

Mátrai Péter

Egy szinte teljesen ismeretlen építész néhány épületére gondoltam felkérésetek hatására. Nagy Andrásnak hívták, Baján működött, és ott leginkább a holland Dudok-éhoz fogható életművet hagyott hátra. Úgy tudom, 1928-ban végzett a Műegyetemen Sándy növendékeként és az elmúlt években bekövetkezett haláláig Baja főépítésze volt.

A háború előtti, majd az 1945 utáni évek igen sok feladatot adtak számára; az építészet szinte minden ágában működött — mérnöki építményektől a műemlék-helyreállításokig. Több mint fél évszázados tevékenységét nyomon lehet követni: az egyetemi évek hatását éppúgy, mint a későbbi időszakok szemléletformáló erőinek befolyását. Hagyatékában minden művéről rajzok és fotók találhatók. Főként saját családi háza, egy másik lakóépülete („Bagolyvár") és néhány középülete lenne érdemes arra, hogy ismertté váljon.

Magyar Építőművészet, 1986. 5., 15–old.

Mátrai Péter, építén:

L. Ellér István

- : követségi kérek

10–12.

Magyar

Építőművészet Bp. 1983

83/4

Mátrai Péter: építőm.
Spontán építészet.

A tanulmány 1979-ben készült a Magyar Építőművészek Szövetségének szervezésében működő Mesteriskola IV. ciklusán. Eredeti címe: Spontán építészet. Megfigyelések az „építészek nélküli építészet" köréből. Itt következő összeállításunkban részleteket közlünk a hosszabb, bőségesen illusztrált anyagból. A fotókat Mátrai Péter és Janáky István készítette.

Magyar Építőművészet, 1984, 1., 38-39. old.

Mátrai Péter, építész
Új megyei könyvtár, Kecskemét

1.) Folytatás.
Építész: Mátrai Péter

1. A Megyei Könyvtár tervezett homlokzata: Mátrai Péter pályázati terve

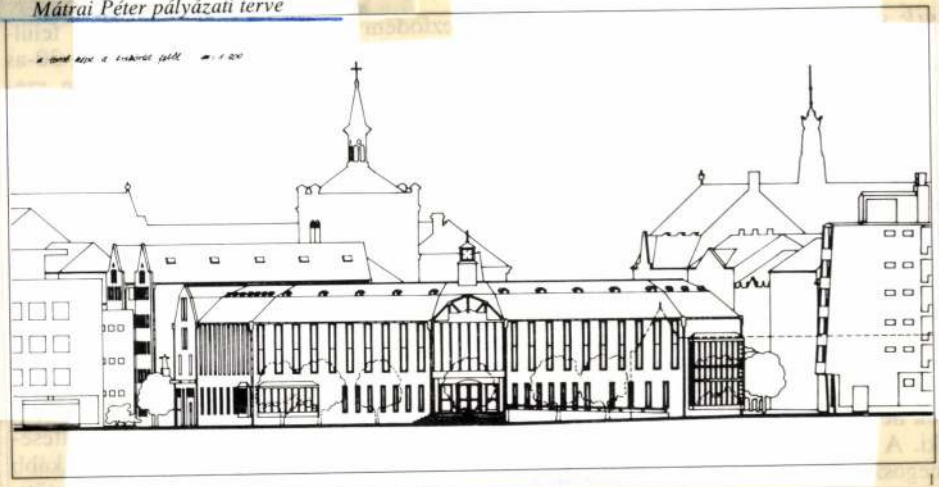

Magyar Építőművészet, 1987., 6., 38-old

Mátrai Péter, építész 3.) Folytatás
Új megyei könyvtár, Kecskemét. Építész: Mátrai Péter.

2 2. Alaprajzok

(Részlet).

Magyar Építőművészet, 1979/1. 6.-38. old.

Mátrai Péter, építész 3) Folytatás.
Új megyei könyvtár, Kecskemét, építész: Mátrai Péter.

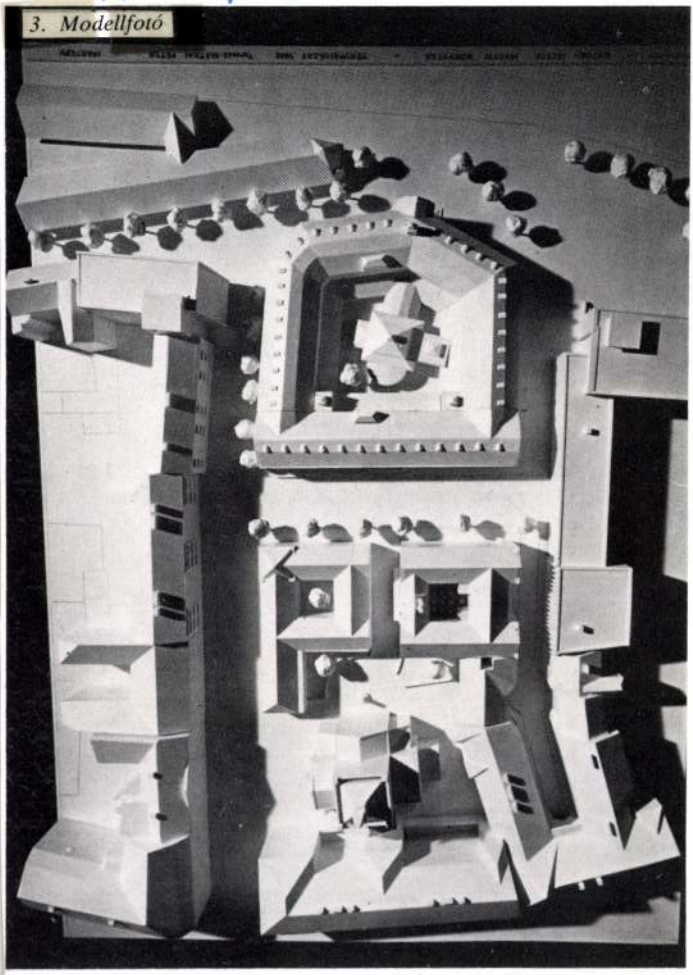

3. Modellfotó

Magyar Építőművészet, 1987, 6., 39-dd,

Matrai Péter, Építész 4. Folytatás
Új magyar könyvtár, Vezérkomét, Építész: Matrai Péter

Magyar Építőművészet, 1987, 6, 39-old.

4 4. Helyszínrajz

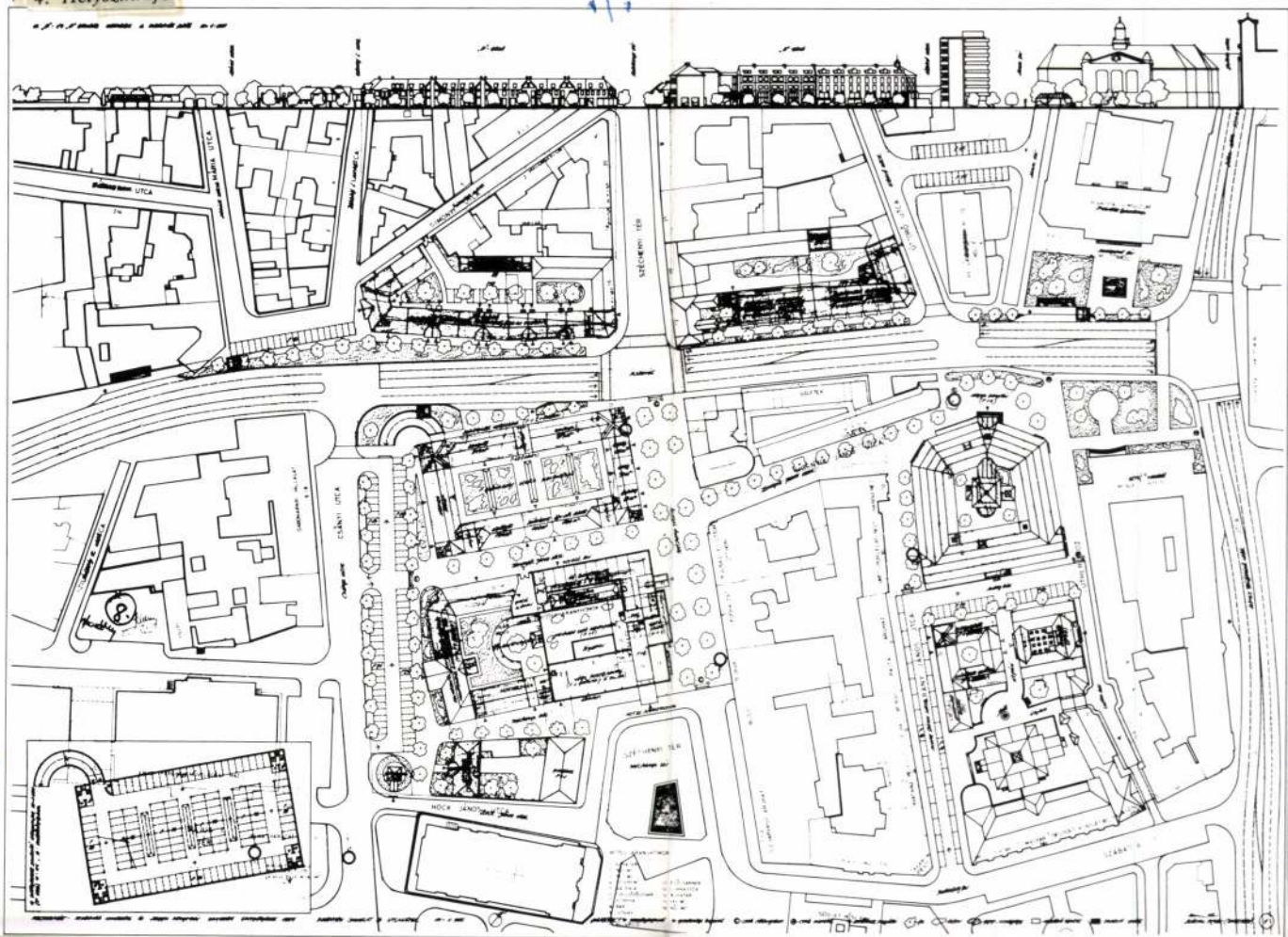

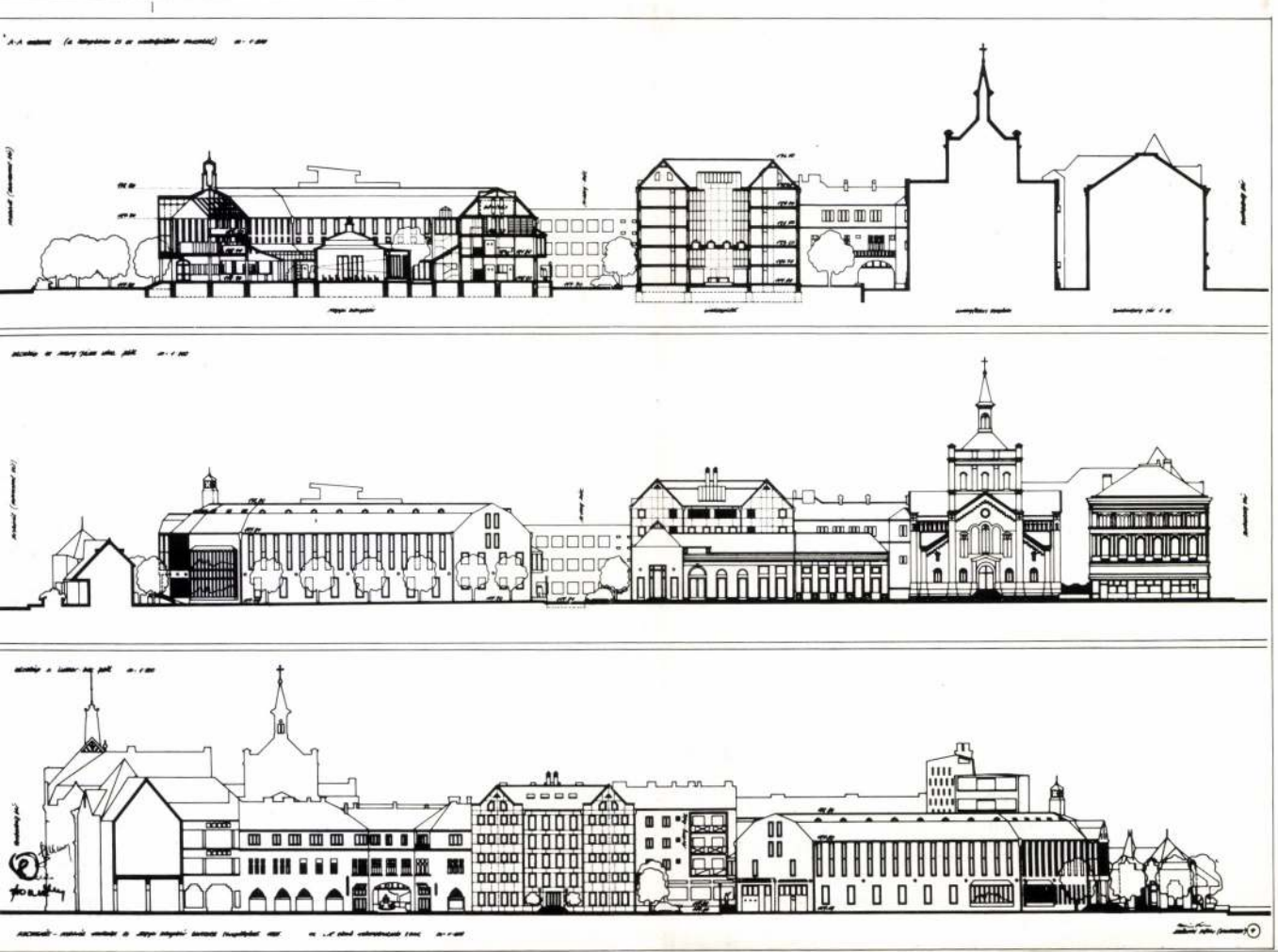

Mátrai Péter, építész (vége) 5.) Folytatás
Új megyei könyvtár, Kecskemét, Építész: Mátrai Péter.

1. „Axonometria", Mátrai Péter pályázati terve. (repr.)

A 40. oldalon:
1. Axonometria, Mátrai Péter pályázati terve

2. Metszet és homlokzatok. (repr.)

2. Metszet és homlokzatok

Magyar Építőművészet,
1987., 6., 40-old.

MÁTRAI Péter építész

XbL-díj 1997

MOSDÓSSY BORBÁLA

Budapesten született, felsőfokú tanulmányait a BME Építészmérnöki Karán folytatta. 1968-ban diplomázott a BME Lakóépülettervezési Tanszékén. Ezután a KÖZTI alkalmazásába lépett, itt 17 évig dolgozott tervezőként. Szemlélete alakulására meghatározó volt a KÖZTI budavári irodájának kiváló tervezőgárdája, közülük is elsősorban Jánossy György, Laczkovics László, Magyar Péter, Csomay Zsófia és Hegedűs Péter. Velük együtt számos közös tervezői munkát végzett, ugyanakkor a hasonló felfogás és a személyes barátság is jellemzi e kapcsolatokat. Tíz éve a POTI (Magyar Posta Tervező Irodája) illetve jogutódja, a MATÁV Rt. Ingatlan-Igazgatóság Mérnöki Irodáján dolgozik.

1975-ben állami ösztödíjas taulmányúton Hollandiában ismerkedett az iskolaépítéssel, a korszerű pedagógia és neveléstudomány elveivel. A rotterdami ISC-központtal kiépített jó kapcsolatai a legutóbbi időkig fennmaradtak.

Fontosabb tervpályázatokon való részvétel: A pesti Dunapart beépítése (Brjeska Istvánal) – III. díj; Óvodabölcsőde (Laczkovics Lászlóval); Visegrádi Mátyás Király Múzeum (Laczkovics Lászlóval); Egri MSZMP-székház (Kéry Zoltánnal), I. díj; Mozgatható tetejű uszodák típusterve (Kiss Istvánnal); Egri Művelődési Központ (Ferkai Andrással) – II. díj; Vésztői lakóház (KÖZTI házi pályázat, Ferkai Andrással) – I. díj; Balatonkenesei MATÁV-üdülő (POTI meghívásos pályázat) – III. díj; Postabank József nádor téri székháza (POTI meghívásos pályázat); Erzsébet tér rekonstrukciója (Ferkai Andrással) – II. díj.

Fontosabb megvalósult munkái: Pécs, Növényvédő állomás (Brjeska Istvánnal); Érd, MÁVAUT-állomás II. ütem (Brjeska Istvánnal); Közgazdasági Egyetem Ráday utcai kollégiuma (rekonstrukció); Székesfehérvár, volt jezsuita rendház múzeummá alakítása az István Király Múzeum számára (Jánossy Györggyel); saját lakás tetőtérbeépítésben (megjelent: Lakáskultúra 1996. aug.); Székesfehérvár, új telefonközpont (Kovács Sándorral); Pestlőrinc, postahivatal; Debrecen, új telefonközpont és irodaház; Káposztásmegyer, új telefonközpont; Budapest, Puskás Tivadar Távközlési Technikum új tornacsarnoka, az iskolalépület homlokzatának és udvarának rekonstrukciója.

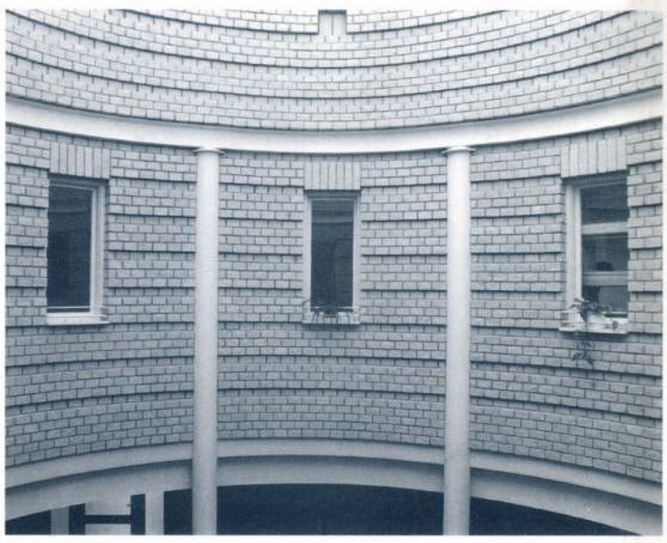

SKARDELLI GYÖRGY

Budapesten született 1955-ben. A Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán diplomázott 1980-ban, tervezői ágazaton, a Középülettervezési Tanszéken. Diplomatervének témája az akkori UIA pályázat, egy városrész rehabilitációja volt, konkrét kijelölt helyszínnel: Eger, Tetemvár. Tervét két fiatal kollégájával együtt dolgozta ki. 1980-tól a Középülettervező Vállalat tervezője, 1981-től Dobozi Miklós műtermében tervezett, ezt megelőzően 3 hónapig Nigériában, a Kano-i Stadion tervezési munkáin dolgozott.

1986–1988 között a Mesteriskola IX. ciklusának hallgatója volt. 1988-ban kapott vezető tervezői besorolást, 1990-ben megbízták a KÖZTI egyik építész műtermének vezetésével.

Felelős tervezőként fontosabb munkái: 1984–1989. Eger, Gép- és Műszeripari Szakközépiskola bővítése; 1986–1989. Budapest, Nyugati Pályaudvar – indulási oldal rekonstrukciója. Szerzőtársak: Radics János, Mikó László *(pályázaton elnyert megbízás)*. a) Utasellátó étterem *(más tervei alapján átépítették)*; b) Kulturális központ *(a kivitelezés félbemaradt)*; c) Hámán Kató udvar rendezése *(kivitelezése félbemaradt)*; 1988. Budapest, Bródy Sándor utca, Magyar Rádió új üzemviteli épülete; 1989. Balatonboglár, Pipacs vendéglő; 1990. Balatonszárszó, Véndiófa fogadó; 1990. Budapest, Kossuth Lajos utca, Belvárosi Üzletház; 1991. Siófok, Aranypart beépítése; 1991–1993. Kőszeg, SOS Gyermekfalu. Szerzőtárs: Torday Krisztina *(pályázaton elnyert megbízás)*; 1994. Phenjan, Magyar Köztársaság Nagykövetsége *(pályázaton elnyert megbízás, építés alatt)*; 1993–1996. Szentes, Városi Sportcsarnok *(pályázaton elnyert megbízás)*; 1995. Pécs, Gandhi Alapítványi Gimnázium *(építés kezdés előtt, pályázaton elnyert megbízás)*

Egyéb fontosabb tervpályázatok: Szilvásvárad, Üdülőközpont *(Kós Mihállyal, kiemelt megvétel)*; Eger, Szarvas tér és környéke *(Dúl Évával és Makrai Sándorral, megvétel)* – Hagyományőrző falusi lakóházak *(Dúl Évával és Makrai Sándorral, II. díj)* □ **Pályázatok a Mesteriskolán, 1986–88 között:** Sajószentpéter, városközpont és tanácsterem *(Juhari Katalinnal; mester: Dobó János, megosztott I. díj)*; Miskolc, Képzőművészeti Szakközépiskola *(Juhari Katalinnal; mester: Janáky István, megosztott I. díj)*; Budapest, Tölgyfa utca, BKV üzemépület hasznosítása *(Juhari Katalinnal; mester: Turányi Gábor, I. díj)*; Putnok, Városközpont és kastély hasznosítása *(mester: Varga Levente, I. díj)*.

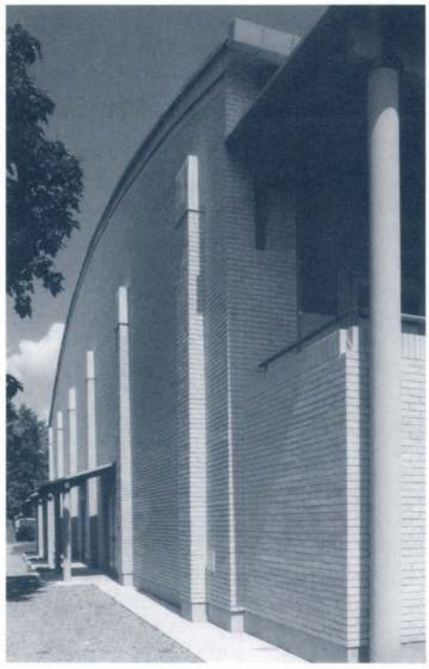

MAKRAI Péter építész

SZEGŐ GYÖRGY

TISZTA ÉPÍTÉSZETI KÉPLET

Katona József Megyei Könyvtár, Kecskemét

KERETES TÖMBBEÉPÍTÉS. Tizenegy évvel a pályázat lebonyolítása után, a Kecskeméti Megyei Könyvtár épülete, Mátrai Péter, Major György építészek terve és Batta Imre bútortervei alapján elkészült. Az 1985-ös sikeres pályázat és az 1996-os megvalósítás között eltelt időszak egyben a magyar társadalom gyökeres átformálódását jelentette, és a lezajlott rendszerváltás természetesen nem csak a politikát érintette, hanem többek között a kortárs magyar építészetet is. Mátrai tervezőtársaival akkor, 1985-ben egy olyan középületet tervezett, amely Magyarországon egyedülálló módon egyesítette a kisvárosi polgári hagyományokat és a legmodernebb könyvtártechnológiai követelményeket. A terv urbanisztikai értelemben, formálásában, anyaghasználatában és átfogó könyvtári koncepciójában egyaránt ígéretesnek tűnt. Az akkoriban épülő szabadonálló betonkolosszusokkal szemben harmonikusan illeszkedett a mezővárosi léptékbe, háromszintes tömbje feltűnés nélkül simult a jórészt klasszicista és szecessziós jegyeket mutató kecskeméti belváros képébe.

FOTÓ: GYURJÁN ESZTER

Major György, Mátrai Péter, Batta Imre

Szinte törvényszerű volt, hogy a pályázat osztatlan szakmai sikere ellenére a megvalósítás részleteiben kemény ellenállással találkozzon a megrendelő részéről: maga a kivitelezés szándéka is kérdésessé vált. Kecskeméten a 80-as évek közepe táján folyt a városszerkezet átalakítása: átvágtak a városon egy kiskörutat. A központot megkerülő belső gyűrű olyan sebeket ejtett a várostesten, hogy utólag úgy tűnik, a könyvtárpályázat szinte ürügy volt ezt gyógyítani. Mátrai ráérzett a gyógymódra, épületszobor helyett visszanyúlt a nálunk történelmi tradíciónak számító keretes tömbbeépítéshez. 1985-től 1989-ig készült a könyvtár kiviteli terve, miközben a régi és új rendszerbéli városatyák egy része állította, hogy ez a könyvtárterv idegen Kecskemét építészeti hagyományaitól. Egészen 1993-ig nem történt semmi. Eltelt majd fél évtized, és ez már elegendő idő ahhoz, hogy a tervek elavuljanak. Majd 1993-tól a tervezőket újra felkérték és ők az épületet szerkezetileg, gépészetileg egyaránt áttervezték.

TÖMÖR ÉS NYITOTT EGYSZERRE. Az 1996-ban végül megépült változat több szempontból is eltér az eredeti elgondolástól, de a többszörös áttervezés ellenére őrzi a ház eredeti ideáját. A könyvtár – keretes beépítésben – kitölti a rendelkezésre álló szabálytalan alakú telket. A bírósági, iskola vagy börtönépületekre jellemző keretes forma szigorát a részletekkel sikerült feloldani. A ház a nyugodt arányok, a harmonikus egyszerűség jelképe lehet. Ugyanaz az alapképlet, ami a spanyol Escorial esetében a hatalom bezárkózásának és a megközelíthetetlenségnek évszázadok óta hiteles architekturális hordozója, az itt a szellemi

(A KECSKEMÉTI KÖNYVTÁR TERVÉRŐL: Magyar Építőművészet 1987/6. és 1990/3–4. szám)

Folytatás a 14. oldalon

FOTÓ: HÁJDER ANDREA

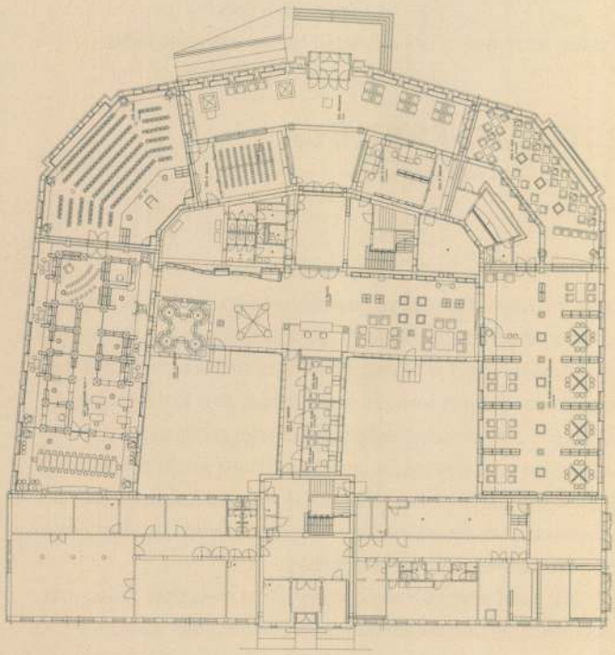

Földszinti alaprajz/Ground floor plan

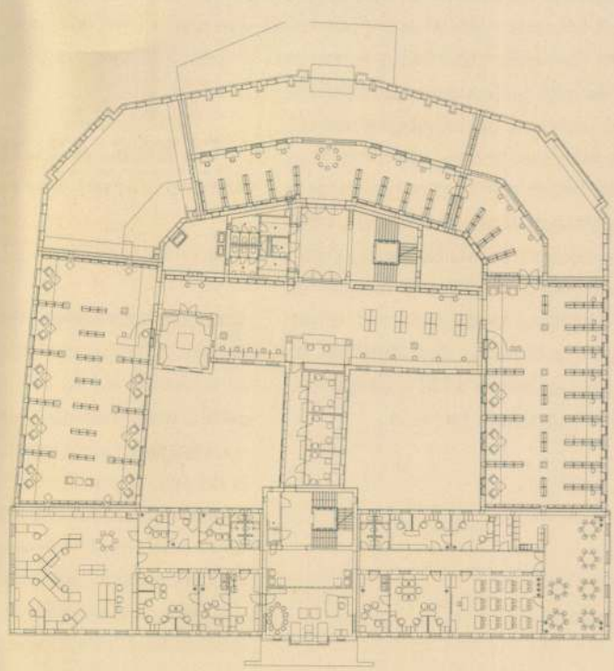

Első emeleti alaprajz/First floor plan

KATONA JÓZSEF KÖNYVTÁR, KECSKEMÉT

ÉPÍTTETŐ: Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat
ÜZEMELTETŐ: Bács-Kiskun Megyei Könyvtár
BERUHÁZÓ: BÁCSBER Kft., BÁCSINBER Kft.
TERVEZŐ CÉG: IPARTERV–IPARTERV Rt.
ÉPÍTÉSZ: **Mátrai Péter, Major György**
BELSŐÉPÍTÉSZ, BÚTORTERVEZŐ: **Batta Imre**
SZERKEZETTERVEZŐ: Steinhausz Tibor
ÉPÜLETGÉPÉSZ TERVEZŐ: Déri Tamás
ELEKTROMOS TERVEZŐ: Szakál István
SZAKÉRTŐK
- KÖNYVTÁRTECHNOLÓGIA: Ramháb Mária, Papp István, Urbán László
- VILÁGÍTÁSTECHNIKA: dr. Debreczeni Gábor
- TŰZVÉDELEM: dr. Bánky Tamás

GENERÁLKIVITELEZŐ: BÁCSÉPSZER Rt.
SZÁMÍTÓGÉPES HÁLÓZAT: LIAS Kft.
TŰZ- ÉS VAGYONVÉDELEM: AUTRONIKA Kft.
IRODABÚTOR: FARAM
EGYEDI BÚTOROK: BÁCSÉPSZER Rt.
TÖMÖR RAKTÁR: MEZŐGÉPIPAR Kft.
FOTÓ: Häider Andrea

AZ ÉPÜLET FŐBB ADATAI:
- *szintek száma:* földszint + két emelet + tetőtér
- *hasznos alapterület:* 6006 m², *tetőtérrel:* 6370 m²
- *bruttó szintterület:* 7241 m², *tetőtérrel:* 7854 m²
- *tervezett kötetszám:* 400.000 dokumentum
- *tömörraktár:* kb. 120.000 kötet
- *tervezett befogadóképesség:* 1000 fő/nap, *egyidejűleg* max. 400 fő
- *dolgozói létszám:* 80 fő
- *tervezés:* 1986–1989, illetve 1993–1995
- *kivitelezés:* 1994–1996
- *beruházási költség:* 930 millió forint

■ **a könyvtár** értéket kifejező forma lett. Maga a keret, a két- illetve háromtraktusos, hosszfőfalas épülettömeg egy olyan lineáris, sávos szerkesztésű ház, amely egyszersmind keretes szerkezete folytán önmagába zárul. A tervező úgy fogta fel az épület egészét, hogy egyszerre tudjon tömör és nyitott lenni, befogadó készsége ne mondjon ellent annak az individuumra alapozó polgári eszménynek, ami az olvasáshoz, a könyvtár fő funkciójához társul.

Fegyelmezett nagyvonalúság és minuciózus odafigyelés a részletekre: egyszerre jellemzi az új kecskeméti könyvtár épületét. Alaprajzában a tiszta építészeti képletre való törekvés olyannyira érvényesül, hogy a keresztmetszetek is nagyjából azonos egyenleteket adnak, de a funkciók nagyteressé növelnek egy-egy szekciót. Ezek a térbeli változások, szűkülések és felbővülések jól követhetők a ház külső homlokzatain. Azok szinte matematikai vázát adják a ház belső térrendszerének. Azt is lehetne mondani, hogy valamiféle, a zenéhez hasonlítható szinesztéziás térbeliség-érzetet kelt az épületkülső: az alaprajz derivátum vertikális amplitudókban testesül meg. Mátrai ért a zenéhez, a kritikus pedig csak sejti, mi a ház dallama. Ugyanakkor, az egyöntetű hangzás ellenére, az egyes épületszárnyak különböznek egymástól, a két sarok rizalitját akár külön épület-tételként is lehet értelmezni.

Az eredeti elképzelés értelmében a kétemeletes könyvtár közönségforgalmi része U-alakú, az olvasószolgálat T-formájú épületszárnyai két belső udvart fognak közre. Az épület megjelenése hagyományos középület jellegű, ezt a formát az utóbbi évtizedekben nem nagyon alkalmazza az építészeti gyakorlat. Alaprajza ötszögű, s ennek geometriává bővített számszimbolikáját a szerkezet is megtartotta, a különféle funkciók öt, egymástól különböző homlokzatot eredményeztek. Az egykor e formához dívó körbefutó kulissza-architektúra helyett a ház a környező utcákkal egyéni kapcsolatot tart fenn.

Oldalhomlokzat részlete
Detail of side facade

CLEAR ARCHITECTURAL FORMULA

Katona József County Library, Kecskemét

■ GYÖRGY SZEGŐ

FRAMED BLOCK LAYOUT. Ten years after the award of the design competition, Kecskemét Town Library was built to the designs of Péter Mátrai, György Major and Imre Batta. In the period between the 1985 successful competition and the 1996 realisation Hungarian society underwent radical transformation. Revision of the political system naturally affected also contemporary Hungarian architecture. Back in 1985 Mátrai designed a municipal building that synthesised traditions of civic provincial towns with the latest library technology in a – in Hungary – unmatched way. The design seemed to be promising in an urbanistic sense as well as in its use of materials, composition and overall library concept. Contrary to the detached concrete monsters being built at the time, this fitted harmoniously in the country town proportionality, its three-storey mass melted in ostensibly into the chiefly neo-classical and Art Nouveau Kecskemét inner city scenery.

It was almost inescapable that, in spite of the undivided professional success of the competitive design, execution in details should encounter adamant resistance from the principal: indeed even building intention became doubtful. Around the mid-eighties town-structure of Kecskemét was in progress: a minor boulevard was cut into the city. This ring, bypassing the inner city, inflicted such a wound on the body of the town that looking back,

Az épületbelső jól tagolt és az egyes részleteket szimbolikus egységbe fogó összhatása a tér minden irányában érvényesül. A földszinten vannak azok az olvasói terek, ahol a napi forgalom java zajlik, itt találhatók a szépirodalommal, irodalomtudománnyal kapcsolatos anyagok, valamint a folyóiratok. Az első emelet belmagasságában nyomottabb tér, ez a kölcsönzési állomány. A ház a legfölső szinten teresedik ki, ez a tető héját is a tér részévé tevő terek sorozata, a helyben olvasásra való olvasótermek sora. Mellette három szemináriumi szoba. A két sarokrizalitnál az előadóterem és a helytörténeti gyűjtemény került egymás fölé, a másik oldalon pedig a kávézó. Az előcsarnok terével a mögöttes terek teljesen összenyílnak.

A változatosságot támogatja az eredetileg tervezett, egyedi anyaghasználat is. A megvalósítás során a tervben megjelölt nyerstégla falazatokból végül mészhomoktégla burkolat lett, a tető fémborítása helyére „jobban kecskemétinek" tartott Zsolnay mázas cserép került. A megredelővel és a kivitelezővel való egyeztetés eredménye lett az is, hogy a burkolóanyagok — a kínálat törvénye szerint — minimális méretre zsugorodtak. Az egyszínű műkőre komponált lépcsőházi burkolatból így lett szinte „házgyári" lépcső, a homlokzati nemes kőből kerámia. Mátraiék háza még így, a megépült spórolós változatban is sajátos karakterrel rendelkezik.

Folytatás a 18. oldalon

it seems that the competition was an excuse to heal this wound. Mátrai sensed the right therapy. Instead of creating a building-statue he reached back to the framed block layout (block with a common inner courtyard) regarded a historic tradition with us. From 1985 to 1989 the working drawings were prepared and in the meantime, some of the town-councillors declared that the project design is alien to the architectural traditions of Kecskemét. Nothing happened until 1993. Nearly half a decade went by, time enough to render the designs obsolete. In 1993 the planners were commissioned once more. They redesigned structure of the building as well as the mechanics of it.

MASSIVE AND OPEN AT THE SAME TIME. The version, finally completed in 1996 deviates from the original concept in more than one respect still, despite repeated remodelling it retains the primary idea. Framed layout of the library block fills the available area of the irregular shaped plot. The details successfully relieve severity of the frame plan – frequent characteristic of courts, schools or prison buildings. The house could be the symbol of quiet proportions and harmonious clarity. The very same basic formula that became the authentic architectural bearer of the remoteness and aloofness of might in the shape of the Escorial, here became the model of expressing intellectual value. The two-bay, respectively three bay longitudinal bearing walled block, as a consequence of the frame layout, closes in on itself. Architect conceived the whole of the building in a way to make it massive and open at the same time, its receptiveness should not clash with the individualistic bourgeois ideal that is associated with the main function of the library.

Disciplined largeness and painstaking attention to the

Continued on page 18

FOTÓK: HÁIDER ANDREA

Homlokzati részletek
Details of facades

a könyvtár

Fent és középen az előcsarnok, lent a kávézó/*Above and middle the entrance hall, bottom the bar*

FOTÓK: HÄIDER ANDREA

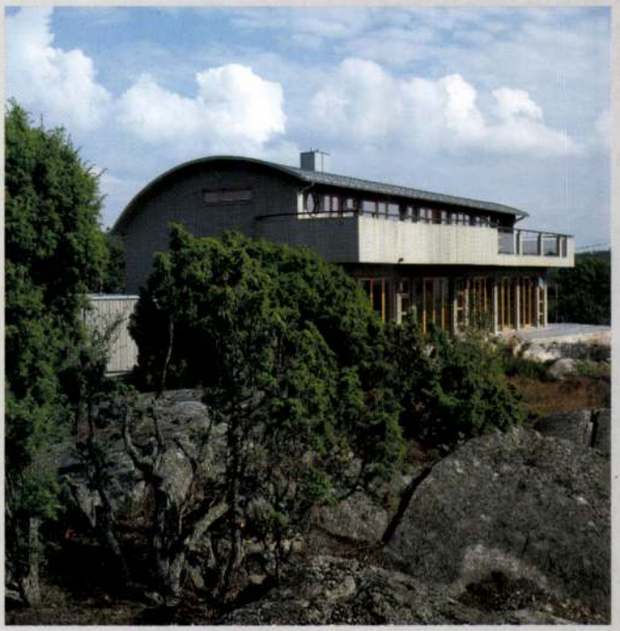

"Villa Rahe" Lakó- és műteremház, S-Kullavik, Építész: Prof. Dipl. Design Detlef Rahe, Prof. Dipl. Design. Ulrike Rahe, S-Kullavik

Egy építőanyag, amely összhangban van környezetével

A RHEINZINK® fémlemez fedéssel Ön a természettel összhangban épít. A RHEINZINK® alapanyagának kitermelése, a gyártás és az újrahasznosítás egyaránt kevés energiát igényel. Előállítása során az olvasztásnál és a hengerlésnél a legmodernebb berendezések csökkentik az emissziót és az energiafelhasználást a minimumra. Maradék nélkül újrahasznosítható, így kíméli a járulékos nyersanyagok és energiahordozók felhasználását. A RHEINZINK® a környezettudatos épületekhez illő korszerű, esztétikus, igényes megjelenésű építőanyag.

TÜV CERT DIN EN ISO 9001 Zertifikat: 08 100 4348

A RHEINZINK minőségbiztosítási rendszere. Már az DIN EN ISO 9001 előírásai szerint is hitelesítve.

RHEINZINK GMBH, Postfach 1452, D-45705 Datteln
Tel. 49-2363/605-0, Fax: 49-2363/605-209
RHEINZINK GMBH Képviselet
H-1144 Budapest, Ormánság u. 4/b V.140.,
Tel/Fax: (1)1840-048

RHEINZINK

1.757-4C.H

KÖNYVTÁR A HÁLÓZATON. Magyarországon ez az első újonnan épített könyvtár, ami fölvállalja a modern könyvtártechnológiát. A komputer, a hálózat-rendszer, a CD-romok mindenapos használata, az audio- és video-hordozók itt magától értetődően részei az információ-szolgáltatásnak. A különbség technikai vonzatát mindössze a védőcsövezés újdonsága jelentette. De Batta Imre belsőépítészeti megoldásának az az ismétlődő alumíniumöntvény a kötőeleme, amely a bútorléptékig „leviszi" az épület új kiber-tartalmait. Szimbolikus látványelemről van szó, amelyet a látogató feltehetőleg úgy kódol, hogy itt új informatikai dimenziók várnak rá. Ennek ellenére a belsőt meghatározza a fa, meleg színhangulat uralkodik, van egyféle tradicionális könyvtárérzet. A linearitás következetes végigvitele az épületsarkokon értelemszerűen nehézségekbe ütközik. Kissé zavaróak például az előadóterem terében álló tartóoszlopok.

Összességében elmondható, hogy az épület technológiai értelemben is felkészült a paradigmaváltásra, a könyvtár funkcióját a következő évezred lehetőségei felől fogalmazza meg. És ezt az alkotók az építészet eszközeivel is tükrözni képesek.

A hagyományos architektúrát azonban új lehetőségek töltik ki. Felnőtt

■ a könyvtár

FOTÓ: HÁIDER ANDREA

Belső udvar/*Inner court*

CLEAR ARCHITECTURAL FORMULA

details simultaneously characterise the building of the new Kecskemét library. Its endeavour to a clear architectural formula in the ground plan predominates so effectively that also the cross sections show roughly identical equations: but the functions widen here and there a section into large volume areas. These spatial fluctuations, broadenings and narrowings are easily traceable on the front elevations of the house. These facades give the almost mathematical framework of the inner space composition of the house. One could even say that - similarly to music - the exterior generates a synesthetic spatiality sensation: the horizontal plan is embodied in vertical amplitudes. Mátrai is proficient in music, the critic can only conjecture the tune of the music. At the same time, notwithstanding the univocal timbre, the various wings differ from each other, the projections of the two corners could be interpreted as good as distinct building-movements.

In the sense of the original visualisation, the public service part of the two-storey library is "U" shaped, the "T" shaped wings of the reference department enclose two inner courtyards. The building has the appearance of a traditional municipal building, not much frequented by the architectural practice of the recent past decades.

The ground plan is pentagonal. The number symbolism of it broadened into geometry has been retained by the structure, the divers occupancies resulted five different facades. Instead of the once customary running around coulisse elevation, the house maintains individual relationship with the neighbouring streets. The building interior is correctly articulated and it coordinates the individual details in a symbolic unity — its general effect predominates in every direction of the area. On the ground floor are the readers' spaces — here takes place the better part of the daily transactions, here can be found the materials related to belles-lettres, letters science and periodicals. Second floor headroom is somewhat depressed, this is the lending area. The uppermost storey is the most spacious. This is a series of spaces including even the roofing, a string of reading-rooms for reading on the spot. Next are three seminary rooms. At the two corner projections the lecture-rooms and the regional history collection are placed above each other, on the other side: the coffee shop. The entrance-hall and its rear-areas interpenetrate entirely.

Variety is further supported by the originally designed individual use of materials. During construction the fair-face brick facade — as shown in the drawings - became fine plasterwork, considered to be "more Kecskemét", the roof - instead of metal sheeting — received slate, used for listed buildings. A further result of checking with principal and the contractor was that choice of cladding materials shrank to a minimum. This way the cladding of the staircase, originally composed of solid-colour cast stone became almost "factory made" stair, the magnificent stone of the facade — ceramic. The house of the Mátrai staff, even in this sparing variety has a special character.

LIBRARY ON THE NET. This is the first newly built library in Hungary that owns up state of the art library technology. Computer, network system, everyday use of CD ROMs are here matter-of-course parts of information service. The only technical consequence of the difference is the novelty of the sheath tube. But it is the recurrent cast aluminium connector of Imre Batta's interior design that "takes down" the new cyber con tents of the building to furniture scale. What we are talking about is a spectacle unit which, probably is coded by the visitor by thinking that here new information dimensions are awaiting him or her. However determining material of the interior is wood, warm colour climate predominates, there

egy olyanfajta technológia, amelyik szorosan kötődve az adott helyhez, építészetével is beköti a könyvtárat egy olyan világhálózatba, amelynek minőségi paraméterei még kitapinthatatlanok. A ház működésén látható a világ változása: a könyvek szerepét, a hagyományos értelemben vett olvasást egyre kiszorítják a PC-k monitorjai és az egyéb hordozók (CD-romok, magnószalagok).

Az építészeti karakter bizonyos értelemben a ház külső megfogalmazására szorult vissza. A lineáris belső térszervezés így rugalmas maradhatott a változó igények és a technológiai fejlődés folyamatos követésére. Sajátos problematikát vet föl itt az építészet állandó és a használat folytonos változásban lévő — ellentétes — jellegének harmonizálása. A kortárs építészeti trendek furcsa módon annyira statikus épülettestekben gondolkodnak, hogy azok bár hűen közvetítik a posztmodern és más trendeket, mégis jelentős ellentmondásban vannak az információs társadalom kisebb tehetetlenségével és nagy mozgékonyságával. A virtuális valósággal való kísérletek dinamikusak, míg az építészet még mindig a „nyugtan" ósdi szóhasználatának rabja. Az építészet hagyományos anyagai merevebbek, és így törékenyebbek, mint az áramkörök. Ezt kifejezendő, sokan a dekonstrukció különféle, kissé erőltetett kulisszamegoldásaival kísérleteznek.

A mozdíthatatlan statikai követelmények és lehetőségek meghamisítják a mobilitás és labilitás díszletformáit. Mátraiék koncepcióját és házát megismerve úgy tűnik, hogy egy olyan semleges, archetipikus forma, mint például az utcavonalat alkotó, zártudvaros, szigorúbb rendszerű kecskeméti könyvtár tömbje, nagyobb teret kínál a fantáziának, mint egy lebegő hatású dekonstruktív épület. A neutralitás lehet a kulcs: ez ugyanis lehetővé teszi, hogy az épület használója a maga áramkörei szerint kódolja hagyomány és újítás viszonyát. Például a könyvtárban való

Folytatás a 20. oldalon

is a sort of traditional library feeling. Endeavour to carry through consequent linearity at the corners of the house meets implied obstacles, naturally. The columns standing in the space of the auditorium are somewhat awkward.

Summarily one can say that this building is prepared to paradigm change in a technological sense too, conceives library functions from the eventualities of the next millenary. And the designers are able to reflect this by the tools of architecture.

The traditional architecture, however, is imbued by new prospects. A kind of technology grew up that is tightly set to a given place, still links the library by its architecture into a world network. Quality parameters of this network cannot be fathomed yet. Operation of this house exhibits changing of the world: Role of the

Continued on page 20

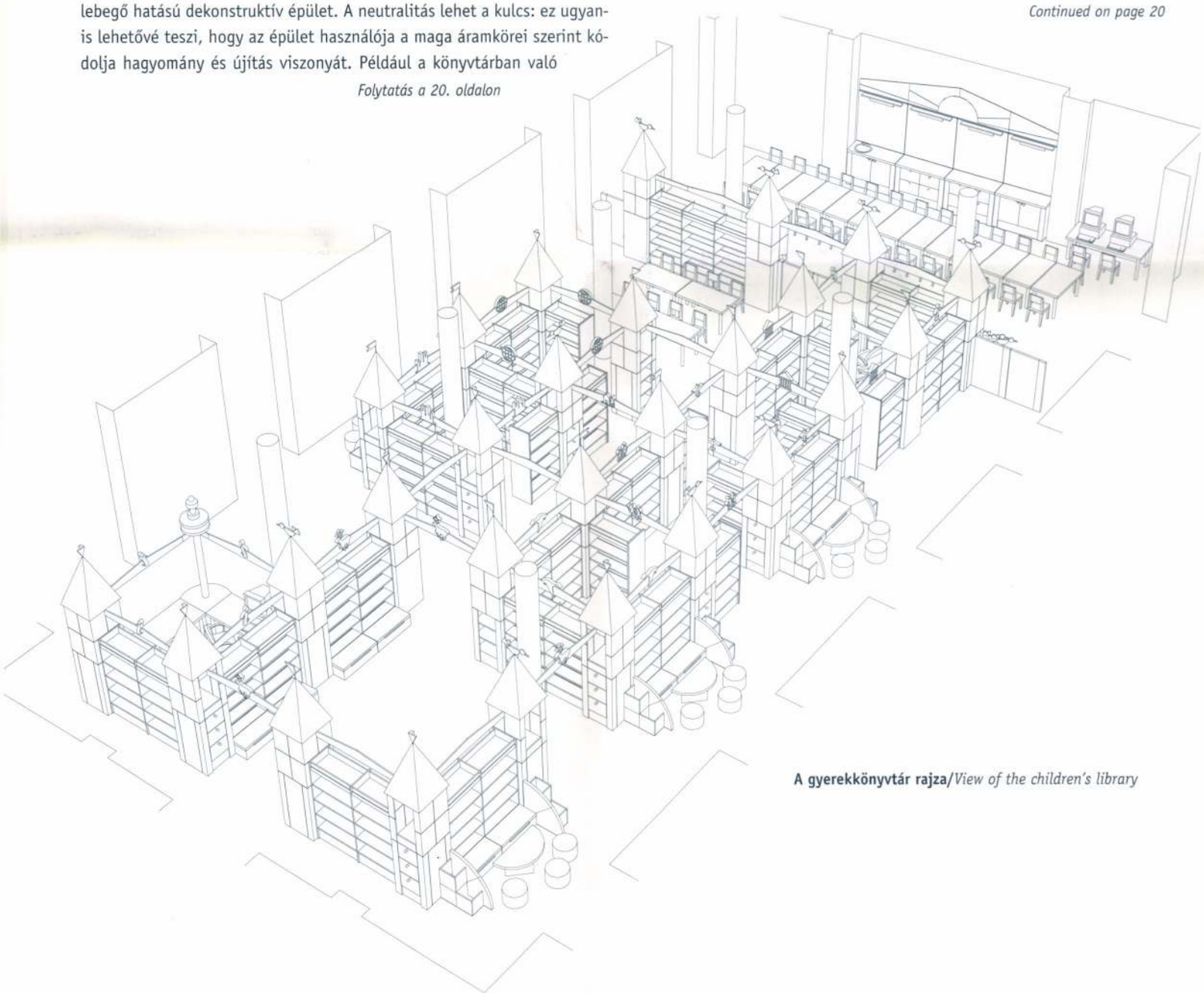

A gyerekkönyvtár rajza/*View of the children's library*

SZÁMÍTÓGÉPES FELDOLGOZÁS: Major György (ArchiCAD program) / GENERATED BY *György Major (ArchiCAD program)*

cselekvéseinek meghatározásához. A neutralitástól kap lehetőséget, esélyt arra, hogy képes legyen az új befogadására. Könyvtártechnológiai és architekturális értelemben egyaránt.

Az építészre is érvényesek a maga által teremtett szabadságok és korlátok. Mátrai olyan bensőséges kapcsolatot tart fenn az összművészeti kifejezésrendszerrel, hogy az épület megnyitóján, 1996. augusztusában az építész saját zenei kompozíciójával avatta fel a kész könyvtárat. A zenét a ház épülésének spirituális zajaiból komponálta. Nyitva hagyva a választ: a zaj a csend neutrális értelmezése, vagy fordítva? □

CLEAR ARCHITECTURAL FORMULA

books, reading in its traditional sense will be more and more outplaced by the PC monitors and other carriers (CD ROMs, magnetic tapes etc.).

Architectural character, in a sense, has been confined to the outward composition of the house. This way linear inward space-organisation was able to elastically follow altering requirements and technological progress. The conflict between the permanent character of architecture and the continuously changing usage poses a special harmonisation dilemma. It is strange that contemporary architectural trends think in static building-bodies so much that , although they truly convey postmodern and other trends, they still are at a marked contrast with the lower inertia and greater mobility of information society. Experiments with virtual reality are dynamic, while architecture is still a slave to the obsolescent word usage "nyugtan". Conventional materials of architecture are more inflexible, therefore more brittle than electrical circuits. To express this, many architects experiment with various, somewhat laboured coulisse approaches to deconstruction.

The immovable statical requirements and possibilities pervert scenery forms of mobility and unstability. Recognising concept and house of the Mátrai group it seems that a neutral, archetype form as for instance the street line setting, austere form of the Kecskemét library, with the enclosed inner yard, offers wider score to imagination as a deconstructive building with its suspended impression. Neutrality may be the key to that: namely this allows the user of the house to code relation between tradition and innovation according to his own circuits. For example to the determination of his actions in the library. He receives opportunity, chance from neutrality to embrace the novel in a library-technology sense as well as in an architectural sense.

Liberties and limitations, created by the architecture binding on himself too. Mátrai maintains such a close contact with overall artistic expression that on the inaugural event in August 1996, he dedicated the completed house while his own musical composition was played. He synthesised the music from the spiritual noises generated by the construction of the house. He left the question open: is the noise the neutral interpretation of stillness or vice versa? □

FOTÓK: HÄIDER ANDREA

Fent: tárgyaló a második emeleten / *On the top: Conference room on the second floor*

Balra fent a gyerekkönyvtár a földszinten, lent olvasóhelyek az első emeleten — az előcsarnokra nyitva / *Above the children's library on the ground floor, below reading-seats on the first floor, opened to the entrance-hall*

NÉHÁNY SZÓ A BÚTOROKRÓL,...

■ BATTA IMRE

amelyeknek tíz évre visszanyúló történetét talán nem érdektelen röviden felidézni. A könyvtárosok szupermarketet akartak, gépszerűen működő nagyteres könyvtárat, átrendezhető fémállványokat és egyenletes mennyezeti világítást. A nyertes pályamű az alföldi kisvárosok téglaépítészeti hagyományainak folytatását ígérte, egymásba nyíló bensőséges olvasótermeket, a könyvállványok helyét meghatározó ablaknyílásokat, beugrókat és belső udvarokat, téglát és kerámiát. A megvalósítás öt évet késett, ez idő alatt az információs kultúra forradalmi változáson ment keresztül. Eredetileg hat személyi számítógépre volt forrás, most központi számítógép működik, és a bútorok magukban foglalják a számítástechnikai és a telekommunikáció valamennyi szükséges berendezését és tartozékát, valamennyi olvasói hely rácsatlakozhat a világhálóra, a könyvállványokon pedig egyre több az új információhordozó.

Az elakadt megvalósítás váratlan folytatásának köszönhetően az épület szellemisége nem változott, megmenekültek az

A FEW WORDS ABOUT THE FURNITURE

Perhaps it will not be uninteresting to recall the story of the furniture, now stretching back ten years. The librarians wanted a supermarket, a machine-like operating open-space library with realignable stands and even ceiling lighting. The winning competitive design promised to follow the brick-architecture tradition of the townlets on the Hungarian Plain, intimate reading-rooms running into each other, window openings, the spacing of which determines the location of the book-stands, recesses and inner courtyards, brick and ceramics. Implementation lost five years. In the meantime information culture underwent revolutionary changes. Originally there were funds only for six per-

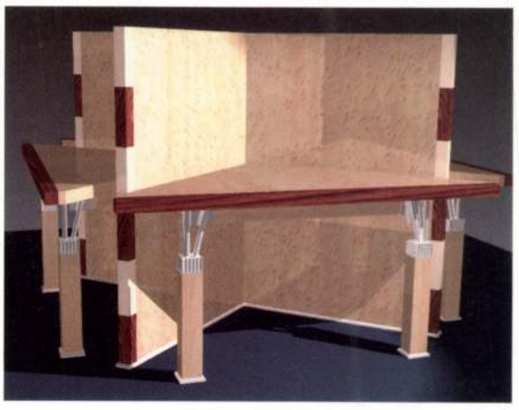

Információs pult, asztal-részlet és négy fős olvasóasztal /
Information desk, detail of a table and reading table for four

SZÁMÍTÓGÉPES FELDOLGOZÁS: Batta Imre (Microstation program) / GENERATED BY *Imre Batta (Microstation program)*

egyedi tervezésű bútorok, sőt lehetőség nyílt arra, hogy a megváltozott funkcionális követelmények kielégítése érdekében áttervezzük azokat — most már számítógéppel, háromdimenziós modellekkel virtuális térben.

A kihívás az volt, hogy a számunkra először használt új tervezőeszközzel nekiindulva, és a számítástechnika funkcionális követelményeinek kielégítését megcélzó tervezési programmal, ellent tudunk-e állni annak a csábításnak, hogy a számítógépes technika éppen divatos formái a bútorokban folytatódjanak. Az ipari formák együtt avulnak a technológiával, hogy az új fejlesztéseknek az új formák adjanak nyomatékot. Az ipari formatervezésben ez tudatos és vállalható folyamat, mert a vizuális eligazodás természetes igényét elégíti ki. A könyvtár építészeti tervei érdemesen bizonyítják, hogy az építészetnek ezzel a szédületes sebességel nem kell versenyeznie, sőt indokolt lehet ellensúlyoznia. Mátrai Péter és Major György elképzeléseit a bútorokkal folytatva a régi könyvtárak hangulatát idéző, barátságos és biztonságos hátteret akartam teremteni. A fontosabb célok a következők voltak: végleges térbeli elrendezés, az olvasás bensőség élményének előkészítése érdekében minden könyvállványhoz és olvasóasztalhoz helyi világítás, a könyvállványokhoz pedig nemes faanyag kiválasztása, amely feloldja az elkerülhetetlen ismétlődés monotóniáját.

Ki akartuk fejezni viszonyunkat a hagyományhoz, mint érzelmi környezethez, amelyről — a posztmodern tanulságai alapján — úgy gondoltuk, nem hozható létre nyelvi szerkezetekbe foglalt régi stíluselemekkel. Mert a hivatkozásként vagy felszólító módban megidézett népi vagy polgári hagyományok maguk is részeseivé válnak a zűrzavarnak és a bizonytalanságnak, minthogy régire (igazra) és újra (el nem fogadhatóra) osztják fel a vi-

FOTÓ: HAIDER ANDREA

Olvasóterem / *Reading hall*

lágot. Számomra a valódi hagyományteremtés a szabad színekkel, anyagokkal és formákkal megteremtett erőteljes vizuális valóság, érzékelhető, világos és követhető törvényekkel, amelynek azért része a bizonytalanság és az ellentmondás is. Így alakultak ki a formálás eszközei: a határozott kiterjedések és elhatárolások, világos felületek, egymás mellé helyezett anyagok, szemes jávor felületek, kifutó dió éllezárások, fém szerelvények.

A számítógépes tervezéssel kapcsolatos tapasztalataimról egy külön írásban is beszámolok. □

sonal computers, now a central computer is running, the furniture incorporates every necessary facility and accessory for telecommunication and computerisation, every reading post can join the world network and on the bookshelves there are more and more new information carriers.

Thanks to the unexpected continuance of the stopped implementation, original concept of the building did not change, the individually designed furniture has been saved, we even received opportunity to redesign to satisfy altered functional requirements - now aided by computer, with three-dimensional models in virtual space.

The fact that we started out with a new designing facility for the first time, furthermore that our planning program aimed at satisfying functional requirements of computing technique posed a challenge: can we resist temptation to impart currently fashionable forms of computing technique to the furniture? Industrial forms age together with technology, so new forms give meaning to new developments. In industrial design this is a conscious and acceptable process, because satisfies natural wish to visual orientation. But architectural designs of the library worthily demonstrate that there is no need for architecture to compete with this dizzy speed, on the contrary: counterbalancing can be justified. To continue the concept of Péter Mátrai and György Major with the furniture, I wanted to create the safe and friendly background conjuring the tune of libraries of old. My priorities where: to help along the intimate experience of reading local illumination to every book stand and reading table, fine timber for the book stands that dissolves monotony of unavoidable repetition.

We wanted to express our relation to tradition as emotional environment, which - on the basis of the experiences of post-modern - we felt, cannot be produced by old stylistic elements in idiomatic structures. Because the popular or civic traditions evoked as references or in imperative mood will themselves be part of the chaos and confusion, as they divide the world to the old (true) and the new (unacceptable).

For me, true creation of tradition is the forceful visual reality, brought into existence by free colours and followable touchstones, and still part of it is also incertitude and contradiction. This way came tools of shaping into being: clean-cut dimensions and partitionings, bright surfaces, materials placed beside each other, acinaceous maple faces, walnut ledge endings, metal fittings.

I will account my experiences with computer aided design in a separate article.

■ IMRE BATTA

KÖNYVTÁRZENE

EREDETI ÉPÍTÉSI ZAJOKRA + KOMPUTERRE + NŐI

HANGRA + KÜLÖNFÉLE HANGSZEREKRE

hát felépült a HÁZ
s most itt állunk a tudás előcsarnokában
készen a belépésre
látszólag csend van
pedig MÉG itt keringenek az építés nészei:
akaratlan-hangok
koppantások és gépsikoltások
emberkéz-ütődések
téglán, betonon, kövön, fán, acélon
de MÁR itt lapulnak a polcokon
a könyvek hangjai is:
betűk — szavak — mondatok
és üzenetek adásvételére
lesben áll a komputerháló
a MÉG és a MÁR pillanata ez
hangjait most csoda-műszereinkkel
hallhatóvá tesszük
hogy
együtt rezdülve Erdei Ildikó énekével
s Leskowsky Albert hangszereivel
töltsék be pár percre
a teret a
a lelket
az értelmet

KECSKEMÉT, 1996. AUGUSZTUS 16.

Mátrai Péter és Szigetvári Andrea

Mátrai Péter

Budapesten született 1948-ban. 1973: Magyar Iparművészeti Főiskola Építészeti Tanszék — építész tervezőművész diploma. 1978: Magyar Építőművészek Szövetsége Mesteriskolája. 1973-tól tevékenysége építészeti, belsőépítészeti, bútor- és tárgytervezés, továbbá zeneszerzés és oktatás.

TERVEK: OKTÁN szálló, Százhalombatta; MAHART üdülő, Leányfalu; 9 tömb rehabilitációs terve, Budapest XIII. ker. — Meditz Lászlóval; Lakóház és ABC-áruház, Budapest XIII. ker. — Meditz Lászlóval; Ganz-MÁVAG rehabilitációs terve, budapesti és vidéki telephelyek – Janáky Istvánnal; Ganz-MÁVAG Könnyűfém Öntöde, Budapest VIII. ker.; Családi ház, Budapest XII. ker.; JULES divatüzlet, Budapest V.ker.; Szemlőhegy beépítési tanulmányterve.

MEGVALÓSULT TERVEK: NAKI laboratórium, Dunai Kőolajfinomító, Százhalombatta — Janáky Istvánnal; CHINOIN Állatkísérleti Laboratórium, Budapest XI.ker. — Schultheisz Imrével; Tűzoltószertár, Dunai Kőolajfinomító, Százhalombatta; Raktár- és Irodaépület, Dunai Kőolajfinomító, Százhalombatta; Raktár- és Irodaépület, Budapest XIII.ker.; Diplomáciai Testületeket Ellátó Igazgatóság műhelyháza, Budapest XIII.ker.; Vitamin Porta üzletek, Budapest V. és XI.ker.; TEMAFORG mintabolt, Budapest VIII.ker.; SELECTRONIC mintabolt, Szeged; MICROSYSTEM iroda, Budaest VI. — Batta Imrével; Katona József Könyvtár, Kecskemét — Major Györggyel és Batta Imrével.

PÁLYÁZATOK: Művelődési Ház, Jászberény; Szombathelyi Képtár; Kecskeméti Megyei Könyvtár; Sevillai EXPO Magyar Pavilon; Design Center Bútorbank; Budapesti Nemzeti Színház — 1997.

PUBLIKÁCIÓK, KRITIKÁK, TANULMÁNYOK: Magyar Építőművészet, Lakáskultúra, Design, Bercsényi 28-30, Balkon, Szellemkép, Építés Felújítás, Átrium, Műszaki Tervezés, Magyar Építőipar.

SZAKMAI KIÁLLÍTÁSOK: Tölgyfa Galéria, MÉSZ Székház, Bercsényi Kollégium, Design Center, Zichy-kastély, Várszínház, Budapesti Kongresszusi Központ.

EGYÉB TEVÉKENYSÉG: Zeneszerzés (mozgásszínház, videóművek, TV-műsorok), performance (kiállítás megnyitók).

TANÍTÁS (KURZUSOK, KUTATÁS, OPPONENCIA): Magyar Iparművészeti Főiskola (Vizuális Kommunikáció Tanszék, Mesterképző Intézet, Építészeti Tanszék), Pécsi Pollack Mihály Műszaki Főiskola, Budapesti Műszaki Egyetem Építész Kar, Ybl Millós Műszaki Főiskola, Képzőművészeti Főiskola (Intermédia Tanszék).

SZEMIOTIKA (TIZENÖT ÉVE VOLT ...)

Hetvenhétben, huszonkilenc évesen, mint nyiladozó építészt érintett meg a szemiotika.

Hetvenhét amúgyis fontos időpont lehetett. Azok a vékony papírkötésű könyvek (ma már kissé elsárgult gerinceikkel s pormacskákkal lapjaik élein) mind azidőtájt csapódtak ide a polcomra.

... EcoVoigtHorányKonrádSzelényiBarthesHankissHernádiHall ...

Ez a névlánc-darab jelzi, hogy a szemiotika nem magányosan, hanem „haverjaival", a strukturalizmussal, a montázselmélettel, a szociológiával s a proxémikával brancsba verődve tűnt fel az értelmiségi grundokon.

Rajzasztalaink felett — ezen irományok nyomán — új fogalmak kezdtek repdesni, s mi reménykedőn kapaszkodtunk beléjük, hogy a teljhatalmú beruházók, a parancsoló kivitelezők és a mammut tervezőirodák teremtette építészeti sivatag fölé emelkedhessünk. Használahatóvá is tettük őket azonnal: teóriáinkat szabadon indáztattuk belőlük.

És persze tervek is fogantak e teóriákból, melyeket bőszen magyaráztunk — mi, építészek egymásnak — mielőtt a fiókok mélyére merültek volna örökre.

Paradox dolog, hogy ezeket a terveket művészetelméleti teóriák generálták, holott azok eredendően éppen a művek megfejtésére találtattak ki. (Pikáns jelenet lett volna a terveket így, „kulcsrakészen" átadni a műelemzőknek — ha azok léteztek volna, és egyáltalán érdekelte volna őket az építészet.)

Három, azidőből fennmaradt munkámat hívom segítségül, illusztrálva az eddig mondottakat:

Az elsőnél — egy pesten meg is épült ipari épületnél — az izgatott, milyen is lehetne egy ház, ha kiszabadulna a „mindent kevésszámú előregyártott elemből előállítani" kivitelezői kényszere alól. Ezen a majd[1] százhúsz méter hosszú házon akad egy rövidke szakasz, ahol valami más történik; „zavar" támad, azaz jelentés keletkezik, és ez a részlet hirtelen leleplezi az egészet.

Mondanom sem kell, hogy a megbízó és a kivitelező meggyőzésére bárminő teoretikus fejtegetés hiábavaló lett volna, így kénytelen voltam funkcionális érvekre hivatkozni, hogy szándékomat elérjem (az építészetet körülállók értelme csak a funkcionalizmus rugójára moccant akkoriban).

Másik tervemnél — egy jászberényi pályázatnál[2] — arra tettem kísérletet, hogy egy új épület kontextusába emeljek be — a kötelező tabula rasa helyett — helyszínen talált házakat: a kihűlt térhüvelyekbe új tartalmakat leheljek, az addigi exteriőrök-et az enteriőr részévé tegyem.

(A dolog a levegőben lóghatott, mert ezt a fogást mások más pályázaton továbbgyűrűztették, sajnos egyben ki is űrítve belőle az eredeti gondolatot.)

A harmadikban — egy, a spontán építészettel foglakozó tanulmányomban[3] — azt fürkésztem, miféle jelentések sugároznak az építészek nélküli építészet (a horgásztanyák, a nőtt gyárak, a sporttelepkerítések, a toldott-foldott házak) környékén, s hogy ezek a jelentések átültethetők-e a „műépítészet"-be.

Biztosra veszem, hogy az efféle teoretikus érdeklődés a hetvenhét táján fellapozható művek és a tatvizükben keletkező szellemi pezsgés nélkül elképzelhetetlen lett volna.

Lehet, hogy nemsokára valakik ismét fellapozzák e füzeteket s kifújják lapjaik közül a pormacskákat ... (én most eme kis írás ürügyén csak megbolygattam őket).

92. 06. 10.

■ MÁTRAI PÉTER

1 DTEI telephelye, Bp. XIII. Béke u. 129–135. 1978–89, építés: 1980–83, *közlés: Magyar Építőművészet 86/2. 43.o.*

2. JÁSZSÁGI HÁZ tervpályázat, Fiatal Építészek Köre 1978., *közlés: Bercsényi 28–30. 1978/2. 51. o.*

3 SPONTÁN ÉPÍTÉSZET tanulmány Fiatal Építészek Köre 1989. *közlés: Bercsényi 28–30. 80/2. 84. o. valamint Magyar Építőművészet 87/1. 38. o.*

A „KELETI ZENEI INTÉZET" 92-ES TERVÉRŐL

Az egyetemi tervek sajátossága, hogy mivel nincs igazi megbízó, a feladatot — az iskolai bürokrácia által hagyott üres területeken — eléggé személyre szabottan lehet kitűzni, a fantázia,
az egyéniség tág teret kaphat. Péterffy Miklóssal azzal kerestük meg Mátrai
Pétert, hogy valami kisebb épületet szeretnénk tervezni, lehetőleg egymás mellé, közös beépítésben, és mindhárman nagy hévvel vetettük be magunkat a Malom-tó, a Lukács- és a Császár-fürdő világába.

Péter a Zenei Intézetben nemcsak mesterként, de programadóként is részt vett. Sajátos ellentmondása volt a dolognak, hogy a terv egyszerre próbált közösséget, kapcsolódást teremteni, és a nagy ambíciókkal bíró, kezdő egyéniség kifejezője lenni. A tervezett épület egy távoli és csak közvetve ismert világ zenei követeinek és keresőinek adna otthont, a fantáziára és a hely finom, érzéki adottságaira alapozva, különböző hangzási és térbeli lehetőségeket biztosítva a munkára, régi vagy új zenei kompozíciók előadására, élvezetére és felvételére.

■ BUJDOSÓ GYŐZŐ

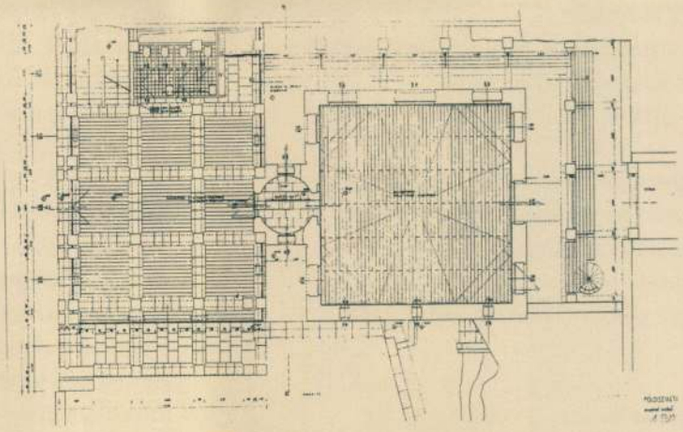

Keleti Zenei Intézet terve, 1992
ÉPÍTÉSZ: Bujdosó Győző
MESTER: Mátrai Péter

Alaprajz/*Plan*

Metszet/*Section*

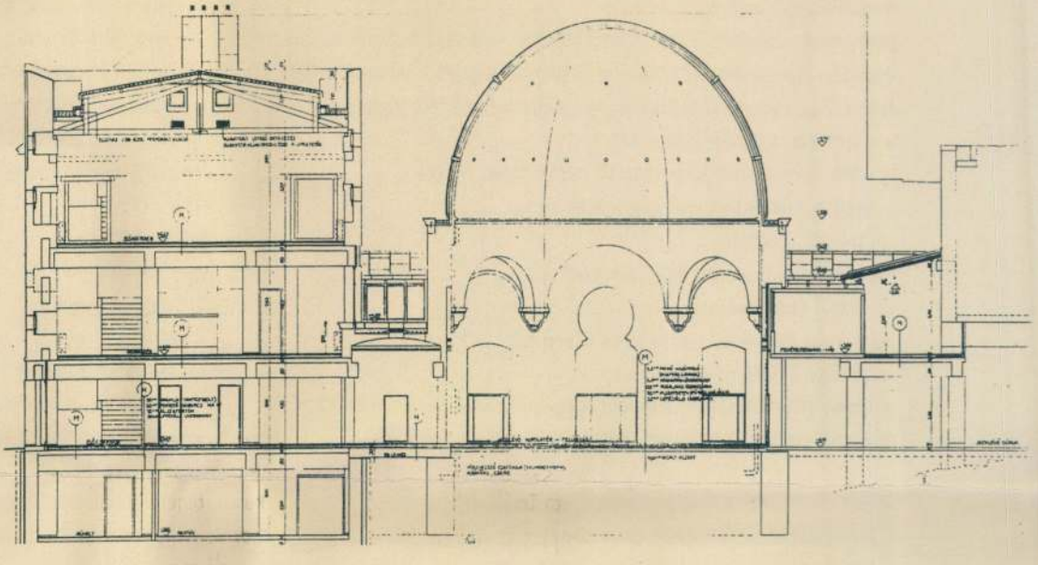

UNITÁRIUS HITKÖZÖSSÉG HÁZ TERVE A MALOM PARTJÁRA.

a terv 1992-ben készült,
azoknak az embereknek próbál
teret formálni,
akik mernek szabadon
gondolkodni,
kételkedni, hinni, érezni,
szeretni,
tapasztalni,
tapasztalni a gondolkodásban
rejlő alkotó, teremtő erőt,
a gondolat szuggesztióját,
a szellemi lét örömét, Isten
jelenlétét...
a tervezés idejére visszagondolva
Péterrel és Győzővel közösen
mintha mindez együtt lett
volna...
a ház a Hild Fekete Sas szállójának folytatásaként egy lelkészi hivatalt,
emeletén lelkészi lakást, majd a tóparton illetve a hegy lábánál
templomteret, valamint könyvtártermeket és tanácstermet foglal magába

■ PÉTERFFY MIKLÓS
(Kolozsvár)

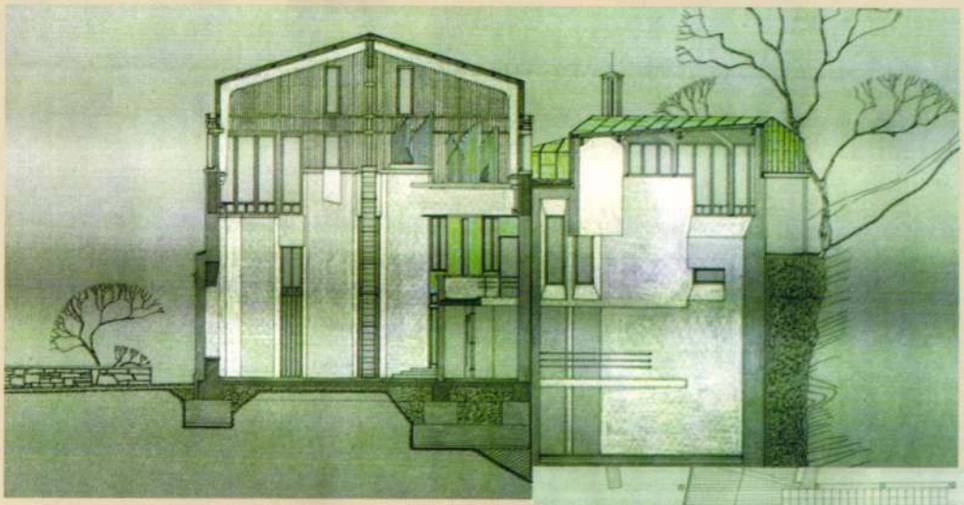

Unitárius Hitközösség Ház terve, 1992
ÉPÍTÉSZ: Péterffy Miklós
MESTER: Mátrai Péter

Hosszmetszet/*Longitudinal section*

Földszinti alaprajz (részlet)/
Ground floor plan (detail)

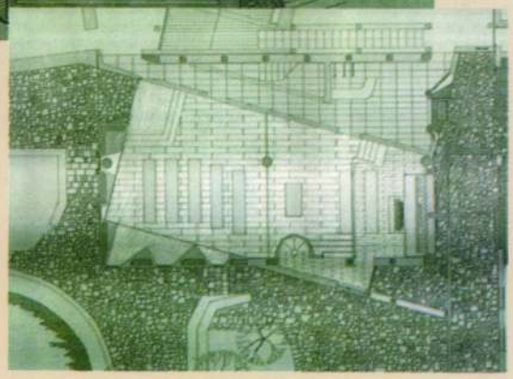

NAGYSZIKLA

minden reggel ugyanaz a kép fogad:
sűrű osztású vasablak — laposvasakból, té és el szerelvényekből
berágódott távnyíró, mozdíthatatlan félfordítók
benne mocskos üveg — gittben
már-már alig átlátható
az utca túloldalán magárahagyott építkezés (azt mondják a mónusé)
ramaty betonfelületek, semmibe meredező rozsdás vaskötegek
az ablak és az elhalt ház között szüntelen, de pulzáló moraj
gázadások és fékcsikorgások
szuzukik, mazdák, volvók, opelek — hébehóba egykét skoda

valamelyik reggel
egy tenyényi szoniháínyolcas kamera
meglátott és meghallott valamit
pedig csak a szemem és az iménti látvány közé emeltem a kis szerkezetet
egyetlen másodperc pillanatképe és hangja rögzült a vincseszteren
nullákból és egyesekből álló számsorokba merevedett impulzushalmaz
a monitoron gyönyörűséges kép:
liláskék vonalraszter közé feszülő szürkésfehér hártya
a hangszórókból talányos zugó-bugó hang:
sosemvolt zenekaré
már nem ablak és nem ház, már nem utcazaj
és néztél farkasszemet,
egymással és velem: tükörkép és tükörképe
aztán egy hirtelen áramszünet...
s marad a sűrű osztású, a berágódott, a mocskos, a semmibe meredő
ugyanaz, de többé már nem ugyanaz

igen,
a behatároláshoz, a többet tudni akaráshoz, a varázslathoz
műszerek is kellenek:
egyre kifinomultabbak, akkurátusabbak,
hogy megkutatva, megmérve legyenek a dolgok,
önmagában mit sem ér a fül, a szem, a szaglás, a tapintás:
adathalmazokon át tisztul élesül a látás

itt van például ez a szikla
eddig „csak" szikla volt nekem:
különös jelként meredő,
(rögtön az óriáskerék után)
a vonat mindjárt befut a nyugatiba
lehet ágaskodni a kofferért
most már biztosan megérkezünk
mindig is tudtam, hogy „mű" az egész,
de csak annyit sejtettem — és ezzel be is értem,
hogy idehordott, nagy kövek halmaza,
hogy nem tektogenezis halmozta ilyenné, hanem trógerolás
és most rá kell döbbennem, hogy voltaképpen egy ház az amit addig
sziklának hittem
méghozzá igazi, örökérvényű, nagybetűs építészeti tett:
gyönyörű alaprajz, logikus metszetsor,
a földről lomhán feltápászkodó (vagy éppenséggel összedőlni készülő)
szellemes konstrukció, óriási marokkó-játék,
elsőre szinte kibogozhatatlan, izgalmas térszövevény,
ráfeszülő mesebeli homlokzat-hártyával

Lendl Adolf
Végh Gyula
Benke Gyula
Páll György
Schmancz József
Neuschloss Kornél
nevű elődeink szelleme idéződik most itt fel a falakon
kongeniális utódok megfigyeléssorának komputerizált vonalhalmazaként
fellebbentett titok gyanánt
ugyanannak a dolognak egyik lehetséges olvasatául

az igazi, vagyis a műszikla pedig ott áll rezzenéstelenül
s szolgál páviáncsapatok és kőszáli kecskék életteréül

1996. 04. 22. ■ MÁTRAI PÉTER

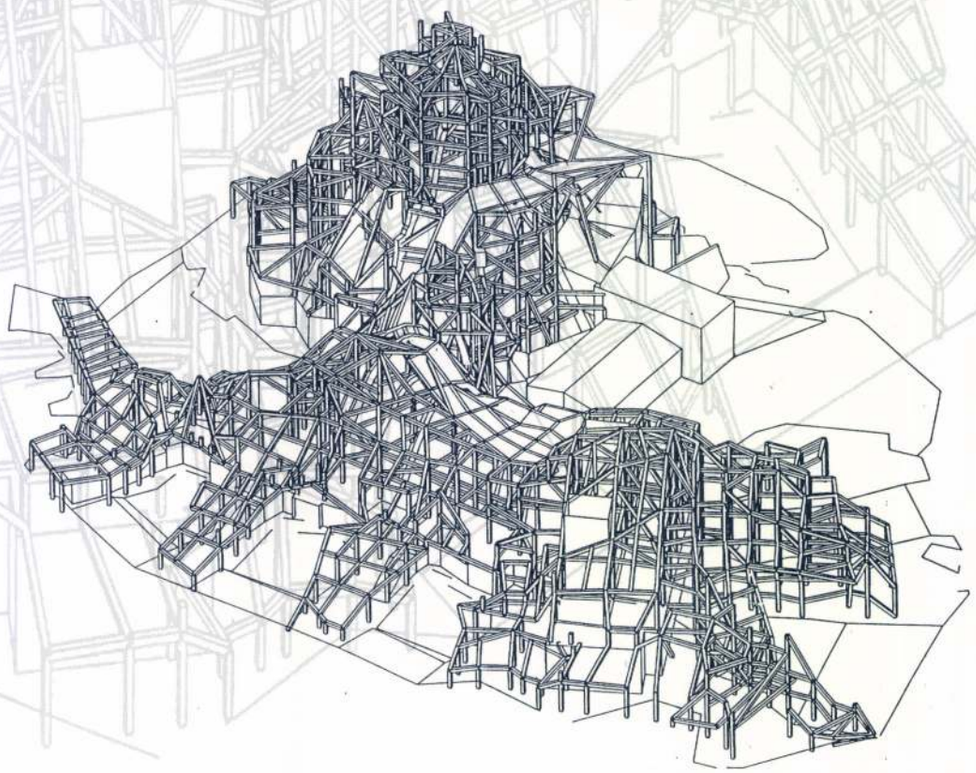

Tárgy: [N&n galeria] meghívó az N&n galéria mátrai péter 60 címu kiállítására - invitation to the exhibition péter mátrai 60 in the N&n gallery
Feladó: galéria <galeria@nagybalint.hu>
Dátum: Fri, 9 May 2008 13:14:12 +0200
Címzett: "N&n levelezolista" <nnngaleria@lists.c3.hu>

az **N&n galéria** tisztelettel meghívja önt és barátait
a molnár farkas terembe

2008 május 14-én, szerdán 18 órára

the **N&n gallery** cordially invites you and your friends to

the farkas molnár hall
on 14th may 2008, at 6 pm on wednesday
to the opening of the exhibition

60

mátrai péter • péter mátrai

a kiállítást megnyitja szűts zsuzsa építész • opened by zsuzsa szűts architect

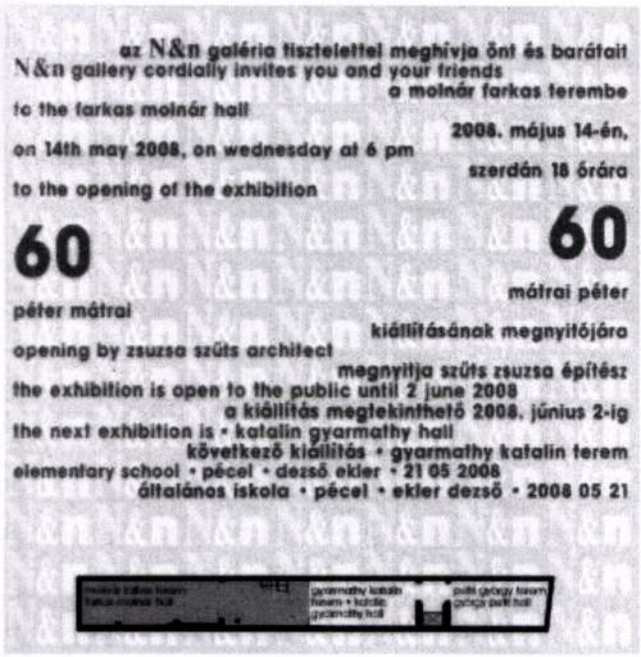

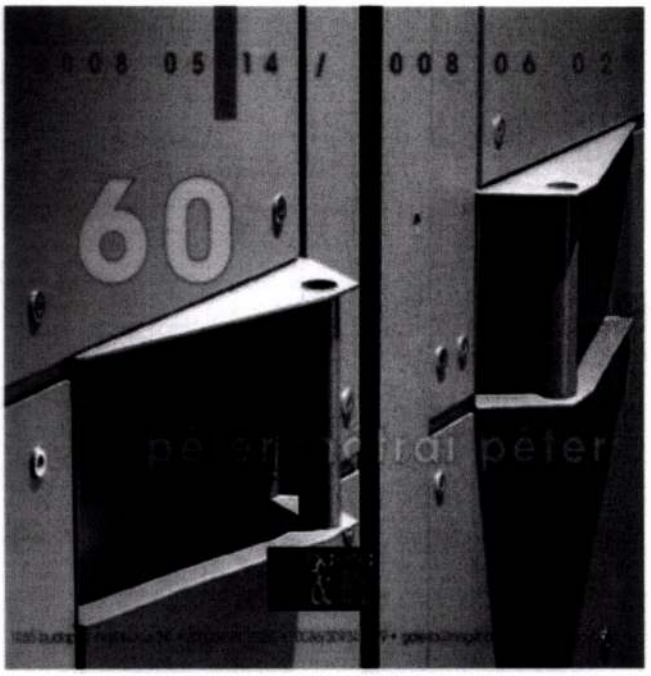

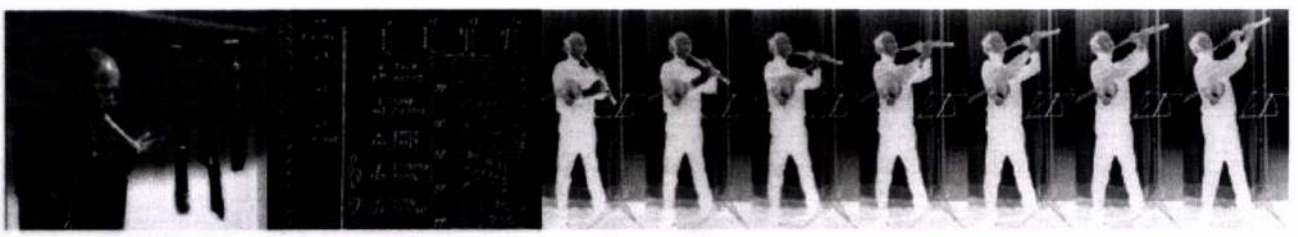

60
MÁTRAI PÉTER

Budapest
48.03.29.
kisgyermekként Pesten majd Budán
eszmélés a marcibányi-téri általánosban
egy év a rákóczigimiben
négy a kisképzőben - bútorműveskénti
kétműszakos asztalosként az újpesti BUBIVnál
fősulis évek az iparon - Zugligetben
két év Mesteriskola
építészként az IPARTERVben - Janáky műterem
tervek - pályázatok - házak épülése
- tizennyolc évig -
és
tizennyolc éve
tanítás
építészet a Műegyetemen
kreatív hang a Zugligeti úton
építészet a soproni AMIban
építész-mester a MOMEn
írogatás
cikkek, kritikák, opponenciák, kiállításmegnyitók
zeneszerzés

filmzenék, színpadi zenék, TV zenék, performanszok
tervezés
hébe-hóba
(elismerések, díjak, fokozatok)

m.p.

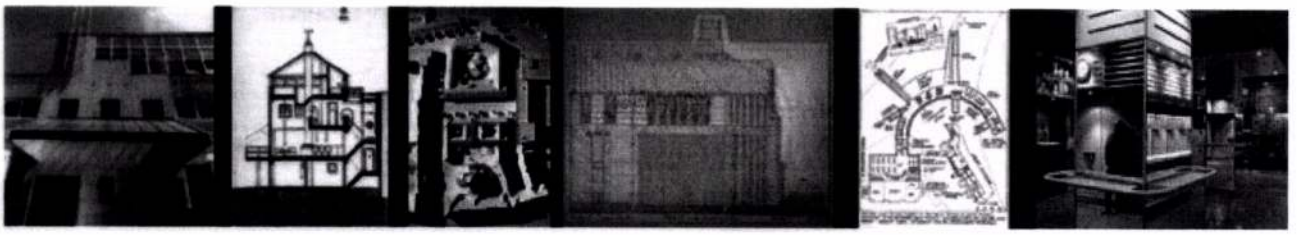

60
PÉTER MÁTRAI

Budapest
29.03.48.
childhood in Pest and later in Buda
coming to at the elementary at marcibányi square
one year in the rákóczi high
four in the secondary of art – as a
cabinet-marker
two-shift carpenter at the BUBIV in újpest
graduating years at the univ for applied arts – in Zugliget
two years in Masterschool
in IPARTERV as an architect – Janáky's studio
plans - competitions - houses built
- for eighteen years -
and
eighteen years of
teaching
architecture at the technical university
creative voice on Zugligeti street
architecture in AMI in sopron
mastering architecture at MOME
writing
artilcles, critics, opposing, opening exhibitions
writing music
movie soundtracks, music for stage, music for tv, performances
planning
on and off
(accolades, prizes, degrees)

m.p.

a kiállítás megtekinthető: 2008. június 2-ig
the exhibition is open to the public until 2 june 2008

következő kiállítás • the next exhibition is
2008 05 21 • 21 05 2008
gyarmathy katalin terem • katalin gyarmathy hall
általános iskola • pécel • ekler dezső • elementary school • pécel • dezső ekler

N&n galéria

1065 budapest, hajós utca 39.

36 1 302 45 96, 36 1 301 04 50, 36 30 934 73 89

galeria@nagybalint.hu

www.nagybalint.hu

a galéria látogatható hétfőtől péntekig 9-18 óráig

ettől eltérő időpontban és hétvégén telefonos egyeztetés alapján gyakorlatilag bármikor

the gallery is open to public from 9 am to 6 pm, monday to friday.

in accordance with compliance on telephone it is opened any time, including weekends

to unsubscribe • leiratkozás az értesítésről

alapnyom120x120.jpg	**Content-Type:**	image/jpeg
	Content-Encoding:	base64

önéletrajz.doc	**Content-Type:**	application/msword

MÁTRAI PÉTER DLA

SZAKMAI ÖNÉLETRAJZ

SZÜLETÉSI ADATOK:
1948. március 29. Budapest
TANULMÁNYOK, VÉGZETTSÉGEK:
1963-1967 Képző-és Iparművészeti Gimnázium - érettségi és bútorműves szakvizsga
1968-1973 Magyar Iparművészeti Főiskola Építészeti Tanszéke - építész tervező művész diploma
1976-1978 BME-Magyar Építőművészek Szövetsége Mesteriskolája (F.É.K. IV. ciklus)
2007 habilitáció a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen
FOKOZATAIM, ELISMERÉSEIM, DÍJAIM:
1997 Ybl Miklós - díj
1997 Pro Architectura - díj
1997 Ipari Formatervezési Nívódíj
1999 mester DLA fokozat
2006 BME „Az Építészmérnöki Kar Meghívott Oktatója" cím
2007 Egyetemi Tanári cím
2007 Molnár Péter - díj
MUNKAHELYEIM:
1967-1968 Budapesti Bútoripari Vállalat - bútorasztalos
1973-1991 IPARTERV - építész tervező
1992-1997 Magyar Iparművészeti Egyetem - egyetemi adjunktus
1999-től Nyugat-Magyarországi Egyetem - egyetemi adjunktus, egyetemi docens, majd egyetemi tanár
ÉPÍTÉSZI TEVÉKENYSÉGEM - FŐBB ALKOTÁSOK:
FONTOSABB (MEGVALÓSULATLAN) TERVEK
Új Nemzeti Színház (építész: Bán Ferenc) belsőépítészet – Bózsó Csongorral
FONTOSABB MEGVALÓSULT TERVEK
Diplomáciai Testületeket Ellátó Igazgatóság műhelyháza (Budapest, XIII.)
Katona József Könyvtár (Kecskemét) - Major Györggyel és Batta Imrével
Radnóti Miklós Színház előcsarnoka és homlokzati kialakítása (Budapest)
FONTOSABB TERVPÁLYÁZATOK
Művelődési Ház (Jászberény)
Megyei Könyvtár (Kecskemét)
EXPO'92 Magyar Pavilon (Sevilla)
Nemzeti Színház (Budapest) - Madzin Attilával és Golda Jánossal
Megyei Könyvtár és Levéltár (Szekszárd)
EGYÉB TEVÉKENYSÉGEIM (részletesen lásd külön))
Mint **zeneszerző és performer** akusztikus és elektroakusztikus zeneművek komponálásával és előadásával, továbbá a zene és a vizuális művészetek közötti kapcsolatok új lehetőségeinek kutatásával, hangkísérletekkel foglalkozom. Több **arculattervezési** munkában és **kiállítások szervezésében, kiállítások megnyitásában** vállaltam szerepet. Sok csoportos **szakmai kiállítás** részvevője voltam.
Saját **írásaim és mások** - munkásságomról szóló - **írásai** számos szakmai kiadványban és az interneten megtalálhatók.
OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEM:
1989 óta az ország több egyetemén tevékenykedem meghívott oktatóként
a **Budapesti Műszaki és Gazdasági Egyetem Építészmérnöki Karán** középület tervezést, várostervezést, komplex tervezést, az angol nyelvű képzésen az interior design c. tárgyat oktattam, diplomatervek témavezetője, opponense, voltam, több alkotóhéten voltam meghívott mester, illetve diplomabizottsági tag,
a **SZIE Ybl Miklós Műszaki Főiskolai Karán** több ízben tartottam előadást és több diplomatervnek voltam témavezetője, opponense, a pécsi **Pollack Mihály Műszaki Kar**-on több ízben vezettem kurzust
1992-1997 A **Magyar Iparművészeti Egyetemen** irányítottam a *Vizuális Kommunikáció Tanszék* hangstúdióját és tanítottam a kreatív hang c. tárgyat, valamint tagja voltam a felvételi- és a diplomabizottságnak, az *Építészeti Tanszéken* több diplomaterv témavezetője illetve opponense voltam
1999 óta a **Nyugat-Magyarországi Egyetem** Faipari Mérnöki Kar *Alkalmazott Művészeti Intézetében* - egyetemi adjunktusként, egyetemi docensként, majd egyetemi tanárként - az Építészeti Tervezés c. tárgy felelőse, a felvételi- és diplomabizottság tagja vagyok, diplomafeladatok témavezetését végzem
2002 óta a **Moholy-Nagy Művészeti Egyetem** *Doktori Iskolájának* meghívott témavezető mestere vagyok
SZAKMAI - KÖZÉLETI TEVÉKENYSÉGEM:
Több építészeti tervpályázat bíráló bizottsági tagja, előadója voltam. Tagja vagyok a KÖH Műemléki Tervtanácsának, a Moholy-Nagy Formatervezési Ösztöndíjbizottságnak. A Budapesti Építész Kamara küldötte vagyok.
Szervezeti tagságaim: Magyar Építész Kamara, Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Több szakmai konferencián vettem részt: Nemzetközi Design Biennálé (Saint-Étienne), Danubius Design kongresszus (Calarasi), Beszélgetés az építészeti felsőoktatásról (Kortárs Építészeti Központ KÉK 2006)
NYELVISMERETEM: angol, német
FONTOSABB SZAKMAI TANULMÁNYUTAK: Svájc, Finnország, Bulgária, Hollandia, Belgium, Nagy-Britannia, Olaszország, Ausztria, Erdély, London, New York Velence, Milánó, Berlin, Bécs, Linz, Párizs, Prága, Ljubljana

EGYÉB TEVÉKENYSÉGEIM

ZENESZERZŐI - ELŐADÓI TEVÉKENYSÉGEM

Az elmúlt 15 évben intenzíven foglalkozom akusztikus és elektroakusztikus zeneművek komponálásával és előadásával (mozgásszínházi művek, videofilmek, kiállítás-megnyitó performance-ok, TV-főcímzenék, dokumentumfilm zenék) továbbá a zene és a vizuális művészetek közötti kapcsolatok új lehetőségeinek kutatásával, valamint zenei-hangi kísérletekkel.
1992 és 2003 között - a kreatív hang című tárgy keretében - mindezeket tanítottam is a Magyar Iparművészeti Egyetem Vizuális Kommunikáció Tanszékén általam alapított és vezetett számítógépes elektroakusztikus stúdióban.
1992-től hat éven át résztvevője voltam a szombathelyi Nemzetközi Bartók Szemináriumon komputerzenei kurzusának.
1997-ben Londonban nemzetközi zenei kurzuson, Thesszalonikiban pedig nemzetközi zenei konferencián vettem részt.

Főbb műveim és zenei megnyilvánulásaim :

SZÍN-JÁTÉK
szalagra és ütőhangszerekre - mozgásszínházi kompozíció Tatai Mária koreográfiájához (SZKÉNÉ és MU színház)

3-4-1=HÁRMAN EGYRŐL
szalagzene - mozgásszínházi kompozíció Fenyves Márk koreográfiájához (MU színház)

NÉPSZÍNHÁZ U. 42.
hang- és szagkollázs szintetizátorra és háztartási eszközökre, élő közreműködőkkel (Pandora Galéria)

23 ÓRA 10PERC
zene hangszalagra és üvegtálra.- Turányi Gábor építész kiállításmegnyitása alkalmából (Kiscelli Múzeum)

PÁRIZSBAN JÁRT AZ ŐSZ
hangköltemény szalagra, női hangra és tangóharmonikára - Pasqualetti Zsófia kiállításához (Francia Intézet)

CSÖNDSUGÁR
zene hangszalagra - Pasqualetti Zsófia kiállításához (V. A. M. Design Stúdió)

MOUSEPLAY
kamarazene fagottra, szintetizátorokra és két komputerre - Lakatos Györggyel és Ágoston Péterrel (Szombathely - Bartók Fesztivál)

DIEFFENBACHIA
interaktiv performance preparált növényre, hangmintákra és videoprojectorra (Szombathely - Bartók Fesztivál)

EIN JEDER
zene hangszalagra, kép-, hang-, szövegdemonstráció Szépfalvi Ágnessel és Szoboszlai Jánossal (Liget Galéria)

EGY BÉBISZITTER HÁROM ÉJSZAKÁJA
zene szintetizátorra és mintavett hangokra (a Magyar Rádió EAR 1995. pályázatára)

PAPÍRZENE
zene csellóra, női hangra, újságokra és hangszalagra (Magyar Papírművészeti Társaság kiállítása - Vigadó Galéria)

HALAK HÁLÓBAN
zene hangszalagra - mozgásszínházi kompozíció Csurka Eszter koreográfiájához (SZKÉNÉ, MU Színház és Merlin Színház)

KÖNYVTÁRZENE - EGY ÚJ KÖNYVTÁR AVATÁSA
zene hangszalagra, női hangra, különféle akusztikus hangszerekre - Szigetvári Andreával (Kecskemét - Katona József Könyvtár)

NÜRNBERG -BUDAPEST
zene hangszalagra és elektronikus fúvós hangszerre (Tér - alkotás, német-magyar kiállítás - Budapest, és MU színház)

BOLYONGÁS AZ ELHAGYATOTT GYÁRBAN
zene hangszalagra és elektronikus fúvós hangszerre (Design konferencia - MIE, MU színház, N&N Galéria és Öntödei Múzeum)

ÖT ÉPÍTÉSZ - Ivánka András, Szendrői Jenő, Szentkirályi Zoltán, Szrogh György, Molnár Farkas
zene portréfilmekhez - rendező: Madzin Attila (Duna TV, Országos Széchenyi Könyvtár)

BÁNYARÉM
hangkollázs hangszalagra (Sopron Bányászati Múzeum)

SZÁRNYAK NÉLKÜL
zene hangszalagra - Fenyves Márk és Pálosi István koreográfiájához (MU színház, Bárka, Nemzeti Táncszínház)

TÁRGYAK, HANGOK, ZENE
önálló szerzői est (Vigadó Galéria)

TÉR ÉS HANGOK
önálló szerzői est (N&n Galéria 2002.06.12)
A VÁLTOZÁS KAPUI
zenemontázs mozgásszínházhoz, koreográfus: Bérci Zsófia (Trafó 2005.09)

A TÉGLA APOTEÓZISA
performance virágcserepekre és két emberi hangra: Lénárd Katával - Máté Gábor-Turányi Gábor kiállítása (Kiscelli Múzeum)

KÖRÖK
filmzene - rendező: Madzin Attila

HATÁRSÉRTÉS
intermediális performance - D'ARTS Digitalis Művészeti Fesztivál (Veszprém)

HÁROM VÁROS
performance az Építészbálon (Építészek Háza)

LÁTHATATLAN VÁROSOK
performance az A.M.I. DESIGN kiállításmegnyitóján (Bécs, Collegium Hungaricum) és az Urbanisztika Tanszék szimpóziumán

SÁMÁN
performance Botond (Nürnberg) szobrászművész kiállításmegnyitóján (OCTOGONART galéria 2006.09.05)

ARCULATTERVEZÉS, DESIGN

Katona József Színház és Radnóti Miklós színház arculatterve
Mátrai Istvánnal

MÁV arculatterve
Mátrai Istvánnal

KIÁLLÍTÁSSZERVEZÉS

„STÚDIUMOK" kiállítás és vitafórum - kurátor
N&n galéria, munkatársak: Pósa Viktor, Bieder Anikó és Gelsei Balázs (2003.02.19)

A MŰVELŐDÉS HÁZA - hallgatói tervek
Badacsonytomaj, Hadas Lászlóval (2006)

NON STANDARD ARCHITECTURE - kurátor
Ernst Múzeum (2007)

FONTOSABB ÉPÍTÉSZETI CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK

Tölgyfa Galéria, MÉSZ Székház, Bercsényi Kollégium, Design Center, Zichy Kastély, Óbuda Galéria, Várszínház, N&N Galéria, Budapesti Kongresszusi Központ

FONTOSABB EGYÉB CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK

Magyar Formatervezési Díj kiállítás
Iparművészeti Múzeum (2004)

55 Posztamens
N&n galéria (2005)

Szobrászok - skulptors
2B galéria (2006)

KIÁLLÍTÁSOK MEGNYITÁSA

V. Pasaréti Építésztalálkozó - Úttörők és követők
Kájoni László Ferences Ház (2000.09.22)

„Faltól-falig bambusz" - a Medence csoport kiállítása
Goethe intézet - Eckermann kávéház (2001. 07.05)

Brinkus Kata és Dankó Mária kiállítása
Fiatal Iparművészek Stúdiója (2002)

„Most képek" Szűts Zsuzsa kiállítása
N&n galéria (2002.01.30)

PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

SAJÁT ÍRÁSOK

Janáky István - Mátrai Péter - Meditz László: Egy zsűriverte pályaterv
Bercsényi 28-30 1976

Janáky István - Mátrai Péter - Meditz László: Szombathelyi Képtár tervpályázat.
Bercsényi 28-30 1980/2

Mátrai Péter: DTEI telephelye – Budapest
Magyar Építőművészet 1986/2

Mátrai Péter: Spontán Építészet
Bercsényi 28-30 1980/2
Magyar Építőművészet 1987/1 38.o.

Mátrai Péter: Új megyei könyvtár, Kecskemét
Magyar Építőművészet 1987/6

Mátrai Péter - Major György: Megyei Könyvtár terve, Kecskemét
Magyar Építőművészet 1990/3-4

Mátrai Péter: Öt írószekrény
Design 1990/5-6

Mátrai Péter: Hang
Szellemkép 1992/3 és Balkon 1995/5

Mátrai Péter: Az esendőség ereje
Magyar Építőművészet 1996/2

Mátrai Péter - Major György: Kecskemét – Megyei Könyvtár, avagy egy százados álom...
Műszaki Tervezés 1996/5-6

Mátrai Péter: Könyvtárzene
új Magyar Építőművészet 1997/1 23.o.

Mátrai Péter: Szemiotika (tizenöt éve volt...)
új Magyar Építőművészet 1997/1 24.o.

Mátrai Péter: Nagyszikla
új Magyar Építőművészet 1997/1. 26.o.

Mátrai Péter - Major György: Megyei Könyvtár, Kecskemét
Magyar Építőipar 1997/3-4

Mátrai Péter: Oktatás és számítógép
Zsennyei BOT'98 1998. 17.o.

Mátrai Péter: Film-zene (utó) jegyzetek egy elkészült műhöz
új Magyar Építőművészet 2000/4. 10.o.

Mátrai Péter: A kisfiú nagy útra készült
új Magyar Építőművészet 2000/6. 51.o.

Mátrai Péter: Limlom
régi-új Magyar Építőművészet

Mátrai Péter: Budapest Főváros Levéltára
Alaprajz 2004/6-7 36.o.

Mátrai Péter: Tér – instrumentumok – hangok
régi-új Magyar Építőművészet

MÁSOK VELEM KAPCSOLATOS ÍRÁSAI ÉS HIVATKOZÁSOK

Hofer Miklós: A "Jászsági Ház"
Bercsényi 28-30 1978/2

Ferkai András: Egy magánpályázat tanulságai
Magyar Építőművészet 1986/4

dr. Vámossy Ferenc: Magyar építészet - quo vadis?
Kortárs Építészet - BME éptört tsz. I.évf. 2.szám 1988. június

Szegő György: Tervek élete
Magyar Nemzet 1988. május 23.
Építő áldozat. Gyorsjelentés kiadó 1998 68.o.

Szentgyörgyi Tibor: Bútoripari tervpályázat
Design 1990/2

Szegő György: Magyarországról jöttünk, mesterségünk címere...
Magyar Nemzet 1990. március
Építő áldozat. Gyorsjelentés kiadó 1998 59.o.

Major György: Bibliotheca Kecskemét – 1985-1990
Design 1990/3-4

EXPO'92 Sevilla
Magyar Építőművészet 1990/3-4

Szoboszlai János: Audio-vizuális beszélgetés
Balkon 1995/5

M. S.: A hírős könyvtár
Portál 1996/4-5

Szegő György: Tiszta építészeti képlet
Új Magyar Építőművészet 1997/1
Építő áldozat. Gyorsjelentés kiadó 1998 36.o.

Szalai András: "... egy házat, mint a régiek..."
Építés felújítás 1997/2

Lovas Cecília: Korszerűség és tradíció
Átrium 1997/4. 60.o.

Szegő György: Építési zajok
Balkon 1997/7-8-9

Nemzeti Színház tervpályázat '97
Építés felújítás 1997/5

Vargha Mihály (szerk.): Nemzeti Színház tervpályázat 1997
Magyar Építészeti Könyvek

Szegő György: Új Nemzeti Színház: kívül-belül
Építés felújítás 1997/5
Építő áldozat. Gyorsjelentés kiadó 1998. 78.o.

Vargha Mihály (szerk.): Magyar Építészet 1989-1999
Gyorsjelentés kiadó 1998.

Dr. Borostyánkői Mátyás: 50 éves az IPARTERV
Magyar Építőipar 1998/5-6

Schneller István-Fejes Mária- Merker Viktor: Tervek három tömbre Kőbánya-Ligettelkek 1999.
új Magyar Építőművészet 1999/3 25. o.

Szegő György: Katona József Megyei Könyvtár Kecskemét, 1996
Magyar Építészet 1989-1999 66. o.

Lukovits Judit: Alapjában változatlan
Lakáskultúra 1999/11

Vargha Mihály (szerk.): Egy terv felidézése – Bán Ferenc színháza
ARTURIA 1999

Klein Rudolf-Lampel Éva-Lampel Miklós: Kortárs magyar építészeti kalauz
VERTIGO 2001 260.o.

dr. Kubinszky Mihály: Visszatekintés a huszadik század magyar építészetére
Magyar Szemle Új Folyam 3-4. szám 2001. április

Szegő György: Katona József Megyei Könyvtár
új Magyar Építőművészet Centenáriumi Különszám 2002/3 12.o.

. . . : A MÉSZ-MÉK diplomadíjasai
építészműhely 2002 28. o.

B.H.: Építészbál az Építészek Házában
Építész Közlöny 160 2006. április 11.o.

Mátrai Péter (szócikk)
Kortárs Művészeti Lexikon II.kötet, szerk. Faludi Judit, Enciklopédia kiadó 2000

INTERNETES LINKEK

ÉPÍTÉSZETI TEVÉKENYSÉG

http://www.iparterv.hu/tervezesi_feladatok/1996/02.html
http://www.nol.hu/cikk/7046/

SZAKMAI KÖZÉLET

http://www.artpool.hu/Al/al06/Vita.html
http://www.bparchiv.hu/magyar/kiadvany/bpn/09/nagy.html

ZENEI PERFORMANSZOK

http://www.nagybalint.hu/galeria/matrai.htm
http://www.artportal.hu/aktualis/hirek/hatarsertes_matrai_peter_intermedialis_performansz_eloadasa?a=1#1159
http://www.artportal.hu/aktualis/kiallitasok/szepfalvi_agnes_es_matrai_peter_kiallitasa
http://www.octogon.hu/index.php?pa=index&sess=&lan=0&kat=24&cik=4889

KIÁLLÍTÁSMEGNYITÓK

http://www.nagybalint.hu/galeria/szuts.htm
http://www.nagybalint.hu/galeria/studium.htm

KIÁLLÍTÁSOK

http://www.pipacs.hu/2b/
http://www.artportal.hu/aktualis/kiallitasok/55_posztamens
http://www.artportal.hu/aktualis/kiallitasok/bercsenyi_28_30

HIVATKOZÁSOK

http://www.artportal.hu/lexikon/muveszek/matrai_peter
http://www.bparchiv.hu/magyar/kiadvany/bpn/09/nagy.html
http://www.es.hu/pd/display.asp?channel=INTERJU0408
http://arch.eptort.bme.hu/kortars2.html#2

FILM-ZENE

(UTÓ) JEGYZETEK EGY ELKÉSZÜLT MŰHÖZ - Bauhaustól a Szentföldig (építészeti film Molnár Farkasról, rendező: Madzin Attila)

Ezerkilencszáz-kilencvenkettőben Madzin Attila diplomatervének opponense voltam a Műegyetemen.
Évek múltán egy mozgásszínházi darabban sodródtunk ismét össze.
Ő díszlet/látványtervezőként, én zeneszerzőként.
Ez Csurka Eszter darabja volt, a „Halak a hálóban", Pilinszky költeményének ihletésére.
Évekre rá egyszer csak ott görnyedtünk együtt az Erzsébet-téri új Nemzeti pályázata fölött.
(Golda Jankóval ők ketten vettek rá a pályázásra – én akkor már jó ideje nem ültem rajzasztalnál).
Kávézni – és a terven tanakodni - a Veres Pálné és Curia utca-sarki könyvesboltba jártunk.
Összestimmeltünk.
Attila már ott dédelgette filmsorozat-tervét az „építészmesterekről".
S bírta ígéretem a zeneszerzést illetően.
Az építészportrék azután sorra el is készültek.
Szendrőiről, Szroghról, Szentkirályiról, Ivánka Andrásról.
(Azóta tudjuk, amit akkor titokban csak sejteni mertünk: mindnyájukról az utolsó előtti pillanatban).
A portréfilmek alapkoncepciója, szerkezete azonos volt: interjú, inzertált álló- és mozgóképekkel.
Zene csak a film elején, végén és a betétek alatt.
Lappangó hangok, a néma képek köré.
Személyes kötődéseimet is kifejezve.

Idegen terepre merészkedtünk.
Ezek a filmek voltak közös ujjgyakorlataink.
Két építész próbálkozásai egy másik műfajban.

Persze Attila legfőbb vágya, az volt, hogy filmet készítsen Molnár Farkasról.
Molnár Farkas talányos személyéről, fontos, de feldolgozatlan életművéről.
Egy ígéretes életpályáról. Egy megtörő ívről. S az értelmetlen végről.
Egy építész (bármelyikünk) sorsdrámájáról.
Ezerkilencszáz-kilencvenkilencben neki is veselkedett, időnként beszámolt a munka előrehaladtáról.

A váz és kitöltő elemei lassan bontakozni kezdtek.
Az alkotórészek a korábbi filmekhez képest sokkalta bonyolultabb struktúrába szerveződtek.
Pécs. Weimar. Bauhaus.
Napraforgó utca, Bimbó út, Kavics utca, Pasaréti út, Cserje utca, Lejtő út, Harangvirág utca, Vérhalom utca, Vércse utca, Lotz Károly utca… és a Szentföld.
Állóképek. A gyermek Molnár. A felnőtt Molnár.
Eredeti vázlatok, tervrajzok és makettek fotókópiái. Írásos dokumentumok.
Mozgóképek.
Egykori légifelvételek. (Budapest – sétarepülőről és bombázóról). Egykori híradórészletek. (Budapest - a békés és a rommá lőtt).
Színésszel felvett jelenetek (alattuk narráció – Ferkai olvas fel idézeteket). Archív (fekete-fehér) filminterjúk.
Pályatársak vallanak. (Breuer, Fischer, Ivánka, Lossonczy, Major, Preisich, Rácz, Weininger). Mai (színes) videó-interjúk.
A Molnárt követő generáció tanakodik, elemez (Janáky). A már felnőtt gyermek emlékszik édesapjára (Molnár Éva).

Egy, majd órányi portré/dokumentum/játékfilm anyaghalmaza.
Képi szekvenciák. Fragmentumok.
Konstans időtartamuk, sorrendiségük már van.
A folyamatosság azonban még hiányzik.
A kohéziós erőt a hangnak, a zenének kell megteremtenie.
Mielőtt nekivágtam - a film elébb vázolt képi világának fényében - Molnár házaihoz kötődő építészi viszonyomat kellett megélnem újra.
Számtalanszor nézve végig az időkódolt munkakópiát.

A megoldást végül mindössze *három* zenei alapelgondolásra redukáltam.

Az első:
Kapóra jött az egykori kuplé banális kezdődallama: dó-dó-ti lá-lá-szó dó.
Weininger Andor révén ez lett a Bauhaus hívójele.
(Archív felvételen egyébként láthatjuk is őt, amint elzongorázza, elfütyüli a dallamot.)
Ez a rövidke frázis lett a film „vivődallama", kezdő- és zárómotívuma.
Ez modulálódik, deformálódik, foszlik szét, majd idéződik fel ismét.
Ahogyan Molnár életművében a bauhausi évek.
Ez a dallamot használtam egyben a drámai fejlődés hordozóelemeként.
A film elején még játékos formában, a végén sötét tónusokkal telten.

A második:
Olyan hangok után kutattam, melyek adekvátak a Molnár házak képletszerű egyszerűségével.
A filmben elhangzik Lossonczy Tamás festőművész szájából egy számomra fontos gondolatsor.
„Minden fehér. És legfeljebb egy-két szín: egy kis piros, egy kis kék, egy kis sárga."
Ennek inspirációjára a fehér zaj spektrális szűrésével sosemvolt hangokat keletkeztettem: színes zajt.
Ezek a (klasszikus zeneelmélet szerint) „nem zenei" hangok lettek az építőkövei a Molnár-épületekhez rendelt szekvenciáknak, zenei képleteknek.
Velük teremtettem hangtereket a suhanó tolófalakhoz, a kígyózó korlátokhoz, s tapogattam végig lépcsőházakat és térsorokat, távolba tekintő tetőteraszokat.

A harmadik:
A repülőzaj.
A repülés motívuma többször is felbukkan, fontos szerepet játszik a film szerkezetében.
A film építészeti vonulatát korabeli légifelvételek, bombázógépek képei szaggatják meg, záró képként pedig - egy archív fotón - a gyermek Molnár játékrepülőt tart a kezében.
A repülőzajt szándékosan nem a maga konkrét formájában, szinkron hangeffektként alkalmaztam (ahogyan azt dokumentumfilmeknél szokás).
Egy acélhúr megpendítéséből nyert hangelemet használtam fel e helyett, s transzponáltam több oktávos tartományban - hol békés búgást, hol perkusszív berregést, hol pedig kikerülhetetlen félelmetességgel sivító hangot nyerve ilyeténképpen.

A film elkészült.
A vetítőben úgy tűnt, a hangok eggyé kristályosodtak a képekkel.

Mátrai Péter
építész/zeneszerző

Máthrai Péter

Subject: Meghívó az N&n galéria Tér és hangok címû performanszára
Date: Mon, 10 Jun 2002 11:59:06 +0200
From: N&n galéria <galeria@nagybalint.hu>
To: <Undisclosed-Recipient:;@ignite.hu;>

Az N&n galéria tisztelettel meghívja
Önt és barátait
2002. június 12.-én 18 órára

Mátrai Péter

Tér és hangok
címû performanszára

1065 Budapest, Hajós utca 39.

tel. fax.: 332 18 83, 302 45 96 http://www.nagybalint.hu

2002 06 12 18 h

galéria N&n

Tér és hangok

•Mátrai Péter•

1065 Budapest, Hajós utca 39. tel., fax.: 332 18 83, 302 45 96 http://www.nagybalint.hu

Az N&n galéria tisztelettel meghívja
Önt és barátait
2002. június 12-én, szerdán 18 órára

•Mátrai Péter•

Tér és hangok

címû performanszára.

MÁTRAI PÉTER

2002.06.11. 11:31

MÁTRAI Péter ajánlata

POLIFÓNIA POLYPHONY

A társadalmi kontextus mint médium a kortárs magyar képzőművészetben
Social Commentary in Contemporary Hungarian Art
Soros Kortárs Művészeti Központ éves kiállítása 1993 Soros Center for Contemporary Arts Annual Exhibition 1993

PÁSZTOR ERIKA KATALINA

ABLAKOK c. interaktív videoinstalláció

ünnepélyes megnyitója
1993. november 23-án, délután 5 órakor
Szépművészeti Múzeum alagsori előcsarnokában

Megnyitja:
Mátrai Péter
építőművész-zeneszerző

A mű létrehozását támogatta:
Informatéka Kft.
Wonderland Stúdió
Pixel Kft.
Magyar Iparművészeti Főiskola
Waller Produkciós Iroda
Jászberényi Márk - Wonderland Stúdió
Kozma István - Wonderland Stúdió
Priskin Gyula - ELTE
és Mojzer Miklós a Szépművészeti Múzeum Főigazgatója

A blakok

Interaktív-video-installáció

Szépművészeti Múzeum, 1993 november 23 - 30.

ÉPÍTÉSZEK
ARCHITECTS
Mátrai Péter
Major György

Katona József Megyei Könyvtár

Katona József County **Library** | Kecskemét, 1996

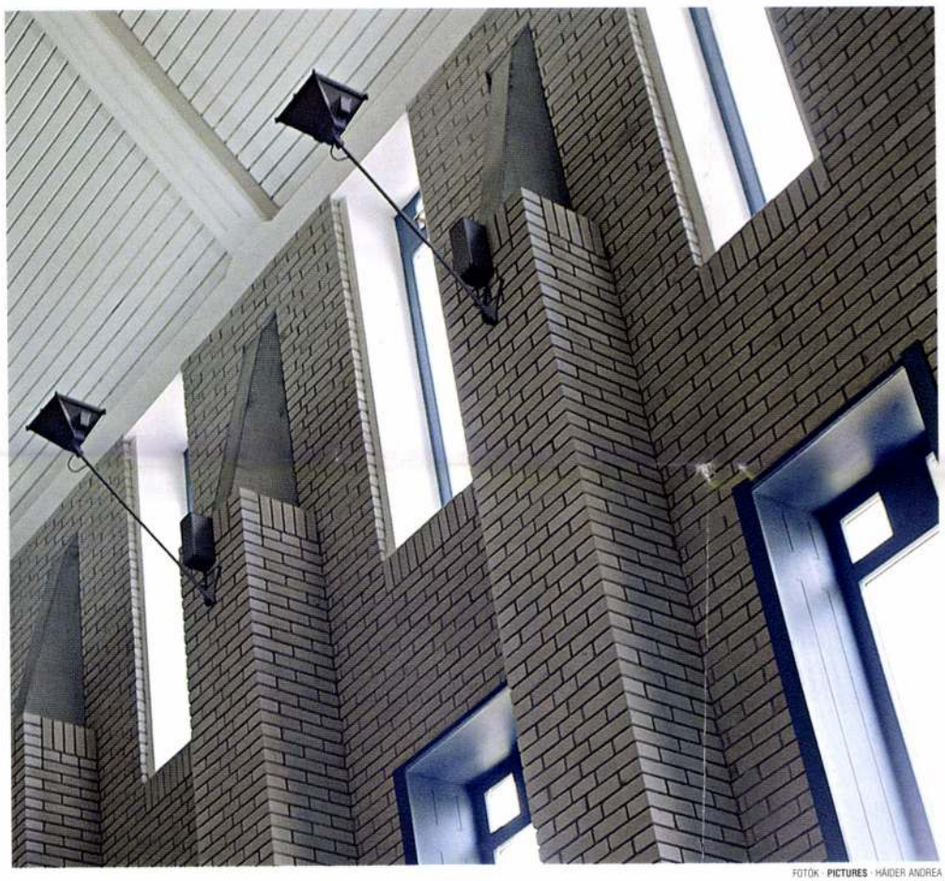

FOTÓK · **PICTURES** · HÁIDER ANDREA

A KÖNYVTÁR – keretes beépítésben – kitölti a rendelkezésre álló, szabálytalan alakú telket. Az épület a szellemi értéket kifejező forma lett, a nyugodt arányok, a harmonikus egyszerűség jelképe. A keretes forma szigorát a részletekkel sikerült feloldani. Maga a keret, a két- illetve háromtraktusos, hossztőfalas épülettömeg egy olyan lineáris-sávos szerkesztésű ház, amely egyszersmind keretes szerkezete folytán önmagába zárul. Egyszerre tud tömör és nyitott lenni, befogadókészsége nem mond ellent annak az individuumra alapozó polgári eszménynek, ami az olvasáshoz, a könyvtár fő funkciójához társul. Alaprajzában a tiszta építészeti képletre való törekvés olyannyira érvényesül, hogy a keresztmetszetek is nagyjából azonos egyenleteket adnak, de a funkciók nagyteressé növelnek egy-egy szekciót. Ezek a térbeli változások, szűkülések és felbővülések jól követhetők a ház külső homlokzatain, szinte matematikai vázát adják a ház belső térrendszerének. Az épületkülső a zenéhez hasonlítható, szinesztéziás térbeliség-érzetet kelt: az egyöntetű hangzás ellenére az egyes épületszárnyak különböznek egymástól, a két sarok rizalitját akár külön tételként is lehet értelmezni.

Szegő György ■

BUILT AS A DEVELOPMENT set in a frame, the library totally occupies the irregular construction site at its disposal. Embodying spiritual values with its form and composed proportions, it stands there as a symbol of harmonious simplicity. The rigidity of the frame-like structure is successfully released by details. The frame itself, that is a block with two or three wings and a longitudinal main wall reveals a structure basically designed linear and banded which at the same time encloses itself because of its frame structure. Able to appear massive and open simultaneously, its receptiveness does not contradict the civil ideal based on individuum, joined by reading – the main function of the library. Governed by the principles of achieving pure architectural formula in its horizontal plan, also its cross-sections reveal by and large the same equations, yet the functions come to extend some of the sections into spaces and sections of greater proportions. These changes in space, both narrowings and extensions are easily legible on the exterior façades, providing an almost mathematical frame of the internal spatial system of the house. With an effect and impression of synaesthetic spatiality, the exterior resembles music, which, despite the uniform tonality comprises various individual wings, with the projection on the two corners also construed as separate movements too.

György Szegő ■

» **Tervezés** / Planning ▸ IPARTERV Rt. » **Építész** / Architect ▸ Mátrai Péter, Major György » **Belsőépítészet, bútortervezés** / Interior design, furnishing ▸ Batta
» **Szerkezettervező** / Constructional design ▸ Steinhausz Tibor » **Gépészet** / Engineering ▸ Déri Tamás » **Elektromos tervező** / Electric planning ▸ Szakál
» **Könyvtártechnológia** / Library engineering ▸ Ramháb Mária, Papp István, Urbán László » **Világítástechnika** / Illuminating engineering ▸ dr. Debreczeni
» **Generálkivitelező** / General building contructor ▸ BÁCSÉPSZER Rt.

Sevilla EXPO magyar pavilon

FOTÓK · PICTURES · GELETA

Sevilla **EXPO** Hungarian pavilion

1992

ÉPÍTÉSZ-TERVEZŐ
ARCHITECT-DESIGNER

Makovecz Imre

A PAVILON az aszimmetrikus, de összerendezett kompozíciók csúcspontja. Nyugodtan terül el a földön gyepesített tűzfalaival és lecsüngő sötét palatetejével, komoly csendjét és távoliságát csak fokozza a borostyánnal befuttatott EXPO pergola, amely hűvös folyosóként köti össze a szomszédos sétánnyal.

A termékenyen duzzadó, folyamatos tetőfelületet áttörik az arannyal és ezüsttel díszített, hegyes toronysisakok. Nap és Hold fénylik a hatodik tornyot koronázó kereszt alatt, amely elfordulva átrendezi az alaprajzi tengelyt. Az ég háttere előtt a pavilon fantáziagazdag, eklektikus rajzot mutat. A félig-meddig ismerős torony-nézetek új formákba váltanak: madárszárnyakat, csőrös-csuklyás gótikus saroknyílásokat látunk. Sok ígéret rejlik ebben a sokféle örökségből táplálkozó építészeti üzenetben. Öt torony saját ferde tengelyére fűzve áttöri az ég és föld között elhelyezett rejtett termeket. A hatodik torony, tetején a kereszttel, már másfelé irányul. A hetedik torony rövidebb és testesebb, mint a többi, bagolyszerű „arca" jelzi a kijárat helyét.

Jeffrey Cook ■

EVEN THOUGH asymmetrical, the pavilion is a climax of concerted compositions. With a certain degree of calmness it lies here with its turf-covered partition-walls, dark slate-roof hanging down, radiating serious silence and distant reservedness – an overall impression enhanced by the EXPO pergola hidden under ivy which in turn joins it with the neighbouring promenade as if it were a cool corridor.
Bulging with fertility, the unbroken roof expanse is pierced by pointed steeples graced with gold and silver. The Sun and the Moon shine beneath the cross that crowns the sixth of the spires which rearrange the axis of the horizontal plan by turning away. Set against the sky as background, the pavilion appears as a rich source of fantasy revealing a somewhat eclectic tracery. More or less familiar views of spires and towers are changed into new forms to be perceived as wings of birds, beaked and hooded Gothic openings and apertures on the corners. An architectural message fairly promising, it is derived from a wide range of heritage which also nurtures it. Like beads strung, the five spires stand along their own slanting axes to break through the hidden rooms positioned between the sky and the earth. Topped with a cross, the sixth one faces another direction. Shorter and more bulky, the seventh spire marks the exit with a "face" much like that of an owl.

Jeffrey Cook ■

Építész-tervező / Architect-designer ▸ Makovecz Imre ▸▸ **Belsőépítész** / Interior design ▸ Mezei Gábor ▸▸ **Építészek** / Architects ▸ Csernyus Lőrinc, Siklósi József, Attila, Lantos Z. Ferenc ▸▸ **Statikus** / Structure ▸ Pongor László és Donászi Péter ▸▸ **Gépészet** / Plumbing ▸ Kovács Attila ▸▸ **Kertépítész** / Garden desing ▸ Páldy er ▸▸ **Szcenikus** / Scenographer ▸ Vajda Ferenc ▸▸ **Építtető** / Client ▸ a Magyar Köztársaság Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma ▸▸ **Fővállalko-** / Main contractor ▸ MAKONA Kft.

MDK

Mátray Sándor

épitette az egri szinházat, melyet Légmács Leó müszaki főtanácsos tervezett

Magyar Színmüvészeti Lexikon. Bpest.1929. I.k. 394.l.

Mátray Gándor

épitette Eger város első kőszínhá-
zát Légmács Leo műszaki főtanácsos
tervei szerint.

Hont Ferenc - Staud Géza: Színházi
kislexikon, Budapest, 1969

1171.

MÁTRAY Sándor

BUZA Péter: Sirkertet mérünk. [Kerepesi temető] = Budapest, 1983/7. 35.p.

Családi sírboltok az arkádsoron

A szobrászok jegyzik ezeket a műveiket?

— A magyar művészek általában igen. Ha szemben állunk a szoborral, rendszerint jobboldalt, lent olvasható a szignó. Az osztrák mestereknél viszont — sok alkotásuk van ebben a temetőben — szokásosan nem találunk kézjegyet. Ugyanez a helyzet az olaszoknál is; számos munkájukat őrzi a temető. Az ő esetükben azonban van egy általánosan jellemző megkülönböztető jegy. Rózsa a kézben, a térden, rózsafüzér. Olyan jellegzetesség ez, amely az itáliai temetőszobrászatban szinte kötelező. Volt persze szignálatlan magyar munka is. Például Lázár Vilmosné síremléke, amelyet igen megrongált állapotban találtunk meg a kilencedik parcellában. A töredezett márványprizma alatt feküdt a nevet tartalmazó bronzrelief. Nem volt rajta kézjegy. A bizottság tagjai azonban rövid idő alatt megállapították, hogy idős Mátray Sándor alkotása. Általában az volt a helyzet, ha hiányzott a szignó és egyéb jegyekből magyar mester munkájára lehetett következtetni, akkor a művész módszereinek egyéni jellegzetességeit kitűnően ismerő művészettörténészek, művészek, a bizottság tagjai elég támpontot kaptak ahhoz, hogy meghatározzák az alkotó személyét.

— Melyik időszakban keletkeztek, születtek ezek az alkotások? Mikor volt a legnagyobb divatja a művészi síremléknek a Kerepesi temetőben?

— Tulajdonképpen a századforduló körüli időszaktól kezdődően egészen a második világháborúig.

Rendbehozatalukra egyelőre nincs pénz

MDK

Mátrai Vilmos

A szarvaspék udvara, of.

Horthy jub. kiáll. Mücs. 1939. dec. 2o.l.

MDK

Mátrai Vilmos, festő.

598. Kunyhó holdfénynél. Of.

Képzőm. Társ. 1909/10 téli kiáll. Kat. 59. l.

Mr. Clemens,

Yes. Apply to Felix Lusk, Chief Sp. C

Fej Mátrai Vilmos

K

Magyar Iparművészet

1927. 182. l.

ELDŐLT PLAKÁTPÁLYÁZAT. A Budapest-Fürdőváros Egyesület pályázatot hirdetett az 1929-re tervezett nemzetközi kiállítás propagálására alkalmas plakát tervére. Beérkezett 23 pályamű. A pályázatot augusztus 12-én döntötte el az illetékes bírálóbizottság. Az ötszáz pengős első és a háromszáz pengős második díjat *Sátory Lipót* és *Fejes Gyula* közös műveinek ítélték oda, a 200 pengős harmadik pályadíjat pedig *Mátrai Vilmos* kapta. A többi pályamű közül feltűnt még két kiválóan ötletes terv: *Biczó András* és *Matskássy Gyula* plakátjai. Az előbbit a Menetjegyiroda, a másikat a Budapest Székesfőváros Idegenforgalmi Hivatala vásárolta meg a maga céljaira. Valamennyi pályamű látható volt a vas- és fémipari kiállítással kapcsolatosan rendezett reklámkiállításon.

Ladislas Medgyes: »Arc-en-ciel« de George Ribemont-Dessaignes 157
Paul de Flem 157
Ladislas Medgyes: »Aucassin et Nicolette«, Chantefable de 156
Ladislas Medgyes: Portrait de l'artiste 156
Ladislas Medgyes: Etude de nu, 1924–25 156
Ladislas Medgyes: Rugby field, 1925 155
Ladislas Medgyes: Le tennis, 1925 155
Ladislas Medgyes: Fontenay aux Roses, 1925 154
Ladislas Medgyes: Les toits de Paris, 1925 154
Ladislas Medgyes: Leysin, 1924 153
Ladislas Medgyes: Champery, 1924 153
Ladislas Medgyes: Les anemones, 1923 151

Bornemissza Géza: Bástyasétány 134
Medgyessy Ferenc: Álló leány 135
Beck Ö. Fülöp: Táncosnő 135
Cser Károly: Táncolók 136
Medgyessy Ferenc: Atléta 136
Medgyessy Ferenc: Toilette 137
Pátzay Pál: Tornázók 137
Mindszenti-Ferdel Lajos: Fésülködő 137
Ferenczy Béni: W. Ch. képmása 138
Csorba Géza: Ilosvay Rózsi 138
Bokross-Biermann Dezső: Férfifej 138
Medgyessy Ferenc: Bandika 138
Egry József: Önarckép. 1917 140
Egry József: Lemenő nap. 1920 141
Egry József: Hajóács 142
Egry József: Rajz. (Badacsonyi pásztor) 143
Egry József: Pásztor 143
Egry József: Vihar a Balatonon 144
Egry József: Rajz 146
Egry József: Párás, délibábos fények 147
Egry József: Fények a Balatonon 147
Medgyes László: Csendélet. 1922 150
Medgyes László: Alvó nő. 1924 150
Medgyes László: Anemonák. 1924 151
Medgyes László: Champery. 1924 153
Medgyes László: Leysin. 1924 153
Medgyes László: Páris háztetői. 1925 154
Medgyes László: Fontenay aux Roses. 1925 154
Medgyes László: Tennis. 1925 155
Medgyes László: Rugby field. 1925 155
Medgyes László: Fekvő nő. 1924—25 156
Medgyes László: Önarckép 156
Medgyes László: »Aucassin et Nicolette«. Chantefable de Paul de Flem 157
Medgyes László: »Arc-en-ciel« de Georges Ribemont Dessaignes. »Hallali« 158
Medgyes László: »Les sept chansons« de Malipiero. Díszlet 158
Medgyes László: »Les sept chansons« de Malipiero. Az őrült anya jelenete 159
A chicagói Michigan Avenue 160
A. L. Harmon építész: A newyorki Shelton szálló felső része 162
A newyorki Broadway bejárata 162
Zanzinger és Medary: Penn Athletic Club Philadelphia 163
Holahid és Roche: Az Aquila Court szálló udvara. Omaha ... 166
Munger: Toscaniai villa Arlington Placeben 166
H. Whitehouse: Olaszos villa Oregonban 166
W. Hubbel: Villa Miami Beachban (Florida). »Spanish peasant style« 167
H. Brokmann: Angolos villa Portlandben 167

MDK

Mátrai Vilmos

A Ferenciek előtt

A Mátyás templom

Halászbárkák a Dunán

Bpvizfpály 1941. Főv.Képtár. Házi példány

9 l.

MDK

Mátrai Vilmos

Kilátás a Gellérthegyről

Lánchid

Bpvizfpály 1941. Főv.Képtár. Házi példány

9 l.

MDK

Mátray Vilmos

A Tabán romjai közt, vf.

Kunyhó és palota, vf.

M.Akv. és Paszt.festők Egyes. 8. kiáll. N.Szal.
1921. ápr. 13 l.

MDK

Mátray Vilmos

A tabáni cigánysor, vf.

Őszi napsütés, vf.

M.Akv. és Paszt.festők Egyes. 8. kiáll. N.Szal.
1921. ápr.
13 l.

MDK

Mátray Vilmos

Tavaszi reggel, vf.

Kilátás a várra, "

Tabáni részlet, "

M.Akv. és Paszt.festők Egyes. 8. kiáll. N.Szal.
1921. ápr.

13 l.

Mátrai Vilmos

82. Dunai malom, olaj

Duna Kiállitás katalogusa, Nemzeti Szalon
1933. január hó, 5 lap

MDK

Mátrai Vilmos

Dunai malom, olaj

Duna-kiáll. N. Szal. 1933. jan. 7 l.

Balmazujváros (Hajdú)

Ref. templom, homlokzatból f
sakos toronnyal. Talpas pohá
Két tányér, 1786, 1791. Épül

(Kovács J. Zoltán: Magyar refor
549l – Molnár Zoltán, 1956)

MDK

Mátrai Vilmos

M.Rajztanárok Orsz.Egy.kiáll. Magyarság.
1922. V.28.

tart, 1708-ból. Eredetileg a komáromi

Mátrai Vilmos

Holdas éj a Balatonon, olaj

Balatoni Társaság II. kiáll. Nemz. Szal. 1924.
nov. 23 l.

Mátrai Vilmos
Notturno Veneziano

Tavaszi Tárlat. Műcsarnok, 1932. április 21 l.

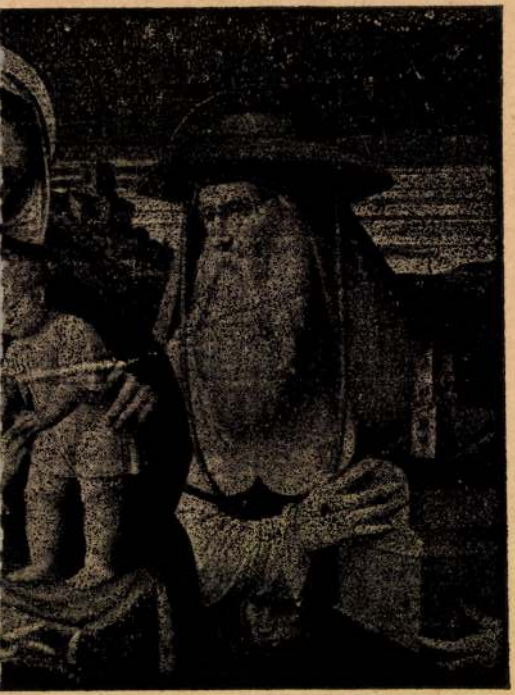

ése. Szent Ágoston és Jeromos.

Mátrai Vilmos

Budai Ráctemplom, vizf.

Magyarország a képzőművészetben. II. kiáll. Nemzeti Szalon, 1948. január, 9 l.

128. kép. *Cock, Jan de: Tá*

129. kép. *Cornelisz, Jakob va*

Mátrai Vilmos, festő; szül. 1877 junius 26-ai Budapesten. A budapesti III. ker. főgimnáziumn rajztanára volt. 1908-ban D. Feti: Alvó leány cz. képét másolta a Szépművészeti Múzeumban.

133504 - 907

Mátrai Vilmos

Ujság 1927. dec. 17

Mátrai Vilmos festőmüvész müteremkiállitáson mutatja be ujabb müveit. A kiállitás folyó hó 17-én nyilik meg és 24-ikén záródik. (Mátrai mütarma: I. Döbrentei-utca 22.)

50

igazság az igazság pedig erkölcsi erő, mely a tudás a

élet, elégedetlenség és késői bánat származik. A kémiai kísérlet, ha nem sikerül, megismételhető, az életet ha egyszer elhibázták, nincs többé megismétlés; az élet folyamán az egyszer eljátszott partiet nem lehet újra kezdeni. Érezzék át, hogy amikor hallgatóink sorába léptek, kötelezettséget vállaltak, hogy komoly kitartó munkát kell végezniök saját jólfelfogott érdekükben, de hazánk kultúrája és gazdasági jövője érdekében is. Itt kell megtanulni az előadásokon és a gyakorlatokon azokat az ismereteket, melyek nélkül pályájukon nem boldogulhatnak. A *gyakorlatok* nem egy tárgynál még az előadásoknál is fontosabbak, az oktatás súlypontja azokra esik, arrahivatottak, hogy a hallgatók *öntevékenységét* ébresszék, élesszék és fejlesszék. Itt válik a hallgató cselekvővé, itt érvényesül az egyéni foglalkozás, a munkárakészség felkeltése, az *animus agendi;* itt az elmélyedésre nyílik alkalom, itt megszokják magukra támaszkodni, felismerik erőiket, szereznek bátorságot az elhatározásra, képességet a cselekvésre, az öntudatos felelősség mellett való, önálló

Mátray Vilmos
festő

1904: Szolnok, Művésztelep (310)

1904. tavaszi kiállításon.

Részlet a szolnoki várból. Olajf.

(310 n) Cat. 37 l.

Mátray Vilmos

Mincsarnok festő. Szolnok

1904. tav. kiáll. 310.

1905-6. téli kiáll. 109

1906-7. téli kiáll. 456

1762. Papp Sánd

Csend.

A teljesen kopár vidék
gitástan szemlélhető. A k
köri le figyelmünket. Az
Vászon, méretei 85.5.

Vétetett 1900: I. 20-án
számoltatott 1900: IX. 3-
fogadratott 1900: XII. 17-ei

Mátrai Vilmos

1905. Karácsony

kiáll. Nemzeti Szalonban

Lidói részlet, olaj. 150 k.

Liechtenperger, Caspar V. 158.

Mátray Vilmos

Fertő

Műcsarnok

1909-10. tél. kiáll. 272, 577, 598

1912. tav. kiáll. 152, 672

Mátrai Vilmos

1912-13. tél. kiáll. 640

1913. tav. kiáll. 600-602

Ábrai-féle ércmgyűjtemény

VIII. 231, IX. 41, 146, 187, X. 73, 79, 81, 83.

Mátrai Vilmos

Mnesarnik
1914. tav. kiák. 537, 538, 540, 541
1917–18. téli kiák. 307
1920–21. téli kiák. 374

Szabadoktatási Tanács VI. 66.

Mátrai Vilmos

1922. szept. kollektív
kiáll. Nemzeti Szalonban
életrajz nélkül -
1923. szept. kollektív -
Vita Művésztársaság
kiáll. Nemzeti Szalonban
Életrajz nélkül

Časopis muzeálnej slovenskej spoločnosti II. 166.

Mátrai Vilmos

1926. dec. Koll.
mintermi kiállítás
Bpeston

Rajzoktatás
1926. 7–10 ?
98. l.

Zalatárnok h. n. VI. 227

Mátrai Vilmos

Koll. Erik

Neuveti halon

1922. sept.

Itália V. 150.

Mátrai Ulmus

1912 május

...n, 17-én Baranski, Dékáni, Mátrai, Szontagh,
Tó.h kiállítása a budai Császárfürdőben.

Művészet 1912. 117. l.

moban 1655-ben, meghalt ugyanott 1743-

épe.

ssé jobbra néz. Jobb kezét, melynek kis
ord, csipőjére támasztja és baljában irást
ündöt parókajának fürtjei vállaira om-
a, szeme szürke, bajusza és szakálla lebe-
s kézelői csipkéből valók; bőnjú köpenye,
ipője fekete; kabátjának szegése és hajtó
ágon czipője csatos. Derekát arany-
lcsocsal és lábamal ~~[illegible]~~ ku-
fölül balra:

ROTA
MERE ALIENO
A PATRIE
CE GESSIT
-R. COM. MARE
NAVIT
T.

Mátrai Vilmos

1911. dec 8-án

8-ikán a Nemzeti Szalon 200-ik jubiláris kiállítása Budapesten, ugyanaznap Újpesten Baranski L., Mátrai V., Szontagh T., Tóth L. kiállítása, megnyílt -

Művészet 1912. 38. l.

minis cód.

Matrai Vilmos

Szefeltlex

198. 199. l.

Eletr. arck.

n. o. 838. l.

M.F.I.R.

Mátrai Vilmos

festő

Koll. kiáll. 1935. dec.

XI. Boldogasszony útja 1.

II. alatt. Egy bolthelyi-

ségben. Láttam 1935 dec.

elején.

Mátrai Vilmos

szül. Bpest 1877 jun. 19 Rkath.

1896/97 II. é. rajztjel

1897/98 I. III. é " "

1897/98 II " "

(szül. 1877 jun. 26.)

1898/99 I-II 4. é. rajztjel

M. K. O. Flöge v. 312.

Mátrai Vilmos

Szül. Bpest 1877 Rk.

Gim. egetts.

1895/96. I. osztály

rjel.

Misska József, Kath. tanító V. 305.

Mátrai

festő

U. 291

Mátray

Nagybányai kiáll. kat. 1912

77

Tőr obszidiánból, neolith Eger VI. 125.

— jáspisból, neolith Eger VI. 125

— kőzetből, neolith Eger VI. 125.

Mátray Vilmos

festő.

1906. III. Zsigmond u. 44.

Mátrai Vilmos

Árverési Csarnok aukciós kat.

37. sz. 1927 márc.
39 sz. 1927. okt.

910

I N R monogrammista (német?)

1825. böl.

Pihenő nőstényoroszlán. Rk.

K. 0.60

74 m, 117 sz.

Mátrai Vilmos

festő

l.

Budapest 1941

AZ

OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA

Mátrai Árpád

kiáll.

Nemzeti Salon

1922. szept.

Föv. képt.

Mátrai Vilmos

4 gimn.

nyilv. rajz és mintázás

tanf.

Iparrajziskola

1890/91.

44. l.

Dr Petrovics Elek

törgazgató úrznak

Budapest

VI. Aréna út 41.

Szépmű [illegible]

MÁTRAI VILMOS

80. Budai Ráctemplom, vízf.

Nemzeti Szalon

Magyar városok

1940. jan.

Mátray Vilmos

festő

KMTÁRS művcsoptok
1931 feb-márc. kiáll.

XI. 49.

1931. tav. tárl. 296.
1932. tav. tárl. 334
1932/33. téli kiáll. 601.

Mátrai Vilmos

rajztanár

szolnoki, majd bpesti

wod

z

Holló Károly. A

művészeti oktatás és rajz-
tanítás legujabb mozgal-
maira vonatkozó meg-
jegyzések. Kolozsvár
1905. 19. l.

BUDAPEST
93f DEC. 23-3

Mátrai Vilmos

l.

Müvész-Élet

1934. 3–8 sz

23 l.

Mátrai Vilmos

festő, Bicskei u. 4. Műmarnok

1930. tav. kiáll. XI. t. 64. 65

1930/31. jub. kiáll. 627

1934. téli kiáll. 391., 473.

Szül. Haagában 1620 p. ben, meghalt

Rg. 137

malom a tenger partján.

...ton egy szélmalom van s hátrább
...szkákkal volopökkel védett partnál s kissé odább
hajó itt kötött ki, míg a háttérben pedig azerdő
i láthatók, melyek épületei közül a tor-
Jobbra a kissé nyugtalankodó tenger te-
... három árboczos hadihajón innen, há
ó halad, melyek közül a középsőn vörös-
leng. Hátul a messzeségben még három
l. Az égbolt felhős. A fellobogózott hajó
...en jegye van: A.P.F.

14

i 40:60 cm.

L. ajándéka.

Mátrai Vilmos

Thieme Becker

XXIV. 250. l.

(Lyka)

Mátrai Vilmos

festő

XI. Bicske u. 4.

MKSz 1947

Mátrai Vilmos

l.

Fettich II 15. l

Orehoczy Gáspár, ~~horvátországi albán, a. erk.~~

III. 35.

Mátrai Vilmos

mütermkiállítása
I. Döbrentei u. 22.
Dec. 17 – 24 ig.

Melzik évben,
nincs a kisalakú
linoleum-met-
szet plakaton

Rimaszombati postahivatal V. 226.

Kivételt egyedül a Krupp-féle munkáslakás képez, melynek szociális rúgója maradandó becsű alkotást hozott létre.

Végeredményében csak a műkincsek összegyűjtött csoportja bírt nagy értékkel, a többi egy idegenforgalommal egybekapcsolt „német-nemzeti“ vásár jellegével birt.

AZ ERECHTHEION HELYREÁLLÍTÁSÁNAK híre érkezik Áthénből. Megindítója a dolognak az athéni archaeologiai társaság és egyelőre 20.000 drachma áll rendelkezésre.

VÁM MŰTÁRGYAKRA AMERIKÁBA. Érdekes birói döntést közöl egy amerikai szaklap. Ugyanis egy new-yorki temetkezési hely díszítésére odaérkezett olasz szobormüvek elvámolását a megrendelő a szokásos alacsonyabb (kereskedelmi árúkra 20%) díjtétel alapján óhajtotta elintézni, míg a vámhivatal a küldeményt művészinek állította, a melyért 50% lett volna fizetendő. Az ügy a bíróság elé került, s ott a következőképen döntöttek: „a tárgy értéki megitélése egyéni dolog és ebben az esetben ennek a joga a megrendelőt illeti“. A kérdésnek ilyetén felfogása a bevitelt Amerikában művészi tárgyak tekintetében ismét fokozni fogja, a mit ők, az amerikaiak, ugyan nem kivánnak, hanem igenis más nemzetek, a melyeknek Amerika számára eladás céljára készült művészi tárgyaik vannak s a melyek az alacsonyabb, husz százalékos vámolás mellett is az amerikai hasonló termeléssel eredményesen versenyezhetnek.

SZAKIRODALOM.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY. A Magyar Numizmatikai Társulat megbizásából szerk. Gohl Ödön.

Tudományos irodalmunkban már régen érezhető volt egy magyar numizmatikai folyóirat hiánya, nemcsak az éremgyűjtők érezték ennek szükségét, hanem mindazok, kik egy vagy más célból a rég letűnt idők tanulmányával foglalkoztak, mert az érmek, a múltnak e szükszavú, de hiteles tanúi számos feledésbe merült esemény, elenyészett műtárgy emlékezetét tartották fönn számunkra s azon kívül mint kisplasztikai alkotások érdeklik az iparművészeket is. Örömmel kell tehát üdvözölni egy oly folyóiratot, mely már első füzetének gazdag tartalmával is biztosítékot nyújt komoly tudományos céljáról.

Az új lap szerkesztője beköszöntőjében, melyben a társulat és a folyóirat célját ismerteti, egyszersmind rövid áttekintést nyújt a hazai numizmatika történetéről, hogy terjedt el nálunk mindszélesebb körben az igazságos Mátyás király által meghonosított éremgyűjtés. A cikkek sorozatát egy nagyérdekű közlemény nyitja meg, kiváló történetírónk, Fraknói Vilmos ismerteti az 1790—91-iki országgyűlés által IV. Ferdinánd siciliai király tiszteletére veretett emlékérmeket. Réthy László, Kunváry Fülöp és Jurkovics Emil ritka érmek bemutatásával és a magyar pénzverés kevésbé ismert epizódjainak közlésével, Gohl Ödön az eraviscus nép pénzveréséről írt hosszabb tanulmányával járúlt a füzet tartalmának emeléséhez. A szöveget mindenütt gondos illustrátiók egészítik ki. Külön rovatot szentel a folyóirat az éremleleteknek, a múzeumok és gyűjtemények gyarapodásának és a numizmatika irodalmának.

Tudományos szelleme, mely nem állapodik meg az érmek száraz elősorolása és leírásánál, csakhamar meg fogja kedveltetni a lapot a numizmatika barátaival, kik elismeréssel adóznak a Magyar Numizmatikai Társulatnak, hogy ily régi óhajtásunkat valósította meg.

—n.—s.

ÁTRAI Vilmos. Látszattan (perspektiva). 196 szöveg közé nyomott és 3 külön mellékelt ábrával. Budapest, szerző kiadása, 1902. Ára vászonkötésben 10 korona.

Andrea del Castagno volt legszenvedélyesebb tanulmányozója a XV. századbeli olasz festők között a látszattannak. Éjjeleken át mért és számítgatott távlati tanulmányain és ha felesége zsörtölődött a sok olajfogyasztás miatt, csak egy mondása volt rá mindig: „Oh istenem, milyen nagyszerű a perspektiva!“

Ilyen komoly hittel talán azóta sem vallotta ezt senki egészen az újabb időkig. A reneszánsz nagy alkotói, Brunellesco, Bramante, Rafael s követői felhasználták ugyan, Dürer munkát írt róla, és később egész a barokk-koron át a „plafon-perspektivá“-nak nagy szerepe volt, de igazi kezdete a három dimenziós geométria

Magyar Iparművészet
1902.

haladásával van összefüggésben. Poncelet, Quetelet és Steiner után a centrális projekció már, mint geométriai doktrina, a leíró mértan kiegészítő része gyanánt szerepel. Mivel azonban úgy a festészettel, mint az építészettel, stb. szoros kapcsolatot tart, lassan-lassan teljesen önálló és független tudománynyá alakult ki a többi ábrázolási módokkal szemben.

Barabás óta a magyar irodalomban Mátrai Vilmos tanáré az első mű, mely kizárólagosan perspektívával foglalkozik. Alapos tudással, szorgalmas és kitartó gondossággal építette fel könyvét fejezetről-fejezetre a szerző. Megmagyarázza a látást, annak fizikai mivoltát, majd pedig a látszati képet geometriai szempontból tárgyalván, eljut az ortogonális projekció alapján szerkeszthető látszati képekhez, melyeknél a képsík, szempont és tárgy elhelyezésének szabályait adja, kiemelvén a művészi tekinteteket.

Könyvének második része a centrális projekcióval foglalkozik. A térelemek központi vetítés. révén megszerkesztett távlati képeinek keletkezését nagy részletességgel tárgyalja, majd áttér könyvének legfontosabb részére, a gyakorlati feladatokra, s ezek kapcsán a testek központi ábrázolására, nagy súlyt vetve a szerkesztések egyszerűsítésére.

Harmadik része könyvének az árnyékszerkesztésről, a tükrözésről és tükörképek szerkesztéséről s a többi fénytünemények ábrázolásáról szól.

Ügyesen megválogatott, jól érthető ábrák kisérik az egyszerű, tömören megírt szöveget, a mely — és ez geométriai tankönyveinknél nagy ritkaság, — óvatosan kerüli a tudákos meghatározásokat.

Mátrai érdemes munkát végzett, a mikor könyvével szakirodalmunk érezhető hiányán segített s ezért nagy áldozatokkal s kockázattal kiadott művét a legmelegebben ajánljuk mindazoknak, a kik a perspektívát alaposan meg akarják tanulni, vagy a kik ebbeli ismereteiket kiegészíteni óhajtják. *E. K.*

THE ARTIST FOLYÓIRAT. Ez a jónevű és nálunk is eléggé ismert angol művészeti folyóirat, miután 371 havi füzete megjelent, megszünt. Az utóbbi időben több ízben érezhető volt úgy a tartalomra, mint a külső megjelenésre nézve, hogy a vezetőségben változás történt. Mindenesetre sajnálatos, hogy a sok folyóirat között az ilyen jóravaló szünik meg és annyi sok kétes értékű, fölösleges, megmarad.

ILLUSTRIRTE MONOGRAPHIEN. HERAUSGEGEBEN VON H. ZOBELTITZ. VELHAGEN UND KLASING IN BIELEFELD UND LEIPZIG. Az előbbiekhez némileg hasonló, de általánosabb érdekű programmal indultak meg ezek a monografiák, a melyeknek megjelent nyolc kötete közül mint művészi és ipari érdekűeket, a 4-iket: *Ex libris*, Walter von zur Westen-től és a 6-ikat: Das Porzellan, Georg Lehnerttől említjük föl. Az *Ex libris* kötet számos kép fonalán a könyvjegyek lényegéről, céljáról, történetéről és művészetéről tájékoztat; a *Porcellán* kötetében pedig népszerű előadásban a porcellánt: történetét és művészetét számos kép közlésével tárgyalja írója; persze — a mi itt természetes — a németség túlságos kiemelésével. Ez a baja különben minden újabb német, akár művészeti, akár más kiadványnak; és ettől a hibától egyaránt nem tudják magukat távol tartani a németek, ha világtörténetről, művészetről, zenéről, nevelésről vagy gazdaságról írnak. Ez teszi a máskor oly jó német könyvet egyoldalúvá és nem német ember számára olykor hasznavehetetlenné. Ez utóbbit a bemutatott két monografiáról így általában nem mondhatni ugyan, hanem azért mégis meglátszik rajtuk, hogy a német kulturát szolgálják és semmi mást. De hát mit tegyünk mi szegények, ha annyira rájuk szorultunk? — — — E hibáik dacára azonban olvasásuk ajánlatos.

Cs. Gy.

HENRY VAN DE VELDE, KUNSTGEWERBLICHE LAIENPREDIGTEN. 8° 195 oldal; Lipcse, Seemann utódai 1902. Fűzve 4 korona 20 fillér. Az ismert nevű iparművész ebben a könyvben gondolatainak 10 éves fejlődését fejtegeti és mutatja be. Könyvének négy fejezete a következő: „Hogyan szereztem magamnak szabad teret“ (1890-ből); „Prédikáció a fiatalsághoz“; „William Morris“ és „Elvi magyarázatok“. Mindegyike előadásból készült és önérzetes hangja így leírva talán még jobban tűnik föl, mint a mikor hallgatói figyelmét egyéniségének közvetlenségével egyegy előadás idejére lekötötte. Az önmagáról mondottakban ama többször emlegetett bizonytalanság érdekel, a melyen a művész átment, míg mostani meggyőződéseig jutott. Ez utóbbiakra és tapasztalásaira alapítva prédikál a fiatalságnak a művészetről s annak céljairól a máso-

Mátrai Vilmos

1895/96 – 1899/900

Ferkèpzomfoiskòvk

112. l.

Máthé

M. 3. *Vilmos*, festő, grafikus és iparművész. Budapest 1877 jún. 26. A bpesti mintarajziskolában, Nagybányán és Szolnokon képezte magát. Rajztanár Budapesten. Főképen impresszionista-naturalista tájképeket fest. 1904 óta kiállítója a Műcsarnoknak és a Nemzeti Szalónnak. 1922. és 1923. kollektiv (Nemzeti Szalón), 1926. műtermi kiállítása volt Budapesten.

Le-G. II 95 l

Pozsonyi látképek, rézmetszetű

VI. 172

Mátrai Vilmos

MÁTRAI VILMOS.

600 Velencei részlet. Rézkarc. Eladó.

601 A patak partján. Rézkarc. Eladó.

602 Békanyálas patak. Rézkarc. Eladó.

MEILINGER DEZSŐ

603 Szolnoki Tisza. Rézkarc. Eladó.

TICHY KÁLMÁN.

604 Szt. Márk csodatétele; mozaik-részleta San Marcóból. Vízf. Eladó.

605 A Megváltó; mozaik-részlet a San Marcóból. Vízf. Eladó.

BERÓN GYULA.

606 Arckép. Rézkarc. Eladó.

TICHY KÁLMÁN.

607 Meseillusztráció. Vízf. Eladó.

GÖRÖNTSÉR (GREFF) LAJOS

608 Tanulmány. Temperafestmény. Eladó.

TAKSONYI RUFF ANDRÁS.

609 Önarcképtanulmány. Rajz. Magánt.

AUGUSTIN MARISKA.

610 Kis leány és kutyája. Ered. vernismon rézkarc.

BÉR DEZSŐ.

611 A választói jog futurista felfogásban. Rajz. Eladó.

GÖRÖNTSÉR (GREFF) LAJOS.

612 Danaidák. Temperafestmény. Eladó.

AUGUSTIN MARISKA.

613 Agár. Ered. rézkarc.

KMT 1913. tav. Eráll

581 Elegáns hazatérés. Vízf. Eladó.
582 Az ezred törzse. Vízf. Eladó.

HÖNIGSCHMIDT BÓDOG.

583 Homokos bárka. Pastell. Eladó.

CSERNA REZSŐ S.

584 Női arckép. Pastell. Magánt

SZMRECSÁNYI PAJTÁS ÖDÖN.

585 A kutyamosó promenádérozik. Vízf. Eladó.
586 A csodalovas. Vízf. Eladó.
587 Az ezred amazonja. Vízf. Eladó.
588 Irány — a penzió! Vízf. Eladó.
589 Testgyakorlat jól esik! Vízf. Eladó.

PRAVOTINSZKY LAJOS.

590 Rákóczi-úti részlet. Szénrajz. Eladó.

ÜRMÖS PÉTER.

591 Személyszállító hajó. Rajz. Eladó.
592 Hamburgi kikötőrészlet. Rajz. Eladó.

HALLER GYÖRGY.

593 Lágymányos. Rézkarc. Eladó.

BERÓN GYULA.

594 Mosoly. Rajz. Eladó.

ÜRMÖS PÉTER.

595 Elbe partirészlet Hamburg mellett. Rajz. Eladó.

TAKSONYI RUF ANDRÁS.

596 Önarckép-tanulmány. Rajz. Magánt.

TICHY KÁLMÁN.

597 Apostolok; mozaikrészlet a San Marcoból. Vízf. Eladó.
598 Palazzo Contarini-Fasan, Velencében. Vízf. Eladó.
599 A Palazzo Ducale udvara, Velencében. Vízi. Eladó.

Mátray Vilmos

festő

Koll. kiállítása
Nagyváradon.

Pesti Hirlap

1910. ápr. 27.
(Kollektiv kiállítás Nagyváradon.)

U-396.

Szendrő.

A középtért a vár és város
folyón két hajó közlekedik, az e
felmálházott tevét vezet, középi
hadt fatörzs köti le figyelmünke

SEMENDRIA.

Szines rm., mér.

140-95.

Mátray Vilmos

festő

Műcs. kiáll. 1904tól

Pipics 117. C.

Át. Képt. 28

Ks Képt 28

medaillonban

sdad ~~keretben.~~ Feje elől kopasz; haja, rövid
ősz; arcza lebretvált. Körülcsavart fe-
os dolmánya és prémes bekecse fekete,

-

datok.
III. 54. - 1878: VIII. 9. - 1880: VIII. 9. -

: VI. 91. - 1894: VIII. 350. -

Mátrai Vilmos

rézm.

1892-1895

Římisk 1930. 86 l.

Mátrai Vilmos

Dunai látkép

Repr.

Rátsk. - 196. l.

Mátrai Vilmos

Akt-tanulmány
Erdő mélyén
c. képei repr.

Rát Str. 197. l.

és Otthonegyesület impozáns székházát tervezte és kivitelezte. Tagja több társadalmi és kulturális egyesületnek.

Marzell Alfréd, ny. műszaki igazgató. Született Brassóban, 1877-ben. Tanulmányait szülővárosában és a budapesti hadapródiskolában végezte. 1898-ban avatták hadapróddá, 1899-ben hadnaggyá nevezték ki és a 32. gyalogezredhez Budapestre osztották be. 1907-ben főhadnaggyá lépett elő. 1917-ben a müegyetemen folytatta müszaki tanulmányait. A világháboru alatt először az orosz frontra került, majd már mint századost a IV. hadtesthez vezényelték, később pedig a 2. hadsereg parancsnokságához, mint a mozgó egészségügyi raktárparancsnok. Két és fél évig teljesitett frontszolgálatot, melynek során résztvett a komarovi és a lembergi csatákban. Végül a technikai muzeumnál nyert beosztást. 1923-ban elérte az alezredesi rangot és a technikai muzeum igazgatója lett. 1927-ben nyugállományba vonult. Katonai kitüntetései: Signum Laudis a kardokkal, Vöröskereszt II. o., stb.

Masirevich Szilárd dr. Szül. 1879-ben. Tanulmányait a budapesti piarista kollégiumban és a budapesti egyetemen a jog- és államtudományi fakultáson végezte. Államtudományi doktor. 1902-ben a m. kir. földmüvelésügyi minisztériumba lép be. 1903-ban próbaszolgálatra hivják be a volt cs. és kir. külügyminisztériumba. 1904-ben a diplomáciai vizsga letétele után cs. és kir. követségi attaché, az athéni osztrák-magyar követségnél. Következő állomáshelyei: nagykövetség London, követség Brüsszel, München, majd ügyvivő a kairói osztrák-magyar diplomáciai képviseletnél, azután elsőtitkár a washingtoni nagykövetségnél, ahonnan 1914 augusztusában, mint a cs. és kir. külügyminisztérium képviselője, a balkáni haderők főparancsnokságánál osztatott be. 1915-ben néhány hónapig a kopenhágai követségnél müködik, majd Lengyelország megszállása után a központi hatalmak hadseregei által a varsói császári német katonai kormányzósághoz kiküldött osztrák-magyar delegációnál első tisztviselői minőségben müködött. 1916-ban behivják a cs. és kir. külügyminisztérium lengyel politikai osztályába. 1918-ban ezen politikai osztály vezetője lesz. Az összeomlás után kiválik a szolgálatból. 1921-ben az önálló magyar külügyi szolgálatba lép és követté nevezik ki Bécsbe. 1925 nyara óta a prágai m. kir. követség élén áll.

Masirevits Vladimir. Ujpesten született, 1894-ben. Középiskolai tanulmányait Budapesten végezte el és ugyanott államszámviteli államvizsgát tett. 1914-ben került a székesfővároshoz, ahol a Szent Rókus-kórház gazdasági hivatalánál nyert beosztást. 1917 junius havában a Dévai-utcai Kp. Tüdőbeteggondozó intézet gondnoka lett, innen 1919-ben az Uj Szent János-kórházhoz került. 1921 végén a Kamaraerdei Szeretetotthon ellenőre lett. 1922 augusztus óta ugyanennek az intézetnek gondnoka. Müködésének elején az intézeti lakók ellátásának javitására és olcsóbbá tételére a Szeretetotthonhoz tartozó mintegy 30 holdnyi területen gazdaságot létesitett, ahol az otthon még munkaképes lakói végzik a könnyebb munkálatokat. Szalay János uttörő munkája után a magyar fajta kendermagos tyuk nemesitésével behatóan foglalkozott és szép eredményeket ért el. Ezt igazolja a fővárosban és a vidéken rendezett kiállitásokon nyert számos érem és kitüntetés. A magyar fajta baromfi nemesitéséről több cikket irt. Az Országos Baromfi Tenyésztési Tanács felkérésére előkészitette a magyar fajta és fogolyszinü olasz tyukok jellegleirását. A székesfőváros tanácsának megbizásából 1928-ban a németországi szegénygondozó intézeteket tanulmányozta. Tapasztalatairól terjedelmes munkában számolt be, amelyek alapján az ujonnan épülő Horthy Miklós Szeretetotthon épitési tervezetén több módositást javasolt. A már elkészitett terveken olyan változtatásokat eszközöltek, amelyek az eredeti elgondolás megbontása és a férőhelyek csökkentése nélkül az épitési költségek 10 százalékának megtakaritását eredményezte. A polgármester 1929 november 1-én a dunajobbparti Szeretetotthonba helyezte át, ahol ma is mint az intézet vezetője működik.

Mátéffy Ferenc dr., ügyvéd, Szentes város v. polgármestere. Született Szentesen, 1856-ban. Középiskoláit Szentesen és Szarvason végezte, jogi tanulmányokat Debrecenben és Budapesten folytatott, ahol doktorátust is tett. Budapesten szerezte meg az ügyvédi oklevelet, majd Szentesen irodát nyitott. nyitott. 18 évig folytatott ügyvédi gyakorlatot. 1901-ben Szentes város polgármesterévé választotta. 18 évig volt Szentes város polgármestere. Mindenkor polgártársainak érdekeit tartotta szemelőtt és ezért rendkivüli közszeretetben állott. Müködésének idejére esik a város fejlődése. Ebben az időben épültek a legszebb középületek, igy a városháza, a járásbiróság épülete és a polgári leányiskola. A gimnázium kibővitése is ekkor történt. M. kezdeményezte a város legszebb köz-

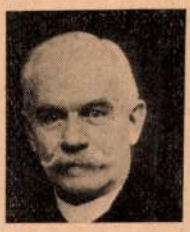

tereinek létesitését, az uthálózatnak aszfalttal való burkolását és a villanytelep megépitését. Fiatal korában irodalmi tevékenységet is fejtett ki. A szakirodalom terén, mint önálló munkája jelent meg a Népfajok és néptörzsek, Vallások és felekezetek cimü kötetei. Különös szeretettel foglalkozott földrajzi tanulmányokkal. A világháboruban négy fia vett részt és ezek közül a legidősebb, mint 75 százalékos hadirokkant tért haza.

Mátéffy László, m. kir. gazdasági főtanácsos, földbirtokos. Született Szentesen, 1867-ben. Középiskoláit Szentesen és Késmárkon végezte. Ezután családi birtokán gazdálkodott. Tevékenyen részt vett a város és a vármegye életében. Fiatalabb éveiben öt évig titkára volt a vármegyei gazdasági egyesületnek, később pedig mint annak alelnöke és elnöke is működött. A vármegye törvényhatósági bizottság örökös tagja. Négy évtizede foglal helyet a városi képviselőtestületben. A politikai életben gróf Tisza István táborához tartozott. Gazdasága mintaszerü, a vármegyei gazdasági kiállitásokon számos dijat és okiratot nyert. Mezőgazdasági téren kifejtett kiváló és eredményes szolgálatainak elismeréséül 1922-ben a magy. kir. gazdasági főtanácsosi cimmel tüntették ki.

Matolcsy Sándor dr., m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd. Született Kaposváron, 1887-ben. Középiskoláit Kaposváron, főiskolai tanulmányait a debreceni jogakadémián és a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen végezte, majd jogtudorrá avatták. Az ügyvédi vizsgát is Budapesten tette le. Előbb ügyvédi gyakorlatot folytatott, 1919-ben pedig a a kaposvári Néptakarékpénztár Rt. vezérigazgatói székét foglalta el. Miután ez az intézet a Dunántuli Agrárbankkal fuzionált és megalakult a Dunántuli Bank és Takarékpénztár Rt., annak vezérigazgatójává választották. A törv. hat. bizottság kisközgyülésében helyet foglal. Somogy vármegye tb. főügyésze, a ref. egyházközség gondnoka és minden társadalmi, valamint kulturális mozgalom lelkes pártfogója, a városi képviselőtestület, a megyei törvényhatósági bizottság és a megyei kisközgyülés tagja. 1930-ban a Kormányzó érdemeinek elismeréséül a m. kir. kormányfőtanácsosi cimmel tüntette ki.

Mátrai Vilmos, festőművész-tanár. Született Budapesten, 1877-ben. Középiskoláit és a Képzőművészeti Iskolát Budapesten végezte. Első mestere Balló Ede és Székely Bertalan

volt. A rajztanári oklevél megszerzése után nagyobb külföldi tanulmányutat tett Olaszországban és Németországban, majd hazajőve, Szatmárnémetiben lett tanár. Nemsokára Miskolcra, onnan Szolnokra került, ahol Bihari Sándor felszólitására az ekkor létesült szolnoki művésztelep tagja lett. 1904-ben került Budapestre a III. kerületi főgimnáziumba, ahol 1922-ig müködött. Ez évben nyugdijba ment és azóta tisztán müvészetének él. Elsőizben 1899-ben tünt fel a Mücsarnok karácsonyi kiállitásán és azóta állandó kiállitója ugy a Mücsarnoknak, mint a Nemzeti Szalonnak. Gyüjteményes kiállitást elsőizben 1910-ben rendezett a Müvészházban. 1924/25-ben a Nemzeti Szalonban tartotta második kollektiv tárlatát. Képei bel- és külföldi mügyüjtők birtokában vannak. Főképpen tájképfestő; Tabán, Mátra, velencei képei feltünést keltenek. Mint plakátfestő számos dijat nyert; M. készitette a Harmatviz, Magyar Folyam- és Tengerhajózási Rt. és az Idegenforgalmi Szövetség több plakátját. Mint iparmüvész szőnyegszövés és butorok tervezésével is hirnevet szerzett. A Nemzeti Szalon alapitó tagja.

Mátray Sándor, okl. mérnök. Született Gyöngyösön, 1855-ben. Középiskoláit szülővárosában végezte, ezután a budapesti kir. József müegyetemen, majd Zürichben folytatott mérnöki tanulmányokat és kulturmérnöki oklevelet szerzett. Mérnöki müködését állami szolgálatban kezdte meg és a kir. folyammérnöki hivatalnál nyert beosztást. Közben huzamos ideig volt Olaszországban tanulmányuton. Korszakot jelentő szabadalmának életbeléptetése és gyakorlati alkalmazása miatt az állami szolgálatból kilépett; magánmérnöki irodát nyitott. A Mátray-féle vasbeton-szerkezet csakhamar világhirnévre tett szert és ez a magyar müszaki tudománynak diadalát jelentette. Magyarországi bevált kisérletek után Párisban is bemutatta szabadalmát, ahol az 1900-ban megtartott világkiállitáson Medaille D'Argent-tal tüntették ki. Ennek a sikernek következtében a párisi Metrovasut (földalatti vasut) burkoló falazata is Mátray-féle vasbetonból készült. Szabadalmát a franciák megvették, Olaszországban pedig Adorico mérnök vette át a szabadalom képviseletét. A Magyar Mérnök és Épitész Egyesület disztagjává választotta.

Matskássy József *(tinkovai)*, ny. m. kir. tankerületi főigazgató. Született Pesten, 1855-ben. Középiskoláit 1873-ban Budán, a kath. kir. egyetemi főgimnáziumban végezte. Főiskolai tanulmányait a budapesti

Mátrai Vilmos.

Festőművész.

** **Műteremkiállítás.** *Mátrai* Vilmos festőművész I., Döbrentei-utca 22 szám alatti helyiségében e hó 16-án nyitja meg műteremkiállítását. A kiállítás december 24-én záródik és naponként 10—7 óra között tekinthető meg.

Ujság, 1928. dec. 14.

1

Mátray Vilmos

MDK

Budai udvar, olf.

Műcsarnok 1932/33 téli kiállitás

Mátrai Vilmos

MDK

Velencei éjszaka, olf.

Műcsarnok 1934 téli kiállitás

Mátrai Vilmos MDK

Budai udvar, vizf.

Mücsarnok 1934 téli kiállitás

Mátrai Vilmos

m. 1929. XII. 17.

* **Mátrai Vilmos képkiállítása.** Kevés festőről mondhatjuk el azt, hogy nyugodtan mer az önmaga által kijelölt uton haladni, ma, amikor annyi irány, forma téríti el, lendíti ki onnan, ahol neki, szive és felfogása szerint haladnia kellene. Ezen kevesek közé tartozik *Mátrai* Vilmos festőtanár, nyugodtszemléletü, biztos meglátásu művész, akinek müterme (I., Döbrentei-utca 20. szám alatt) most ünnepi köntösbe öltözött. *Mátrai* Vilmos az elmult pár esztendő munkásságának javát állitotta itt ki: tájképeket és akttanulmányokat. Művészete sokrétü, értve ezt arra, hogy ment minden egyoldalusságtól, ugy fest és olyan anyaggal fest — temperával, vagy olajfestékkel, — ahogyan azt a tájt, a kiválasztott részlet, az erdő és a hegyek megkivánják. Költőien elmélyedő, ha holdfény világitja meg a poétikus Tabán házait, (Este egy tabáni utcában), vagy ha sötét, öregedő, élettől hanyatló fákat lát, festi le, — szinélményei vannak, a szineket analizálja, bontja és rakja össze, ha a párás hegyekre napsugár tör, pillanatról-pillanatra csökkentve a párát, a hajnal utáni gőzt (*Párában a Kékes* és az *Erzsébet-híd a Dunával* cimü festményei), — kitünő rajzoló akkor, ha az emberi test anatomiáját kell megrögziteni, jól ismeri a formákat, a mozdulatokat, amikor a téma egy emberi akt... Pikturánknak értékes tagja *Mátrai* Vilmos, kiállitása megérdemli a közfigyelmet, különösen most karácsonykor, amikor sokan gondolnak arra, hogy lakásukat értékes képekkel diszitik fel. *(d.)*

	Bevétel				Kiadás			
	Pengő				Pengő			
en								
					Le a bevételt--- ---			
					Kifizetendő összeg			

30. sorsz. Könyv. minta. — Pallas nyomda, Budapest.

osztály:

A fizetés $\frac{\text{készpénzben}}{\text{cheque kibocsátásával}}$ megtörtént

193---- cheque száma ----

A főpénztár:

Mátrai Vilmos.
festőművész

* **Mátrai Vilmos festőművész kiállítása** vasárnap, december 16-án, nyilik meg I., Döbrentei-utca 22. szám alatti műtermében.

Magyarság, 1928. dec. 16.

Mátray Vilmos

Szerepelt a Múcsarnok Tavaszi Tárlatán.

M. 1930. III. 15.

Mátrai Vilmos

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

PH 1930. III. 19.

Mátrai Vilmos

festőművész

Duna Kiállitás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. „Dunai malom"

Pesti Hirlap
1933.I.29

Mátrai Vilmos MDK

Almák, tempera

Zöldség, tempera

Kancsók, tempera

Mücsarnok 1937 Téli kiállitás

MŰK

Mátrai Vilmos.

művészemkiállítása.

U. 42.54

Ujság. 1926. dec. 23

(Műtermekiállitások.)

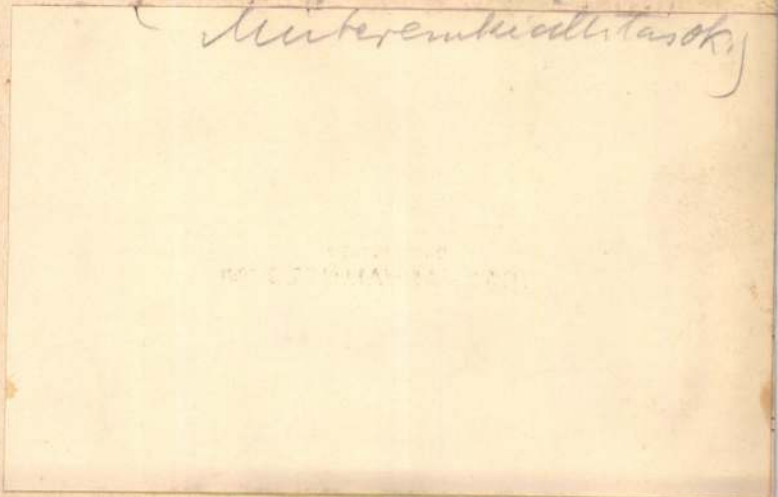

80. KIS GYERMEK KUTYÁVAL, s

81. ASZTALDISZ, fekvő férfialakkal.

82. HÖLGY TOILETTEJE, fehér po

ka. Modern.

, porcellán, szines és reliefarany diszitéssel. Bécs, XIX. sz. v.

n, aranyozott bronzfoglalatban. Francia, XIX. sz.

n, pikkelyesen áttört oldallal. Bécs, 1821.

ifjukori mellszobrocskája, biszkuit. Bécs, 1852.

n áttört oldallal. Bécs, XIX. sz. e.

alak, rokokódiszitéssel, szines virágokkal. Német, XIX. sz.

es porcellán, háromszögü talapzaton. Bécsi jeggyel. XIX. sz.

szines porcellán. Meissen, XIX. sz.

zines porcellán, háromszögü talapzaton. Meissen, XIX. sz.

etekkel, virágokkal és madarakkal. Kina, XIX. sz.

két szines porcellánszobrocska. Meissen, XIX. sz.

brocska, kerek talapzaton. Meissen, XIX. sz.

ásdad testén két kecskefej és levélfüzér. Meissen, XIX. sz.

A, a tél, az ősz és egy táncoló fiu. Szines porcellán.

Mátrai Vilma

1.

Rajzoktatási

1944. V. évf. 1. sz.

8. l.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
156 /1922. szám
Érk.: 922. IV. 10 hó ... n.

~~Hollós Endre~~

Mátrai Vilmos

Sátory Lipót

Athenaeum.

Magyar Iparművészet

K. 1927. 222. l.

mues cod.

A MFTR PLAKÁTPÁLYÁZATA. Két pályázat és 101 pályamű felett döntött az illetékes bírálóbizottság október 13-án az Iparművészeti Múzeumban, ahol a pályaműveket kiállították. Az egyik pályázat a MFTR hajóin való utazások propagálására alkalmas plakát tervére szólt. A pályadíjakra rendelkezésre álló 1100 pengőt a bírálóbizottság a pályázat föltételeinek és a művészi igényeknek legmegfelelőbb három pályamű között úgy osztotta el, hogy a 400 pengős díjat *Fejes Gyula* és *Sátory Lipótnak*, egy-egy 350 pengős díjat pedig *Hollós Endrének* és *Fircsa Lászlónak* ítélte oda. Dícséretre érdemesítette a bírálóbizottság a „*Teréz*" és „*Ambi*" jeligés terveket. — A másik pályázatot a Zsófia luxusgőzös járatait ismertető plakáttervre hirdette a MFTR igazgatósága. A 600 pengős díjat *Fejes Gyula* és *Sátory Lipót* kiválóan sikerült pályaművének, a 300 pengős másodikat *Mátrai Vilmosénak*, a 200 pengőset pedig *Szabó István* plakátjának ítélték oda. Dícséret jutott „*Via Argentea*" jeligés pályaműnek.

922

Le Titien : Laura Dianti (vers 1523) 275

Kugler Ferenc: Síremlék. 1870 ... 253
Huszár Adolf: „Húzd rá cigány!" ... 255
Zala György: Tanulmányfej ... 257
Zala György: Ligeti Antal festőművész mellszobra ... 257
Csikász Imre: Fiatal leány. 1912 ... 258
Körösfői-Kriesch Aladár: Sancta mater ... 259
Telcs Ede: Tanulmányfej. 1908 ... 259
Sámuel Kornél: Szeretet ... 259
Gémes-Gindert Péter: Fiatal férfi ... 260
Pásztor János: Férfifej ... 260
Orbán Antal: Fejtanulmány ... 260
Lux Elek: Női fej ... 261
Sidló Ferenc: Primavera. 1922 ... 261
Kisfaludi-Strobl Zsigmond: Paulay Erzsi képmása ... 261
Pásztor János: Bucsuzkodás. 1906 ... 262
Ifj. Vastagh György: Agár ... 262
Damkó József: Az anya vigasza ... 267
Medgyessy Ferenc: Anya gyermekével ... 267
Pongrácz Siegfried: Elégia ... 267
Kolozsvári Márton és György: Szent György-szobor ... 268
Kolozsvári Márton és György: Szent György-szobor ... 269
XIV. századi herma. (Valószínűleg Szent László fejereklyéje számára készült.) M. Nemzeti Múzeum ... 270
Szent László királynak a győri székesegyházban őrzött ereklyetartó mellszobra ... 270
Tizian: Laura Dianti arcképe. (1523 k.) ... 275
Tizian: „La Bella". (1535 k.) ... 275
Női fej. Másolat Tizian után. Szépművészeti Múzeum ... 276
Tizian: Magdolna. (1532 k.) ... 277
Tizian: Eleonora Gonzaga. (1537.) ... 277
Tizian: I. Ferenc arcképe. (1538 k.) ... 278
Tizian: II. Szolimán († 1566.) arcképe. 1539 M. Tört. Képcsarnok 278
Tizian: Lavinia arcképe. (1555 k.) ... 279
Tizian: Venus toiletteje. (1555 k.) ... 279
Tizian: A Farnese-család egy nőtagjának arcképe. (1545 k.). Szépműv. Múzeum ... 280
Tizian: Marcantonio Trevisani doge képmása 1553. Szépműv. Múzeum ... 282
Poussin, Nicolas: Mózes megtalálása ... 285
Poussin, Nicolas: Mózes megtalálása ... 285
Poussin, Nicolas: Mózes megtalálása ... 287
Poussin, Nicolas: Mózes megtalálása ... 287
L. de la Hyre: Jelenet Szent István vértanu életéből ... 289
L. de la Hyre: Jelenet Szent István vértanu életéből ... 289
Ch. le Brun: Nagy Sándor Dárius sátrában ... 290
B. Picart metszete Ch. le Brun Louvre-be i festménye után: Nagy Sándor Dárius sátrában ... 290
P. Veronese: Nagy Sándor Dárius sátrában ... 291
Tanulmányrajz az Operaház királyi páholyához. Schickedanz Albert műve ... 294
Ybl Miklós: Tanulmányterv a budapesti Operaházhoz ... 295
Ybl Miklós: Tanulmányterv a budapesti Operaházhoz ... 295
Ybl Miklós: Tanulmányterv a budapesti Operaházhoz ... 296
Ybl Miklós: Tanulmányterv a budapesti Operaházhoz ... 296

Mátrai Vilmos

rajztanár
Miskolc
1904-ben tagja a
Rajztanárok Orsz.
Egyesületének -

ek
a kérjük, hogy
lási könyvét, s
árolni, akkor

ság"

gnél. Készpénzárak!
T kérjen díjmentesen.
Örömmel várjuk Önt!
5, a Dunántúli Banknál
ből alakult, 7 év

Drogéria cikkek
legelőnyösebb
beszerzési forrása

Werle drogéria
Pécs,
Király ucca 42 szám

Szent István Társulat
KÖNYVKERESKEDÉSE
Pécs, Széchenyi tér 18.
Telefonszám
11-79
Állandó nagy raktár:
Szépirodalmi, művészeti és
szakkönyvekben

Khátrai Vilmos

szolnoki főgimn. tanár

Látrattan c. könyvének ismertetése

K. Gy.-től

Magyar Rajztanárok

Orsz. Egyesületének

Értesítője. 1903. VI.

840. l.

Schulcz Frigyes tanár előadásai alapján írta a könyvet és saját költségén adta

Ki.

Bal :

MÓR JÓZSEF
II. ÉVES
DÍSZÍTŐ
FESTŐ

Jobb :

CSEH ISTVÁN
I. ÉVES
DÍSZÍTŐ
SZOBRÁSZ

Mátrai Vilmos

művei

** **Budai mükiállitás.** Négy fiatal festő összeállt és közös kiállitást rendezett munkáiból egész szokatlan helyen, tudniillik Budán, a Császárfürdő üvegfalu termében. A négy müvész: Szontagh Tibor, Tóth László, Mátrai Vilmos, Baranski E. László. Közülök Baranski sürün szerepel tárlatainkon, és grafikai munkáival jó nevet szerzett. Ezuttal olaj- és vizfestményeit is bemutatja, többnyire tájképeket, a melyek friss és széles előadásukkal tünnek ki. Grafikai munkái közül is kiállitott néhányat s ezek közül kivált a rézkarczok kvalitásosak. Mátrai Vilmos gyüjteménye a legnagyobb a kiállitáson. Egész sorozatnyi tájképen, utczafelvételen, velenczei vedután mutatja be rajzoló- és festőtehetségét. Legsikerültebbeknek nekünk keskeny kis velenczei utczácskái tetszenek, a melyek szinben igazak. Érdekes munkák még a csendéletei is. Czeruzarajzok, vizfestmények, rézkarczok egészitik ki gyüjteményét. Tóth László és Szontagh Tibor nagyobbrészt tájképeket, apró vásznakat, gyors kézzel összekapott vázlatokat állitanak ki. Valami megragadóbb egyéniség nem szólal meg müveikben, de tisztes készültség és a felfogás komolysága jut kifejezésre rajtuk. *(e. a.)*

Az Ujság 1912. márc. 17.

wurde bei den Mozen noch immer zum Feiertagskleid, besonders bei der armen, an die Scholle gebundenen Hirtenbevölkerung. Auch die Wohlhabenderen schämten sich nicht, diese Tracht nachzuahmen ; so geschah es, daß an den jenseitigen, gegen Nagyvárad zu gelegenen Abhängen der rumänische Großbauer in reicher weißer oder naturfarbener »condra«, mit ungarischen Nationalfarben bestickt, in seine rumänisch-orthodoxe Holzkirche ging. Auf dem gleichen Wege zieht fast jedes an asiatischem Farbenschmuck reiche Stück der Frauentracht von Kalotaszeg höher hinauf in die Berge, um dort in anderen, dem rumänischen Auge genehmeren Farben fortzuleben. Nur der Zuschnitt und die Ornamentverteilung erinnert noch an das einst in Mode gewesene ungarische Kleidungsstück.

In der Nähe des Zusammenflusses der Kalota und Körös liegt der alte Mittelpunkt von Kalotaszeg, die Stadt Bánffyhunyad. Eigentlich ein großer Marktflecken mit bäuerlichem Zuschnitt, der erst in den letzten Jahren zur Stadt wurde, mit nur 6000 Einwohnern. Ganz Kalotaszeg ist kalvinisch, mit Ausnahme von zwei Dörfern. Auf den Firmenschildern der Kaufleute und Handwerker kann man eigenartig klingende Familiennamen lesen, die die zweifellos tatarische Herkunft der Einwohner bezeugen. Dafür spricht auch der Volkstypus, das breite, knochige Gesicht, die kleinen, funkelnden schwarzen Augen, hie und da mit schrägem Schnitt. Es ist ein schönes und vor allem kluges Volk, das nie sklavische Unterwürfigkeit gekannt hat, dabei von viel Anstand, den wahren Wert des

Mátrai Vilmos

a Rajzoktatás
1937 évi folyamának szerkesztője

kt

sz

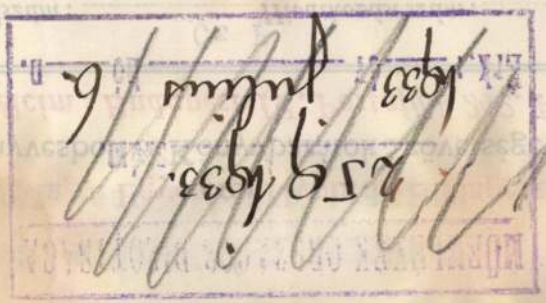

k J

ut

eál

en Harmincnégy /:34:/ pengő 66 fillért

zámla terhére utaljon ki.

2.5.9 1933.
1933 julius 6.

54.602/1927.szám.
III.-ü.o.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK,

B U D A P E S T.

Folyó évi julius hó 12.-
én 257. szám alatt kelt jelenté -
sére, tudomás végett másolatban
kiadom.

BUDAPEST, 1927. évi november hó 26.-án

A miniszter rendeletéből:

Tihanyi

miniszteri osztálytanácsos.

24-73. Divald grat. mitigl.

[Mátrai Vilmos]

cikke

[ ] Cseley József
nekrologja
Rajzoktatás
1930. 98, 99. l.

nálja pl.

A rallis i közlekedési miniszter kinek a Belügyminiszter által is aláírt kijelentését a választókerület „minden ellenőrzés nélkül csak a nevezett összegre bizalmi tulajdonságával és hozzájárulásával fogja el.", a Népszabadság szerint. Ez azt jelenti, hogy a választókerület bélyegzőit, bélyegzőkészletét, kizárólagos kezelői engedélyét, hogy a választókerület bélyegzőit csak — annak, hogy a választókerület bélyegzőit csak — a választókerület bélyegzőit csak — a választókerület bélyegzőit csak —

Mátrai Vilmos festő

* Mátrai Vilmos festőművész-tanár immár harmadszor rendez mütermében (I., Döbrentei-u. 22.) karácsonyi kiállitást. Mátrai olajfestményein, akvarelljein és rézkarcain kivül *Mátrainé Schmidt* Judith magyaros bőrmunkái, *Schmidt* Eszter ötvösművei és egyéb iparművészeti tárgyak is szerepelnek e tárlaton. A kiállitás e hó 18-án, szombaton nyilik meg s 24-ig (bezárólag) lesz nyitva, naponta délelőtt 10-től este 2-ig.

1926.
XII
16

Nemzeti Újság 1926 XII. 6

Mátrai Vilmos festőművész

** **Mátrai Vilmos műteremkiállítása.** Mátrai Vilmos festőművész műtermében (I., Döbrentei-utca 22, fdsz. üzlethelyiség) kiállítást rendez. A kiállítás december 18—24-ig van nyitva naponta 10—4 óráig.

N.U.930.XII.18.
M.930.XII.19.
Ujság,930.XII.18,

Mátrai Vilmos festőművész

* **Mátrai Vilmos festőművész müteremkiállitása** most nyilt meg és megtekinthető bármelyik nap délelőtt 10 órától délután 4 óráig. A müterem I., Döbrentei-utca 22. szám alatti üzlethelyiségben van.

N.U.930.XII.18.
M.930.XII.19.
Ujság,930.XII.18,

Mátrai Vilmos festőművész

— **Müteremkiállitás.** *Mátrai* Vilmos festőművész mütermében (I., Döbrentei-utca 22. fdsz. üzlethelyiség) kiállitást rendez. A kiállitás december 18—24-ig van nyitva naponta 10—4 óráig.

N.U. 930.XII.18

N.U.930.XII.18.
M.930.XII.19.
Ujság,930.XII.18,

Mátrai Árpádné

népi iparművész

Csiptevező munkáiból kiállítás nyílt a Kőrkároly Cék és a Kultúrális Intézet.

Uj Tükör
1984 nept. 2.

Mátrai Vilmos, festőm. MDK

64e. Muskátlis udvar. Olf.

Képzőm. Társ.1912/13. téli kiáll. Kat. 80.1.

Mátrai Vilmos.

festőművész

* **Müteremkiállitás.** *Mátrai* Vilmos festőművész december 17-től 24-ig müteremkiállitást rendez I., Döbrentei-utca 22 szám alatt. A kiállitás naponta délelőtt 10 órától este 7 óráig tekinthető meg.

Magyarság, 1927. dec. 16.

Elektrotechnik Wilhelm

Fernsprecher

Stuttgart, Lpzt. Str. 15.

Mátrai Vilmos.

* **Mátrai Vilmos müteremkiállitása.** Szivvel-lélekkel tájképfestő, nem *Linné* természetrajzát adja vissza festményein, hanem megfogja, megragadja a nap fényét, a természet szubtilis hangulatát. Nógrádverőcei képeit, ha valami olaszos hangulattal is vette körül, nem ruházza fel keresett tónussal, modoros természetességgel, amikor a fák összes levelét és a házak minden tégláját ki lehet számitani, hanem arra törekedik, hogy mindennek a *látszatát* adja vissza, azaz fényképezés nélkül a valóság illuzióját. Napfényben és holdvilágnál merengő ódon utcarészei, amikor két nagy harmóniát — a csöndes és az antikság lehelletszerü áhitatát kell egybeolvasztani — előtte nem probléma, mert a szinek, a festék változatos skálája nem a paletta akaratából kerül a vászonra vagy a karton sima felületére. Egyes festményein észrevenni, hogy a szinhatás kedvéért kolorizál, „csinosit" részleteket, de ezzel nem bontja meg müvészetének egységét, azt, ami a tájképfestést elválasztja a páthosszal bővelkedő és szinekkel zsonglőrködő természetprédikálástól Aktjai jók, de akademizmus — müteremvilágitás — észlelhető rajtuk.

Magyarság, 1927. dec. 18.

Allerhöchst Ihrem.

Bettmund, 1917, den 18.

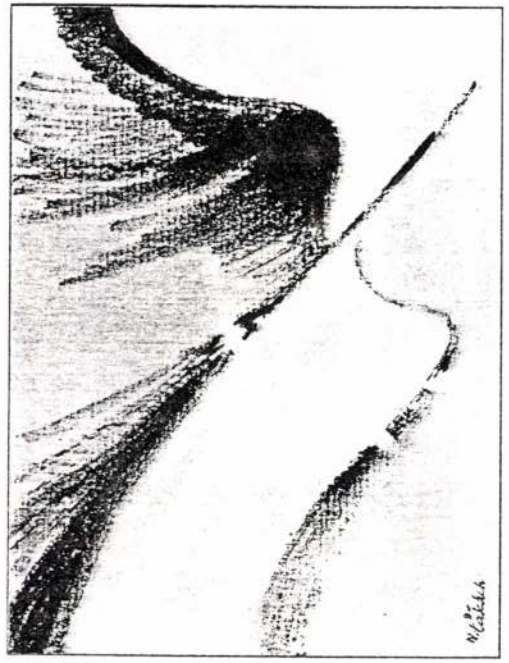

Madár (tus)

Közel-távol (tus)

N. TAKÁCH LÁSZLÓ

Győrött született 1949-ben.
Első tanára festő-irodalmár édesapja, N. Takách Lajos és Irsay Nándor grafikus, rajztanár voltak.
A Képzőművészeti Főiskola Tárgyrestaurátor szakán 1978-ban végzett.
Jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeum főrestaurátora és mint a Magyar Képzőművészeti Főiskola Restaurátor Intézete papír-restaurátor szakának vezető restaurátora szakképzéssel foglalkozik.
1987-től a Művészeti Alap tagja.

Csoportos kiállítások:
1978. „A múzsák kertje közelről" MNG
1991. Fasori Református Templom, Budapest
1991. Thermal Hotel Aquincum, Budapest
1992. Dél-Balatoni Kulturális Központ, Siófok

ZOLTÁN ANNAMÁRIA

1942-ben született Budapesten.
1980—85-ig az Iparművészeti Főiskola animációs szakán tanult. Jelenleg is a három dimenziós animáció területén dolgozik tervező-rendezőként.
Az utóbbi években a filmmel párhuzamosan akvarellel, grafikával is foglalkozik.
1985-ben lett a Művészeti Alap tagja.

Csoportos kiállítások:
1991. Fasori Református Templom, Budapest
1991. Thermal Hotel Aquincum, Budapest
1992. Dél-Balatoni Kulturális Központ, Siófok

Mátrainé Óváry Éva Jelv

VENI VIDI

VENI VIDI

VENI VIDI

VENI VIDI

VENI VIDI

VENI VIDI

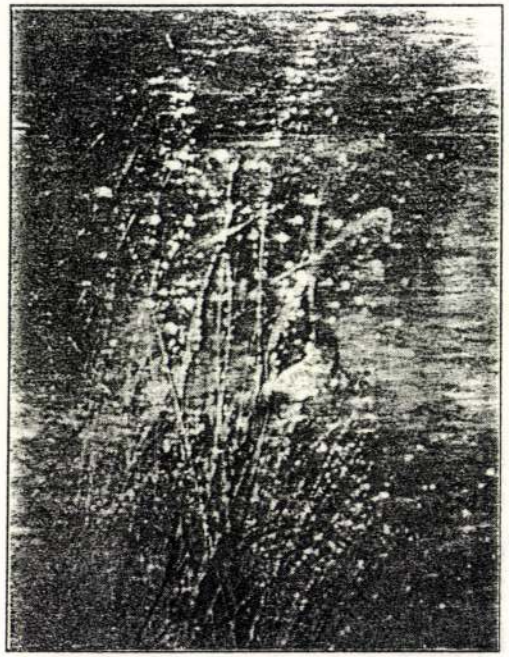

Magányom első virágai
(akvarell, ceruza)

KASZÁS ZOLTÁN

1967. október 10-én született Budapesten. Gyerekkori útkeresései a grafika területén nagyban befolyásolták későbbi tevékenységét.
Középiskolás évei alatt a Dési Huber István Képzőművészeti Körben fejlesztette tovább a rajzi tudását. Tanulmányai befejeztével olyan munkalehetőségeket választott, ahol előtérbe kerülhetett kézügyessége.
Dolgozott dekoratőrként, volt műszaki rajzoló, animációs rajzoló a Pannónia Film Vállalatnál és más stúdiókban, valamint foglalkozott portré rajzolással.
Az utóbbi időben az akvarell és a ceruzarajz ötvözésének lehetőségei kerültek érdeklődésének előterébe.

Vágyakozás (olaj)

MÁTRAINÉ ÓVÁRY ÉVA

1934-ben Nyíregyházán született. Főiskolai előkészítőre is ott járt, ahol tanárai Diószegi Balázs festőművész és Berky Nándor szobrászművész voltak, majd később Bod László festőművész.
„Egyéb" származása miatt főiskolára ugyan nem került, de képei vannak már Amerikában, Angliában és Új-Zélandban is.
1960 óta a Pannónia Film Vállalatnál dolgozik, ahol az Animációs Akadémián képezte magát.
Többnyire jótékonysági kiállításokon vesz részt. Képeinek túlnyomó többsége olajjal készül.

Garabonciás (körtefa)

IFJÚ PALKÓ JÓZSEF

1951-ben született Bonyhádon. Iskoláit Kecskeméten és Budapesten végezte.
Tanárai voltak Csíkszentmihályi Róbert és Borbás Tibor.
1986 óta szabadfoglalkozású szobrász.
Fő működési területe a kisplasztika, eredeti anyaga a fa. Farag követ, kedveli a bronzot. Kapott már épületplasztikai feladatot is (kopjafák).
1983 óta a Művészeti Alap tagja.

Egyéni és csoportos kiállítások:
1979. Pannónia Filmstúdió
1981. Magyar Televízió
1981. Rátkai Művészklub
1982. Kórház Galéria, Kecskemét (egyéni)
1987. Vöröskereszt Kiállítás
1990. S.O.S. Gyermekfaluért, Csontváry Terem
1991. EXPO Kőbánya
1984. Franciaország, Párizs, Banque Populaire éremkiállítás '84
1986. Franciaország, Párizs, Salon Art Sacre
1987. Franciaország, Párizs, IDEA Nemzetközi Szemle
1988. Franciaország, Ville de Saint-Ouen XXIVeme Salon

Kiszáradt fa (akvarell)

SZÁNTAI ÉVA

1937-ben született Tornalján.
Művész-családból származik. Festők és zenészek vették körül, így tanulmányai a zene és festészet köré csoportosultak.
1958-ban a Pannónia Filmstúdióban helyezkedett el, ahol az Animációs Akadémián képezte magát.
1986 óta állít ki Magyarországon és külföldön. Gyermekkönyv-illusztrációi, képeslapjai és poszterei jelentek meg.
Szereti akvarelljein a finom, meghitt hangulatokat. Fest olajjal is. Műveli a pasztell portrét. Képei megtalálhatók Európa, Ázsia országaiban és az USA-ban.

Egyéni és csoportos kiállításai:
1986. Weilheim, Németország
1987. Weilheim, Németország
1988. Wessobrunn, Németország
1989. Wessobrunn, Németország
1990. Wessobrunn, Németország
1990. Budapest
1991. Wessobrunn, Németország
1991. Budapest
1992. Siófok

Későbarokk nyugalom – MÁTRANOVÁK

„Ezen helység' lakosai 1710. eszt. plébános rendeltetett ide és anya templommá lett, azonnal építtetett 1800. eszt. a' religionalis fundusból új nagy templom, szép és magas toronnyal, 's egy plébánia ház... Plébánosa Nemes Cselei Hagymásy Márton..." – olvasható a Pesten, 1826-ban megjelent Nemes Nógrád Vármegyének Históriái, Geographiai és Statistikai Esmertetésében.

A töröktől felszabadult nógrádi területen is megindult a helyreállító munka fizikai és lelki értelemben véve egyaránt. Az anyakönyvek és egyéb leírások alapján 1695-ben a kazári plébánia látta el anyaegyházként fíliáit: Vizslás, Mátraszele, Homokterenye és Mátranovák tartoztak ide. Béllay János kazári plébános még Salgótarján és környéke híveinek is rendelkezésére állt akkoriban, Gyökeres Pál tarjáni plébános távollétében.

Mátranovákról a homokterenyei régi katolikus templomba jártak a hívek, sőt a körülötte lévő temetőbe temetkeztek, egészen 1738-ig; ezen év március 12-én történt az első temetés nováki temetőben: Ragó András 35 év körüli felesége, Domonkos Erzsébet volt az elhunyt, március 17-én pedig a 47 évesen elhunyt Fazekas Mártont temették ide. Ez a mátranováki temető a mai templom és feltehetőleg egy kezdetleges kis kápolna – halottasház – helyén volt. Ezt bizonyítják a leírásokon kívül a későbbi építkezések során előkerült csont- és famaradványok is.

A Kazárhoz való nagy távolság arra bírta rá a vármegyét már 1770-ben, hogy javasolja az egyházmegyei főhatóság felé újabb egyházi határok kijelölését. Gróf Teleki László, Csoma Zsigmond és Szabó Zsigmond a település akkori földesurainak közbenjárása, valamint a II. József uralkodása idején létrejött Vallásalap intézményének védőszárnya tette lehetővé, hogy 1797-ben a kazári plébánia működési területe kettévált, az anyaegyháznál maradt Vizslás és Mátraszele, Mátranovákhoz pedig Homokterenye került.

A két évszázada, Nepomuki Szent János tiszteletére felszentelt mátranováki templom homlokzattornyos, egyhajós, barokk építmény. Belseje nyugodtságot sugárzó, későbarokk terű. Az orgonakarzaton donga, alatta keresztdonga-boltozat van, széles hevederek között. A nyugati oldalon fal zárja el az orgonakarzatot, az ide vezető feljárat délnyugatról, belülről nyílik. A fa csigalépcsőkön az 1800-as években készült, egymanuálos, kezdetben kézi fújtatású orgonához jutni, melynek ma is elfogadható, szép a hangja. A sekrestyéből lehet feljutni a fehérre festett faszószékre, mely finom, klasszicista felzetén Szent Mihály arkangyal szobra látható, 1832-ből származik, míg a templom védőszentjeként tisztelt Nepomuki Szent János – olajkép 1870-ben készült. A templomhajó balján, a diadalív felé eső keresztelőfülke későrokokó képén Krisztus keresztelése látható.

Az elmúlt néhány évtizedben itt megfordult plébánosok közül megemlítjük a 20-as évekből Hofmann Gyula nevét, a negyvenes-ötvenes esztendőkben Kovács Zoltán, dr. Veres Barna, dr. Borovi József – mindhárman Salgótarjánban is voltak plébánosok, később vezették a plébániát, és kerek négy évtizede Vilezsál György érseki tanácsos, kerületi esperes látja el Novákon a lelkipásztori feladatokat. **D. F.**

NÓGRÁD MEGYEI HÍRLAP
1998 jan 17

A nógrádi megyeszékhely is tiszteleg Madách emléke előtt

Tragédia-előadás Tarjánban

Miközben tegnap Balassagyarmaton megnyílt a Madách-év, átadták az idei Madách-érmeket (lásd mai lapszámunk 1–3. oldalát), elkészült Salgótarján ünnepi programja is a költő születésének 175. évfordulója tiszteletére.

Programok:
Január 20. kedd
15 óra:

Kamarakiállítás „Madách és a nagyvilág" címmel a Balassi Bálint Könyvtár Bóna Kovács Károly Galériájában. A kiállítást megnyitja *Andor Csaba*, a Madách Irodalmi Társaság elnöke. Közreműködnek a Madách Imre Gimnázium tanulói.

Január 23. péntek:
10 óra:

„Hol a szellem van, ott a győzelem" című kiállítás megnyitása a Nógrádi Történeti Múzeumban.

– A kortárs magyar művészek Madách-illusztrációi

– *Balogh Károly* akvarelljei

– Válogatás a Petőfi Irodalmi Múzeum és a Nógrádi Történeti Múzeum képzőművészeti és irodalomtörténeti gyűjteményéből. Megnyitja: *Praznovszky Mihály*, a Magyar Irodalom Háza főigazgatója. Közreműködik: Doráti Kamarazenekar *Torják Vilmos* vezetésével.

11.30 óra:

Ünnepség a Madách Imre Gimnáziumban

– „Születésnapi köszöntő" című irodalmi műsor. Az intézmény diákjainak emlékműsora.

– A Madách-hagyomány Ápoló Egyesület (Salgótarján) ünnepélyes alakuló ülése.

12.30 óra:

Koszorúzási ünnepség Varga Imre Madách-szobránál.

– Emlékező beszédet mond: *dr. Csongrády Béla*, a Madách-hagyomány Ápoló Egyesület elnöke.

– Közreműködnek: a Madách Imre Gimnázium és a Bolyai János Gimnázium diákjai.

14 óra:

Színházi bemutató a József Attila Művelődési Központban.

– Madách Imre: Az ember tragédiája című drámai költeményét a város diáksága részére bemutatja a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház.

18.15 óra:

Városi ünnepség a József Attila Művelődési Központ színháztermében:

– A városi kitüntető címek és díjak ünnepélyes átadása.

– Megemlékezés Madách Imre születése 175. évfordulója, a Magyar Kultúra Napja és Salgótarján várossá nyilvánításának évfordulója alkalmából. Ünnepi beszédet mond: *Puszta Béla*, Salgótarján Megyei Jogú Város polgármestere. Közreműködik: a salgótarjáni zeneiskola fúvós kisegyüttese.

– Madách Imre: Az ember tragédiája című drámai költeményének díszelőadása a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház bemutatásában.

(A díszelőadásra jegyek korlátozott számban – az igénylés sorrendjében – díjmentesen kaphatók a József Attila Művelődési Központ pénztárában január 19-étől, hétfőtől a pénztári órákban.)

Kilencvenéves lenne Michel Gyarmathy, Balassagyarmat szülötte és díszpolgára

Méltatlanul halványodik az emléke

A világ fővárosa Párizs legfényesebb színpadának, a Folies Bergere-nek művészeti vezetője, Michel Gyarmathy kilencven évvel ezelőtt született.

Másfél éve helyezték őt örök nyugalomra a balassagyarmati izraelita temetőben, eleget téve ezzel végakaratának. Születésének évfordulójáról országos médiumok is megemlékeztek, szülővárosában azonban különös csend veszi körül. Sírját máig csak egy fából ácsolt kereszt jelzi, pedig a művészvilág ismert személyisége tetemes vagyont hagyott maga után örökségül. Gyermeke nem volt, néhány oldalági rokon részesedett a hátra maradt értékekből, s frank tízmilliók gyarapították egykori kertésze és testi lelki jó barátja vagyonát. A franciaországi kastélyban az örökös bizonyára kegyelettel emlegeti az Ipoly-parti város nevére sajátját cserélő Gyarmathy nevét, ahol viszont még csak egy kőbe vésett fejfa sincs, amely a város szülöttére és díszpolgárára emlékeztetne.

T. L.

MA[illegible]SZÓLÓS

Múzeumi Műtárgyvédelem 4(1977)

I. SALLAY Mariann

Műemléki környezetben lévő képzőművészeti alkotások restaurálása

A második világháboru óta érvényben lévő magyar műemléki törvények és jogszabályok egyértelmüen ugy rendelkeznek, hogy a műemlékek, hazánk történeti multjának jellegzetes, pótolhatatlan emlékei, tartozékaikkal, a velük kapcsolatos képző- és iparművészeti alkotásokkal együtt védendők. Műemléki jogszabályaink az épitészeti, történeti, régészeti, képzőművészeti, iparművészeti és néprajzi szempontok egyenlő jelentőségét hangsúlyozzák.

Mivel e rendelkezések műemlékvédelmi munkánk alapját képezik, s egyben működési területét is meghatározzák, nem véletlen, hogy a háboru után a kényszerű épitészeti helyreállításokkal párhuzamosan, azokkal szinte egyidőben indult meg a képzőművészeti anyag restaurálása is. Meg kell azonban jegyezzük, hogy - legalább is kezdetben - ez a tevékenység sem mennyiségében, sem szinvonalában nem érte el az építészeti helyreállítások mennyiségét és szinvonalát. Szervezetének kiépítése, fejlődése is lassubb ütemü volt, de végül is eljutottunk oda, hogy a magyar műemlékvédelem szervezete, az Országos Műemléki Felügyelőség napjainkra az ország restaurátor tevékenységének egyik - talán szerénytelenség nélkül mondhatom - legjelentősebb bázisa lett. Az évek folyamán létrejött saját kőszobrász-restaurátor, majd festőrestaurátor mühelyünk. Végül megalakult a faszobrász-restaurátor csoport is. Saját mühelyeink mellett az Országos Műemléki Felügyelőség külső, nem állományában dolgozó restaurátorokat is dolgoztat, évente jelentős összegeket forditva erre a célra.

Megnövekedett, egyre növekvő számu és volumenü feladatainkkal párhuzamosan a képzőművészeti restaurálás is kinőtt a gyermekcipőből. A kezdeti tapogatózások után lassan megérett arra, hogy ne csak a közvetlen gyakorlati munka foglalkoztassa szakembereinket, - restaurátorokat és müvészettörténészeket egyaránt. 1965-ben a Magyar Tudományos Akadémia Épitészettörténeti-Elméleti Bizottsága rendezésében kétnapos ülésszakra került sor, amely a Velencei Carta és a magyar műemlékvédelem problematikájával foglalkozott. Bár az ankéton elsősorban az építészeti, városrendezési kérdések, elvek és módszerek kerültek megvitatásra, helyet kapott néhány olyan felszólalás is, amely a képzőművészeti restaurálások metodikáját, elvi szempontjait próbálta elemezni. Azóta is folyamatosan történnek kezdeményezések, különösen a Múzeumi Restaurátor és Módszertani Központ megalakítása óta. Országos restaurátor értekezleteken és az évente megrendezett veszprémi nemzetközi konferenciák keretében, ahol hazai és külföldi szakemberek bevonásával vitatják

meg a restaurálás legfontosabb elvi kérdéseit. Az MRMK kiadványaiban folyamatosan jelennek meg ilyen témájú tanulmányok. Mindez nem jelenti azonban, hogy a kérdést teljes mélységében, minden aspektusát tekintve megvizsgáltuk. Konkrét, a munkák kapcsán felmerülő problémáink tanusítják, hogy az elvi, módszertani kérdésekben mennyire sokféle, sokszor ellentétes elképzelések születhetnek.

A műemléképületekhez tartozó, azokkal egységet alkotó képzőművészeti anyag - falfestészeti, kőszobrászati, faberendezésekre, oltárokra, szószékekre gondolok itt elsősorban - restaurálási szabályai, módszerei kialakításánál két alapvető meggondolásnak kell vezetnie bennünket. Minthogy a képző- és iparművészeti alkotások elválaszthatatlanok magától az épülettől, a restaurálásnak a mindenkori műemlék-helyreállitási elvekhez kell - legalább részben - alkalmazkodnia. Ez a tény egy ponton máris meghatározó szempont lehet.

Az épület, általában az épitészet funkcionális szerepe döntő jelentőségű. A műemlék-helyreállítások - épitészeti helyreállítások - egyik fontos követelménye, feltétele a megfelelő funkció megtartása, vagy szükség esetén uj, alkalmas használat biztosítása. Az épületnek ki kell szolgálnia egy meghatározott funkció igényeit, és ezzel együttesen a restaurátornak is szem előtt kell tartania a követelményeket. A kiegészítések szükségessége, a megfelelő technológia megválasztása igen gyakran a funkcióval van egyenes arányban (pl. épületplasztika) és ez általában nagyobb mértékű kiegészítést jelent. De hogy meddig mehetünk el, hol az a határ, amelyen túl az épület használati értéke már nem játszhat meghatározó szerepet, nehezebb kérdés, amelyet egyedileg kell eldönteni.

A másik szempont, amelyet - véleményem szerint - a restaurálások mikéntjénél mindig szem előtt kell tartani: a különböző képzőművészeti műfajok saját, belső törvényszerűsége, amelyek - Goethe meghatározásával élve-"a műalkotás szerkezeti zártságát biztosítják", és amelyeket maga a művész sem hagyhat figyelmen kívül, ha nem akarja művét maga szétzúzni.

Ha a restaurátor tiszteletben akarja tartani az általa helyreállításra kerülő mű belső rendjét és az ennek megfelelő külső formát, márpedig ez elengedhetetlen feltétele a jó restaurálásnak, akkor egyetlen lehetősége a maximális alkalmazkodás, az átélőképesség. Meg kell találnia a beavatkozásnak azt a mértékét, ami még hitelesen, a mű bemutatásának hatását emeli és annak tartalmán, lényegi mondanivalóján, kompoziciós rendjén és megjelenési formáján nem változtat. Ha a felsoroltak bármelyikében változás történik, a restaurált mű gyökeresen eltérhet az eredeti alkotói elképzeléstől: hamissá, valótlanná vagy éppen egészen mássá válhat.

A műemléki bemutatás a fentieken kivül is felvet számos problémát. Ilyen pl. a műalkotást befogadó közönség szerepe, annak igényei, szükségletei. Ezek ugyanis szintén befolyásolhatják - ha indirekt módon is - az alkalmazott módszerek kiválasztását.

Jelentős probléma - különösen a magyar viszonyokat tekintve - több periódus egymás melletti bemutatása, és igy egy uj állapot, uj esztétikai rend kialakítása. Mindezekről az egyes műfajok, művészeti ágak vizsgálatánál fogok beszélni.

A következőkben a falfestészetet, ill. a falképrestaurálást vizsgáljuk meg a fent említett szempontokból. A falfestészetnek lényegében kettős rendeltetése van. Először is mint díszítő és ábrázoló művészeti ág illeszkedik a festészet sajátos fejlődésébe, s jelentős szerepet játszik technikai, formai és tartalmi értékeinek kialakításában. Tanuságot tesz a kérdéses időszak díszítő és ábrázoló célkitűzéseiről és arról az alapvető magatartásról, amely egyes koroknak a valósághoz való viszonyát határozza meg. Ennek megfelelően a falfestészet igen gyakran nemcsak művészeti, hanem közvetlen történeti dokumentum is, amely az élmény magával ragadó erejével jeleníti meg a mindenkori életet, az apró részletektől a legnagyobb távlatokig.

A falfestészet ugyanakkor alkalmazott művészet is, amely az építészet keretében, ahhoz illeszkedve és azt alakítva fejti ki mondanivalóját. Ez kétségtelenül kötöttség ugyan, de hatalmas lehetőségeket rejt magában. Nemcsak az építészet nyer belőle páratlan, esztétikai értékeket, hanem a falfestészet is, hiszen méret és hatás tekintetében szinte korlátlan alkalom nyílik a valóban monumentális művészet kifejlesztésére.

Mindkét rendeltetésből világosan látszik, hogy a műalkotásban az esztétikai és történeti oldal valójában elválaszthatatlan egymástól, azaz az esztétikai érték maga is történeti kategória. A fentebb elmondottak azt a kettősséget is tanusítják, hogy a műemlékekkel, műemléki épületekkel együtt jelentkező képzőművészeti alkotás, jelen esetben a falkép, végső soron kettős - egy külső viszonylataiból adódó és egy belső - törvényszerűségnek van alávetve.

Követnie kell saját műfaja belső rendjét, szabályait és ugyanakkor szervesen, harmónikusan, magától értetődően kell belesímulnia az építészeti térbe, önnön művészi értékével, esztétikumával támogatva, emelve annak esztétikai hatását.

Nézzük meg ennek egyik legtipikusabb és igy legkézenfekvőbb példáját: a barokk építészeti teret és a falképet, mint annak jellegzetes járulékát.

A barokk építészet belső kompozíciós jellege az, hogy - ellentétben a klasszikus jellegű, általában egyszerre áttekinthető téralkotással - az egyes építészeti elemek időben egymás után következő láncot alkotnak. A tér nem tárul fel egyetlen pillanat alatt, a térbeli rendszer minduntalan gátat állít a szemlélés folyamata elé, de csak annyira, hogy a tér mozgás közben, festői képek oldottabb sorozatában bontakozhassék ki a maga teljes művészi hatásában. "Tér részletek áthatása, sejtésszerű betekintések a még rejtett élmények igéretével csábítják a képzeletet a térbeli rend megfejtésére, végül is a teljesség élmény, a kifejezésbeli tökély élményének elnyerésére" - írja Pogány Frigyes. Mindez természetszerűen a festői lehetőségek teljes kiaknázására ad lehetőséget és megengedi az illuzionisztikus tényezők felhasználását.

És itt, ezen a ponton kapcsolódik be a festészet az építészeti térkompozícióba. A falkép, ebben az esetben az építészeti elemek által konkrétan határolt teret áttöri és az azt megnövelő, kiegészítő tér illuzióját kelti. A festő átveszi igen sokszor az építész szerepét és a valóban létező építészeti tér helyett illuzionisztikus teret létesít, tehát valójában az építészet által megkezdett térálakítást folytatja és fejezi be.

Az építészet és festészet együtt hoz tehát létre egy összetett - részben valóságos, részben látszati - teret és végső következtetésként a kettő együtt "a műalkotás".

Mindezek tudatában vizsgáljuk most meg a műfaj - a Magyarországon is nagy számban megtalálható barokk falképek - restaurálási problémáit.

A műemlékvédelem alapelveit a Velencei Carta fektette le. A Carta világosan megfogalmazott és leírt néhány alapfogalmat, így azt is, hogy mit értünk konzerválás és mit restaurálás alatt. Most ez utóbbival szeretnék foglalkozni, mivel vizsgált problémáink ezen a területen jelentkeznek.

A restaurálás fogalomkörébe tartoznak mindazok a beavatkozások, amelyek a meglévő állapot valamilyen megváltoztatásával járnak. Ide tartozik a korszerü eljárásokkal való szerkezeti megerősítéstől kezdve a korábbi periódusok feltárása és bemutatása, kiegészítések, valamint uj részek hozzátétele az eredeti műhöz.

E felsorolt műveletekből nézzük most a kiegészítést. Kiegészítésnek nevezzük azt a műveletet, amikor a műemlék valamely hiányzó elemi részét pótoljuk akár szerkezeti, akár a formai egység érdekében, akár a töredékesen fennmaradt részek jobb megértése céljából. A kiegészítés, szigorúan vett értelemben, minden esetben túlnyomó többségében meglévő, eredeti részeket tételez fel, amelyekkel szemben a kiegészítések mennyiségükben és hatásukban háttérbe szorulnak.

Utalnom kell a már korábban elmondottakra, nevezetesen arra, hogy viszontagságos történelmünk következtében emlékanyagunk, különösen falképeink jelentős része töredékesen került napvilágra későbbi vakolatrétegek alól, vagy súlyos károkat szenvedett. (Az utóbbi főleg XVIII. századi falfestészetünkre vonatkozik.)

Ha a helyreállitás fogalmát legszigorúbb értelemben vesszük, kismértékű, a kép lényegét nem érintő kiegészítéseken kívül jelenlegi ill. megmaradt formájában kellene megőriznünk e műalkotásokat. Magyarországon azonban általában az a vélemény alakult ki, hogy éppen az elemzett korszak falképeit tekintve, töredékesen hagyott állapotukban ezek a festmények lényegüket veszítik el, azt hogy az építészeti tér szerves folytatásaként rátegyék a koronát erre a belső térre, befejezve, kompletten lezárva azt.

Igy tehát - véleményem szerint - ha a meglévő részek mindazokat az utalásokat tartalmazzák, amelyek az egészet egyértelműen meghatározzák, a hozzáadás mértéke nem mindig mennyiségi, materiális vonatkozásban értendő, hanem a meglévő részek jelentősége, hatásának súlya szempontjából.

A fentiekből mindjárt egy ujabb probléma következik. Milyen módon történjen a kiegészítés? Legfontosabb alapelvnek tartjuk általában, hogy a pótolt rész egyértelműen megkülönböztethető legyen az eredetitől. Ennek technikai megoldása, formája általánosan elfogadott: vonalkázás, pontozás, stb. De a külső formai elemek oly módon való megvalósítása, hogy az új hozzátét ne váljon a műalkotás esztétikai értékének rovására, vagy - horribile dictu - ne egészen uj műalkotást és ezzel új esztétikai történeti értéket hozzon létre, már nagyon nehéz feladat.

A kiegészítés mértékének és mikéntjének problémája jelentkezik középkori falfestészetünk restaurálásánál is. Pedig itt az építészet és a festészet viszonyának egy egészen más - mondhatnánk az előzővel ellentétes - formájáról beszélhetünk.

E korból származó festészeti anyagunk általában templombelsőket díszít. E kor templomtipusai, funkciójukból adódóan, általában hosszirányuak. A központos forma csak bizonyos időszakokban, mint különleges rendeltetésű templomépület vált jelentősebbé. A hosszirányú templomtér centruma, funkciójából következik, a szentély, minden e felé irányul. A belső tér kialakítása - több hajó esetén is - világos és áttekinthető, szigorú, racionális rendet alkot. A falak zártságát, az architektonikus kereteket a festészeti díszítés nem töri át. Sőt, legfőbb jellegzetességei: a fokozottabb távlati hatások kerülése, vagy éppen a perspektiva teljes hiánya, a viszonylag kevés motívummal alkotott foltkompoziciók, a nyugodt ritmus, a markáns rajzú, többnyire egy síkban, esetleg egyszerű térben ábrázolt alakcsoportosítások hangsulyozzák, erősítik ezt a lehatároltságot és kiemelik az építészeti elemeket. Ami pedig az ábrázolást illeti, azt hiszem nem kell külön hangsúlyoznom, hogy a képek ikonográfiai programja rendszerint csak erősiti az építészeti koncepciót: a szentély kiemelését, itt helyezve el mindig az ábrázolt program legjelentősebb részét, amely felé vezet és mutat az összes többi kép.

A túlnyomórészt töredékesen, vagy legalábbis erősen sérülten előkerült XII.-XIII.-XIV. századi falképeink restaurálásánál tehát nem az a problémánk, hogy a két társművészet - építészet és festészet - egysége, a térmegjelenés töretlensége miatt rekonstruáljunk, vagy mondjuk inkább így: kiegészitsünk nagyobb hiányzó részeket, természetesen hiteles dokumentumok alapján.

A megoldandó feladat az, hogy a töredékekben feltáruló képeket olyan módon mutassuk be, hogy az ne értelmetlen, színes, festett foltok hatását adja, hanem töredékes voltában is érzékeltesse eredeti, falkitöltő szerepét, és zavaró, vibráló felületek helyett inkább képzeletünkben kibontakozhasson, összeálljon az eredeti ábrázolás. A bemutatás módjának olyannak kell lennie, hogy a műalkotás - jelen esetben falkép, de ugyanez a követelmény a szobrászati alkotásoknál is - mindenki számára élvezhető legyen és ne csupán dokumentativ-történeti élményt nyujtson.

Hangsúlyozni szeretném, hogy minden esetben a legfontosabb az emlék jelenlegi állagának és eredeti állapotának lehető teljes megőrzése. Ez biztosítja az alkotás hitelét, művészeti és történeti értékét. E világszerte elismert elv a magyarországi viszonyok között még nagyobb hangsúlyt kap falfestészeti emlékeink nagymértékű pusztulása, ill. károsodása következtében. Igy az eredeti részletek, eredeti állapotában való megtartásának követelménye nálunk még inkább mint máshol, parancsoló szükségszerűség. A fenti álláspontból következik, hogy a megőrzött eredeti falfelülethez kevés új hozzátétel történjék. Azt szigorúan leszögezhetjük, hogy az eredeti felület mindig a maga patinás mivoltában őrizendő meg, szigorúan kerülni kell tehát mindennemű át- vagy ráfestést.

Ez eddig egyértelmű és világos, a gyakorlatban is megvalósitható követelmény. Végeredményben ez az, amit tulajdonképpen konzerválásnak nevezhetünk.

A szigoruan vett konzerváláson felül azonban a helyreállitás az esetek 90%-ában egyéb beavatkozást kiván: a hiányzó kisebb és a zavaró nagyobb hiányok tömését, ezek megkülönböztető módon történő kiretusálását. (A kisebb-nagyobb világos tömésfoltok retus nélkül szétesővé, értelmetlenné és élvezhetetlenné teszik általában a képet.)

Hasonlóképpen kiegészithetők és tulajdonképpen a bemutatás fentebb emlitett szempontjai alapján ki is kell egészíteni azokat a részleteket, amelyeket pontosan meg lehet határozni.

A kérdés most már csak az: 1. meddig mehet el a restaurátor a kiegészítésben? 2. hol az a határ, amit átlépve az eredeti műtől eltérő, más esztétikai, történeti érték keletkezik?

Tapasztalataink alapján azt hiszem, kimondhatom, hogy minden esetben addig a pontig lehet elmenni, ahol a töredékes ábrázolás olyan értelmes - fogalmazzuk igy - "elméleti rekonstrukcióvá" válik alkalmassá, amely rekonstrukció a néző tudatában a szemlélődés közben automatikusan alakul ki.

Végeredményben tehát minden esetben eljutunk a leglényegesebb kérdéshez, a restaurálás - számunkra - sarkalatos pontjához: mit tehet hozzá a restaurálás, azaz a mi korunk, az eredeti műhöz és nem utolsó sorban, hogy milyen módon. Ezen áll vagy bukik a restaurálás sikeres, vagy sikertelen volta. Mert a hozzátételnek ugy kell készülnie, hogy felfogásában, szellemében tökéletesen alkalmazkodjék egykori alkotójának elképzeléseihez, alárendelt tudjon maradni, ne alkosson, hanem - nem találok rá jobb kifejezést - "reprodukáljon", megfelelő alázattal közelítve meg az eredeti művet. Ez érvényes nemcsak a festészet, hanem a szobrászat alkotásaira is. Emellett a követelmény mellett azt hiszem, hogy bármennyire is szigoru előirás, de mégiscsak másodrendü követelmény, hogy a hozzátételek közelről megvizsgálva az eredetitől egyértelműen és könnyen megkülönböztethetők legyenek.

Ha végiggondoljuk ujból mindazt, amit a falképrestaurálás néhány problémáját vizsgálva elmondottam és megpróbáltam rámutatni bizonyos elvi alapokra és követelményekre, ugy érzem, egyértelmű választ nehezen tudnék adni a felvetett kérdésekre. Ugy gondolom, hogy minden egyes konkrét esetben e fenti elvek tudatával és ismételt átgondolásával, valamint a műtárgy alapos ismeretével az adott helyzetnek megfelelően kell dönteni. Végeredményben pedig mindig a restaurátoron, annak átélő és alkalmazkodni tudó képességén, mértékletességén és művészi érzékén múlik a restaurálás jó eredménye.

Műemlékhelyreállitásaink során az ujabb XIX-XX. századi rétegek alól a kutatás gyakran hoz napvilágra régebbi, értékesebb rétegeket. Sokszor nem is egyet, hanem egymáson lévő különböző korúakat.

A már idézett Velencei Carta - természetesen elsősorban épitészeti helyreállitásokra vonatkoztatva - kimondja, hogy abból az elvi álláspontból kell kiindulnunk, hogy a műemléken minden kor hozzátétele tiszteletben tartandó. Ugyanakkor mégsem tekinthetünk minden történeti réteget egyformán értékesnek, következésképpen egyformán megtartandónak. Az értékelésnél, a végső megoldás kialakitásánál kétféle szempontot kell mérlegelni. Az egyik: valamely korábbi periódus bemutatása, vagy kellő érvényesítése kiván-e és milyen áldozatokat a későbbi periódusok rová-

sára? Ebből a szempontból a Carta a legnagyobb óvatosságot irja elő és kifejezetten kimondja, hogy ilyen áldozatok csak kivételes esetekben engedhetők meg, akkor, ha az eltávolítandó részek csekély értékűek, mig a felszínre hozott periódus nagy történeti vagy művészi értékű dokumentumot jelent.

A másik mérlegelendő szempont az, hogy a különböző periódusok esetleges egymás melletti, egyidejű bemutatása milyen hatással van az emlék egységes megjelenésére.

Nézzük talán egy konkrét példán, hogy fest ez a kérdés a képzőművészeti restaurálások területén. Számos érdekes és jellemző magyarországi példát hozhatnék fel a falfestészet köréből, de most egy másik műfajt, a faszobrász restaurálást vizsgáljuk meg ebből a szempontból.

Mátraszőlős középkori eredetű templomának helyreállítása során figyeltünk fel három oltárból és egy szószékből álló berendezésére. Kisebb vizsgálódás után bizonyossá vált, hogy a XVIII. századi átalakítások és a csunya, szürke olajfestés alatt szinte teljesen épen megmaradt XVII. századi oltárok vannak.

Történeti szempontból nem volt kétséges, hogy számunkra a XVII. századi állapot az értékesebb. Ebből az évszázadból igen kevés emlékünk van, a 150 éves török hódoltság a XVII. század második felében ért véget, a három részre szakadt ország, az állandó harcok nem kedveztek a művészeteknek és az a kevés alkotás, ami ebben a században létrejött, nagyrészt elpusztult vagy későbbi korok alakították át, tüntették el. A mérhetetlen pusztulás következtében minden egyes fragmentum jelentősége megnőtt számunkra.

Eltüntetve a kisebb méretü, XVIII. századi ráépítéseket és letisztítva a jellegtelen átfestést, az egyik oltár váratlan meglepetéssel szolgált. A rút, szürke, unalmas külső alatt színpompás, gazdag virágmintás, festett felületeket kaptunk: tulipánok, gránátalmák, különböző levél- és indadisz motívumok váltakoztak az oltáron. Mind jellegzetes diszitő elemei a magyar un. "virágos reneszánsznak", ill. e konkrét esetben annak késői hajtásai. Ez a gazdag festés azonban nem egy korból származott, két egymás fölötti, különböző réteget figyelhettünk meg. Az oltár egyazon épitészeti tagozatán belül is, részben egymás mellett, részben egymás alatt jelent meg a két periódus. Színviláguk: kékeszöld, piros, sárga, nagyjából azonos volt, a későbbi, valószinűleg a XVII. század második feléből származó festés talán valamivel színesebb volt. A vizsgálatok azt is megállapították, hogy az első festett periódus sem korábbi a XVII. század elejénél.

A probléma tehát adva volt. A jellegtelen ruha alól - végeredményben - egy soha nem volt állapotot mutató felület került napvilágra. Nyilván már a XVII. század folyamán az első festés megrongálódhatott, ezért nyúltak hozzá még ugyanannak a századnak a második felében. Majd a XVIII. században az oltár olyan állapotba kerülhetett, hogy szükségessé vált átalakítása, ill. átfestése. A kérdés most az volt, melyik utat válasszuk? Vegyük le, pusztítsuk el a második XVII. századi réteget egy egységes, egy korból származó állapot bemutatása érdekében? Vagy hagyjuk a feltárt helyzetet, azaz egymás mellett a két periódust, szentesítve ezzel egy történelmileg soha nem létező helyzetet és létrehozva egy egészen uj esztétikai hatást?

Alaposan tanulmányozva és sokszor megvitatva a kérdést, a második megoldás mellett döntöttünk. Indokaink a már érintett történelmi tényből következtek, nevezetesen, hogy a középkortól a későreneszánszig, a XVII. századot is beleértve, művészeti emlékeink oly mértékben elpusztultak, hogy minden, ezekből a századokból előkerülő töredék fehér foltokat tölt meg tartalommal és e töredékek alapján áll össze lassan egységes egésszé e korok mozaik szemekből álló művészettörténete. A két egyforma értéket képviselő festett réteg egymás melletti bemutatása az emlék időben kialakuló változásait szemlélteti és ez - ebben a konkrét esetben - komplexebb, összetettebb esztétikai élményt ad, mintha a második réteg lefejtése után egy, talán egységesebb, de töredékesebb, kevésbé élvezhető festést állítottunk volna helyre.

Nincs terünk minden probléma megemlítésére vagy további fejtegetésére. Célom nem volt és nem is lehetett az, hogy a képzőművészeti restaurálás szerteágazó elvi és módszertani problémáit megoldjam. A problémák felvetése volt elsősorban kiindulási szempontom, szembenézés ezekkel a kérdésekkel, nehézségekkel, figyelembe véve a speciális magyar helyzetet és adottságokat, valamint bizonyos általános elvi, történeti alapelveket.

MÁTRASZŐLŐS

Jankovich-kastély

Nógrádi Krónika, 1994. ápr.13.
7.

Eladó a kastély

A Jankovich család által épített kastélyt az önkormányzat értékesítésre felajánlotta. Mivel nem védett műemlék, így vásárlás esetén bárki kénye-kedve szerint alakíthatja

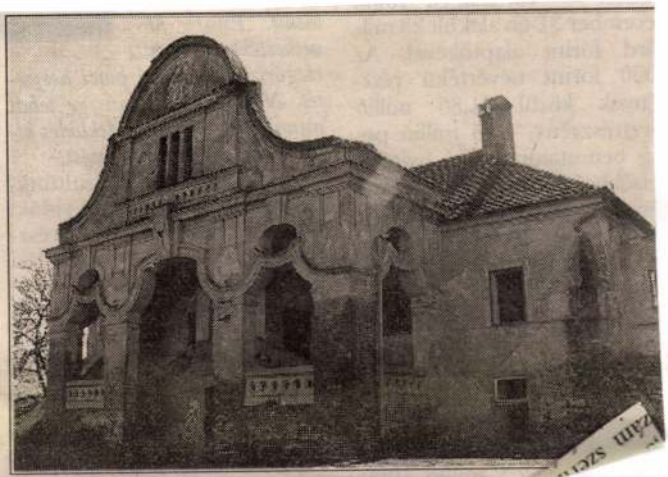

R IGAZSÁG
T PÁRTJA

í v ó !

18.00 órai kezdettel

a rendszerváltás"

Mátraszőlősi Vk.

gótikus templom

(Nógrád vm.)

Domyay Salgótarján

94. l.

312

Devellák szolgálatkészen lehajolt és ugy rakosgatta a rabló kezeügyébe a zsákokat. De munka közben véletlenül megingott és ezt a mozdulatot a vörösszakállu tévesen arra magyarázta, hogy az igazgató ellenállást fejt ki. Tőrével Devellák jobbkezére csapott, mire az igazgató elejtette a kezében tartott zsákot. Ezt a pillanatot találta alkalmasnak az egyik tisztviselő, Stern Jenő, a közbelépésre, a banditára rontott, de az revolvere agyával oly erővel sujtotta fejbe, hogy Sternt elöntötte a vér és eszméletlenül esett össze.

Amikor már a pénzt felszedték a földről, a vörösszakállu igy szólt:

— Most öt percig senki se mozduljon! Az ajtó előtt fogunk állni és aki kilép, azt agyonlőjjük!

Először a feketeszakállu távozott a zsákokkal, a másik pedig fenyegető mozdulattal megállott a bank üvegajtajában, néhány pillanatig igy maradt, majd vad irammal futásnak eredt. A bank alkalmazottai csak ekkor mertek kilépni az utcára, ahol azonban a bankrablóknak már hült helye volt. Rendőrért kiáltottak,

Külön köszönet az Amerikában élő barátaimnak, D. Nagy Szilviának és Szentmártoni Piroskának

A FIATAL IPARMŰVÉSZEK STÚDIÓJA
szeretettel meghívja Önt és kedves családját
1994. november 19-én, szombaton délután 6 órára:

MÁTRAY CSILLA

GRAFIKUSMŰVÉSZ FOTÓKIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ NOVEMBER 19-TŐL DECEMBER 2-IG · HÉTFŐTŐL CSÜTÖRTÖKIG 12-17-IG, PÉNTEKEN 12-15-IG.
HELYE: BP. V., KÁLMÁN IMRE U. 16.

Szem-fény-WEST-és

/Gondolatok Mátray Csilla grafikusmüvész fotókiállításához/

November 19-én hivatalosan is megnyílt Mátray Csilla grafikusművész fotókiállítása, mely "Szem-fény-WEST-és" címmel az új oldaláról bemutatkozó művésznő amerikai tanulmányútját dolgozza fel. Az alábbi gondolatok a megnyitó estéjén születtek:

"Akkor beszélsz, amikor gondolataiddal nem vagy barátságban,"/a Próféta/ S amint megszólalsz, a határtalan szabad gondolat félig elvész. De, ha hosszasan és szeretettel nézed az embert, a tájat, a várost-- akit, vagy amit meg akarsz örökíteni -- minden gondolatod az exponálás pillanatába összpontosul. Ami a képen van, az elmúlt. S miközben nézed ezt a múltat, ezt a síkba szorított teret és időt, egy pillanatra gondolatban Te is ott vagy a helyszínen. Szereteted ekkor öleli meg vágyakozással a jövőt. Így lesz minden fotó egy apró öröm, melyben előhívódik, s állandósul a fényérzékeny szeretet, iránt ad és a Föld iránt. Ha szeretettel nézed az ember, a táj, a város képét, úgy felfrissülsz az apró örömökben, s megtalálod bennük a szépséget, mely lelkedet elbűvöli. Talán olyannyira, hogy hosszú idő elteltével is látod magad előtt a képet, s hangulata még akkor is benned él, amikor színeit, s kontúrjait már rég elfelejtetted.

Ez Amerika. Ez Amerika? Toronyházak, gyönyörű pálmafák, luxusautók, gőzölgő, varázslatos óceánpart? Hol vannak a mindig nyüzsgő Mac Donald's üzletek, a kiismerhetetlen Metro-elágazások, firkált falaikkal, hol vannak a nagykalapos Yuing-forma milliomosok, amint negyeddolárosokat dobnak a NIKE-cipős koldusoknak. Ezekről a fotókról hiányoznak a gátlástalan üzleti szemlélet tipikusan amerikai, s csak újabban tipikusan magyar vonásai. Itt nyoma sincs az "egész-Amerika-egy-nagy-bevásárlóközpont" hagyománynak. Amerikai tájak, amerikai emberek, de szigorúan Kelet-európai szemlélettel, olyannal, amit még nem fertőzött meg a tőlük iderepült üzleti morál. A Palm-Springs-i* pálmafák árnyékai nem azt sugallják: mennyiért lehet hűsüket óránként bérbe adni, s a tömör pázsitot nézve sem ötlik fel bennünk: vajon hány dollárért nyírta íly szépre Jack, a helybéli félindián.

Megszokott látvány Amerikában, hogy százemeletes egy-egy ház. Mi felnézünk, s nem látjuk a végét. Az európai képzelet, az európai gondolat nem szárnyal odáig. Az éleslátás tíz-egynéhány emelet magasságban tompulni kezd, s felfelé egyre inkább összefolyik minden. A mi fényképezőgépeinkkel ehhez vannak beállítva, hozzászoktatva szemünket ahhoz, hogy arra, felfelé, nekünk semmi keresnivalónk nincsen. Pillantásunk ugyanilyen megilletődöttséggel simogatja a félelmetes New York-i hidat is, mely oly rémisztően rengett és morajlott, csakhogy féljen tőle az európai. A képek az óceánról: olyanok, mintha a hullámok felett a levegő a hajdani kereskedők rumgőzös leheletétől lenne ilyen ködös és sejtelmes. Bordózakós menedzser-utódaik tudják csak igazán, hogy itt, a parti kövek között félig megíródva habzik a történelem. Nemcsak Amerikáé, a miénk is.

A fotós érezhetően nem szorongat egyik kezében bevásárlókosarat, gondolatai nem a Broadway fehérneműi üzleteiben időznek, s az óceánparti fényt sem napkrémmel szeliditi, hanem inkább kacér hunyorgással játszadozik vele. Itt van hát Amerika. Csilla elhozta nekünk hónapos élményét. Most boldog, hogy képeivel örömet szerezhet másoknak, de bánata mégis nagy: elhozni nem tudta nekünk - táskájában - egész Amerikát...

1994. 11. 20.

Varga Tibor
1131 Budapest
Szent László u. 138.
FSZ. 2.

* Palm-Springs-i

MÁTRAI Péter

LÉPÉS A JÖVŐBE

országos design pályázat

2000

DESIGN 2000

Támogatók:
Oktatási Minisztérium
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alap
Magyar Szabadalmi Hivatal
Környezetvédelmi Minisztérium
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Dunaprint Budapest Kft.
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány

Közreműködők:
Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége
Magyar Iparművészeti Egyetem
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Soproni Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézete
Symposion Társaság

A Magyar Design Kulturális Alapítvány
és a Magyar Innovációs Szövetség
tisztelettel meghívja

a **„LÉPÉS A JÖVŐBE 2000"** országos design pályázat díjkiosztó ünnepségére és a legjobb pályamunkákat bemutató kiállítás megnyitójára.

A díjakat átadja és a kiállítást megnyitja:
Sasvári Szilárd
az Országgyűlés Kulturális és Sajtó Bizottságának Elnöke.
A pályázatokat értékeli:
dr. h. c. Cserny József
Kossuth-díjas designer.

Időpont:
2000. november 29. 11 óra

Helyszín:
Vigadó Galéria
(Budapest V., Vigadó tér 2.)

A kiállítás megtekinthető
2000. november 29. és
december 17. között (10^h-től 18^h-ig).

A „Lépés a jövőbe" c. kiállítás helyszínén,
a Vigadó Galériában
2000. december 9-én (szombaton) 16 órakor
a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete által
szervezett „KÉP-HANGZÁS" programsorozat keretében.

MÁTRAI PÉTER
építész-zeneszerző
bemutatja
„TÁRGYAK, HANGOK, ZENÉK"
című performance-át.

Az MKISZ Ipari Formatervezők Társasága ez alkalommal mutatja be saját kiadásában megjelenő
„A MAGYAR FORMATERVEZÉS ELMÚLT 30 ÉVE"
című albumot.

VIGADÓ GALÉRIA

MAGYAR MILLENNIUM 2000

DESIGN 2000

Mátrai Vilmos

festő

Koll. kiáll.

lárd

A Vita Művés-
társaság első
kiállitása.
Nemzeti Szalon
1923. szept.

< Mátrai Vilmos >

cikke

< > A Képzőművészeti Főiskola kiállításának tanulságai. Művészeti oktatás, festészeti rész.

Rajzoktatás. 1937. 9–12. l.

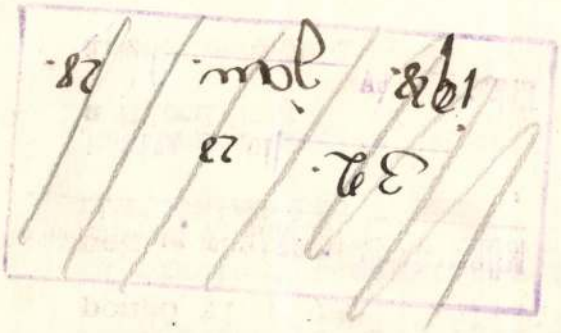

delkezésére bocsát,

2./ hogy

a lap gazdasági egyensulya biztos

a szakmellékletben 48 oldal maxim

A "Müeml

március hó folyamán és f.évi okt

Reméljük

rekvéseinkben elnyerjük a Müemlék

kü erkölcsi támogatását és ezzel

ria" czimü lap értékes, hasznos é

ja lesz a magyar nemzeti multunk

Vagyunk

mél

ORSZÁGOS MAGY

az i

A hivatalos másolat hiteléül:

Schmann Károly

miniszteri s.hiv.igazgató.-

Budapest, 1925.évi november hó 27-én.

A miniszter rendeletéből:

Kozmay

miniszteri tanácsos.-

Mátrai Velims

Könyvismertetések

Rajzoktatás

1938. 4–6. sz.

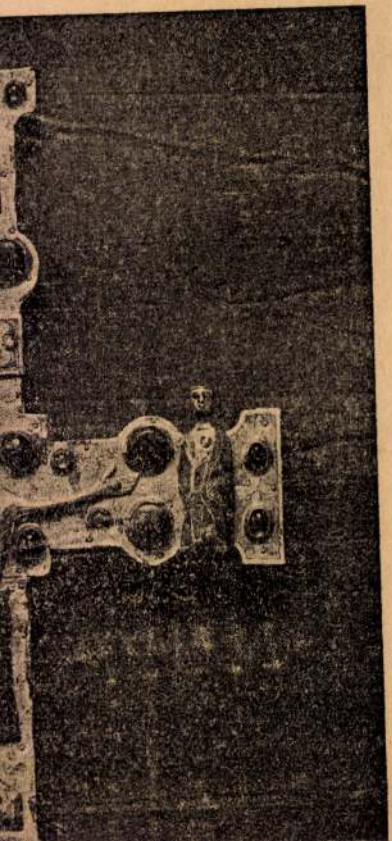

Mátrai Velius

nekrentette a

Rajzoktatást

1938-ban is.

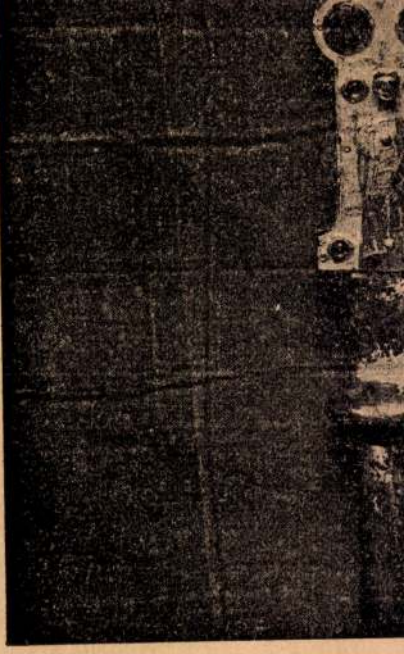

234. kép. *Körmeneti k*

< Mátrai Vilmos >

Cikke

< > Személyi visszaemlékezések Nádler Róbertről.

Rajzoltatás

1938. 4-6. n.

múzeumot. A Műgyüjtő, II., 1923., 287. l. — Gerevich PA, 181—186. l. (Képe 181. l.) Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172. l. — Divald: A magyar iparművészet története. Bp. 1929., 84—86. és 106. l. — Gerevich: L'arte antica Ungherese. Roma, 1929., 16. l. (Képe XVII. tábla.) — Mihalik Sándor: A régi magyar egyházi ötvösség. A Műgyüjtő, IV., 1930., 170. l. — Gr. Berényi János: Az ötvösség története Magyarországon Bp. 1930., 42—43. l. — W. R.: Könyvismertetés. MM, VI., 1930., 239—240. l. — Rózsaffy Dezső: Könyvismertetés. MM, VI., 1930., 298. l. — Falke, Otto von: Gotisch oder Fatimidisch? Pantheon, V. kötet. München, 1930., 126. l. — Végh Gyula: Erdély régi művészeti emlékei. MM, VII., 1931., 334. l. — Genthon: Budapest multja és művészete. Bp. 1932., 26. és 35. l. — Berti Toesca, 939—942. l. (Képek 938—939. l.) — Bossert: Geschichte des Kunstgewerbes. V. kötet. Berlin, 1932., 387—388. l. (Képe 389. l.) — Esztergom. MM, IX., 1933., 61. l. — Schaffran, E.: König Mathias Corvinus und die italienische Renaissance. Pantheon, XII., 1933., 253. l. — Hekler: A magyar művészet története. Bp. 1934., 115. l. — Genthon: Egy budai humanista aranycsészéje. Tanulmányok Budapest multjából. III., 1934., 143. l. — Dolgu 184. l. (Képe 175. l.) — Budinis: Gli artisti italiani in Ungheria. Roma, 1936., 60—61. l. (Képei LXXII—LXXIII. táblán.) — Genthon: Le calvaire d'Esztergom.

Mátrai Vilmos

1939-ben is szerkeszti a Rajzoktalást. Az év végével megszünt a lap szerkesztője lenni, mert 1938 szeptember végével a Rajzoktalás mint idő szaki lap megszünt, a postai szállítás kedvezményet elvesztette. A tagok nem tudták a lapot 8-12 füzetben megjelenteti s így a sajtótörvény rendelkezési miatt szünt meg a lap

1938 végétől mint minden egyesület kiadványa (elemhetet meg néha-néha.

kiállítása Bécsben. AÉ, VII., 1887., 399. l. — Radisics Jenő: Régi egyházi ötvösművek. AÉ, XI., 1891., 34. l. — Kárász Leo: Az aacheni magyar kápolna ötvösművei. AÉ, XII., 1892., 199. l. (Képe 201. l.) — Mihalik József: Régi hazai ötvösműveink. AÉ, XVI., 1896., 343. l. — Tört. Főcsoport, 1582 szám. — Czobor—Szalay, II. kötet. 230—231. l. (Képe I. kötet, XXX. táblán.) — Az iparművészet 1896-ban. Bp. 1897., 118. l. — Czobor: Egyházi emlékek a történeti kiállításon. Bp. 1898., 44—50. l. (Képe 50. l.) — Mihalik József: A zománc. Pozsony, 1901., 115. l. — Radisics—Szendrei: Magyar műkincsek. III. kötet. Bp. 1901., 38. l. — Forster: Magyarország műemlékei. II. kötet. Bp. 1906., 286. l. — Velics László: A zománc. Magyar Iparművészet, XIV., 1911., 225. l. — Roth Viktor: Az egyházi kehely történeti fejlődése Erdélyben. AÉ XXXII., 1912., 111. l. — Magyar Iparművészet, XV., 1912., 126. l. (Képe.) — Esztergom vármegye ... Bp. é. n. 43. l. — (Képe 154. l.) — Lepold: Esztergom egyházművészeti jelentősége. MIP, XXIII., 1920., 58. l. — Lepold—Homor 72. l. — Gerevich PA, 188. l. (Képe 191. l.) — Lepold: Esztergom .... A Műgyűjtő, II., 1928., 245. l. — Lepold Adatok. 26. l. — Divald: A magyar iparművészet története. Bp. 1929., 95—96. l. — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172. l. — Egyházműv. kiáll. 1930., 206. szám. (Képe 22. táblán.) — Csányi Károly: MM, VI., 1930., 308. l. — Mihalik Sándor:

Mátray Vilmos

Kilépett a Rajztanárok
Egyesületéből. 1939.
végével megszűnt a
Rajzoktatási Nyelen-
dője lenni.

Rajzoktatás
1939. 63. l.

96.991/1927.szám

III.ü.o.

Mult évi de
szám alatt kelt felterjesztései
terjesztésére, a Müemlékek Orsz
1932.évi junius hó 30.-ig terje
mi tanárt és Pálosi Ervin érsek

Felkérem a
kinevezési okmányokat a cimzett
példányával együtt kézhez jutta

Budapest,

< Mátrai Vilmos >

cikke

cm magas ívek befűzése által füzetté bővíthető!

<> Undi Mária:

Magyar kincsesláda.

Rajzoktatás 1937.

4-6. n. 54. l.

Könyismertetés.

ára:	
Amennyiben az árban nem foglaltatik, a házhoz való **fuvarozás** költsége,	
a **felaprítás** és **felhordás** költsége	
A tüzelőszerraktár (pince) **befogadóképessége**	
A hivatal elhelyezésére szolgáló épületnek és fekvésének általános jellemzése (zártsorban épített, utcára néző földszintes, egy-, két-, három- stb. emeletes ház. Zártsorban épített, utcára, térre néző, két- vagy háromhomlokzatú földszintes, egy-, két- stb. emeletes sarokház. Szabadon álló földszintes, egy-, két- stb. emeletes ház.)	
Az épület fekvése (hegyen, hegyoldalban, dombon, vízparton; uralkodó szél iránya)	

Megjegyzés. Csatolandó az épület tetszőleges méretarányból a helyiségek főméretei, az ajtók, ablakok és kályhák száma és elhatásban használttal egyező folyószámozással látandók el.

Mátrai Vilmos

1930-ban a.
Rajzoktatás
szekszárjai.

1932

A Céhbelick

VII. kiállitásunak
katalogusa

Nemzeti Szalon
1932. márc.-ápr.

az anyagba ber.

Mátray Vilmos

l.

Vegvári Szolnok

58. l.

The 15th Okt.
1948.

I.

Travelling.
(Translation).

Nowadays the travelling is not so simple as it was before the war. I should like to travell to England, before th

Mátraszőllősi rk.
plébánia templom
(Nográd vm)

A XIV. században gótikus stílusban épült eredetileg 1778-ban bővitették, 1864-ben teljesen megnyitották és uj tornyot építettek hozzá. Kőbőtvalós régi szószéke eltünt.

Egyébként lásd

Chobotvác 175. l.

1772-ben kápolnát építettek, 1904-ben teljesen megnyitottak

u. o.

Mátraszőllősi rk.

templom

gotikus

kepe repr.

Ladányi Miksa dr

Nógrádi Hont vármegye. Bp. 1934.

Zog. l. elők

354.

s jobbra nézve teljes arcélben van
kucsmáját ékkövés aranyforgó
al; haja, szemöldöke, bajusza s szakál-
reme barna. Atillája fehér brokát
s palástja prémes. Ez utóbbiu öt nagy
z olvashatunk meg.

etei 28·2 : 22·7 cm.

126.

Mátra verebély
v. k. templ.

Nógrád m.

Könyöki 1890

1). 1 alapraje 4 cm = 5 m papiülőnékek 1:10.

2) nőnék körablak és és sircsulek 1:10.

R. fl. h. 1890/23.

3) és 4) két sirkő. rajza vennar.

Dr. Lux Kálmán. 1914.

1) alapraje 1:100 2 metnet. keleti nyugati és déli nézet
fénymasolat 2 példány

2) ugyanaz másoló papiron.

3. fénymasolat 3 példány és másolat
déli és nyugati homlokzat terrajz.
az egyik fénymásolat hátlapján huszártorony részlet 1:20. tanulmány.

4. tanulmány terv. 4 db

5. huszártorony kivételi terve 1:20. ~~[illegible]~~.

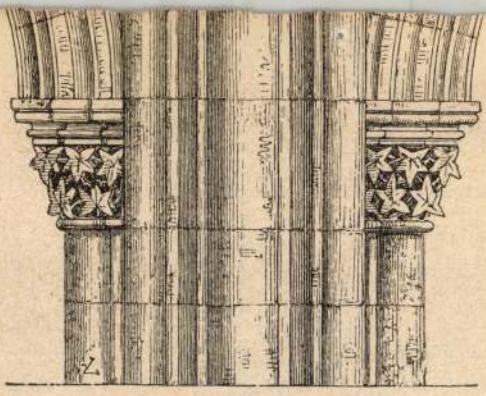

5.

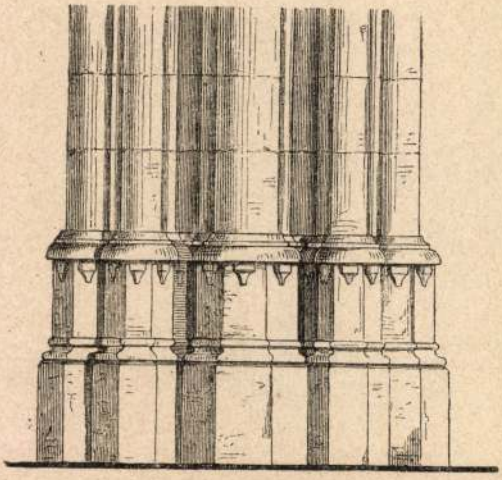

Mátraverebélyi

rk. templom

gótikus

Barcza Mátra

59, bi l.

képekkel

15 Május

Mátraverebély

bucsujáróhely képe

a XVIII. században.

Repr.

Magyar művelődéstört.

IV. 432, 648. l.

Mátraverebély –

szentkúti kegyhely

(szobor) és templom

Nógrád vm

Rejsz

Schaefer kegyh

70, 71. l.

< Mátraverebely-Szent-
kút > -i kegytemplom
(Nógrád vm)

P. Zadravecz István:
A kegyhely története,
ájlatosságai és énekei.
Szentkut 1934. fd.

Mátravereb-Szentkúti

kegytemplom.

Fludorovics Zsigmond

Mátraverebélyi Szentkút.

Mezőkövesd 1913.

Chinorányi Ede: Mátra-

verebélyi Szentkút kegyhely

története. Szentkút, 1929.

Mátraverebély-Szentkúti kegytemplom

Szentmihályi Mihály:
Folyóvízre nevelkedett kis kut. Sk. Pest 1797.

A fenti kegyhely történetét adja elő
Salgó János: Szentkúti emlék. Leva 1889.
P. Mihályi Géza: Szentkúti emlék. Bpest 1899.

Matraverebélyi kegyelemkép

repr.

Kirstrikt kath. Magy

630. l.

ós

bel.

T, 1936.

ÁSA.

Mátraverebélyi vk.

gótikus templom

(Nógrád vm)

l. és szentkút

Dornyay Salgótarján

88 - 94. l.

314

Az annexió és a háboru előszele

1905-ben ünnepelte gróf Goluchowsky Agenor külügyminiszterségének tiz éves évfordulóját Bécsben, de ezt a jubileumot rövid idő mulva Goluchowsky bukása követte. Gróf Goluchowskyt gróf Aehrenthal-Lexa Alajos, a monarchia volt szentpétervári nagykövete váltotta föl a Ballplatzon s az uj külügyminiszter müködéséhez olyan nagyfontosságu és történelmi esemény füződik, amelynek a világpolitikai jelentőségét akkor, különösen magyar oldalról és a magyar zsurnalisztika kevéssé ismerte föl és kevéssé méltatta, s amely már magában hordta a háboru szörnyü előszelét.

Ez a tényked̈és Bosznia-Hercegovina 1908 októberében bekövetkezett annexiója volt. A monarchia harmadfél millió török fontot fizetett a török kincstárnak az annektált területért és kárpótolta a török kormányt a Duna alsó folyásánál lévő és szintén török területet alkotó Ada Kaléh-szigetért is, amelynek az elcsatolását jobban fájlalta a török sajtó, mint a már harminc

MÁTRAVEREBÉLY

Templom

Czobor Béla: A hűemlékek Országos Bizottságának
működése. AÉ, X-1890, 351 l.

Mátraverebély templom

MÁTRAVEREBÉLY

Templom, 1808-van Haag András újra voltozta

Nagy Iván: Magyarországi képzőművészek a legrégibb időktől 1850-ig. Kázadok, VIII - 1874, 84 l.

MÁTRAVEREBÉLY

Templom, úrkő

Tekete Nagy Antal: Könyvismertetés. Századok, LXX – 1936, 454 – 456 l.

MÁTRAVEREBÉLY

Templom, Kerebi Péter sírkově, 1403.

Haskó József: Korvinyi János kézirataiak ismertetése. Magyar Sion, III. Esztergom, 1865, 216–217 l.

MÁTRAVEREBÉLY

Templom

Jeniczy János: A nagy-Váthányi plébánia. Magyar Sion, III. Esztergom, 1865, 47–50 l.

MÁTRAVEREBÉLY

Várrom

Mátraverebélyi

Várrom

Borbély Andor: Adatok a magyar várak és városok ábrázolásához a XVI-XVII. században. Hadtörténelmi Közlemények XXXIII-1932, 179 és 182 l.

Mátraverebélyi templom és szentélyének két fülkéje

Kimnach László rajza

Repr.

Om V. 95. l.

SZAKOLCA

Szadányi szülőháza

Kéne VI 1860, 136 l.

Matrovszky

orgonaépitő

l.

Henszlmann J.

Löcsének régiségei

Bp. 1878. 116. l

Matrovszky

orgonaépítő

l.

Cipszer 20. l.

Wihics.

Az ároktól körülvett, bást
sitett város épületei közül a me
nak ki. Jobbra az Una vize kanya

WIHITSC

Rm., mér. a vk. 5.8

140-95.

Matrovszky

Orgonakisztő

fejezte be az alábbi
templom orgonájának
mechanikai részét
1632-ben. E munkát
Humel (Humler)
János krakkói mester
kezdte meg, de nem
végezhette be, mert az
állvanyról leesvén
meghalt.

Kompanyik Coelestin

A sz. Jakabról cím-
zett lőcsei plébániai
templom rövid
leírása. Lőcse
1891. 22. l.

NYOMTATVÁNY

Budapest

irnak

LA

SOCIETÀ UNGHERESE DI ARCHEOLOGIA

E DI STORIA DELL'ARTE

e

LA SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

hanno l'onore di invitare la S. V. Illma

ad intervenire alla conferenza che

IL PROF. L. VAN PUYVELDE

direttore dei Musei d'arte del Belgio

terrà giovedì, 28 novembre 1935 alle ore 5 e ½

nella sala dell'Accademia Ungherese delle Scienze

sul tema

Rubens e l'influsso italiano

(con proiezioni)

TIBERIO GEREVICH
presidente della Soc. ungh.
di Archeologia e di St. dell'arte

TIHAMÉR FABINYI
presidente
della Società italo-ungherese

Mátrai Vilmos [redacted]

Velencei alkony, pasztell

[redacted]

Mátrai Vilmos

MDK

Tabáni részlet, vizf.

Női akt, vizf.

Mücsarnok 193o tavaszi kiállitás

Mátrai Vilmos festö.

Népszava.1923.IX.14. 5.l.

Mátrai Vilmos festő és grafikus

Pesti Hirlap. 1923. szept. 8-7

A „Vita" művésztársaság első kiállítása

a Nemzeti Szalonban

Mátyás harangöntőmester Iglón.

1427., 1437.

Archaeologiai Értesítő

1916: 147–150.

Divald Kornél: A bártfai szt. Egyed-templom.

Mátray Vilmos MDK

Erdőrészlet, olf.

Műcsarnok 1931 tavaszi kiállitás

Mátray Vilmos MDK

Tabáni részlet, vizf.

Műcsarnok 1931 Művészcsoportok kiállitása

Mátray Vilmos

A MFTR plakátpályázatán
II. díjat nyert

Mj Nemzedék, 1927 X. 18

Mátrai Vilmos

festőművész

Téli Tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.

Budai udvar.

Pesti Hirlap
1934.I.17.

Mátray Vilmos

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

P. H. 1931. IV. 25.

Mátrai Vilmos

A Műcsarnok 1942-ben rendezett téli tárlatán szerepelt.

Új Magyarság 1942. XII. 8.

Mátray Vilmos

MDK

Arckép

Műcsarnok 1942-43 téli kiállitás

Látray Vilmos.

a Budapest Fürdővárosi Egyesület plakát-pályázatát bíráló bizottsága a „Nocturno" jeligéjű pályázatának ítélte a harmadik díjat. (mulatva)

Magyarság, 1914. aug. 14.

Mátrai Vilmos

A szarvaspék udvara

Micsarnok 1939 dec-1940 január

Mátrai Vilmos MDK

Erdei kut, tempera

Műcsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Mátrai Vilmos

MDK

Notturno Veneziano, olf.

Műcsarnok 1932 tavaszi kiállítás

MDK

Mátrai Vilmos

Félszer.Pastel.

Képzőm.Társ.1909/10.téli kiáll.kat. 58.l.

MDK

Mátrai Vilmos

Bejárat az udvarba.Olajf.

KMT 1912.tav.kiáll.kat. 44.l.

MDK

Mátrai Vilmos

Hóolvadás, of.

Műcsarnok 1912. tav. kiáll. kat. 78.1.

KDK

* Mátrai Vilmos, szobrász.

Plakett. /Női fej/. Repr.

Az Iparmüv. iskola jub. kiállításáról.
Müvészi Ipar. 1905. I.évf. 3.sz. 49.l.

Mátrai Vilmos

Temperákkal szerepel a
Műcsarnok téli tárlatán

Magyarság 1937 I. 23

MDK

Mátrai Vilmos

Muskátlis udvar.Olajf.

KMT.1912/13. téli kiáll. 80.l.

Mátrai Vilmos MDK

Hóolvadás, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

MDK

Mátrai Vilmos

Részlet a szolnoki várból, of.

Képzőm. Társ. 1904. tav. kiáll. kat. 37.l.

Mátrai Vilmos

MDK

Bárkák a Fiumárán, rézkarc

Falurészlet, rézkarc

Műcsarnok 1914. tavaszi kiállitás

Mátrai Vilmos MDK

A Ferenciek temploma, rézkarc

A Canal grande, rézkarc

Mücsarnok 1914. tavaszi kiállitás

Mátrai Vilmos MDK

Bejárat az udvarba, olf.

Mücsarnok 1912. tavaszi kiállitás

MDK

Mátrai Vilmos

A Melocco-gyár, of.

Mücsarnok 1909/10. téli kiáll. kat. 46.l.

Mátrai Vilmos MDK

Velencei részlet, rézkarc

A patak partján, rézkarc

Békanyálas patak, rézkarc

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Mátrai Vilmos MDK

Est a lagunán, pasztell

Mücsarnok 19o5/6. téli kiáll.

MÁTRAI VILMOS

Almák. Tempera.
Zöldség. "
Kancsók. "

Téli kiállitás képes tárgymutatója. Műcsarnok 1937.

Mátrai Vilmos MDK

Részlet a szolnoki várból, olf.

Műcsarnok 1904. tavaszi kiáll.

MDK

Mátrai Vilmos, festöm.

152. Bejárat az udvarba. Olf.

Műcsarnok.1912. tav.kiáll. Kat. 44.l.

Mátrai Vilmos.

A Nemzeti Szalon kiállitást rendezett müveiből 1922-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Mátrai Vilmos

MDK

Nagymosás, olf.

Mücsarnok 1917 téli tárlat

M. D. K.

MÁTRAI Vilmos festő

ny. Tonár

1961. febr. 14-én elhunyt

Magyar Nemzet 1961. febr. 17. 6. l.

MÁTRAI VILMOS

emlitve ld. Miskolczy Erzsébet

Sáfráni Györgyi: A mühely és alkotója

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.29.sz.16-17.o.

M.D.K.

Mátrai Zoltán, budapesti lakatosmester

A tordai fejedelmi curia restaurálásánál folytatott rajz szerinti munkálataiért dicséretben részesiti az ujjáépitést vezető Lux Kálmán müépitész.

Emlékkönyv/
Harmath Domokos:/A tordai fejedelmi curia "Magyar Közmüvelődési Ház" felavatási ünnepélye alkalmából. Kiadta: "Magyar Közmüvelődési Ház" vezetősége. Torda. 1913. 27. l.

M.D.K.

Mátray Géza, épitész

a Kongresszus Végrehajtóbizottságának tagja

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 18.old.

Mátrai Vilmos MDK

Velencei éj, tempera

Mücsarnok 1939 Téli tárlat

M_D,K.

Matrai V.festőművész

Az 1903-as győri képkiállitáson szerepelt.

Csatkai Endre:"Győr város kultúrképe."Az 1903-as képkiállitás.

Arrabona,8.A Győri Múz.Évkönyve.Győr.1966.Aantus János Múz.

Mátray Vilmos

MDK

Tabáni idill, tempera

Műcsarnok 1939 Derű a művészetben

MDK

Mátrai Vilmos

Nyári reggel, of.

A Parlament éjjel, of.
Kagylók, of.

M. rajztanárok o. egyesülete kiáll. N.Szal. 1922. máj. 16. 1.

MDK

Mátrai Vilmos

Kereszt tér, vf.

Dunai részlet, vf.

Fiumara, rékk.

M. rajztanárok o. egyesülete kiáll. N.Szal. 1922. máj. 16. 1.

MDK

Mátrai Vilmos

A Parlament, rk.

Ferenciek tere,"

Lánchid, "

M. rajztanárok o. egyesülete kiáll. N.Szal. 1922. máj. 16. 1.

MDK

Mátrai Vilmos

Fondamenta deli Osmarin, rk.

Ponte di Rialto, rk.

Udvar a várban, "

M. Fajstanárok o. Egyesülete kiáll. N.Szal. 1922.
máj. 16. 1.

MDK

Mátrai Vilmos

Öreg tölgyfa, rézk.

Fondamenta deli Osmarin, rézk.

Ponte del Rialto, rézk.

Udvar a várban, rézk.

M. rajztanárok 6. egyesületo kiáll. N.Szal. 1922. máj. 16. l.

Mátrai Vilmos MDK

Csomozott szmirnaszőnyeg, megvételre javaslat

Eldöntött pályázat
Magyar Iparművészet 19o1. 176.o.

MDK

Mátrai Vilmos

2oo P-ős 3. dij

Eldőlt plakátpályázat. Magyar Iparművészet. 1927. 182. l.

Mátrai Vilmos
festő, rajztanár

Lyka fest 1896-1914

103. L.

MDK

Mátray Vilmos, festőm.

a szolnoki telepen dolgozott, ma az ujabb magyar művészgárdához tartozik.

dr.Lázár Béla: A törzstagok és a telep többi művésze. Szolnok a művészetben. c.Emlékkönyv/ifj.Gonda Béla szerk./ a 25 éves jub. alkalmából. 1927.szept. 48.l.

Mátrai Vilmos MDK

Erdei kut, temp

Műcsarnok 1936. máj.jun. Jub. kiáll.

MDK

Mátrai Vilmos
műve:

Erdei kut. Tempera.

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ.jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója.1936.máj-jun. 39.l.

Mátray Vilmos MDK

Tqbáni idill, temp.

Miccarnok 1939
Derd a művészetben kiáll.

Mátrai Vilmos MDK

Nyári reggel a Tabánban, olf.

Műcsarnok 1920-21. Téli kiállitás

Mátray Vilmos MDK

Budai udvar, vizf.

Mücsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Mátray Vilmos festőművész

Budai udvar

Jubileumi kiállitás tárgymutatója. Műcsarnok. 1931.

MDK

Mátray Vilmos,

a N.Sz.által rend.63 csop.kiáll. egyik-másikán szerepelt müveivel. 1922.

A Nemz. Szal.4oo-ik jub. és a KEVE XX-ik kiáll.-a. 1929.febr.

MÁTRAI VILMOS

1o9. Est a lagunán. Pastell.

Képzőm.Társ.19o5/6. téli kiáll.kat. 37.oldal

Mátrai Vilmos MDK

megnyerte a 300 pengös második dijat pályamüvével, mely a Zsófia luxusgözös járatait ismertető plakáttervre vonatkozott.

MFTR plakátpályázata.- Magy. Ip.müv. 1927.222.l.

Mátrai Vilmos

MDK

Velencei éj, tempera

Műcsarnok 1939. téli tárlat

Mátrai Vilmos MDK

Nyári reggel a Tabánban, olf.

Műcsarnok 192o-21 téli kiállitás

MDK

Mátray Vilmos

Képzőművészet 1931. 41. sz. 145.l.

MDK

Mátrai Vilmos

A Melocco-gyár, of.

Képzőm. Társ. 1909/1o. téli kiáll.kat. 46.l.

Mátrai Vilmos

Szélely Bertalan kutatványa volt

Szélely Bertalan válogatott művészeti írásai. (Vál.-ö. bev.: Makray László.) Bp. 1962. Képző műv. Alap Kiadóv. - 214 l., 32 t. (A művészetkritika forrásai.) - 201. l.

Mátray Vilmos

A fiatal müvész is hangulatfestő, de kevésbé egyéni, mint Fanta-Alkony. A motivum szépségét fontosabbnak érzi, mint az egyéni felfogást és talán ezért is van közönségsikere, - állapitja meg a Müvészet c. rovatban közölt, sign. nélkül megjelent kritika, mely a Müvészházban rendezett ifju naturalista müvészek kiállitásáról szól, ahol liz festő és három szobrász mutatta be müveit.

A HÉT, Bp. 1910. febr. 20.
XXI. évf. 8. sz. 127. lap.

Mátrai Vilmos, MDK

A megalakult szolnoki telep első 12 jelentkezői közé tartozott.

A leköltözés idején ő jelentkezett az első elmaradt müvészek helyett.

Gerő Ödön: A szolnoki telep.
Müvészet. - 1964. 217-226.l.

Mátrai Vilmos,

A lekültözés idején ő jelentkezett az első elmaradt művészek helyett.

Mátrai Vilmos

"Tengerpart" c. rézkarca vitorláshajókat ábrázol a part mentén.
Repr.

Élet, Bp. 1923. márc. 11. XIV. évf. 5. sz. 113. lap.

Mátrai Vilmos

A lap hozza a müvész rézkarcát Harsányi Kálmán iróról.
Repr.

Élet, Bp. 1923./ május 6. XIV. évf. 9. sz.
199. lap.

Mátrai Vilmos festőművész

"Az olajfestményről" c. cikkében a különböző olajfestési módozatokat és a festés technikáját magyarázza.
Példaképen megemliti néhány festő müvét: Székely Bertalan és Franz Hals müvészeket, valamint a régebbi korszakok klasszikusait.

Rézkarcát hozza a lap. Téli, falusi tájképet ábrázol az uton ökrös szekérrel.
Repr.

Élet, Bp. 1923. juli 15. XIV. évf. 14. sz. 325-326. és augusztus 26. " " 17. " 395. lap.

Mátray Vilmos

A Könyves Kálmán Szalon és a Müvészház kiállitását ismerteti a lap Omega sign.-val közölt, "Két kiállitás" c. beszámolójában. Börtsök Samu, Sas Ferenc, Rózsaffy Dezső, Mátray Vilmos, Alaktos Arthur, Zord Arnold, Kléh János, Fanta-Alkony István, Mészáros Dezső, külön sorolja fel a szobrászokat: Pongrác, Mester, Kara. szerepelnek a MÜVÉSZHÁZ kiállitásán.

Mátray Vilmos: hangulatainak megrögzitése nem mutat erős egyéniséget,-mondja a kritika. Ötven képe közül öt darabot igen jónak talál, ami azt jelenti hogy "elsőranguan megállta a helyét."

ÉLET, Bp. 1910. márc. 6. II. évf. 10.sz. 325. lap

Mátrai Zoltán

neve szerepel a Lakatos.Ipartestület azon mülakatos tagjai között,akik iparmüvészeti tárgyak készitésével foglalkoznak.

Pereházy Károly:A szecesszió vasmüvességének formái és mesterei a fővárosban.
Müvészettörténeti Értesitő 1977/1 11.old.

Mátrai Loltán

Művészi izlésnek sem hijan
kiváló kovácsépáros

Koczogh Ákos: Mai kovácsnüvészek.
Müvészet, 1977. julius - 30. oldal.

Mátrai Zoltán

A századfordulón kiváló mülakatosmester

Müemlékvédelem 1976/4/239

Pereházy: A budapesti Nagykörút kovácsmüvészeti emlékei

hátrainé Schmidt fudit

Börnmutával vezetel a hátrai Vilmos műtermében rendezet kiállításon

Neuzeti Lipág 1926 XII. 6.

MÁTRAVÖLGYI SÁNDOR, szabómester

A Temetkezési Egylet emlékei fennmaradtak Bakonyszentlászlón. Épségben van a megfeszitett és feltámadt Krisztus olajképét viselő fekete zászló 1914-ből, a fekete stólaszerü széles szalag, amelyet egyik vállukon hor tak a halott kisérők és a négy keresttel diszitett temetési lámpa.-Ezeket Mátravölgyi őrzi Bakonyszentlászlón. 163.old. 86.jegyz. 84.kép.

NAGYBÁKAY PÉTER: Veszprémi és Veszprém megyei céhzászlók, céhlámpák és egyéb céhjelvényes emlékek 127.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei,-10.-1971. Veszprém

MÁTRAVÖLGYI SÁNDOR, szabómester

A Temetkezési Egylet emlékei fennmaradtak Bakonyszentlászlón. Épségben van a megfeszitett és feltámadt Krisztus olajképét viselő fekete zászló 1914-ből, a fekete stólaszerü széles szalag, melyet egyik vállukon hordtak a halott kisérők és a négy kereszttel diszitett temetési lámpa. -Ezeket Mátravölgyi őrzi Bakonyszentlászlón. -163. old. 86. jegyz. 84. kép. Fekete repr.

NAGYBAKAY PÉTER: Veszprémi és Veszprém megyei céhzászlók, céhlámpák és egyéb céhjelvényes emlékek 127. old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, -10. -1971. Veszprém

Matrion Ferenc

asztalos fráter dolgozik az egri Széchenyi u. 15, s. a. volt jezsuita rendházban. 1733-34.

Voit Pál stb.: Heves megye műemlékei II. köt.

Magyarország műemlékei topográfiája VIII. köt.

Budapest, 1972

5331

MÁTRAI - MAKOVITS JENŐ

Dizseri: Kockáról kockára, a magyar animáció krónikája

1948 - 1998

22.0.

kolonie von Károly Ferenczy
Freundeskreis er angehörte. Ar
in der Künstlerkolonie Szolnok,
Grünwald nach Kecskemét, wa
Mitgl. der dortigen Künstlerkol
Jubiläums-Ausst. von 1912 die M
Fam. zu ernähren (arbeitete als
E. der 40er Jahre zur Malerei zur
Einfluß von Károly Ferenczy in
einer Mischung von Naturalismu
komponierte, stimmungsvolle Ls
Vorliebe zeigte er einfache Men
Arme Leute, 1902) und einzeln
gasszony/Alte Frau beim Beten,
Jahren schuf er Stilleben in Past
(* 8. 3. 1928 Budapest) ist Innena
Der Sohn *Loránt F.* (* 10. 12. 191
dapest) war Zeichenlehrer in Kes
Budapest; er malte Lsch. und Sti
pera. Seine Frau *Jolán (Ferkainé*
Budapest) studierte 1933–37 ebd
tete als Zeichenlehrerin. F.s Enke
Budapest) studierte 1973–77 Ar
1982–84 im Meisterkurs des V
Er arbeitete im Entwurfsbüro f
und im Allg. Archit.-Büro (ÁÉ
der Zs. Magyar Építőművészet
1989 mit Forsch. und Lehre (Arc
das Soros-Stip. und 2002 den Yl
Magyar NG. ⊙ *G:* Budapest
1902 Műcsarnok; 1910, '13 M
Művésház / 1912 Nagybánya: Ju
⊟ Vo2, 1955. MagyKépLex,
MagyFestAdat, 1988. – Nagybán

Matron Frigyes

szobrász

Áprilisban a bulszáridi Balogh Ádám Múzeumban mutatja be művét Matron Frigyes

-.-: Kiállitási naptár.

MŰVÉSZET, 1973. április - 46.oldal

M. D. U.

Matrovszky orgonaépítő

Az löcsei tplom orgonájának építését 1632 ben végezte be.

Demkó Kálmán: Löcse város mütörténeti rövid leírása. Löcse 1896 86.

MATRION Ferenc jezsuita asztalos. Egerben 1733-34. években az egri rendházban müködött.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.